PETRI GASSENDI

DISQVISITIO METAPHYSICA.

Seu

DVBITATIONES, ET INSTANTIÆ:

Adverſus

RENATI CARTESII

Metaphyſicam, & Reſponſa.

AMSTERODAMI,

Apud IOHANNEM BLAEV,

CIↃ IↃ C XLIV.

Digitized by Google

S Eries , ac Summa Meditationum , adverſum quas heic ſcribitur , habetur infrà , Dubitatione prima in Meditationem Secundam, Articulo I v. ſeu pag. 34.

Digitized by Google

SAMVELI SORBERIO
P. GASSENDVS
S.

FAcio tandem ſatis, Sorberi; mitto ſcilicet quem jamdudum efflagitaſti codicem mearum adverſus Carteſii Metaphyſicam Inſtantiarum. Niſi priùs feci, cauſſam ad te ſcripſit præclarus ille juvenis, tuique amans Thomas Martellus, qui eſt conſcius illum abiiſſe, exulaſſéque procùl à me, & vix nunc per varias ambages rediiſſe in meas manus. Nempe amici variè habuerunt, invicemque, ac etiam longè extra urbem, communicârunt; neque te id latuit, qui ſignificaſti dixiſſe tibi Carteſium ſe, cùm eſt publicè conqueſtus de ſcriptis adverſum ſe libris, qui non in lucem emitterentur, ſed privatìm lectitarentur, meum ſubnotare præſertìm voluiſſe. Quod tu verò ipſum non legendi modò ſed & evulgandi licentiam depoſcis, ut tibi ſanè,

qui ſic me amas, qui ſic depoſcis, videbitur; tametſi res mihi non videtur tanti. Quippe opus quidem conſcripſi, ut amicis gratificarer, cùm non ferrent virum eo ſolùm fine habere voluiſſe ex me, aliiſque privatas cenſuras, ut jactare publicè poſſet non carere ſe adverſariis, qui reverâ habuerat nullos (me ſaltem non habuerat.) Sed cùm ipſis tamen amicis ſatisfeciſſe viſus ſim, mihi ipſe non ſatisfeci. Cùm illi enim cenſuerint, ut quemadmodum priùs fueram contextus ſeriem inſequutus, & Carteſius ſuas Reſponſiones ſingulis Epiſtolæ meæ articulis accommodârat, ſic ordine eodem inſtarem in Reſponſiones ſingulas; mihi tamen ipſi opus videbatur eſſe futurum longè concinnius, ſi propoſito cauſſæ ſtatu, quæ dicenda haberem omnia ſpeciali quadam cohærentéque diſpoſitione contexerentur. Et excepere illi quidem, id demùm præſtandum, ſi fortè Carteſius quidpiam deinceps reponeret, quod novam manum ſollicitaret; ſed interim tamen eſt quam-

obrem

Digitized by Google

obrem verear,ne,qua res eſt compagine, ſi edendam cenſueris, non ſit ſatis lectu futura jucunda. Tu tamen, ubi res legendo fuerit perſpectior, id videris; niſi quòd ſum author, ut, ſi velle pergas, quotquot fuerant articuli in mea Epiſtola diſtincti, diſtinguantur jam, atque inſcribantur Dubitationes totidem, ac Tituli fiant, qui & tædium levent,& argumentis appoſitis, quid in unaquáque contineatur, doceant. Nam tametſi Epiſtola (alio fine ſcripta, quàm ut fundamentum diſputationis ſterneretur) non ſic digeſta fuerit, ut quilibet articulus ſpecialis quædam objectio, ſeu Dubitatio fieret, (aliâs ſiquidem unamquámque ſua concluſione, ſuiſque probationibus, tanquam numeris abſolviſſem) nihilominùs quia ſic res tulit, & Carteſius me privatìm monentem traduxit in publicum jurgium, enitendum eſt, quantum licet, ne res indecorè procedat. Certè & quamvis urgeam nunc multa circa Meditationem primam, non ideò tamen diſtinguendas plureis Dubitatio-

 nes

nes cenſeo ; quandò initio circa ipſam non-niſi caput unicum fuit ; idque cùm vix dicere plura circa cæteras cogitarem, qui ſenſim tamen abreptus ſum ad commemorandum tam multa. Satis erit articulos Inſtantiæ facere diſcretos, ſummulis ſeu ad marginem, ſeu ad frontem appoſitis ; cùm & poſſit idem circa cæteras, ac etiam circa Præfationem, ſive Occaſionem ſcribendi præſtari. Nimirum ex hac diſcretione, appoſitioneque lux eſt affulſura : ac præmiſſo potiſſimùm Elencho, ſive indice, quem ſi lectores percurrerint, poſſint ut ſummam operis noſſe, ſic deligere, ſi quid fortè ſit, quod cognoſcere potiſſimùm velint. Vale, & amicos optimos ſaluta. Pariſiis v. Eid. Iun. M. IↃC. XLIII.

T Y-

Digitized by Google

TYPOGRAPHVS

Candido & erudito lectori.

VEnit in manus noſtras, lector candide, ſummi viri Petri Gaſſendi Diſquiſitio Metaphyſica, cujus editionem tum ob ſubjectam materiam, tum ob Auctoris nec non Carteſii, in quem ſcripta eſt, famam ſummè fuiſſe expetitam ſcio. Obſtitit tamen totum fermè biennium viri optimi modeſtia, qui aliunde clarus poſtgenitis futurus, inſuper habuit altercationis funem trahere; apud amicos tantùm interioris notæ, quibus ſolis codicem ſuum manuſcriptum communicârat, oſtendens quàm facili negotio diluere poſſet adverſarii ratiocinia, & acerbiora dicta ridere. Sed tandem victus amici, ad quem miſit codicem ſuum, importunâ efflagitatione, quippe qui nullum precibus finem faciebat, libertatem ipſe fecit evulgandi. Spero, nec vana fides, magno eruditorum omnium plauſu opus iſtud exceptum iri, ut pote quo nullũ in iſto ſcriptionis genere potuiſſet accuratiùs ſcribi. Quàm diligenter enim, doctiſſimus ille vir omnia rimatur adverſarii dicta? quantâ ſolertiâ Cuniculos detegit? quanto acumine intricata ſolvit? quàm validè ſpicula in adverſarium retorquet? quàm firma veſtigia in lubrico & præcipiti loco ponit? quanto judicio rem difficilem tractat? quàm doctè diſſerit? quàm modeſtè de ſe ipſo loquitur? quàm lenis in adverſarium, præ cæteris malè habentem virum, quem præ cæteris ſuſpicere & revereri debebat? quantus nitor,

quan-

Digitized by Google

quanta ſermonis elegantia? Intererat ſanè bonæ mentis ſtudioſorum, ne tot numeris abſolutus liber diutiùs premeretur, & natus in publica commoda privatis tantùm paucorum uſibus inſerviret. ἀγαθὴ γὰρ ἔρις ἥδε βροτοῖσι. *Quæſtio gravis eſt, digna proculdubio in quam ingenua & excelſa ingenia vires ſuas exerceant. Qui contendunt viri ſunt omni exceptione majores. Vnum doleo, Gaſſendum non fuiſſe ſatis notum Carteſio: unde vir bonus, ingenioſus, & cujus præclaris conatibus nemo non debet favere, cùm ex indole cæterorum philoſophantium Gaſſendi indolem æſtimaret, ſecus accepit verbulum unum & alterum atque ab illo fuerat benignè prolatum: Prehendens autem* ἀφόρητον λάβην, *factum eſt ut paulatim vehementiſſimè animo commoveretur, & ſui oblitus, rationis quoque oblivíſceretur; ad quam tamen erat in primis attendendum. Sed tu videbis, lector Candide, & judicabis. Non eſt quod te diutiùs morer. Hæc enim in veſtibulo præmittere volui ut te rogarem gratam habere operam noſtram qualemcunque, & mihi extorquere ab auctore noſtro, quâ valebis apud illum gratiâ,* Exercitationum *Philoſophicarum opus, quod ajunt immenſa fruge refertum; cujus ſpes ante aliquot annos literatis eſt facta. Vale.* E *Typographeio noſtro.*

Dubi-

Dubitationum, & Inſtantiarum

INDEX.

Scribendi Occaſio, Pag. 1
Reſponſio. 2
Inſtantia 1. Inſtandi neceſſitas. 3
2. Non agi heic de rerum Veritate, ſed de ratiociniorum vi. 4
3. Si Demonſtrationes fuerunt, nihil fuiſſe neceſſe implorare Sorbonæ decretum. 6
4. Non vituperandos, qui jactatas Demonſtrationes non ſuſpiciunt, aliiſque viis ad Dei, animæque naturam aſſurgunt. 8.
5. Demonſtrationum vim non ex ſui jactatione, neque ex aliorum ignoratione æſtimandam eſſe. 10

In Meditationem I. quæ eſt, *De iis, quæ in dubium revocari poſſunt.*

Dubitatio Vnica. De Methodo, qua omnis cognitio, ſeu vera, ſeu falſa, etiam adhibitis machinis, jubetur extrudi. 11
Reſponſio. 12
Inſtantia 1. Philoſophum eſſe non jactatorem, ſed ſtudioſum ſapientiæ. 13
2. Falsò ſupponi omnia præjudicia poſſe exui, ac deinceps certiſſima evidentiſſimáque principia haberi. 14
3. Itemque omnia præjudicia ita haberi aliquandiu dubia, ac falſa, ut deinceps prava conſuetudo non detorqueat ampliùs mentem à recta rerum perceptione. 16
4. In purganda ab opinionibus mente habendum delectum, ut in purgandis humoribus; nempe ut non omnes etiam laudabiles egerantur. 18
5. Eſſe quidem omnem ſenſum fallacem; at non omnem ſenſionem falſam; neque eum, qui vigilat non certiorem eſſe, quòd vigilet, quàm quòd dormiat. 20
6. Immeritò haberi Deum, quaſi deceptorem, ut dubium faciamus, An-non fortè in iis, quæ evidentiſſima, ac certiſſima nobis videntur decipiamur. 21
7. Mentem perperàm in falſitatem conjici, ea ſpe, ut faciliùs ad veritatem aſſurgat. 23
8. Injuriâ recurri ad malum Genium, ut perſuadeamur nos decipi, dum eſſe cælum, nos habere manus, cæteráque exiſtimamus, aut pluſquàm pro inſomniis habemus. 25
9. Non concludi legitimè propoſitam Methodum legitimam eſſe. 26

In Meditationem II. quæ eſt, *De Natura Mentis humanæ: Quod ipſa ſit notior, quàm Corpus.*

Dubitatio 1. De Inutilitate ſuperioris apparatus, ut quis inferat, *ſe eſſe, quia cogitat*; & ex iſto, quaſi principio omnia certò deducat; ac ſpecialiter ſe non eſſe corpus. 26
Reſponſio. 27
Inſtantia 1. Fuiſſe omnia bona fide objecta: etiam circa Ludificationem. 28
2. Scepticos abs re ſuggillari, qui meliùs & actiones vitæ, & τὰ φαινόμενα reliquerunt: ac ſolùm de rebus revera obſcuris, incertiſque controverſiam fecerunt. 30
3. Vt quis inquirat, Quid ipſe ſit? Non eſſe neceſſarium, ut fictione, & operoſa molitione eſſe ſe, ſeu exſiſtere probet. 32
4. Quæ ſumma, ac ſeries iſtius, reſiduarumque Meditationum. 34
5. Fruſtrà deſudari in ſtabiliendo, tanquam inconcuſſum principium, illud *Ego ſum*; ac illi præſertim, qui ſpo-

ſpoliatus ſit omni præjudicio. 36
6. Vanitas apparatus ad illam conſequutionem *Ego cogito, igitur exſiſto.* 38
7. Ex hoc conſtituto principio cætera, quæ noſcuntur omnia, connexione neceſſaria deduci, falſum. 39
Dubitatio II. De non demonſtrata anima incorporea, ex eo, quòd quiſpiam deceptus, & tamen advertens, affirmat ſe nihil corporeum in ſe reperire; & ne quidpiam quidem, quod ſit, quaſi ſpiritus, ventus, aut aliud corpus tenue. 41
Reſponſio. 42
Inſtantia 1. Eum, qui ſe nihil corporeum, ſed puram eſſe Mentem dicit, ſtomachari immeritò, ſi quis cum ipſo agens, alloquatur ut ſolam mentem. 42
2. Non probari Animam non eſſe corpus tenue, ſi nihil aliud, quàm ſupponatur nullum planè eſſe corpus in mundo. Et varia quidem, ſed vana effugia. 44
3. Demonſtrationem non eſſe, ſi quis, ut probet non habere ſe aliquid, quod ad corporis naturam pertineat, nihil aliud afferat, quam ſe à malo Genio deluſum, attendere tamen, & nihil tale poſſe affirmare. 46
Dubitatio III. De non demonſtrata Anima incorporea, ex eo, quòd idem affirmet ſe pari modo deluſum non deprehendere, quòd nutriatur, incedat, ſentiat; ac deprehendat interim ſeſe cogitare. 47
Reſponſio. 48
Inſtantia. 1. Nihil-ne impugnatum, ac propoſitum, quod fuerit reſponſione dignum. 50
2. Illum non demonſtrare, ſed quæſitum petere, qui probaturus Animam non adoleſcere, debilitari, aut turbari cum corpore, nihil aliud dicat, quam uti Animam corpore, tanquam inſtrumento. 51
3. Poſtulari jure Demonſtrationes ab eo, qui ſe demonſtrare gloriatur; & malè remitti probandum in Meditationem VI, quod illeic ſupponitur in iſta probatum, ubi tamen probatum non eſt. 52
4. Illum, qui dicit non habere ſe rationem, quare Animam dicat corpus tenue; non idcircò demonſtrare, quòd anima tenue corpus non ſit. 54
5. Non ex eo, quod cogitationis, & corporeitatis diſtincti conceptus ſunt, probari res eſſe reipſâ diſtinctas; ac non debuiſſe diſſimulari, quod objectum fuerat de Brutorum ratiocinio, déque cerebri ad ratiocinandum neceſſitate. 56
Dubitatio IV. De non probata conſequutione illa, *Sum igitur præcisè res cogitans, id eſt Mens, Animus, intellectus, ratio.* 57
Reſponſio. 59
Inſtantia 1. De uſurpatione vocum Animæ, ac Mentis; deque cogitatione in utero, & per Lethargum. 60
2. Reſponſionem de ineptitudine cerebri in infante, aut lethargico ad rerum veſtigia recipienda, nullam eſſe. 61
3. Iterùm non præſtari heic, quod in Meditatione ſexta ſupponitur præſtitum, ac vitioſam eſſe conſequutionem, *Cognoſco me præcisè tantùm rem cogitantem; Ergo ſum tantùm res cogitans.* 62
Dubitatio V. De non probata Intellectus, & Imaginationis diſtinctione quaſi Intellectio ſine imaginatione ſit. 64
Reſponſio. 66
Inſtantia 1. Eum, qui cognoſcit aliquid ſui non propterea ſe cognoſcere totum. Et qui dicit ſe nihil agnoſcere in ſe, quod in imaginationem cadat, non eum propterea ſuam naturam diſtinctiſſimè percipere. 66
2. Declinatam fuiſſe difficultatem de corporea imagine, ſine qua mens intelligere non poſſit. 67
3. Declinatam quoque illam de criterio, quo diſcernatur, quando-nam imaginatione, quæ intellectio non ſit, aut intellectione, quæ non ſit imaginatio, quidpiam concipiamus. 69
Dubitatio VI. De Mente Brutis viſa afferenda, ſi Mens ſit res ſentiens, imaginans, &c. 71
Reſponſio. 73
Inſtantia 1. Difficultatem de Brutorum ratiocinatione declinatam immeritò fuiſſe. 73

2. Eſſe

2. Eſſe non criterium, ſed petitionem principii circa diſtinctionem Mentis, & corporis, Quòd illa dicatur *Res cogitans*, iſtud *extenſa*: falſumque eſſe, quòd tota illius natura *in cogitatione*, hujus *in extenſione* conſiſtat. 74

3. Iterùm longè abeſſe, ut qui perſpectum habet mentem cogitare, totam propterea, ſeu intimam mentis naturam perſpectam habeat. 77

4. Non fuiſſe probatum intelligere mentem independenter à cerebro; etiam cùm inter ſomniandum ſe ſomniare advertit. 79

Dubitatio VII. De exemplo Ceræ: Quòd detractis mente omnibus illius accidentibus, non propterea intima illius natura clarè, diſtinctéque; & intellectu quidem abſque imaginatione noſcatur. 81

Reſponſio. 82

Inſtantia I. Nihil non fuiſſe jure objectum ex ipſa verborum commemoratione. 83

2. Diſſimulatas interim difficultates præcipuas de ſubſtantia ceræ manente occulta; ac ſubſtantia Mentis ſimiliter, quantumcúmque cognitis, detractiſque nonnullis accidentibus ſpectentur. 84

Dubitatio VIII. De Natura mentis non declarata; tantùm abeſt, ut probatum ſit, *eam eſſe* notiorem, quàm corpus. 86

Reſponſio. 89

Inſtantia I. Difficultates præcipuas diſſimulatas fuiſſe. 89

2. Quicquid de rebus cognoſcimus, non eſſe intimam illarum naturam; quam voluit Deus latere nos; ut ejus notitiâ non perinde nobis, ac accidentium neceſſaria. 90

3. Effugium eſſe lepidum; tot proprietates mentis agnoſci, quot res ſingulares poſſunt ab ea cognoſci; ut inde arguatur *pleniorem illius, quàm ullius alterius rei haberi notitiam.* 92

4. Tota Secunda Meditatio in Syllogiſmum cogitur, ut ratiocinationis imbecillitas magis pateat; ac varia notantur circa id quod *Mens* dicitur *eſſe notior, quàm corpus.* 94

In Meditationem III. quæ eſt *De Deo, Quòd exſiſtat.*

Dubitatio I. De habenda Regula, non qua ſtatuatur *id eſſe verum, quod clarè, diſtinctéque percipimus*; ſed qua cognoſcamus *nos ita clarè, & diſtinctè percipere, ut non fallamur.* 95

Reſponſio. 97

Inſtantia I. De connexione Meditationum, & quæ pugnantia conſequantur ex Regula heic ſuppoſita, & non habitâ, quæ ſupponitur futura, de Deo notitia. 98

2. Declinatam fuiſſe, diſſimulatamque difficultatem præcipuam quæ fuit adverſus Regulam, applicationemve illius objecta. 100

3. Deſiderari adhuc Regulam, ſive Methodum, qua putantes nos aliquid clarè, diſtinctéque percipere, certi ſimus omnia eſſe circumſpecta, ut nihil poſſit ſuboriri, unde erraſſe deprehendamur. 102

Dubitatio II. De adventitia omnium Idearum origine, etiam Chimærarum; etiam Rei, Veritatis, cogitationis. 103

Reſponſio. 105

Inſtantia I. Declinatas fuiſſe difficultates præcipuas, quibus efficitur non eſſe ideas, niſi adventitias; & quo artificio aliæ ideæ in exemplum aſſumptæ, aliæ prætermiſſæ. 105

2. Declinatum ſpecialiter quod objectum fuerat circa Ideam Rei non formatam, niſi ex perſpectis ſingularibus, præhabitiſque illorum ideis: Et, Eum, qui poſtquàm affectavit exuere omnia præjudicia, deprehendit in ſe aliquas ideas, dicere non poſſe eas eſſe innatas. 107

Digitized by Google

Dubitatio III. De adventitia Idearum origine, ex iis, quæ cæco & ſurdo deſunt comprobata : Et de Idea unica Solis, quæ ſenſu habita, ratione ampliatur. 109
Reſponſio. 110
Inſtantia I. Objectionem factam de cæco, & ſurdo eſſe inſolutam. Neque ex quibuſdam ſolùm propoſitis, id quod intenditur, legitimè concludi. 111
2. Difficultatem præcipuam de Idea Solis diſſimulatam. Ideam propriè imaginem eſſe. Aliqua per veram ideam percipi, aliqua vi conſequutionis. 113
Dubitatio IV. De Idea ſubſtantiæ non propria, & per accidentia, ac inſtar ipſorum: Deque idea Dei deſumpta ex rebus, earumve perfectionibus. 115
Reſponſio. 118
Inſtantia I. Videri intellectionem non poſſe ab imaginatione ſejungi; & eandem eſſe, ſive obverſari in utraque imaginem. 119
2. Falſum videri ſubſtantiam non imaginatione, ſed intellectu ſolo percipi; & quam habemus illius ideam, non pendere ab iis, quas habemus accidentium. 121
3. Qua rationne videantur primi homines Dei Ideam habere potuiſſe, ſi non habuerunt ingenitam; & ut ratiocinetur, qui habere ſe ingenitam putat. 123
4. Dei, cùm infinitus ſit, non haberi veram ideam. Infinitum negatione ſola cognoſci. Vnde ſit ideæ ampliatio. Injuriâ negari fore perpuſillum Deum, ſi major non ſit, quàm à nobis intelligatur. 126
Dubitatio V. De illo effato, *Nihil eſt in effectu, quod non ſit in cauſſa*, intelligendo de cauſſa materiali. Et, quatenus verum eſſe poſſit, *tantum ſaltem eſſe debere realitatis formalis in cauſſa Idea, quantum objectiva in idea eſt.* 128
Reſponſio. 130
Inſtantia I. Haud jure relinqui regiam viam, qua Dei exſiſtentia probatur ex effectibus in univerſo manifeſtis; ut per vocatam objectivam ideæ realitatem probetur. Realitatis vocem impropriè uſurpari. 130
2. Videri Ideam cum ſua realitate objectiva ſeſe habere ut figuram ceræ impreſſam cum ſua ſigilli repræſentatione; adeò ut, quemadmodum figura repræſentativa eſt, ſigillum repræſentabile; ſic idea habeat realitatem objectivam, ſeu repræſentationem cauſſæ, ipſa cauſſa realitatem formalem, ſeu repræſentabilitatem. 132
3. Diſſimulatas difficultates fuiſſe : Et quatenus verum, aut non verum ſit præexſiſtere effectum in cauſſa, ut de objectiva ideæ realitate concludatur. 134
Dubitatio VI. De non habente ex ſe ſui ipſius ideam mente (quæ non videatur poſſe ſeipſam magis intelligere, quàm oculus ſeipſum videre) & neque Dei, neque Angelorum, neque corporearum potiſſimùm rerum. 137
Reſponſio. 136
Inſtantia I. Non ineptiendum. Difficultates declinatas fuiſſe. Omnem ideam eſſe imaginem: quare in intellectu, non minùs, quàm in imaginatrice imaginem eſſe. 140
2. Probatum non fuiſſe, *idem non agere in ſeipſum*, ſuggillari immeritò, & retorqueri in doctorem culpam. In circumductione turbinis non agere idem in ſeipſum. 141
3. Nihil confictum fuiſſe, cùm objectum eſt, dictam eſſe mentem poſſe deducere ex ſe ideas rerum corporearum: neque reſponſum fuiſſe ad difficultatem, quæ propoſita fuerat ea de re. 142
Dubitatio VII. De Capitali Demonſtratione pro *Dei exſiſtentia* ex præcedente apparatu; ad cujus imitationem conficiatur exſiſtere reipſâ infinitos Mundos, quorum habita eſt idea ab antiquis Philoſophis. 144
Reſponſio. 147
Inſtantia I. Capitalis illa Demonſtratio proponitur formâ Syllogiſtica; ejuſque imbecillitas univerſè primùm, ac variè monſtratur. 147
2. Monſtratur deinde ſpeciatim, ac variè in majore Proſyllogiſmi propoſitione. 149
3. Similiterque in Minore, ſive Aſſumptione. 151

4. Ac

4. Ac rurſus in Sub-aſſumptione; ubi & de Conſequutione pro exſiſtentia infinitorum Mundorum. 153
5. Falſum, quam habemus ideam Entis infiniti repræſentare reverâ non partem, ſed totum infinitum. Et quî differat idea, quam Deus habet ſui, ab ea, quam homo habet de Deo. 156
Dubitatio VIII. De ſubſidiaria Demonſtratione, ex eo, quod, Qui ſibi deeſſe ſentit aliquid, inferre debeat dari Ens, quòd ſit infinitè perfectius. 158
Reſponſio. 160
Inſtantia 1. Diſſimulatam difficultatem fuiſſe circa illam conſequutionem, *Si unum alio perfectius eſt, igitur illud eſt infinitum.* 161
2. Committi ſemper Paralogiſmos, quibus, Ex eſſe actuali ideæ colligitur eſſe actuale rei; ex finitudine cognitionis, quæ poſſit adhûc creſcere, infinitudo cogniti; ex eo, quod aliquid in idea eſt, exſiſtentia illius, ut cauſſæ, 162
Dubitatio IX. De alia ſubſidiaria Demonſtratione, ex eo, quòd aliquid fieri, aut exſiſtere non poſſet, ſi Ens infinitum non exſiſteret; quódque partes temporis ſint inter ſe independentes. 165
Reſponſio. 168
Inſtantia 1. Non fuiſſe demonſtratum in antecedentibus eſſe Deum creatorem; ut neque, eſſe Deum cauſſam rerum, eo modo, quo Sol lucis cauſſa eſt. 169
2. Remanere Paralogiſmum ex aſſumpta Temporis conditione, ſeu natura alia, quam ſit. 170
3. Variè peccare demonſtrationem, ex independentia partium temporis inter ſe, deductam. 173
4. Non agi heic de veritate Rei ipſius, ſed de vi Ratiocinii, adverſus quam quæ objecta præſertim fuerant, aut inſoluta ſunt, aut intacta. 176
5. Pravè detortum, quod objectum fuerat de progreſſu infinito in cauſſis eſſentialiter, & accidentialiter ſubordinatis. 177
6. Non ex eo, quòd perfectio aliqua mente ampliatur, illam ampliatam reipſâ dari. 178
Dubitatio X. De modo impreſſionis ideæ Dei in mente, ut notæ impreſſæ ab Artifice, cujus ſimilitudinem mens gerit. 179
Reſponſio. 181
Inſtantia 1. Quæ concluſa ad calcem Meditationis III, Syllogiſticâ formâ exhibentur, ut quid virium habeant, uno proſpectu pateat. 182
2. Falſum, ideis, quas de rebus habemus, nihil poſſe addi, aut adimi. 185
3. Falſum, nihil addi poſſe ideæ, quam de Deo ſemel habemus. Quo ſenſu rerum eſſentiæ ſint indiviſibiles; etiam divina: Et de divinis attributis. 187
4. Declaratur variè, ut habita ſemel de Deo idea amplietur. 189
5. Difficultatem lepidè eluſam; quaſi agatur de idea, quæ ſit non ſimilitudo artificis, ſed nota peritiæ illius. 192
6. Debere in imagine non omnimodam quidem, ſed ſaltem tamen aliquam eſſe ſimilitudinem cum eo, cujus eſt imago. 193
7. Prætextu comparationis Trianguli non appoſitæ, declinatam difficultatem de iis, qui ideam Dei vel nullam habent, vel eandem non habent. 195

In Meditationem IV. quæ eſt, *De vero & falſo.*

Dubitatio I. De creata à Deo facultate judicandi erroris non immuni; deqûe rejecta à Phyſica cauſſarum finalium conſideratione. 198
Reſponſio. 200
Inſtantia 1. Difficultatem pro more diſſimulatam circa creationem facultatis errori obnoxiæ. Id ſtatui tanquam principium, quod inferiùs probandum ſit: ac ſupponi demonſtratum, quod demonſtratum tamen non fuit. 201
2. Neceſſariam maxime finium conſiderationem in Phyſica; ut Deus tum Rector, tum Author Vniverſi agnoſcatur. 203
3. Non eſſe incompertos hominibus omneis

neis fineis Dei; idque vel ex variarum partium corporis humani finibus conſtare. 205

4. Inexplicabileis eſſe difficultates propoſitas de cauſſa efficiente valvularum cordis; cùm tamen finis, ſive uſus videatur perſpectiſſimus. 206

5. Falſum, Si quis ab utero abſque omni ſenſuum uſu maneret, habiturum eaſdem (ac etiam puriores) rerum ideas, quàm habeat uſus ſenſibus. 208

Dubitatio II. De judicandi facultate errori obnoxia homini tributa à Deo, qui tamen immunem tribuere illi potuerit. 209

Reſponſio. 211

Inſtantia I. Difficultatem declinatam fuiſſe. Comparationem Mundi cum Republica, in qua præſtet neminem eſſe civem malum, fuiſſe appoſitam; non item illam cum homine, cujus nulla pars oculus non ſit. 212

2. Difficultatem iterùm diſſimulatam adverſus imbecillitatem Ratiocinii, quo facultas judicandi, quæ eſt in homine, concluditur eſſe perfecta. 213

Dubitatio III. De Cauſſa erroris, vel falſitatis: Sit-ne ex eo, quòd voluntas, aut judicandi facultas latiùs pateat, quàm intellectus. 215

Reſponſio. 217

Inſtantia I. Vitandæ confuſionis gratiâ debere intellectum, & voluntatem ita diſtingui, ut quicquid cognitionis, & judicii eſt, ad Intellectum pertineat; quicquid appetitionis, electioniſque, ad Voluntatem. 218

2. Progreſſus Intellectus à prima operatione in ſecundam, & ab hac in tertiam, eamque multiplicem; abſque ulla actionum voluntatis intermiſſione. 219

3. Omnem actionem voluntatis ſupponere intellectus de re expetenda, aut non expetenda judicium; etiam cùm ipſi intellectui imperat, ut dijudicet aliquid. 220

4. Non patere latiùs voluntatem, quàm Intellectum (imò nec tam latè) & objectuſ-ne meritò propriæ ſententiæ amor fuerit. 221

5. Non naſci errores ex eo, quòd voluntas, aut etiam Iudicium, latiùs pateat, quam intellectus, aut ſimplex apprehenſio. 224

6. Indifferentiam intellectus videri radicem indifferentiæ voluntatis, in qua eſt libertas; & hanc ab illo determinari; ac non tàm *libertatem*; quàm *libentiam* eſſe, cùm voluntas hæret ſummo bono clarè perſpecto. 226

7. Vt voluntas corrigatur, corrigendum priùs intellectus judicium, ex correcta apprehenſione rerum: Et Voluntatem non imperare intellectui, niſi ipſomet prælucente. 228

8. Quatenùs falſitas in rebus ſit; cùm non ſit propriè, niſi in intellectu. 230

Dubitatio IV. De Deſiderata adhuc Methodo, qua agnoſcamus nos ita clarè, diſtinctéque aliquid percipere, ut periculum ne erremus, non ſubſit. 231

Reſponſio. 232

Inſtantia I. Vt agnoſci poſſet, an promiſſa Methodus foret tradita, fuiſſe præcipuas Meditationum particulas ſigillatìm expendendas. 232

2. Circulum commiſſum, probando, eſſe Deum, ipſúmque veracem; quia clara, diſtinctaque eſt ejus notitia; Et, Notitiam Dei eſſe claram, diſtinctamque, quia Deus eſt, ipſeque verax. Deſideratam denique Methodum adhûc deſiderari. 233

In Meditationem V. quæ eſt, *De eſſentia rerum Materialium; & iterùm de Deo, quòd exſiſtat.*

DVbitatio I. De cognita ex ſola quantitate, figura, &c. rerum Materialium eſſentia; déque attributa ideis, ac Vniverſalibus æterna, immutabilique natura. 236

Reſponſio. 238

Inſtantia I. Viſam haud immeritò fuiſſe tractationem de eſſentia rerum materialium admodùm jejunam. 240

2. Naturas rerum æternas, ac realeis nullas

nullas eſſe; & quas, ut ideas, habemus in mente, ab ipſa mente ex inſpectis rebus ſingularibus fieri. 242
3. Falſum, ideas figurarum Geometricarum non eſſe hauſtas à ſenſibus: ac dari in mundo taleis poſſe, quales à Geometris conſiderantur, h. e. indiviſibileis. 244
4. Falſum, experiri puerum habere ſe Trianguli ideam, priuſquam triangulum, aliamve figuram, ex cujus analogia ratiocinetur, viderit. 245
5. Animalis, aut alterius rei, quæ ſenſu percepta non fuerit, nullam eſſe in Mente ideam, experientiâ ipſâ convinci. 246
Dubitatio II. De probata Dei exſiſtentia ex eo, quòd Ens ſummè perfectum exſiſtentiam ſic exigat, ut Triangulus æqualitatem trium angulorum cum duobus rectis. 247
Reſponſio. 250
Inſtantia 1. Exſiſtentiam non eſſe proprietatem; neque eſſe ullius determinati generis rerum. 251
2. Paralogiſmum fuiſſe, ac perſeverare, ob mutatam ſuppoſitionem ex ſtatu ideali in ſtatum realem. 252
3. Non alia ratione fuiſſe probatum Deum exſiſtere, quàm quia Deus exſiſtit. 254
Dubitatio IV. De Certitudine, ac veritate omnis cognitionis, quatenùs aſſeritur pendere à clara, evidentéque notitia, quòd Deus ſit, & quòd ſit verax. 256
Reſponſio. 258
Inſtantia 1. Scepticos non diſputaſſe adverſus apparentia (in quibus habuere propoſitiones Geometricas) ſed adverſus hypotheſeis, & Arrogantiam dogmaticorum. 258
2. Res divinas eſſe magis neceſſarias; at non magis notas, quàm Geometricas; neque proinde harum evidentiam ab illarum evidentia pendere. 259

In Meditationem VI. quæ eſt, *De rerum Materialium exſiſtentia, & reali Mentis à corpore diſtinctione.*

Dubitatio I. De Diſtinctione Intellectionis, & Imaginationis, 261
Reſponſio. 263
Inſtantia 1. Difficultates diſſimulatas. Falſum eſſe Chiliagonum clarè, diſtinctéque ſine imaginatione intelligi, & Trigonum non clariùs, diſtinctiúſque intelligi cum imaginatione. 264
2. Nullam intellectionem ſine imagine corporea eſſe. Difficultatem diſſimulatam. Intelligi etiam Deum, Angelum Mentem ſub aliqua ſpecie corporea. 266
Dubitatio II. De ſenſu non ſemper fallente. 268
Reſponſio. 269
Inſtantia 1. Quis à præjudiciis cavere præſertìm dicendus. 270
2. Etſi fallamur aliquando, dum turrim eminùs ſpectatam judicamus teretem; poſſe tamen non falli nos, dum eam cominùs exploramus. 271
Dubitatio III. De Capitali demonſtratione pro *Mentis exſiſtentiâ ſeparatim à corpore*, Ex eo, quòd ipſa ſit Res cogitans, & corpus res extenſa. 273
Reſponſio. 275
Inſtantia 1. Sponte revelari diſſimulatum Paralogiſmum de ſeparatione rerum ex ſeparatione conceptuum. Falsò aſſumi ut demonſtratum, poſſe Deum quicquid à quoquam clarè, diſtinctéque intelligitur. 275
2. Verè objectum fuiſſe demonſtrationis verba intelligi de corpore craſſo, & ex membris conſtante; non de corpore tenui, aut quolibet. 277
3. Etſi ex II Meditatione colligatur Mentem *concipi*, ut ſubſtantiam, ſeu rem exſiſtentem per ſe; non colligi tamen, *eſſe* propptereà ſubſtantiam, ſive rem per ſe exſiſtentem. 279
4. Demonſtratio perturbatè propoſita, reducitur in Syllogiſticam formam. 281
5. Vitioſus demonſtrandi modus, ex eo, quòd quis dicit ſe in ſeipſo experiri. Paralogiſmum heic repeti, qui fuit inculca-

Digitized by Google

calcatus in Meditatione II, de ſeparabilitate rerum ex ſeparabilitate conceptuum. 282
6. Ex Reſponſis ad alios, colligi quid ad objectum de duabus Trianguli proprietatibus, quæ concipi quidem, ſed exſiſtere tamen ſeparatìm non poſſint; reſponderi potuerit. 284
7. Quæſtionem malè inſtitutam. Non quæri, *an duæ completæ ſubſtantiæ ſint ſeparabiles*, ſed, *an duo quædam ſeparatim intellecta ſint duæ completæ ſubſtantiæ.* 286
8. Fruſtrà recurri ad diſtinctionem adæquatæ, & inadæquatæ cognitionis; cùm nulla adæquata ſit, aut cognoſci adæquata poſſit. 287
9. Quæſtionem eſſe de ſpeciali cogitatione, & extenſione; ac probatum adhûc non eſſe, repugnare rei extenſæ, corporeæve, ut cogitet. 289
10. Licèt eſſe extenſio ſine cogitatione, & cogitatio ſine extenſione poſſit; nondum tamen eſſe probatum non poſſe ſimùl utrumque eſſe in eodem tenui corpore, quale eſſe poſſit anima; idque etiam ex retortis exemplis. 291
11. Ex præciſione conceptuum propoſita tam inferri mentem eſſe corpoream, imò confici potius inſeparabilem, quam ſeparabilem eſſe. 293
Dubitatio IV. De ſpecie rei corporeæ, quæ non videatur recipi poſſe in mente incorporea; Et de Mente, quæ ſi coexſiſtat corpori, ſeu rei extenſæ, non videatur eſſe poſſe inextenſa. 294
Reſponſio. 298
Inſtantia I. Artificioſa evaſio. Ad intellectionem quoque requiri ſpeciem, ſeu imaginem; & imaginem rei extenſæ ſine extenſione non eſſe. 299
2. Non infirmari comparationem ejus, qui dicit, *ſe clarè noſſe naturam Mentis*, quia dicere poteſt, *Eſt res cogitans*, cum Cæco, qui dicit *ſe clarè noſſe naturam Solis*, quia dicere poteſt, *Eſt res calefaciens.* 301
3. Ex eo, quòd quis dicere non poſſit, quid aliud ſit Mens, quàm res cogitans, colligi non poſſe illam igitur nihil eſſe præterea. 303
4. Remanere difficultatem, quòd dicere Mentem rem non extenſam, ſit dicere non quid ſit, ſed quid non ſit: ut ſi dicatur de Bucephalo, quòd non ſit muſca. Peti Principium. Authoritatem propriam aſſumi pro demonſtratione. Difficultates præcipuas diſſimulari. 305
Dubitatio V. De commiſtione Mentis cum corpore, deque doloris ſenſu: Quòd ſcilicet fieri poſſe non videatur, ſi Mens inextenſa, & incorporea ſit. 307
Reſponſio. 308
Inſtantia I. Difficultates, quæ videntur in concluſiones objici, impetere ipſas rationes, ſeu principia, quæ debitæ firmitatis non ſunt. 309
2. Petitum fuiſſe principium, & declinatas difficultates circa objecta adverſus commiſtionem Mentis, & ſenſum doloris, ſi mens quidem ſit inextenſa. 310
3. Etſi ſpecies extenſa ſit, non ſequi propterea eam eſſe tantam, quantum objectum, quod repræſentat. 311
4. Qua ratione imago rei viſibilis magna in parva oculi capacitate imprimitur, eadem videri imprimi in longè minore cerebri, aut mentis. 313
Præteritio. De quibuſdam capitibus ſuperſtitibus ex poſtrema meditatione. 315
Reſponſio. 315
Inſtantia. Fuiſſe occaſionem inſultandi abs re, & præpoſterè (ſed de induſtria tamen) captatam. 315
Concluſio. 317
Reſponſio. 317
Inſtantia. Fuiſſe objectiones abſque duplicitate. Actum non de rerum Veritate, ſed de Ratiociniorum vi. Benevolentiæ teſtatio gratè excipitur, ac refertur. 318

FINIS.

Digitized by Google

DISQVISITIO METAPHYSICA.

Seu

Dubitationes, & Inſtantiæ,

Adverſus

REN. CARTESII

Metaphyſicam, & Reſponſa.

SCRIBENDI OCCASIO.

Eximio viro

RENATO CARTESIO

PETRVS GASSENDVS S.

VIR EXIMIE;

Beavit me Merſennus noſter, cùm tuarum illarum ſublimium de prima Philoſophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præſtantia, ingenii perſpicacia, nitorque dictionis mirificè placuit. Quare & lubens gratulor, quòd animo adeo excelſo ac fœlici aggrederis ſcientiarum fineis provehere, & res omnibus retrò ſæculis abſtruſiſſimas enucleare. Id mihi fuit durum, quod ille prætereà amicitiæ jure exegit, ut ad te perſcriberem, ſi quis fortaſſis ſcrupulus ingereretur, ſupereſſetve. Si quidem præſenſi nihil aliud me, quàm hebetudinem teſtaturum, ſi rationibus tuis non acquieſcerem; vel potius quàm temeritatem, ſi tantillum etiam in oppoſitum, quaſi repugnando, hiſcere auderem. Annui tamen viro amico, ratus aliunde te non tam meum quàm illius conſilium, æqui bonique conſulturum; cùm eo nempe candore ſis, ut facilè putes nihil aliud me, quàm nudas tibi propo-

Digitized by Google

nere meas dubitandi rationes voluiſſe. Teſtor ſanè abundè fore, ſi illas vel ad calcem uſque legere ſuſtinueris: nam quòd te permovere debeant, ut vel de tuis ratiociniis minimum diffidas, vel ad reſpondendum tempus deteras, melioribus curis deſtinatum, ipſe profectò Author non ſum. Quin-etiam non audeo, niſi cum rubore, illas coram te propalare, qui certo ſum certior nullam eſſe earum, quæ non tibi pluries inter meditandum occurrerit, & quam tamen, certo conſilio, vel contempſeris, vel cenſueris diſſimulandam. Profero ergo, ſed ea mente, ut prolatas duntaxat velim; prolatas, inquam, non de rebus ipſis quas demonſtrandas ſuſcipis, ſed de methodo ac vi demonſtrandi. Profectò enim & ter-maximi Dei exſiſtentiam, & animorum noſtrorum immortalitatem profiteor; ac hæreo duntaxat circa energiam illius ratiocinii, quo tu tam iſta, quàm alia Metaphyſica cohærentia, probas.

RESPONSIO.

VIR PRÆSTANTISSIME,

Tam eleganti & accurata diſſertatione Meditationes meas impugnaſti, quæque ad earum veritatem illuſtrandam adeò profutura eſſe mihi videtur, ut multum me tibi debere exiſtimem quòd ipſam perſcripſeris, multumque etiam R. P. Merſenno, quòd te ad ſcribendum incitarit. Quippe optimè novit vir ille rerum omnium ſtudioſiſſimus indagator, & eorum præcipuè quæ ſpectant ad gloriam Dei promotor indefeſſus, nulla via melius cognoſci poſſe an meæ rationes pro veris demonſtrationibus habendæ ſint, quàm ſi aliquot ex iis qui doctrina & ingenio reliquos antecedunt, ipſas examinarent ac totis viribus impugnarent; ut deinde fieret periculum, an ego ſatis commodè ad omnia quæ ab iis propoſita eſſent reſponderem. Idcirco quamplurimos ad hoc provocavit, à nonnullis impetravit, & gaudeo quòd etiam à te. Quamvis enim non tam Philoſophicis rationibus uſus fueris ad opiniones meas refutandas, quàm oratoriis quibuſdam artibus ad illas eludendas, hoc tamen ipſum ideò mihi gratum eſt, quòd inde conjiciam non facilè in me rationes afferri potuiſſe diverſas ab iis quæ in præcedentibus aliorum objectionibus, quas legiſti, continentur. Neque enim ſi quæ eſſent, ingenium & diligentiam tuam effugiſſent, & judico te hìc non aliud habuiſſe inſtitutum, quàm ut eorum me admoneres quibus meæ rationes, ab iis quorum ingenia ſenſibus ita immerſa ſunt ut à Metaphyſicis cogitationibus prorſus ab-

Digitized by Google

abhorreant, eludi poſſent, atque ita mihi dares occaſionem iis occurrendi. Quamobrem ego hic non tanquam tibi Philoſopho acutiſſimo, ſed tanquam alicui ex hominibus iſtis carneis reſpondebo.

INSTANTIA.

PRodiere è prælo ſuperiore autumno tuæ illæ Meditationes, quarum exemplum MS. Merſennus mecum communicârat. Adjuncta iis fuit Objectionum, Reſponſionumque congeries, quas me, cùm ad te ſcriberem, legiſſe, haud verè ſupponis: quippe oblatas à Merſenno videre prorsùs nolüeram; ne præoccupatus accederem ad Meditationum examen. Cætera inter tibi Objecta, meam quoque Epiſtolam ſatis prolixam editam vidi. Reſponſionem poſtquàm perlegi, mirari ſatis non potui, quo erga me genio fueris animatus. Nam quod conſcripta quidem à me floccifacienda cenſueris, etiam mihi pro votis fuit; qui nihil meum tanti æſtimo, ut habendum pretii alicujus putem. At non potui majorem quendam non deſiderare candorem, quo, ſi nihil tibi videbatur alicujus eſſe momenti, debebas potiùs ſilentio, tenebriſque involvere, quàm propalando ſic inſultare. Ego certè ad te non ultrò, ſed rogatus perſcripſeram; & diſſentiendo à te, difficultates non publicè, ſed privatim ſignificâram. Ea ſcilicet mihi mens fuerat, ut tibi ingenuè, amiceque proponerem, quos obſervâram inter legendum mihi ſubnaſci ſcrupulos; quò, ſi res videretur tanti, poſſes lectionem facere aliquantò explanatiorem; niſi videretur, tum eſſet in te, ut rem planè ſupprimeres. Putabam enim velle te id exemplum mihi, aliiſque legi, ut judicia varia expertus, providere poſſes, autographum-ne, priuſquàm edi procurares, aliqua ratione foret emendandum. At verò, tu plenum benevolentiæ conſilium ita excepiſti, quaſi hoſtiliter provocaſſem; & nihil privatim reſcribens, pugnam publicè inſtituiſti; declarans reipſâ, exemplum fuiſſe commonſtratum à te; non quaſi ratum non haberes quicquid à te ſcriptum ſemel fuerat; ſed quòd excitari velles aliquos, adverſum quos poſſes vireis experiri. Annon proinde mihi feciſti propugnationem neceſſariam, qui viſus es velle facere nihil aliud, quàm ex amico adverſarium, & nihil tale cogitantem, in arenam compellere? Quod enim bona quædam verba præmiſeris, ſubjunxeriſque, illa, qua conſentaneum eſt, excipio gratitudine (quantumvis tu me, ut puerum habueris, cui poculum circùm contingitur melle, ut tetrum ab-

I. Inſtandi neceſſitas.

Digitized by Google

ſinthii laticem perpotet.) Quod ſupereſt verò, ſic geſſiſti te, ut periculum feciſſe videaris; num me probares degenerem, eumque, qui tibi porrigerem herbam. Conditiones ergo accipio; qui in receſſu non invidebo, ſi, prout cœpiſti tibi plauſum dare; ita ovationem, & triumphum captes. Hoc unum cavebo; ne, quia te agnoſco offenſum, quòd te Meditationibus totis ſub nomine Mentis loquentem nomine Mentis interpellarim, ut ſi feciſſem ironicè, quod factum fuit prorſus ingenuè, quemadmodum poſteà memorandum eſt; ne, inquam, te amplius Mentem vocitem; ſed te, tametſi non loquentem, niſi ut partem hominis, alloquar ut hominem totum. Tu me, ut voles; nam, per me quidem, integrum tibi eſt affari non modò ut Carnem, quæ vox ſolertiæ tuæ occurrit, ut eſſet menti ἀντίθετος: ſed etiam, ut ſaxum, ut plumbum, &, ſi quid putes eſſe obtuſius. Quippe quòd te heic reſpondere dicis, *Non tanquam mihi Philoſopho acutiſſimo, ſed tanquam uni ex hominibus carneis*; gratias primùm habeo, qualeis debeo; tibique tanquam meliùs merenti *acutiſſimi* ἐπίθετον reddo: ac deinde me, qui ſcripſi ad te, illum non inficior, cui ipſe reſpondes. Nimirùm ago longè ſimplicius, quàm ut diſtinctionem hanc nôrim; &, qui diſſimulare neſcio, duplicem perſonam mihi non aſſumo. Illam proinde ingenuè reſpuo, quam tu facis ſepoſitam, aliamque ſuſtineo, quam reliquam facis. Ac ſi ageretur quidem de ipſa rei veritate, ut putà de Dei exſiſtentia, animorùmque immortali natura; eo ſanè caſu abnegarem; quòd videri poſſet ex Literarum Sacrarum ſenſu adverſari caro ſpiritui; ſed quia non amplius agitur, quàm de vi tui Ratiocinii, ſicque privata tua cauſſa eſt, ac tibi ſoli eſt repugnandum, non apparet cur mihi potius detrectanda perſona ſit, quàm ipſi Ariſtoteli, cùm eſt adverſatus Anaxagoræ, qui Mens vulgò appellabatur. Tametſi enim carneum me dicas, non ideò facis exanimem; ut neque tametſi te mentalem geras, te idcircò facis excarnem. Quare & permittendum tibi, ut pro genio loquaris tuo; ſufficitque, ut Deo propitio, neque ego ſim planè caro ſine mente, neque tu planè mens ſine carne; & neque tu ſupra, neque ego infra conditionem hominis ſimus; quamvìs tu, quod eſt humanum recuſes; ego id à me alienum non putem.

II. *Non agi heic de Rerum veritate; ſed de Ratiociniorum vi.*

Quod præfaris porrò, *me non tam Philoſophicis rationibus uſum ad opiniones tuas refutandas, quàm oratoriis quibuſdam artibus ad eas eludendas*, Repeto primum non agi heic de ipſis opinionibus, quæ tam meæ, quàm tuæ ſunt, imò quæ ſunt omnium piorum, rectèque ſen-

ſentientium communes. Quare neque animus fuit ullis ſeu Philoſophicis, ſeu aliis rationibus uti ad eas refutandas, quas effuſione ſanguinis defendere paratus ſum. Quæſtio igitur eſt de energia tuarum rationum, quatenus illas deprædicas, ac pro demonſtrationibus jactas; cùm ex iis tamen omnibus, quas doctores proponere in hujuſmodi argumento ſolent, illas duntaxat delegeris, quæ videntur omnium maximè infirmæ. Hinc objectiones non conjeci, quæ fieri prætereà numeroſæ potuerant, ut neque ipſe adhibuiſti tot rationes alias præclaras, quibus res potuerat fieri evidentior; ſed ut perſuaſus ipſe fuiſti te demonſtraſſe ſpeciali modo; ita oppoſui ſolùm ea, ob quæ viſus eſt inefficax modus. Deinde, quod vocas *Oratorias arteis*, mihi nimiùm tribuis, qui arteis ignoro, ac oratorias potiſſimùm; niſi artem voces id naturæ donum, quo ſenſa mentis exprimere dicendo quiſque poſſumus. Solam certè naturam ſequor, & ut lingua adfarer te, ita calamo ad te ſcribo. Si nunc enuncio, nunc interrogo, nunc paucis, nunc pluribus urgeo; id non ex arte, ſed ſponte fit: & utcumq; in me acumen non ſit, eſt tamen perpetua, conſtanſque voluntas efferendi omnia quàm poſſum perſpicuè. Vnde & quemadmodum nolim mihi fucum fieri lenocinio ullo verborum; ita longè abſum, ut facere velim; neque tu ullum oſtendes locum, in quo non bona, ingenua, candida fide egerim, artemque oratoriam præhabuerim ſimplicitati. Ad *Rationes* quod attinet, neſcio quas *Philoſophicas* dicas; niſi non omnes Philoſophicæ ſunt, quæ germanæ, legitimæ, ad verum eruendum inſtitutæ ſunt, alicuique problematis, ut loquuntur, parti probandæ deſerviunt. An nullas porrò niſi alienas, inſtitutoque confirmando nihil conferentes uſurpârim, lectores æqui dijudicent; ego certè is nunquam fui, qui me eas adeptum gloriarer, unde res planè conficeretur. Etſi enim facilius eſt falſi quidpiam convincere, quàm veri quidpiam demonſtrare; novi tamen quanta caligo humanas menteis occupet; quanta ſit ubique humanæ rationis fluctuatio, & incertitudo. Quamobem, ut nihil ſtatuo, quod haberi velim quaſi inconcuſſum; ita nihil adorior, quod me everſurum contendam; ac ſolùm, ut me nihil demonſtraturum confido, aut profiteor; ita caveo ne cuilibet dogmata tradenti temerè aſſentiar. Sic tecum egi: Nam & cùm rationes tibi proponendas aſſumpſi, dubitandi rationes dixi; neque eſſe potui ea ſecuritate, qua tu, dum divendidiſti pro demonſtrationibus, quas te aſſerendi habere es ratus. Neque verò eſt quorſum putes pellegiſſe me tuas Meditationes contradicendi

Digitized by Google

ſtudiis, aut congeſſiſſe poſteà ludicras ſolum dubitationes. Teſtor Deum ter Max. ſi me comparare ad legendum potui puriore affectu cognoſcendarum, complectendarum, commendandarum demonſtrationum, ſi non ſimpliciter expoſui reſiduos in me ſcrupulos. Res, in qua verſamur, magis ſeria eſt, magiſque noſtrâ intereſt, quàm ut arbitrer eſſe colludendum. De veritate agitur, quæ demonſtratione paratur; Ecquis verò illam, ſi videat, non amet, vel potius non depereat? quis illi vel reſiſtere, vel contradicere, ſi homo ſit, poſſit? Quin-etiam, cùm me nullius tuarum jactatarum demonſtrationum vim experiri agnoſcerem, quæſivi ab aliquot viris magni nominis, & impenſè doctis, qui Meditationes tuas legerant, ecquid-nam ipſis videretur; deprehendi autem illos, perinde ac me demonſtrationis vim non ſenſiſſe. Quam-putas verò condoluimus, cùm à te, tanto viro, & tanta in re, tantum exſpectantes, ſpe excidimus? Communis ſanè hæc vox fuit, Fieri-ne poteſt, ut ille vir Mathematicis ſtudiis innutritus, & quæ res demonſtratio ſit tantoperè ſciens, eas rationes habeat, evulgetque pro demonſtrationibus germanis, quæ à nobis tamen adeò attentis, adeò benè animatis elicere aſſenſum nō valeant? An fortè elatus applauſu, quo aliqua nova in Geometricis excogitavit, demonſtravitque, eò adductus fuit, ut confideret poſſe ſe circa cætera, ac metaphyſica præſertim, paris eſſe fœlicitatis? An nihili, ut cæteros, ſic Ptolemæum quoque fecit, qui Mathematicen proſequutus, dixit ſe intactam Theologiam, Phyſicamque relinquere; iſtam ob materiæ conditionem inſtabilem, illam ob rerum divinarum incomprehenſibilem naturam? An poſtquam in ſua Synopſi tantam promiſit ſegetem, putavit Lectores fore ſpe contentos, neque ſtudioſè requiſituros utrum plenæ eſſent, an inanes ſpicæ?

III. *Si Demonſtrationes fuerunt, nihil fuiſſe neceſſe implorare Sorbonæ decretum.*

Subiit poſteà quoque mirari, quàm ſecurè Doctores ſummos ſummæ facultatis compellans, prædicaveris apud illos *te fuiſſe rationes ita proſequutum, ut jam pro certiſſimis, & evidentiſſimis demonſtrationibus illas auſus fueris proponere:* addiderìſque *etiam taleis eſſe, ut non putes ullam viam humano ingenio patere, per quam meliores inveniri unquam poſſint*; ac denique ſollicitàris, *ut ipſas pro demonſtrationibus habentes hoc ipſum declarare, & publicè teſtari velint.* Cùm enim ea ſacra Facultas extulerit hactenus, efferatque etiam-num tot viros tam magnos, ac in his rebus adeò ſublimeis, putaſti-ne nullum hactenus exortum, qui tale quidpiam viderit: imò & nullum exoriturum, qui videre quidpiam quàm tu meliùs, poſſit? Crediſti-ne

diſti-ne

diſti-ne quotquot ſunt, ac erunt, mutuari debere ex te, unde ſolemnia dogmata probent? Es-ne arbitratus totam Facultatem ignoraſſe, quouſque rem ipſi demonſtraveris, quemadmodum eſſent Chriſtiani ſuadendi? Nam proferre te quidem quæ potueris hiſce de rebus comminiſci, nemo improbet, ſed potiùs collaudet. Veritas quaſi bravium eſt, & ut nemini non fas eſt ad aſſequutionem ejus adſpirare, ſic quiſquis illam aſſequatur, ipſa operæ pretium eſt. At verò quæ commentus fueris exiſtimare ſtatim digna, quæ auguſtiſſima Facultas ſic à te addiſcat, quaſi ſine te Doctore cæca fuerit; & decreto ſuo ita approbet, ut dubitare de iis ſit nefas; id denique mirum, ac ſtupendum eſt. Sanè, aut hoc eſt nimiùm de tuarum rationum vigore diffidere; aut potiùs illas pretio pretioſiſſimo æſtimare, cùm dignas ducis, quæ imperentur mortalibus omnibus, ipſiſque adeò conciliare majeſtatem adniteris, ut tibi viam ſternere ad ingeniorum tyrannidem poſſis. Sed mihi crede, aut ratiocinium demonſtratio non eſt, aut ex ſeipſo eluceſcit; neque emendicanda authoritas eſt, qua perſuaderi valeat; cùm & vi propria aſſenſum extorqueat, & niſi extorqueat, demonſtratio non ſit; neque authoritas faciat, ut pro demonſtratione habeatur, ſed ut concluſio, quæ ex vi præmiſſarum perſuaſionem non obtinet, ex authoritate dicentis obtineat. Quàm proinde abſuit ſublimis Facultas, ut votis tuis annueret, quæ decretis non argumenta, ſed concluſiones ſancire ſolet! Novit quàm ſit humana ratio inconſtans, atque imbecilla, quare & ex ea decretorum firmitudinem non exquirit. Momentum ex Sacra Scriptura, aliiſque fidei canonibus quærit; ipſas rationes (ſi aliquæ ſint) cum ſuis momentis (ſi aliqua habeant) intactas penitùs relinquit. Et non ignorat quidem nonnullas eſſe præclaras præ cæteris: ſed cùm illæ ſint tamen quaſi fumoſæ faculæ ad fidei jubar, & quaſi Solem comparatæ, ideò cum fidei ſplendore, atque majeſtate ipſas non commiſcet. Habet illas, ut quoddam genus probationis heterogeneum; exiſtimatque Sacram fidem eſſe debere ſibi ipſi ſolidiſſimum fundamentum. Plærumque etiam adhibere rationes exiſtimat nefas; tum ne excellentia rerum credendarum imminuatur, ſi putetur humana ratio poſſe ad illam pertingere; tum ne impii arbitrentur nos iis induci ad credendum ea, quæ cur ipſi quoque ob rationum imbecillitatem, non credant, ſibi ipſis videri excuſabiles poſſint. In cæteris, non reſpuit quidem; ſed eæne ſint, annon ſint demonſtrationes, non præſtituit. Novit alios aliis rationi-

Digitized by Google

rationibus capi; & cum aliquæ his, non illis; aliquæ verò non his, ſed illis pro demonſtrationibus habeantur; omneis, quantum valere poſſunt, ſinit, & columnâ fidei, tanquam inconcuſsâ ſemel poſitâ, illas circumexſtrui, quales ſunt, permittit. Hoc cenſu potuerunt tuæ quoque haberi; at dum haberi ipſas voluiſti, quaſi dogmata fidei, tantum abeſt, ut id feratur, quin intereſt potiùs, ut eæ refellantur. Nempe ne ſint impii, qui exiſtiment nos illarum vi potius, quàm fidei merito ad credendum induci; aut firmiores ſaltem rationes ex ipſiſmet Doctoribus repetere negligant, quos decreviſſe putarunt, *Nullam viam humano ingenio patere, per quam meliores inveniri unquam poſſint.* Quo loco verba illa prætereo, quæ ad ipſorum unum es ſcribere auſus: *Quapropter, ſi verum hîc ſine invidia ſcribere licet, auſim ſperare venturum tempus aliquando, quo illa opinio, quæ ponit accidentia realia, ut à ratione aliena, & incomprehenſibilis, & parùm tuta in fide à Theologis explodetur, & mea in ejus locum ut certa, & indubitata recipietur. Quod hîc diſſimulandum eſſe non putavi, ut &c.*

IV. *Non vituperandos qui jactatas demonſtrationes non ſuſpiciunt, aliiſque viis ad Dei animæque notitiam aſſurgunt.*

Adhæc mirari etiam ſubit, cur tuum ingenium ita evectum habeas ſupra conditionem cæterorum, ut ſi qui diſſentiant abs te, dicas *eorum ingenia ita immerſa ſenſibus, & à Metaphyſicis cogitationibus prorsùs abhorrentia,* &c. Nam quod ſupra ſenſus nihil ſapiant, & metaphyſicè nihil cogitẽt; quomodo potes dicere, niſi quia nõ ſapiunt, neq; cogitãt tuo modo. Quæſo te enim ecquæ-nam eſt Metaphyſica cogitatio? De vi vocis nõ diſputo, quam Ariſtotelis Sectatores impoſuere illi Philoſophiæ parti, cujus membrũ fuit Theologia ab auctore dicta. Theologia, inquam, naturalis, quæ ratione nititur, ut diſcernatur à ſupernaturali, quæ ſola Dei revelantis authoritate fulcitur. Dico ſolùm, cùm ea ſeu Metaphyſica, ſeu Theologia, ſit Platoni Dialectica, quaſi quæ ratione utatur; ex quo factum eſt, ut nonnulli ex ejus Sectatoribus eandem Rationalem, ac Intellectualem appellaverint, putantes nempe res divinas non-niſi ratione intellectuque intelligi; ideò tuam illam cogitationem eſſe non poſſe aliam, quam Dialecticam, ſive rationalem, ac intellectualem. Cùm tua ergo ratio, ac intelligentia occupetur heic circa Dei exſiſtentiam, ac mentis humanæ ſeparabilitatem; idcircò non poteſt tibi eſſe alia Metaphyſica cogitatio, quàm ea, qua ratiocinaris, ac intelligis tum Deum exſiſtere, tum mentem ſeparabilem eſſe. Igitur & cùm exiſtimas alios à cogitationibus Metaphyſicis abhorrere, exiſtimas illos nec ratiocinari, nec intelligere,

Digitized by Google

ligere, quòd Deus exſiſtat, aut Mens ſeparabilis ſit. Ecquonam verò argumento ductus id exiſtimas, niſi quia ferre non potes opponi ab ipſis gloriari te nimiùm de tua ratione, ac intelligentia, quaſi ea ſit omnium perfectiſſima, nihilque opponi aut poſſit, aut debeat? Ac de cæterorum quidem ratione, & intelligentia, quatenus perfecta, imperfectave ſit, non aſſumpſi heic diſquirendum: hoc tamen dico, dum ratiocinantur, ac intelligunt exſiſtere Deum, mentemque humanam eſſe ſeparabilem, ſapere illos ſupra ſenſus, ipſorumque cogitationem non poſſe non Metaphyſicam eſſe. Nam ſenſuum eſt quidem, quod ſenſibilia percipiant; ſed quòd à ſenſibilibus ad intelligibilia progrediantur, & inviſibilia Dei, ex iis quæ fecit, viſibilibus intellecta conſpiciant, hoc rationis eſt, atque intellectus. In eo differunt à te, quòd tu putas te abſque præviis ſenſibus ad intelligibilia ferri, ac Dei, Mentiſque non modò exſiſtentiam, ſeparabilitatemque; ſed etiam utriuſque intimam naturam clarè, diſtinctéque intelligere; illi & habeant ſenſibilia pro gradu ad intelligentiam; & cùm intelligant de Deo, Mentéq; ſeparabili quòd ſint; nõ proinde profitentur intelligere ſe quid ſint. Quandoquidem verò tibi non ſubſcribunt, & circa tuum ratiocinandi, ac intelligendi modum difficultates quaſdam proponunt, nec ſatis applaudunt, atque adulantur, tu id non fers, ſed excandeſcis, ſenſibuſque immerſos, & à cogitationibus Metaphyſicis abhorrenteis, carneoſque pronuncias. Quaſi nimirùm ipſe ſolus Metaphyſicus, ſive Theologus naturalis ſis, ac præter te unum nemo adnitatur evehere ſe ſupra ſenſus, & quam-maximè per naturam licet, abſtracta intelligere; quaſi tibi uni veritas ſit cordi, nemoque illam aſſequi præter te aut curet, aut poſſit. Certè hac de re hæc tua ſunt verba; *Quia nullas antehac Ideas eorum, quæ ad mentem pertinent, habuimus, niſi planè confuſas, & cum rerum ſenſibilium Ideis permiſtas; hæcque prima, & præcipua ratio fuit, cur nulla ex iis, quæ de Anima, & Deo dicebantur, ſatis clarè potuerint intelligi, magnum me operæ-pretium facturum eſſe putavi, ſi docerem, quo pacto proprietates, ſeu qualitates mentis à qualitatibus corporis ſint dignoſcendæ. Quamvis enim jam antè dictum ſit à multis, ad res Metaphyſicas intelligendas mentem a ſenſibus eſſe abducendam; nemo tamen adhùc, quod ſciam, qua ratione id fieri poſſet oſtenderat; vera autem via, & meo judicio unica ad id præſtandum in ſecunda mea meditatione continetur: Sed quæ talis eſt, ut non ſit ſatis ipſam ſemel perſpexiſſe; diù terenda eſt, & repetenda, ut totius vitæ conſuetudo res intellectualeis cum corporeis conſun-*

Digitized by Google

confundendi contraria, paucorum ſaltem dierum conſuetudine eaſdem diſtinguendi deleatur.

V. *Demonſtrationum vim, non ex ſui jactatione, neque ex aliorum ignoratione æſtimandam eſſe.*

Hac itaque tui de te opinione fretus alios deſpicis, comparaſq; te, aut ſi quis tecum ſentiat, *cum illo, qui navigatione in Americam peracta referat eſſe Antipodas, ac majorem mereatur fidem, quàm mille, qui negent, ex eo ſolùm, quod ignorẽt.* Et ſi poſſes quidẽ pari evidentia facere aperta quæ de tua illa ingenii navigatione ad nos refers, ac ille redux poteſt, (ſi modò qui negãt Antipodas eſſe, navigare cum ipſo in Americam velint) quàm paſſis velis iremus omnes, concederemuſque in tuam ſententiam? Nam fac nos, quod ais (tametſi ſecùs nobis videtur) nulla adjuncta ratione negare illam rationum tuarum vim: at ſaltem, cùm non recuſemus tecum navigare, imò ratiocinantem te κατὰ πόδα proſequamur, cur nuſquam tamen hanc tuam vim Antipoda detegimus? An-ne pro Antipodibus exſpectandi nobis fuere Sciopodes, Enotocœtæ, Aſtomi, Pygmæi, & quæcumque Megaſthenes, Daimachuſque olim ſomniârunt. Dices *nos non ſatis attentè, ac ſeriò tecum meditari, non abducere à ſenſibus mentem, non exuere præjudicia, atque idcircò te noſtra judicia prorſus recuſare, & tanquam nullius momenti contemnere.* Sed recuſa tamen, & contemne, ut voles; Liceret nobis pari jure idem facere; ſed hoc ſatis eſt, ubi quicquid poteſt à veritatis amantibus exigi præſtiterimus, nullam tamen à nobis vim, qualis eſſe debet demonſtrationis, ſentiri. Dicis *tuas demonſtrationes longiuſculas eſſe Geometricarum quarundam inſtar, ac fieri ſolùm evidenteis, cùm perceptæ integræ fuerint.* Sed ſunto, qualeis eſſe voluiſti, longiuſculæ, implicitæque; quî fit nihilominùs, ut nullæ Geometricæ ſint, quæ ſe, ubi totam ſeriem perceperimus, evidentiâ ſuâ non prodant, & velimus, nolimus ad aſſentiendum mentem compellant; iſtæ autem tuæ, tametſi tota ſerie fuerint perſpectæ, neque tamen nobis evidentes fiant, neque nos ad aſſenſum trahant? An jure eas dicis *non modo æquare, ſed ſuperare etiam Geometricas certitudine, atque evidentia?* Et cùm *Evidentiſſimas* dicas, ecquid demùm erit per te evidens, ſi quod evidentiſſimum à te dicitur, ſit adeò obſcurum? Dicis denique poſſe te meritò concludere *non tam ea, quæ ſcripſiſti, infirmari authoritate doctiſſimorum virorum, qui ipſis ſæpe perlectis nondum poſſunt aſſentiri, quàm è contrà eorundem authoritate confirmari, ex eo, quod nullos errores, ſive paralogiſmos poſt tot accurata examina in demonſtrationibus tuis annotârint.* At, ſi, quia tibi verba non defuerunt, quibus, ut Scholarum mos eſt, circa argumenta diſputabilia reſponderes, non es confeſſus ullos errores, paralo-

Digitized by Google

paralogiſmoſve admiſſos; non propterea tamen authoritas illa confirmavit potiùs quàm ſuſpecta aliquorum paralogiſmorum ſcripta reddidit; quatenus viri doctiſſimi non potuêre illis toties perlectis aſſentiri. Quippe & illi exiſtimârunt ſe annotaſſe varios; & quoties ratio aliqua ſæpiùs perlecta, intellectaque (niſi te ſemper aquilam, cæteros omneis reputas noctuas) ad aſſenſum non pertrahit; argumentum profectò eſt, eam demonſtrationem non eſſe, ac paralogiſmum aliquem latere, quo, niſi vitium formæ ſit, præmiſſæ ſaltem ſecùs ſe, quàm ſupponantur, habeant. Et fac nondum fuiſſe paralogiſmum detectum; an quicquam repugnat, quin vel ipſimet, vel acutiores alii inpoſterùm detegant, conſtante præſertim ea inevidentia, quæ ſola obſtat, ne hactenus viri doctiſſimi aſſentiantur? Simile eſt certè, ac ſi defoſſo theſauro in loco, quem tu, & ego ignoremus, tu ex viſo quodam terræ aggere inferas illeic theſaurũ eſſe; neq; enim potuiſſe alia occaſione illeic effodi, & aggeri terram. Si enim ego nõ aſſentiar, quòd tametſi neſciam, qua alia occaſione terra illeic effodi, aggerique potuerit, non videã tamen cur nõ potuerit aliqua alia præter hanc eſſe: quónam jure tu ex mea ignorantia argumentabere occaſionem tibi creditam veram eſſe, ac te incidiſſe in theſauri locum? Quaſi verò non alius ſupervenire valeat, qui veram occaſionem nôrit, ac te, tibi nimiùm fidentem, hallucinatum fuiſſe oſtendat? Verùm ex dicendis cognoſcendùm eſt, permittendumque Lectoribus, ut dijudicent, nulli-ne errores, aut paralogiſmi, non dico à viris doctiſſimis, in quorum cenſu me non habeo, ſed à me, caligante licèt, fuerint in propoſitis tibi dubitationibus adnotati.

IN MEDITATIONEM I,

Quæ eſt

De iis, quæ in dubium revocari poſſunt.

DVBITATIO VNICA.

De Methodo, qua omnis cognitio, ſeu vera, ſeu falſa, etiam adhibitis machinis, jubetur extrudi.

AC circa primã quidem Meditationem, non eſt quòd multùm immorer; comprobo enim inſtitutum, quo mentem tuam exuere omni præjudicio voluiſti. Id unum non ſatis percipio,

pio, Quamobrem ſatiùs non duxeris, ſimpliciter ac paucis verbis incerta habere quæ prænoveras, ut ea deinde ſeligeres quæ vera deprehenderentur, quàm habendo omnia pro falſis, non tam vetus exuere, quam induere novum præjudicium. Et vide, ut neceſſe fuerit, quò tibi ipſi faceres fidem, fingere Deum deceptorem, aut neſcio quem malum Genium deluſorem; cùm viſum fuiſſet ſufficere, humanæ mentis caliginem, ſolamve naturæ imbecillitatem cauſſari. Fingis prætereà te ſomniare, ut in dubium omnia revoces, & quidquid rerum agitur pro ludificatione ducas. Sed an propterea à te extorques, ut non vigilare te credas, & incerta falſaque habeas, quæ coram te ſunt aut geruntur? Quicquid dixeris, nemo erit qui perſuadeatur, te eſſe perſuaſum nihil eſſe verum ex iis omnibus, quæ cognoveris; ac tibi perpetuò vel ſenſum, vel ſomnium, vel Deum, vel cacodæmonem impoſuiſſe. An non futurum fuiſſet magis & philoſophico candore, & veritatis amore dignum, res, ut ſe habent, & bona fide ac ſimpliciter enunciare, quàm, quod objicere quiſpiam poſſet, recurrere ad Machinam, captare præſtigias, ſectari ambages? Quanquam, quia tibi ita eſt viſum, nolim amplius contendere.

RESPONSIO.

Ais te comprobare inſtitutum quo mentem præjudiciis exuere conatus ſum, utpote quod nemo fingere poteſt eſſe improbandum. Sed velles ut ſimpliciter ac paucis verbis, *hoc eſt, perfunctoriè tantùm id effeciſſem. Quaſi ſcilicet tam facile ſit omnibus ſe erroribus liberare quibus ab infantia imbuti ſumus? & quaſi nimis accuratè id fieri poſſit quod nemo negat eſſe faciendum? Sed nempe indicare voluiſti, pleróſque homines fateri quidem verbo tenus præjudicia eſſe vitanda, ſed tamen nunquam illa vitare; quia nullum ſtudium aut laborem in hoc impendunt, nullaque ex iis quæ ſemel ut vera admiſerunt pro præjudiciis habenda eſſe arbitrantur. Tu certè hìc illorum perſonam egregiè agis, & nihil eorum quæ ab ipſis dici poſſent omittis; ſed interim nihil affers quod Philoſophum redolere videatur. Vbi enim ais opus non eſſe Deum fingere deceptorem, neque nos ſomniare, nec talia, Philoſophus putaſſet ſibi addendam eſſe rationem cur illa non poſſint in dubium revocari; vel ſi nullam habuiſſet, ut revera nulla eſt, id non dixiſſet: neque addidiſſet, ſufficere hoc in loco humanæ mentis caliginem, aut naturæ noſtræ imbecillitatem cauſari; nihil enim prodeſt ad errores noſtros emendandos quòd dicatur nos errare, quia noſtra*

Digitized by Google

noſtra mens caligat, vel natura eſt imbecilla; idem enim eſt ac ſi tantum diceretur nos errare quia ſumus erroribus obnoxii; & manifeſte utilius eſt attendere, ut feci, ad omnia in quibus contingere poteſt ut erremus, ne ipſis temerè aſſentiamur. Non etiam dixiſſet Philoſophus me, habendo dubia omnia pro falſis, non tam vetus exuere quàm induere novum præjudicium; *vel prius probare conatus fuiſſet ex tali ſuppoſitione oriri periculum alicujus deceptionis. Sed tu è contra paulò poſt affirmas me non poſſe à me extorquere ut illa pro incertis, falſiſque habeam quæ falſa ſuppoſui, hoc eſt ut novum illud induam præjudicium quod ne induerem verebaris. Nec magis miraretur Philoſophus iſtiuſmodi ſuppoſitionem, quàm quòd aliquando ut baculum qui curvus eſt rectum reddamus, illum in contrariam partem recurvemus; novit enim ſæpe falſa pro veris utiliter ſic aſſumi ad veritatem illuſtrandam; ut cum Aſtronomi Æquatorem, Zodiacum, alioſque circulos in cœlo imaginantur; cùm Geometræ novas lineas datis figuris adjungunt, & ſæpe Philoſophi multis in locis. Qui autem hoc vocat* recurrere ad machinam, captare præſtigias, ſectari ambages, *aitque*, Philoſophico candore, ac veritatis amore eſſe indignum, *non certè ipſe Philoſophico candore, nec ulla ratione, ſed Rhetorico tantùm fuco uti ſe velle teſtatur.*

INSTANTIA.

QVàm infenſè, quàmque acerbè pauca mea verba exceperis, ſubnotare nihil attinet. Id initio ſtatim obſervo; niſi ſatis erat meam comprobationem tam faſtidioſè admittere; videri ſaltem te non debuiſſe meam illam vocem, *paucis verbis*, interpretari *perfunctoriè*; cùm ſcilicet conſtet quantùm differant *paucis verbis*, quod eſt *conciſe*, & *perfunctoriè*, quod eſt *oſcitanter* enunciare aliquid. Sperabam vocem quoque illam, *Simpliciter*, interpretareris *ſtultè*: ſed fuiſti nempe humanior, contentus id diſſimulare, quod dixeram me non ſatis percipere (quaſi ſcilicet nihil condemnans, ac erudiri ſolùm cupiens) ut inde unum ſtatueres caput, ex quo me probares non-Philoſophum. Porrò ſi vox quidem Philoſophi pro Sapiente uſurpetur, ipſam tibi ultrò concedo, qui tantâ ſapis fiduciâ; at ſi nihil ſonet aliud, quàm quod nominis Author voluit, dum, ut cæterorum jactantiam coargueret, dixit eſſe ſe non Sapientem, ſed ſtudioſum ſapientiæ; non eſt cur mihi illam invideas, qui tametſi nihil ſapiam, ex eo tamen ſolo affectu, quo ſapere deſidero, poſſum ſapientiæ ſtudioſus dici. Quare & cùm dicis *me nihil afferre*,

I. Philoſophum eſſe non jactatorem, ſed ſtudioſum Sapientiæ.

Digitized by Google

quod Philoſophum redolere videatur; Eſto id tuo ſenſu, quo credere me Philoſophum abſit; at dubitationes proponere, erudirique peroptare, aliorum fortè ſenſu redolebit.. Suggeris id ea occaſione, qua dicis *me egregiè agere illorum perſonam, qui fatentur verbo tenus vitanda præjudicia, ſed illa tamen nunquã vitant, quia nullum ſtudium, aut laborem in hoc impendunt, nullaque ex iis, quæ ſemel ut vera admiſerint, pro præjudiciis habenda eſſe arbitrantur.* Ego verò, ut ſum præfatus, nullius perſonam aſſumpſi, tantum abeſt, ut illorum ſuſtinere voluerim, quibus me fingis patrocinari; addens *me nihil eorum, quæ ab ipſis dici poſſunt, omittere*; Cùm & tam pauca tamen dixerim, & de illis, quicumque, aut ubicumque vel ſint, vel non ſint, ne cogitaverim quidem. Mea ipſius eſt perſona, quam egi, & ſi quæ mea fuit ſententia, pleno candore illam expoſui. Sed fuit hæc tibi anſa captanda, tum ut bilem exonerares, tum ut te unum eſſe probares, qui philoſophum ageres; ſolus utpote eruditus vitare præjudicia, ſolus falſitatem exhorrens, ſolus veritatem requirens. Eapropter ſanè eam ipſe tibi de te opinionem feciſti, ut ex hac tua methodo nihil jam falſi tibi ſubrepat, nihil non verum excidat, ſicque Oracula abs te, de quibus non ſit dubitandum, fundantur. Siquidem non modò jactaſti in capite ipſo *nullam viam patere humano ingenio, per quam rationes tuis meliores inveniri unquam poſſint*; ſed deinceps quoque paſſim commendaſti illarum excellentiam, & ad calcem tandem pronunciaſti, *nullam poſſe eſſe cauſſam, cur nihil in ipſis reprehenſum hactenus ſit, niſi quia ſunt omnino veræ, ac certæ; cùm præſertim ipſe ex nullis obſcuris, ignotiſve principiis, ſed primùm à ſumma rerum omnium dubitatione, ac deinde ex iis, quæ menti præjudiciis liberæ, omnium evidentiſſima, & certiſſima eſſe apparent, gradatim deductæ ſint, &c.*

II. *Falsò ſupponi omnia præjudicia poſſe exui; ac deinceps evidentiſſima, certiſſimaque principia haberi.*

Cæterùm quia hæc Meditatio de præjudiciis devitandis, demonſtrationum tuarũ arx eſt, ac veluti Equus Trojanus, è quo illæ prodeuntes nullum non præſidium, quantumvis munitum expugnent: age exploremus quid id rei ſit, hoc eſt retexamus initio primariã ratiocinationem. Illã redigi in hanc formam poſſe minimè diffiteberis,

Qui mentem fecit liberam à præjudiciis omnibus, is non ex obſcuris, incertiſve principiis, ſed ex evidentiſſimis, ac certiſſimis concluſiones deducit.

Atqui ego mentem feci liberam à præjudiciis omnibus.

Igitur ego concluſiones, non ex obſcuris, incertiſve; ſed ex evidentiſſimis, ac certiſſimis principiis deduco.

Cum ergo ſic argumenteris, dicendũ eſt quidem hoc loco de tua præ-

Digitized by Google

præſertim Aſſumptione; ſed ut pleniùs conſtet, ſit-ne aliquis paralogiſmus an-non, de Propoſitione eſt quoq; dicendum. Primùm itaq; in ipſa ſupponis *poſſe mentem liberam fieri à præjudiciis omnibus*: At impoſſibilis res videtur. Imprimis, quia memoria judiciorum priùs factorum, peneſque ipſam depoſitorum theſaurus cùm ſit, excuti à nobis pro votis non poteſt. Id in ſe quiſque experitur, & ille nôrat optimè, qui artem non tam memorandi, quàm obliviſcendi optabat. Videlicet facta judicia ita habitu perſeverant, & ſigillorum inſtar impreſſa ſic hærent, ut illa ad placitum eluere, aut eradere in poteſtate noſtra non ſit. Deinde, ſunt quidem præjudicia quædam, quę mutari poſſunt; at ſunt etiam quædam, quæ mutari non poſſunt; & ea, quæ mutantur, nõ idcircò mentẽ à præjudiciis liberam faciunt. Nam cum omne judicium feratur de re, quatenùs ea menti apparet; efficitur, ut ſi res quidem eodem ſemper modo appareat, veluti Sol rotundus, ac lucidus, aut creatio duorum angulorũ rectorum, duobusve rectis æqualiũ, ex incidente recta in rectam: tum fiat ſemper idem judicium. Sin res nunc uno modo appareat, nunc alio; ut turris procul quidẽ rotunda, propè verò quadrata viſa; aut baculus media parte in aëre, media intra aquam conſpectus recurvus, ac in aëre totus rectus; tum non idẽ fit, ſed varium judicium. Vnde & dico priora illa mutari non poſſe (quia id quod apparet in re non mutatur) ſicq; non poſſe mentem ab illis liberam evadere: poſteriora verò hæc poſſe quidem mutari (quoniam quod apparet mutatur) at non fieri propterea mentem à præjudiciis liberam, quoniam cùm à veteribus deſeritur, à recentibus occupatur. Secundò, ut mens concedatur fieri libera, eſſeque velut tabula raſa, in qua judicium nullum ſit veluti pictum; ſupponis *eam poſſe concluſiones quaſdam ex principiis deducere*: Atqui & hoc quoq; impoſſibile videtur. Nam ſi nulla habet præjudicia, nulla ergo principia habet; quoniam principia, ut heic ſumuntur, ſunt enunciationes; Enunciationes verò ſunt judicia quædã, quibus aliquid vel affirmatur, vel negatur. Quare & principia illa erunt judicia, & quia præhabentur, præjudicia. Igitur ſi mens nulla habeat præjudicia in ſe, ne principia quidẽ, ex quibus aliquid deducat, habebit. An dices mentẽ, dum præjudicia exuit, abjicere quidẽ enunciationum vincula, verba nempe *Eſt*, & *Non eſt*, quibus termini, ut vocãt, nectuntur; at non abjicere tamen ipſos terminos, ſive terminorũ ſimplices notiones, ex quibus mens nova principia, novaque adeò judicia texat? Vtcumque ſanè enunciationes illo modo diſſolvi putes; quia deinceps tamen nihil novi apparet,

quod ſuadeat nexum alium, quàm qui præfuerit adhibendum; idcirco non aliæ, aut oppoſitæ, ſed eædem, quæ priùs enunciationes de rebus fient; quare & redibunt eadem præjudicia. Heinc conſidera quantum voles Solem, ac Lucem ſeorſim; itemque incidentiam rectæ in rectam, & duorum angulorum rectitudinem, aut cum duobus æqualitatem; ubi oportuerit tamen iterum terminos ſive attributa, cum ſubjectis connectere, non aliam connexionem adhibebis, quam ejusdem verbi *Eſt*, nullóque modo dices, Sol *non eſt* lucidus; aut recta incidens in rectam,*non eſt* creans duos angulos qui vel recti ſint, vel duobus rectis æquales. Tertiò ut demus ſupereſſe menti aliqua principia, ex quibus concluſiones deducat: ſupponis illa eſſe *non obſcura, & incerta, ſed evidentiſſima, & certiſſima*. Sed hoc denique impoſſibile eſt, ut nempe ſint alia principia, quàm quæ priùs fuerint, hoc eſt ut nonnulla evidentia, ac certa; ita plura obſcura, & incerta. Plura, inquam, ob caliginem, imbecillitatemque humanam; quoniam quantumcunque mens pura, ac ſublimis ſuâ naturâ ſit;eſt tamē demerſa in molem corpoream,à cujus functionibus pendet, à qua obfuſcatur, à qua præpeditur. Saltem ex ipſa à præjudiciis liberatione indifferens manet ad aſſentiendum tam falſis,quàm veris principiis, quatenus prima occurrerint, ac prout apparuerint: neque ex indifferentia colligere potes,quamobrem illa occurrere, apparereque potiùs debeant obſcurè,eſſeque incerta,quàm evidenter,eſſeque certa. Erit enim mens veluti in bivio, ac fortunæ erit,quòd iſtâ,potius quàm illa ſeſe offerant,quodque iſtis, potiùs quàm illis eo, quod eſſe apparebunt, moventibus fortiùs, ad ipſa feratur.

III. *Itemque omnia præjudicia ita haberi aliquandiù dubia, ac falſa, ut deinceps prava conſuetudo non detorqueat ampliùs mentem à recta rerum perceptione.*

Nunc ad Aſſumptionem, *Ego*, inquis,*me, aut mentem meam liberam feci à præjudiciis omnibus:* At hoc eſt, quod non perſuademur. Non ſanè quod te non habeamus veracem, hoc eſt dicentem id, quod ſentis; ſed quòd cùm perſuaſi ſimus te dicere quod de te ſentis, perſuademur nihilominùs alium eſſe te, quàm ipſe te ſentias. Tu ſcilicet te liberum ab omni præjudicio putas; nos putamus non liberum, eſtque argumento, tum id, quod mox antè circa propoſitionem eſt dictum, tum ea præoccupatio, qua videmus te iſtas opiniones,quas accipiendas ſemel duxiſti tam acriter defendere. Verùm res uberiùs diſpicienda eſt ex aſſumptionis probatione, cujus totum robur in hac argumentatione conſiſtit:

Qui facit ſibi omnia ſua præjudicia non modo dubia, ſed etiam aliquandiù falſa, donec veluti æquatis utrimque præjudiciorum

Digitized by Google

orum ponderibus, prava conſuetudo non amplius judicium à recta rerum perceptione detorqueat, ille mentem liberam fecit à præjudiciis omnibus:

Atqui ego feci mihi mea omnia præjudicia non modò dubia, ſed etiam aliquandiù falſa, donec veluti æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus prava conſuetudo non amplius judicium à recta rerum perceptione detorqueret:

Igitur mentem liberam feci à præjudiciis omnibus.

Eſt quidem heic etiam præſertim de aſſumptione nova dicendum; quatenus præcipua illius probatio meditationis primæ argumentum eſt; ſed ut rurſus appareat videaris-ne παραλογίζειν, an-non, neceſſe eſt ut pauca priùs de propoſitione nova attingantur. Primùm itaque in illa ſupponis *præjudicia omnia poſſe fieri dubia*; At hoc ut impoſſibile, ita falſum eſt, ex jam dictis; tam certa enim quædam ſunt, ut dubitare de iis non liceat. Nam & quamvis fingas Solem quadratum, aut obſcurum, & quocumque demum argumento nitaris tibi facere fidem; non propterea tamen verè dubitabis, quin Sol & rotundus, & lucidus ſit; ut neque licèt fingas rectam incidentem in rectam facere duos angulos duobus rectis pareis, idque menti imprimere quacumque ratione coneris, dubitare unquam poteris reipſà, quin creentur duo anguli aut recti, aut duobus rectis pares. Secundò ſupponis *poſſe eadem non modò fieri dubia, verum etiam haberi falſa*; At hoc ipſum videtur adhuc tantò magis eſſe impoſſibile, quantò magis falſa, quàm dubia opinio, in qua eſt probabilitas, ab ipſa veritate, ac certitudine diſtat. Et certè, quod poſſis à te extorquere, ut falſum eſſe credas Solem rotundum, ac lucidum eſſe; rectam incidentem in rectam, duos angulos rectos, aut rectis pareis facere, ne juranti quidem videtur credendum. Tertiò ſupponis *haberi poſſe falſa ad aliquod tempus*: Sed vel ſupponis haberi falſa ſeriò, ac reipſà; vel verbo tenus, & quaſi joco. Si ſeriò, ac reipſà; tam eſt impoſſibile, ut falſa habeantur per horam, quàm per annum, aut ſæculum; ſi verbo tenus, & per jocum; tum id te ad rectam rerum perceptionem nihil promovet; quia ſeu id agas, ſeu non agas, mens ipſa nihil afficitur, neque aut ad percipiendum, aut ad rectius percipiendum juvatur. Quartò ſupponis *præjudicium habitum ut verum, ac certum, ita haberi poſſe falſum ad aliquod tempus; ut exinde fiat præjudicium novum, priorique oppoſitum, quod in altera lance collocatum æquilibrium faciat, ac pondere par cum priore ſit.* Verùm tametſi non per annum, aut per ſæculum, ſed etiam per plureis an-

norum myriadas coneris falſum reputare, Solem non eſſe rotundum, ac lucidum; rectam incidentem, &c. non idcirco tamen præjudicium unquam priori oppoſitum menti imprimes; quoniam ut nunquam aſſentietur, ita nunquam judicabit, neque proinde præjudicium faciet; tantum aberit, ut ejus momenti unquam ſit, quo priori illi æquiponderare poſſit. Quintò ſupponis *non poſſe mentem in iſto quaſi æquilibrio conſtitutam à recta rerum perceptione detorqueri.* Sed imprimis, ſequitur potiùs ex hac ipſa indifferentia, quod ante dicebam, ut mens tam ad pravam perceptionem detorqueri, quam ad rectam converti poſſit. Sequitur deinde, ut tantò faciliùs detorqueatur ad pravam, quantò longius abeſt à perceptione veri, & recentior eſt à perceptione falſi. Addo, exiſtimare mentem capaciorem fieri veræ perceptionis ex deflexione ad falſitatem, perinde videri, ac exiſtimare, debere quempiam, ut dealbetur, fieri priùs Æthiopem.

IV. *In purganda ab opinionibus mente habendum delectum, ut in purgandis corporis humoribus; nempe ut non omnes, etiam laudabiles egerantur.*

Iam de Aſſumtione, quoniam in prima meditatione totus es illi comprobandæ, ideò quæ ſunt ejus capita præcipua percurrenda ſunt. Primùm *tibi ipſi indixiſti diem, quo ſolutus omnibus curis vacares totus evertendis præjudiciis omnibus, & quæ ſuperexſtruxeras ipſis.* Atqui ut laudabile fuit quærere ſeceſſum, & otium ad evertendum aliqua, ac præſertim dubia, atque falſitatis ſuſpecta præjudicia; ita attentando evertere omnia, etiam ſi quæ certa, ac vera habebas, rem aggreſſus es neque neceſſariam, neque tuarum virium. Nam credo ſanè voluiſſe te infixa menti à puero dogmata pietatis, atque Religionis manere prorſùs inconcuſſa, cùm cætera everteres; ut dicam verò ſolùm de aliis, Ecquæ-nam primùm neceſſitas fuit evertendi illa præjudicia, Solem eſſe rotundum, rectam incidentem in rectam facere duos angulos, te hominem eſſe, habere te manus, atque oculos, eſſe cœlum, eſſe terram, eſſe urbeis, eſſe animalia, eſſe plantas, ac hujuſmodi innumera alia? An-non poſt ambages, ac circuitus, eò denique redeundum fuit, ut eadem omnia perſuadereris? An verò propterea fortior eſt perſuaſio, quòd Sol ſit rotundus, quòd ex recta incidente in rectam duo anguli fiant, quòd tu homo ſis, & cætera omnia? Deinde fuit-ne virium tuarum ſic evertere omnia præjudicia, ut illa haberes, non incerta modò, verùm etiam falſa? An vel dubitare ſeriò potuiſti non eſſe revera Mundum aliquem, homines habere corpora, aliaque id genus? Dixiſti ſanè verſibus paucis ante Meditationem primam, *neminem unquàm ſanæ mentis ſeriò de iſtis dubitaſſe.* An-non vis ergo ut credamus

Digitized by Google

damus non potuiſſe te dubitare ſeriò? An-non ergo joco, & verbo duntaxat? Porrò ſi non ſeriò, ſed verbo duntaxat dubitare potuiſti de his, ſimilibuſque præjudiciis, putaſti-ne poſſe te omnia præjudicia evertere? Sanè ut qui fumo ædeis obtegit, eas inviſas quidem, at non idcircò everſas facit; ita tu fictionem præjudiciis obducens, verba quidem pro illis das, at non idcircò ipſa evertis. Addo te videri perinde feciſſe, ac ſi delegiſſes diem, quo humores penitùs omneis exigeres à corpore. Nam ut humores quidem omnes abjici, niſi cum vitæ profuſione non poſſunt, ita neque opiniones omnes quæ in mente ſunt, niſi cum totius memoriæ jactura. Heinc, ne exiſtimes me nolle præjudicia ulla eſſe evertenda; eum habeo hac in re delectum, quem in purgatione humorum. Vt enim ſatis ſimus fœlices, ſi humores pravos excernere potuerimus, ſi non etiam laudabileis, proboſque ejecerimus; ita fœlices nimiùm ſimus, ſi habitis quibuſdam ſanis veriſque opinionibus; intemeratis, ac ſalvis illis, deponere potuerimus quas inaneis, noxias, incertas, falſitatis ſuſpectas habemus. Et ſatis ſanè eſt in nobis opinionum hujuſmodi, ut in ipſis exſtirpandis non unum diem decernamus, ſed totam penè vitam deſtinemus, & non perinde in convellendis ſanioribus collaboremus. Ac tu mihi quidem ita reſpondiſti, *quaſi ego cenſuiſſem facile eſſe omnibus ſe erroribus liberare, quibus ab infantia imbuti ſumus, & quaſi id nimis accuratè poſſet fieri:* Ego verò neque id cenſeo eſſe facile, qui impoſſibile penè duco; neque judico poſſe nimis accuratè fieri, qui plenum ſtudium, ac totos annos vix ſufficere arbitror; ſed me duntaxat ita habeo, ut exiſtimem ſatis eſſe, infœlix lolium è mentis agro evellere; non item frumentum convellere ſimùl, aut eradicare. Vnde & cum dixi *ſatius mihi viſum, ſi paucis verbis incerta habuiſſes, quæ prænoveras, ut ea deinde ſeligeres, quæ vera deprehenderentur, quàm habendo omnia pro falſis,* &c. nihil aliud feci, quàm ſi quis ſuadeat agricolæ, ut conſideret potius lolium eſſe frumento intermiſtum, quo ſelectum frumentum faciat, lolium ſolum eradicet; quàm ut ſegetem totam pro lolio habeat, unáque manu utrumque exſtirpet. Tu tamen eam vocem *paucis verbis* ita accepiſti, quaſi non ad ſuppoſitionem, ſuaſionemve ſpectaret; & quaſi non ſupereſſet deinde & tempus, & labor *ut ea ſeligeres, quæ vera deprehenderentur.* Sed immorandum in hoc non eſt.

Digitized by Google

V. *Eſſe quidē omnem ſenſum fallacem; at non omnem ſenſionem falſam; neque eum, qui vigilat non certiorem eſſe, quòd vigilet, quàm quòd dormiat.*

Deinde rem aggreſſus, & quaſi fundamentum ſuccutiens, cauſſatus es ſenſuum fallaciam, ex qua omnia tibi dubia redderentur. Quia *nempe quicquid eatenus admiſeras, ut maximè verum, id à ſenſibus aut per ſenſus acceperas, ac illos interdum fallere deprehenderas; ideò prudentiæ eſſe cenſuiſti, nunquam illis planè confidere, qui te vel ſemel decepiſſent*. Attamen tu heic perinde feciſti, acſi quia cibus ſemel nocuerat, ſumendum nunquam cibum cenſuiſſes, dictante prudentia ab eo abſtinendum, quod vel ſemel nocuerit. Sed nempe neque prudentia dictat ideò nulli cibo fidendum, quoniam interdum aliquis nocuit, verùm cavendum eſſe à noxio, ac eum uſurpandum, qui conſtanter profuit; Neque dictat omnem ſenſionem idcirco eſſe dubiam, falſamve habendam, quoniam aliqua interdum fefellit: verùm dubiam quidem meritò non habendam ut certam, falſam meritò reſpui; illam verò eſſe admittendam ut veram, quæ vera conſtanter deprehenſa eſt, & quam falſam eſſe nihil ſit, quòd demonſtret. Heinc ſi de turri procùl viſa quæratur, illa-ne rotunda, an quadrata ſit; meritò quidem cohibetur aſſenſus quantumcumq; illa rotunda appareat, quoniam eſt alias deprehenſum turrim procùl viſam rotundam, fuiſſe cominùs ſpectanti quadratam. At ſi turris propè ſpectata viſa fuerit angulis carens, ac omninò teres; tum cohibere aſſenſum velle, aut dubitare quadrata-ne, potiuſquam rotunda, ſive teres ſit, neſcio cur referri ad illos non debeat, quos tu dicis *non ſanæ mentis*. Sic quamvis fuerit viſus deceptus, cum judicavit baculum partim in aëre, partim in aqua exſiſtentem eſſe recurvum; attamen, quia poſtquàm is fuit ex aqua eductus, totuſque in aëre fuit, rectus eſſe apparuit; non ſubeſt profectò cur ea quoque ſenſio deceptionis ſuſpecta fiat. Dices te habuiſſe omnia ſuſpecta ad tempus duntaxat, & quouſque poſſes certa ab incertis ſeparare: Verum circuitus inutilis, & in cujus reditu nihil ampliùs fructus, quàm in exitu reportetur: cùm toto decurſu meditationum peracto, nemo certiùs nôrit turrim propè ſpectatam eſſe teretem, aut baculum viſum in aëre rectum; quàm ſi conſiſtat in limine. Objicis ipſe quoque tibi *tam perſpicuum eſſe te iſthèic ſedere, tenere chartam, præ manibus habere has manus, hoc corpus, & cætera, ut de eo dubitare tam videatur demens, quam ſint illi inſani, qui pauperrimi cùm ſint, videntur ſibi reges, habere caput fictile, totos eſſe cucurbitas, aut ex vitro conflatos*: Reſpondes autem, *te de illis ideò dubitare, quòd fortaſſis dormias; cùm eadem ſoleas in ſomnis pati, ac etiam interdum non minùs veriſimilia, quàm quæ iſti vigilantes patiuntur*. Quid porrò heic

Digitized by Google

heic aliud dicendum, quàm quod inſinuatum jam eſt; nos ergo de te veriora ſentire, quam tu ipſe ſentias. Quippe nos certi omninò ſumus te hæc diſſerentem, conſcribentemque vigilare: alioquin enim ad nos uſq; ſi dormires, non pervenirent. Addo ſubtilitatem hanc (tametſi ipſam Socrates frequentem eſſe dixerit *πότερον ἐν τῷ παρόντι καθεύδομεν, καὶ πάντα, ἃ διανοούμεθα ὀνειρώττομεν, ἢ ἐγρηγόραμέν τε, καὶ ὑπὲρ ἀλλήλοις διαλεγόμεθα*) videri planè ſupervacaneam (neque enim dico, quod quidam dixerunt eſſe merè cavillatoriam, aut ſophiſticam.) Nam quantumcumq; inter ſomniandum non poſſimus diſcernere dormiamus-ne, an vigilemus; haud-dubiè tamen cùm vigilamus, ſumus, efficimurque certi vigilare nos, non dormire; & quærere ad hoc probandum argumentum aliud, quam ipſam evidentiam, hominis videtur otio abutentis, ac ſimilis illi, qui meridiano Sole relicto, faculam requirit, ut quidpiam conſpiciat. Quodcumque profectò argumentum fingas, id neque dormienti quicquam proderit; neque vigilantem efficiet de ſua vigilia ſecuriorem. Vno verbo iſtud effugium non efficit tibi propterea res dubias, quas certas eſſe ſenſu conſtabat.

VI. *Immeritò haberi Deum, quaſi deceptorē: ut dubium faciamus, an-non fortè in iis, quæ evidentiſſima, ac certiſſima nobis videntur, decipiamur.*

Ad-hæc, *Age, ſomniemus,* inquis, *nec particularia iſta vera ſint, nos aperire oculos, caput movere, &c.* ac tum inſtas adverſum te, *iſta, quæ in ſomnis apparent, eſſe ſaltem quaſdam imagines, quæ ſint ex veris rebus depromptæ, ac ſaltem naturam corpoream magis ſimplicem, ac univerſalem, unde deducuntur, eſſe veram, veráque communia ejus attributa, extenſionem, figuram, locum. Quare & diſciplinas quidem de rebus compoſitis, ſingularibuſque, ut Phyſicam aut Aſtronomiam, eſſe poſſe dubias; at non quæ de rebus ſimpliciſſimis, generaliſſimiſque, ut Arithmeticam, aut Geometriam: cùm ſeu dormias, ſeu vigiles, duo & tria ſint quinque, & quadratum plura latera, quàm quatuor non habeat.* Reſpondes autem, *cùm ſit menti infixa quædam vetus opinio, Deum eſſe qui poſſit omnia, neſcire te cur non fecerit, ut nullum eſſet cœlum, nulla terra, nulla cætera, & viderentur tamen ut nunc tibi videntur exſiſtere. Vnde & tam fallare arbitratus duo, & tria eſſe quinque, aut quadrati latera eſſe ſolùm quatuor, quàm ſæpè falluntur, qui ſe aliquid perfectiſſimè ſcire arbitrantur. Nam & quamvis Dei bonitatem dedecere videatur, ut te talem fecerit, qui poſſes falli; dedecuiſſe quoque talem facere, qui aliquando falleris: Et quantumcumque aliqui malint Deum tam potentem negare, quàm hæc omnia incerta; quamcumque tamen tui cauſſam aſſignaverint, quantò illa fuerit imbecillior, tantò fore probabilius te eſſe adeò imperfectũ, ut ſemper fallare.* Ita, inquam, inſtas, ac reſpondes ipſe. Veruntamen,

 quid

quid fuit neceſſe, ut te ſomniare ſupponeres, quò te conjiceres in hos labyrinthos? An-non, ſi reverà ſomniaſſes optanda erat vigilia, ut labyrinthi evaneſcerent? Cedò verò, dormienti-ne, an vigilanti quæſiiſti fructum? Dormienti non dices; quoniam vel iſta nunquam ſomniabis, vel ſi aliquando ſomnies, non erit in tua poteſtate ut hæc remedia applices; vel ſi applicatio poſſibilis foret, longè facilior, promptiorque eſſet ex proxima ſtatim evigilatione curatio. Sed neque etiam vigilanti; quia nimis præpoſterum eſt ſenſiones in vigilia peractas corrigere velle ex iis, quæ per inſomnia imaginamur; & promptiùs erit diſquirere phyſicas fallaciarum cauſſas, quam percipere cur aut quomodo, Deus nos decipere aut poſſit, aut velit. Hæc cùm inſinuaſſem, ſuccenſuiſti ipſe, quaſi audacter nimis dixiſſem, *nihil fuiſſe opus fingere Deum deceptorem*. Attamen & dixi, & iterùm dico; tum quia mens horret hominem, ut ignorantiæ prætextum quærat, deceptorem fingere Deum, quem aliunde quàm certum eſt eſſe, tam certum eſt deceptorem non eſſe; tum quia ſine iſta fictione, inveſtigari, ac reperiri poſſunt naturales, veræque cauſſæ earum deceptionum, quæ in ſenſionibus contingunt; tum quia niſi tales cauſſæ reperiri à nobis poſſint, fruſtrà fingetur DEUS cauſſa, cujus neque fallendi vim, neque actionem, neque modum, neque finem, liceat nobis cognoſcere, impedire, deflectere, ut à fallacia nobis caveamus: tum demùm, quia iſta, ob quæ finxiſti Deum deceptorem, *te iſteic eſſe, foco aſſidere, hiemali toga eſſe indutum, chartam iſtam manibus contrectare, manus has ipſas, totumque hoc corpus tuum eſſe*, & ſimilia, non ſunt deceptiones, aut fallaciæ; adeò ut omninò abs re deceptorem DEUM finxeris, quem ne ob cauſſam quidem graviſſimam nec fingere licet, nec dicere talem. Succenſuiſti etiam quòd dixerim *nihil opus fuiſſe, ut te hæc dicentem, ſcribentemve fingeres ſomniare*. Sed feci nempe, quia credidi te eſſe magis compotem tui, quàm ut iſta perſuaderis; quia exiſtimavi præjudicia dormientium quidem non diſputatione, ſed evigilatione ſola excutienda; vigilantium verò, abſque inſomniorum fictione tollenda. *At Philoſophus*, inquis, *putaſſet ſibi addendam rationem, vel id non dixiſſet*. Quaſi verò (abſit intereà Philoſophi nomen, tuo ſaltem ſenſu mihi adrogem) quaſi, inquam, cùm fuiſſem præfatus non immoraturum me circa primam meditationem, debuerim ita eſſe effuſus, ut in cæteris, in quibus mihi viſus fueras non perinde ſomniaſſe? Quaſi vel ſola reverentia, qua de Deo ſentire, ac loqui debemus; & ipſa evidentia,
qua

Digitized by Google

qua tu illa ſcribens, qua ego hæc ſcribens certi fuimus nos ſcribere; non debuerit cauſſa perſpicua videri; ut nihil interim repetam ex iis, quæ dictà jam ſunt? At decuit *potiùs Deum deceptorem, quàm naturæ noſtræ imbecillitatem cauſſari?* Te id decuerit; me certè non decuit; qui neque ullo modo capio poſſe Deum decipere; neq; poſſum non bona fide agnoſcere meæ naturæ imbecillitatem. Verùm *nihil prodeſt ad emendandos errores dicere nos eſſe errori obnoxios*? Dicere nihil proſit; agnoſcere prodeſt, ut in medicina agnoſcere morbum; & cùm difficultas ſuperſit de cauſſa, ut eam amoveamus, Quid tu propterea profeceris, cùm Deum deceptorem ſuppoſueris? Nonne tibi adhuc, perinde ac mihi imbecilla erit natura? Nonne perinde utrique noſtrûm id ſupererit, ut malo remedium quæramus? Nonne ego in hac inquiſitione tam ero promotus, quam tu; tametſi in ipſa naturæ imbecillitate conſtiterim; tu laborioſè erraveris per confictam illam à Deo deceptionem? Nam quod ais *attendendum eſſe ad omnia, in quibus contingere poteſt, ut erremus, ne ipſis temerè aſſentiamur*; verè quidem ais; ſed id nimirùm, de quo nos, non minùs quàm tu, ſolliciti ſumus; & quod præſtari poſſe putamus, tametſi non præcaverimus, ne Deus decipiat.

VII. *Mentem perperam in falſitatem conjici, ea ſpe, ut faciliùs ad veritatem aſſurgat.*

Poſtmodùm, *quoniam experiebaris non poſſe te ita aſſenſum cohibere in rebus dubiis, quin ſæpe priores opiniones recurrerent, præſtare cenſuiſti, ut te planè falleres, illaſque aliquandiù omnino falſas, imaginariaſque eſſe fingeres, donec tandem velut æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus, nulla amplius prava conſuetudo judicium tuum à recta rerum perceptione detorqueret.* Sed hac de re abunde eſt circa propoſitionem dictum. Addo ſolùm te perinde feciſſe, ac is, qui lignum jam incaleſcens ſubducit ex igne, conjicitque in gelidam, ut faciliùs flammam concipiat; aut qui hominem ſurſum nitentem è medio aſcenſu detrudit in imum, ut citius in ſummum emergat; aut qui effodit cocliti ſuperſtitem oculum, ut exinde clariùs conſpiciat. Addo etiam, ac repeto, quod in dubitatione objeci, *te habendo omnia præjudicia pro falſis, non tam vetus exuere, quam induere novum præjudicium*: Scilicet vera, ac dubia non alia ratione voluiſti exuere, quàm illis ſubſtituendo oppoſita, ac falſa. *Id Philoſophus*, inquis, *non dixiſſet*. Sed ſi dixiſſet Philoſophus, verum-ne, an falſum dixiſſet? *Probaſſet*, inquis, *deceptionis periculum ex ſuppoſitione oriturum*. Quid tamen, ſi non tam periculum, quam inutilitas molitionis? Nam quod ais me paullò poſt affirmare *non poſſe te extorquere à te ipſo, ut illa pro incertis falſiſque habeas, quæ eſſe incerta, ac falſa ſupponis*; id

id affirmo ſanè, quod ſentio; Sed quia tu interim aliud affirmas, idcircò in ſuppoſitam tuam affirmationem argumentor. Heinc ſuppoſito, quòd reverà te, quemadmodum vis, ex opinione dubia in falſam conjicias; idem te ſubire periculum dico, ac illum, qui ex flamma decidit in prunam, aut ſubmerſionis metu contendit ex fluvio in mare. Certè & cùm probabilitas propiùs à veritate diſtet, idem tibi eſt errandi periculum, dum veritatem quærens à probabilitate intermedia adfalſitatem deflecteris, ac illi, qui Pariſiis iturus in Hollandiam, Maſſiliam verſus iter inſtituat. Dicis *te facere, quod illi, qui baculum curvum reddituri rectum, in contrariam partem incurvant*. Sed dum baculus ita incurvatur, per rectitudinem tranſit, ſicque aſſueſcit ſeſe paullatim ad illam componere; Tu verò menti dubiæ non per veritatem facis tranſitum, ſed deflexæ in falſitatem impulſum verſus eandem præbes, & ex curvitate parva, aut mediocri, curvitatem maximam facis. Sic mentem proinde, non ut ex luce crepera auroræ, in diurnum ſplendorem efferѕ; ſed ut ex dubia veſperi luce, in tenebras nocturnas demergis. Ac non latet profectò me ſupponi multa utiliter; non latet me *ſuppoſitionum tam Geometricarum, quam Aſtronomicarum* fructus: At quiſnam fructus concipi poteſt tuæ iſtius ſuppoſitionis, qui non longè uberior, ſperari ſine illa poſſit? Niſi forte putas illi fructum quæri, qui titubans non continetur, aut in præcipitium propendens non reducitur, ſed ictu impacto proſternitur, ac dejicitur, ut erigatur, atque aſſurgat. At fortaſſis iſta, quæ ſupponis falſa, ut te habere manus, te habere corpus, non putas reverâ, atque ſeriò falſa? Verum ſi non putas, corruit tota tuarum meditationum machina, quæ ex hoc cardine dependet, utpote cùm is ſcopus ſit, ut falſitatem, quæ à te eſſe putatur, corrigas. Si putas, tunc iterùm corruit meditationum machina, tanquam innixa fundamento, non ſuppoſito modò, verùm etiam credito falſo. Heinc diſcrimen profectò magnum inter tuam, & Aſtronomicam (v. c.) ſuppoſitionem.. Nam Aſtronomi certum quodpiam habent, obſervata nempe Planetarum loca; ac tunc, ut illorum cauſſam explicent, circulos ſupponunt, non quos falſos putent, ſed quos niſi veros, ſaltē veriſimileis habeant, cùm fieri poſſit, ut Planetæ per illos incedant, argumentoque eſt, quòd ſi putarent eſſe alias probabiliores Hypotheſes, illas haud-dubiè ſequerentur. At tu nihil certum tibi relinquis, ad quod ſupponendo collinees; & pro ſuppoſitionis objecto non aliquid verum, aut veriſimile; ſed ipſam-met falſitatem habes. Neque dicas te ex falſa

ſuppo-

ſuppoſitione elicere aliquid verum, quale eſt illud, *ego cogito*, &c. Nam ut heic omittam, quæ poſteà dicentur, perinde hoc eſt, ac ſi Aſtronomi, nullis obſervationibus præhabitis hypotheſes ſtatuerent, ex quibus vera aliqua obſervatio deduceretur.

VIII. *Injuriâ recurri ad malum Genium, ut perſuadeamur nos decipi, dum eſſe cælum, nos habere manus, cæteraque exiſtimamus, aut pluſquàm pro inſomniis habemus.*

Denique, ut te vehementius in falſitate confirmares recurriſti, non ampliùs ad Deum, *ſed ad Genium aliquem malignum, eundemque ſummè potentem, & callidum, qui omnem ſuam induſtriam in eo poſuerit, ut te falleret*; adjeciſtique *putaturum te cælum, terram, colores, cætera externa nihil eſſe aliud, quàm ludificationes ſomniorum, quibus ille tuæ credulitati inſidias tetenderit; conſideraturum teipſum, tanquam manus non habentem, non oculos, non alia, ſed hæc omnia habere falsò opinantem: Manſurum in hac meditatione obſtinatè defixum, atque ita quidem, ut ſi non ſit quidem in tua poteſtate aliquid veri cognoſcere, at certè hoc, quod in poteſtate tua ſit, obfirmata mente caveas, ne falſis aſſentiare, nec tibi quicquam iſte deceptor, quantumvis callidus, poſſit imponere.* Hoc verò loco, ut paucis dicam, nihil feciſti aliud, quàm ille, qui aliquem invocet, à quo dejiciatur in puteum, ac deinde dicat, velle ſe ibi obſtinatè demerſum manere, & interim tamen obfirmata mente cavere, ne, ſi in poteſtate quidem ſua non ſit, ut ſurſùm aſcendat, ſaltem, quod in ſua poteſtate ſit, ne demergatur, nec ille dejector, quantumvis validus dejicere valeat. Quæſo, quàm hoc ſit ingenioſum? Niſi ſatius longè non fuit malignum Genium non advocare, & libertatem plenam tueri, quàm velle ab ipſo ſponte opprimi; & oppreſſum, perinde minitari, ac ſi illum ex edito, & ſecuro loco deſpiceres, veluti hœdus è tecto, lupum. Quanquam permirum ſanè eſt, cùm iſta, quæ ſenſibus patent, ut habere te manus, habere te corpus; res adeò manifeſtæ ſint, non poſſe te tamen illa perſuaderi; & perſuaderi intereà eſſe rem adeò immanifeſtam, qualis eſt hujuſmodi tuus malignus, & impoſtor Genius: & non credentem ſenſibus, credere rei adeò inviſæ? Et ſtomacharis, quod quæſierim, *An non futurum fuiſſet magis & Philoſophico candore, & veritatis amore dignum res, ut ſe habent, & bona fide, ac ſimpliciter enunciare, quàm recurrere ad machinam, captare præſtigias, ſectari ambages*; aiſque *illum, qui hæc dicat, teſtari velle uti ſe non Philoſophico candore, ſed Rhetorico tantùm fuco.* Quaſi verò appetat fucum, qui candorem, qui bonam fidem, qui ſimplicitatem requirit; & non ille potiùs declamationem inſtituat, non Rhetoricam modò, ſed Poëticam etiam, ac Romanticam, qui tua illa arte perorat; qui, quaſi actus exhiberi familiari modo non poſſet, inducit in theatrum Morphea, Deum, malignum Ge-

nium, qui denique ut Hercules laboribus aliquot functus, & apud Omphalen dormiens concludat, *Sed laborioſum eſt hoc inſtitutum, & deſidia quædam ad conſuetudinem vitæ me reducit; nec aliter, quàm captivus, qui fortè imaginaria libertate fruebatur in ſomnis, cùm poſteà ſuſpicari incipit ſe dormire, timet excitari, blandiſque illuſionibus lentè connivet: hîc ſponte relabor in veteres opiniones, vereorque expergiſci, ne placidæ quieti laborioſa vigilia ſuccedens, non in aliqua luce, ſed inter inextricabileis jam motarum difficultatum tenebras in poſterùm ſit degenda.*

IX. *Non concludi legitimè propoſitam methodum legitimam eſſe.*

Et hactenùs quidem de tua Aſſumptione. Iam, cùm Propoſitio tot vitiis laboret, Aſſumptioque ipſa cumulum adaugeat; atque adeò neutra concedenda ſit; vides ecquid de concluſione, quæ in priore argumento fuerat Aſſumptio, ſit pronunciandum. Certè, ut nihil aliud evicerimus, hoc ſaltem videtur conſtare, non eſſe hucuſque aliqua principia aſſumpta abs te, ejus evidentiæ, ac certitudinis, quæ exigitur ad demonſtrationem. Vnde & dico, tametſi gratis concluſionem tuam admiſerimus, non admiſſum tamen iri ex vi, ac neceſſitate materiæ, ut vocant, ſed formæ duntaxat, & ut illa admittitur, quæ conficitur hocce ratiocinio; *Omnis lapis eſt animal; Sed omnis homo eſt lapis: Igitur omnis homo eſt animal.* Verùm pergendum eſt ad alia.

IN MEDITATIONEM II,

Quæ eſt

De Natura Mentis humanæ, Quod ipſa ſit notior, quàm Corpus,

DVBITATIO I.

De inutilitate ſuperioris apparatus, ut quis inferat ſe eſſe, quia cogitat; & ex iſto quaſi principio omnia certò deducat; ac ſpecialiter ſe non eſſe corpus.

CIrca ſecundam video *te adhùc in ludificatione perſtare; & nihilominus animadvertere, ſaltem TE ESSE, qui ludificaris; atque idcircò ſtatuere, illud pronunciatum, Ego ſum, Ego exiſto, quoties à te profertur ve lmente concipitur, eſſe verum.* Attamen non video

Digitized by Google

video tibi opus fuiſſe tanto apparatu; quando [illegible]inde certus eras, & verum erat te eſſe: poteraſque idem vel ex quavis alia tua actione colligere: cùm lumine naturali notum ſit, quicquid agit, eſſe. Subdis, *te non propterea ſatis intelligere quid ſis:* hoc autem ſeriò accipitur, & ultrò conceditur, id ipſumque opus ac labor. Nempe id abſque ambagibus, totáque illa ſuppoſitione, videtur fuiſſe requirendum. Meditari vis conſequenter, *qualem te eſſe credideris; ut, ſubtractis dubiis, id ſolum remaneat, quod certum ſit & inconcuſſum.* Hoc verò nemine non probante facies. Rem aggreſſus, & cùm te putaris eſſe hominem, quæris *Quid ſit homo,* & dimiſſa conſultò definitione vulgari, ſeligis ea, quæ primâ fronte tibi occurrebant, ut, *habere te vultum, manus, & cætera membra*, quæ nomine corporis deſignabas; itemque, *te nutriri, incedere, ſentire, cogitare,* quæ referebas ad animam. Hoc porrò eſto, modò caveamus diſtinctionem tuam inter animam, & corpus. Dicis *te tunc non advertiſſe quid eſſet anima, ſed imaginatum ſolùm aliquid inſtar venti, ignis, vel ætheris, quod craſſioribus tui corporis partibus eſſet infuſum.* Illud memorabile eſt. *De corpore, non dubitaſſe naturam ejus in eo eſſe, ut ſit quid aptum figurari, circumſcribi, ſpatium replere, & ex eo omne aliud corpus excludere; tactu, viſu, auditu, odoratu, guſtu percipi, & pluribus modis moveri.* Potes verò hæc etiam hodie attribuere corporibus, dummodo non omnibus omnia: ſiquidem ventus corpus eſt, & nõ percipitur tamen viſu: neque excludas adjuncta alia: nam ventus, ignis, & plura movent. Quod ſubjicis autem, *negaſſe te corpori vim ſeipſum movendi*, non apparet quî tueri jam poſſis; quaſi corpus omne eſſe debeat ſuapte natura immobile, omniſque ejus motus à principio incorporeo procedere: & neque aqua fluere, neque animal incedere, ſine incorporeo motore cenſeatur.

RESPONSIO.

Pergis hìc Rhetoricam ſimulationem loco rationis uſurpare; fingis enim me ludificari, ubi ſeriò ago; & ſeriò accipis, tanquam verè dictum & affirmatum, quod tantùm interrogando, & ex vulgari aliorum ſententia, propoſui, ut de eo ulterius inquirerem. Quod enim dixi, omnia ſenſuum teſtimonia pro incertis, imò etiam pro falſis eſſe habenda, omnino ſerium eſt; & ad meas Meditationes intelligendas adeò neceſſarium, ut quiſquis illud admittere non vult, aut non poteſt, nihil in ipſas reſponſione dignum objicendi ſit capax. Sed advertenda eſt diſtinctio

variis in locis à me inculcata, inter actiones vitæ, & inquiſitionem veritatis. Cùm enim de regenda vita quæſtio eſt, ineptum ſanè eſſet ſenſibus non credere, planeque ridendi fuerunt illi Sceptici qui res humanas eò uſque negligebant, ut ne ſe in præcipitia conjicerent ab amicis deberent aſſervari. Atque idcirco alicubi admonui, neminem ſanæ mentis de talibus ſeriò dubitare. *Cùm autem quidnam certiſſimè ab humano ingenio cognoſci poſſit inquiritur, planè à ratione alienum eſt eadem nolle ut dubia, imò etiam ut falſa, ſerio rejicere, ad animadvertendum alia quædam, quæ ſic rejici non poſſunt, hoc ipſo eſſe certiora, nobiſque revera notiora. Quod autem dixi me nondum ſatis intelligere quis ſit ille qui cogitat, non bona fide ut ſeriò dictum accipis, cùm id ipſum explicuerim: nec etiam quod dixerim me non dubitaſſe de eo in quo natura corporis conſiſtebat, nullámque vim ſeipſum movendi illi tribuiſſe, méque imaginatum eſſe animam inſtar venti, vel ignis, & talia, quæ ibi tantùm ex vulgi opinione retuli, ut ſuis locis falſa eſſe oſtenderem. Qua autem fide ais* nutriri, incedere, ſentire, *&c.* à me referri ad animam, *ut ſtatim ſubjungas,* eſto, modò caveamus diſtinctionem tuam inter animam & corpus; *ego enim paulò pòſt expreſſis verbis nutritionem retuli ad ſolum corpus, inceſſum vero & ſenſum maxima ex parte refero etiam ad corpus, nihilque quod ad illos pertineat animæ tribuo, præter id ſolum quod eſt cogitatio. Quam deinde habes rationem ut dicas,* non opus fuiſſe tanto apparatu ad probandum me exiſtere; *certè egò ex his ipſiſmet tuis verbis optimam mihi videor habere rationem judicandi, nondum me ibi ſatis magno apparatu uſum fuiſſe, quandoquidem efficere nondum potui ut rem rectè intelligas. Cùm enim ais me idem potuiſſe ex quavis alia mea actione colligere, multùm à vero aberras; quia nullius meæ actionis omnino certus ſum, (nempe certitudine illa Metaphyſica, de qua ſola hìc quæſtio eſt) præterquàm ſolius cogitationis. Nec licet inferre, exempli cauſâ, ego ambulo, ergo ſum, niſi quatenus ambulandi conſcientia cogitatio eſt; de qua ſola hæc illatio eſt certa, non de motu corporis, qui aliquando nullus eſt in ſomnis, cum tamen etiam mihi videor ambulare; adeò ut ex hoc quòd putem me ambulare, optimè inferam exiſtentiam mentis quæ hoc putat, non autem corporis quod ambulet. Atque idem eſt de cæteris.*

I. *Fuiſſe omnia bona fide objecta; etiam circa ludiſicationem.*

INSTANTIA.

VTer noſtrum ſimulationem, aut declamationem, qualis eſt ad calcem ſuperioris Inſtantiæ deſcripta, uſurpet, ſi qui tanti putent, ut velint cognoſcere, ii dijudicabunt. Dicis *me fingere*

fingere te ludificari, ubi ſeriò agis, & ſeriò accipere; quod ex vulgari ſententia dicis. Ego verò teſtor DEUM immortalem, me minimè fingere, ſed ſimpliciter dicere, quod ſentio. Si tu ita loquaris, ut cùm poſſes clarè, & perſpicuè, ænigmata fundere malis, quæ mea poteſt eſſe culpa, niſi tuos receſſus omneis introſpiciam? Quis negat te adeò ſolertem, ut profundere atramentum nôris, ſub quo evadere hamum tentes, aut ita commutare formas, ut non modò mihi tuis artibus non aſſueto, ſed heroum quoque fortiſſimis, ac exercitatiſſimis ludum facias? Hac certè de cauſſa tam variè commiſcuiſti omnia, ut ad aliquid expiſcandum Delio ſit opus urinatore; ac tam variè, varias, heic, illeic reſperſiſti particulas, ut ſint quaſi triarii, aut potiùs præſidia, in quæ te recipias. Verumtamen quicquid ſis repoſiturus, & cùm non propterea tuam artem reverear; age pervideamus, in quo ludificari te fingam, ubi ſeriò agis; & ſeriò accipere, quod non ex tua ſententia dicis. De ludificatione nulla mihi verba, præter illa pauca initio ſtatim dubitationis, *Circa ſecundam video te adhùc in ludificatione perſtare, & nihilominus advertere, ſaltem Te eſſe, qui ludificaris.* Quidnam verò in illis finxi? Dixeras tu ſub ipſum finem ſuperioris meditationis, *putaturum te cælum, aërem, terram, &c. nihil aliud eſſe, quàm ludificationes, quibus malignus Genius inſidias credulitati tuæ tetendiſſet; ac te in ea meditatione eſſe obſtinatè manſurum.* En hujus ſecundæ initium, *In tantas dubitationes heſterna meditatione conjectus ſum, ut nequeam ampliùs earum oblivisci, nec videam tamen, qua ratione ſolvendæ ſint, ſed tanquam in profundum gurgitem ex improviſo delapſus, ita turbatus ſum, ut nec poſſim in imo pedem figere, nec enatare ad ſummum. Enitar tamen,* &c. & poſteà, *ſuppono igitur omnia quæ video falſa eſſe; credo nihil unquam exſtitiſſe eorum, quæ mendax memoria repræſentat; nullos planè habeo ſenſus; corpus, figura, extenſio, motus, locuſque ſunt chimæræ; quid igitur erit verum?* Ac deinde, *Nunquid ergo ſaltem ego aliquid ſum? ſed jam negavi me habere ullos ſenſus, ullum corpus, &c. Nonne igitur etiam me non eſſe? Imò certè ego eram, ſi quid mihi perſuaſi: Sed eſt deceptor neſcio quis ſummè potens, ſummè callidus, qui de induſtria me ſemper fallit? hauddubiè igitur ego etiam ſum, ſi me fallit. Et fallat, quantum poteſt, &c.* Hæc ipſiſſima tua verba ſunt; An aliquid igitur finxi? Atqui *tu ibi ſeriò agebas.* Sed ſeriò ageres, an joco, ipſe non definii; ecquid-nam verò ageres ſimpliciter commemoravi. Quod ais *te ſeriò omninò dixiſſe omnia ſenſuum teſtimonia pro incertis, imò etiam pro falſis eſſe habenda;* Eſto ut volueris; hac enim de re eſt jam antè dictum. Quod

verò

Digitized by Google

verò dicis, *Quiſquis illud admittere non vult, aut non poteſt, nihil in ipſius reſponſione dignum objiciendi eſſe capacem*; Profiteor non curare me fieri objiciendi capacem, ſed evadere quapiam ſolida demonſtratione eruditum. An evaſurus autem ſim ex tuis reſponſionibus, quàm ex Meditationibus eruditior; & an circa difficultates tibi à me propoſitas, tuaque reſponſione indignas, lectores, factum per te ſatis, ſint exiſtimaturi, an non, ipſe eventus comprobabit. Sed nimirum ſe continere indoles tua non potuit, quin hanc referret gratiam pro factis à me objectionibus, quas eo ſolùm fine, ut tibi gratificarer, & Merſenno quidem ſtipulante propoſui; non verò quod deeſſent gratiores, utilioreſque occupationes. Nunc etiam divertor tantiſper à jucundioribus ſtudiis, partim quidem quia tu me laceſſitum ultrò voluiſti; partim verò imò præſertim ut viris amicis, & magnis, quibus tu es viſus nihil aliud, quàm fundere verba, rem pergratam faciam.

II. *Scepticos abs re ſuggillari; qui meliùs & actiones vitæ & τὰ φαινόμενα reliquerunt, ac ſolum de rebus reverâ obſcuris, incertiſque controverſiam fecerunt.*

Diſtinctio illa *inter actiones vitæ, & inquiſitionem veritatis*, meo quidem judicio per-optima eſt; ſed & nequicquam heic repetita; & tradita abs te (ut mihi videtur) quàm à Scepticis, imperfectiùs. Ipſe profectò occaſionem ejus referendæ non feci, qui de vitæ actionibus ne verbum quidem conſultò movi. Verùm decebat, ut provideres, ne quiſquam tibi objiceret, quod ipſemet dixeras, *Neminem ſanæ mentis de talibus ſeriò dubitaſſe unquam*: veritus nempe ne vox *unquam*, quàm latè patet, extenderetur. De Scepticis, illud omitto, non vixiſſe ipſos ridiculè adeò, ac tu objicis; ecquis enim talium virorum ſuſtinuiſſet eſſe amicus? Verùm captatam fuiſſe anſam ſubſannandi Pyrrhonem ex deprædicata ab illo opinionum indifferentia. Quàm certè ille, cæterique, qui ipſum imitati ſunt, philoſophati generoſè de retinendo aſſenſu fuerint, quamque longè ab exigenda imprudenter vita abfuerint, qui vitas ipſorum ſcripſere, teſtantur. Hòc proinde ſolùm attingo, ipſos inter actiones vitæ, & inquiſitionem veritatis ita diſtinxiſſe, ut quod ad vitæ quidem actiones ſpectaret, non eſſe habendam indifferentiam cenſuerint, ſed obtemperandum patriis legibus, neceſſitatibus conſulendum, exhibenda officia, unóque verbo omnia agenda, quæ ſeu privatim, ſeu publicè, boni & viri, & cives agunt. Quod ad inquiſitionem autem veritatis, ita ſubdiſtinxerint, ut diſcrimen ſtatueretur inter *τὰ φαινόμενα, ea, quæ ſenſibus apparent*, cujuſmodi ſunt calor ignis, dulcedo mellis, univerſéque cætera; & *τὰ νοούμενα, ea, quæ mente intelliguntur*, ut ſunt quæ dicuntur naturæ, cauſſæque internæ,

internæ, atque proximæ, & proprietates earundem rerum. Deniquè, cùm incerta haberent quæ poſterioris ſunt generis: admiſerint tamen quæ prioris ſunt, niſi ſi quando animi gratiâ, facere libuit dogmaticis inſoleſcentibus negotium. Heinc ſuborta quæſtione v.c. de dulcedine mellis, reſpondebat Pyrrho, aut quilibet alius, ſibi quidem mel apparere dulce, & ea de re ſe eſſe ſecurum; an autem mel eſſet ſuâ naturâ dulce, potiùs quam amarum, ſaporiſve alterius, hoc eſt, quod dicebat ſeſe ignorare, & dubii cauſſam ſibi eſſe, quòd ſi mel tale foret in ſe, & ſecundùm ſuam naturam, tale etiam appareret omnibus, quæ deguſtandi mellis vim habent, cùm non appareret tamen tot animalium generibus, quæ guſtatu pollent eximio; imò ne omnibus hominibus quidem, aut uni etiam homini ſecundùm varia tempora. Sic non negaſſet quidem ignem apparere ſibi calidum, aut ſeſe ab illò comburi; ſed non pronunciaſſet propterea illum eſſe ex ſua natura hujuſmodi, quod non appareret perinde pyrauſtis, ſeu pennatis illis animalculis, quæ in mediis fornacibus naſcuntur, & vivunt. Ita cenſuiſſet de cæteris; nempe dici poſſe unamquamque rem eſſe, aut apparere talem, quatenus talem habet molem, figuram, motum, ſitum; ac ſimul analogiam reſpectu iſtorum, aut illorum organorum; reſpectu hujus, aut illius animalis, vel hominis; reſpectu hujus, aut illius temperamenti, vel affectionis; reſpectu hujus, aut illius temporis, loci, ſitus, diſtantiæ, habitus, ſimilium; non autem eſſe propterea talem ſecundùm ſe, ſeu ex natura intima, ob jam dictam cauſſam; qua etiam conſtat Ariſtotelem alicubi uſum, dum expendens, an lex aliqua ſit juſta ſecundùm naturam, eam talem dixit quæ ubique gentium talis creditur, eo modo, quo ignis calidus ſuâ naturâ eſt, quia tam apud Græcos, quàm apud Perſas urit. Hæc porrò attingo, ut innuam dubitationes Scepticorum fuiſſe ſolùm de rebus reverâ incertis, & quas diſquirere eſſet operæ pretium; non verò de rebus apparentibus, & de quibus facere controverſiam nihil prodeſt. An porrò tu meliùs, alii viderint. Sceptici certè admittentes ea, quæ apparent, quatenus apparent, & quomodocumque appareant; nihil intereà pronunciantes de interiore cujuſque natura, veritate, cauſſis, effectis, proprietatibus, modis, diſquiſiêre omnia conſtanter, & congruè interim ſentientes ipſis vitæ actionibus, remanſere omni exuti præjudicio, retinueréque integram dijudicandi libertatem. Tu ſecùs agis, dum ea, quæ apparent ſenſibus non admittis, verùm pro incertis, atque falſis habes,

beſ[illegible], & cùm hoc modo accommodari neceſſariis vitæ uſibus non poſſint, ſumes aliunde tanquam certa, quæ ad naturam intimam ſpectant, & vel non exuis præjudicium, vel in præjudicium incidis, ut conſtare vel ex eo poteſt, quòd dogmaticum tam ardenter agis.

III. *Vt quis inquirat quid ipſe ſit, non eſſe neceſſarium, ut fictione, & operoſa illa molitione eſſe ſe, ſeu exſiſtere probet.*

Et ne longùm eam, dicis heic, *me non bona fide ut ſeriò dictum accipere, quod tu dixeras, Te non intelligere quid eſſes*: id enim erat alterum membrum attributæ mihi initio fictionis. Sed ut appareat, an finxerim, an non bona fide acceperim, Tuus ille locus ſic habet: *Statuendum eſt hoc pronuntiatum, Ego ſum, ego exſiſto, quoties a me profertur, vel concipitur, eſſe verum. Nondum verò ſatis intelligo quiſnam ſim ego ille, qui jam neceſſariò ſum, deincepſque cavendum eſt, ne forte quid aliud imprudenter aſſumam in locum mei, ſicque aberrem etiam in ea cognitione, quam omnium certiſſimam, evidentiſſimamque eſſe contendo.* Locus autem meus in hunc modum habet, *Subdis, Te non propterea ſatis intelligere quid ſis: hoc autem ſeriò accipitur, & ultrò conceditur, idipſumque opus, ac labor. Nempe id abſque ambagibus, totaque illa ſuppoſitione videtur fuiſſe requirendum.* An igitur aliquid finxi, aut non bona fide accepi? Atqui tu ibi loquebaris non ex tua, ſed *ex vulgari aliorum ſententia.* Et quis credidiſſet? Quis etiam jam credat, qui ad ſeriem tuorum verborum attendat? Et quid nocuiſſet igitur verbulum interponere, quo ſignificaſſes te ex aliorum quidem ſententia nondum cognoſcere quid eſſes, ſed ex tua ipſius cognoſcere quam-optimè. Sane ſi ita elabi liceat in manifeſtiſſima phraſi, in apertiſſima conſequutione, qua teſtimoniis omnibus ſenſuum manentibus adhùc (te id dicente ſeriò) incertis; aſſumis te, poſtquàm attendiſti ad tui exſiſtentiam, attendendum eſſe ad tui eſſentiam; fatendum ſanè nullum Protea eſſe poſſe verſatiliorem. Eſto verò loquutus fueris ex aliorum ſententia; uter noſtrum perſonam finxit? uter tua verba non bona fide, hoc eſt alio ſenſu, quàm ſenſus eſſet verborum accepit? At *propoſuiſti, ut de eo ulterius inquireres?* Igitur dixiſti, non quòd non ſatis intelligeres quid eſſes; ſed ut animi gratiâ inquireres ulterius, quid eſſes. Id paullò pòſt; ſed interim, haud abs re dixi non longè eundum, ut quàm ardenter dogmaticum ageres, manifeſtaretur. Scilicet contendis te ſatis intelligere quiſ-nam ſis, & longiſſimè abes, ut aliis de te, pluſquam tibi credere velis. Quin-etiam propterea in me exarſiſti, quòd ego ignarus verſatilitatis, irritaverim te imprudens, cùm ſeriò accepi quod tu dixeras, *non intelligere te quiſ-nam eſſes*, id ipſumque *opus,*

ac laborem

Digitized by Google

ac laborem dixi, ut diſquireretur; neque ad hoc apparatum, ambageſque illas fuiſſe neceſſarias; quas ſolas ſeriò accepiſſes. Quæ ſequuntur, non video, quî cauſari poſſis non accepta eſſe eo modo, quo accepta volueras: Nam & quod quæris *qua fide dicam nutriri, incedere, ſentire, à te referri ad animam, ut ſtatim ſubjungam, eſto, &c. quoniam tu poſteà expreſſis verbis nutritionem retuliſti ad ſolum corpus, inceſſum verò, &c.* quæro ipſe potiùs, qua fide id objicias, cùm dicam, *non referri*, quaſi eſſet quæſtio de tuo præſente judicio, quod ſuſpenſum eo loco facis; ſed, *retuliſſe*; quaſi eódem ſpectans, quò tu, nempe ad judicium à te latum, priusquàm ad meditandum te accingeres. Nimirùm conſequutus te, hoc eſt verborum ſeriem, ſum; & tu-ne heic fidem jure exigas, ipſam legentium fidem imploro. Inſtas, *quam rationem habuerim, ut dicerem non opus fuiſſe tanto apparatu ad probandum te exſiſtere*, pergiſque *te ne ſatis quidem magno uſum quando efficere non potuiſti, ut rem rectè intelligerem.* Ego verò haudquaquam invideo hujuſcemodi thraſoniſmum: tametſi mihi conſcius ſum non latuiſſe me tuam ſubtilitatem. Quippe illam præoccupandam, tanquam inutilem non cenſui; cùm ex ipſis verbis ſolutio conſtaret. Poſtquàm enim dixi *potuiſſe te vel ex quavis tua alia actione Te eſſe colligere; cùm lumine naturali notum ſit, quicquid agit, eſſe*; providi omninò te poſſe id objicere quod jam facis, *multùm me aberrare à vero, quòd nullius actionis tuæ poſſes omninò eſſe certus, præterquàm ſolius cogitationis aut alterius, cujus eſſes conſcius, ſeu cujus conſcientiam, quæ eſt cogitatio, haberes:* ſed putavi te cordatiorem, quàm ut vitilitigare velles, animadverſurum præſertim meam illam vocem *colligere* facultatis cogitantis eſſe propriam, atque idcircò te per illam eſſe ſeu ambulationis, ſeu alterius actionis conſcium. Quid, quod etiam ex abundanti viſus ſum adtexere *notam lumine naturæ rationem?* Vt quid enim fuit conquirenda ratio, qua te probares exſiſtere? Tu ipſe eras, qui cogitabas, qui videbas, qui ſcribebas, qui loquebaris, qui manducabas, qui bibebas, qui agebas cætera: Et poteraſ-ne dubitare quin eſſes? & ſupervacaneum non erat te ſollicitè rationem venari, qua te eſſe probares? Et ſi erudire cæteros volebas, putabaſ-ne quenquam inficias iturum? Et, ſi jam quiſpiam alius hæreret, an eſſet; ac præter ipſiſſimam rei evidentiam, peteret id ſibi ratione probari, tu ipſe non illum amandares Anticyram? Non perinde cum illo agendum cenſeres, ac vulgò dicunt agendum cum eo, qui ignem eſſe calidum, aut neget aut dubitet? Quod ſubdis de mente ſomniante,

Digitized by Google

& de corpore perambulare, id intelligendum ex dicendis eſt.

IV. *Quæ ſumma, ac ſeries iſtius, reſiduarumque Meditationum.* Nunc, cùm aggrediaris reipsâ præſtare, quod Archimedi fuit ſolùm in votis, (*Nam nihil*, inquis, *niſi punctum petebat Archimedes, quod eſſet firmum, & immobile, ut integram terram loco dimoveret; magna quoque ſperanda ſunt, ſi vel minimum quid invenero, quod certum ſit, & inconcuſſum*) ideò cognoſcendum universè eſt, tum quod immobile punctum repereris, tum quibus machinis moveas tantam molem. Et quia dicis alicubi *te illũ ſcribendi modum elegiſſe quo putaſti poſſe conciliari quam-maximè lectorum tuorum attentionem*, (de labore certè ad attendendum neceſſario nemo non teſtimonium dicet) *quoque tibi perſuades lectores plus utilitatis eſſe percepturos, quàm ipſimet ſint animadverſuri*: Age totam ſeriem per capita ſumma, atque præcipua pervideamus; ſic enim uno quaſi proſpectu non unius ſolùm demonſtrationis (ſic enim appellas) ſed totius etiam Syſtematis omnium analyſis melius patebit. hujuſmodi ergo progreſſus eſt tuus.

Med. 1. Primò, *Cùm ſeu ſomnians, ſeu à Deo deceptus, ſeu à maligno Genio deluſus in eo ſtatu ſim, ut omnia, quæ video, & quæcumque memini, eſſe falſa ſupponam; Animadverto ſaltem me Eſſe, qui ita ſuppono, ſive cogito; nam & quamvis fallar, non fallerer tamen, niſi eſſem.*

Med. 2. Secundò, *Subit conſequenter cogitatio, quid ſim: deprehendo autem me eſſe non extenſionem, non figuram, non alia, quæ ſpectant ad naturam corpoream; ſed eſſe præcisè rem cogitantem, hoc eſt intelligentem, imaginantem, ſentientem, volentem, nolentem, dubitantem. Quare & hanc pronuncio eſſe naturam meam, ut ſim Res cogitans, quæ appeller Mens, animus, Intellectus, ratio; & mea proinde natura non modo eſt nota, verùm etiam notior, quàm ſit natura corporis.*

Med. 3. Tertiò, *Cùm certus ſim me eſſe rem cogitantem, animadverto hanc certitudinem aliunde non eſſe, quàm ex eo, quod clara eſt, & diſtincta perceptio: Igitur poſſum pro Regula generali ſtatuere*, Illud omne eſſe verum, quod valdè clarè, & diſtinctè percipio. *Et quia tamen memini me alias deceptum, cùm certa, ac vera haberem, quæ videbar mihi clarè, & diſtinctè percipere: An-non & deinceps hæc regula fallet, cùm, ut alia reticeam, Deus fortè ſit, qui talem me fecerit, ut errarem? Itaque diſquirendum eſt, utrum Deus ſit, & poſſit-ne eſſe deceptor.*

Quartò, *Eſſe porrò Deum manifeſtè agnoſco ex Idea, quam in me habeo ſubſtantiæ infinitæ, æternæ, omnipotentis, omniſciæ, &c. Cùm realitas enim objectiva hujuſce Ideæ ſit perfectior, quàm ut vel à me, vel à quacumque re finita produci potuerit (repugnat enim perfectionem eſſe in effectu, quàm in cauſſa majorem,) Sequitur ut illa fuerit producta in me à cauſſa infini-*

ta,

Digitized by Google

ta, æterna, &c. qualem Deum eſſe dicimus; Quo[illegible]ſſe eſt talem cauſſam, ſeu Deum eſſe, qui & Ideam, & me (qui ab illa non diſtinguor) produxerit.

Quintò, *Cùm nulla ſit in Deo mei authore imperfectio, ſequitur, ut nolit me falli. Quare tamen fallor? Nempe quia omnino perfectus non ſum. ut taceam me habere voluntatem latiùs patentem, quàm intellectum. An-non poſſum cavere, ne fallar? Poſſum, ſi nihil quidem ut verum admittam, niſi quod clarè, & diſtinctè percipiam. Cæterum quia iſta clara, diſtinctaque perceptio eſt aliquid: Igitur Deum habet Authorem: Et quia Deus fallax non eſt (hoc enim repugnat ſummæ bonitati) ſequitur, ut nunquam fallar, quotieſcumq; aliquid clarè, & diſtinctè percipio. Et quare tamẽ aliàs fallebar? videlicet quoniam res clarè, atque diſtinctè non percipiebam.* Med. 4.

Sextò, *Quoniam ex Idea Dei ſequitur Deum eſſe, An-non ex Ideis rerum materialium ſequitur quoque res materialeis, de quibus initio dubitabam, eſſe? Hoc poſteà; intereà agnoſco me clarè, & diſtinctè imaginari quantitatem, figuram, motum, & alia, quæ ſunt de eſſentia rerum materialium. Agnoſco etiam eſſe in me Ideas rerum, quæ tametſi nuſquam ſint, habeant tamen ſuas veras, æternas, immutabileiſque naturas; qualis eſt Idea Trianguli, de quo varias proprietates demonſtro.* Med. 5.

Septimò, *Si ex eo ſolo, quòd poſſum alicujus rei Ideam ex cogitatione mea depromere, ſequitur ea omnia, quæ ad ullam rem pertinere clarè & diſtinctè percipio, revera ad illam pertinere; Nunquid inde quoque haberi poteſt argumentum, quo exſiſtentia Dei probetur? Certè. Nam Idea Dei repræſentat Ens ſummè perfectum, Tam autem repugnat Ens ſummè perfectum eſſe ſine aliqua perfectione, ut putà exſiſtentia, quam repugnat triangulum non habere tres angulos pares duobus rectis.*

Octavò, *Quin-etiam, cùm nôrim Deum eſſe cauſſam, cur aliquid clarè, & diſtinctè percipiam, non modo cognoſco Deum eſſe, ſed ex hac etiam cognitione certius reddor àliarum rerum, etiam demonſtrationum Geometricarum; quas ſubdubitarem poſſe non eſſe certas (licet clarè, & evidenter priùs cognitas) niſi in me defixum eſſet claram, & diſtinctam perceptionem non eſſe fallacem, quoniam à Deo eſt, qui non poteſt eſſe deceptor.*

Nonò, *Ad res materialeis ut redeam, quia illas clarè, & diſtinctè (ſaltem ut puræ Matheſios objectum) percipio: hoc primùm novi, quod poſſint exſiſtere. Quippe Deus eſt capax efficiendi quicquid ego ſum capax percipiendi, nihilque unquam ab illo fieri non poſſe judicavi, niſi propter hoc, quòd illud à me diſtinctè percipi repugnat; ne interim poſſibilitatem arguam ex imaginandi facultate, quæ cum imagine corporea, & attentione ad corpus eſt, ſecus quàm facultas intelligendi.* Med. 6.

Digitized by Google

Decimò, *Quoniam ſcio omnia, quæ clarè, & diſtinctè intelligo talia à Deo fieri poſſe, qualia intelligo; ſatis eſt, quod poſſim unam rem abſque altera clarè, & diſtinctè intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam, quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni. Ac proinde ex hoc ipſo, quod ſciam me exſiſtere, quodque interim nihil planè aliud ad naturam, ſive eſſentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc ſolum, quòd ſim res cogitans; rectè concludo meam eſſentiam in hoc uno conſiſtere, quòd ſim res cogitans. Et quamvis habeam corpus, quod mihi valdè arctè conjunctum eſt; quia tamen ex una parte claram, & diſtinctam habeo Ideam mei ipſius, quatenus ſum tantum res cogitans, non extenſa; & ex alia parte diſtinctam Ideam corporis, quatenus eſt tantum res extenſa, non cogitans; certum eſt me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exſiſtere.*

Denique *cùm Deus mihi dederit magnam propenſionem, ut credam Ideas rerum corporearum ab ipſis emitti, eſſet Deus fallax, ſi aliunde emitterentur; ac proinde res corporeæ exſiſtunt. Docet me aliunde natura, quæ quia Deus mihi illam dedit, fallere non poteſt, habere me corpus, cui malè eſt, cùm dolorem ſentio, eſurio, ſitio; Igitur exſiſtit etiã corpus meum, & quæ ad ipſum pertinent. Quod ſi interdum videor in aliquibus falli; non ſum illa tamen à natura edoctus, ſed ex conſuetudine quadam inconſideratè judicandi accepi, poſſumque omnem errorem corrigere, ſi ad ea, quæ ſunt naturæ attendam.*

V. *Fruſtrà deſudari in ſtabiliendo tanquam inconcuſſum principium illud* Ego ſum; *ac illi præſertim, qui ſpoliatus ſit omni præjudicio.*

Atque iſta quidem eſt ſeries, ac ſumma tui ratiocinii. Nihil eſt verò opus ut illud heic quoque retexamus ſyntheticè, quo paralogiſmi clariùs detegantur; ſiquidem ſcopo, in quem ſingula dirigantur, ſemel perſpecto, res commodiùs, compendioſiúſque ſigillatim præſtabitur. Hoc loco, dicendum eſt ſolùm de puncto illo Archimedeo, quod à te inventum gloriaris, argumentatus in hunc modum,

Si quis conſtituat unum certum, inconcuſſumque principium, ex quo cætera omnia, quæ certò noſcuntur, neceſſaria quadam connexione deducantur, ille magna ſperanda facit;

Atqui ego conſtituo unum certum, inconcuſſumque principium, ex quo cætera omnia, quæ certò noſcuntur neceſſaria quadam connexione deducantur;

Igitur ego magna ſperanda facio.

Ac eſſe quidem hujuſmodi argumentationem tuam negare non potes, quin te, ſeu opus totum neges. De propoſitione porrò nihil dico; quoniam ſeu hypotheſis illa poſſibilis, ſeu impoſſibilis ſit, conſe-

Digitized by Google

conſequutio eſt planè admittenda. Aſſumptio [illegible] habet parteis. Prior eſt, *conſtituere te unum certum, inconcuſſumque principium*; Poſterior, *ex iſto principio cætera omnia, quæ certo noſcuntur neceſſaria quadam connexione deduci.* Priorem probas afferendo ipſummet principium, ſeu pronunciatum, *Ego ſum*: & firmitatem ſimul addendo ex illa ratione, *Cogito enim.* Enimverò, quod ad me ſpectat, cùm in prima tuarum meditationum lectione ad iſtum locum perveniſſem, in quo ſperabam veritatem ad hoc uſque tempus inauditam, & quæ eſſet omnium veritatum, ſeu propoſitionum verarum fons: Deus bone, inquam, hoc-ne novum eſt, quod tanto apparatu, ac molimine fuerit requirendum, *Te eſſe*? Scilicet iſtud pronunciatum in pluſquàm Cimmeriis deliteſcebat tenebris, tibi ignotum, tibi incertum, adeò, ut, ſi quiſpiam ante illum diem quæſiiſſet ex te, Eſ-ne Carteſi? haud habuiſſes quid reſponderes; quoniam res foret mira, inexplorata, incomperta, & de qua ut certum aliquid ſtatueres, poſceres (quod poſcis in lectoribus) aliquot menſeis, hebdomadaſve? Scilicet ipſius defectu, omnis te ante eundem diem veritas latebat; adeò ut ſi quis te interrogaſſet, Noſti-ne, Carteſi, duo & tria eſſe quinque; aut Quadratum non habere plura, pauciorave latera, quàm quatuor; popoſciſſes quoque aut menſeis, aut hebdomadas aliquot; donec conſtaret certò, *Te eſſe*? Dicis *non fuiſſe certum te certitudine ulla Metaphyſica, hoc eſt per cogitationem.* At certitudo res firma eſt; & ſi addi illi quid poſſit, unde reddatur firmior, hoc ipſo arguitur infirma. Quamobrem vel nova iſta certitudo nihil adjicit, vel ſi adjicit, argumento eſt, non fuiſſe certitudinem, quam fuiſſe certitudinem dicis. Neque dicas fuiſſe te quidem priùs certum, ſed jam tamen agnoſcere, potuiſſe te tunc decipi; ſiquidem uti jam agnoſcis te ſequutum illa principia non potuiſſe decipi; ita & agnoviſti tunc ſequentem te illa decipi non poſſe. Sed ne heic hæreamus, Aſſumis ecce rem demonſtrandam, de qua nemo quidem fuit tibi facturus controverſiam; verùm quam non putâris firmam, niſi tuo modo confirmares. Age ergo animi gratiâ ratiocinationem tuam exploremus. *Ego cogito; Igitur ego ſum.* Optimè res habet, Sed meminiſti-ne te eſſe in eo ſtatu, in quo quicquid hactenus noſti, falſum reputes, & in quo (utcumque jam concedamus reputare omnia falſa non eſſe præjudicium) omnia præjudicia exueris; adeò ut judiciorum nudus, ab hoc ipſo, quod jam conſtituis, ſis totam ſeriem ſequuturorum judiciorum derivaturus? Meminiſti haud dubiè: largiorque ultrò memoriam, ſeu

Digitized by Google

recordationem, præjudicium non eſſe; neque requiro, quid voces, aut quomodo intelligas, quid ſit cogitare, quid eſſe, &c. Dicis itaque, *Ego cogito*; *Igitur ego ſum*.

VI. *Vanitas apparatus ad illam conſequutionem,* Ego cogito; Igitur exſiſto.

At primùm caſus merus eſt, quod hæc cogitatio, *Ego cogito*, potius quàm alia in mentem ſubeat; certè enim illam habere ex electione non potes; quoniam electio judicium eſt, judicio verò ſpoliaſti te, iſtudque *ego cogito*; primum in ſerie locum tenet. Itaque omnia, quæ deinceps ſuper-extruentur judicia, non neceſſitate erunt aliqua, ſed ab eodem caſu, quo iſtud pendebunt. Deinde, *Ego cogito*, inquis; ſed quid cogitas? ſiquidem omnis cogitatio alicujus rei cogitatiò eſt. An cœlum? an terram? an quidvis aliud? an teipſum? Omnia jam reputaſti falſa, neque mutaſti ſententiam; quamobrem quicquid cogites, falſum cogitas; ac proinde eſt tua cogitatio falſa. Igitur & omnes, quas conſequenter elicies cogitationes, falſæ erunt. Rurſus, *Ego cogito*, inquis: At cùm dicis *Ego*, Noſti-ne teipſum, an non? noſti dubio procul, nam te alioquin non nominares. Noſti-ne verò te eſſe, an-non? Si noſti te eſſe; igitur præjudicium habes, quod adverſatur ſuppoſitioni; Si non noſti te eſſe, ergo neque noſti te agere, quoniam agere, ut loquuntur præſupponit eſſe. Igitur neque noſti te cogitare, quoniam cogitare eſt agere; Igitur cùm dicis Ego cogito, ignoras quod dicis; atque adeò quicquid exinde cognoſces, atque inferes, ignorato planè principio nitetur. Ad-hæc cùm dicis Ego cogito, enuncias aliquid de te, ac in præſenti tempore quidem; Igitur idem eſt, ac ſi diceres, *Ego ſum cogitans*, tu nimirùm ſubjectum es, & cogitatio attributum; Atqui non potes dicere te eſſe cogitantem, quin dicas *Te eſſe*; idque declarant Dialectici, cùm docent Verbum adſignificare tempus, quod eſt *τὸ νῦν ὑπάρχειν nunc eſſe*: Igitur cum dicis *Ego cogito*, dicis *ego ſum*; & dicens deinde in conſequente *igitur Ego ſum*, nihil aliud infers quàm quod præſuppoſuiſti; ſicque idem per idem probas. Prætereà quoniam quando dicis *Ego cogito*, *Igitur ego ſum*, enthymema eſt, neque probationis vim habet, niſi vigore conſequutionis firmitudinem habentis ex illo principio, quod te alicubi non latuit, *Qui cogitat eſt*; ideò contexendus neceſſariò ſyllogiſmus eſt, aut in forma primæ, perfectæq;, ut volũt figuræ hoc modo,

Qui cogitat eſt; Ego cogito; Igitur Ego ſum.

Aut in forma quartæ vulgò improbatæ, & quam dicunt Galenicam, hoc modo,

Ego cogito; Qui cogitat eſt; Igitur ego ſum.

Digitized by Google

At utrovis modo perſpicua ruina. Nam ſi pri[illegible] forma concludas, propoſitio illa, *Qui cogitat eſt*, præjudicium eſt; ante[illegible]dens illud, quod tu vis ſtatuere judiciorum primum. Si poſteriore, tum Aſſumptio illa *Qui cogitat eſt*, judicium eſt, quod neque dependet à tua propoſitione *Ego cogito*, neque ſequitur tuam concluſionem *Ego ſum*, ex qua, vis omnia judicia, præter illud, *Ego cogito*, dependere. Ex quo ſequitur, ut utrovis modo accipias, veritas, notitia, certitudo illius effati, *Qui cogitat eſt*, nullo modo deducatur ex veritate, notitia, certitudine neque tui puncti Archimedis *Ego ſum*, neque ſtabilimenti illius *Ego cogito*. An putas verò deducentur, quæ illo adhûc priora ſunt? Nempe & ipſum ex prioribus ſic deducitur, *Qui agit eſt*; *Qui cogitat, agit*; *Igitur Qui cogitat eſt*. An etiam quæ iſtis ſunt adhûc priora? Nam illud quidem, *Qui agit eſt*, deducitur ex ipſis, *Poſterius non eſt ſine priori*, & *eſſe eſt prius*, *agere poſterius*: Iſtud verò ex illis, *Motio eſt actio*, & *Cogitatio eſt motio*: atque ita de cæteris. Denique ex his omnibus manifeſtum efficitur, quàm fallaci ratiocinatione uſus fueris, ad probandum rem alioquin veram, perſpicuam, certam; nimirùm *Te eſſe*; non quòd principium illud *Ego cogito* ad eam comprobandam valere non poſſit; ſed quòd non poſſit, uſurpatum cum tua illa ſuppoſitione. Vt pateat verò qua neceſſitate ipſum cum illa nexueris, res eſt exhibenda iſto ſyllogiſmo.

> *Si quis ſomnians, à Deo deceptus, à maligno Genio deluſus, omnia quæ prænovit, falſa reputet, judicioque omni præhabito ſpoliatus ſit, ille colligit ſe exſiſtere, quia cogitat:*
>
> *Atqui ego ſomnians, à Deo deceptus, à maligno Genio deluſus, omnia quæ prænovi, falſa reputo, judicioque omni præhabito ſpoliatus ſum:*
>
> *Igitur ego colligo me exſiſtere, quia cogito.*

Agnoſcat certè qui poterit neceſſitatem conſequutionis in propoſitione; quaſi colligere non poſſit, ſe exſiſtere, quia cogitat, ſine illa hypotheſi; aut ex eadem propoſita non poſſit non colligere: Et quid porrò de Aſſumptione judicandum ſit, agnoſcat ex iis, quæ inſtitimus in ſuperiorem Meditationem.

VII. *Ex hoc conſtituto principio, cætera, quæ noſcuntur omnia connexione neceſſaria deduci falſum.*

Poſterior pars ex aſſumptione ſuperioris argumenti reſtat, quæ tibi non conceditur, ut nempe *ex eo, quod nôris Te eſſe, quia cogitas, cætera omnia, quæ certò noſcuntur, neceſſaria quadam connexione deducantur.* Faciunt ad hoc mox antè dicta, cùm oſtenſum eſt ſaltem illud effatum, *Quod cogitat eſt*, & quæ illo priora ſunt non pendere ex

ex iſto tuo [illegible] ipſum potiùs ab illis pendeat. Facit etiam, quòd tamen nihil cognoſci poſſit à te ſive certum ſit, ſive incertum, niſi ſis, & niſi cogites; attamen nihil neceſſe eſt, ut cogites te eſſe; ut cogites te certò, & non dubiè ſcire te eſſe; ut cogites te ideò certò, ac non dubiè ſcire te eſſe, ex eo quòd cogites; ad hoc ut poſſis certus fieri, eſſe diem, quando ſol lucet; calefieri te, cùm accedis ad ignem; & id genus cætera omnia. Faciet denique quicquid toto meditationum decurſu obſervabitur, cùm illas inſtitueris hujuſcemodi parti confirmandæ. Cùm initium porrò heinc facias; poſtquam præmiſiſti, *ſtatuendum eſſe hoc pronunciatum, Ego ſum, Ego exſiſto; quoties à me profertur, vel mente concipitur, eſſe verum*; pergis, *Nondum verò ſatis intelligo, quiſnam ſim ego ille, qui jam neceſſariò ſum, deincepſque cavendum eſt, ne fortè quid aliud imprudenter aſſumam in locum mei, ſicque aberrem, etiam in ea cognitione, quam omnium certiſſimam, evidentiſſimamque eſſe contendo. Quare jam demùm meditabor, quidnam me olim eſſe crediderim*, &c. Adnoto primùm tranſitionem, non neceſſariam ex neceſſaria connexione deductionem eſſe. Poſtquam enim concluſiſti te eſſe, quia cogitas; tam poteſt quidvis aliud, quàm natura tua inquirenda, certoque noſcenda, venire in mentem: ac tantò magis, quantò id, quod cogitas, Sol, Luna, Terra, quidvis aliud, poteſt te ad aliam deducere cogitationem. Deinde cognitio exſiſtentiæ rei nullam neceſſariam connexionem habet cum cognitione eſſentiæ, ſive naturæ intimæ; alioquin enim quæcumque patent ſenſibus, aut quocumque modo exſiſtere cognoſcimus, etiam ſecundum eſſentiam, naturam, receſſus quoſque cognoſceremus. Quare & ex eo, quod nôris te eſſe, non poteſt inferri te noſſe, aut poſſe noſſe naturã tuam. Præterea, cùm quicquid exſiſtere cognoſcitur; ſua ſeu actione, ſeu qualitate, aliòve adjuncto exſiſtere cognoſcatur, non poteſt talis actio, qualitas, adjunctumve dici eſſe tota rei natura, niſi admittatur quicquid de re qualibet cognoſcitur, unde exſiſtere probetur, quantulumcumque illud ſit, ipſam eſſe ejus, ac totã naturam. Quare cùm hoc abſurdum ſit, non modò cavendũ eſt tibi, *ut te ſatis intelligas*, ne quid imprudenter in locum tui aſſumas; ſed etiam ne non ſatis aſſumas, & ipſam v. c. cogitandi actionem, ex qua cognoſcis te exſiſtere, tuam eſſe totam naturam putes. Adhæc, quia circulum committit, neque novi quidpiam addiſcit, qui nihil aliud probat, niſi quod ſupponit; idcircò ut ſatis te nôris (quando te nondum ſatis noſti, ubi noſti te cogitare, ac eapropter exſiſtere) non modò cavendum videtur, ne

quid-

quidquam alienum aſſumas; ſed etiam ne tibi id ſolùm, quod jam de te noſti, attribuas; Nam ſi exempli gratiâ cùm [illegible] te cogitare, ſive eſſe rem cogitantem, hoc ipſum pro principio uſurpes, & nihil aliud probes, quàm te cogitare, ſive eſſe rem cogitantem; provides fore circulum, ac nihil novi cognitum iri. Verum hæc ad ea, quæ ſequuntur, ſpectant.

DVBITATIO II.

De non demonſtrata anima incorporea, ex eo, quòd quis deceptus, & tamen advertens, affirmat ſe nihil corporeum in ſe reperire; & ne quidpiam quidem, quod ſit quaſi ſpiritus, ventus, aut aliud corpus tenue.

EXploras deinde, *num, ſuppoſitâ adhûc deceptione, affirmare poſſis eſſe in te aliquid ex iis, quæ pertinere cenſuiſti ad naturam corporis; & attentiſſimo examine facto* dicis *te nihil tale in te reperire.* Hoc jam loco non ſpectas te, quaſi hominem integrum, ſed quaſi interiorem, occultioremve partem, qualem cogitaras eſſe animam. Quæſo te ergo, ô Anima, ſeu quocumque velis nomine cenſeri, emendaſti-ne hactenus eam cogitationem, qua prius imaginabaris te eſſe quidpiam inſtar venti, ſimiliſ-ve rei his membris infuſæ? Non feciſti ſanè. Cur non poſſis igitur eſſe adhûc ventus, vel potius tenuiſſimus ſpiritus, qui calore cordis ex puriſſimo ſanguine, aliundeve, aut ab alia cauſſa exciteris, ferveris, & fuſus per membra vitam illis tribuas, & cum oculo videas, cum aure audias, cum cerebro cogites, ceteraque, quæ vulgò tibi tribuuntur munia, exſequaris? Id ſi ita ſit, cur non habeas eandem figuram, quam totum hoc corpus, uti aër eandem, quam vas continens? Cur non cenſearis circumſcribi ab eodem ambiente, quo corpus, aut à corporis epidermide? Cur non replere ſpatium, ſive parteis ſpatii, quas craſſum corpus, ſeu partes ipſius non replent? Quippe corpus craſſum habet porulos, per quos ipſa diffundaris; adeò ut ubi partes tuæ fuerint, partes illius non ſint: eodem modo, quo in vino & aqua miſtis, ubi ſunt partes unius, non ſunt partes alterius; quantumcumque viſus diſcernere nequeat. Cur non excludere corpus aliud ab eodem ſpatio, cum in quibuſcunque ſpatiolis fueris, partes corporis craſſioris eſſe ſimul nequeant? Cur non moveri pluribus motibus? Cùm tu enim plureis ipſis membris tribuas, quomodo id

F poſſis,

Digitized by Google

poſſis, quin movearis ipſa? Certè neque moves immota, cùm opus contentione ſit: neque potes non moveri ad ipſius corporis motum. Si hæc igitur ita ſint, cur dicas in te nihil eſſe, eorum, quæ ad naturam corporis ſpectant?

RESPONSIO.

INcipis deinde non injucunda proſopopœia me non amplius, ut hominem integrum, ſed ut animam ſeparatam interrogare; quo me videris admonere, haſce objectiones non à mente ſubtilis Philoſophi, ſed à ſola carne factas fuiſſe. Quæſo te igitur, ô caro, ſeu quocunque velis nomine cenſeri, habeſne tam parum cum mente conſortii, ut advertere non potueris quandonam emendavi illam vulgi imaginationem, per quam fingitur id quod cogitat eſſe inſtar venti, ſimiliſve corporis? Emendavi enim illam profectò, cùm oſtendi ſupponi poſſe nullum ventum, nec aliud corpus in mundo eſſe, ac nihilominus illa omnia, ex quibus me ut rem cogitantem agnoſco, remanere. Ac proinde quæcunque poſteà interrogas, cur non poſſim igitur eſſe adhuc ventus, cur non replere ſpatium, cur non moveri pluribus motibus, & talia, tam inania ſunt ut reſponſione non egeant.

INSTANTIA.

I. *Eum, qui ſe nihil corporeum, ſed puram eſſe mentem dicit, ſtomachari immeritò, ſi quis cum ipſo agens, alloquatur ut ſolam mentem.*

HEic jam animadverto cauſſam quæ bilem fecit, ac te commovit, ut ab ipſo uſque initio cenſeres eſſe agendum mecum tanquam cum carneo homine. Nempe res tibi viſa ſubtilis, & tuo acumine digna, ſi cum ego te Animam, ſeu etiam deinceps toto decurſu Mentem dicerem, tu me appellitares carnem. Cùm id porrò ipſe inoffenſus, jucundeque excipiam, qui plura dicere in me, quàm quivis alius poſſit ſoleo, adſcribere placet, quemadmodum ego, dum te animam, atque mentem dixi, non proſopopœia, fictioneve ulla uſus fuerim; non ironicè, aut ſimulatè quidpiam dixerim; ut tu propterea præter candoris, & amicitiæ jura deberes cauſſari, & in convitia prorumpere. Dixeras tu *te attendentem, cogitantem, revolventem, fruſtra fatigatum nihil reperire in te, quod ad corporis naturam ſpectaret.* Id ego bona fide accipiens, agnovi rem mihi non eſſe aut cum corpore, aut cum toto homine ex corpore, animaque conſtante; & quia nondum vocem determinâras, & videbaris mihi tamen eſſe id, quod animat corpus, affatus ſum te tanquam animam. An verò potui id facere præter tuum inſtitutum,

præter

Digitized by Google

præter verborum tuorum ſenſum; te nos veluti [illegible] ac penè dicam compellente? Dixiſti etiam paullò poſt, *Sum præciſe tantum res cogitans, id eſt Mens, ſive animus, ſive intellectus, ſive Ratio.* Ego quia vidi te declaraſſe, quo nomine haberi velles, ſum te deinceps pari fide tanquam Mentem alloquutus. An-non tu mihi occaſionem ut ita facerem dediſti, nomenque ipſum præſcripſiſti? Eſt-ne quiſquam, qui putet me potuiſſe agere ſimpliciùs? Feci certè aliunde, ut præſcinderem anſam compluribus verbis inutilibus, quando tu potuiſſes ſæpiùs reſpondere, debere me agere tecum, aut potius te conſiderare tanquam Mentem, ſeu rem cogitantem præciſè, non verò tanquam hominem totum; & ego propterea debuiſſem ſæpiùs inculcare, non intelligere me totum hominem, quamvis dicerem te videre, te imaginari, & ſimilia. Tu verò es candorem meum ironicè interpretatus, & uſus ipſe proſopopœiâ, indutus ſcilicet perſonâ, quam jam abnegas, proſopopœiâ me uſum dicis, qui tamen ipſammet perſonam quæ loquebatur, aut ſe loqui aſſerebat, alloquutus ſum. Inde eſt nempe, cur cùm ego initio dixiſſem, *Quæſo te ergo, ô Anima, ſeu quocumque velis nomine cenſeri* (nondum ſcilicet te dixeras Mentem) tu indignatione tumens, excandeſcenſque exceperis; *Quæſo te igitur ô Caro, ſeu quocumque velis nomine cenſeri.* Et quia deinceps ſeu abductus tua loquendi ratione, ſeu non advertendo, aut etiam bis, terve certo conſilio, te interpellavi hac voce, *Vir eximie*, ac deinde ne diſceſſiſſe ab inſtituto viderer, ſolœciſmoſque repetere, tanquam ad mentem redii, dixique aliquoties, *O Mens*, toties tu, ac ſæpius quoque, quoties efferbuit ſtomachus, repoſueris, *O Caro*. Cæterùm ut tibi id licuit, ita æternùm per me licebit; quando præſertim ſatis agnoſco, licèt ex DEI gratia conſtem ex mente, ſive anima, & carne, ſive corpore; corpus tamen quod corrumpitur, aggravare animam, ut Scripturæ verbis id dicam. Quod te attinet, abſit ut deinceps te Mentem vel habeam, vel dicam, quando ipſe te declaras non eſſe, dicens *me uſum proſopopœiâ*, ſeu fictam, non veram perſonam alloqutum fuiſſe: Et debueram ſanè ſubvereri ne inſimulares; Sed quis te eſſe eum credidiſſet, ut hoſce laqueos inſtrueres? Nunc culpam agnoſco (ſi tamen fuit culpa, ut inter bonos bene agier) agnoſco, inquam, ex eo quòd non verbo modò, ſed facto quoque declaras te Mentem non puram; quippe Mens pura libera eſt à corporis affectibus, quibus ipſe te, non minus, quàm nos, qui carne ſumus præditi, obnoxium eſſe manifeſtas.

II. *Non probari Animam non eſſe corpus tenue, ſi nihil aliud, quàm ſupponatur nullum planè eſſe corpus in Mundo; Et varia quidem, ſed vana effugia.*

Ad [illegible]n, poſtquam dixiſti *admoneri te haſce objectiones non à mente ſubtilis philoſophi* (qualem abſit me glorier) ſed à ſola *carne factas fuiſſe*, ſubjeciſtique citata verba, *Quæſo te igitur, ô Caro, ſeu quocumque velis nomine cenſeri*, tum pergis, *Habes-ne tam parùm cum mente conſortii, ut advertere non potueris, quandónam emendavi illam vulgi imaginationem, per quam fingitur id quod cogitat, eſſe inſtar venti, ſimilisve corporis?* Verum tu, ô bone, es ne ſatis æquus, (nam ſatis acutum nolo dicere) dum exigis ut ſola caro id advertat, quod ne mens quidem ſola advertere poſſit? Quippe nec te quidem tua illa mente adeo ſublimi, & nihil conſortii cum carne habente percipere valeas illud quod non eſt. Quid igitur, inquies, non eſt emendatio? Lentè quæſo; ſiquidem caro non magna viget mobilitate. Verba tua fuerant: *Quid-nam igitur antehàc me eſſe putavi? hominem ſcilicet*, &c. Et poſteà, *attendam quid ſponte, & natura duce cogitationi meæ antehac occurrebat, quoties quid eſſem, conſiderabam.* Et ſtatim, *Occurrebat præterea me nutriri, incedere, ſentire, & cogitare, quas quidem actiones ad animam referebam; ſed quid eſſet hæc anima vel non advertebam, vel exiguum neſcio quid imaginabar inſtar venti, ignis, vel ætheris, quod craſſioribus mei partibus eſſet infuſu.* Et quia paullò pòſt dixeras *tibi attendenti, cogitanti, revolventi, &c. ne minimum quid occurrere, ſive reperiri in te ex iis, quæ ad naturam corporis pertinent*, recepi ipſe, *Emendaſti-ne hactenus eam cogitationem, qua prius imaginabaris te eſſe quidpiam inſtar venti, ſimilisve rei his membris infuſæ? Non feciſti ſanè. Cur non poſſis igitur adhuc eſſe ventus*, &c. Iam tu obſtupeſcis *cur advertere non potuerim, quando-nam emendaveris illam vulgi imaginationem. Vulgi?* Nihil mihi fuit cum vulgo: res fuit tecum, qui fueras loquutus de te, qui ne minimùm quidem inſinuàras fuiſſe te loquutum ex vulgi ſententia. Fuerit ſententia, in qua non ſteteris, in qua vulgus reliqueris; Fuerat tamen tua, & tu non ut vulgi, ſed ut tuam retuleras; ne igitur quære ex vulgo effugium. Sequitur, *Per quam fingitur id quod cogitat eſſe inſtar venti. Fingitur?* Tu nihil finxeras: retuleras id, quod natura duce occurrebat anteà tuæ cogitationi. Quid igitur etiam effugium heinc quæris? *Id quod cogitat?* Quæſtio fuerat non de eo ſolùm, quod cogitat, ſed etiam de eo, quo nutriris, incedis, ac ſentis. Quorſum tot quæritas effugia? Subjungis, *Emendavi enim illam, profectò, cùm oſtendi ſupponi poſſe nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo eſſe; ac nihilominus illa omnia, ex quibus me, ut rem cogitantem agnoſco, remanere.* Video quò ſpectàrint effugia; Nimirum avebas te reſtringere ad rem cogitantem, & ſepoſitam facere

cere

Digitized by Google

cere nutrientem, incedentem, &c. quò poſſes faciliùs canere receptui. Sed diſquiramus quod caput eſt. *Emendavi, inquis, cùm oſtendi ſupponi poſſe nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo eſſe.* Et obſtupeſcis, ſi ego heic non advertam emendationem. Imaginatio fuit, *Animam eſſe ventum, aut corpus aliud ſimile.* Hæc imaginatio emendanda fuit; nempe demonſtrando ipſam falſam, oſtendendoq; animam non eſſe ventum aut ſimile corpus. Dicis tu te id præſtitiſſe, *cùm oſtendiſti ſupponi poſſe nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo eſſe.* Sed amabò, *Oſtendiſti ſupponi poſſe?* Primò nuſquam id oſtendiſti, qui de oſtendendo ne cogitaſti quidem; ſed nudè ſolùm, hiſtoricéque enarraſti te ſomniare, à DEO decipi, à maligno Genio deludi, ut falſa eſſe crederes quæ prænoveras omnia: ſed demonſtrationem adhibuiſti nullam. Et quomodo certè adhibuiſſes, probandis ſeu rebus, ſeu ſuppoſitionibus non modò incertis, verùm etiam falſis? Eſto deinde, oſtenderis ſupponi poſſe, imò reipſa ſuppoſueris; Quæſtio agitur, non an ſuppoſueris ventum nullum, v. c. in Mundo eſſe, ſed nullus-ne reipſà ſit, demonſtrandumque tibi incubuit ventum nullum reipſa eſſe; ut poſſes inde colligere, ne Animam quidem ventum eſſe. Quoniam verò non demonſtraſti, ſed ſuppoſuiſti ſolummodo; ideò non demonſtraſti quoque, ſed ſuppoſuiſti ſolummodò animam ipſam ventum non eſſe. Quare & quæſtio remanet, ſit-ne anima reipſà ventus, an non, tuaque illa imaginatio, qua ventum eſſe credideras, non eſt adepta emendationem. *Oſtendiſti quoque*, ut ais, *ſupponi poſſe remanere nihilominùs illa omnia, ex quibus te, ut rem cogitantem agnoſcis.* Sed pari modo, neque id oſtendiſti, qui abjeciſti potiùs omnia omninò præjudicia; & neque te, neq; aliquid ad te pertinens excepiſti. Oſtenderis verò; Quæſtio eſt, non an ſuppoſueris, ſupponereve potueris, nullo penitus exſiſtente vento, ſimilive corpore, remanere rem cogitantem, aut ea, ex quibus agnoſcitur; ſed an reverà iſta remaneant. Et quia tu ſolùm oſtendiſti ſupponi poſſe remanere, non autem remanere reverà; eam ob rem quæſtio ſupereſt; tuáque illa imaginatio ſupereſt adhûc inemendata. Itaque ſic argumentaris:

> *Qui oſtendit (vel potiùs dicit ſe oſtendiſſe) Supponi poſſe nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo eſſe, & remanere tamen illa omnia, ex quibus ſe ut rem cogitantem agnoſcit, ille demonſtrat animam* (ſive malis Mentem) *non eſſe ventum, neque aliud corpus:*
>
> *Atqui ego oſtendi, vel potiùs dico me oſtendiſſe ſupponi poſſe, &c.*

 Igitur

Igitur ego demonſtravi Animam (ſeu Mentem) *neque eſſe ventum, neque aliud corpus.*

III. *Demonſtrationem non eſſe, ſi quis ut probet non habere ſe aliquid, quod ad corporis naturam pertineat, nihil aliud afferat, quàm ſe à malo Genio deluſum attendere, & tamen nihil tale poſſe affirmare.*

Cùm porrò vitia hujus tuæ argumentationis ex jam dictis pateant, & perſpicuum exinde fiat, *illa-ne, quæ interrogo, tam inania ſint, ut reſponſione non egeant*; Refero ecce integrum locum, qui & meæ dubitationi, & tuæ reſponſioni, ſeu argumentationi locum fecit. *Quid autem*, inquis, *ubi ſuppono deceptorem aliquem potentiſſimum, & ſi fas eſt dicere, malignum, datâ operâ in omnibus, quantum potuit, me deluſiſſe, poſſum-ne affirmare me habere vel minimum quid ex iis omnibus, quæ jam dixi ad naturam corporis pertinere?* (nimirùm poſſe figurari, loco circumſcribi, ſpatium replere, aliud excludere, ſenſu percipi, moveri.) *Attendo, cogito, revolvo, fatigor eadem fruſtrà repetere.* Integrum, inquam, refero locum, quoniam non alia eſt demonſtratio, qua oſtendas Animam, Mentemve eſſe incorpoream. Eatenus certè non demonſtrâras, deinceps quoque non demonſtras, ſed ſtatim, ut mox demonſtratum ſupponis: ſequitur enim, *Quid verò ex iis, quæ animæ tribuebam, nutriri, vel incedere? Quandoquidem jam corpus non habeo, hæc quoque nihil ſunt, niſi figmenta.* Neque dicas te demonſtrationem reſervare in Meditationem ſextam, id enim illeic videbimus; Nunc, quia aſſumis te, ſive Mentem tuam non habere corpus, ſeu eſſe incorpoream, & ex eo quòd attenderis, cogitâris, revolveris, affirmare non potes te habere aliquid eorum, quæ ad naturam corporis pertinent, infers deinde te eſſe ſolùm, ac præciſè rem cogitantem: Aut demonſtraſſe debes te nihil habere ex iis, quæ ad naturam corporis pertinent; aut iſta, quæ aſſumis, ac infers, quæque deinde ſunt tibi ut principia in Meditatione ſexta, nullius planè ſunt firmitatis. Cæterum quomodo demonſtras nihil te habere illorum, quæ ad naturam corporis ſpectant, extenſionem, figuram, circumſcriptionem localem, alia? Ecce vim tui ratiocinii.

Si quis à maligno Genio deluſus, & nihilominùs attendens, cogitans, revolvens, fruſtra fatigatus eadem repetere, affirmare non poteſt habere ſe vel minimum quid ex iis omnibus, quæ ad naturam corporis pertinent, ille non habet vel minimum quid ex iis omnibus, quæ ad corporis pertinent naturam:

Atqui ego à maligno Genio deluſus, & nihilominùs attendens, cogitans, revolvens, fruſtrà fatigatus eadem repetere, affirmare non poſſum habere me vel minimum quid ex iis omnibus, quæ ad naturam corporis pertinent:

Igitur

Digitized by Google

Igitur ego non habeo vel minimum quid ex iis, quæ ad corporis pertinent naturam.

Cedò jam, ſi hæc demonſtratio ſit; ecquæ deluſio, ecquæ deceptio, ecquod inſomnium, ecquæ ſimplex affirmatio, aut non affirmatio, ecquæ cujuſvis authoritas, referentis ſe attendiſſe, & ſe interim aliquid vel vidiſſe, vel non vidiſſe; pro demonſtratione haberi non poſſit? Piget profectò retexere, juvatque potiùs obſervare, quorſum tu deluſus putes nos quoque deluſum iri. Tu quidem imprimis, cùm requireres quid eſſes; & tibi illa definitio, Animal rationale, occurreret, declinare illam voluiſti; ne, ſi admiſiſſes te animal eſſe, inferri potuiſſet eſſe te & corpus; at tametſi tu deluſus declinaveris, non fraus proptereà fuit nobis facta, qui te arbitramur eſſe animal, ſeu, quod idem eſt, animatum corpus. Deinde cùm priùs noviſſes te aut eſſe corpus, aut non minùs corpus habere, quàm animam; voluiſti tamen ſponte deludi, & reputare falſum, quòd aut eſſes, aut haberes corpus; Atqui non propterea nobis impoſuiſti, qui te eſſe corpus, aut ſaltem habere corpus opinamur; ipſeque tu in Meditatione ſexta fidem habebis, ac manus dabis. Cùm tu denique te hoc loco, ut ſolam Mentem conſideres, & ut conſideras, ſic reverâ te ſine corpore eſſe putes, atque idcircò deludaris; non ideò tamen uti tu das, ita nos accipimus verba: Nam & quamvis nos non admoneas qualem te eſſe conſideres, ſed perinde loquaris, ac ſi totum te, non tui partem reputares; nihilominus te non alium habemus, quàm integrum, & ſimilem nobis hominem, & conſiderantem quidem te ut lubet, ſed non proptereà te reipſâ abducentem à corpore; cùm aliud ſit longè reipſâ, quàm conſideratione ſecerni: Verum hac de re in ſequentibus.

DVBITATIO III.

De non demonſtrata anima incorporea ex eo, quòd idem affirmet, ſe pari modo deluſum non deprehendere, quòd nutriatur, incedat, ſentiat; ac deprehendat interim ſe cogitare.

PErgis, *neque eſſe in te ex iis, quæ animæ tribuuntur, nutriri, vel incedere.* At primùm, poteſt aliquid eſſe corpus, nec tamen nutriri. Deinde, ſi tale ſis corpus, qualem ſpiritum diximus, cur, cùm craſſiora illa membra craſſiore ſubſtantia nutriuntur, non poſſis

poſſis ipſa tenuior, tenuiore quoque nutriri? Et, nonne illo corpore, c[illegible] partes, adoleſcente, ipſa adoleſcis; & dum illud debilitatur, debilitaris quoque ipſa? Ad inceſſum quod attinet, cùm membra incedant per te, & in locum nullum contendant, niſi agente, & ferente te, quomodo id fiat ſine tuo inceſſu? *quandoquidem*, inquis, *jam corpus non habeo*, hæc nihil ſunt, niſi figmenta. Verùm, ſeu nos ludis, ſeu ipſa deluderis, nihil nobis morandum. Sin loqueris ſeriò, probandum eſt tibi, neque te habere ullum corpus, quod informes; neque te eſſe ejuſmodi, quod unà nutriri, incederéque valeat. Pergis adhûc, *neque te ſentire*. At ipſa profectò es, quæ vides colores, audis ſonos, &c. *Hoc*, inquis, *non fit ſine corpore*. Credo equidem, ſed primùm adeſt tibi corpus, ipſaque es intra oculum, qui non videt ſanè abſque te: ac potes deinde eſſe tenue corpus, quod per organum ſenſus opereris. *Permulta*, inquis, *viſa ſum ſentire inſomnis, quæ me non ſenſiſſe poſteà animadverti*. Enimvero tametſi fallaris, quod non utens oculo videaris ſentire, quod ſine oculo non ſentitur, non es tamen ſemper experta eandem falſitatem, neque non uſa es oculo, per quem ſenſeris, imagineſque hauſeris, quibus jam ſine oculo uti poſſis. Deprehendis tandem *te cogitare*. Id verò abnuendum non eſt: ſed probandum ſupereſt tibi, vim cogitandi ita eſſe ſupra naturam corpoream, ut neque ſpiritus, neq; aliud corpus agile, purum, tenue, ulla diſpoſitione parabile ſit, quod cogitationis efficiatur capax. Probandum ſimul animas Brutorum eſſe incorporeas, videlicet quæ cogitent, ſeu præter functiones ſenſuum externorum, aliquid internè, non vigilando modò, ſed ſomniando etiam cognoſcant. Probandum rurſus craſſum hoc corpus ad cogitationem tuam nihil prorſus conferre, (cùm abſque illo tamen nunquam fueris, neque ab illo ſejuncta aliquid huc-uſque cogitaveris) ac te idcirco independenter ab eo cogitare: adeò ut neque impediri, neque turbari valeas à vaporibus, ſive fumis tetris, craſſiſque, qui tam malè cerebrum interdum afficiunt.

RESPONSIO.

NEc *magis urgent, quæ ſubjungis*, Si ſim tenue quoddam corpus, cur non poſſim nutriri, *& reliqua*; *nego enim me eſſe corpus. Atque, ut ſemel abſolvam, quia ferè ſemper eodem ſtilo uteris, nec meas rationes impugnas, ſed ipſas, tanquam ſi nullæ eſſent, diſſimulando, vel imperfectas tantùm & truncatas referendo, colligis varias difficultates*,

Digitized by Google

ficultates quæ vulgò ab imperitis in meas concluſiones , aliaſve iis affines , aut etiam diſſimiles moveri ſolent , quæque vel ad rem non pertinent , vel jam à me ſuis locis ſublatæ ſunt aut ſolutæ , non operæ pretium eſt , ut ad ſingula quæ interrogas reſpondeam ; centies enim eadem quæ jam ante ſcripſi eſſent repetenda. Sed breviter tantùm de iis agam, quæ lectores non planè ineptos morari poſſe videbuntur. Et quantum ad illos qui non tam ad vim rationum , quàm ad verborum multitudinem attendunt, eorum approbationem tanti non facio , ut ejus promerendæ gratiâ verboſior fieri velim. Primùm itaque hic notabo , tibi non credi , cùm ais mentem adoleſcere , ac debilitari cum corpore , *nullaque ratione id probas ; nam ex eo, quòd non tam perfectè agat in corpore infantis , quàm adulti , ac ſæpe à vino, aliiſque rebus corporeis ejus actiones poſſint impediri , ſequitur tantùm illam, quandiu corpori eſt adjuncta, ipſo uti ut inſtrumento ad eas operationes , quibus ut plurimum occupatur , non autem perfectiorem vel imperfectiorem reddi à corpore : nec melius hoc inde infers , quàm ſi ex eo quod artifex non rectè operetur, quoties malo utitur inſtrumento , inferres ipſum artis ſuæ peritiam ab inſtrumenti bonitate nanciſci. Notandum etiam te planè non videri intelligere, ô caro, quidnam ſit ratione uti ; quandoquidem ut probes ſenſuum fidem mihi non debere eſſe ſuſpectam , dicis* etſi aliquando non utens oculo viſus ſim ea ſentire quæ ſine oculo non ſentiuntur, me tamen non eſſe ſemper expertum eandem falſitatem : *tanquam ſi non ſufficiat ad dubitandum , quòd errorem aliquando deprehenderimus ; & tanquam ſi fieri poſſet, ut ſemper quoties fallimur adverteremus nos falli ; cùm è contra in hoc ipſo error conſiſtat , quòd à nobis ſub ſpecie erroris non advertatur. Denique quia ſæpe à me petis rationes, cùm ipſa , ô caro , nullas habes , & tibi probandi onus incumbit , advertendum eſt ad rectè philoſophandum non opus eſſe ut ea omnia quæ non admittimus , quia ignoramus an ſint vera , probemus falſa eſſe , ſed tantummodo eſſe ſummopere cavendum nequid ut verum admittamus , quod non poſſimus probare verum eſſe. Ita cùm deprehendo me eſſe ſubſtantiam cogitantem , formoque clarum & diſtinctum iſtius ſubſtantiæ cogitantis conceptum, in quo nihil eorum quæ ad conceptum ſubſtantiæ corporeæ pertinent , continetur , hoc planè ſufficit ut affirmem me , quatenus me ipſum novi, nihil aliud eſſe quàm rem cogitantem , quod ſolum in 2 Meditatione de qua jam agitur affirmavi. Nec debui admittere iſtam ſubſtantiam cogitantem eſſe quoddam corpus agile , purum, tenue, &c. quandoquidem nullam habui rationem quæ id mihi perſuaderet ; tu ſi quam habes , tuum eſt ipſam docere , non autem exigere à me ut probem id falſum eſſe , quod non aliam ob cauſam admittere recuſavi, quàm quia mihi erat ignotum. Idem*

 enim

Digitized by Google

enim facis ac ſi dicer[illegible], me jam in Hollandia verſari, negares eſſe credendum n[illegible] me non eſſe etiam in China, nec in ulla alia mundi parte; quia forte fieri poteſt ut idem corpus per divinam potentiam duobus in locis diverſis exiſtat. Cùm vero addis, mihi etiam probandum animas brutorum eſſe incorporeas, & craſſum corpus nihil conferre ad cogitationes, *teſtaris te non modò ignorare cujus ſint partes probandi, ſed etiam quid à quoque ſit probandum: nam ego neque animas brutorum puto eſſe incorporeas, nec craſſum corpus nihil conferre ad cogitationem; ſed tantum, iſtarum rerum conſiderationem nullo modo eſſe hujus loci.*

INSTANTIA.

I. *Nihil-ne impugnatum, ac propoſitum, quod reſponſione fuerit dignum.*

INcipis cum eorum faſtidio, quæ de nutritione ſunt dicta; ſed hoc nihil mirum, quia cùm non ſis corpus, aut nullis, aut certè humanis his noſtris non paſceris cibis. Dicis *me rationes tuas non impugnare*; Sed tua culpa eſt, qui nō corpus cùm ſis, parturiiſti adeò jejunas, ut adverſus eas dimicans tenueis umbras diverberârim. Quod *diſſimulare me eas* dicis; beabis, ſi oſtenderis quampiam à me diſſimulatam. Nempe nihil aliud expetii, quam agnoſcere aliquam; veritatē quippe requirens, & non impugnaturus ſanè, ſed avidiſſimè complexurus, exoſculaturus, & ut ſic dicam, adoraturus. Non ſui verò, meo dolore, adeò fœlix, ut voti compos evaſerim; qui eſſe non potui adeò levis, ut inſomnia, deceptiones, deluſiones, dicentis vocem, authoritatem, ſupercilium, pro rationibus duxerim. Dicis *me referre imperfectas, & truncatas*; ſed hoc debuiſti oſtendere; ſiquidem quòd omnia tua verba aliquando non referam, non obſtat quin illorum ſenſum in pauciora contraham, ne nimio cum tædio ſingula recenſeam. Dicis *me colligere difficultates varias, quæ ab imperitis in tuas concluſiones, affineſve moveri ſolent*. Scilicet me cenſu adeò tenui putas, ut micas, & ex menſis quidem mendicantium, colligam; te in menſa regia interim ſedente. Sed qualeſcumq; meæ ſunt micæ, teſtari tamen poſſum illas ex mea unius menſa deciduas. neque enim, favente Deo, opus eſt ut hæc ad te ſcribens viros, aut libros conſulam; & cùm ſuperiora conſcripſi, quid ſeu periti, ſeu imperiti in tuas concluſiones dicerent, non novi. Ea excidere calamo permiſi quæ mens ſponte ſuggereret; Tu niſi credis, crede ut voles. Dicis *me quædam colligere, quæ ad rem non pertinent*. Sed vel unum exemplum afferre debuiſti, non hac ratione eludere. Dicis *te ſuſtuliſſe, ſolviſſéve alia ſuis locis*; at ego loca prorſùs non vidi, &

di, & me valdè obſtringeres, ſi germanam quandam ſolutionem ſubindicares. Dicis *non opus eſſe ad omnia, quæ interrogo reſpondere*; ſed an opus fuerit, alii judicabunt; & maximè ubi expenderint, appoſitè-ne, non *centies*, ut ais, ſed vel ſemel quicquam reſponderis. Gratificaris poſteà, cùm eò te demittis, ut *agere digneris de iis, quæ remorari poſſe videbuntur Lectores non planè ineptos*. Nempe Lectores præmones, fore, ut habeantur planè inepti, ſi plana omnia in te non videant, & putent in me eſſe aliquid, quod attentionem mereri poſſit: Vnde & ſubjicis *te eos non curare, quaſi in me non rationum vim, ſed verborum ſolùm obſervare multitudinem valeant*. Ego verò Lectoribus quibuſcumque liberrimum facio, ut judicium de te, ac de me, quodcumque tandem voluerint, ferant. Sed tanta eſto præfatio de tua illa præfatione.

Notas conſequenter mihi non credi, dum ajo *Mentem* (dixeram ego Animam) *adoleſcere, ac debilitari cum corpore, nullaque ratione id probo*. Ego verò id non ajo, ut mihi credatur, qui refutare paratus ſum: ſed propono ſolùm, ut à te ſolvatur, qui dicis illam non nutriri, cùm ea tamen, quæ propono ad nutritionem ſint conſectanea. Ratione porrò alia, quàm evidentia, opus non fuit, ut dum eſſe diem dicenti alia ratione opus non eſt, quàm Solis, aut lucis ſolaris præſentiâ. Scilicet manifeſtum eſt adoleſcere, conſtare, debilitari hominem non modo ſecundùm corporis functiones, ſed etiam ſecundùm functiones animi; adeò ut, cum ex operationibus ad principia operantia ducere argumentum liceat, videri poſſit non modò corpus, ſed animus etiam adoleſcere, conſtare, & debilitari. Dicis *ex eo, quod Mens non tam perfectè agat in corpore infantis, quàm adulti; ac ſæpe vino, aliiſque rebus corporeis ejus actiones poſſint impediri, ſequi tamen illam, quandiù corpori eſt adjuncta, ipſo uti, ut inſtrumento ad eas operationes, quibus ut plurimùm occupatur; non autem perfectiorem, aut imperfectiorem reddi à corpore*. Sed cur non pari modo, ac jure adnotem heic tibi non credi, cùm id ais, neque ulla ratione probas? Animam comparas artifici, corpus inſtrumento, ac trita illa ſimilitudine uſus, addis *non meliùs inferre me, quàm ſi ex eo, quod artifex non rectè operetur, quoties malo utitur inſtrumento, inferrem ipſum artis ſuæ peritiam ab inſtrumenti bonitate nanciſci*. O! Si afferre ſimilitudinem, eamque non appoſitam, eſſet rationem proponere; quàm bene tecum ageretur! Sed nimirùm ratio non eſt, & ne appoſita quidem eſt ſimilitudo. Etenim neq; Anima artifex eſt, qui comparari poſſit cum fabro, cum ſcriba,

II. *Illum non demonſtrare, ſed quaſitum petere, qui probaturus Animam non adoleſcere, debilitari, aut turbari cum corpore; nihil aliud dicat, quàm uti animam corpore tanquam inſtrumento.*

cum [illegible] artifice: neque corpus eſt inſtrumentum, quod compararari poſſit cum ſerra, calamo, aut quovis alio inſtrumento: efficiturque, ut ſi quid probes, nihil aliud, quàm quæſitum petas. Hoc nempe in quæſtione eſt, ſit-ne Anima tam erudita, atque perfecta in arte intelligendi, ac ratiocinandi, dum in corpus ingreditur, illudque per infantiam uſurpat, quàm eſt ſcriba eruditus, atque perfectus in arte ſcribendi, dum exigente occaſione, aut neceſſitate uſurpat calamum. Objeci porrò ipſe non eſſe, fretus experientiâ, quâ conſtat animam initio ineruditam, & imperfectam, erudiri ſenſim, atque perfici adoleſcente corpore. Reſpondes tu eſſe; & cùm experientia oppoſita ſit, ideò probas eſſe, quòd anima tam ſit quàm ſcriba, in arte ſua eſt, erudita, atque perfecta. Et repete, ut vitium non ſcribæ, ſed calami eſt, quòd perversè ſcribatur; ita imperfectionem eſſe non animæ, ſed corporis, quòd imperfectè intelligatur, eadem ſemper erit petitio principii. Notas deinde *me, qui caro ſim, non videri intelligere quid ſit ratione uti, cùm dixi te non ſemper fuiſſe falſitatem ſenſuum expertum.* Igitur ego nō intellexi, quid eſſet ratione uti, cùm te rationalem putavi? cùm cenſui tibi eſſe credendum, aſſerenti te deprehendiſſe ſenſus interdum fallere, ut dum ſpectata prope turri, & quadrata deprehenſa, deprehendiſti ſenſione vera falſitatem ejus, qua procùl exiſtimâras teretem? Igitur debui te eum habere, qui quouſque cogitâris te fortè à Deo decipi, & cætera iſta, mente revolviſti, nihil planè veri, ac certi habueris, aut ſemel deluſus credideris, dubitaveriſve te ſemper deludi? Eſto, ut voles, cæterùm enim nihil aliud, quàm pugnas adverſus tuam umbram.

III. *Poſtulari jure demonſtrationes ab eo, qui ſe demonſtrare gloriatur: & malè remitti probandum in Meditationem* VI, *quod illeic ſupponitur in iſta probatum ubi tamen tro[illegible]um non [illegible]*

Pergis deinde hiſce verbis, *Denique, quia ſæpe à me petis rationes, cùm ipſa, ô caro, nullas habes, & tibi probandi munus incumbit, advertendum eſt ad rectè philoſophandum non opus eſſe, &c.* Heic nempe jam Magiſtrum agis, vel Dictatorem potiùs, quando tam ſeverè quaſi è ſuggeſtu, vel ex arce potiùs Philoſophiæ quemadmodum ſit agendum, præſcribis. Porrò quòd petam ſæpe rationes, agnoſco id quidem tibi permoleſtum; ſed jure tamen facio, cùm tu jactas te demonſtrare, hoc eſt exquiſitiſſimis rationibus probare quod dicis; ipſeque intereà ejuſcemodi rationes nullas video. Tu te, ut Scholæ arbitrum geris; patere ut quos erudire vis, auditores ingenuos agant, ne ſi ducantur pecorum inſtar, hoc eſt ſi tibi ſolùm credant, quoniam *Ipſe dixeris*, non hominum ductor, ſed pecudum exiſtimeris. Et dicito, ô caro, caro; ac magis, magiſque adhùc

Digitized by Google

adhûc incandeſcens, dic quicquid venerit in b[illegible], quouſque præcordia detumuerint; ſaltem agnoſcemus quid latuerit intus. Nam cur debeamus dicere, quod Diogenes Antiſtheni, nondum profectò anſam facis, qui nos pari modo rationibus non pellicis. Quod dicis *me id facere, tum cùm nullas rationes habeo, probandique munus incumbit*; videris profectò, Moderator licèt, nondum advertiſſe quod tuum, quod meum munus ſit. Nam tibi, qui dogmata tradis, munus incumbit ea probandi, rationeſque afferendi, quibus illa ſtabilias; mihi, qui nihil doceo, qui erudiri ſolùm volo, qui experior rationes tuas mihi non ſatisfacere, mihi, inquam, non aliud incumbit munus, quàm ut dictata minùs percipiens, proponam tibi dubia, rogem te illa eximas, poſtulem te explices clariùs, & ea, quæ proponis probes evidentiùs. Ex quo fit, ut tametſi alias rationes non habuero (qua de re alii viderint) ea ſaltem ſemper ſuppetat ratio, quòd agente Doctorem te, poſſim jure te, quæ dicta abs te non percipio, interrogare. Fit rurſus, ut tu adverſeris præſcriptæ à te regulæ, dum *mihi ea, quæ dicis, non admittenti (quia ignoro, an vera ſint) probanda eſſe falſa* contendis. Quod ſubdis autem *ſummoperè cavendum, ne quid ut verum admittamus, quod non poſſimus probare verum eſſe*, id ſanè peroptimè dicis; ſed requiro quî applices, quámque conſtanter facto declares? Sequitur enim, *Ita cùm deprehendo me eſſe ſubſtantiam cogitantem, formoque clarum, & diſtinctum iſtius ſubſtantiæ conceptum, in quo nihil eorum, quæ ad conceptum ſubſtantiæ corporeæ pertinent, continetur, hoc planè ſufficit, ut affirmem me, quatenus meipſum novi, nihil aliud eſſe, quàm rem cogitantem, quod ſolùm in ſecunda Meditatione, de qua jam agitur, affirmavi.* Cedò verò, caves-ne heic, ſeu in exemplo ipſiſſimo, ne ut verum admittas, quod verum non probes? Ecquis non ſperaſſet probaturum te aliqua ratione quod admiſſurus eras, ut verum? Et ecce tamen, *Sufficit* inquis, *ut affirmem.* Quàm bellè probas, quod jam innui, exigere te ut de te dicatur illud, αὐτὸς ἔφα. Accipio interim te tota Meditatione ſecunda nihil aliud, quàm affirmare, non verò ratione probare: cùm probaturus-ne ſis in alia, ſuo loco videndum ſit. Quòd ſi dicas te probare in iſta *eſſe te ſolum rem cogitantem*; Detur id gratis, ſed quænam intereà tua iſta ſubtilitas eſt, ut & ſperes te eliciturum concluſionem hanc, *Ergo res corporea non ſum*; & id ipſum reſerves in Meditationem aliam, quaſi non in iſta jam aſſumpſeris, tanquam principium. Quæſo te enim, quomodò potes probare, ſeu oſtendere *eſſe te ſolum Rem cogitantem?*

Digitized by Google

Profectò non ... inductione rerum omnium; in quibus corporeæ cùm ſint, oportet in ipſa enumeratione, rejectioneque earum, quæ ipſe non es, præmittas hoc quoque, *Non ſum etiam res ulla corporea*; aut certè ſi velis ſyllogiſtice, breviterque concludere, oportet ita ratiocineris,

Aut ego ſum res corporea ſolùm, aut cogitans ſolùm, aut corporea, & cogitans ſimul.

Atqui non ſum res corporea ſolùm, neque corporea, & cogitans ſimul.

Igitur ſum Res cogitans ſolùm.

An-non igitur, ſi ſemel probaſti in ſecunda Meditatione *Te eſſe ſolùm rem cogitantem*, probaturus es deinde ineptè te non eſſe corpoream rem, ex eo principio quòd ſis ſolùm Res cogitans; cùm hoc ex illo probaveris, ac in paralogiſmum, ſeu vitium argumentationis incidas Diallelum vocatum? Et nonne rem nequicquam differs in Meditationem aliam, quæ prima omnium præſtita ſit; ut præſtare ſanè es conatus, cùm attendiſti, cogitaſti, revolviſti, & omnibus rebus corporeis rejectis dixiſti, *Iam corpus non habeo*, concluſiſtique, *Sum igitur præcisè tantùm res cogitans.*

IV. *Illum, qui dicit non habere ſe rationem, quare Animam dicat corpus tenue, non idcircò demonſtrare, quòd Anima tenue corpus non ſit.*

Dicis *te non debuiſſe admittere iſtam ſubſtantiam cogitantem eſſe quoddam corpus agile, purum, tenue, &c. quandoquidem nullam habuiſti rationem, quæ id tibi perſuaderet.* Prætereo te heic attribuere nimiùm. Contentus fueras dicere, *te eſſe ſolùm rem cogitantem*; nunc ſic rem explicas, quaſi dixiſſes *te eſſe ſolùm Subſtantiam cogitantem*; ſicq; ſubjectum mutas, & in terminis, ut loquuntur, non manes. An quia putas Rem, & Subſtantiam ſynonyma eſſe, & ea, quæ vocant accidentia, eſſe tantum modos? At cùm Res, & Nihil opponantur, & modi non ſint nihil, ſed aliquid ampliùs, quàm merum nihil; ſunt igitur res aliquæ, non ſubſtantiales quidem, ſed tamen modales; quare & vox Res non Subſtantiæ ſynonyma, ſed communis ipſi, ac modo, atque adeò transſcendens, ſynonymáque cum Ente erit. An quia lucrari exinde vis, ne tibi poſſit objici, poſſe te eſſe ſolùm modum, qualitatem nempe, ſive facultatem, quæ cogitare perinde cenſearis, ac albedo vulgò dicitur diſgregare viſum? At quouſque ex tuo principio *Ego ſum*, deduxeris, oſtenderiſque quid ſubſtantia, quid modus ſit, & quomodo modus eſſe, agereve ſine ſubſtantia non valeat, id ſupererit tibi objiciendum. An quia me ſæpe reponente non noſſe te clarè, & diſtinctè, qualis-nam res ſis, quæ es cogitans, devitari ſcopulum credis, cùm te jam dicis ſubſtantiam?

ſtantiam? At difficultas eadem; quoniam pari modo non noſti qualis ſis ſubſtantia, quæ es cogitans. Verùm hæc ut dixi, prætereo, & conſidero ſolùm, quod ais, *te non debere ſine ratione admittere ſubſtantiam cogitantem eſſe corpus tenue*. Nam præclarè id fieri agnoſco; at non agnoſco cur ſine ratione non eſſe corpus tenue admittas. Vt enim, ſi quis, poſtquam conſiderârit ventum vt ſubſtantiam volantem per aërem, & attenderit ipſam non eſſe Aquilam, telum, nubem, aut quicquid eſt aliud rerum tranſvolantium; dicat non debere ſe admittere iſtam ſubſtantiam eſſe corpus tenue, quòd rationem non habeat, qua id perſuadeatur; rectè quidem faciat, quatenus rationem non habens continet aſſenſum; at ſi quia rationem non videt, nullam eſſe exiſtimet, atque idcircò ſine alia ratione pronunciet volantem ſubſtantiam, quæ eſt ventus, non eſſe corpus tenue, tum non rectè faciat; quoniam ſeu alii ſciant, ſeu neſciant, poteſt tamen eſſe ratio aliqua, quæ conficiat ventum eſſe tenue corpus: Vt ille, inquam, ita ſe habeat; ita videris tu te habere circa cogitantem ſubſtantiam. Quippe tametſi rationem non habeas, cur eſſe tenue corpus admittas, non habes tamen aliunde, quare non admittas, præter ignorantiam rationis, quæ ſi loco rationis habenda ſit, ecquid denique non ſit admittendum? Dices poſſe illum facilè advertere ventum volantem ſuſcitare pulveres, commovere arbores, proſternere homines, turbare æquora, & id genus cætera, quæ corpoream arguunt ſubſtantiam; At cum tu vides mentem cogitantem excitare ſpiritus, agitare membra, commovere affectus, turbare totum intus hominem, immittere ſanguinem in faciem, retrahere in pectus, exſtaticum facere, exanimare, & ſimilia; annon iſta quoque corporeæ ſubſtantiæ argumenta ſunt? Non quòd ego rationes dicam, ſed quòd videri rationes poſſint, quas te oporteat ſolvere, & ubi ſolveris, non ſequatur, non eſſe alias, quoniam tu ignores. Vno verbo, licet quidē tibi affirmare de re, quod de illa noſti; at affirmare ipſam nihil eſſe, niſi quod noveris, non licet. Et dum ita ratiocinaris,

Subſtantia cogitans non eſt id, cujus admittendi rationem non habeo:

Atqui admittendi illam eſſe corpus tenue, rationem non habeo:

Igitur corpus tenue non eſt.

Vides te à tua cognitione argumentari ad id quod res eſt; & loco demonſtrationis, tuam authoritatem ex præſumpta notitia omnimoda, ingerere. Addo aliud fallaciæ caput ex tua hac ratiocinatione:

Illa

Illa ſunt reipſà diſtincta, quæ ego diſtinctis conceptibus conſidero.

Atqui ſubſtantiam cogitantem, & ſubſtantiam corpoream diſtinctis conceptibus conſidero:

Igitur ſubſtantia cogitans, & ſubſtantia corporea, ſunt inter ſe reipſà diſtinctæ.

Verum quia hæc eſt rejecta abs te in Meditationem ſextam, ideò videndum illeic loci quid objecerim, quid reſponderis, quàm bellè ſatisfeceris.

V.

Non ex eo, quod cogitationis, & corporeitatis diſtincti conceptus ſint, probari res eſſe reipſà diſtinctas; Ac non debuiſſe diſſimulari quod objectum fuerat de Brutorum ratiocinio, deque cerebri ad ratiocinandum neceſſitate.

Iam, cùm dicis *me debere docere, non exigere à te, ut probes falſum eſſe, Animam non eſſe corpoream;* Vides me, qui non profiteor Animam eſſe reipſà corpoream, non debere id docere; poſſe verò intereà exigere jure abs te, ut probes non eſſe corpoream, qui eſſe non corpoream doces. Ac lepidè quidem elaberis, cùm ais, *non aliâ ob cauſſam recuſaſſe te admittere animam eſſe corpoream, quàm quia id tibi erat ignotum.* Nam non exigo quidem, ut probes quod ignorare te dicis, animam nempe eſſe corpoream; ſed, exigo ſolùm ut probes quod te pernoſſe profiteris, nempe animam eſſe non corpoream. Lepidius eſt, quod dicis *me idem facere, ac ſi dicenti te jam in Hollandia verſari, negarem credendum, niſi probares te non eſſe etiam in Sinna, nec in alia ulla Mundi parte, quia fortè fieri poteſt, ut idem corpus per divinam potentiam duobus in locis diverſis exſiſtat.* O! ſi tam apertam faceres animæ ſubſtantiam, quàm aperta eſt tui exſiſtentia in Hollandia, dum in ea verſaris, quàm reſcinderes, imò quàm non faceres anſam poſtulandi iſta à te? Querebaris non multò antè, quòd viderer nimium attribuere ſenſibus; Ego verò ſanctè affirmo non quæſiturum me ineptè, ſis-ne in Sinna, an alibi, (& ne ob illam quidem rationem, quam heic nequicquam, & intempeſtivè intermiſces, ut provoces me ad Theologiam, qui id cavi ſollicitè, ne conqueri poſſes te philoſophicè agentem traduci ad Theologica) non inquam id requiſiturum, ut probes te eſſe in Hollandia; Etenim ſatis, ſuperque erit ipſa oculorum meorum atteſtatio. At facere-ne idem debeo, cùm ex eo, quòd cogitans ſis, te eſſe incorporeum infers? Eſt-ne conſequutio tam clara, quàm præſentia tui in Hollandia? Inſinuavi jam hujus tuæ conſequutionis fallaciam: ex eo enim, quòd in conceptu *cogitationis*, *conceptus corporeitatis* non includitur, infers eam rem quæ cogitat, non poſſe eſſe corpoream; quod perinde eſt, ac ſi quia in conceptu tuæ paternitatis reſpectu tui filii, non includitur conceptus tuæ filiationis reſpectu tui patris, inferas te filii tui patrem

Digitized by Google

trem, non poſſe eſſe tui patris filium. An-non proinde, quemadmodum iſta conceptuum diſtinctio non obſtat, quin, cùm ſis Pater, ſis etiam filius; ſic neque illa obſtat, quin res cogitans, ſis etiam corporea. An-non jure quoque objeci ſupereſſe tibi, quod diſſimulas, ut oſtendas vim cogitandi ſupra naturam corpoream eſſe? Denique dicis *me ignorare cujus ſint partes probandi, & quid à quoque probandum ſit, cùm addo tibi probandum eſſe animas Brutorum eſſe incorporeas, & corpus hoc craſſum nihil ad cogitationem conferre; Quia ſcilicet tu non putas animas Brutorum eſſe incorporeas, nec craſſum corpus nihil conferre ad cogitationem*; concludiſque *harum rerum conſiderationem nullo modo eſſe hujus loci.* Næ tu verò heic lepidiſſimus es, qui adeò ſolerter diſſimulas, quorſum id dixi tibi probandum. Etenim tua quidem poſitio diſerta non fuit, *Animas Brutorum eſſe incorporeas*; ſed cùm illa tamen ſequatur ex eo quod Bruta cogitent; quodque tu ex cogitatione Naturam arguas incorpoream; ideò providendum tibi cenſui, quî defendere ipſam poſſis. Nam aut negare debes, ex eo, quod res aliqua ſit cogitans, inferri legitimè eam eſſe incorpoream; aut negare Animam Bruti non eſſe rem cogitantem, hoc eſt, ut poſtea interpretaris, imaginantem, ſentientem, dubitantem, nolentem, volentem, &c. aut concedendum planè eſt animam Bruti eſſe incorpoream. Non fuit quidem etiam diſerta poſitio *Nihil craſſum corpus, ſeu cerebrum ad cogitationem conferre*; Sed cùm illa tamen ſequatur ex eo, quod tu nihil contueris in re cogitante, quod ad naturam corpoream pertineat; ideò cenſui quoque tibi providendum, qui ipſam tueri conſequenter valeas; Nam aut in re cogitante eſt dependentia à corpore craſſo, puta cerebro; aut cerebrum nihil juvat, officitve ad cogitandum. Patet proinde, num jure putes harum rerum conſiderationem nullo modo eſſe hujus loci; cùm nihil potuiſſet eſſe magis, niſi tu voluiſſes datâ operâ declinare difficultates.

DVBITATIO IV.

De non probata conſequutione illa, Sum igitur præciſè res cogitans, id eſt Mens, animus, intellectus, ratio.

COncludis, *Sum igitur præciſè Res cogitans, id eſt Mens, ſive animus, intellectus, ratio.* Heic ego agnoſco me hallucinatum. Exiſtimabam enim me alloqui animam humanam, ſeu

internum illud principium, quo homo vivit, ſentit, loco movetur, intelligit: & alloquebar tamen ſolam mentem: quippe quæ non modo corpus exuit, ſed exuit quoque animam ipſam. An-ne id facis, vir eximie; antiquorum illorum inſtar, qui cum putarent animam diffuſam toto corpore: principem tamen partem τὸ ἡγεμονικὸν habere ſedem opinabantur in determinata parte corporis, ut in cerebro, aut in corde. Non quod cenſerent animam quoque in ea parte non reperiri, ſed quòd crederent animæ illeic exiſtenti mentem veluti ſuperaddi, coadunarique, & unà cum illa partem informare. Et debebam ſanè id commeminiſſe ex diſputatis in illa tua diſſertatione de Methodo. Viſus enim es in ea velle munia hæc omnia, quæ animæ tam vegetativæ quàm ſenſitivæ tribuuntur, non dependere à rationali, poſſeque etiam exerceri antequam illa adveniat, ut exercentur quoque in Brutis, in quibus rationis nihil eſſe contendis. Sed neſcio quo pacto oblitus id fueram, niſi quia dubius remanſeram, illudne principium quo tam nos, quam Bruta, vegetamur atq; ſentimus, non velles dici animam, ſed animã propriè eſſe noſtram mentem: cùm tamen illud principium dicatur propriè animare; Mens nihil aliud præſtet, quàm ut cogitemus; quod tu quidem fieri aſſeris. Vtcumque id fuerit, dicare jam Mens, atque eſto Res cogitans præciſè. Subdis, *ſolam cogitationem non poſſe divelli à te*. Hoc verò non eſt, cur tibi negetur: ſi præſertim ſis ſola Mens, & nolis tuam ſubſtantiam à ſubſtantia animæ pluſquàm conſideratione diſtinctam. Quanquam hæreo, an cum dicis *non poſſe cogitationem divelli à te*, intelligas te, quandiu es, indeſinenter cogitare. Id ſanè conforme effato Philoſophorum celebrium, qui immortalitatem tuam probaturi, aſſumpſere te perpetuò moveri, ſeu, ut ego quidem interpretor, cogitare perpetuò: verùm ii non perſuadebuntur, qui non capient quo modo poſſis aut per ſoporem lethargicum, aut in utero etiam, cogitare. Quo loco hæreo præterea, an exiſtimes te in corpus, illiuſve partem intra uterum, aut ab exortu, eſſe infuſam. Sed nolo moleſtiùs id inquirere, neque rogitare, an reminiſcaris quid in utero, primiſve ab exortu diebus, menſibus, aut annis cogitaveris, neque, ſi id ſis reſponſura, quamobrem oblita omnium fueris. Inſinuo duntaxat, ut memineris, quàm obſcura, quàm tenuis, quàm penè nulla eſſe potuerit temporibus illis tua cogitatio. Pergis, *te non eſſe compagem membrorum, quæ corpus humanum appellatur*. Id verò admittendum eſt, quia ſpectaris ſolùm, ut res cogitans, & pars humani compoſiti ab hac exteriore, craſſioreque

ſioréque diſtincta. *Non ſum etiam*, inquis, *tenuis aliquis aër iſtis membris infuſus, non ventus, non ignis, non vapor, non halitus, non quicquid mihi fingo: ſuppoſui enim iſta nihil eſſe; manet poſitio.* Heic autem conſiſte, ô Mens, & poſitiones, ſeu potius fictiones illæ tandem faceſſant. *Non ſum*, inquis, *aër, aut aliquid tale:* at ſi anima tota tale quidpiam eſt; quorſum tu, quæ cenſeri potes pars animæ nobiliſſima, non cenſearis quoque eſſe quaſi flos, ſeu portio ſubtiliſſima, puriſſima, actuoſiſſimaque illius? *Fortaſſis*, inquis, *hæc, quæ ſuppono nihil eſſe, ſunt aliquid, neque diverſum ab eo me quem novi; neſcio tamen, nec de hoc jam diſputo.* Sed ſi neſcis, ſi non diſputas: cur te nihil eſſe iſtorum aſſumis. *Novi*, inquis, *me exiſtere; hujus autem rei notitia præciſe non poteſt pendere ab eo, quod non novi.* Hoc eſto; ſed memineris te nondum fidem feciſſe, quòd non ſis aër, non vapor, non alia.

RESPONSIO.

Q*Væris hic obſcuritatem ex æquivocatione vocis* anima; *ſed quam ego tam accuratè ſuſtuli ſuis locis, ut hic pigeat repetere. Itaque dicam tantum nomina ut plurimum impoſita fuiſſe ab imperitis, ideóque non ſemper ſatis aptè rebus reſpondere; noſtrum autem non eſſe illa mutare poſtquam uſu recepta ſunt, ſed tantùm licere ipſorum ſignificationes emendare, cùm advertimus illas ab aliis non rectè intelligi. Sic quia fortè primi homines non diſtinxerunt in nobis illud principium quo nutrimur, creſcimus, & reliqua omnia nobiſcum brutis communia ſine ulla cogitatione peragimus, ab eo quo cogitamus; utrumque unico* animæ *nomine appellarunt; ac deinde animadvertentes cogitationem à nutritione eſſe diſtinctam, id quod cogitat vocarunt* mentem, *hancque animæ præcipuam partem eſſe crediderunt. Ego verò animadvertens principium quo nutrimur toto genere diſtingui ab eo quo cogitamus, dixi* animæ *nomen, cùm pro utroque ſumitur, eſſe æquivocum; atque ut ſpecialiter ſumatur pro* actu primo, *ſive* præcipua hominis forma, *intelligendum tantùm eſſe de principio quo cogitamus; hocque nomine mentis ut plurimum appellavi, ad vitandam æquivocationem:* Mentem *enim non ut animæ partem, ſed ut totam illam animam quæ cogitat conſidero. Hæres verò, inquis,* an ego exiſtimem animam ſemper cogitare. *Sed quidni ſemper cogitaret, cùm ſit ſubſtantia cogitans? & quid miri quòd non recordemur cogitationum quas habuit in matris utero, vel in lethargico, &c. cùm ne quidem recordemur plurimarum, quas tamen ſcimus nos habuiſſe dum eſſemus adulti, ſani, &*

vigilantes. Ad recordationem enim cogitationum quas mens habuit, quandiu corpori eſt conjuncta, requiritur ut quædam ipſarum veſtigia in cerebro impreſſa ſint, ad quæ ſe convertendo, ſive ſe applicando recordatur. Quid autem miri ſi cerebrum infantis, vel lethargici veſtigiis iſtis recipiendis ſit ineptum? Denique ubi dixi, forſan fieri poſſe, ut id quod nondum novi (*nempe meum corpus*) non ſit diverſum ab eo me quem novi (*nempe à mea mente*) neſcio, de hac re non diſputo, *&c. objicis*, ſi neſcis, ſi non diſputas, cur te nihil eſſe iſtorum aſſumis? *Vbi falſum eſt me quicquam aſſumpſiſſe quod neſcirem; nam planè è contra, quia neſciebam eſſetne corpus idem quod mens necne, nihil ea de re aſſumpſi, ſed ſolam mentem conſideravi; donec poſtea in 6 Meditatione illam realiter à corpore diſtingui, non aſſumſi, ſed demonſtravi. Tu verò, ô caro, in hoc plurimum peccas, quod cum nullam, vel minimam habeas rationem ad probandum mentem à corpore non diſtingui, nihilominus tamen id aſſumis.*

INSTANTIA.

I. *De uſurpatione vocum Animæ, ac Mentis: deque cogitatione in utero, & per Lethargum.*

FAlleris, cùm dicis me obſcuritatem ex æquivocatione vocis Animæ quæſiiſſe; quando reperias neminem, qui ſeu cognoſcendo, ſeu loquendo perſpicuitatis amantior ſit, qui agat candidiùs, qui minùs de voce; aut nomine certet, qui minùs contendat ex verbis obſcuris, aut æquivocis venari famam ſubtilitatis. Prætulerim certè delirus videri, quàm eo modo loqui, ut laborem audienti, vel legenti faciam, & non quiſque capiat quod dicere volo, experiaturque ſe ſua mente illud conſequi, quod habeo in mente: Quippe niſi id ſit ſublime, eſt tamen captu facile; & ſi quidquam ſit, quod non capiam, ingenuè profiteor me non capere, ne, ſi alii non capiant, deluſos ſe conqueri poſſint. Demiror proinde quî dicas me obſcuritatem quæſiiſſe, ubi claritatem ſolùm quæſii, in iis quæ tu dixiſti obſcurè; quæque proinde anſam fecerunt, ut diſtingueres, explicareſque rem luculentiùs. Heinc cœpi te dicere Mentem, poſtquam cœpiſti te potiùs Mentem, quàm Animam dicere, nihil moratus, quod cùm velles te haberi ut mentem, non tamen ut mens loquereris, ſed permiſtim atque confuſè nunc ut mens, nunc ut totus homo. Sic nihil jam moneo, quod faceret alius, circa id, quod ſtatuis illud principium, quo nutrimur, diſtingui toto genere ab eo, quo cogitamus; ſed ſimpliciter accipio quod dicis, Animam, ſeu Mentem à te non ut partem, ſed ut totam.

totam illam Animam, quæ cogitat, conſiderari; neque inſiſto, fore igitur in homine, & quovis animali duas Animas, unam, à qua ſit cogitatio; aliam, à qua nutritio, accretio, generatio; aut certè nutritionem, accretionem, generationem ad aliud principium, quàm ad Animam pertinere. Circa id porrò, quod hæſeram, an exiſtimares Animam, ſeu Mentem ſemper cogitare; admittis ipſe *cogitare etiam per Lethargum, ac in utero:* Et quia præmonueram nolle me, ſi ita ſentires, moleſtus eſſe in rogitando, earum-ne rerum recordarere, quas per ea tempora cogitaſſes, concedis te non recordari, ob non impreſſa in cerebro cogitationum veſtigia. Hoc autem loco, ſi quæram ex te, Quod-nam igitur habes argumentum, quo fidem tibi facias te per ea tempora cogitaſſe? Non ſanè ipſam experientiam in teſtimonium afferes, ſed tuam illam definitionem, qua Mentem deſcribis cogitantem ſubſtantiam. Et vide, ſi alius definiret cogitativam, cogitatricem, aut cogitationis capacem ſubſtantiam, quàm non cogeretur admittere etiam Lethargicum cogitare? Nempe tu non alia ratione, aut neceſſitate admittis, quàm quia per actionem potiùs, quàm per facultatem definis; id verò abſque neceſſitate fit, neque probari poteſt ſine petitione principii, non fieri abſque neceſſitate. Nihil de cogitatione in utero dico, in quo ſi Embryo quid cogitat, non videtur ſanè id eſſe neque cælum, neque terra, neque lux; neque proprium corpus, neque anima, neque quicquam aliud ſive intra ſive extra ſua involucra; ſed ad ſummum copia, aut penuria alimenti; ſitus commodus, aut incommodus, pauculaque hujuſmodi, quæ ad tactum præſertim ſpectant, & de quibus ut continuò, continuóque, ſeu inceſſanter, & abſque ulla intermiſſione cogitet, ipſe non moror, tu qui es oculatior, quique perſpicis, dicito, ut voles.

II. *Reſponſionem de ineptitudine cerebri in infante, aut Lethargico ad rerum veſtigia recipienda, nullam eſſe.*

In eo ſolùm hæreo, quod ais *ad recordationem cogitationum, quas mens habuit, quandiu corpori eſt conjuncta, requiri, ut quædam ipſarum veſtigia in cerebro impreſſa ſint, ad quæ ſe convertendo, ſive applicando recordatur; neque eſſe mirum, ſi cerebrum infantis, vel Lethargici veſtigiis iſtis recipiendis ſit ineptum.* Imprimis enim, quia mens uti cerebro per lethargum non poteſt, & nihilominùs cogitat, erunt ſanè cogitationes, quas Lethargicus elicit, omniũ perfectiſſimæ, puriſſimæ, clariſſimæ, deſiderabiliſſimæ; menſque ipſa tum ſe habebit quaſi in ſtatu ſeparationis, ac ſeſe ipſa beatè fruetur, eritque cur debeat hujuſmodi ſtatum alii cuilibet, quem per hanc vitam habet, præferre.

 An ta-

An tamen hæc ita ſe habeant, qui meliùs, quàm ego, perviderint, dicant. Deinde, cum Mens in ſe non habeat vim, qua recordetur eorum, quæ per ſe, & non adjuta corpore judicat, quàm imperfecta aliunde erit? Videlicet memoria caret, neque prodeſt ipſi aliquid noviſſe, cùm nihil prorsùs repetere ex antè cogitatis valeat. Quàm debet ergo expetere conjunctionem cum corpore! quàm exhorrere ſeparationem! cùm donec eſt cum corpore, meminiſſe poſſit; ubi corpus abeſt, omnia excidant; & cogitare quidem, ſed nihil penitùs meminiſſe poſſit. Ad-hæc, cùm cogitatio ſit actio incorporea (elicita videlicet ab incorporeo principio) poteſt-ne corporeum habere veſtigium? Et, cùm cerebrum ſit corporeum, poteſt-ne veſtigium incorporeum excipere? An explicare nobis potes, qualenam ſit iſtud veſtigium? quomodo imprimatur? quomodo remaneat? Nam eſſe quidem in cerebro veſtigia ſpecierum, quæ hauriuntur ſenſibus, aut ſenſionum ipſarummet, quæ à facultate imaginatrice in eo veluti defiguntur, minùs profectò mirum ſit; at veſtigia cogitationum, quæ ſunt omninò incorporeæ, quæ extenſione, figura, colore, cæteriſque omnibus accidentibus, adjunctiſve corporeis carent, imprimi in cerebro, quod non niſi hujuſmodi accidentium, adjunctorumve capax eſt, id dici ſtupore eſt dignum: niſi tu qui dicis, ſi quod dicis, capis, efficere potes ut ipſi capiamus. Requirere prætereà poſſem, quonam modo intelligas mentem ſeſe convertere, quomodo ſeſe applicare ad cerebrum, ſpeciemve in ea exſiſtentem, ipſa præſertim incorporea, immutabilis, inextenſa? Sed quia requiſivi affinia circa Meditationem ſextam; ideò videndum in ea erit quid ad illa reſponderis, quemadmodum etiam circa id, quod heic ſubjicis te in ea meditatione non aſſumpſiſſe, ſed demonſtraſſe.

III. *Iterum non præſtari heic quod in Meditatione ſexta ſupponetur præſtitum: ac vitioſam eſſe conſequutionem,* cognoſco me præciſè tantùm rem cogitantem; Ergo ſum tantùm præcisè res cogi-

Heic Loci, quia tu dixeras, *fortaſſis hæc quæ ſuppono nihil eſſe*, hujusmodi autem erant omnia corpora, ac nominatim tenuia, ut ventus, &c. *Sunt aliquid, neque diverſum ab eo me quem novi*, (id eſt à cogitante ſubſtantia) *neſcio tamen, nec de hoc jam diſputo*; ſubjunxeram ego, Sed ſi neſcis, ſi non diſputas, cur te nihil eſſe iſtorum aſſumis? ſcilicet non ventum, non aliud ex tenuibus corporibus, quæ mox antè enumeràras? jam tu reſpondens quereris, *quod dixerim te aſſumpſiſſe quicquam, quod neſcires*. Sed verbis coram poſitis non puto quicquam reponendum: & maximè cùm oſtenſum ſit te aut aſſumpſiſſe, aut nihil probaſſe, ubi ita concluſiſti, *Sum igitur præcisè tantùm res cogitans.* Placet potiùs ingenuam confeſſionem admittere, &,

&c, quod ad calcem Dubitationis feci, te iterum heic admonere, ut illius memineris, videlicet, poſtquàm dixiſti, *Sum igitur præciſè tantum Res cogitans* : dici à te neſcire te, neque hoc loco diſputare, *An ſis compages membrorum, quæ corpus humanum appellatur*; *an tenuis aliquis aër iſtis membris infuſus, an ignis, an vapor, an halitus, &c.* Exinde nempe ſequuntur duo; Vnum eſt, fore, ut ſi cùm ad illam tuam demonſtrationem, in Meditatione ſexta pervenerimus, deprehendaris nuſquam probaſſe te non eſſe compagem membrorum, aut tenuem aërem, vaporem, &c. non poſſis illud tanquam probatum, aut conceſsũ aſſumere. Alterum, te immeritò hiſce verbis jam concluſiſſe, *Sum igitur præciſè tantùm res cogitans*. Quid ſibi enim vult illa vox *tantùm*? An non reſtrictiva eſt, ut ſic loquar, ad ſolam rem cogitantem; & excluſiva aliarum omnium, inter quas ſunt compages membrorum, tenuis aër, ignis, vapor, halitus, & cætera corpora? An cùm ſis Res cogitans, noſti te prætereà harum nullam eſſe? Reſpondes perſpicuè te id ignorare. *Neſcio*, inquis, *jam non diſputo*. Cur igitur dicis *te eſſe tantùm rem cogitantem*? An non id dicis quod ignoras? an-non infers id quod non probas? an-non deſtruis id, quod ſtruxiſſe te arbitraris? En nempe tuum ratiocinium,

> *Qui ſcit ſe eſſe rem cogitantem, & neſcit an ſit prætereà res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c. ille eſt præciſè tantùm res cogitans:*
>
> *Atqui ego ſcio me eſſe rem cogitantem, & neſcio an prætereà ſim res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c.*
>
> *Igitur ſum præciſè tantùm res cogitans.*

Non retexo; quia ſufficit rem, ut ſe habet, propoſuiſſe. Adnoto ſolùm, cùm propoſitio videatur eſſe adeò abſurda, non abs re ſuperiùs admonuiſſe me cavendũ tibi non modò eſſe ne quid imprudenter in locum tui aſſumeres, ſed etiã ne non ſatis aſſumeres, & noſcens aliquid de te, hoc eſſe tuam totam naturam putares. Vnde & jam dico te rectè ratiocinantẽ potuiſſe duntaxat in hunc modum arguere,

> *Qui ſcit ſe eſſe rem cogitantem, & neſcit an ſit prætereà res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c. ille ſe novit præciſè tantùm rem cogitantem:*
>
> *Atqui ego ſcio me eſſe rem cogitantem, & neſcio an prætereà ſim res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c.*
>
> *Igitur ego novi me præciſè tantùm rem cogitantem.*

Hoc ſanè modo legitimè, ac verè concluſiſſes, nemoque tibi ſuccenſuiſſet, ſed attendiſſet ſolùm ad ea, quę potuiſſes deducere; Nunc autem

autem cùm tantum diſcriminis ſit inter haſce duas concluſiones *Sum præciſè tantùm res cogitans*, & *Novi me præciſè tantùm rem cogitantem*, quis te procedente ab eo quod noſti, ad illud quod es, ferre paralogiſmum poſſit?

DVBITATIO V.

De non probata Intellectus, Et Imaginationis diſtinctione; quaſi Intellectio ſine imaginatione ſit.

DEſcribis conſequenter quid ſit, quod imaginationem appellas. Dicis quippe, *imaginari nihil eſſe aliud, quàm contemplari figuram, imaginemve rei corporeæ.* Videlicet, ut inferas te alia cogitationis ſpecie, quàm imaginatione cognoſcere naturam tuam. Attamen, cùm tibi pro tuo arbitratu imaginationem definire liceat; quæſo te, ſi corporea ſis, ut nondum probaſti oppoſitum, cur non contemplari te poſſis ſub figura, imagineve corporea: &, quæſo te, dum contemplaris, quid-nam experiris tibi obverſari, præter ſubſtantiam quandam puram, perſpicuam, tenuem, inſtar auræ univerſum corpus, vel cerebrum certè, illiuſvè partem pervadentis, animantis, functiones tuas illeic obeuntis? *Cognoſco*, inquis, *nihil eorum, quæ poſſum imaginationis ope comprehendere, ad hanc, quam de me habeo, notitiam pertinere.* Verùm quomodo cognoſcas non dicis, & cùm paulò ante ſtatuiſſes, neſcire te adhuc iſtane ad te pertinerent; unde-nam quæſo id jam concludis? Pergis, *Mentem eſſe ab iſtis diligentiſſimè evocandam, ut ſuam ipſa naturam quam diſtinctiſſimè percipiat.* Id rectè mones; ſed poſtquam ipſa te diligentiſſimè avocaſti; renuncia, quæſo, quàm diſtinctè naturam tuam perceperis. Nam dicere ſolùm te eſſe rem cogitantem, operationem memoras, quam omnes prius tenebamus, ſed operantem ſubſtantiã, qualis nempe ſit, quomodo cohæreat, quomodo ad agendum tam varia tam variè ſeſe comparet, ac hujuſmodi cætera prius ignorata nobis non declaras. Dicis, *percipi intellectu, quod imaginatione* (quam idem eſſe ſtatuis cum ſenſu communi) *non poteſt*. Sed, ô bona Mens, docere-ne potes plureis intus eſſe, & non unicam, ſimplicemve facultatem, qua quidvis demum cognoſcamus? Cum ego Solem oculis apertis intueor; manifeſta eſt ſenſio. Cùm deinde oculis clauſis Solem apud me cogito, manifeſta eſt interna cognitio. At quomodo tandem diſcernere valeam me ſenſu communi, ſeu facul-

tate

Digitized by Google

tate imaginatrice, non verò mente, ſeu intellectu percipere Solem: adeò ut poſſim pro libitu nunc intellectione, quæ non ſit imaginatio; nunc imaginatione, quæ non ſit intellectio, Solem comprehendere? Sanè, ſi cerebro turbato, & imaginatrice læſa, intellectus conſtaret, qui functiones proprias, puraſque obiret, tum poſſet intellectio tam dici diſtingui ab imaginatione, quàm imaginatio à ſenſione externa: at quia ſecus eſſe contingit, facilè profectò non eſt appoſitum ſtatuere diſcrimen. Dicere certè, ut tu facis, *imaginationem tunc eſſe, cùm rei corporeæ contemplamur imaginem*: vides cùm non alia ratione contemplari corpora liceat, fore igitur corpora imaginatione ſolùm cognoſcenda; aut ita certè, ut facultas alia cognoſcens diſcerni non valeat. Dicis *fieri adhuc non poſſe, quin putes res corporeas, quarum imagines cogitatione formantur, explorant urque ſenſibus, diſtinctius agnoſci, quàm iſtud neſcio quid tui, quod in imaginationem non cadit: ut mirum ſit res dubias, & à te alienas diſtinctius cognoſci, atque comprehendi.* Sed primum per-optimè facis, cùm dicis, *illud neſcio quid tui*: revera enim neſcis quid ſit, ſeu quæ natura ejus ſit: nec proinde potes certior fieri, id-ne hujuſmodi ſit, quod in imaginationem cadere non poſſit. Deinde omnis noſtra notitia videtur planè ducere originem à ſenſibus: & quamvis tu neges quicquid eſt in intellectu, præeſſe debere in ſenſu: videtur id eſſe nihilominus verum, cùm niſi ſola incurſione, κατὰ περίπτωσιν ut loquuntur, fiat; perficiatur tamen analogiâ, compoſitione, diviſione, ampliatione, extenuatione, aliiſque ſimilibus modis, quos commemorare nihil eſt neceſſe. Nihil proinde mirum, ſi ea, quæ per ſe incurrunt, & percellunt ſenſum, impreſſionem vehementiorem in animo faciant, quàm quæ animus accepta ſolùm occaſione ex rebus in ſenſum incidentibus ſibi ipſa fingit, atque comprehendit. Et vocas tu quidem dubias res corporeas, ſed ſi verum fateri vis, non minus certa es exiſtere corpus, intra quod verſaris, & iſta omnia, quæ te circumſtant, quàm exiſtere te ipſam. Et cùm ipſa te tibi ipſi ſola operatione, quæ cogitatio dicitur, manifeſtas; quid hoc eſt, reſpectu manifeſtationis hujuſmodi rerum? Quippe non modò manifeſtantur variis operationibus, ſed & aliis præterea multis evidentiſſimis accidentibus, magnitudine, figura, ſoliditate, colore, ſapore, &c. adeò ut quamvis extra te ſint, nihil mirum, ſi ipſas diſtinctiùs, quàm te cognoſcas, comprehendaſque. At quonam modo fieri poteſt, ut rem alienam meliùs, quàm teipſam intelligas? quo nempe modo oculus videt cætera, non videt ſe ipſũ.

RESPONSIO.

QVæ de imaginatione ſcripſi ſatis clara ſunt attendenti, ſed nihil miri ſi fortè iis qui non meditantur ſint perobſcura. Moneo autem ipſos, ea quæ ad hanc quam de me habeo notitiam non pertinere affirmavi, non pugnare cum iis quæ dixeram antea me neſcire an ad me pertinerent; quia planè aliud eſt pertinere ad me ipſum, quàm pertinere ad eam quam de me habeo notitiam. Quæcunque hîc habes, ô Caro optima, non tam mihi videntur eſſe objectiones, quàm obmurmurationes quædam nulla reſponſione indigentes.

INSTANTIA.

I. *Eum, qui cognoſcit aliquid ſui, non proptereà ſe cognoſcere totum; & qui dicit ſe nihil agnoſcere in ſe, quod in imaginationem cadat, non eum proptereà ſuam naturam diſtinctiſſimè percipere.*

QVæ ego de Imaginatione in unum conduxeram, tu Epiſtolam meam dividens, cyphraſque apponens in articulos diſtinxiſti duos; ego verò rurſus compello in unum; ſed perinde eſt. Mones nos, (quibus non miraris obſcura eſſe, quæ ſcripſiſti, quandoquidem non meditamur) Mones, inquam, nos, *planè aliud eſſe pertinere ad te ipſum, aliud pertinere ad eam, quam de te habes notitiam.* Proh! quàm præclarè! Siquidem hoc mirè confirmat incidiſſe te in paralogiſmum, quem ad calcem Dubitationis ſuperioris objecimus. *Aliud eſt pertinere ad te ipſum*, hoc eſt reperiri in te, ſive cogites, ſive non cogites; *aliud pertinere ad eam, quam de te habes notitiam*, hoc eſt terminare tuam notitiam, ſeu fieri objectum tuæ cognitionis: nihil verius potuit abs te dici. At quia potes ipſe pertinere ad tui notitiam, ſeu fieri objectum tuæ cognitionis, non ſecundùm te totum, ſeu quicquid eſt, aut eſſe poteſt in te; ſed ſecundùm unam ſolùm tui partem, unam facultatem, unam actionem, unam relationem, &c. quonam jure inferre poſsis pertinere ad teipſum unam ſolam partem, unam facultatem, unam actionem, & alia? Sanè ut Ariſtoteles verè ait, non ab eo, quod dicitur, ſed ab eo, quod res eſt, propoſitionem eſſe veram, aut falſam; ita peræquum eſt de te, non ex eo quod noſti de te, ſed ex eo quod es, quodque potes nondũ noſſe, pronunciare. Quòd præmittis autem non pugnare quod dixeras anteà, *te neſcire* an compages membrorum, tenuis aër, &c. *ad te pertinerent*, cum eo, quod poſteà dixiſti *ea non pertinere ad hanc, quam de te habes notitiam,* id quidem verum; ſed vide tamen quàm ſit totus locus ad conſe-

quuti-

Digitized by Google

quutionem appoſitus. Verba tua ſunt, *Itaque cognoſco nihil eorum, quæ poſſum imaginationis ope comprehendere, ad hanc quam de me habeo notitiam pertinere; mentemque ab illis diligentiſſimè avocandam eſſe, ut ſuam ipſa naturam quàm-diſtinctiſſimè percipiat.* Quæſo te enim, aliud-ne eſt pertinere ad te ipſum, ſeu naturam tuam, aliud pertinere ad eam, quam de te, ſeu tua natura habes notitiam, an-non? Admiſiſti mox aliud eſſe. An igitur ut tua natura diſtinctiſsimè percipiatur, attendere oportet ad id quod ipſa eſt, ſeu quod ad ipſam pertinet, etiam notitiâ tuâ ſeclusâ; an attendere ad id ſolùm, quod eſt objectum notitiæ, ſeu, quod ad notitiam, quam de te habes, pertinet? Si prius, ergo malè infers avocandam mentem, ab iis, quæ cognoſcis non pertinere ad tuam notitiam; debuiſti enim potiùs ſic argumentari, ut colligeres mentem avocandam ab iis, quæ ad tuam naturam, ſeu ad teipſum non pertinent. Si poſterius, redit paralogiſmus, ac petitio principii, qua contendis efficere nihil eſſe in te, aut ſperandum eſſe, ut percipiatur de te; niſi quod jam noſti, ac perceptum habes. Sed ratiocinatio meliùs patebit, ſi illam ad formam exegerimus.

Qui diligentiſſimè mentem avocat, & cognoſcit nihil eorum, quæ poteſt imaginationis ope comprehendere, pertinere ad eam, quam de ſe habet notitiam, ille ſuam naturam diſtinctiſſimè percipit:

Atqui ego mentem diligentiſſimè avocavi, & cognoſco nihil eorum, quæ poſſum imaginationis ope comprehendere, pertinere ad eam, quam de me habeo notitiam:

Igitur ego naturam meam diſtinctiſſimè percipio. II.

Declinatam fuiſſe difficultatem de corporeâ imagine, ſine qua Mens intelligere non poſſit.

Monitione illa peracta nihil adjeciſti aliud, quàm *quæcumque habeo, non tam videri tibi objectiones, quàm obmurmurationes quaſdam nulla reſponſione indigenteis.* Lepidiſſimè ſanè! Si enim debitores ære alieno obſtricti, & ſolvendo impares, poſſent pari modo eludere ſyngrapha, quàm malè ageretur cum creditoribus, quibus illi poſſent pari modo dicere, ſolutione opus non eſſe. Sed benè nobis vertitur, quod ut illeic prætor, ita heic lector ſit non iniquam ſententiam interpoſiturus. Ago interim gratias, quòd non ſine fœnore optimitatem cum bonitate compenſandam cenſueris, & ſi velis etiam, veniam deprecor, quòd dixerim adeò ingenuè, te feciſſe peroptimè, dicendo, *illud neſcio quid tui.* Agnoſco enim velle te nihil videri minùs, quàm ignorare aliquid, ac præſertim naturam tuam, opuſque adeò eſſe tibi illa admonitione, *Noſce te ipſum.* Sed

age videamus, an ego nihil aliud, quàm obmurmurârim, cùm tibi imprimis difficultatem propoſui, qua ſola explanata, nihil ſupererat, ſi modò non illam callidiſsimè præteriiſſes. Quia tu enim jactas, te habere claram, diſtinctamque tui, hoc eſt humanæ mentis, ſeu ſubſtantiæ cogitantis notitiam, quæſivi ex te, an-non hæc notitia eſſet imaginatio, hoc eſt contemplatio terminata ad ſpeciem, imaginemve corpoream? Petii proinde, ut diceres, *quidnam tibi inter contemplandum experireris obverſari, præter ſubſtantiam quandam puram, perſpicuam, tenuem, inſtar auræ univerſum corpus, vel cerebrum certè, illiuſve partem pervadentis, animantis, functiones ſuas illeic obeuntis?* Nonne verò ſi id negaſſes, ſi conſequenter dixiſſes, ac planum feciſſes quid aliud tibi obverſaretur, aliud, inquam, ab omni ſpecie, imagineve corporea, nonne, inquam, fuiſſet negotium confectum? Nempe hoc ſolùm quæritur, quænam ſit, præter imaginationem illa notitiæ ſpecies, quæ verſatur in contemplando objecto incorporeo, quáque illud clarè, & diſtinctè intueri licet; cùm ſit omninò alia ab ea, quæ repræſentat quidvis corporeum. Nam notitia quidem illativa, ſeu quam habemus de aliqua re, inferentes illam aut eſſe, aut talem eſſe, aut talem non eſſe, quamvis illam non pervideamus, & nihilominùs ex iis, quæ pervidemus, colligamus ipſam aut eſſe, aut talem eſſe, aut talem non eſſe; hujuſmodi, inquam, notitia non clara, diſtincta, &, ſicut loquuntur, intuitiva eſt; ſed obſcura, confuſa, &quemadmodum loquuntur, abſtracta, tanquam habita de objecto terminante notitiam ſub quadam ſpecie corporea, confuſa, indiſtincta, abſtracta. Deinde quia dixeras *Mentem eſſe ab iſtis diligentiſſimè avocandam, ut ſuam ipſa naturam quam- diſtinctiſſimè percipiat*; Quæſieram, *poſtquam Tu tuam mentem diligentiſſimè avocaſſes, renunciares nobis, quam-diſtinctè ejus naturam percepiſſes; ſcilicet non ſufficere, quòd diceres te eſſe rem cogitantem, hoc eſt operationem nemini ignotam memorares, non declarares autem ſubſtantiam, &c.* Non-ne enim id expectandum à te meritò videbatur, potiusquàm ab ullo Philoſophorum, qui nihil unquam de ſe tam ſublime, tam grande, tam magnificum pollicitus fuit? Tu me dicis obmurmurare, nihilq; reſponſione dignum dicere; ſed eſto: hoc non oberit, quin præter memoratum mox paralogiſmum, inculcem etiam hoc loco illum, quem Philoſophi, qui tam altum, ac tu non ſapiunt, ritè declinant. Tu enim in eo perſtas ratiocinio, ut inferas ea, quæ diſtinctis conceptibus intelliguntur, eſſe reipsâ diſtinctas res: adeò ut quia gradus corporeus in conceptu cogitationis nõ includitur, colligas id, quod cogi-

Digitized by Google

cogitat,non eſſe corporeum. At illi non patiuntur ſe eadem abduci fallaciâ ,ut ex diſtinctione, quæ ſola conſideratione fit,eſſe inferant diſtinctionem in re ipſa. Quare & cùm poſt conſiderationem mentis ut cogitantis,ſuperſit conſideratioMentis,ut ſubſtantia eſt,& de hac ſubſtãtia quæratur, ſit-ne corporea,an-non?tu quidẽ putas rem jam confectam,cùm ut cogitantem conſideraſti,& ſufficere arbitraris , quòd excludens à tuo conceptu omne corpus, nihil corporeum intellexeris;at illi bona fide rem confectam non ducunt,ſed poſt conſiderationem operationis,ſupereſſe exiſtimant conſiderationem ipſius ſubſtantiæ, quæ fuit operata ; Vnde & requirunt quidem,arguunt , inferunt eſſe non corpoream ; verùm pari fide profitentur notitiam ſuam eſſe abſtractam,ac ſeſe talem ſubſtantiam non niſi ſub corporea quadam , eáque ſubobſcura, confuſáque ſpecie intelligere. Quin etiam tu ipſe,ſi fateri velis (ac tametſi in eo perſtes ut velis ſolùm conſiderare cogitantem ſubſtantiam) nonne cùm ipſam cogitationem ſeparatam non videas , ſed ſubſtantiam , quæ cogitat , ſimùl veluti intuearis ; nonne, inquam , pro objecto tuæ conſiderationis habes entitatem aliquam ſub ſpecie quadam corporea tibi obverſantem , nimirùm quaſi tenuem quampiam , ac pellucidam auram , aut quid ſimile ? Verùm ſilere ſatiùs ducis, quàm vel id aſſerere , vel negando facere anſam quærendi ex te , qualis-nam ergo objiciatur res , qualis obverſetur ? qualis ſit ſeu ſpecies, ſeu forma incorporea , ſub qua hanc ſubſtantiam, ſeu entitatem contueris ?

III. *Declinatam quoq; illam de Criterio, quo diſcernatur, quandonam imaginatione, qua intellectio non ſit, aut intellectione, qua non ſit imaginatio, quidpiam concipiamus.*

Adhæc, quoniam tu dixeras Intellectu percipi , quæ Imaginatione non percipiuntur , Quæſivi ego , *an docere poſſes eſſe intra nos duas facultates cognoſcenteis, & non unicam, cui duas, plureiſque functiones tribuamus ?* An-non ex ſolutione quoque difficultatis hujuſmodi controverſia tota exitum habuiſſet ? Vt explicatiùs rem dicerem , ſubjunxi exemplum de Sole, quærendo nempe ex te Criterium,quo agnoſci poſſet , quoties cogitamus rem corpoream , *Quando-nam ſit Imaginatio , , quæ intellectio non ſit ; quando Intellectio , quæ non ſit Imaginatio ?* An-non hoc ipſum rem decidiſſet ? Concluſi deinceps ex tua Imaginationis definitione *fore ergo , ut corpora Imaginatione ſola cognoſcantur , aut diſcerni non poſſe , quæ facultas alia præterea cognoſcat ?* An-non exſoluto hoc nodo , fuiſſet penitùs conquieſcendum ? Verùm tu hæc, & cætera diſſimulanda eſſe cenſuiſti , dicere contentus nihil aliud me , quàm obmurmurare. An hæc dicens , exiſtimaſti debuiſſe me intelligere , dum oculis clauſis Solem cogito , aliud eſſe cogitare ipſum Solem , ut pedalem , ut vicinum ,

Digitized by Google

ut cætera, quemadmodum ad oculum patet; aliud, ut tot illis vicibus majorem, remotiorem, & alia; ac Imaginationem quidem eſſe circa priora, Intellectionem circa poſteriora; ſicque jure dixiſſe te, ea Intellectu percipi, quæ Imaginatione non percipiuntur; & me, qui adverſus veritatem adeò perſpectam obloquar, meras murmurare obmurmurationes? Sed utcumque exiſtimâris, atq; hoc quidem potiſſimùm, vide quam appoſitè parùm. Siquidem de Sole loquutus, cogitabam illum quantus, quàm prope, qualis oculo mox antè apparuerat; Et quia hæc non ſolùm Imaginatione, ſed etiam Intellectu percipere poteram, alioquin enim Intellectus non potuiſſet comparationem inſtituere inter illam veram, & hanc apparentem magnitudinem, ac diſtantiam, adnitebar diſcernere quandónam Intellectu, quandónam Imaginatione cogitarem, perciperemque; & quia non potui diſcernere, id profeſſus ſum bona fide, & requiſivi abs te Criterium. Tu verò nullum aſſignaſti, quandoquidem nullum habuiſti, & noluiſti tamen pari fide tuam profiteri ignorantiam;ſed facere ſolum, ſi tibi licuiſſet, pleno meridie tenebras, obmurmurationem prætendens. An verò debui reputare eſſe ſaltem Intellectionem, quæ Imaginatio non ſit, ut cùm Intellectus illam Solis magnitudinem, atque diſtantiam percipit, quæ in Imaginationem non cadit? At perſpicuum eſſe videtur Intellectum non percipere illam magnitudinem,aut diſtantiam,niſi quantum imaginatur; adeò ut quemadmodum eſt obſcura, confuſa, abſtracta ſolùm imaginatio; ita ſit obſcura, confuſa, abſtracta ſolùm intellectio. Nam tametſi pronunciet magnitudinem, & diſtantiam eſſe majorem,quàm quæ in ſenſum cadit, non tamen propterea magis intelligit,quàm imaginatur majorem: & quamvis neque imaginetur,neque intelligat; arguit tamen eſſe debere ex conſequutione, ſeu vi illationis deductæ ex manifeſtis principiis: Eo modo, quo dum videmus hominem larvatum, non intelligimus quidem, magis quàm imaginamur eum vultum, qui ſub larva latet; ſed pronunciamus tamen eſſe aliquem, arguentes ex eo, quòd ille ſit homo. Heinc patet an obmurmurârim, cùm excepi fuiſſe veriùs à te dictum, quàm volueras, *illud neſcio quid tui.* Cùm ſit enim certum cogitare te, ſive mentem tuam; pronunciari omninò poteſt eſſe te aliquid, ſeu rem aliquam, vel quandam ſubſtantiam; id arguendo nempe ea conſequutione, quòd non ſit actio ſine agente: At quidnam ſis, ſeu qualis res, vel ſubſtantia ſis; hoc eſt quod omninò te latet, quod excepi neſcire te, quod in intellectionem magis,

gis, quàm in imaginationem non cadere dixi. An ſint porrò etiam obmurmurationes, quæ in contextu meo ſequuntur, lectores æqui viderint.

DVBITATIO VI.

De Mente Brutis viſa aſſerenda, ſi Mens ſit res ſentiens, imaginans, &c.

SEd, inquis, *Quid ſum igitur? Res cogitans. Quid eſt hoc? Nempe dubitans, intelligens, affirmans, negans, volens, nolens, imaginans quoq;, & ſentiens.* Multa heic dicis, in quibus ſingulis nõ hæreo, in hoc uno hæreo, quòd te rem ſentientem dicis. Id nempe mirum, cũ jam antè aſſerueris oppoſitũ. An dicere fortè voluiſti eſſe præter te facultatem corpoream reſidentem in oculo, aure, cæteriſq; organis, quæ ſpecies rerum ſenſilium excipiens ſenſionem ita inchoet, ut tu deinde perficias, ipſaque ſis, quæ revera videas, audias, & cætera ſentias? Hac nempe de cauſa, ut puto, tam ipſam ſenſionem, quàm etiam imaginationem, cogitationis ſpeciem facis. Id porrò eſto: ſed vide tamen, an non quæ ſenſio in brutis eſt; cùm non ſit tuæ abſimilis, cogitatio quoq; dici valeat; ſicque in ipſis etiam Brutis Mens ſit non diſſimilis tui? *Ego*, inquies, *arcem in cerebro tenens, excipio quicquid per ſpiritus nervis traductos renunciatur; ſicque apud me peragitur ſenſio, quæ dicitur fieri toto corpore.* Eſto: ſed ſunt in Brutis nervi, ſunt ſpiritus, eſt cerebrum, eſt in cerebro principium cognoſcens, quod renunciata per ſpiritus pari modo excipiat, ſenſionemque perficiat. Dices, *illud principium in Brutorum cerebro, non eſſe aliud, quàm Phantaſiam, ſive facultatẽ imaginatricem.* At tu oſtende te aliud in cerebro eſſe, quàm Phantaſiam, imaginatricemve humanam. Quærebam mox ante criterium, quo te probares aliam; at non es, opinor, illud allatura. Afferes ſanè operationes longe præſtantiores, quàm quæ eliciuntur à Brutis: At quemadmodum licèt homo ſit præſtantiſſimum animalium, non eximitur tamen ex animalium numero; ita quamvis tu exinde proberis imaginari, cùm ſis Phantaſiarum præſtantiſsima, non eximêre tamen ex numero earum. Nam & quòd te mentem ſpecialiter voces, nomen eſſe poteſt dignioris, ſed non diverſæ propterea naturæ. Sanè, ut te eſſe diverſæ (hoc eſt, ut contendis, incorporeæ) naturæ probares, deberes quandam operationem alia ratione exſerere, quàm exſerant Bruta: ac niſi extra cerebrum, ſemul

Digitized by Google

ſaltem independenter à cerebro: quod tamen non facis. Siquidem illo perturbato perturbaris ipſa, eodem oppreſſo opprimeris; & ſi quæ rerum ſpecies ex eo excidant, non retines ipſa ullius veſtigium. *Fiunt omnia*, inquis, *in Brutis impulſione cæca ſpirituum, cæterorumque organorum; eo modo, quo in horologio, machinave alia peraguntur motus.* Sed utcumque id verum ſit circa functiones cæteras, ut nutritionis, pulſationis arteriarum, & ſimileis, quæ ipſæ quoque pari ratione peraguntur in homine; aſſeri-ne poteſt vel actiones ſenſuum, vel quas paſſiones animæ dicunt, exſeri in Brutis cæco impetu, non exſeri verò in nobis? Emittit offa in oculum canis ſui ſpeciem, quæ in cerebrum uſque trajecta, quibuſdam quaſi hamulis hæret animæ: ipſaque anima proinde, & cohærens ipſi totum corpus quibuſdam quaſi catenulis ſubtiliſſimis rapitur ad offam. Emittit etiam lapis intentatus ſui ſpeciem, quæ vectis inſtar animam propellat, corpuſque unà abigat, ſeu fugere cogat. Sed non-ne hæc eadem in homine fiunt? Niſi fortaſſis alius eſt modus quo fieri iſta concipis, quemque ſi doceas, valdè obſtringas? *Ego*, inquis, *libera ſum, eſtque in mea poteſtate, ut hominem æquè à fuga, & proſequutione avertam*. Sed nempe facit idem in Bruto cognoſcens illud principium, & licet canis nihil interdum minas ictuſque reveritus, in offam conſpectam proſiliat, quàm facit homo ſæpe ſimilia. *Latrat*, inquis, *canis mero impetu, & non ex delectu, ut loquitur homo*. Sed & cauſſæ homini ſunt, ut loqui cenſeatur ex impetu: nam & quod tribuis delectui, ex majore impetu eſt, & ſuus quoque Bruto eſt delectus, ubi major eſt impetus. Vidi certè canem ſic latratum ſuum attemperantem ad lituum, ut omneis ſoni acuti, gravis, lenti, celeris mutationes imitaretur: quantumcumque illæ pro lubitu, & ex inopinato aut crebreſcerent, aut producerentur. *Ratione*, inquis, *carent Bruta*. Sed nimirum carent humana, non ſua: adeò proinde ut non videantur ἄλογα dicenda, niſi comparata ad nos, ſeu ad noſtram ſpeciem, cùm alioquin λόγος, ſeu Ratio tam videatur eſſe generalis, poſſeque illis attribui, quàm facultas cognoſcens, ſenſuſve internus. Dicis *ea non ratiocinari*. Verùm, cùm non ratiocinentur tam perfectè, déque tot rebus, ac homines; & ratiocinantur tamen, & nihil videtur diſcriminis, niſi ſecundum magis, & minus. Dicis *ea non loqui*. Sed cùm non proferant voces humanas (ſcilicet homines non ſunt) proferunt tamen proprias, iiſque ut nos noſtris perinde utuntur. *Poteſt*, inquis, *etiam delirus plureis voces contexere ad aliquid ſignificandum; cùm nihilominùs id non poſſit Brutorum*

ſa-

Digitized by Google

ſapientiſſimum. Sed vide, an ſis ſatis æquus, qui voces humanas exigis in Bruto, nec attendis ad proprias. Verùm hæc longioris ſunt diſquiſitionis.

RESPONSIO.

Hic etiam multa obmurmuras, ſed quæ, non magis quàm præcedentia, egent reſponſione. Nam quæ de Brutis inquiris non ſunt hujus loci; quia mens meditabunda apud ſe ipſam poteſt experiri ſe cogitare, non autem an bruta etiam cogitent necne; ſed hoc poſtea ex eorum operationibus à poſteriori tantùm inveſtigat. Nec hæreo in iis quæ me ineptè loquentem introducis abnegandis, quia mihi ſatis eſt ſemel monuiſſe te non omnia mea fideliter referre. Sæpe verò attuli criterium, quo dignoſcitur mentem aliam eſſe à corpore, nempe quòd tota mentis natura conſiſtat in eo quòd cogitet, tota autem natura corporis in eo quòd ſit res extenſa, nihilque prorſus commune ſit inter cogitationem, & extenſionem. Oſtendi etiam ſæpe diſtinctè mentem poſſe independenter à cerebro operari; nam ſane nullus cerebri uſus eſſe poteſt ad purè intelligendum, ſed tantùm ad imaginandum vel ſentiendum. Et quamvis forti accedente imaginatione, vel ſenſu (ut fit cùm cerebrum perturbatur) non facilè mens aliis rebus intelligendis vacet, experimur tamen cùm imaginatio eſt minus fortis, nos ſæpe aliquid ab ipſa plane diverſum intelligere, ut cùm inter dormiendum advertimus nos ſomniare, opus quidem eſt imaginationis quod ſomniemus, ſed quod nos ſomniare advertamus, opus eſt ſolius intellectus.

INSTANTIA.

Qvod de obmurmuratione pergis dicere, pari modo eſt excipiendum. Subdis, *quæ de Brutis inquiro, hujus loci non eſſe.* Et quidnam tamen eſſe magis potuit, niſi elabi diſſimulando voluiſſes? Tu definiendo *Rem cogitantem*, illam *eſſe* dixeras, *quæ* inter cætera *eſt ſentiens*. Et cùm proinde juxta te propoſitio foret, Res ſentiens eſt res cogitans; Aſſumpſi ego rem manifeſtam, videlicet, *Brutum eſt res ſentiens*, concluſi verò, *Igitur Brutum eſt res cogitans.* Tum quia tu volebas *Rem cogitantem idem eſſe cum Mente*, conſequi dixi ut *Brutum foret Mens*, ſive, ut *Mens eſſet in Bruto.* Denique quia tu videbaris poſſe variè diſtinguere inter Senſum, Phantaſiam, Mentem, ego præcluſi aditus, ut cùm tu nolles aliunde eſſe in Brutis Mentem, ac Rationem, cogereris remanere in contra-

I. Difficultatem de Brutorum ratiocinatione declinatam immeritò fuiſſe.

dictoria illa, & abſurda poſitione, Eſſe Mentem, & Rationem in Brutis. An igitur quæ de Brutis inquiſivi, non fuere hujus loci, & non tu potiùs fuiſti heic loci dubius, experſque conſilii; & non habens quid reſponderes, hoc præmittendum cenſueris, *ea non egere reſponſione?* Haud illepidius eſt effugium, quo te conaris ſubducere, dum ais *Mentem meditabundam apud ſeipſam poſſe experiri ſe cogitare, non autem an Bruta etiam cogitent, nec-ne? ſed hoc poſtea ex eorum operationibus à poſteriori tantùm inveſtigare.* Quaſi exigatur, ut humana Mens Brutorum ſubeat cerebrum, & non ex ipſis potiùs operationibus inveſtiget? Quaſi hîc ſolùm eſſet quæſtio an id inveſtigetur, non etiam, imò præcipuè, ac ſolùm, utrum agnoſcatur? Verùm agere ita ſoles; id ſcilicet diſſimulare, de quo quæritur, verbulumque intereà interſerere, quo ut cuniculo ſubterfugias. Quærebatur heic an Bruta cogitarent? Ego id vel ex te probavi. Dicis tu id Mentem à poſteriori inveſtigare; ibique conſiſtis. At ſi inveſtigat, reperit-ne? Quam cautus es, dum circa idipſum, quod res eſt, neque ais, neque negas! Vides enim, ſi poſt inveſtigatas operationes dixeris *Bruta cogitare*, inferri ex tuis principiis eſſe ergo in illis Mentem; ſi *non cogitare*, inferri ex iiſdem principiis non eſſe ergo in illis ſenſum. Quamobrem conſpecto utrimq; præcipitio, hærere in anguſtiis, quàm te dedere in alterutrum ſatiùs ducis. Aliud eſt effugium, quo dicis *non hærere te in iis, quæ te ineptè loquentem introduco abnegandis, quia tibi ſatis eſt ſemel monuiſſe me non omnia tua fideliter referre.* Sed mitto imprimis, an-non objicienti præoccupare reſponſionem liceat? Cùm hæc ſanè ſit diſſentium, imò & omnium quacumque de re perorantium Lex, & conſuetudo, cujus finis eſt, ut præciſa alternationis occaſione, ſcrupuli citius eximantur; videndum ſolùm ſupereſt, ineptè-ne, hoc eſt te aptiùs loquuturum quidpiam, loquentem inducam. Deinde, non potuiſti ſaltem diſſimulare, quin maxima pars eorum, quæ te loquentem introduxi, reverâ tua ſint, cùm ſi quis aut Meditationes, aut eam Methodi partem, in qua ratiocinationem Brutis denegas, legerit, rem ſic ſe habere ſit obſervaturus; ex quo fit, ut ſi te ineptè loquentem induxi, accuſare teipſum debeas, qui ita loquutus prior fueris. Niſi verò omnia tua retuli verba, ſed in pauca ſenſum contraxi, quod antè etiam monui, oſtendendum erat qua in re non fuerim circa ſenſum ſatis fidelis.

II. *Eſſe non Criterium, ſed petitionem principii, circa diſtinctionem Mentis, & corporis, quòd illa dicatur res cogitans, iſtud extenſa: falſumque eſſe, quòd tota illius natura in cogitatione, hujus in extenſione conſiſtat.*

Subjicis *te ſæpe attuliſſe Criterium, quo dignoſcitur Mentem aliud eſſe à corpore, nempe, quòd tota Mentis natura conſiſtat in eo, quod cogitet;*

tet; tota autem Natura corporis in eo, quòd ſit res extenſa; nihilque prorsùs commune ſit inter cogitationem, & extenſionem. Subjicis, inquam, quoniam ego dixeram, *quæſiiſſe me paullò ante Criterium, quo probares Imaginationem, ſeu Phantaſiam ab intellectu, ſeu Mente diſtingui, neque videri te allaturum.* Quo loco prætereo, an Reſponſio ad Quæſtionem quadret, an non? Adnoto potiùs non conſtare, neq; pervideri à me, quod tam ſæpè allatum dicis. Nam Mentem quidem eſſe aliud à craſſo iſto corpore, ſeu conſpicuis membris, capite, pectore, ventre, brachiis, cruribus, vel etiam cerebro, corde, jecore, ſanguine; à nemine eſt controverſum. An ſit verò aliud ab aura, ſpiritu, aut alio tenui, per conſpicuum iſtud fuſo corpore, id quidem controvertitur; ſed allatum eſſe Criterium, quo id dignoſcatur, hactenus non vidi. Dicis *totam Mentis naturam in eo conſiſtere, quod cogitet; totam naturam corporis in eo quòd ſit res extenſa.* Scilicet hæc fuit tua parturitio? Scilicet hoc eſt, quod Criterium vocas? Criterium, cùm ſit Regula, qua in dijudicando utimur, debet eſſe quidpiam per ſe manifeſtum; quod tu heic proponis illud ipſum eſt, quod in controverſia verſatur. Nam primò quidem circa Mentem, niſi ſit falſum, ſaltem eſt dubium, an in utero, aut per Lethargum cogitet; neque potes ipſe probare, ut ſuperiùs objectum eſt, cogitare mentem per ea tempora, ſine petitione principii. Quod ſi fortè non cogitat per ea tempora, an ſuâ idcircò caret natura? Deinde, niſi verum eſt, ſaltem dubium eſt, an aliquid cogitet præter Mentem; Neque tu probare potes non cogitare Bruta, niſi ut paulò antè eſt dictum, tua evertas principia. Quòd ſi fortè cogitatio in Brutis eſt, an Mens ibi non eſt, ubi eſt tota ejus natura? Adhæc, niſi verum eſt, ſaltem dubium eſt, an eadem humanæ mentis, animæve ſubſtantia, quæ eſt cogitationis efficiens, ſit efficiens generationis, nutritionis, accretionis; Neque tu probare potes non eſſe, niſi aſſumas pro principio ſubſtantiam cogitatricem, non poſſe eſſe generatricem, &c. id eſt petas ipſum principium: cùm defendi poſſit eandem ſubſtantiam variis præditam facultatibus poſſe per unam cogitare, per aliam generare, per aliam aliud agere: Quod ſi ita ſit, profectò pars naturæ Mentis non erit tota Mentis Natura. Prætereà, ut Mens concedatur nihil aliud, quàm cogitare, niſi verum eſt, ſaltem dubium eſt, an cùm hæc fuerit differentia; ipſa aliunde ſubſtantia generica pars naturæ non ſit: imò, ut phyſicè rem dicam, an-non ipſa potius ſit tota natura, & cogitatio ſolùm actio, aut ad ſummum

Digitized by Google

proprietas; Neque tu potes quicquam probare, quin rurſus petatur principium. Quòd ſi ita ſit, profectò non pars, non actio, non proprietas, tota erit mentis natura. Circa corpus, hoc ſolùm noto, Si tota illius natura in eo conſiſtat, ut ſit res extenſa, Igitur omnis actio, omniſque agendi facultas extra naturam corpoream eſt, quoniam extenſio eſt merè paſſiva, &, qui rem dicit ſolùm extenſam, inter cætera non activam dicit. Igitur nulla erit actio, nulla erit agendi facultas in corporibus: Et unde-nam eſſet? An à principio incorporeo? at quod eſt incorporeum eſt ſolùm cogitans, non verò corporeas actiones eliciens. An à corporeo? at quod eſt corporeum eſt ſolùm extenſum, non verò agens aliquid. Confirmatur certè, quia ut mens non poteſt aliud, quàm cogitare, non autem generare, nutrire, &c. quia tota ejus natura in eo eſt, ut ſit res cogitans; ita corpus nihil poteſt aliud, quàm extenſionem præbere, non autem generare, nutrire, illuminare, calefacere, &c. quia tota ejus natura in eo eſt, ut ſit res extenſa. Et recurre ad formas, ad differentias, ad quicquid voles aliud; quandoquidem illud Mens non erit, atque adeò erit aliquid corporeum, id, ne aliquid habeat, quod extra naturam corporis ſit, non actuoſum erit, ſed ſolùm extenſum. Non oppono porrò quàm abſurdum ſit nullam agendi facultatem, nullamque actionem corporibus tribuere; obſervo ſolùm quàm manifeſtum, ac idoneum ſit tuum illud Criterium. Et quia ſubdis *nihil prorsùs eſſe commune inter cogitationem, & extenſionem*, Addo Primò controverſiam de hoc ipſo eſſe, objectumque ſuperiùs, fuiſſe probandum tibi hoc ſupereſſe, Vim cogitandi ita eſſe ſupra naturam corpoream, ſeu ut jam appellas, extenſam, ut quicquid cogitat, neceſſariò ſit incorporeum, & inextenſum. Secundò, aut Bruta non cogitare, id eſt non ſentire, non imaginari, &c. aut illorum animam, formam principiumve internum, eſſe inextenſum, atque adeò mentem inextenſam; aut ſi quidpiam extenſum, eſſe igitur aliquid inter extenſionem, & cogitationem commune. Tertiò, formas aut qualiacumque dicas principia interna plantarum, habere haud-dubie extenſionem, & cùm non temerè, ſed ſcitiſſimè operentur, viderique proinde poſſint id, quod agunt, cognoſcere, atque idcircò cogitare, niſi verum ſit, dubium ſaltem fieri, an-non extenſio habeat in ipſis aliquid commune cum cogitatione. Quartò, cùm oppoſitarum ſub eodem genere ſpecierum oppoſitæ ſint differentiæ, haſce tamen cogitationis, & extenſionis differentias nullam inter ſe præ ſe ferre oppoſitio-

tio-

Digitized by Google

tionem; Quare & cogitationem excludere quidem quicquid non cogitat., ſed non confeſtim quicquid eſt extenſum; quemadmodum extenſio excludit quidem quicquid extenſum non eſt; ſed non confeſtim quicquid cogitat. Quintò, non alio principio te niti, ut id aſſeras quàm fallaci illo aliquoties jam memorato, de diſtinctione, quæ reipsâ ſit inter duas res, quæ conceptibus diſtinctis conſiderentur. Nam verum eſt quidem inter extenſionem, & cogitationem in ſtatu conſiderationis, quatenus extenſio ſpectatur ſolùm, ut extenſio, & nihil aliud, cogitatio ut cogitatio, & nihil aliud: at velle ex ſtatu conſiderationis argumentari ad rem ipſam; & quia cogitationem concepiſti non concepta extenſione, concludere ipſam eſſe abſque extenſione, & conſequenter Mentem cogitantem expertem eſſe corporis extenſi, hic demùm eſt paralogiſmus.

III. *Iterum longè abeſſe, ut qui perſpectum habet mentem cogitare, totam propterea, ſeu intimam mentis naturam perſpectã habeat.*

Cæterùm, quia tanta eſt gloria, qua te evehis ob naturam mentis clarè, diſtinctéque perceptam, hominibuſque renunciatam, age hæreamus heic tantiſper, & quod jam inſinuatum eſt, paullò uberiùs inculcemus. *Tota*, inquis, *natura Mentis in eo conſiſtit*, *quod cogitet*. Res ſcilicet nova, inaudita, grandis, Mens humana cogitat; & quod eſt ampliùs ejus natura in eo eſt tota, quòd cogitet. Scilicet ſtupidi hûc uſque omnes homines ac præſertim Philoſophi, qui non adverterunt mentem cogitare! ſcilicet deridiculi, qui aliud de ea requiſierunt, aut cognoſcere voluerunt, præter id unum, quòd cogitet? O! ſi nihil aliud præſtandum erat toto illo molimine, quàm poteras tanto parcere labori! Siquidem & nihil invexiſti novum, aſſerens Mentem cogitare; & non propterea ſtudioſorum expleſti deſiderium, aſſerens totam mentis naturam in eo eſſe, quòd cogitet. Et certè ſi ex te quæratur, Quid intelligis nomine Naturæ? An-non principium omnium proprietatum, facultatum, operationum? Et cùm naturam alicujus rei expetimus noſſe, an-non tale principium, quale ſit, noſſe expetimus? Laboramuſ-ne de operatione? dubitamuſ-ne quin ſit aliqua ejus operatio? quin talis operatio ſit à principio ejuſmodi? Non-ne hoc planè, & ab omnibus ſuppoſito, difficultas ſupereſt, ut cujuſmodi id ſit, cognoſcatur? Et, ſi germana ſit hæc tua philoſophandi methodus, quæ-nam ergo erit in Mundo proprietas, naturaque occulta? An-non prorſùs inepti erunt, ſi qui in natura Magnetis exploranda, aut inveſtiganda laborent; cùm reputare debeant ſibi factum ſatis hoc uno tuo verbulo, Tota natura magnetis in eo conſiſtit, ut ferrum trahat, dirigatque ad polos. Quod idem quoque dicendum erit de re-

Digitized by Google

bus omnibus, Tota natura lapidis eſt, ut deorſum cadat, ignis, ut calefaciat, Equi, ut currat, aut hinniat; ſicque abundè erit noſſe alicujus rei actionem, ut ſtatim pronunciemus, Tota hujus rei natura in eo conſiſtit, ut hoc agat: Neque prorſus erit neceſſe ſubſtantiam ejus inveſtigare, penetrare, evolvere, ſecundùm omneis parteis, poſitus, modos, conditiones attendere. Sin verò nemo ſit cordatus, qui hiſce in rebus fidendum tibi cenſeat, ſeu à philoſophando deſiſtat (cùm non eſſet cur laboraret, naturis rerum ita per te in propatulo poſitis) non erit ſanè cur cenſeat, totam Mentis naturam ſic in eo conſiſtere, quòd cogitet, ut non præter cogitationem, ſupereſſe putet laborem de ipſo cogitationis principio, ad dignoſcendum, ſi fieri poſſit, cujuſmodi ſit, quomodo ſe habeat, quomodo cohæreat, quomodo agat, habeatne facultates, & functiones alias; habeat-ne parteis, an non? &, ſi habeat, qualeis-nam habeat? ſi non habeat, impartiliſque ſit, quomodo tam variè ſeſe comparet? quomodo tot munia exerceat? qua ratione applicetur corpori? qua ratione ab illo excedat? quomodo ſine illo degat? quomodo moveatur? & ſexcenta hujuſmodi. An dices fortè, cùm cæteri ad unicum genus functionis internæ, Cogitationem reſtringerent, deprehendiſſe te varia operationum genera, quæ cenſeri præterea cogitationes debeant, dubitationem, intellectionem, affirmationem, negationem, volitionem, nolitionem, imaginationem, viſionem, auditionem, & ſenſiones cæteras: ac certò noviſſe, aut etiam oſtendiſſe non eſſe alia, quæ præſtare Mens poſſit, atque adeò totam illius naturam in his præſtandis conſiſtere. Verumtamen quicquid nonnulli opinari potuerint, celebris eſt tamen philoſophorum nobiliſſimorum antiqua, & recens opinio illis expreſſa vocibus *Mens videt*, *Mens audit*; Nemóque, quod ſciam, unquam fuit, qui iſta omnia, quæ enumeras, addo & plura alia, aut non putârit cogitationes, aut ſaltem ſine cogitatione non eſſe autumaverit. Inde enim eſt cur vulgò proponant, ſolvantque illa problemata, Quî fiat, ut interdum oculis apertis, & patulis auribus deprehendamur non vidiſſe res coràm poſitas, neque audiiſſe voces proximè prolatas? Nempe quia videndi, audiendique facultas aut ipſa mens eſt, aut ſaltem ſine mentis attentione, cogitationeve ad ſentiendum objectum imperfecta, & inefficax eſt, eo modo quo remigum robur, ſine Gubernatoris clavum tenentis directione, ad ſubeundum portum. Diſcrimen eſt ſolùm, quod quæſtione propoſita, An res, ſive ſubſtantia illa, quæ dicitur Mens,

habeat

habeat ſolùm vim cogitandi, hoc eſt dubitandi, intelligendi, affirmandi, negandi, volendi, imaginandi quoque, ac ſentiendi? An verò habeat prætereà vim informandi corpus, continendi, movendi, dirigendi ipſum? An illud idem, aſſumpto alimento, nutriendi, adaugendi, & comparato ſemine ipſi ſimile generandi? An ſeſe ab eodem corpore abducendi, ſeipſam de loco in locum movendi, aliquid pellendi, aliquid patiendi, & innumera alia? Tu pronuncies Mentem nihil horum, ac præter cogitationem, ſeu dubitationem, intellectionem, &c. nihil habere: Illi oppoſitum probabile putent, aut ſaltem aſſenſum contineant, neque de re ſibi incomperta temerè, ſecuréque pronuncient: Ex quo fit, ut illi videantur legitimè philoſophari, tu videaris ſemper deludi tuo illo paralogiſmo, ex præſumpto judicio, quo exiſtimas tuam notitiam debere eſſe Regulam eorum, quæcumque non modò cognoſci de aliqua re ab homine poſſunt, ſed etiam quæ in illa ſunt. Inde quippe eſt tua Ratiocinatio:

Tota Mentis natura eſt, quod ego ſolùm de ea cognoſco:

Atqui ego hoc ſolùm de Mente cognoſco, quòd cogitet, hoc eſt dubitet, intelligat, affirmet, neget, velit, nolit, imaginetur, ac ſentiat:

Igitur tota Mentis natura eſt, quòd cogitet, hoc eſt dubitet, intelligat, affirmet, neget, velit, nolit, imaginetur, ac ſentiat.

IV. *Non fuiſſe probatum intelligere Mentem independenter à cerebro, etiam, cùm inter ſomniandū ſe ſomniare advertit.*

Sed his dimiſſis, Dicis *etiam te ſæpe oſtendiſſe diſtinctè poſſe mentem operari independenter à cerebro.* At quæſo, ubinam vel ſemel, &, non dico diſtinctè, ſed etiam confuſè oſtendiſti rem hujuſce momenti? Id mihi ſanè incompertum. Nam quod temet abduxeris, quòd te, ut rem cogitantem præciſè conſideraveris, id factum proptereà abſque concurſu cerebri non eſt, & ſi probare factum voluiſti, id ex vi ſolùm paralogiſmi ſæpius memorati potuiſti. Dicis *nullum eſſe uſum cerebri ad purè intelligendum, ſed tantùm ad imaginandum, vel ſentiendum.* Et quid vocas purè intelligere? Et, quandónam, aut quomodo, aut quid purè intelligis? Et meminiſti-ne te aliquando, aliquid purè, & ſine cerebri uſu intellexiſſe? Et poteſt-ne per te aliquis meminiſſe? Dixiſti quippe non multò ante requiri veſtigia in cerebro. Si non potes ergo ullius rei, quam intellexeris, ſine veſtigio in cerebro, atque adeò ſine cerebri uſu recordari, ecquid ſcis, puré-ne unquam aliquid intellexeris? Et, ſi fortè purè intelligi dicas quæ ratiocinando inferuntur; cùm nihil neque proponi, neque aſſumi poſſit ſine ſubjectorum, attributorumque memoria; cùm nihil

nihil inferri ſine præmiſſarum conceſſarum recordatione; quomodo fieri iſta poſſunt ſine veſtigiis in cerebro? quomodo poteſt Mens independenter à cerebro ratiocinari? Exemplum affers *de eo, qui inter dormiendum advertit ſe ſomniare*. Sed iſta adverſio, fit-ne ſine cerebri uſu? Dicis, *quod ſomniemus, opus eſſe imaginationis, quod advertamus, opus ſolius intellectus*. Sed quid opus fuit confugere ad ſomnium, in quo omnis illa adverſio non pura, claráque, ſed perturbata ſolùm, obſcuráque reflexio eſt; cùm ecce per vigiliam non tantùm experiamur nos imaginari, ſed etiam purè, clareque reflexione uti ſupra id, quod imaginamur; ſicque poſſint meliùs imaginationis, intellectuſque opera diſtingui? Enimverò in utrovis ſtatu probandum fuerat Imaginationem, ſeu Imaginatricem, & Intellectum eſſe duas facultates reipſâ diſtinctas, & non potiùs unicam, quæ duo munera obeat. Nam quòd advertere poſſit ſe ſomniare, ſeu intelligere ſe imaginari, nihil aliud eſt, quàm cognoſcere, quòd cognoſcat, ſeu una notione percipiat aliam; quod privilegium eſt facultatis internæ, non conceſſum ſenſui externo; niſi longè imperfectius, quatenus ſenſus externus, niſi externo corpore ſpeciem faciei, aut vocis reflectente, reflexione uti non poteſt; cùm facultas interior habeat intùs & cerebrum, & in eo hærentia ſpecierum veſtigia ex organis, functionibuſve ſenſuum externorũ tranſmiſſa, impreſſave; imò & veſtigia propriarum actionum, & uno verbo omnia neceſſaria ad reflectendum comparata. Vnde & qua facilitate advertit, attenditque ad id, quod imaginatur inter vigilandum, eadem etiam, proportione, poteſt advertere, attendereque inter dormiendum. Et quia perſæpe inter vigilandum miramur quàm abſurda cogitemus per ſomnium; mirum non eſt, ſi aliquando ubi illa abſona per ſomnium occurrunt, excitetur ſpecies illius admirationis, & conſequenter alia, quòd ſomnium ſit, abſurda illa apparere. Mihi certè iſta maximè contingunt, ubi videre homines videor, quos mortuos interim recordor. Subit enim ſtatim cogitatio, cùm mortui non redeant, ſomnio igitur: ex eòque fit, ut vel ſtatim mihi ſuboriatur neſcio quæ confuſio, & commotio, qua expergeſiam; vel ſi ad excitandum me, aut explorandum, an-non reverâ ſomnium ſit; requirere pergam, ubi-nam igitur ſim, qui ſomniem, qua in urbe, qua in domo, quo in cubiculo, quo in lecto, tunc demùm pari confuſione, commotionéque expergeſiam. Scilicet, ut aliis in rebus experimur nos inter ſomniandum ratiocinari, demonſtrareque, & ſimilia omnia perinde agere, ac dum

vigilamus;

Digitized by Google

vigilamus; imaginibus nempe rerum ſeſe concatenatione quadam in lucem educentibus; ita poſſumus & cogitare abſurda, & abſurditatem mirari, & ratiocinari de illa, quòd non niſi ſomniando apparere poſſit, & alia hujuſcemodi; ut quod à Socrate quoque obſervatum eſt, de facta inter inſomnia ſomniorum commemoratione.

DVBITATIO VII.

De Exemplo Ceræ; Quòd detractis mente omnibus illius accidentibus, non propterea intima illius natura clarè, diſtinctéque, & intellectu quidem abſque imaginatione noſcatur.

ADfers deinde *exemplum ceræ*, ac circa illud plurima habes, ut ſignifices *aliud eſſe, quæ vocant accidentia ceræ, aliud ipſam ceram ejuſve ſubſtantiam; ac opus eſſe ſolius mentis, ſive intellectus, non verò ſenſus, aut imaginationis ipſam-met ceram, ejusve ſubſtantiam diſtinctè percipere.* At primò illud ipſum eſt, quod omnes vulgo profitentur, abſtrahi poſſe conceptum ceræ, ſubſtantiæve ejus à conceptibus accidentium. An verò propterea ipſa ſubſtantia, ſeu natura ceræ diſtinctè concipitur? Concipimus quidem præter colorem, figuram, liquabilitatem, &c. eſſe aliquid quod ſit ſubjectum accidentium, mutationumque obſervatarum; ſed quid-nam, aut quale illud ſit, neſcimus. Quippe latet ſemper, & ſolùm, quaſi conjiciendo, ſubeſſe debere aliquid putatur. Heinc miror quî dicas te peracta illa detractione formarum, quaſi veſtium, perfectiùs, atque evidentiùs percipere quid cera ſit. Nam percipis quidem ceram, ejuſve ſubſtantiam debere eſſe aliquid præter ejuſmodi formas: at quid illud ſit, non percipis, niſi nos fallis. Neque enim id tibi revelatur, ut revelari poteſt homo, cujus priùs veſteis, pileumque ſolum conſpeximus: dum iſta illi detrahimus, ut quis, aut qualis ſit, noſcatur. Deinde cùm putes id te quomodocúmq; percipere, quomodo, quæſo, percipis? An-non ut aliquid fuſum extenſumque? Neque enim tanquam punctum concipis, tametſi hujuſmodi ſit, ut nunc latiùs, nunc contractiùs extendatur. Et cùm hujuſmodi extenſio infinita non ſit, habeatque terminum, an-non illud etiam concipis quadam ratione figuratum? Et cùm videaris tibi illud quaſi videre, non-ne illi præterea neſcio quem tametſi confuſum colorem affingis? Habes id certè ut corpulentius, ita viſibilius, quàm me-

 rum

Digitized by Google

rum inane. Quare & tua intellectio imaginatio quædam eſt. Si dicas te abſque ulla extenſione, figura, coloreque concipere; dic, bona fide, quale-nam ergo? Illud, quod habes *de hominibus viſis, ſeu mente perceptis, quorum tamen non niſi pileos, aut veſteis conſpicimus,* non arguit mentem potiùs eſſe, quàm imaginatricem, quæ dijudicet. Certè & canis, in quo parem tibi mentem non admittis, ſimili modo dijudicat, cùm non herum ſuum, ſed pileum ſolum, aut veſteis videt. Quid, quòd tametſi herus ſtet, ſedeat, cubet, reclinetur, contrahatur, effundatur, agnoſcit tamen ſemper herum, qui ſub omnibus illis formis eſſe poteſt, cùm tamen non ſub una potius, quàm ſub alia ſit, eadem proportione, qua cera? Et cùm leporem currentem venatur, integrumque, & mortuum, ac poſtea excoriatum, diſcerptumque in fruſta videt; putas non exiſtimat eundem ſemper leporem eſſe? Quod proinde dicis, *perceptionem coloris, duritiei, & ſimilium, eſſe non-viſionem, non tactionem, ſed ſolius mentis inſpectionem*; Eſto: dummodo mens non differat ab imaginatrice reipſa. Cùm verò addis, *eam inſpectionem eſſe poſſe imperfectam, & confuſam, vel perfectam & diſtinctam, prout minùs, vel magis ad illa, ex quibus conſtat cera attenditur:* id ſanè arguit: non inſpectionem mente factam, illius neſcio cujus rei, quæ eſt præter omneis formas, eſſe claram, diſtinctamque cognitionem ceræ: ſed inſpectionem per ſenſus factam omnium, quantum fieri poteſt, accidentium, mutationumque, quarum cera eſt capax. Ex his certè concipere, & explicare poterimus quid nomine ceræ intelligamus; at nudam illam, vel potiùs occultatam ſubſtantiam neque ipſi concipere, neque explicare aliis valemus.

RESPONSIO.

Hic, ut ſæpe alibi, tantùm oſtendis te non ſatis intelligere illa, quæ conaris reprehendere. Neque enim abſtraxi conceptum ceræ ab ejus accidentium conceptu, ſed potius indicare volui quo pacto ejus ſubſtantia per accidentia manifeſtetur, & quomodo ejus perceptio reflexa & diſtincta, qualem nullam, ô caro, videris unquam habuiſſe, differat à vulgari & confuſa. Nec video quonam fretus argumento, pro certo affirmes canem ſimili modo atque nos dijudicare, niſi quia cùm videas illum etiam carne conſtare, eadem omnia quæ in te ſunt putas eſſe etiam in illo; ſed ego qui nullam in eo mentem animadverto, nihil ſimile iis quæ in mente cognoſco in ipſo reor inveniri.

IN-

Digitized by Google

INSTANTIA.

Mira profectò eſt fiducia, ſed ſolitum tamen artificium, quo difficultatem conſtanter declinas, dum, ut caliginem facias, præmittis *me non ſatis intelligere, quæ reprehendere conor*. Videlicet iſta, quæ dicis adeò ſublimia, difficilia, nova, ac inaudita ſunt, ut te non tam mei miſereat, quàm indignatio ſubeat, quòd meo me pede, ac modulo non ſatis metiar. Age igitur, quia tu tantus Doctor; dictata ecce repetam, ut poſtremò conſtet, quo jure queraris. Quæſiiſti primò exemplum *rei ſingularis ex iis, quæ putantur diſtinctiſſimè comprehendi*; & accepta *cera recente*, obſervaſti in ea *ſaporem, odorem, colorem, figuram, magnitudinem, duritiem, frigiditatem, tactilitatem, ſonum*. Deinde, *eâdem igni admotâ* deprehendiſti *ſaporem, odoremque expiraſſe, mutatum colorem, mutatam figuram, adauctam magnitudinem; factam liquidam, Calidam, vix tactilem, & inſonoram*. Tum quæſiiſti, *an eadem remaneret cera; & cùm conſtaret remanere, ac nihil tamen remanſiſſe eorum, quæ priùs ſenſibus attigeras*, requiſiiſti *quid eſſet illud, quod adeò diſtinctè remanſiſſe comprehendebatur*. Heinc dubitando, *an-non eſſet corpus, quod paullò antè apparebat modis illis conſpicuum, ac deinde diverſis*; quæſiiſti *quid eſſet hoc, quod præciſe imaginabaris*: & agnoſcens, *te ſolum præterea imaginari flexibilitatem, ſeu mutabilitatem, & extenſionem; ac non poſſe tamen te imaginatione complecti omneis mutabilitatis modos, omneis extenſionis ob varias incalefactionum varietates*, concluſiſti denique *te non imaginatione, ſed ſola mente percipere, quid eſſet hæc cera*. Requiſiiſti conſequenter *quid eſſet hæc cera mente percepta*; & reſpondiſti *eſſe eandem, quam videbas, tangebas, imaginabaris, quam arbitratus fueras; Verùm perceptionem neque eſſe, neque fuiſſe unquam viſionem, tactionem, imaginationem, ſed ſolius mentis inſpectionem, eamque vel imperfectam, & confuſam, ut priùs, vel claram, & diſtinctam ut poſteriùs, quatenus vel minus, vel magis ad illa, ex quibus conſtat, attendiſti*. Cauſſatus es poſteà *fallaciam, quæ ex loquendi uſu facilè incurrit*; Vnde & *quemadmodum reſpiciendo è feneſtra homines tranſeunteis, & dicendo te homines videre, falſum dicis, ſi ad oculos referatur, cum pileos, & veſteis ſolum videas, ſub quibus latere automata poſſent; atque idcircò intelligendum eſt te judicare homines eſſe; ita arguiſti id, quod te putabas de cera oculis videre, ſola judicandi facultate, quæ in mente eſt, à te comprehendi*. Ad-hæc attendiſti *utrum perfectius, evidentiuſque perceperis ceram, cùm primum aſpexiſti,*

I *Nihil non fuiſſe jure objectum ex ipſa verborum commemoratione.*

Digitized by Google

aſpexiſti, credidiſtique te illam ſenſu externo, aut imaginatrice cognoſcere; an poſtquam diligentiùs noviſti tum quid ea eſſet, tum quomodo cognoſceretur: & pronunciaſti *hæc de re dubitare eſſe ineptum, cùm nihil fuerit in prima perceptione diſtinctum, quodque non à quovis animali haberi poſſe videretur.* Denique ita concluſiſti, *At verò cùm ceram ab externis formis diſtinguo, & tanquam veſtibus detractis, nudam conſidero. ſic illam reverâ, quamvis adhuc error in judicio meo eſſe poſſit, non poſſum tamē ſine humana mente percipere.* Quicquid convitieris, hæc ſunt, quæ dixiſti, vel dicere voluiſti de cera. Iam ſi quis lector ſit ſatis patiens, ut Dubitationem meam relegat, quæſo, ut ferat ſimul de illa, deque Reſponſione judicium. Dicis *te non abſtraxiſſe conceptum ceræ ab accidentium ejus conceptu:* Cedò tuam fidem! An-non hæc ipſa tua ſunt verba, *Ceram ab externis formis diſtinguo, & tanquam veſtibus detractis, nudam conſidero?* Et quid eſt aliud, Conceptum unius rei à conceptu aliarum abſtrahere, quàm illam ſine iſtis conſiderare? quàm illam nudam conſiderare, iſtis detractis, ceu veſtibus? An alia ratione conceptus naturæ humanæ abſtrahi cenſetur ab individuorum conceptibus, quàm illam ab individuantibus, ut vocant, differentiis diſtinguendo, & tanquam veſtibus detractis nudam conſiderando? Verùm inſtare circa id pigeat, quod ſi neſciret Dialecticus, vapularet in ſcholis. Dicis *te potiùs indicare voluiſſe quo pacto ceræ ſubſtantia per accidentia manifeſtetur.* Iſtud voluiſti indicare; & illud enunciaſti clarè; an-non ſuffugium lepidum? Et cùm volueris indicare, quanam ratione indicaſti, aut manifeſtam ceram feciſti, niſi ſpectando primùm accidentia, ut veſteis, ac deinde illis detractis ceram nudam conſiderando? Dicis *voluiſſe te etiam potius indicare, quomodo reflexa, & diſtincta ceræ perceptio differat à vulgari, & confuſa:* Sed cùm hoc ſolùm volueris, illud reipſâ præſtiteris; an-non fuit evaſio te digna? Et indicaveris reipſâ; Iſta-ne reflexa, & diſtincta perceptio, non tum fuit cùm ceram conſideraſti nudam, & detractis accidentibus, tanquam veſtibus, quæ priùs non perceperas niſi vulgariter, & confuſè? Piget rurſus in his hærere; Nam illa quidem tua verba, *qualem nullam, O caro, videris unquam habuiſſe*, quandoquidem laudes tuæ ſunt, ideò coquenda, & recoquenda bili tuæ volens relinquo.

II. *Diſſimulatas interim difficultates præcipuas de ſubſtantia ceræ manente occulta, ac ſubſtantia Mentis ſimiliter, quantumcumque cognitis, detractiſque nonnullis accidentibus ſpectentur.*

In eo potiùs non-nihil hæreo, quòd effuſo hoc velut atramento difficultatem præterfugiſti, ſatiſque eſſe exiſtimaſti, ſi nihil ad illud reſponderetur. Quæſtio fuerat, an res, ſeu ſubſtantia, quæ cogitat, diciturque Mens, clarè, diſtinctè, & citra ullius, etiam tenuiſſimi corpo-

corporis imaginem, atque adeò ſine imaginatione perciperetur. Tu aſſerueras, ego negâram. Attuleras exemplum ceræ, ut colligi poſſet, quemadmodum præter ſaporem, odorem, & reliqua accidentia, quæ ſenſu ac præter mutabilitatem, & extenſionem, quæ imaginatione percipiuntur, ſupereſt ceræ ſubſtantia, quæ non modò non percipitur ſenſu, ſed ne Imaginatione quidem; percipitur verò ſolo intellectu, & clarè quidem, atque diſtinctè: Ita Mentis ſubſtantiam clarè & diſtinctè, non ſenſu, aut imaginatione, ſed intellectu ſolo percipi. Exceperam ego, percipi quidem ceram, ejuſve ſubſtantiam debere eſſe aliquid, præter formas illas, quas ad ſenſum, aut imaginationem referres; at quid-nam illud, aut qualis ſit, non percipi, neque enim revelari, ponique extra hujuſmodi omnes formas, ut homo poteſt revelari, ponique extra pileum, ac veſteis, de quibus ipſe dixeras; Quare & demirari me, quî diceres te peracta illa detractione formarum, quaſi veſtium, perfectiùs, atque evidentiùs percipere quid cera eſſet: Scilicet qui non alia ratione perfectiùs, evidentiùſque perciperes; quàm perfectiùs, & evidentiùs perciperes quis homo eſſet, qui latuiſſet ſub illis pileo, ac veſtibus, & poſtea lateret ſub aliis, poſteáque ſub aliis; quòd intelligeres debere quendam hominem variis hujuſmodi pileis veſtibuſque ſubeſſe. Tu iſta planè diſſimulaſti. Exceperam rurſus, illud quicquid ſit, quod detractis formis, quaſi veſtibus ſupereſt, percipi non ut punctum, ſed ut extenſum aliquid, & cùm infinitè non extendatur, etiam, ut figuratum; & cùm omne terminatum ſub colore aliquo confusè concipiatur, etiam ut coloratum. Quare & tuam intellectionem imaginationem quandam eſſe; ac niſi illud ipſum, ſeu ceræ ſubſtantiam, ſub quadam hujuſmodi extenſione, figura, & colore perciperes; debere te bona fide dicere, qualem-nam ergo conciperes. Tu id quoque diſſimulaſti. Exceperam etiam, quòd perciperes hominem ſub pileo, ac veſtibus latere, id non arguere potiùs Mentis, quàm imaginationis opus; quandoquidem canis cui mentem negares, imaginationem ſolam relinqueres, hominem quoque ſeu herum ſuum latere perciperet ſub pileo, ac veſtibus; imò & ſub alia varietate formarum; Tu argumentationis vim callidè diſſimulaſti, ac dixiſti ſolùm, *te neſcire quónam fretus argumento pro certo affirmaverim canem ſimili modo, atque nos dijudicare.* Etenim vidiſti quidem argumentum; neque enim te experientia ſimilis effectus, de cujus cauſſa agebatur, latuit; ſed quia non habuiſti quod reponeres, divertiſti

 à trami-

à tramite, ac ſubterlapſus iterum es ſub atramento horum verborum, *Niſi quia cùm videas illum etiam carne conſtare, eadem omnia, quæ in te ſunt, putas eſſe etiam in illo.* Cæterùm cùm & hæc ſubjungas, *Sed ego, qui nullam in eo mentem animadverto, nihil ſimile iis, quæ in Mente cognoſco, in ipſo reor inveniri*, An-non ſi reris in te inveniri mentem, ex eo quòd agnoſcis eſſe hominem, cujus præter pileum, ac veſteis nihil vides; & canis ſimiliter agnoſcit eſſe hominem, cujus præter pileum, ac veſteis nihil videt; an-non, inquam, rearis oportet mentem quoque tuæ ſimilem in ipſo cane inveniri? Denique Exceperam inſpectionem illam ceræ imperfectiorem, & perfectiorem, confuſiorem, & diſtinctiorem, eſſe ſolùm penes accidentia, mutationeſque ipſius, non verò penes ipſam ſubſtantiam; Quare & poſſe nos ex illis concipere, & explicare quid nomine ceræ intelligatur; non autem nudam illam, vel potiùs occultatam ſemper manentem ſubſtantiam; ut quæ ſit ſemper neſcio quid ſub accidentibus latens, & mutationibus ſubjectum. Tu denique etiam id diſſimulaſti, ac perſtitiſti in tuo illo hujuſcemodi ratiocinio,

Qui conſiderat aliquam ſubſtantiam, tanquam nudam, detractis accidentibus, ſeu externis formis, tanquam veſtibus; ipſe illam percipit clarè, diſtinctè, & ſolo quidem intellectu, non item imaginatione:

Atqui ego conſidero ceræ ſubſtantiam tanquam nudam, detractis accidentibus, ſeu formis externis, tanquam veſtibus:

Igitur ego percipio ceræ ſubſtantiam clarè, diſtinctè, & ſolo quidem intellectu, non item imaginatione.

De quo quidem ratiocinio quid ſentiendum ſit, tum ex ipſa dubitatione, ad quam reſponſum nihil eſt, tum ex recenſione, qua heic inſtiti, videtur ſatis manifeſtum.

DVBITATIO VIII.

De Natura Mentis non declarata, tantum abeſt, ut probatum ſit Eſſe eam notiorem, quàm Corpus.

SVbdis conſequenter: *Quid autem dicam de hac ipſa mente, ſive de meipſo, nihil dum enim aliud admitto in me eſſe præter mentem? Quid, inquam ego, qui hanc ceram videor tam diſtinctè percipere? Nunquid meipſum non tantùm multò veriùs, multò certiùs, ſed etiam multò diſtinctiùs, evidentiuſque cognoſco? Nam ſi judico ceram exiſtere ex eo*

Digitized by Google

ex eo ipſo, quòd hanc videam, quantò magis me? Fieri enim poteſt, ut hoc quod video verè non ſit cera. Fieri poteſt, ut nequidem oculos habeam, quibus quicquam videam: ſed fieri planè non poteſt, cùm videam, ſive (quod jam non diſtinguo) cùm cogitem me videre, ut ipſe ego cogitans non aliquid ſim. Simili ratione ſi judico ceram eſſe, ex eo quòd hanc tangam; idem rurſus efficietur, me eſſe. Si ex eo, quòd imaginer, vel quavis alia ex cauſſa, idem planè. Sed & hoc ipſum, quod de cera animadverto, ad reliqua omnia, quæ ſunt extra me poſita, licet applicare. Tot tua ſunt verba, quæ ideò repono, ut animadvertas demonſtrare illa quidem te diſtinctè cognoſcere quòd exſiſtas, ex eo, quòd diſtinctè videas, cognoſcaſve exſiſtere ceram, illaque ejus accidentia; at non probare te propterea cognoſcere, quæ aut qualis ſis, nec diſtinctè, nec indiſtinctè; quod operæ pretium tamen fuerat; nam quòd exſiſtas, non dubitatur. Vide interim, ut heic non inſiſtam, ut neque prius inſtiti circa id, quod cùm nihil in te admittas præter ſolam mentem; atque idcircò oculos, manus, ceteraque organa corporea excludas; nihilominùs loqueris de cera, ejuſque accidentibus, quæ videas, quæ tangas, &c. Quæ profectò neque videre ſine oculis, neque tangere ſine manibus (ſeu, ut tecum loquar, cogitare te videre, & tangere) potes. Pergis: *Si magis diſtincta viſa ſit ceræ perceptio, poſtquam mihi non ex ſolo viſu, vel tactu, ſed pluribus ex cauſis innotuit; quantò diſtinctius meipſum à me nunc cognoſci fatendum eſt: quandoquidem nullæ rationes vel ad ceræ, vel ad cujuſpiam corporis perceptionem poſſunt juvare, quin eædem omnes mentis meæ naturam probent.* Verùm, ut quæ de cera deduxiſti, probant tantùm perceptionem exſiſtentiæ mentis, non verò naturæ illius, ita non probabunt amplius omnia alia. Quod ſi velis præterea deducere aliquid ex percepta ceræ, aliarumque rerum ſubſtantia, inferes ſolùm, quemadmodum ſubſtantiam illam confusè ſolùm, & ut neſcio quid concipimus, ita mentem quoque concipi; adeò ut verè repetere liceat quod eſt à te dictum, *illud neſcio quid tui.* Concludis, *atque ecce tandem ſponte ſum reverſus eò quò volebam. Nam cùm mihi nunc notum ſit ipſam Mentem, & corpora non propriè à ſenſibus, vel ab imaginandi facultate, ſed à ſolo intellectu percipi: nec ex eo percipi, quòd tangatur, aut videatur; apertè cognoſco nihil faciliùs, aut evidentiùs meâ mente poſſe percipi.* Ita tu quidem; at ego non video, undenam deducas, aut apertè cognoſcas aliud poſſe percipi de tua Mente, quàm quòd exſiſtat. Vnde & quod fuerat ipſo titulo Meditationis promiſſum, fore ut per ipſam mens humana efficeretur corpore

pore

pore notior, non video quî præſtitum ſit: neque enim tuum inſtitutum fuit probare eſſe mentem humanam, ejuſve exſiſtentiam eſſe exſiſtentiâ corporis notiorem: cùm ſaltem, an ſit, exſiſtat-ve controvertatur à nemine: ſed voluiſti haud-dubie facere illius naturam notiorem naturâ corporeâ, & hoc tamen non præſtitiſti. De natura certè corporea recenſuiſti ipſa, ô Mens, quàm multa noſcamus, extenſionem, figuram, occupationem ſpatii, &c. De te verò ecquidnam tandem? Non es compages corporea, non aër, non ventus, non res incedens, non ſentiens, non alia. Hæc ut concedantur (quorum tamen quædam tu quoque refelliſti) non ea ſunt tamen, quæ expectamus. Scilicet negationes ſunt, & non poſtulatur quid non ſis, ſed quid tandem ſis. Itaque refers nobis ad ſummum te eſſe Rem cogitantem, id eſt dubitantem, affirmantem, &c. Sed dicere primùm te eſſe *Rem*, eſt nihil notum dicere. Hæc enim vox eſt generalis, indiſcreta, vaga, & te non magis attinens, quàm quicquid in toto eſt mundo, quàm quicquid non eſt prorſus nihil. Tu es res? id eſt, nihil non es: ſeu quod eſt idem, aliquid es. Sed lapis etiam nihil non eſt, ſeu aliquid eſt, & muſca ſimiliter, & cætera omnia. Deinde, quod te *Cogitantem* dicis, rem quidem notam dicis, ſed tamen non prius ignotam, neque requiſitam à te. Quis dubitet enim quin ſis cogitans? Quod nos latet, quod quæritur, intima tua ſubſtantia eſt, cujus proprium eſt cogitare. Quocirca, ut inquirere, ſic concludere oporteret non quòd ſis res cogitans, ſed qualis ſis res, quæ es cogitans. An-non, ſi quæratur ex te vini notitia ſupra vulgarem, non ſatis erit tibi dicere, Vinum eſt res liquida, ex uvis expreſſa, alba, vel rubra, dulcis, inebrians, &c. ſed conabere explorare, declararéque utcumque internam ejus ſubſtantiam, prout contexta obſervatur, ex ſpiritu, phlegmate, tartaro, cæteriſque partibus, hac, aliave quantitate, temperationeque inter ſe commiſtis. Pari ergo modo cùm tui notitia ſupra vulgarem, hoc eſt hactenus habitam, quæratur; vides haud dubiè non ſatis eſſe ſi nobis renuncies te eſſe rem cogitantem, dubitantem, intelligentem, &c. ſed incumbere tibi, ut labore quodam quaſi chymico teipſam ita examines, ut internam tuam ſubſtantiam & detegere, & demonſtrare nobis poſſis. Hoc certè ſi præſtiteris, explorabimus ipſimet, ſis-ne ipſo corpore notior, quod anatomia, quod chymia, quod tot aliæ artes, tot ſenſus, tot experimenta, cujuſmodi ſit, multùm manifeſtant.

Digitized by Google

RESPONSIO.

Miror te hîc fateri omnia illa quæ in cera conſidero, demonſtrare quidem me diſtinctè cognoſcere quòd exſiſtam, non autem quis aut qualis ſim, cùm unum ſine alio non demonſtretur. Nec video quid ampliùs ea de re exſpectes, niſi ut dicatur cujus coloris, odoris & ſaporis ſit mens humana, vel ex quo ſale, ſulphure, & mercurio ſit conflata: vis enim ut ipſam inſtar vini, labore quodam Chymico examinemus. Quod te profectò dignum eſt, ô caro, & iis omnibus qui cùm nihil niſi admodum confuſè concipiant, quid de quaque re quærendum ſit ignorant: ſed quantum ad me, nihil unquam aliud requiri putavi ad manifeſtandam ſubſtantiam, præter varia ejus attributa; adeò ut quò plura alicujus ſubſtantiæ attributa cognoſcamus, eò perfectiùs ejus naturam intelligamus. Atque ut multa diverſa attributa in cera diſtinguere poſſumus, unum quod ſit alba, aliud quod ſit dura, aliud quod ex dura fiat liquida, &c.

INSTANTIA.

Qvid miraris fateri me? mirare potiùs dixiſſe te, cujus verba relata ſunt, & ad quæ ſola eſt attendendum: Nam quod cognitio exſiſtentiæ, ſine cognitione eſſentiæ non demonſtretur, iis perſuadebis, quos pari tecum credulitate repereris. Exſiſtentia quippe cujuſlibet rei vel ſola exhibitione, ac præſentia, vel operatione, aut effectu neceſſario manifeſtatur: At eſſentia, perfecta quadam introſpectione indiget, neque niſi omnium receſſuum patefactione innoteſcit. Quam-multa certè omnibus momentis coram oculis, & ad manum ſunt, de quibus cùm conſtet quòd ſint, neſcimus tamen, & interrogare ſolemus quid ſint? Et quamvis dicas *cogitationem eſſe actionem, ex qua probetur non modò quòd Mens ſit, ſed etiam quid ſit, cùm definiatur res cogitans*; id tamen dicis quod non probas, & non definitionem tradis, quæ eſſentiam explicet; ſed actionem proponis, quæ à Mente, cùjus eſſentia inveſtigatur, eliciatur. Dicis *non videre te quid ampliùs exſpectem, niſi ut dicatur, cujus coloris, odoris, & ſaporis ſit Mens humana, vel ex quo Sale, Sulphure, & Mercurio ſit conflata; velle enim me, ut ipſam inſtar vini, labore quodam Chymico examinemus.* Quàm exquiſita ſubtilitas, niſi jam perſpectus eſſet tuus genius! Scilicet nihil aliud conaris, quàm offuſâ nebulâ Lectoribus illudere, ut ſi fieri poſſit id, quod caput eſt,

I. Difficultates præcipuas diſſimulatas fuiſſe.

Digitized by Google

non animadvertant. Verùm, neque erunt, opinor, qui exiſtiment voluiſſe me Mentem in Alembicum injici; neque qui te putent ſtetiſſe promiſſis, niſi Chymicis paria, ſeu analoga feceris. Pergis *id dignum me carne eſſe, & iis omnibus, qui, cùm nihil, niſi admodum confusè concipiant, quid de quaque re quærendum ſit, ignorant: ſed quantum ad Te, &c.* Bene porrò eſt, quòd meam cauſſam non planè eſſe deſertam putas, ſocioſque mihi adhibes. Ipſe lubens illos admitto, ac eſſe ejuſmodi cenſeo, qui veritatem ſtudiosè quærant, oſtentationem exoſam habeant, & ſincerè ſive quid nôrint, ſive non nôrint, profiteantur. Qui parùm curent dici abs te nihil non confusè concipere, confiſi ſibi nihil eſſe perſpicuitate carius; cùm & non ignorent, quid ſit de unaquaque re quærendum, & humani ingenii vireis ſatis attentè expenderint; ac moneant ipſi interim alios opinione ſui inflatos, ut detumeſcant, in ſe deſcendant, ſecum habitent, nôrint ſibi quoque ſupellectilem eſſe curtam, ceſſent anhelare prælargo pulmone; & ne hiatu magno grande aliquid, quod ſit granditate grandius polliceantur. Verùm, ne de illis jam dicam, Ecquam ſpem ipſe non feceras, titulo illo Meditationis, *De Natura mentis humanæ, quòd ipſa ſit notior, quàm corpus?* Non repeto quæ jam objeci, cùm ad ea reſpondere nihil potueris, ac evaſionem ſolum quæſieris ex comparatione eorum, quæ ad naturam corporis faciunt, quaſi penitùs eadem, & non potiùs analoga ad notitiam mentis non modo æquè claram, ſed etiam clariorem conſequendam faciant. Cùm præſertim diſſimulâris id, quod inſtiti circa vocem *Res*, circa vocem *Cogitans*, circa occaſionem ac vim ſimilitudinis, de notitia ſubſtantiæ *vini*. Immoror ſolùm in eo, quod ſubdis, *Quantum ad te eſt, te nihil unquam aliud requiri putaſſe, ad manifeſtandum ſubſtantiam, præter varia ejus attributa.*

II. *Quicquid de rebus cognoſcimus, non eſſe intimam illarum naturam, quam voluit Deus latere nos ut ejus notitiâ non perinde nobis, ac accidentium neceſſariâ.*

Quo loco, ſi putaſti nihil aliud eſſe requirendum, quatenus vires humani ingenii, nihil poſſunt præſtare majus; præclarè omninò, quantum ego quidem arbitror, putaſti; præclaréque etiam illud ſubjunxiſti, *adeò ut, quò plura alicujus ſubſtantiæ attributa cognoſcimus, eò perfectiùs ejus naturam intelligamus*; nempe, ſi putaſti, quatenus naturam illius ſubſtantiæ intelligere vel poſſumus, vel dicimur. Verùm, ſi putaſti ſubſtantiam, ejuſve naturam eſſe propterea manifeſtatam, intellectamque, qualis reverâ in ſe eſt, adeò ut non lateant, quæ illius intima ſunt; longè, quantum quidem opinor, aberras à ſcopo, ad quem humani ingenii imbecillitas poteſt, ac debet collineare. Quippe ut aliud eſt attributum, ſeu proprietas, & aliud ſub-

ſubſtantia, ſive natura, cujus eſt, vel ex qua emanat; ita cognoſcere attributum, ſive proprietatem, proprietatumque aggeriem, non eſt propterea cognoſcere ipſam ſubſtantiam, ſive naturam. Quicquid poſſumus cognoſcere, eſt, haſce, vel illas eſſe hujuſce ſubſtantiæ, ſive naturæ proprietates, quando id obſervando patet, & experientiâ perſpicuum fit; Neque penetratur propterea in ipſam ſubſtantiam, ſive naturam intimam; ut dum ſpectantes aquam ſcaturientem, cognoſcimus quidem hanc aquam eſſe ex hoc fonte; at non propterea obtutus aciem in interiorem, ac ſubterraneam ſcaturiginem figimus. Ita videtur inſtituiſſe Deus Opt. Max. cùm & naturam condidit, & nobis uſuram illius conceſſit. Etenim quicquid fuit nobis de re unaquaque noſſe neceſſarium, illud nobis apertum fecit, tribuendo rebus proprietates, per quas innoteſcerent, & nobis ſenſus varios, quibus illas apprehenderemus, ac facultatem interiorem, qua de eiſdem judicaremus. Quod ad internam verò naturam, & quaſi ſcaturiginem, illam, ut nobis cognitu non neceſſariam, occultam voluit; & nos, cùm noſſe affectamus, aut præſumimus, intemperantiâ laboramus. Non ſanè, quòd noſſe, & pulcrum, & deſiderabile non videatur; ſed eo nempe modo quo pulcrum, ac deſiderabile eſt (ſic certè ſoleo dicere) ut alas habeamus, aut ut in perpetua juventute ſimus. Siquidem ut iſta, ita illud quoque aut exoptare, aut ſperare, intemperantis, & naturæ ſuæ conditionem ignorantis animi eſt. Et quod nam ſanè foret diſcrimen inter Deum, & hominem, ſi foret homo conſcius omnium, quæ in ipſis Dei operibus ſunt? Si gloriari poſſet ſe totam alicujus rei naturam ita habere perſpectam, ut Deus de ea nihil cognoſceret ampliùs? Videtur proinde ter-Maximus Deus ita ſe geſſiſſe, ut ſolent vulgò opifices automatum admirandorum. Quippe ut iſti automata ita in vulgus exhibent, ut ſpectaculum motuum admirabilium non invideant; & injurium ſit, ſi cùm illi facere manifeſta nolint interiora machinamenta, ſpectatores obmurmurent; Ita & Deus opifex Mundi, rerumque in eo omnium à maxima uſq; ad minimam admirabilium, ea fuit erga nos bonitate, ut illarum contemplationem nobis non inviderit; & injuria illi fiat, ſi quis præter ea, quæ voluit de illis innoteſcere, conqueratur, quòd intima quoque naturæ cujuſque arcana non detexerit, aut ſeſe de iis, quantum ipſe, poſſe cognoſcere præſumat. Sed ad rem ut redeam, cùm id, quod hac tua Meditatione eviciſti, nihil aliud ſit, quàm Mentem eſſe rem cogitantem, Ecquid-nam ampliùs eviciſti, quàm ſi quis la-

Digitized by Google

borioſo quodam deMagnete opere, evincat, Magnetem eſſe rem attrahentē ferrum, dirigentemq; illud ad polos, quod exemplum jam uſurpatum eſt? Ac ſi neſciviſſemus quidē proprium eſſe Mentis cogitare, eſſemus tibi multùm obſtricti, qui rem incompertā doceres: At, per tuam fidem, novum-ne eſt, atque inauditum, quòd Mens cogitet, quòd ſit res cogitans, quòd ejus proprium ſit cogitare? hoc-ne ex ipſo tituloMeditationis ſperandū fuit? Certè nō magis, quàm ſi aliquis titulo præmiſſo de Magnetis natura, & quòd illa ſit, quàm Lux Solis notior, nihil doceret nos ampliùs, quàm quod omnes jam pridem ſcimus, Magnetem ferrum trahere, vel eſſe rem trahentem ferrum, vel trahere ferrum eſſe ejus proprium, atque ita de cæteris.

III. *Effugium eſſe lepidum, tot proprietates Mentis agnoſci, quot res ſingulares poſſint ab ea cognoſci; ut inde arguatur* pleniorem illius, quàm ullius alterius rei haberi notitiam.

Quid lepidius porrò à te excogitari potuit, quàm quod invexiſti ad multiplicandum, augendumque notitiam, quæ de natura mentis habetur? *Atque ut*, inquis, *multa diverſa attributa in cera diſtinguere poſſumus, unum, quòd ſit alba, aliud, quòd ſit dura, aliud, quòd ex dura fiat liquida, &c. ita etiam in Mente totidem ſunt, unum, quòd habeat vim cognoſcendi albedinem ceræ, aliud, quòd habeat vim cognoſcendi ejus duritiem; aliud, quòd mutationem duritiei, ſive liquefactionem*: & ſtatim, *Unde clarè colligitur nullius rei tot attributa cognoſci, quàm noſtræ mentis; quia quotcumque cognoſcuntur in qualibet alia re, tot etiam numerari poſſunt in Mente, ex eo quòd illa cognoſcat, atque adeò ejus natura omnium eſt notiſſima.* Imprimis enim perinde facis, ac ſi quis naturam calami, quo iſta perſcribo explorans, tot facultates in eo agnoſcat, quot exarare poteſt literas majuſculas, minuſculas, Latinas, Græcas, Arabicas, cæteras; quot item lineas rectas, curvas, longas, breveis; quot triangulos, quadrangulos, & figuras alias magnas, parvas, rectilineas, circulareis, ellipticas, parabolicas, alias, & cætera, quæ ſunt innumerabilia; exiſtimetque quantò quis plureis ex his facultatibus noverit, tantò perfectiùs calami naturam innoteſcere, & nullius generis tot cognoſci figuras, quot facultates ſunt calami, ſicque naturam calami præ omnibus figuris characteribuſque notiſſimam eſſe. Niſi verò requiſitā calami naturā, non explorandum potiùs ſit, an penna ſit? an canna? an ex aurichalco, ex argento, aut alia materia? & cujuſcumque horum generum ſit, ex quibus principiis conſtet? quæ ſit illorum conditio, commiſtio, temperatio, proportio, & ſimilia? Nam quòd ſit comparatus ad ſcribendum, exarandumve figuras, hoc universè notiſſimum eſt, & uno verbo explicatur. Et, ſi lubeat potiùs de manu, quàm de calamo quærere, non facultates in ea variæ, aut potiùs innu-

mer&r.

Digitized by Google

meræ juxta varietatem, aut innumerabilitatem characterum, figurarum, aliorumque operum, quorum manus artifex eſt, inquirendæ videbuntur, ſed textura potiùs ipſius manus ex carpo, vola, digitis, articulis, oſſibus, muſculis, tendinibus, nervis, ſpiritibus, partibuſque aliis; itemque compoſitio, miſtura, conſpiratio, connexio, dependentia, ſitus, flexilitas, mobilitas, & id genus cætera. Pari autem modo ecquid nos promovet, aut juvat tot enumerare in mente facultates cognoſcendi, quot res cognoſcibiles ſunt, ad pernoſcendum ejus naturam? Vno enim verbo dicitur Mens habere facultatem cognoſcentem, quæ deinde pro objecti diviſionibus, ſubdiviſionibuſque quantum voles extendatur, & ex cujus extenſione, non tam plures mentis facultates, quàm plura illius objecta noſcantur. Et quamvis plures quoque facultates, ſeu, ut tu vocas, attributa noſcantur; ſupereſt tamen ſemper id, quod eſt in Mente præcipuum, ſubſtantia nempe, ſive natura, cujus ſunt hujuſcemodi facultates, & attributa. Deinde Eſto, quod ipſe vis, *Naturam alicujus ſubſtantiæ manifeſtari per attributa, atque adeò naturam Mentis manifeſtari per iſta, quòd habeat vim cognoſcendi albedinem, &c.* Dico oportere igitur ad manifeſtandum totam naturam alicujus ſubſtantiæ, cognoſcere omnia ejus attributa; & conſequenter ad manifeſtationem totius naturæ mentis, oportere cognoſcere omnia attributa mentis, hoc eſt omneis vireis cognoſcendi omnia ſingularia objecta, quæcumque Mens cognoſcere poteſt: atque adeò ipſa objecta, ex quorum cognitione vis ea cognoſcendi manifeſta ſit: Quare & te, ſi manifeſtatam, ſeu cognitam reipsâ habes totam naturam mentis, uti te jactaſti ſuperiùs habere, oportere reipsâ cognoſcere ſingularia omnia objecta quæcumque Mens cognoſcere poteſt. Quænam verò ſunt iſta? Certè non modò cera, aut albedo, durities, & cætera accidentia ſingularis illius ceræ, quam habuiſti præ manibus; ſed omnes omninò res ſingulares cum omnibus ſuis ſingularibus accidentibus, quæ ſunt in omnibus generibus, ac ſpeciebus omnium omninò animalium gradientium, volantium, natantium, repentium, zoophytorum, arborum, fruticum, ſuffruticum, herbarum, gemmarum, ſaxorum, metallorum, ſuccorum, meteororum, ac cæterorum, quæ ſunt ſupra terram, intra terram, in mari, in aëre, quæque ſunt, fuerunt, erunt, aut eſſe Deo auctore poſſunt tam in hoc globo, quàm in Sole, Luna, Planetis omnibus, fixis ſideribus; tam in hoc Mundo, quàm in aliis innumeris, quos ſimileis, diſſimileis, æqualeis, inæqualeis Deus condere in æternũ poteſt?

An verò tanta eſt tua cognitio? Certè cùm ſit proportio ineffabiliter minor eorum, quæ cognoſcis, ad ea quæ ignoras, quàm ſit guttulæ aqueæ ad totum Oceanum; erit minor quoque ineffabiliter proportio eorum attributorum Mentis, ex quibus cognitis ejus natura tibi manifeſtatur, ad attributa illa mentis, ex quibus tibi incognitis natura Mentis immanifeſta tibi eſt, quàm ſit guttulæ aqueæ ad Oceanum comparatæ. An igitur ille ridiculus, qui ob concluſam in phiala aquæ guttulam, jactaret ſe in ipſa totum concluſiſſe Oceanum; Et tu, quòd tua mente comprehenderis guttulam attributorum, naturæque mentis, jactabis te comprehendiſſe totam naturam ipſius Mentis? Vide, quo te lepida illa ſubtilitas adegerit.

IV. *Tota ſecunda Meditatio in Syllogiſmum cogitur, ut ratiocinationis imbecillitas magis pateat; ac varia notantur circa id, quod* Mens dicitur eſſe notior, quàm corpus.

Notas poſtremò, quod obiter attigi, de eo, quòd, cùm Mens eſſes, dicebas te videre, ſeu (ut tecum loquar) cogitare te videre, ut concludas exinde argui, *quàm abſurdæ ſæpe, atque injuſtæ cavillationes ab iis, qui non tam aliquid intelligere, quàm reprehendere ſatagunt, excogitentur.* Sed an cavillatio, an abſurda, an injuſta fuerit, an non intellexerim quod volebas; an iſta potiùs quadrent in te, dum adeò jejunam, aut etiam, teipſo inſinuante, nullam effundendi convitia occaſionem captas, ii, qui volent tua, ac mea verba expendere, dijudicabunt. Mihi ad calcem meditationis colligere ſufficit, & cogere in Syllogiſmum tuam totam de natura Mentis, ejuſque notitia ratiocinationem.

Qui non eſt compages membrorum, nec tenue corpus ipſis infuſum; cognoſcit verò ſe præcisè eſſe rem cogitantem, hoc eſt dubitantem, intelligentem, affirmantem, negantem, volentem, nolentem, imaginantem, ſentientem; cognoſcit autem non imaginatione, ſed intellectu, eo modo, quo ſubſtantiam ceræ propriis attributis nudam: ac præterea perſpecta habet omnia attributa, quibus natura mentis manifeſtatur; omneis ſcilicet ſingulareis vireis, cognoſcendi omnia ſingularia attributa tam ceræ, quàm omnium omninò rerum ſingularium, quibus cognitis tales vires cognoſcuntur; Ille & perſpectam habet totam naturam mentis, & mentem habet notiorem, quàm corpus.

Atqui ego non ſum compages membrorum, nec tenue corpus ipſis infuſum; cognoſco verò me, &c.

Igitur ego & perſpectam habeo totam naturam mentis, & mentem habeo notiorem, quàm corpus.

Cùm

Digitized by Google

Cùm verò ad imbecillitatem ratiocinationis nihil ſit addendum ad ea, quæ deducta hactenus ſunt; Dico ſolùm, ſi veram eſſe, veréque probatam concluſionem putas; ſi exiſtimas confeciſſe te, quod promiſiſti titulo, ac ſaltem illud, *Quod Mens ſit notior, quàm corpus*; debere tibi igitur non eſſe incognitum corpus. (Et quomodo certè illud comparares cum mente, & diceres notitiam unius eſſe clariorem notitia alterius, niſi in te eſſet utriuſque notitia? Quomodo ex attributis corporis intelligeres attributa mentis, niſi præintelligeres ipſa attributa corporis? Quomodo reverſus eò, quò volebas, illud diceres, *Cùm mihi nunc notum ſit Mentem, & corpora non propriè à ſenſibus, vel ab imaginandi facultate, ſed à ſolo intellectu percipi*, &c.) Dico id, inquam, Primò; ut intelligas illud non abs re tibi objici, *Propter quod unumquodque eſt tale, & illud magis tale eſt; Atqui propter attributa corporis nota ſunt attributa mentis; Igitur attributa corporis ſunt notiora attributis mentis*. Et ſubſumendo, *Ex duobus, illud eſt notius alio, cujus attributa notiora ſunt* (ſi quidem ſubſtantia ex te per attributa manifeſtatur) *Atqui ex comparatis corpore, ac mente; attributa corporis ſunt notiora attributis mentis; Igitur corpus eſt notius mente*. Secundò; ut agnoſcas te non probaſſe exſiſtere corpus, neque deduxiſſe illius aut exſiſtentiam, aut eſſentiam, aut attributa, ex tuo principio Archimedeo. Tertiò; ut non poſſis deinceps cauſſari corpus tibi nondum eſſe cognitum, probandumque ſupereſſe quòd ſit, aut quid ſit; niſi velis & tibi ipſi contradicere, & principium petere, & perdere fructum totius hujus meditationis, *in quam* ſcribis alicubi *te non minùs induſtriæ, quàm in quicquam aliud, quod unquam ſcripſeris videri tibi contuliſſe*.

IN MEDITATIONEM III,

Quæ eſt
De Deo, Quòd exſiſtat.

DVBITATIO I.

Circa tertiam, ex eo quod agnoveris claram, diſtinctamque notitiam illius propoſitionis, *Ego ſum res cogitans*, cauſam eſſe certitudinis, quam de illa habes, infers te poſſe ſtatuere

tuere generalem hanc regulam, *Illud omne verum eſt, quod valdè clarè & diſtinctè percipio.* Cæterùm licèt hactenus regula nulla melior in tanta rerum caligine inveniri potuerit; cùm videamus tamen ingenia tam magna, quæ videntur debuiſſe tam clarè, tamque diſtinctè plurima percipere, cenſuiſſe rerum veritatem vel in DEO, vel in puteo eſſe abſconſam; an-non ſuſpicari par eſt regulam fortè eſſe fallacem. Et certè, cùm tibi ignota Scepticorum argumenta non ſint; quid eſt, quod poſſimus verum inferre, tanquam clarè & diſtinctè perceptum, niſi apparere id, quod cuique apparet? Ego ſaporem peponis gratum clarè, diſtinctéque percipio: itaque verum eſt peponis ſaporem apparere mihi hujuſcemodi. At quod propterea verum ſit talem in ipſo pepone eſſe, quomodo mihi perſuadeam, qui puer cùm eſſem, ac bene valerem, ſecus judicavi? nimirum clarè, diſtinctéque alium in pepone ſaporem percipiens. Video & multis hominibus ſecus videri: video & multis animalibus, quæ guſtu pollent, optiméque valent. An ergo verum vero repugnat? an potiùs, non ex eo, quòd aliquid clarè, diſtinctéque percipitur, id ſecundùm ſe verum eſt, ſed verum ſolummodò eſt, quòd clarè, diſtinctéque tale percipiatur? Idem penè eſt dicendum de iis, quæ ad mentem ſpectant. Iuraſſem aliàs non poſſe à minore quantitate ad majorem tranſiri, niſi tranſeundo per æqualem: non poſſe item duas lineas, ad ſeſe continuò magis accedenteis, ſi producerentur infinitè non tandẽ concurrere: nempe videbar mihi iſta adeò clarè, diſtinctéq; percipere, ut pro axiomatibus veriſſimis, indubitatiſſimiſq; haberem: & poſteà tamen fuere argumenta, quæ oppoſitum ſuaſerint, veluti perceptum clariùs, diſtinctiuſq;. Nunc verò rurſus ambigo, cùm ad Mathematicarum ſuppoſitionum naturam attendo. Quare & dici quidem poteſt verum eſſe me taleis, taleiſque propoſitiones agnoſcere, prout quantitatem, lineas, & ſimilia hoc ſe habere modo ſuppono, aut concipio: at quod illæ propterea veræ ſecundùm ſe ſint, pronunciari tutò non poteſt. Et quicquid ſit de rebus Mathematicis, quæſo te, quod ad cæteras, de quibus jam quæritur, ſpectat; cur-nam tot, tamque variæ ſunt inter homines opiniones? Putat unuſquiſque ſe clarè, diſtinctéque eam percipere, quam defendit. Et ne dicas pleroſque aut hærere, aut fingere; ſunt ecce, qui pro iis, quas habent, opinionibus, etiam mortem oppetant, tametſi videant alios pro oppoſitis oppetenteis: niſi verò putas tum demum à pectore imo veras voces non ejici. Et attingis quidem ipſe difficultatem, *quòd prius*

mul-

Digitized by Google

multa ut omninò certa, ac manifeſta admiſeris, quæ poſteà deprehenderis dubia. Verùm hoc loco neque ſolvis, neque firmas regulam; ſed occaſionem ſolùm captas differendi de Ideis, quibus deludi potueris, ut repræſentantibus quidpiam extra te, quod extra te tamen fortaſſis non fuerit, iterumque tractas de DEO deceptore, à quo falli potueris circa illas propoſitiones, *duo & tria ſunt quinque, quadratum non habet plura latera quàm quatuor*: Quò nempe innuas exſpectandam confirmationem regulæ, donec Deum eſſe oſtenderis, qui non poſſit eſſe deceptor. Quanquam, ut hoc præmoneam, non tam eſt tibi laborandum, ut confirmes hanc regulam, ex qua proclive adeò eſt falſum pro vero admittere, quàm ut proponas methodum, dirigentem nos, ac docentem quando fallamur aut non fallamur, quoties exiſtimamus nos clarè, diſtinctéque aliquid percipere.

RESPONSIO.

EVge hîc tandem aliquam contra me affers rationem, quod nullibi priùs te feciſſe animadverti; ut enim probes non eſſe regulam certam, quòd ea quæ valde clarè, & diſtinctè percipimus ſint vera, dicis ingenia permagna quæ videntur debuiſſe plurima clarè, & diſtinctè percipere, cenſuiſſe nihilominus rerum veritatem, vel in Deo, vel in puteo eſſe abſconſam. In quo fateor te rectè ab authoritate argumentari, ſed meminiſſe debuiſſes, ô caro, te hîc affari mentem à rebus corporeis ſic abductam, ut ne quidem ſciat ullos unquam homines ante ſe extitiſſe, nec proinde ipſorum authoritate moveatur. Quod deinde affers de Scepticis, locus eſt communis non malus, ſed nihil probans, ut neque quòd quidam pro falſis opinionibus mortem oppetant, quia probari nunquam poteſt illos clarè, & diſtinctè percipere id quod pertinaciter affirmant. Quod denique addis non tam de veritate regulæ eſſe laborandum, quàm de methodo ad dignoſcendum an fallamur, necne, cùm exiſtimamus nos aliquid clarè percipere, non inficior; ſed hoc ipſum accuratè à me præſtitum fuiſſe contendo ſuis in locis, ubi primùm abſtuli omnia præjudicia, & poſtea enumeravi omnes præcipuas ideas, ac diſtinxi claras ab obſcuris, aut confuſis.

Digitized by Google

INSTANTIA.

I.

De connexione Meditationum, & quæ pugnantia conſequantur ex Regula heic ſuppoſita, & non habita quæ ſupponitur futura de Deo notitia.

QVàm præclarus es Monitor! quàm in mala cauſſa ſecurus! Egò quidem, an nullam hactenus rationem attulerim, an tu id rectè animadverteris, iis, qui volent cognoſcere, plenam judicandi libertatem facio. Quod ad te ſpectat, exiſtimaſti exiguo hoc-ce pulvere, quem felium inſtar retrojeciſti, quicquid egeris, occultatum iri. Crediditti quoque tua dignum ſolertia, ſi, ut faceres rem ridiculam, præmitteres eſſe aliquam rationem, quam tamen eſſe non rationem, ſed authoritatem ſtatim cauſſareris, & me oblivionis convinceres, qui qualis eſſes non meminiſſem. Scilicet qui exiſtimârim mihi eſſe rem cum viro ſapiente, meminiſſe debui mihi eſſe rem cum viro, qui adhùc ſomniaret, qui putaret ſe à Deo decipi, aut ſaltem à maligno genio faſcinari. Verùm quicquid ſit de tua urbanitate, & priuſquàm de allata à me ſeu ratione, ſeu authoritate dicatur, Age videamus quî hanc tertiam Meditationem cum ſecunda connectas. Poſtquam dixiſti *velle te claudere oculos, obturare aureis, &c. ut te penitiùs inſpicias*, ac repetiiſti *te eſſe rem cogitantem, id eſt dubitantem, affirmantem, &c.* ſubjungis, *Nunc circumſpiciam diligentiùs, an fortè adhùc apud me alia ſint ad quæ nondum reſpexi.* Pergis autem, *Sum certus me eſſe rem cogitantem.* Itaque primùm quod animadvertis, certitudo eſt illius tuæ propoſitionis, *Ego cogito*: quam nullo modo revocas in dubium, ſed quæris conſequenter, *Nunquid ergo etiam ſcio, quid requiratur, ut de aliqua re ſim certus?* Reſpondes autem, *Nempe in hac prima cognitione nihil aliud eſt, quàm clara quædam, & diſtincta perceptio ejus, quod affirmo; quæ ſanè non ſufficeret ad me certum de rei veritate reddendum, ſi poſſet unquam contingere, ut aliquid, quod ita clarè, & diſtinctè perciperem, falſum eſſet; ac proinde jam videor pro regula generali poſſe ſtatuere, Illud omne eſſe verum; quod valdè clarè, & diſtinctè percipio.* Attexis tamen dubitationem circa Regulam, *quòd priùs ut omninò certa, & manifeſta admiſeris, quæ tamen poſteà eſſe dubia deprehenderis, nempe terram, cœlum, ſidera, & cætera omnia ſenſibus uſurpata, ac etiam Arithmetica, & Geometrica illa, Duo, & tria eſſe quinque, & ſimilia, in quibus Deus poſſit facere ut fallaris*; Quare & inquis, *Quam-primùm occurret occaſio, examinare debeo, an ſit Deus, & ſi ſit, an poſſit eſſe deceptor; hac enim re ignorata, non videor de ulla alia planè certus eſſe unquam poſſe.* Vnde & tum demùm Regulam confirmas in quarta, & quinta Meditationibus.

Digitized by Google

onibus, cùm conſtituiſti eſſe Deum, qui non poſſit eſſe deceptor. Iam illud imprimis prætereo, quòd à conſideratione tui ad proprietatem ipſius conſiderationis, certitudinem ſcilicet, divertendo videatur eſſe admodùm accidentaria deductio; (uti eſt etiam rurſùs ab inexpectato illa, quam captas diſſerendi de Deo) cùm legitima tamen Methodus videatur exigere, ut conditiones cognitionis tradantur ſeorſim ab ipſis rebus cognitis; & non poſtquàm cœptum fuerit de his dicere, digrediendi ad illas occaſio captetur. Deinde illud, quòd videatur ab hoc uſque loco inchoari circulus, quatenus es certus futurus Deum eſſe, & non eſſe deceptorem, quoniam habeas claram, & diſtinctam ejus rei notitiam; & certus ſis futurus claram, & diſtinctam notitiam eſſe veram, quia noveris eſſe Deum, qui non poſſit eſſe deceptor. Tertiò illud, quòd heic videaris præpoſterè, & præter leges Inductionis propoſitionem univerſalem ex perſpecto unico ſingulari colligere; dum ex eo ſolo quòd obſervaſti certitudinem hujus propoſitionis, *Ego cogito*, ex clara & diſtincta perceptione proficiſci, deducis concluſionem hanc, *Igitur Illud omne verum eſt, quod clarè, & diſtinctè percipio*: adeò proinde ut mirum non ſit, ſi adeò proclivis ad paralogiſmos ſit lapſus. Quartò, illud, quòd cùm dicis *iis, quæ de Deo ſunt quærenda, ignoratis, non poſſe de ulla re planè haberi certitudinem*, aut comprehendas etiam certitudinem illius propoſitionis *Ego cogito*, aut non comprehendas: Et ſi comprehendas quidem, nihil hactenùs egeris, temeréque pronunciaveris, & ratiocinatus fueris te cogitare, te eſſe, & cætera omnia; imò & deinceps nihil acturus ſis, cùm omnia, quæ es de cæteris rebus diſputaturus, aſſerturuſq; ſupponant certitudinem, firmitatemque illius tui pluſquàm Archimedei puncti. Si non comprehendas, tum præcipua tua certitudo non à Deo, notitiave de illo habita dependeat; imò certitudo notitiæ de Deo, firmitatem ſuam ex illa ſortiatur, poſſitque adeò omnis certitudo de quacumque alia re non ad certitudinem de exſiſtentia, & veracitate Dei, ſed ad certitudinem illius tuæ propoſitionis, *Ego cogito*, revocari. Hæc inquam prætereo, & adnoto ſolùm, cùm ais, *Sum certus me eſſe rem cogitantem*, ita ratiocinari te, ut arguaris *non eſſe certus eſſe te rem cogitantem*. Nimirum hæc tua eſt argumentatio,

> *Non eſſem certus me eſſe rem cogitantem, niſi certus eſſem non poſſe unquam contingere, ut aliquid, quod ita clarè, & diſtinctè perciperem, falſum eſſet:*

Atqui certus non ſum, an-non aliquid tale poſſit contingere, (quoniam multa priùs ut omninò certa, & manifeſta admiſi, quæ poſteà dubia deprehendi; & quouſque cognovero eſſe Deum, qui non poſſit eſſe deceptor, non poſſum planè unquam eſſe certus de ulla re:)

Igitur certus non ſum me eſſe rem cogitantem.

II. Porrò, quia tu pro generali Regula heic ſtatueras *Illud omne eſſe verum, quod valdè clarè, & diſtinctè perciperes*, urgere nihil volueram de voce illa *valdè*, utpotè interpoſitam quaſi manifeſtum effugium. Regulam potiùs admiſeram, tanquam non poſſet in iſta rerum caligine melior haberi; ac dubitando ſolùm propoſueram, an-non cùm magna ingenia quæ viderentur debuiſſe multa clarè, diſtinctéque percipere, cenſuiſſent tamen veritatem remanere abſconſam; ſuſpicari par eſſet eam regulam eſſe fallacem; Tu verò, qui veluti habens ſub pedibus nimbos, & caput intra ſidera condens, nullam agnoſcis caliginem, non potuiſti ferre patienter Regulam non fuiſſe à me abſolutiſſimè admiſſam; & tentanti vel levem quandam ſuſpicionem ingerere, ita inſultaſti, *Meminiſſe debuiſſes, O Caro, te hîc affari Mentem à rebus corporeis ſic abductam, ut nequidem ſciat ullos unquam homines ante ſe exſtitiſſe, nec proinde ipſorum authoritate moveatur.* Quo ſanè loco planum facis non fuiſſe me affatum mentem abductam à rebus corporeis, quam vel levicula vox corporea, carnea ſcilicet, ita tetigit; ac non Mentem, ſed reverâ hominem eſſe demonſtravit. Niſi etiam non eſt humanitatis indicium, ita affectare αὐτοδίδαξιν, ut nihil te magnorum virorum authoritas moveat; & prætextum quæras abductionem illam, ut prætextum ſupra quæſiſti, quod loquereris non ex tua, ſed ex vulgari aliorum ſententia; eo ſcribendi ſtylo propterea delecto, qui viſus eſt tibi comparatiſſimus ad haſce argutias. Ac dicerem quidem meminiſſe me ſatis, te eo, quo volebas modo abductum, & quia in te non remanſerant niſi judicia, ſaltem rerum imagines, de quibus judicia ferrentur, voluiſſe me tibi proponere, non ſapientum authoritatem, ſed Experientiam in ipſis factam, tanquam veriſimilitudinis argumentum, de quo poſſes judicium ferre. Præoccuparem quoque reſponſiones, ſeu tergiverſationes varias; ſed tempus in nugis conterere piget. Venio ad id, quod ais *afferre me de Scepticis locum communem non malum*; quodque contentus addere, *ſed nihil probantem*, nihil de illo reſpondeas. Hoc verò jam novum non eſt, ut cùm reſpondere nihil poſſis, ſimili verbulo te ſubducas. Sed Lectorem heic interpello, put-

Declinatam fuiſſe diſſimulatamque difficultatem præcipuam, quæ fuit adverſus Regulam, applicationemve illius objecta.

tet-

Digitized by Google

tet-ne ſibi factum ſatis circa ea quæ ego propoſui de me, & quibus ſimilia in ſe, ac in cæteris experietur? Scilicet oportet, ut planè contraria, imò contradictoria ſint vera, ſi illud omne verum ſit, quod ſe quiſque percipere judicat clarè, & diſtinctè. Quare & oportuit omninò te ſolvere nodum circa perceptionem utrimque claram, & diſtinctam de ſapore peponis, & de ductu duarum linearum ad ſe continenter accedentium, Atque ita circa ſexcenta, quæ poſſunt proponi id genus ſimilia; non verò tacitè declinare, hoc ſolùm dicendo, *Locus nihil probat*. Neminem certè vidi, qui dubitatione pellecta, non avidiſſimè exſpectaverit, ecquid ad illam reſponderetur; quòd niſi difficultate reſoluta, ac expoſita, Regula non poſſet non haberi fallax. Nam dicere quidem aliquem, & aliquandò percipere ſolùm clarè, & diſtinctè, non item valdè clarè, & diſtinctè; id ſanè valere apud eos non poteſt, qui non modò valdè, ſed etiam valdiſſimè clarè & diſtinctè oppoſita percipiunt. Subdis *neque illud probare, quod quidam mortem oppetunt pro falſis opinionibus* (dixeram ego pro oppoſitis) *quia probari nunquam poteſt illos clarè, & diſtinctè percipere id, quòd pertinaciter affirmant*. Sed hoc quoque effugium quàm præclarum eſt, dum ſubindicas in ipſorum non modò caput, ac cerebrum, ſed etiam in mentem penetrandum eſſe, ut qua conditione percipiant probetur; rem ſanè tibi uni, qui te pro mente geris, conceſſam! Nobis, qui & homines ſumus, & ut homines decet, ex effectis ratiocinamur, perſpicuum videtur argumentum, (tibi profectò non declinandum) percipere illos clarè & diſtinctè opinionem aliquam tanquam optimam, atque præferendam, Quòd pro ea mortem oppetant. Nempe ipſi non poſſunt nobis exhibere majus ſuæ perceptionis argumentum, quàm profundendo, & amittendo vitam, rem adeò caram, & cujus recuperandæ nulla eſt ſpes, ut neque conſequendi aliquod ex tanta jactura emolumentum, quo deinceps fruantur, ut proptereà liceat illis fingere, quemadmodum caſibus aliis, vita conſtante, contingere poſſet; cùm etiam aliunde tantum abſit, ut fingendum putent, quin agnoſcant, ſi finxerint, fore ſe æternis, ac planè infandis ſuppliciis addictos: Vno verbo, hoc ipſum, quòd tantâ pertinaciâ affirment, ut etiam pro eo, quod percipiunt, moriantur, demonſtrat abundè quomodo percipiant. Non quòd aliqui non fallantur; ſed quòd putent ſe tam clarè diſtinctéque percipere id, quod verum putant, licèt falſum ſit; quàm putant ii qui non falluntur, ſe percipere id, quod verum putant, & quod verum eſt. Oportuerat proinde in

Digitized by Google

hoc ipſum incumbere, ut dubitationem explanando, complanares tuam regulam; non verò, ut ſuperiorem difficultatem præteritione ſimplici defugeras; ita hanc de oppetentibus mortem pro oppoſitis opinionibus, obliquo ductu præterlabi.

III. *Deſiderari adhúc Regulam, ſive Methodum, qua putantes nos aliquid clarè, diſtinctéque percipere, certi ſimus omnia ita eſſe circumſpecta, ut nihil poſſit ſuboriri, unde erraſſe deprehendamur.*

Circa id, quod præmonueram de tradenda Methodo, quæ dirigat, doceatque nos quando fallamur, aut non fallamur, quoties exiſtimamus nos clarè, diſtinctéque aliquid percipere; hoc enim eſſe operæ-pretium, Reſpondiſti *hoc ipſum accuratè à te præſtitum fuiſſe ſuis in locis, ubi primùm abſtuliſti omnia præjudicia & poſteà enumeraſti omneis præcipuas Ideas, ac diſtinxiſti claras ab obſcuris, aut confuſis.* Vbi primùm miror non indicaſſe te locum de Deo, aut habita de ejus exſiſtentia, & veracitate, notitia. Verùm pervidiſti, opinor, fore ut regereremus, nos, qui, favente divina gratia, Dei exſiſtentiam, & veracitatem perſuaſi ſumus, ac profitemur, agnoſcere tamen nos perſæpe falli, etiam in iis rebus, quas exiſtimamus nos clarè, diſtinctéque percipere; ac supereſſe Methodum, quam objectum eſt eſſe requirendam. Quare & non ad illum locum, ſed ad alia nos eſſe remittendos cenſuiſti. Lectorum porrò conſcientiam teſtor, qui non modò citatum locum, ſed etiam totum opus legerint, & in ejus meditatione etiam hebdomadas ac menſeis triverint, & contriverint; teſtor, inquam, ſi tuam illam accuratam Methodum obſervaverint, ſi teneant, ſi quavis occaſione uſurpare valeant, ſi certi ſint fore, ut nunquam deinceps fallantur. Nam clarè quidem, & diſtinctè eſſe aliquid cognoſcendum, ac nihil eſſe prætermittendũ, quò minus clarè, & diſtinctè cognoſcamus id, quod ut verum defendimus, id neque novum, neque dubium eſt, neque Regula, quaſi tibi propria eſt tibi ipſi vindicanda: Sed quia experimur nos fuiſſe tam ſæpe deceptos, in iis, quæ viſi aliàs nobis fuimus clarè, & diſtinctè cognoſcere, poſtquàm nihil prorſùs omiſimus eorum, quæ ad cognoſcendum clarè, diſtinctéque eſſe neceſſaria arbitrati ſumus; ideò ſupereſt Methodus tradenda, quam ſi olim habuiſſemus, non fuiſſemus decepti, & quam ſi habeamus in poſterùm, futuri obnoxii deceptioni non ſimus. Et ne fortè dicatur fuiſſe olim omnia circumſpicienda accuratiùs, quippe, quòd non ſatis circumſpecta fuerint, ipſo eventu probatum fuiſſe: Patet idipſum eſſe, quod quæritur, quomodo nempe agnoſci poſſit, quandónam fuerint omnia ſatis circumſpecta, vel non; Nam ut priùs per decem annos credidi fuiſſe omnia à me accuratiſſimè circumſpecta, & exacto tamen decennio animadverti quidpiam defuiſſe; ita poſſum pu-

putare jam circumſpexiſſe me omnia, ac pari modo decipi, & in deceptione perſeverare non modò toto decennio, ſed etiam toto vitæ decurſu: unde & requiro adhûc Methodum, qua conſtet omnia eſſe, vel non eſſe à me accuratiſſimè circumſpecta. Ex quo fit, ut niſi eam tradas, jure exſibilare Scepticos non poſſis, qui longè meliùs, quàm tu præjudicia exuunt; quando in rebus ad naturaleis ſpeculationes pertinentibus non ſtatim, ut tu, in alia præjudicia ſeſe conjiciunt, & Ideas claras diſtinctaſque ab obſcuris, & confuſis ita diſcernunt, ut tamen exiſtiment eas, quæ nunc claræ diſtinctæq; apparent, poſſe olim fieri obſcuras, & confuſas; eaſque, quæ nunc obſcuræ, & confuſæ, poſſe olim fieri claras, & diſtinctas; unde & aſſenſum ſapientiſsimè ſuſtinent, ut niſi veritatem conſequantur, ſaltem non incidant in errorem.

DVBITATIO II.

De adventitia omnium Idearum origine, etiam Chimærarum; etiam Rei, Veritatis, Cogitationis.

Diſtinguis conſequenter, *Ideas* (quas vis eſſe cogitationes, prout ſunt tanquam imagines) *in innatas, adventitias, factitias. Et primi quidem generis* ſtatuis, *quòd intelligas quid ſit Res, quid veritas, quid cogitatio: ſecundi, quòd ſtrepitum audias, Solem videas, ignem ſentias: tertii, quòd Sirenas, & Hippogryphes fingas:* ac ſubdis *poſſe fortè omneis eſſe adventitias, vel omneis innatas, vel omneis factas: quatenus nondum originem illarum clarè perſpexiſti.* Porrò, ne aliqua interea, donec perſpexeris, fallacia ſubrepat, adnotare placet videri omneis Ideas eſſe adventitias, procederéve à rebus extra ipſam mentem exſiſtentibus, & cadentibus in aliquem ſenſum. Videlicet mens facultatem habet (vel ipſa potiùs facultas eſt) non perſpiciendi modò ipſas Ideas adventitias, ſeu quas ex rebus per ſenſus trajectas accipit, perſpiciendi, inquam, nudas & diſtinctas, & omnino qualeis in ſe recipit: ſed præthereà illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus ſimilia. Heinc tertium ſaltem Idearum genus diſtinctum non eſt à ſecundo: nam Idea Chimæræ alia non eſt, quàm Idea capitis leonis, ventris capræ, caudæ ſerpentis, ex quibus mens unam componit, cùm illæ ſeorſim, ſive ſingulæ adventitiæ ſint. Sic Idea gigantis, hominiſve inſtar montis,

aut

aut mundi totius concepti, non alia eſt, quàm adventitia; Idea putà hominis magnitudinis vulgaris, quam mens ampliat pro libitu, tametſi tantò confuſiùs, quantò ampliùs concipit illam. Sic Idea pyramidis, urbis, aut alterius rei nunquam viſæ, non alia eſt, quàm adventitia viſæ antea pyramidis, urbis, aut alterius rei non nihil deformata, ac proinde confuſâ aliquâ ratione multiplicata, comparatáque. Quod ſpectat ad ſpecies, quas dicis innatas, eæ profectò nullæ videntur, & quæcunque dicuntur tales, videntur originem quoque habere adventitiam. *Habeo*, inquis, *à mea natura, quòd intelligam quid ſit Res*. Non puto verò te velle loqui de ipſa vi intelligendi, de qua nec dubium, nec quæſtio eſt; ſed potiùs de Idea Rei. Non loqueris etiam de Idea alicujus Rei particularis: nam Sol, hic lapis, omnia ſingularia, ſunt Res, quarum eſſe Ideas innatas non dicis. Loqueris ergo de Idea Rei univerſè conſideratæ, & prout cum ente ſynonyma eſt, ac tam latè, quàm illud patet. Quæſo te verò hæc Idea quomodo eſſe poteſt in mente, niſi ſimul ſint tot res ſingulares, illarumque genera, ex quibus mens abſtrahat, formetque conceptum, qui nullius ſingularium proprius ſit, & omnibus tamen conveniat? Profectò ſi Idea Rei innata eſt, innata quoque erit Idea animalis, plantæ, lapidis, omnium univerſalium: nihilque erit opus, ut nos fatigemus ad internoſcendum plura ſingularia, quò reſectis variis diſcriminibus, id ſolùm retineamus, quod videbitur omnibus commune, ſeu, quod idem eſt, generis Ideam. Dicis quoque *te habere à tua natura, ut intelligas quid ſit veritas, ſeu*, ut ego interpretor, *Ideam veritatis*. Porrò, ſi veritas nihil aliud eſt, quàm conformitas judicii cum re, de qua fertur judicium, Veritas eſt quædam relatio, ac proinde nihil diſtinctum ab ipſis re, Ideaque ad ſe relatis; ſeu, quod idem eſt, ab ipſa rei Idea: quippe quæ & ſe, & rem, qualis eſt, repræſentat. Quare & non alia eſt veritatis Idea, quàm Idea rei, quatenus rei conformis eſt, ſeu quatenus ipſam repræſentat cujusmodi eſt: adeò proinde, ut ſi Idea Rei non innata, ſed adventitia ſit; Idea quoque veritatis adventitia ſit, non innata. Et cùm id de qualibet veritate ſingulari intelligatur, intelligi etiam poteſt univerſè de veritate, cujus notio, ſeu Idea (ut jam dictum eſt de Idea Rei) ex notionibus, ſeu Ideis ſingularium eruitur. Dicis rurſus *te habere à tua natura, ut intelligas quid ſit cogitatio*: (interpretor ſemper *Ideam cogitationis*.) Verùm, ut mens ex idea unius urbis fingit Ideam alterius: ita ex Idea unius actionis, ut viſionis, vel guſtationis, fingere poteſt Ideam alterius, ipſius

ipſius putà cogitationis. Nempe analogia agnoſcitur quædam inter facultates cognoſcenteis, unáque ad alterius notitiam facile deducit. Quanquam de Idea cogitationis laborandum non eſt; ſed de Idea potius ipſius mentis, atque adeò animæ, quam ſi innatam dederimus, nihil erit incommodi admittere quoque Ideam cogitationis innatam. Quare & exſpectandum eſt, donec probata res fuerit de ipſa Mente, ſeu anima.

RESPONSIO.

M*Iror verò ratiocinium, quo probare vis omneis noſtras ideas eſſe adventitias, nullaſque à nobis factas*; quia, *inquis*, mens facultatem habet non tantùm percipiendi ipſas ideas adventitias, ſed præterea illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus ſimilia: *unde concludis ideas chimærarum, quas mens facit componendo, dividendo, &c. non eſſe ab ipſa factas, ſed adventitias. Quo pacto etiam poſſes probare nec ſigna ulla facta fuiſſe à Praxitele, quoniam à ſe non habuit marmor ex quo illa exſculperet; nec te has objectiones feciſſe, quia ex verbis non à te inventis, ſed ab aliis mutuatis ipſas compoſuiſti. At certè nec forma chimæræ in partibus capræ, aut leonis, nec forma tuarum objectionum in ſingulis verbis quibus uſus es, ſed in ſola compoſitione conſiſtit. Mirabile etiam eſt quod ideam* Rei *non poſſe eſſe in mente ſuſtineas*, niſi ſimul ſint ideæ animalis, plantæ, lapidis, omniumque univerſalium: *tanquam ſi ut agnoſcam me eſſe rem cogitantem debeam agnoſcere animalia, & plantas, quoniam debeo* Rem, *ſive quid ſit* Res *agnoſcere. Nec veriùs hic de veritate agis. Ac denique cùm ea tantùm de quibus nihil affirmavi impugnes, non niſi in ventos præliaris.*

INSTANTIA.

I. Declinatas fuiſſe difficultates præcipuas, quibus efficitur non eſſe ideas, niſi adventitias; & quo artificio alia ideæ in exemplum aſſumpta, alia prætermiſſa.

MIraris meum ratiocinium; Ego verò miror tuam ſecuritatem; quaſi ego cenſuerim nullas Ideas eſſe à nobis factas, aut concluſerim ideas Chimærarum (quarum dixi parteis adventitias) non eſſe à mente factas; & non dixerim mentem facere, componendo, dividendo, &c. Mirabilior eſt uſurpatio & applicatio exempli de Praxitele; adeò illud quadrat ad meum inſtitutum, arguitque te id quod voluiſti dicere, non conſideraſſe. Nimirùm ut Praxiteles non habet ex ſe marmor, & aliunde tamen oblatum exſculpit, formatque; ita

Digitized by Google

ita ego cenſui Mentem non habere in ſe Ideam Chimæræ ; ſed ex adveniente , oblatáque aliunde triplici Idea Leonis , Capræ , & Serpentis , reſecare aliqua , & ita coadunare reſidua , ut Idea maneat confecta , quæ ſit Prima Leo, poſtrema Draco , media ipſa Chimæra. Ac ſi dixiſſem quidem nullas eſſe Ideas factitias , pernegaſſemque Ideam Chimæræ , cæterorumque ſimilium ; non id mirarer: verùm ſuppoſui planè quòd eſſent, cùm declaravi me velle ſolùm genus illud Idearum tertium non eſſe à ſecundo diſtinctum, quatenus factitiæ ad adventitias pertinent,tanquã ex illis factæ, pro ea vi,quam mens habet adventitias componendi,dividendi, contrahendi, ampliandi,comparandi,&c. Idem de compoſitione mearum objectionum ex verbis quorum author non ſum, quod de ſculptura Praxitelis dicis;ſed fœliciuſ-ne eam uſurpes,applicesſve,res ipſa clamat.Nam & quod ſubjungis *nec formã Chimæræ in partibus Capræ,aut Leonis,nec formã mearum objectionum in ſingulis verbis,quibus uſus ſum, ſed in ſola compoſitione conſiſtere* : Cedò quid velis ? Pergis *id etiam eſſe mirabile , quòd Ideam Rei non poſſe eſſe in mente ſuſtineam , niſi ſimul ſint Ideæ Animalis, Plantæ, lapidis, omniumque univerſalium, tanquam, ſi, ut agnoſcas te eſſe rem cogitantem debeas agnoſcere animalia , & plantas , quoniam debes Rem,ſive quid ſit Res agnoſcere*.Sed mirabiliſſimum ſanè eſt velle te hoc modo difficultatem eludere ; & præterlabi aliam , hocce verbulo , *Nec verius hìc de veritate agis*. Cùm addis verò *me ea tantùm , de quibus nihil affirmaſti impugnantem , non niſi in ventos præliari :* id ſignificas , quod pridem agnovi , quodque unum reperio, videlicet ventum. Et quod ad hunc quidem locum attinet , verum quidem eſt te non affirmaſſe , *an diſtinctis tribus Idearum generibus omnes eſſent adventitiæ , vel omnes innatæ, vel omnes factæ, quòd nondum clarè veram illarum perſpexiſſes originem* ; Sed neque me id latuit , qui & verba retuli , & ne fallacia tamen ſubreperet , donec perſpexiſſes , pronunciareſque ea dẽ re , declaravi , quas Ideas factas , innataſque ſupponeres , revocari ad adventitias : Neque , ſi id non affirmaſti , aſſerere debes te nihil affirmaſſe , qui & affirmaſti *illas Ideas eſſe in te ; & habere te duo cogitationum genera ; & nullam propriè eſſe falſitatem in iis quæ ſunt Ideæ , aut affectus, &c.* Prætereo autem te non affirmaſſe neque determinaſſe deinceps quid ſentiendum foret de triplici illo genere Idearum,ac de iis præſertim, quas ad primum genus pertinere cenſueras , Ideam Rei , Ideam veritatis , Ideam cogitationis;ac me proinde haud abs re illas expendendas hoc loco cenſuiſſe , quas tu innatas ſupponeres , & velles nihilomi-

lominùs te non ſupponere videri. Eadem ratione dixi de factitiis, quas tu ſupponeres (& velles tamen videri non ſupponere) poſſe à Mente fieri, licèt nihil habente adventitium, nihilve mutuante à rebus externis. Verùm tu noluiſſes ad iſta attendi; Ne cùm poſteà cenſeres quaſdam aut haberi à te, aut fieri à te, admoneri poſſes te, licèt abductum à rebus corporeis, retinere illas ex eo uſque ſtatu, in quo verſabaris cum rebus corporeis. Quin etiam te obſervo artificioſè non recenſuiſſe heic in genere innatarum Ideas *Dei*, & *animæ*; ut nempe videreris poſteà advertere primùm illas tibi innatas eſſe: recenſuiſſe verò Ideas *Rei*, *Veritatis*, *cogitationis*, ut videreris ex teipſo, & nulla alia re cognita, advertiſſe, quòd eſſes Res Cogitans, quódque id eſſet Verum.

II. *Declinatum ſpecialiter, quod objectum fuerat circa Ideam Rei non formatam, niſi ex perſpectis ſingularibus, prahabitiſque illorum Ideis: Et, eum, qui poſtquàm affectavit exuere prajudicia, deprehendit in ſe aliquas ideas dicere non poſſe eas eſſe innatas.*

Porrò, quia præſertim mirabile ducis, quod de Idea Rei objeci, adverto imprimis, quàm id properè reprehenderis; cùm non ſuſtinuerim, quod ais, *Ideam Rei non poſſe eſſe in mente, niſi ſimul ſint Ideæ Animalis, Plantæ, Lapidis, omniumque univerſalium*; ſed quæſierim primùm quomodo Idea Rei poſſet eſſe in mente, niſi ſimùl eſſent tot res ſingulares, illarumque genera, quot ſufficerent, ut abſtraheretur, formareturque univerſalis rei conceptus: ac deinde dixi, ſi Idea Rei innata foret, innatas quoque fore Ideas Animalis, plantæ, lapidis, aliorum, quæ inſtar Rei ſunt univerſalia. Adverto rurſùs, quàm parum conſonanter iis, quæ dixeram, conſequutionem deduxeris; utque cùm debuiſſes ſaltem declarare an ad agnoſcendum de te, quòd eſſes Res, neceſſaria foret præter tui notitiam, agnitio nullius, unius, quorundam ſingularium; te id callidè declinaſſe, ac latenter prætetiiſſe ſub cauſſante particula, *tanquam ſi*. An dices non fuiſſe neceſſe, ut id explicares, quoniam cùm Ideam Rei innatam ſtatueres, manifeſtum fuerit nullius rei ſingularis, præterquam tui, agnitionem neceſſariam eſſe? At primò id nondum ſtatueras, ut ſtatuiſſe intererat. Deinde ſtatueris, non ſtatueris; eadem remanet ſemper difficultas. Nam quando dicis *Ego ſum Res*, Aut conceptus Rei eſt ſingularis, aut univerſalis. Si ſingularis, ergo, tui ipſius; nam ſi alterius, ſenſus propoſitionis foret, *Ego ſum alius à meipſo*. At ſi tui ipſius, identica eſt, ut loquuntur, & nugatoria propoſitio, idem enim eſt, ac ſi diceres *Ego ſum Ego*. Si univerſalis, ergo includit comparationem tui ad alia, quibus idem attributum conveniat; idemque eſt ac ſi diceres, *Ego ſum certa res*, ſeu *una ex numero rerum*. Igitur præter agnitionem tui debent res aliæ quoque agnoſci. Sic cùm dicis *Res cogitans*, ipſa vox

Digitized by Google

Cogitans ſe habet haud-dubiè per modum differentiæ limitantis late-patentiam ipſius vocis *Res*, ut cùm dicis *Ego ſum res Cogitans*, ſenſus ſit, *Ego ſum Res non qualibet*, *ſed* talis, quæ cogitet; unde & res aliæ, quæ non cogitant, agnoſcuntur. Quorſùm hæc verò? Nempe ut noſcatur Ideam Rei non innatam, ſed verè acquiſitam eſſe ex inſpectione plurium rerum ſingularium, detractis diſcriminibus, & retenta ſolùm communi notione. Ex quo duo dico; unum; ſi nihil unquam noviſſes, & conceſſo tamen, quòd te omnibus ſenſibus obturatis cogitaſſes, veriſimile prorſus eſſe, quòd nihil aliud cogitaſſes præter hoc, Ego, Ego, Ego; Siquidem nihil potuiſſes tibi tua cogitatione tribuere, cùm neque noviſſes ullum attributum, neque noviſſes vim verbi *Sum*, qui non noviſſes quid foret eſſe, aut diſcrimen inter eſſe, & non eſſe. Et quamvis cogitaſſes, non potuiſſes tamen dicere ego cogito, quia non intellexiſſes, quid eſſet cogitare. Alterum, non poſſe te ex iis quæ tibi in iſta tua abductione fingis, argumentari ad ea, quæ facturus fuiſſes in illa mera omnis notitiæ præexſiſtentis negatione. Quippe ſi jam cogitas Cœlum, Angelum, DEVM, Si Rem, veritatem, cogitationem; ſi Solem, ignem, ſtrepitum, ſi Sirenas, Hippogryphas, Chimæras, ſi Ideas, Iudicia, affectus; ſi de his, cæteriſque tam multis affirmas, negas, ratiocinaris varia; non idcircò dicere potes fuiſſe te eadem cogitaturum, affirmaturum, negaturum, ratiocinaturum in illo ejuſmodi ſtatu. Quid ita porrò? Scilicet ne deinceps putes admitti debere ut certiſſimum demonſtrationis principium, quod in hunc modum fuerit concluſum:

> *Qui, rebus priùs cognitis, habet ſe in ſtatu ignorantiæ per affectatam abſtractionem, huic promptum eſt agnoſcere Ideas innatas, ſeu quas haberet in ſtatu ignorantiæ per puram negationem:*
>
> *Atqui ego, rebus priùs cognitis, habeo me in ſtatu ignorantiæ per affectatam abſtractionem:*
>
> *Igitur mihi promptum eſt agnoſcere Ideas innatas, ſeu quas haberem in ſtatu ignorantiæ per puram negationem.*

Digitized by Google

DVBITATIO III.

De adventitia Idearum origine, ex iis, quæ cæco, & ſurdo deſunt comprobata: & de Idea unica Solis, quæ ſenſu habita, ratione ampliatur.

VIderis poſteà *vertere in dubium, non tantùm utrum Ideæ aliquæ procedant ex rebus externis, ſed etiam utrum omninò ſint externæ res aliquæ:* viderisque proinde inferre, *quamvis ſint in te Ideæ rerum, quæ dicuntur externæ, non tamen Ideas arguere, quòd res ſint, quoniam non ab ipſis neceſſariò procedant: ſed poſſint vel à te, vel modo alio neſcio quo eſſe.* Hac puto de cauſa ante dicebas, *te non percepiſſe priùs terram, cœlum, ſidera; ſed terræ, cœli, ſiderum Ideas, à quibus poſſet eſſe deluſio.* Itaque, ſi nondum credis terram, cœlum, ſidera, & cætera eſſe; cur quæſo ſupra terram ambulas, promoveſve corpus, ut reſpectes Solem? cur ducis ad ignem, ut calorem ſentias? cur ad menſam, aut cibum, ut famem exſaties? cur moves linguam, ut loquaris, aut manum, ut hæc ad nos ſcribas? Certè iſta quidem aut dici, aut excogitari ſubtiliter poſſunt; at negotium nihil promovent: & cùm revera non dubites, quin res iſtæ extra te ſint, agamus ſeriò, ac bona fide, & ut res ſunt, ita loquamur. Sin ſuppoſita exſiſtentia rerum externarum, putas abundè demonſtratum non poſſe nos ex illis mutuari quas habemus ipſarum Ideas; ſolvendæ tibi rationes ſunt, non modò quas ipſe tibi objicis, ſed quæ prætereà objici poſſunt. Scilicet ita accipis, *quaſi Ideæ admittantur provenire ex rebus, quia ita videmur docti à natura; & quia experimur illas à nobis, noſtrave voluntate non pendere.* Verùm ut nihil neque de rationibus, neque de ſolutionibus dicamus, opponendum quoque, & ſolvendum erat inter cætera, quamobrem in cæco nato nulla ſit Idea coloris, aut in ſurdo vocis; niſi quia iſtæ res externæ non potuerunt ex ſe immittere in infœlicis illius mentem ullam ſui ſpeciem: quòd fores à nativitate concluſæ, obiceſque illis trajiciendis fuerunt perpetuò poſiti. Vrges poſteà *exemplum Solis, cujus cùm duæ ſint Ideæ, una hauſta ex ſenſibus, ut putà quâ parvus apparet; altera ex rationibus Aſtronomicis; quâ ingens eſſe concipitur: illa ſimilior, ac verior eſt, quæ non ex ſenſibus ducta eſt, ſed ex notionibus innatis elicita, vel quacumque alia ratione effecta.* Enimverò geminæ illæ Solis Ideæ ſimi-

les ſunt, & veræ ſeu Soli conformes, ſed una magis, alia minus; eodem modo, quo duæ ejuſdem hominis Ideæ, una emiſſa ex decimo paſſu, alia ex centeſimo, aut milleſimo, ſimiles & veræ, ſeu conformes ſunt; ſed illa magis, iſta minus, eò quòd illa, quæ propiùs venit, deteritur minus, quæ longiùs, magis, ut explicaretur, ſi liceret paucis, neque tu ipſe ſatis caperes. Quod autem mente ſola percipiamus vaſtam illam Ideam Solis, non ea propterea elicitur ex innata quadam notione; ſed ea, quæ per ſenſum incurrit, quatenus experientia probat, & ratio illi innixa confirmat res diſtanteis apparere minores ſeipſis vicinis; tantùm ampliatur ipſâ vi mentis, quantũ conſtat Solem à nobis diſtare, exæquarique diametro ſuâ tot illis terrenis ſemidiametris. Et capere vis hujuſce Ideæ nihil à natura eſſe inſitum? illam require ex cæco nato. Experiere primùm non eſſe in illius mente coloratam, aut lucidam: experiere deinde neque eſſe rotundam, niſi quis illum monuerit, ipſeque priùs corpus rotundum manibus attrectaverit: experiere denique non eſſe tantam, niſi vel ratione, vel authoritate motus præacceptam ampliaverit. Quanquam, ut iſtud interjiciam, quæſo te, nos ipſi, qui toties Solem conſpeximus; qui toties apparentem ejus diametrum obſervavimus; qui toties de vera ratiocinati ſumus; quæſo te, inquam, habemus-ne aliam, quam vulgarem imaginem Solis? Colligimus quidem ratione eſſe Solem majorem terra centum ſexaginta, & pluribus vicibus: at propterea Ideam-ne tam vaſti corporis habemus? Ampliamus hanc ſanè ſenſibus acceptam, quantum poſſumus, contendimus mentem, quantum poſſumus: at nihil tamẽ aliud, quàm tenebras meras nobis facimus: & quoties habere diſtinctam de Sole cogitationem volumus, oportet mens redeat ad ſpeciem, quam intercedente oculo accepit. Sufficit illi ſi non abnuat, quin Sol revera major ſit, quin ſi oculus propiùs admoveatur, ampliorem Ideam adeptura ſit; & intereà tamen quantam obtinet, ad tantam attendat.

RESPONSIO.

H*Ic ut convellas rationes ob quas de rerum materialium exſiſtentia cenſui eſſe dubitandum, quæris* cur ergo ſupra terram ambulem, *&c. in quo manifeſtè principium petitur: aſſumis enim id quod eſſet probandum, nempe tam certum eſſe me ſupra terram ambulare, ut de eo non poſſit dubitari. Et cùm rationibus, quas mihi objeci & refutavi, unam vis addere,* quamobrem in

cæco

cæco nato nulla ſit Idea coloris, aut in ſurdo vocis, *planè oſtendis te nullam habere ullius momenti; qui enim ſcis nullam eſſe ideam colorum in cæco nato? cùm interdum in nobis, etſi claudamus oculos, nihilominus ſenſus lucis, & colorum excitentur; & quamvis quod ais conceàatur, nunquid eodem jure dici poteſt ab eo qui negat exſiſtentiam rerum materialium, cæcum natum non habere ideas colorum, quia ejus mens facultate illas formandi eſt deſtituta, quo à te dicitur ipſum eaſdem non habere quia oculis eſt privatus? Quæ ſubjungis de duabus ideis Solis nihil probant: ſed cùm ambas pro una accipis, quoniam ad unum Solem referuntur, idem eſt ac ſi diceres verum & falſum non differre, cùm de eodem ſubjecto affirmantur: & cùm illam quam ex rationibus Aſtronomicis colligimus negas eſſe ideam, nomen ideæ ad ſolas imagines in phantaſia depictas, contra id quod expreſſe aſſumpſi, reſtringis.*

INSTANTIA.

Ridiculum planè me habeam, ſi aſſumam tibi probandum te ſupra terram ambulare, videre, caleſieri, comedere, loqui, ſentire, &c. Dixiſti tu *neminem unquam ſanæ mentis ſeriò de iſtis dubitaſſe:* Si ergo ſeriò jam dubitas, & cùm ego quæſierim, ut ſeriò, ac bona fide ageremus, loqueremurque de rebus, ut eſſent, conditionem non accipis, ecquid eſt, cur hac de re inſtem? Dicis *me nullam ullius momenti habere rationem quærendi quamobrem in cæco nato nulla ſit Idea coloris, aut in ſurdo vocis.* Age ergo, quam-nam tu ipſe & cujus momenti adverſus id affers? *Qui enim ſcis*, inquis, *nullam eſſe ideam colorum in cæco nato, cùm interdum in nobis, etſi claudamus oculos, nihilominus ſenſus lucis, & colorum excitentur.* Peregregiè videlicet. Quæſitum fuerat, An cùm habeamus ideas rerum, quæ dicuntur externæ, exempli gratiâ, coloris, aut vocis, probari poſſet nos tales ideas ex ipſiſmet rebus mutuari. Negâras tu, & allatis duabus adverſus te rationibus, illas ſolveras; Ego objeci non eas ſolas afferri, ac ſolvi debuiſſe, ſed debuiſſe maximè illam, quæ ex comparatione noſtri, cum cæco, ac ſurdo nato petitur. Cùm enim idea coloris ſit in nobis, quæ non eſt in cæco, & idea vocis, quæ non eſt in ſurdo, argumentatus ſum cauſſam eſſe, quia nos, Deo propitio, habemus oculos apertos, quibus colores; apertas aureis, quibus ſonos excęperimus; illi neque oculos, neque aureis apertas, quibus unquam exceperint, excipereve potuerint, habeant. Iam cùm deberes hoc ſolvere, declararéque quam aliam ob cauſſam ſint in nobis ideæ colorum, ac vocum, in cæco verò, ac ſurdo non ſint, ſi po-

1. Objectionem factā de cæco, & ſurdo eſſe inſolutam: neque ex quibuſdam ſolùm propoſitis, id quod intenditur, legitimè concludi.

ſi potuimus aliunde illas, quàm ex ipſis rebus mutuari; ſubterfugis, interrogando, *Quî ſciam in cæco nato nullam eſſe ideam colorum?* Intereà verò potuit-ne lepidius quicquam abs te requiri? Et putas quòd reſpondere non potui, quod olim Ariſtoteles, dum quærenti cuipiam, quorſum nos res pulcræ delectent, cæci iſta quæſtio eſt, inquit. *At interdum*, inquis, *in nobis, licèt claudamus oculos, nihilominùs ſenſu lucis, & colorum excitantur.* Ita ſanè interdum excitatur ſenſus obtuſus aliquis lucis, clariorúmve colorum: Sed nempe quia videntes ſumus, & palpebras tranſparenteis habemus, adeò ut ſint in nobis inſtar veli non planè opaci. At perinde ne excitatur iis, quibus oculi vel confoſſi, vel effoſſi ſunt, & quibus pares (quod ad privationem facultatis videndi ſpectat) Cæci ab exortu accipiendi ſunt? Fuit olim cæcus ab exortu, qui ſub eodem mecum Profeſſore Philoſophiæ operam dedit. Memini me ipſi non ſemel appoſuiſſe tam in Sole, quàm in umbra colores varios, juſſiſſeque, ut experiretur num quidpiam foret diſcriminis; porrò nullum unquam agnovit. Tu niſi credis, idem experire, & quamvis judicium de coloribus ad cæcum remittas, agnoſces ſaltem, ut opinor, Te, ſi cum hac, qua polles videndi facultate, manſiſſes hûc uſque clauſis oculis, non tam multas futuras fuiſſe ideas colorum, imaginéſque rerum in te, ac jam ſunt, poſtquam toties, tamdiúque apertos, attentóſque habuiſti. Addo, ut concedam in cæco eundem fieri ſenſum lucis, & colorum, qui interdum in nobis clauſis oculis excitatur, difficultatem ſemper ſolvendam manere, unde-nam ille accipiat obtuſam hujuſcemodi lucis, colorúmque Ideam, niſi accipiat ex rebus externis? & unde fiat, ut quam nos claram, diſtinctamque habemus, ille non habeat, niſi habeamus ex iiſdem rebus, quatenus ipſarum ſpeciebus ad nos adlabentibus, apertas fores habuimus; illi apertas non habuerunt. En aliud genus ſubtilitatis, dum ais *negantem exſiſtentiam rerum materialium, tam dicere poſſe cæcum natum non habere Ideam colorum, quia ejus mens facultate illas formandi eſt deſtituta; quàm ego dico non habere, quia eſt privatus oculis.* quaſi verò vel audiendus ſit, qui negat exſiſtentiam rerum materialium, atque adeò ſe hominem? vel ille perinde in mentem cæci penetret, ut agnoſcat quæ facultates illi deſint, aut non deſint, ac ipſe inſpicio in ejuſdem faciem, & quæ ſint in illa, aut non ſint organa diſcerno? vel denique ille poſſit probabiliter adeò dicere, hic cæcus idcircò non videt, quia mens ejus caret facultate videndi, non quia caret oculis; quos tametſi haberet optimè diſpoſitos, nihilominùs non vide-

Digitized by Google

videret; ac ego poſſum dicere; hic cæcus idcircò non videt, quia caret oculis, non quia caret facultate videndi, quam licèt haberet perfectiſſimam, nihilominùs carens oculis non videret. Ex his conſtat, quàm ſolida iſta ratiocinatio ſit:

Qui duabus quibuſdam rationibus non movetur, ut exiſtimet Ideas, quas habet rerum externarum, eſſe deſumptas ex ipſis rebus, is non debet admittere eſſe ex ipſis rebus deſumptas:

Atqui ego non moveor duabus quibuſdam rationibus, ut exiſtimem Ideas, quas habeo rerum externarum, eſſe deſumptas ex ipſis rebus:

Igitur non debeo admittere eſſe ex rebus ipſis deſumptas.

Haud diſpar ſubtilitas eſt, dum ais *me duas illas Solis Ideas, quæ ad unum Solem referuntur, accipientem pro una, idem facere, ac ſi dicerem verum, & falſum non differre, cùm de eodem ſubjecto affirmantur.* Quaſi verò, aut ego dixerim Ideam Solis, quatenus pedalis apparet, ita eſſe veram, ut cùm ratione deducimus coæquari Solem tot illis terrenis ſemidiametris, ampliata pro captu Idea ſit falſa? Aut quaſi verum ſimul non ſit, & apparere Solem pedalem, & eſſe ingentis illius magnitudinis, quæ ratiocinando oſtenditur? Aut periculum ſubſit, ne Dialectici deprehendant me affirmantem verum, & non verum de eodem ſubjecto, reſpectu ejuſdem conſiderationis, ac idcircò eſſe in me contradictionem ſint oſtenſuri? Verùm ſubtiliſſima ſubtilitas eſt, cùm pro more ais, *ea, quæ ſubjungo de duabus Solis Ideis nihil probare*; ac ſub iis verbis præterfugis ipſum caput difficultatis. Quia enim quæſtio erat, Idea-ne Solis eſſet innata, ſeu ex notionibus innatis elicita; remiſi te ad cæcum natum, ut experireris, qualem-nam Ideam Solis haberet ex ſe, qui neque lucidam, neque coloratam, imò neque rotundam, neque Solem, quantus eſt, repræſentantem, niſi fando quid accepiſſet, habere poſſe videretur; at Tu, ut ſolertiſſimè, ita & providiſſimè caviſti, ne in hujuſmodi ſcopulum videreris fuiſſe impactus. Cauſſaris deinde, *quòd nomen Ideæ reſtringam ad ſolas imagines in phantaſia depictas, contra id, quod tu expreſſè aſſumpſiſti.* Quo loco non reprehendis primò quòd Ideæ nomen reſtringam ad imagines. Et quorſum certè faceres, cùm non modò ea ſit omnium de Ideis loquentium notio, ut illas pro rerum imaginibus habeant; ſed tu quoque anteà Cogitationes dividens, ita dixeris, *quædam ex his, tanquam Imagines ſunt, quibus ſolis propriè convenit Ideæ nomen, ut cùm hominem, vel chimæram, vel cælum, vel Angelum, vel Deum cogito. Aliæ verò, alias quaſdam præ-*

II. Difficultatem præcipuam de Idea Solis diſſimulatam: Ideam propriè imaginem eſſe: Aliqua per veram ideam percipi, aliqua vi conſequitionis.

tereà formas habent, ut cùm volo, cùm timeo, cùm affirmo, cùm nego; ſemper quidem aliquam rem, ut ſubjectum meæ cogitationis apprehendo; ſed aliquid etiam amplius, quàm iſtius rei Similitudinem complector; & ex his aliæ voluntates, ſive affectus, aliæ judicia appellantur. Quæ quidem refero, ut memineris te accipere propriè Ideas, pro quibuſdam Imaginibus, ſeu Similitudinibus rerum; ipſas autem actiones affirmandi, negandi, timendi, volendi, aut quicquid in ipſis reperitur, præter imagines, aut Similitudines rerum, quæ apprehenduntur, dum affirmantur, negantur, &c. non eſſe cenſendum Ideas; aut ſaltem, ſi cenſeantur, id fieri impropriè. Secundò ergo reprehendis, quòd *Nomen Ideæ reſtringam ad imagines in phantaſia depictas.* Cæterùm ego neque ad depictas in phantaſia, neque ad depictas in Intellectu reſtringo; ſed extendo potiùs ad omneis, quaſcumque, & quomodocumque, & ubicumque in nobis licet experiri. Quid eſt ergo, quod reprehendis, aut quod inter te, & me eſt diſcrimen? Nimirùm quòd ego retineam generalem illam, & tibi mox antè probatam notionem Ideæ, ut ſcilicet imago ſit; tu brevi oblitus, ad id transferas, quod imago non ſit, quodque non poſſis dicere qualem tibi rem repræſentet. Et quia ægrè fers tibi objici, aut quæri ex te qualem-nam ergo rem concipias, cujus dicis te habere Ideam, & cujus ego non experior habere me imaginem, objicis tu quærere me Ideas, ſeu Imagines, quales depinguntur in Phantaſia, non verò quales in Intellectu. Tum quia perabſurdum videtur Imagines, quæ ſint in Phantaſia, qualis eſt Solis diametri pedalis eſſe adeò claras, & diſtinctas; Imagines verò, quæ in Intellectu, qualis eſt Solis terrâ majoris pluſquàm centies ſexagies, adeò obſcuras, & confuſas; parùm abeſt, quin neges imagines eſſe, & cenſeas nihilominùs veras, propriéque dictas Ideas. Heinc ſecurus ipſas à te percipi clarè, & diſtinctè, prorumpis in convitia, quaſi ipſe ſolus intellectu utaris, ego in ſola phantaſia, ſeu imaginatione conſiſtam. Viderint tamen id Lectores, ubi ea percurrerint, quæ de Idea, ac magnitudine apparente, & verâ Solis in dubitatione dixi, memores eorum, quæ attigi in ſuperiorem Meditationem. Repeto hoc ſolùm, aliud eſſe, percipere nos aliquid per veram Ideam, ſeu Imaginem; aliud per neceſſariam ex ſuppoſito aliquo antecedente conſequutionem. Etenim priore modo concipimus rem eſſe quid tale, poſteriore debere eſſe quidpiam tale: Et ut priore intelligimus rem diſtinctè, & qualis in ſe eſt; ita poſteriore non intelligimus niſi confuſè, & analogicè, hoc eſt referendo ad

aliquid,

Digitized by Google

aliquid, quod ſit per Ideam aliquam perceptum. Exemplum eſt jam inſinuatum: Occurrunt nobis duo homines, unus facie apertâ, alius larvatâ: prioris faciem percipimus per veram Ideam, ſeu imaginem, poſterioris per conſequutionem ex eo, quòd in eo agnoſcimus cætera humanæ formæ indicia. Vnde & intelligimus in priore quidem humanam faciem eſſe, at in poſteriore debere eſſe; & ut prioris faciem cognoſcimus diſtinctè, & qualis eſt in ſe; ita poſterioris non niſi confuſè, & ex analogia ad faciem cæterorum hominum, in quibus obſervavimus frontem, naſum, mentum, oculos, genas, os, cætera, quibus iſte debeat habere ſimilia. Idem dicendum de ſuperficie, & de fundo maris, quorum alterum per Ideam, alterum per conſequutionem intelligitur. Idem de aliis omnibus rebus, ac iis etiam, quarum ſpecies nimis vel minutas, vel auctas habemus; adeò ut ad veras referendæ ſint. Sic enim cùm nobis duæ turres inter ſe æquales, verùm una propè, alia procul occurrerint, utramque quidem percipiemus per Ideam, ſed quia propioris erit germana, poſterioris imminuta, fiet tamen ut percipiamus remotiorem æqualem priori, non per veram Ideam, ſed per conſequutionem, habitâ ratione diſtantiæ, & per ampliationem ſpeciei, prout ad germanam refertur.

DVBITATIO IV.

De Idea ſubſtantiæ non propria, & per accidentia, ac inſtar ipſorum; deque Idea Dei deſumpta ex rebus, earumve perfectionibus.

AGnoſcens deinde inæqualitatem, & diverſitatem Idearum, *Procul dubio*, inquis, *illæ quæ ſubſtantiam mihi exhibent, majus aliquid ſunt, atque ut ita loquar, plus realitatis objectivæ in ſe continent, quàm illæ quæ tantùm modos, ſive accidentia repræſentant. Et rurſus illa, per quam ſummum aliquem Deum æternum, infinitum, omnipotentem, rerum omnium, quæ præter ipſum ſunt, creatorem intelligo; plus profectò realitatis objectivæ in ſe habet, quàm illæ per quas finitæ ſubſtantiæ exhibentur.* Incedis porrò heic paſſu grandi. Quare nonnihil ſiſtenda es. Ac non hæreo quidem circa id, quod vocas realitatem objectivam. Satis eſt, quòd cùm vulgò dicant res externas eſſe ſubjectivè, ſeu formaliter in ſeipſis, objectivè autem, ſeu idealiter

liter in Intellectu; videaris tu nihil aliud velle, quàm debere Ideam conformari rei, cujus eſt Idea: adeò ut repræſentativè nihil contineat, quod ipſo facto non ſit in ipſamet re; & tantò plus repræſentet realitatis, quantò res repræſentata plus realitatis in ſeipſa habuerit. Diſtinguis certè ſtatim pòſt realitatem objectivam à formali, quæ, ut interpretor, ſit ipſa Idea, non ut repræſentans, ſed ut entitas aliqua. Cæterùm conſtat ſeu Ideam, ſeu realitatem objectivam ejus, non eſſe menſurandam penes totam realitatem formalem rei, ſeu quam res ipſa habet in ſe; ſed penes eam duntaxat partem, cujus intellectus notitiam accepit; ſeu, quod eſt idem, penes notitiam, quam intellectus habet de re. Sic nempe eſſe in te dicetur Idea perfecta, ejus hominis quem attentè, & ſæpius, & in omnem faciem circumſpexeris; at illius, quem in tranſcurſu, quem ſemel, quem ex parte ſolùm videris, erit profectò imperfecta. Quod ſi non ipſum hominem, ſed larvam faciei obductam, & veſteis corpus undequaq; contegenteis adſpexeris; aut dicendum eſt non eſſe in te illius Ideam; aut ſi eſt aliqua, illã eſſe imperfectiſſimam, ſumméque confuſam. Ex quo dico haberi quidem Ideam diſtinctam, germanamque accidentium; at ſubſtantiæ ſub iis latentis non niſi confuſam, fictamq; ad ſummum. Adeò ut cùm dicis *plus eſſe realitatis objectivæ in Idea ſubſtantiæ, quàm in Idea accidentium*; primùm negandum ſit ſubſtantiæ eſſe veram Ideam ſeu repræſentationem, atq; idcirco ullam ipſius realitatem objectivam: ac deinde ubi fuerit aliqua conceſſa, negandum quoque ſit eam eſſe majorem, quàm ſit in Ideis accidentium, cùm quicquid realitatis hujuſmodi habet, habeat ex Ideis eorum accidentium, ſub quibus, vel quorum inſtar concipi ſubſtantiam ſuprà diximus, declarantes illam concipi non poſſe niſi ut extenſum, figuratum, coloratum aliquid. Circa id quod ſubdis *de Idea Dei*, quæſo te, cùm tibi nondum conſtet an ſit Deus, quomodo noſti Deum repræſentari per ſui Ideam, ſummum, æternum, infinitum, omnipotentem, omnium creatorem? An-non ex præconcepta de Deo notitia, quatenus audiiſti illa attributa de Deo enunciari? Quippe ſi nihil tale hactenus audiiſſes, ita-ne deſcriberes? Dices hoc jam ſolum afferri in exemplum, abſque eo, quod quidpiam adhuc definiatur. Eſto: ſed vide ne poſteà id habeas quaſi præjudicatum. Dicis eſſe in Idea Dei infiniti plus realitatis objectivæ, quàm in Idea rei finitæ. Sed primò, cùm humanus intellectus non ſit concipiendæ infinitatis capax; ideò neque habet, neque reſpicit Ideam infinitæ rei repræſentatricem. Quare & qui infinitum

Digitized by Google

infinitum quid dicit, attribuit rei, quam non capit, nomen quod non intelligit; quoniam ut res extenditur ultra omnem illius captum; ita finis negatio extenſioni illi attributa ab eo non intelligitur, cujus intelligentia ſine aliquo ſemper coërcetur. Deinde, cùm maximæ quæque perfectiones ſoleant Deo attribui; videntur eæ omnes deſumptæ ex rebus, quas vulgo miramur in nobis, cujuſmodi ſunt diuturnitas, potentia, ſcientia, bonitas, beatitudo, &c. quæ quantum poſſumus ampliantes, pronunciamus Deum æternum, omnipotentem, omniſcium, optimum, beatiſſimum, &c.. Quæ Idea porro hæc omnia repræſentat, non habet propterea plus realitatis objectivæ, quàm habeant res finitæ ſimul ſumptæ, ex quarum Ideis, Idea illa compacta eſt, ac deinde, modo jam dicto, adaucta. Nam neque qui dicit æternum, complectitur propterea mente totam extenſionem ejus durationis, quæ nunquam cœpit, & nunquam deſitura eſt: neque qui omnipotentem, totam multitudinem effectorum poſſibilium, atque ita de cæteris. Poſtremò, ecquis dici poteſt habere Ideam de Deo germanam, ſeu quæ repræſentet Deum qualis eſt? Quàm puſilla res eſſet Deus, niſi eſſet alius, haberetque alia, quàm noſtra hæc quantillacumque? Annon cenſenda eſt eſſe minor perfectionum proportio inter Deum, & hominem, quàm inter Elephantem, & intercutaneum animalculum acari? An ergo, ſi quis ex obſervatis acari perfectionibus, efformaret in ſe Ideam, quam Elephantis diceret, germanamque aſſeveraret, ineptiſſimus haberetur: & ſibi plaudet, ſi quis ex viſis hominis perfectionibus, Ideam efformet, quam & Dei eſſe, & germanam eſſe contendat? Quæſo etiam pauculas iſtas, quas in nobis eſſe deprehendimus, quomodo in Deo agnoſcimus eſſe? Et ubi agnoverimus, qualem-nam licebit propterea ejus eſſentiam imaginari? Eſt profectò Deus ſupra omnem captum infinitis intervallis; & cùm mens noſtra ad illius contemplationem comparatur, non modò caligat, ſed & nulla eſt. Quare neque eſt cur dicamus germanam ullam eſſe Ideam, quæ Deum repræſentet; abundéque eſt, ſi ex analogia harum rerum noſtratium, qualemcumque, & ad uſum noſtrum eliciamus, formemuſque ideam, quæ captum humanum non ſuperet, neque realitatem contineat, quam in rebus cæteris, cæterarumve rerum occaſione non percipiamus.

RESPONSIO.

Idem hîc facis, cùm negas ſubſtantiæ eſſe veram ideam, quia nempe ſubſtantia non imaginatione, ſed ſolo intellectu percipitur. Atqui dudum ego proteſtatus ſum, ô Caro, nihil mihi negotii eſſe cum illis qui ſola ſua imaginatione, non autem intellectu uti volunt. Vbi verò ais, ſubſtantiæ ideam nihil habere realitatis, quod non habeat ex ideis eorum accidentium, ſub quibus, vel quorum inſtar concipitur, *probas te revera nullam habere diſtinctam, quia nunquam ſubſtantia inſtar accidentium concipi poteſt, nec ſuam realitatem ab iis mutuari; ſed contra vulgò à Philoſophis accidentia ſubſtantiarum inſtar concipiuntur, nempe quoties realia eſſe dicuntur. Nulla enim accidentibus realitas (hoc eſt nulla entitas plusquam modalis) tribui poteſt, quæ non ab idea ſubſtantiæ deſumatur. Porrò ubi ais*, ideam Dei haberi tantùm ex eo quòd audiverimus quædam attributa de Deo enuntiari, *vellem adderes undenam ergo primi homines, à quibus iſta audivimus, eandem Dei ideam habuerint; ſi enim à ſe ipſis, cur non etiam eandem à nobis habere poſſumus? ſi verò à Deo revelante, ergo Deus exiſtit. Cùm autem addis*, eum qui infinitum quid dicit, attribuere rei quam non capit nomen quod non intelligit; *non diſtinguis intellectionem modulo ingenii noſtri conformem, qualem de infinito nos habere unuſquiſque apud ſe ſatis experitur, à conceptu rerum adæquato, qualem nemo habet, non modò de infinito, ſed nec fortè etiam de ulla alia re quantumvis parva. Nec verum eſt intelligi infinitum per finis, ſive limitationis negationem, cùm è contra omnis limitatio negationem infiniti contineat. Nec verum etiam eſt*, ideam omnes illas perfectiones quas Deo tribuimus repræſentantem, non habere plus realitatis objectivæ quàm habeant res finitæ. *Fateris enim ipſemet iſtas perfectiones ab intellectu noſtro ampliari ut Deo tribuantur. An ergo exiſtimas illa quæ ſic ampliata ſunt non ideò majora eſſe non ampliatis? Et unde eſſe poteſt facultas omnes perfectiones creatas ampliandi, hoc eſt aliquid ipſis majus, ſive amplius concipiendi, niſi ex eo quod idea rei majoris, nempe Dei, ſit in nobis? Nec denique verum eſt*, perpuſillum fore Deum ſi non ſit major quàm à nobis intelligatur; *intelligitur enim eſſe infinitus, atque infinito nihil majus eſſe poteſt. Atqui confundis intellectionem cum imaginatione, fingiſque nos Deum imaginari inſtar hominis alicujus permagni, tanquam ſi quis nunquam viſum elephantem imaginaretur eſſe inſtar animalculi acari quammaximi, quod tecum fateor eſſe ineptiſſimum.*

I N-

Digitized by Google

INSTANTIA.

QVàm gratioſus es, qui cùm te geras pro pura mente, & quicquid proteſtatus dudum fueris, mecum tamen, qui Caro ſim, aliquid negotii habere dignaris? An quia putas mihi adhùc intellectus quidpiam relinqui, quo gratiam hanc tuam percipiam? Videris ſanè: alioquin enim, cur haberi ineptus velles, ſtylum in meram carnem exacuens? At, ſi ita ſit, unde arguis uti me intellectu nolle, ſed imaginatione duntaxat? An-non te ſatis interpellavi, ut criterium traderes, quo poſſem agnoſcere uti me nunc intellectione, quæ non eſſet imaginatio, nunc imaginatione, quæ non eſſet intellectio? Et quare, ſi aliquod nôras, noluiſti illud tradere? An Imaginationem vis eſſe, cùm rem aliquam ſic percipimus, ut imaginem ejus quandam nobis obverſantem quaſi intueamur: Intellectionem verò cùm rèm percipimus, & nullam tamen imaginem velut obverſantem habemus? At primùm, vel neges oportet intellectionem corporum eſſe, ſive corpora intellectu percipi, quoniam illa ſine imagine veluti obverſante percipi non poſſunt; vel ſi admittas, admittas oportet eandem actionem eſſe ſimul imaginationem, & intellectionem. Et certè, quî negari poſſit intellectus functionem eſſe, cùm ſedulò, ſtudioſè, datâ operâ, eóq; fine, ut quanta maxima haberi poteſt, habeatur cognitio, incumbimus, attendimuſque ad corporeum aliquid præſens, & quod oculis uſurpemus, attrectemuſque manibus, adeò ut germanam illius imaginem menti obverſantem habeamus? Quî poſſit inquam id negari, niſi negetur ſimul intellectum nihil poſſe ratiocinari, aut deducere circa corpora; cùm id non poſſit niſi circa ea, quæ ab ipſo cognoſcuntur, & corpora cognoſci non poſſint, niſi per ſui imagines? Deinde, cùm velis Ideas eſſe in Intellectu, & Intellectum per illas cognoſcere res, quarum ſunt Ideæ: Nonne etiam in Intellectu ſunt imagines, & Intellectus per imagines cognoſcit? Quid enim aliud eſt Idea rei, quàm Imago ipſius rei? Idea certè Idea non eſt, niſi quia rem repræſentat, & Imago imago non eſt, niſi quia rem repræſentat. Quamquam quid in hoc immorer, cùm tu quoque id aſſerueris, ut eſt jam antè inculcatum. Ecquid ergo diſcriminis erit inter imaginationem, qua res percipiuntur per imagines, & intellectionem, qua res per imagines percipiuntur? An addes Imaginatricem non ratiocinari, ratiocinari verò Intellectum?

I. Videri intellectionem non poſſe ab imaginatione ſejungi: & eandem eſſe, ſive obverſari in utraque imaginem.

At

Digitized by Google

At quo modo tu negabis imaginatricem ratiocinari; negabo ego Intellectum imaginari; addamque ſolam eſſe Rationem, quæ ratiocinetur; nempe ut unaquæque facultas cognominem functionem obeat, ſicque & imaginatrici Imaginatio, & intellectui intellectio, & rationi ratiocinatio duntaxat tribuatur. Quòd ſi putes eandem Intellectus facultatem, quæ ſimpliciter res intelligit, poſſe quoque ratiocinari, deducerévе unam ex alia; Cur non putes eandem imaginari poſſe, ac tantò magis, quantò intelligere ſimpliciter res, nihil videtur aliud, quàm res ſimpliciter imaginari? An dices eſſe in Imaginatrice imagines corporeas tantùm, in intellectu verò incorporeas? At ſi imaginamur quidem,& intelligimus corpus aliquod, ec-quonam demùm diſcrimine imaginem illius exſiſtentem in intellectu ab ejuſdem imagine in Imaginatrice exſiſtente diſcernes? Quæſo tuam fidem, agnoſcere potes eſſe in te duas illius imagines, & dignoſcere quando una,quando alia percipias corpus? Heic non inſto,qui putes poſſe imaginem illam dici incorpoream,quæ ut repræſentat,ita conſtare ipſa debet variis partibus,coloribus,figuris, & ſimilibus, de quibus aliàs opportuniùs. Dico duntaxat,ſi aliquæ ſunt in intellectu imagines, quonam modo illæ repræſentare aliquid poſſunt, ſecùs ac eæ, quas degere in Imaginatrice admittis. Nulla certè earum repræſentat rem veluti in Puncto; ſed cum aliqua veluti diffuſione, aut extenſione. Et ſeponat mens quantum volet, aut potiùs quantum poterit materiam,atque corpulentiam; ſemper tamen ſupererit in ea imagine diffuſio,aut extenſio quædam. Atqui diffuſio, ſeu extenſio eſt corporeæ imaginis proprium, & qualem ipſe degere in imaginatrice concedis. Dices me eſſe nimis carneum, qui non experiar mihi obverſari imaginem ullam alicujus rei, quæ neque ſit in puncto, neque extenſionem habeat aliquam: Sed ego, cùm meam hebetudinem fatear, occaſionem habeo conquerendi de tuo acumine, qui tuum experiundi modum non tradideris, rogatus licèt,inſtigatuſque. Præter cætera enim quæſivi ex te,quomodo teipſum, ſeu Mentem pro contemplationis objecto haberes, & ſubſtantiam cogitantem definiens,experireris teipſum obverſari tibi ipſi alia ratione,quàm ut auram aliquam tenuem,puram,perſpicuam, &c. Tu verò id diſſimulaſti. Et nunc, cùm dicas te habere Ideam, ſive imaginem mentis; nonne dicere oporteret quomodo hæc Idea ſit imago, & quæ poſſit tradi generalis definitio imaginis, ut applicari ipſi poſſit? ut mentem referat neque in puncto, neque in extenſione quapiam exſiſtentem? Verùm id agamus, de quo a-

Digitized by Google

quo agitur; Statim enim rurſus idem rogitandi occaſionem facies.

II. *Falſum videri ſubſtantiam non imaginatione, ſed intellectu ſolo percipi: & quam habemus illius ideam non pendere ab iis, quas habemus accidentium.*

Dicis *ſubſtantiam non imaginatione, ſed intellectu ſolo percipi*. Ego Intellectu percipi non nego; neque enim poteſt ut quidpiam diſtinctum ab accidentibus concipi ſine abſtractione, & conſequentis deductione, quæ Intellectus propria eſt; at contendo imaginatione quoque ſimul percipi, ſeu imaginatrix ſit facultas diſtincta, quæ cum intellectu concurrat; ſeu potiùs ſit una, eademque facultas, ſenſu mox antè expoſito. Ratio verò eſt, quia non poteſt intellectus ſubſtantiam intelligere ex mutationibus accidentium, quin ipſam apprehendat; non poteſt autem niſi ſub Idea, formáve quadam apprehendere; Et quia talis idea eſt imago, & apprehenſio per imaginem eſt imaginatio; fit ut intellectus ſubſtantiam intelligere, niſi imaginando non poſſit. Tu qui vis ſubſtantiam intellectu ſolo, & non imaginatione etiam percipi, dicito quomodo id fiat? dicito quid aliud Intellectio quàm Ideæ perceptio ſit? quid ſit aliud imaginàtio, quàm perceptio imaginis; & cùm Idea imago ſit, quid aliud ſit Intellectio, quàm imaginatio? An Idea porrò ſubſtantiæ ſit germana, clara, diſtincta, alia quæſtio eſt. Contendis tu eſſe; ego eſſe nego, & cùm tu neque velis, neque poſſis dicere cujuſmodi ipſam concipias, ſed excandeſcas ſolùm in me, ego bona fide dico, & expono quemadmodum illam concipiam. Dico ſcilicet nos ſubſtantiam non percipere niſi ex conſequutione, atque adeò ſub abſtracta, impercepta, conjecturaliſque idea duntaxat. Cùm enim accidentia ſint quaſi veſtes ſubſtantiæ, perinde ratiocinamur ex mutationibus accidentium, eſſe ſubjectum ipſis commune, & nunc iſtis, nunc illis ſubſtans; ac commutatis veſtibus intelligimus eſſe corpus, quod nunc has veſteis, nunc illas induit. Et quemadmodum licet intelligamus eſſe ſub veſtibus corpus aliquod, non habemus tamen veram illius ideam, neſcientes putà, ſitne album, an fuſcum; glabrum, an piloſum; purum, an maculatum, &c. ſed confusè tantùm, generaliterve cæterorum inſtar id concipimus; Ita licèt ſub extenſione, figura, colore, ſapore, mollitie, aliiſque accidentibus intelligamus latere, ſeu eſſe debere aliquod ſubjectum, quod nominamus ſubſtantiam, non habemus tamen propterea germanam illius Ideam, neque aſſeverare poſſumus cujuſmodi ſit; ſed confusè ſolùm, & ſub generali quadam ſpecie ſubjectorum concipimus; adeò ut, tametſi conemur ſeponere mente extenſionem, figuram, colorem, accidentiáque cætera, ex-

periamur tamen adhuc nobis obverſari neſcio quid indefinitè extenſum, confusè figuratum, obſcurè coloratum, &c. uti objectum fuerat. Talem itaque dico eſſe Ideam, ſeu imaginem, ſub qua ſubſtantiam concipimus; permirumque erit, ſi tu cùm non poſſis divinare cujuſmodi ſit illud corpus, quod nunquam vidiſti, niſi veſtibus circumtectum, divinare poſſis, & exponere cujuſmodi ſubſtantia ſit, quæ tibi nunquam niſi obvelata ſuis accidentibus apparuit. Heinc, quia ego dixi *Subſtantiæ Ideam nihil habere realitatis, quod non habeat ex ideis eorum accidentium, ſub quibus, vel quorum inſtar concipitur*; arguis tu quidem *probare me nullam* habere reverâ diſtinctam; at ego cùm fatear nullam me habere reverâ diſtinctam, & qualemcumque habeo ingenuè profitear; non ſum tamen ita credulus, ut te diſtinctiorem habere perſuadear, quòd neque movear ſupercilio, quo ita vis credi, neque tu alia ratione probare poſſis habere te reverâ diſtinctam, quàm explicando cujuſmodi ſit; rem tantò tibi faciliorem, quantò vis ideam eſſe diſtinctiorem. *Nunquam*, inquis, *ſubſtantia inſtar accidentium concipi poteſt, nec ſuam realitatem ab iis mutuari.* Tranſis à concreto ad abſtractum; Non dico ego ſubſtantiam eſſe concipive ut nudam extenſionem, nudam figuram, nudum colorem; ſed ut aliquid extenſum, figuratum, coloratum. Quare & cùm dicis ſubſtantiam nunquam poſſe concipi inſtar accidentium, excipere licet, non poſſe ſubſtantiam ex oppoſito concipi unquam niſi inſtar accidentium, concretorum videlicet, ut ſit ſenſus concipi ſemper ut quoddam Ens quodammodo extenſum, quodammodo figuratum, quodammodo coloratum; tibique incumbit declarandum, quænam alia ſit illius diſtincta, & clara conceptio. Quod dicis ſubſtantiam ſuam realitatem ab accidentibus non mutuari, verum eſt; ſed falſum eſt quod non mutuetur illam ſui notitiam, quam in mentibus noſtris habet; quatenus nos nihil de ea aut cognoſcere, aut conjicere poſſumus, niſi interventu accidentium, mutationumque ipſius. An, & quomodo *Philoſophi vulgò accidentia concipiant ſubſtantiarum inſtar, dicantve realia*, heic non diſputo, cùm ſatis mihi ſit illa, ſubſtantiarum inſtar, divinitùs eſſe, prout fide doceor in Euchariſtico Myſterio. Non diſputo etiam utrum ſint Entitates ſolùm modales, ut olim defendi, nec poſſet hoc loco non inopportunè memorari: ſatis mihi eſt, quòd cùm jam de Ideis ſubſtantiæ, & accidentium quæſtio ſit, id de illis ſentiam, & dicam, quod ratio, & intelligentia, ſeu ſenſus, ut dicunt, communis non reſpuat. An tu idem præſtes, cùm ais,

nullam

nullam realitatem accidentibus tribui poſſe , quæ non ab Idea ſubſtantiæ deſumatur , quaſi notitia accidentium pendeat ex notitia ſubſtantiæ ; & non potiùs notitia ſubſtantiæ ex notitia accidentium , alii viderint. De comparatione realitatis objectivæ, quam utrique Ideæ attribuis, diſſeretur non multò pòſt.

III. *Qua ratione videantur primi homines Dei ideam habere potuiſſe, ſi non habuere ingenitam; & ut ratiocinetur, qui habere ſe ingenitam putat.*

Quod dicis *te velle ut addidiſſem, undénam primi homines, à quibus attributa de Deo accepimus* , ideam Dei habuerint ; Velim ego ſcias me non addidiſſe , Primùm quia perſuaſus fui , ut te quoque perſuaſum habui , primam de DEO notitiam habitam fuiſſe ab ipſomet DEO revelante , ſeſeque primis hominibus , à ſe creatis manifeſtante , ac illam deinceps propagatam fuiſſe in univerſos homines, atque adeò ad te, & me uſque. Quod tu verò præoccupans ais, *Si à Deo revelante, ergo Deus exſiſtit* ; verè id quidem infers ; ſed evertendo interim id ipſum, quod adſtruere vis. Nam ſi Idea DEI eſt accepta à DEO revelante , ſive per ſeipſum , ſive per internuncios ſeſe manifeſtaverit, id quidem arguit DEVM eſſe, ſed arguit tamen ſimul Ideam non innatam , ut tu contendis , ſed revelatione habitam , & infuſam. Deinde , quia tu non agebas de DEI notitia , quatenus per fidem, ſeu revelationem habetur , ſed quatenus poteſt haberi ratione , ſeu naturali lumine , addendum non cenſui quemadmodum illi, qui deſtituti lumine , quo nos Religio ſacra illuſtrat , Philoſophati ſunt de DEO , exiſtimârint homines primos potuiſſe in DEI pervenire notitiam ; quoniam credidi rem notiſſimam non poſſe abs te ignorari. Et ſi feciſſem , nonne inſultaſſes , ut priùs , *meminiſſe debuiſſe me , affari me heic mentem à rebus corporeis ſic abductam , ut nequidem ſciat ullos unquam homines ante ſe exſtitiſſe, nec proinde ipſorum authoritate moveatur.* Sed age, quoniam nunc tibi alia mens eſt , & ne videaris rem voluiſſe meas vireis adeò ſuperantem, ecce in pauca contraham, quæ diffuſiſſimè habentur apud vulgatiſſimos authores. Hoc ſolum præmitto , etiam notitiam quam Ethnici Ethniciſſimi habuere de DEO, gratiâ fuiſſe ipſius DEI, qui variis modis & argumentis homines invitat ad ſui notitiam; ex quo fit ut illi fuerint inexcuſabiles, quòd DEVM agnoſcentes ex operibus , non ut DEVM glorificaverunt , ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis : ſtultè nempe exiſtimantes ſeſe ex ſeipſis factos ſapienteis , qui reputare debuerant illam ſuam ſapientiam eſſe DEI donum. Iam verò produnt ecce Authores , homines primos cùm viderent Solem, Lunam, cætera Aſtra *ἀεὶ θέοντα incessanter currentia* , vocaſſe illa θεοὺς, *Deos*, ac præ cæteris ipſum Solem, cujus curſus eſſet

præſertim conſpicuus. Tum quòd Solem agnoſcerent ſummopere beneficum, cenſuiſſe illum circumambire terram, ut omnibus ex ordine nationibus benefaceret, ac appellaſſe rurſus θεὸν *Deum* ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι, quòd & *videret* univerſa, & *provideret* omnibus. Heinc quia DEVS erat ipſis benefactor, attribuiſſe hoc DEI nomen, tam hominibus, quàm cæteris rebus, à quibus aliquod beneficium conſequerentur; ſicque non modo homines, ut Cererem, Bacchum, Herculem, dictos, habitoſque in Diis; ſed etiam fonteis, flumina, cætera ad vitam utilia. Ac inter homines quidem dignatos præſertim hoc nomine fuiſſe ipſos Principes, quoniam cùm plus poſſent, plus etiam benefacerent, veluti Iovem, & alios; imò & illos duxiſſe dignos, qui ut Sol imperium in cœlo tenerent; unde ſedem ipſis in cœlo tribuerunt. Succeſſiſſe proinde aſſentatores, imitatoſque illos Poëtas, qui cœlum implerent hujuſmodi Numinibus, innumeriſque interim fabulis omnia commiſcerent. Et cùm vellent Principes omnes, etiam peſſimi, haberi in Diis, habitos fuiſſe noxios DEOS; adeò ut cùm multiplicato DEORVM quaſi Regno, diſtribuerentur eorum munia erga homines, habitus fuerit unus quaſi Rex, cæteri quaſi miniſtri, aut minores Dii, quorum ut aliqui conferrent beneficia, ita alii exigerent pœnas. Creditum fuiſſe proinde Mundum adminiſtrari, ſummi ſimul & minorum Deorum providentiâ (accedente potiſſimùm contemplatione ordinis, quo omnia vices ſuas obirent) & neque Eclipſeis, neque Cometas, neque fulmina, neque monſtra, neque ulla prodigia, neque omnino quicquam ſine eorum diſpoſitione, interventúque contingere. Cœpiſſe exinde philoſophari aliquos, haberéque Mundum animalis inſtar, ut effectus omnes, qui attribuebantur DEORVM naturæ, uni veluti Animæ per totum fuſæ tribuerentur, præcipua quadam illius parte exſiſtente velut principio, à quo regimen dictaretur; reliquis exſiſtentibus veluti facultatibus, per quas omnia peragerentur. Hac occaſione Legumlatores, cùm viderent eſſe homines malignos, qui ſuppliciorum quidem metu abſtinerent palàm, non abſtinerent tamen clàm ab inferendis injuriis; induxiſſe eam perſuaſionem, quòd Divina natura ſecretiora omnia permearet, occultáque etiam obſervaret ſcelera, quæ niſi in hac vita, in inferis ſaltem puniret per furias, ſuppliciáque illeic parata. Sed hæc proſequi nihil eſt neceſſe, ut neque percurrere ſpecialiores quaſdam Ariſtotelis, Democriti, cæterorumque vias, aut modos; Iſta, ut præſertim vulgaria, attigiſſe ſufficiat, quo videas potuiſſe primos homines

Ideam

Digitized by Google

Ideam quandam Dei habere, etſi non haberent, ut tu vis, innatam. Quare & nihil prodeſt tibi quærere, *Si illi à ſeipſis habuerunt, cur non etiam nos habere à nobis poſſimus:* Quippe vides tibi reſponderi poſſe, neque illos habuiſſe à ſeipſis; neque etiam nos habere à nobis; Sed & illos potuiſſe, & nos poſſe habere pari argumento, hoc eſt, ex inſpectione Solis, ordiniſque univerſi, in quem nos Devs reſpicere voluit, dum juſſit nos attendere non ad Ideam ingenitam, ſed ad exercitum cælorum, ad arcum cæleſtem, ad opera cætera, ex quorum contemplatione agnoſcamus, & benedicamus illum, qui ipſa creavit. Addo, poſt habitam aliquam de Deo notitiam, ejus Ideam à viris piis, ſapientibuſque excoli, qui nunc hoc, nunc illud commutent, addant, detrahant, prout agnoſcunt, aut edocentur eſſe divinæ majeſtati magis conſentaneum; ac te gloriari non debere, quòd obtinueris ex te potiùs, quàm ex aliis acceperis eam, quam jam habes de Deo Ideam, repræſentantem Deum ſummum, æternum, infinitum, omnipotentem, &c. ut priùs quoque objectum fuit. Addo, tametſi tu id dicas, ac fortè etiam perſuadearis habere te talem Ideam non ex auditu, non ex inſpectione corporum cæleſtium, aliarumve rerum externarum, non fore tamen authoritatem, perſuaſionemve illam tuam principium ejus demonſtrationis, cujus tantam feciſti ſpem; tametſi illam exiſtimes ratiocinio hoc ſtabilitam:

Si quis habens ſe in ſtatu ignorantiæ per affectatam abſtractionem comparato, dicat ſe agnoſcere, ac perſuaderi quòd habeat Ideam, per quam ſummum aliquem Deum æternum, infinitum, omniſcium, omnipotentem, rerumque omnium, quæ præter ipſum ſunt, creatorem intelligat; abſque eo, quòd ipſam vel ex auditu, vel ex contemplatione rerum externarum acceperit; eſt illius authoritas, ac perſuaſio germanum principium demonſtrationis, qua probetur eſſe parem Ideam omnibus hominibus ingenitam, non verò ex auditu, aut ex contemplatione rerum externarum acceptam.

Atqui ego me habeo in ſtatu ignorantiæ per affectatam abſtractionem comparato, & dico me agnoſcere, eſſeque perſuaſum, quòd habeam Ideam, per quam, &c.

Igitur mea authoritas, ac perſuaſio eſt germanum principium demonſtrationis, qua probetur, &c.

Digitized by Google

IV.

Dei, cùm infinitus ſit, non haberi veram ideam: Infinitum negatione ſolùm cognoſci: Unde ſit Ideæ ampliatio: Injuriâ negari fore perpuſillum Deum, ſi major non ſit quàm à nobis intelligatur.

Circa id, quod dixi, *eum, qui infinitum quid dicit, tribuere rei, quam non capit, nomen, quod non intelligit*, admones, *diſtinguendam eſſe intellectionem modulo ingenii noſtri conformem, qualem de infinito nos habere unuſquiſque apud ſe ſatis experitur, à conceptu rerum adæquato, qualem nemo habet non modò de infinito, ſed ne fortè etiam de ulla alia re, quantumvis parva.* Hoc verò prout heic dicitur, non modo eſſe verum conſentio, ſed exoſculor etiam, maximoperéque commendo. Quod autem dicis *me non diſtinguere*; vide, an-non ipſe potiùs reipſa diſtinguam, tu id contentus dicere, tanquam præclarum aliquid; diſtinctionem tamen reipſâ non teneas. Ego quippe diſtinctione admiſſa, nullam intellectionem, ſeu nullum conceptum adæquatum in hominibus comperio, etiam de re quantumvis parva, cujuſmodi eſt acari, cujus natura, generatio, compoſitio, vivificatio, motio, & id genus cætera, videntur mihi omnem humanam ſolertiam, ſagacitatemque excedere inſuperabilibus paraſangis; Ac proinde fuiſſe veriſſimè dictum à Doctore doctiſſimo, *Divinum opificem ita magnum eſſe in magnis, ut in parvis minor non ſit.* Quare tantùm abeſt ut ego non diſtinguam Intellectionis modulum; quin potiùs nihil agnoſco præter Modulum; & cùm ſit modulus reſpectu acari, quantò magis, putas, reſpectu Entis infiniti? Eò certè adducor, ut cùm nulla ſit proportio inter acari, & non totum modò Mundum, ſed etiam infinitum Ens, exiſtimem, Si is conceptus, quem formo de acaro intellectionis modulus ſit, conceptum de Deo, ſeu Ente infinito, non modò non modulum, ſed ne minimuli quidem moduluſi umbelliſſimam umbellulam eſſe. An tu perinde modulum teneas, aut te tenere exiſtimes, verba tua ſatis declarant. Dicis *verum non eſſe intelligi Infinitum per finis, ſeu limitationis negationem.* Quaſi verò ut vox Infiniti negationem finis, ſeu limitationis importat, non ita res illa cui tribuitur, intelligatur eſſe ejus diffuſionis, ut maxima ejus pars nos lateat, ac eatenùs ſolùm concipiatur, quatenus ejus finis non eſt, ubi finis eſt noſtræ conceptionis. Nempe quantumvis concipiamus rem non terminari, ubi terminatur conceptio; chaos tamen eſt, quod concipimus, eòque nos recipimus, ut dicamus nos quicquid id eſt, concipere non poſſe. Dicis *è contra omnem limitationem infiniti negationem continere.* Sed perinde eſt, ac ſi dicenti, Cæcum eſſe privatum viſu, objiceres non ita eſſe, ſed è contra videntem eſſe privatum cæcitate. Ac licitum quidem eſt tibi poſitivam rem duplici negatione explicare; verùm illi qui negativam negatione explicant, non videntur non planiùs loqui. Quod dixi *Ideam repræſen-*

Digitized by Google

ſentantem perfectiones ex rebus finitis acceptas, mentéque ampliatas, & Deo attributas, non plus continere realitatis objectivæ, quàm habeant res ipſæ finitæ ſimul ſumptæ; admittis tu quoque *iſtas perfectiones ab intellectu noſtro ampliari, ut Deo tribuantur*. Quod autem rogas, *an exiſtimem illa, quæ ſic ampliata ſunt, non ideò majora eſſe non ampliatis?* Nonne hoc eſt, quod ſæpiùs dixi, ac notavi præſertim videri te decipi, quòd exiſtimes plus eſſe realitatis, ſeu ſubſtantiæ in dilatata aliqua re, quàm in eadem, dum eſt contracta, ut in lamina, pluſquàm in globo non dilatato, aut in reti, pluſquàm in tela, ex cujus filis contexitur; aut in Byrſæ arcis circumductu, pluſquàm in corio integro: Et rurſus cauſſam referens, quamobrem Ideam tantò confuſiorem faciamus, quantò illam ampliamus magis, quaſi intercepta inanitate, & facta diſtractione partium, quæ quòd propterea plures non ſint; ideò plus quidem dilatationis habeant, ſed non ideò plus realitatis, quæcumque illa ſit, contineant; Quæris, *unde eſſe poſſit facultas ampliandi perfectiones creatas, niſi Idea Dei, ſeu Entis majoris, ſit in nobis?* Sed cùm non negem Ideam Dei eſſe in nobis, ſeu ex auditu, ſeu ex contemplatione ſit, ut jam dictum eſt; cùm admittam Dei eſſe beneficium, quòd habeamus facultatem ampliandi perfectiones creatas; Dico tamen non eſſe neceſſarium recurrere ad Ideam Dei, ut ingenitam, quo hujuſmodi facultas id præſtet. Præſtat ſcilicet ea ratione, qua Deus talem fecit, ut Ideam Pygmæi ampliaret inſtar ideæ Gigantis; lapidis inſtar montis; Lacus inſtar maris, &c. Quippe vis nativa intellectus habenda non eſt minor ea vi, quæ eſt in manu, ut paſtam diducat; in ore, ut vitrum exſufflando dilatet, & ita de cæteris. Negas *perpuſillum fore Deum, ſi major non ſit, quàm à nobis intelligatur*. Sed ohe! ubi Modulus? *Intelligitur*, inquis, *infinitus, atque infinito nihil majus eſſe poteſt.* Sed iterum ohe! ubi Modulus? Nam infinitum quidem dicis, ſed rem non intellectam dicis. Quippe aliqua quidem notio videtur huic voci ſubjecta; Verumtamen alia non eſt, quàm finis negatio in Ente, cujus poſitivam amplitudinem cùm non capias, imò neque partem illius milleſimam, imò neque centies millies milleſimam, imò denique nullam, fateri cogaris voluiſſe te intelligere rem, quæ non poteſt intelligi, & nihil aliud poſſe te dicere de illa, niſi quòd infinita ſit, hoc eſt inæſtimabiliter excedens finitudinem tuæ perceptionis. Dicis me intellectionem cum Imaginatione confundere: Nempe quia dum requiſivi *qualem-nam liceret Dei eſſentiam imaginari*, requirere potius debueram *qualem-nam liceret intelligere?* Verùm non

Digitized by Google

non eſt, cur aliquid ad antedicta adjiciam, aut de voce ipſa contendam, quæ ut admodum propria, etymoque ſuo conformis, ita perfamiliaris eſt. Tuum potiùs fuit dicere, cùm Deum intelligeres, qualem-nam tuæ intellectioni obverſari experireris? Annon quaſi quandam auram ubique, & abſque fine diffuſam, tenuiſſimam, puriſſimam, ſimpliciſſimam, lucidiſſimam, cui competeret eſſe intelligentiſſimam, potentiſſimam, optimam, &c. Et niſi hoc modo, aut formâ humanâ, quadam certè alia; cùm illius Ideam haberes ſecùs, quàm in puncto, quàm expertem ſimilitudinis, naturæve imaginis. Non ſanè quòd propterea cenſeres Deum hujuſmodi eſſe, ſed quòd non alium conciperes; & cùm non poſſes concipere, qualis in ſe eſſet, interim tamen qualem poſſes, tibi ipſi repræſentares, ut fieret objectum, de quo aliquid negares, aut aſſereres. Ego ſaltem ſimpliciter, ac bona fide id quod experior, quodque non experior, enuncio, neque meæ me ignorantiæ pudet; Tu, ſi ſecùs tibi videatur, perge agere, ut videbitur.

DVBITATIO V.

De illo effato, Nihil eſt in effectu, quod non ſit in cauſſa, *intelligendo de cauſſa materiali: &, quatenus verum eſſe poſſit*, tantum ſaltem eſſe debere realitatis formalis in cauſſa ideæ, quantum objectivæ in idea eſt.

ASſumis *conſequenter manifeſtum eſſe naturali lumine tantumdem ad minimum debere eſſe in cauſſa efficiente & totali, quantum in effectu eſt*: idque ut inferas, *tantumdem ſaltem eſſe debere realitatis formalis in cauſſa Ideæ, quantum objectivæ in Idea eſt*. Paſſus nempe hîc etiam grandis, & in quo non-nihil conſiſtendum ſit. Primò vulgare illud dictum, nihil eſſe in effectu, quod non ſit in cauſſa, videtur debere potiùs de materia, quàm de efficiente intelligi. Quippe efficiens externum eſt, & diverſæ plerumque naturæ ab effectu. Et quamvis effectus dicatur habere realitatem ab efficiente; habet tamen, non quam efficiens habeat neceſſariò in ſe, ſed quam mutuari aliunde poſſit. Patet res perſpicuè in effectu artis. Nam quamvis domus habeat totam ſuam realitatem ab artifice; artifex tamen illam non à ſe, ſed aliunde acceptam tribuit. Idem facit Sol, cùm materiam inferiorem variè commutat, variáque animalia

Digitized by Google

malia procreat; imò etiam parens, à quo licèt proles habeat materiæ aliquid, illud tamen non ut à principio efficiente, ſed ut à materiali habet. Quod objicis, *eſſe effectus debere vel formaliter, vel eminenter contineri in cauſa*, nihil amplius arguit, quàm effectum aliquando habere formam ſimilem formæ ſuæ cauſæ, aliquando diſſimilem, & imperfectiorem quidem, adeò ut forma cauſæ ſupra illam emineat. Sed non ſequitur ut proptereà vel eminens cauſa det aliquid de ſuo eſſe, vel quæ continet formaliter, partiatur ſuam formam cum effectu: Nam & quamvis id fieri videatur in generatione viventium, quæ eſt ex ſemine; non dices tamen, opinor, patrem, cùm generat filium, reſecare daréque illi rationalis animæ partem. Vno verbo, cauſa efficiens non alia ratione continet effectum, quàm quatenus illum ex certa materia adumbrare poteſt ac perficere. Deinde circa illud quod infers, *de realitate objectiva*, exemplum uſurpo imaginis meæ, quæ ſpectari poteſt, vel in ſpeculo cui me objicio, vel in tabula quam pictor adornat. Vt enim ego ipſe ſum cauſa imaginis in ſpeculo, quatenus ex me emitto mei ſpeciem in ſpeculum, & pictor cauſa imaginis, quæ exhibetur in tabula; ita cùm Idea, vel imago mei ſit in te, vel quovis alio intellectu, quæri poteſt, an ego ipſe ſim cauſa illius, quatenus emitto mei ſpeciem in oculum, & intercedente oculo in ipſum uſque intellectum; an verò ſit cauſa quæpiam alia quæ illam quodam quaſi penicillo, ſtylove in intellectu delineet. Videtur porrò non alia cauſa præter me eſſe requirenda: nam & quamvis poſteà intellectus mei Ideam ampliare, minuere, componere, aliâ ratione tractare poſſit; ipſe ſum tamen cauſa primaria totius realitatis, quam illa habet in ſe: & quod heic dicitur de me, idem intelligendum eſt de quolibet objecto externo. Iam realitas illa Ideæ diſtinguitur duplex per te; & formalis quidem alia eſſe non poteſt, quàm tenuis illa ſubſtantia, quæ ex me effluxit, & in intellectu recepta, inque Ideam conformata eſt. (Niſi velis autem ſpeciem ex objecto procedentem effluxionem eſſe ſubſtantialem, fac quodcumque lubuerit, realitatem ſemper imminues.) Objectiva autem nihil eſſe poteſt præter repræſentationem ſeu ſimilitudinem mei, quam gerit Idea: aut certè præter ſymmetriam, qua partes Ideæ ita diſponuntur, ut me referant. Quocumque modo acceperis, nihil eſſe quidem reale videtur; quoniam eſt ſola relatio partium inter ſe, & ad me, vel modus realitatis formalis, quatenus hoc modo conformata eſt: ſed nihil refert; dicatur, quia placet,

Digitized by Google

realitas objectiva. Hoc poſito, videreris tu quidem debere comparare realitatem formalem Ideæ cum realitate mea formali, ſeu cum mea ſubſtantia: & realitatem objectivam Ideæ cum ſymmetria partium mei, ſeu delineatione & forma externa: at placet tamen tibi comparare realitatem objectivam Ideæ cum realitate mea formali. Porrò quicquid ſit de explicatione ſuperioris axiomatis, patet non modò eſſe in me tantundem realitatis formalis, quantum eſt objectivæ in mei Idea; ſed realitatem etiam formalem Ideæ, nihil penè eſſe reſpectu meæ formalis, ſeu totius meæ ſubſtantiæ. Quocirca & tibi concedendum eſſe, *tantumdem ſaltem eſſe debere realitatis formalis in cauſa Ideæ, quantum objectivæ in idea eſt*, quando totum quicquid in Idea eſt, nihil penè eſt comparatione ipſius cauſæ.

RESPONSIO.

MVlta hîc dicis ut mihi videaris contradicere, nec tamen ullò modo contradicis, cùm planè idem quod ego concludas. Sed tamen multa hinc inde permiſces, à quibus valde diſſentio, ut quod axioma, nihil eſt in effectu quod non præextiterit in cauſa, *de cauſa materiali potius quàm de efficiente ſit intelligendum, nunquam enim perfectio formæ in cauſa materiali, ſed in ſola efficiente præexiſtere poteſt intelligi; & quòd* formalis realitas Ideæ ſit ſubſtantia, *& talia.*

INSTANTIA.

I. *Haud jure relinqui regiam viam, qua Dei exſiſtentia probatur ex effectibus in univerſo manifeſtis; ut per vocatam objectivam Ideæ realitatem probetur: Realitatis vocem impropriè uſurpari.*

ERras, ſi me exiſtimas tibi aliquid objeciſſe contradicendi animo, aut ut contradicere viderer. Feci amicè, quòd te amicè excepturum non diffidebam, hoc eſt, propoſui dubitationes, de quibus te velle moneri putabam; Vnde & principia expendi, & quæ tu dixeras obſcurè, experiri volui, an ſatis intelligerem; ac proinde vel vera, vel nihil obſtantia admiſi, ut hærerem ſolùm vel falſis, vel dubiis: ſicque me hoc loco potiſſimum geſſi. Tu verò ita excepiſti ut qui rixantur in Scholis ſolent: dum me amicè accedentem intuitus es torvè, quaſi inimicum; & me officiosè aliquid largiente, videri voluiſti quaſi vi herculea à reluctante id extorſiſſe. Age porrò ecquidnam eſt, in quo me non contradixiſſe, & concluſiſſe tecum gloriaris? Nempe concluſi, *tantundem ſaltem eſſe debere realitatis formalis in cauſſa Ideæ, quantum objectivæ in idea eſt*. Ego verò cùm id concluſi, juxta expoſitionem antecedentem concluſi;

Digitized by Google

cluſi; & cùm dicis me nullo modo tibi priùs contradixiſſe, tibi ipſe ſtatim contradicis, cùm ais, diſſentire te valdè ab eo, quòd præmiſi, Effatum illud intelligendum potiùs, quàm de efficiente cauſſa, &c. Et agnoſco ſanè quid velis; ſed, ut hoc præmoneam; Cùm probanda foret Dei exiſtentia ex quibuſdam operibus, quorum cauſſa agnoſceretur, tu non potuiſti quidem aliud, quàm petitum ex dependentia effectus à cauſſa argumentum excogitare; at deſeruiſti tamen viam Regiam, quam & Scriptura indicat, & Sapientes omnes ſectantur; videlicet contemplationem admirabilis univerſi; & per neſcio quam ſomnii, deceptionis, deluſionis ſemitam, ſubduxiſti te ex ipſo univerſo; videlicet ipſum & quicquid eſſet præter te, falſum eſſe exiſtimans; ac falſum ſimul quicquid ex eo, & præter te deduceretur. Quæſiiſti ergo in teipſo aliquem effectum, cujus ſi nullam poſſes cauſſam, præter DEVM agnoſcere, exſiſtere Deum exinde probares: Et quia ipſa Dei Idea occurrit, ideò viſum eſt circa illam totum opus impendere. Ac videbas quidem te illam habere ex auditu, ac meditatione, & ex converſatione uſque cum hominibus habita; neque enim, licèt voluiſſes, exuere planè potueras ideas rerum priùs viſarum, auditarum meditatione formatarum; ſed te tamen ſic habere voluiſti, quaſi nullas planè haberes Ideas ex rebus, eſſetque tibi liberum, ut diſquireres, an-non aliunde potiùs, quàm ex rebus haberes, ut quas non eſſe ſupponeres. Tum quia hujuſmodi Idea videbatur eſſe miræ tenuitatis ſuſtinendæ moli, tanti ponderis, ideò corroborandam cenſuiſti diſtinctione illa realitatis duplicis, formalis, atque objectivæ, cujus inventione ita es gloriatus, ut cenſueris poſſe eâ ſolâ, ceu Equo Durateo Ilium expugnari. Cæterùm ut nihil heic dicam nec de via Regia relicta, nec de deluſoria illa ſemita, nec de falſâ ſuppoſitione, quòd exiſtimes te non accepiſſe Ideas ex rebus; nec de incapacitate demonſtrandi quod te aliquid de te referente authoritas tua pro principio demonſtrationis habenda ſit; Quæſo circa tuam diſtinctionem (ex qua ſi quidpiam ſis probaturus, non aliis, ſed tibi probaturus ſis) Quæſo inquam, quid nomine *Realitatis* intellectum velis? Si dixiſſes *Entitatem*, idem, ut videtur, dixiſſes, & vocem tritam, ſaltem in Scholis tuo ſenſui accommodaſſes; at ſapere placuit nihil nimis vulgare: Quid ergo Realitas eſt? Vox abſtracta eſt, cujus concretum eſt Reale: Quid verò eſt id, quod Reale vocas? Reale vox eſt derivata, cujus primitiva eſt Res; Quid verò eſt Res? Quàm vereor ne vocem uſurpâris,

quam non poſſis deſcribere! Sed hoc mittatur; Nonne Res per te eſt ſola ſubſtantia, cùm quicquid præterea eſt, non ſit Res, ſed modus Rei? Igitur id ſolùm quod ſubſtantiale eſt Reale eſt, ſicque ſola ſubſtantialitas realitas erit? Iam verò Idea per te, eſt-ne ſubſtantia? dicis manifeſtè non eſſe, dicis manifeſtè eſſe Modum, imò & modum dicis non ſubſtantiæ, ſed operationis, quæ ipſa eſt modus. Igitur Idea per te non eſt Res, ſed modus duntaxat? Igitur quod erit Ideale, Modale quidem dici poterit, ſed non tamen Reale; & ipſa Idealitas erit quidem Modalitas; ſed non poterit Realitas dici. Igitur haud bene diſtinguis in Idea Realitatem duplicem, quæ ne ullam quidem Realitatem habet. An dices de Idea, quod univerſè de accidente dixiſti, totam ejus realitatem, ſive entitatem modalem ab Idea ſubſtantiæ, (dicendum fuit à ſubſtantia) deſumi? At cùm Idea ſpectari poſſit vel quatenus Idea eſt, ſeu eſt repræſentativa objecti; vel quatenus unà cum operatione, cujus eſt modus, cohæret cum mente, ſeu operante ſubſtantia; poterit quidem dici habere realitatem poſteriore modo, ſicque ad ſummũ habebit eam, quam realitatem formalem dicis; at priore nullam habebit, ſicque haud bene appellabis realitatem objectivam. An dices modalitatem poſſe analogicè appellari realitatem? Sed cur relinquas proprium, congruumque nomen modalitatis, uſurpes verò improprium, & incongruum Realitatis?

II. *Videri ideam cum ſua realitate objectiva, ſeſe habere ut figuram ceræ impreſſam cum ſua ſigilli repræſentatione; adeò ut quemadmodum figura repræſentativa eſt, ſigillum repræſentabile: ſic idea habeat realitatem objectivam, ſeu repræſentationem cauſſæ; ipſa cauſſa realitatem formalem, ſeu repræſentabilitatem.*

Vno verbo, cùm non laborares de Realitate Ideæ formali, ſed ſola Realitas objectiva eſſet cordi, quid neceſſe fuit tum ea diſtinctione offundere tenebras, tum obtrudere vocem illam Realitatis objectivæ, cujus loco poteras dicere ſimilitudinem, repræſentationem, aut eſſe repræſentativum, vel quid ſimile, ut explanatiùs res diceretur? Ego ut dicam, ſi quid percipio; cùm tu nolis Ideas, ſeu ſpecies ac imagines rerum ita dimanare in nos, ut quidpiam realitatis formalis ex earum ſubſtantia retineant, ac nolis proinde eam imaginem quæ dicitur Idea conſurgere, fieri, aut eſſe in mente per modum picturæ, ſeu quomodo imago per applicationem colorum depingitur in tabula; Supereſt ut cenſeas eam imaginem, quæ dicitur Idea, conſurgere, fieri, aut eſſe in mente per modum impreſſionis, ſeu quomodo Imago per applicationem ſigilli in ceram imprimitur. Dices ſtatim me nimis carneum, qui rerum corporearum inſtar res mentaleis concipiam. Sed, ô bone, diſcrimen hoc puto inter te, & me, quòd cùm uterque eodem modo concipiamus, ego bona fide modum explicem, neque opinionem facere velim,

velim, quòd ſubtiliorem modum concipiam; tu eundem modum non agnoſcas, & cùm ſubtiliorem non reveles, videri tamen velis, habere ſubtiliorem. Hoc certè loco, aut longè fallor, aut non aliam habes imaginationem, quàm figuræ in re molli à ſigillo impreſſæ; videlicet omnia, quæ dicis huic imaginationi conformia ſunt; at fateri tamen non vis, imò neque mentionem facere ejus ſimilitudinis, quam habes in mente, ne facilè nimis res mentaleis corporearum inſtar intelligere convincaris. Certè etiam quod ſpectat ad Ideam Dei, non videris poſſe, aut habere illam ut notam impreſſam, aut concipere cauſſam imprimentem; aut intelligere conſervationem notæ impreſſæ ex impreſſione inceſſante per cauſſam imprimentem facta, modo ullo magis mentali, ac Seraphico, quàm D. Bonaventura, dum uſus eſt ſimilitudine notæ, ſeu figuræ, quæ ita in aqua à ſigillo imprimitur, ut quo momento ſigillum deſinit imprimere, nota, ſeu figura prorsùs evaneſcat. Vtcumque ſit, & cùm univerſa noſtra Philoſophia, (quæ noſtra eſt infirmitas) in comparandis rebus conſiſtat, Neque enim rem incompertam ex alia comperta deducere poſſumus, quin ad ſimile aliquid, ac magis notum referamus; mirari non debes ſi ego infirmitatis conſcius, comparando philoſopher, ac cenſeam res à me conceptas non poſſe meliùs explicari aliis, quàm ſi ipſis eaſdem, quibus ipſe utor, comparationes, ſeu ſimilitudines, palàm faciam. Heinc ſeu aſſequar mentem tuam, ſeu non aſſequar, imaginabor ſaltem te concipere Ideam veluti figuram in cera impreſſam, & cauſſam Ideæ, veluti ſigillum, à quo figura impreſſa ſit. Nempe contendis *cauſſam Ideæ nihil transfundere de ſua realitate actuali, ſive formali in Ideam*; non transfundit verò etiam aliquod ſigillum in figuram impreſſam, (idque quicquid demũ voces actualem, formalemve realitatem; ſeu nempe ſubſtantiam, ſeu potiùs formam ipſam repræſentabilem, qualis eſt in ſigillo forma externa, ſeu figura & ſimilitudo repræſentabilis per figuram impreſſam.) Dicis *ideam eſſe talis naturæ, ut nullam aliam ex ſe realitatem formalem exigat, præter illam, quam mutuatur à cogitatione, cujus eſt modus*: talis verò etiam eſt natura figuræ, ut non aliam exigat quàm ipſius ceræ, ſive ſubſtantiæ, cujus eſt modus. Subdis, *quòd Idea realitatem objectivam hanc, vel illam contineat, potiusquàm aliam, hoc profectò habere debere ab aliqua cauſſa, in qua tantundem ſit ad minimum realitatis formalis, quantum ipſa continet objectivæ*: Quod verò figura hanc vel illam ſimilitudinem, ſeu repræſentationem, potiùs quàm aliam habeat, debet hoc profectò ha-

Digitized by Google

bere ab aliquo ſigillo, in quo tantundem ſit ad minimum repræſentabilitatis, quantum ipſa continet (ita loqui liceat) repræſentativitatis. Scilicet poteſt quidem ſigillum multa prætereà alia repræſentabilia continere; (ut ſi ex parte ſolum fuerit ceræ applicitum) at figura nihil poteſt habere repræſentativum illius, quod ab ipſo non habeat, quodque ſaltem in eo, ut repræſentabile non ſit. Addis, *quemadmodum modus eſſendi objectivus competit Ideis ex ipſarum natura, ita modum eſſendi formalem competere Idearum cauſſis ex earum natura:* quemadmodum verò modus eſſendi repræſentativus competit figuræ ex ſua natura; ita & ſigillo modus eſſendi repræſentabilis ex ſua natura. Sequitur, *Quamvis fortè una Idea ex alia naſci poſſit, non tamen hîc dari progreſſum in infinitum, ſed tandem ad aliquam primam debere deveniri, cujus cauſſa ſit inſtar archetypi, in quo omnis realitas formaliter contineatur, quæ eſt in Idea tantum objectivè;* Quamvis verò una figura ex alia naſci poſſit (ut ſi cera figurata, & indurata imprimatur materiæ molliori) non tamen datur proceſſus in infinitum, ſed tandem ad aliquam primam debet perveniri, cujus cauſſa, ſeu ſigillum, à quo eſt facta, ſit inſtar archetypi, in quo omnis ſimilitudo repræſentabiliter contineatur, quæ eſt in figura tantum repræſentativè. Concludis *Lumine naturali eſſe tibi perſpicuum ideas in te eſſe veluti quaſdam imagines, quæ poſſint quidem facilè deficere à perfectione rerum, à quibus ſunt deſumptæ, non autem quicquam majus, aut perfectius continere:* Lumine verò naturali perſpicuum eſt figuram eſſe velut imaginem, quæ poſſit quidem facilè deficere à perfectione ſigilli, à quo ſit (ut ſi cera ſit granuloſa, aliaſve impura, aut non ſatis mollis) non autem quicquam majus, aut perfectius continere, (ſeu repræſentare ex ſigillo) valeat. Quorſum porrò hæc omnia? non alio fine, quàm ut intelligamus, quò reſpexeris, reſpicereve potueris, cùm tuam illam realitatem objectivam obtruſiſti, cujus loco ſi ſimilitudinem, repræſentationem, aut quid ſimile viſum fuiſſet dicere, perinde dixiſſes, & clariùs dixiſſes.

III. *Diſſimulatas difficultates fuiſſe: & quatenus verum, aut non verum ſit, præexſiſtere effectum in cauſſa; ut de objectiva idea realitate concludatur.*

Videamus jam quo apparatu, ac molimine machinam commoveas. *Iam verò*, inquis, *Lumine naturali manifeſtum eſt tantundem ad minimum eſſe debere in cauſſa efficiente, & totali, quantum in ejuſdem cauſſæ effectu; Nam quæſo undénam poſſet aſſumere realitatem ſuam effectus, niſi à cauſſa? Et quomodo illam ei cauſſa dare poſſet, niſi eam haberet? Heinc autem ſequitur nec poſſe aliquid à nihilo fieri, nec etiam id, quod magis perfectum eſt, hoc eſt, quod plus realitatis in ſe continet, ab*

eo,

Digitized by Google

eo, quod minus. Quis nõ exſpectaret hoc loco effectum quantus eſt univerſus Mundus? videlicet ad demonſtrandum perfectionem divinæ cauſſæ, quæ tot tantaſque perfectiones univerſo indidit Mundo? Tu tamen pro effectu accipis non totum Mundum, non Solem, non terram, non hominem, non mentem, nõ ſubſtantiam ullam, imò neq; operationem ullius ſubſtantiæ, atque adeò ne mentis quidem; ſed ſolum, ac ſimplicem modum operationis ipſius mentis; tametſi neq; integrum illum, ſeu prout eſſe formale habet, ſed qua parte ſolùm habet objectivum. Intermiſcuiſti autem vocem realitatis, ut tibi viam ſterneres ad attribuendum id nominis Ideæ objectivè acceptæ. Sed de nomine quidem dictum jam eſt, & de ipſa re paullò poſt dicetur. Nunc cùm dicere ſuffeciſſet, *Tantundem ad minimum eſſe debere in re ſui imaginem imprimente, quantum in imagine ipſa impreſſa*: Placuit tamen longiore circuitu & ab univerſaliore effato, eò, quò tendebas, accedere. Ac ipſe quidem, effatum illud, quòd dum fuerit ritè acceptum, videatur eſſe veriſsimum, universè non improbavi; ſed prout abs te propoſitum fuit, difficultates oppoſui, quas tu ſolertiſsimè declinaſti pro more. Dixeras tu *manifeſtum eſſe naturali lumine tantundem ad minimum eſſe in cauſſa efficiente, quantum in effectu*: Ego ut oſtenderem manifeſtum non eſſe, oppoſui debuiſſe te potiùs loqui de cauſſa materiali, quàm de cauſſa efficiente; & exemplo rem declaravi in artis, naturæque effectibus. Tu deinceps nihil ad hoc, ſed dixiſti ſolùm *te à me valdè diſſentire, quia nunquam formæ perfectio in cauſſa materiali, ſed in ſola efficiente præexſiſtere intelligi poſſit.* Sed ut præteream quàm conſtanter pares tibi ſuffugia ex ipſa ratione loquendi, cùm *non formam* dicis, de qua, ut parte effectus, ſeu ſubſtantia, ſeu accidens, ſeu modus, ſeu quicquid deniq; ſit, erat potiſſimùm dicendum; ſed *perfectionem formæ*, ex qua phraſi non poſsis nihil non comminiſci. Vt hoc, inquam, præteream, nonne oportuerat reſponſionem adjicere, niſi ad alia, ſaltem ad id, quod fuerat de Inſectorum à Sole, productione objectum? Nonne explicandum, quomodo vel forma, vel anima ranæ in Sole præexſiſtat? & niſi anima, ſaltem perfectio hujus animæ, non extrinſeca illa quidem (ne ad aliquid recurras, quod extrà cùm ſit, nihil ipſius ſit, tantum abeſt, ut ſit perfectio) ſed omninò intrinſeca, & quæ ſit eſſentialiter ipſamet, aut certè aliquid ab ipſa non plusquàm modaliter, & conſideratione diſtinctum? Nonne explicandũ, inquam, quomodo in Sole, potiuſquàm in materia, materialibuſve principiis (qualia non negem aliqua, utpote corpuſcula Lucis ex Sole

Sole uſque advenire) quæ ex varia ſui permiſtione, adjectione, detractione, tranſpoſitione, &c. videantur poſſe nunc hanc, nunc illam, nunc aliam exhibere formã, illiuſve perfectionem; eodem modo, quo dum ſtatua, aut domus, aut quidvis aliud per artem fit, tota forma, perfectióque ejus intelligitur præexſtitiſſe in materia, quatenùs oportuit duntaxat aliquid ipſius detrahere, addere, tranſmutare, &c. adeò ut nihil planè in effectu ſit, quod nõ anteà potuerit demonſtrari in ipſa materia? Addo me ex abundanti admiſiſſe modum loquendi vulgarem, quo Materia dicitur cauſſa; quandoquidem propriè loquendo ſolum efficiens cauſſa eſt; adeò ut cauſſa, & efficiens Synonyma ſint, & utraque vox ſignificet principium, à quo, & materia, nihil aliud, quàm materia ſit, & ſignificet principium ex quo. Adnoto verò, ut inſinuem, quàm facile nobis circa res ipſas imponatur, niſi circa voces ſatis attenti fuerimus. Hoc certè loco nemo non dicit Effectum præexſiſtere in cauſſa; Et tamen Primò effectus non præexſiſtit, quoniam, ſi præexſiſteret, exſiſteret, cùm non exſiſtere tamen ſupponatur. Secundò, neque præexſiſtit, neque exſiſtit unquam in cauſſa; ſed exſiſtit ſolùm, ſive fit à cauſſa; idque eo tempore, quo fit; Nam de antecedente dicitur ſolùm fieri potuiſſe, & conſequente factus fuiſſe à cauſſa. Tertiò neque præexſiſtit, exſiſtitve quidem in ipſa materia, ſed exſiſtit ſolùm, ſeu fit ex materia, & eo quidem tempore, quo exſiſtit, aut fit; nam antecedente, aut conſequente dicitur ſolùm fieri potuiſſe, & factus fuiſſe ex materia. Quartò proinde dici non poteſt aliquid effectus præexſtitiſſe in materia, ſed fuiſſe potiùs ipſa materia: ſiquidem materia non fuit ſuiipſius ſubjectum, ſed ipſamet ſua entitas. Addo rurſus, me non abs re dixiſſe, tametſi interdum effectus habeat aliquid de efficientis materia, ea ratione tamen ab ipſo non ut ab efficiente, ſed ut à materiali principio pendere. Innuere enim volui, cùm Efficiens hujuſmodi eſt, ut reſecare aliquid ex ſe ipſo non valeat, tum nihil planè, quod in effectu ſit, præexſtitiſſe in efficiente; qua ratione ſe habet effectus artis reſpectu artificis, ac ſe habere debet effectus naturæ reſpectu cauſſæ immaterialis. Ex quo fit ut tales effectus dici poſſint præ cæteris non tam in cauſſa, quàm à cauſſa eſſe; & conſideratione tranſlata ad tempus productionem antecedens, non tam debeant dici præfuiſſe in cauſſa, quàm eſſe, vel fieri potuiſſe à cauſſa. Dicere certè fuiſſe in potentia activa cauſſæ, eo tantùm ſenſu probari poteſt, quòd potentia ipſius productrix fuerit in cauſſa; cùm aliunde nihil effectus neque in potentia

cauſſæ,

Digitized by Google

cauſſæ, neque in cauſſa fuerit; & quod dicitur fuiſſe formaliter, vel eminenter, tum hoc ſenſu accipi debeat, tum adjungi debeat interpretatio in Dubitatione expoſita. Dicere etiam fuiſſe in intellectu cauſſæ propter Ideam, eo tantùm ſenſu poteſt admitti, quod ejus faciendi Idea in intellectu cauſſæ fuerit; cùm alioquin effectus neque ſit ipſa Idea, neque omninò aliquid, quod in intellectu exſtiterit, ſed quidpiam planè extra ipſum. Vtcumque ſit, En ut non graver idem planè quod tu iteratò concludere:

Tantundem ad minimum realitatis formalis, ſeu ſimilitudinis repræſentabilis debet eſſe in cauſſa, ſeu re imaginem ſui imprimente, exempli gratiâ in ſigillo, quantum eſt realitatis objectivæ, ſeu ſimilitudinis repræſentativæ in ejus effectu, ſeu imagine, exmpli gratiâ in figura ceræ à ſigillo impreſſa:

Atqui datur cauſſa imprimens in mente Ideam, ſeu imaginem ſui; ipſáque Idea, ſeu Imago in mente impreſſa eſt effectus illius cauſſæ:

Igitur tantundem ad minimum debet eſſe realitatis formalis, ſeu ſimilitudinis repræſentabilis in cauſſa Ideæ, quantum eſt realitatis objectivæ, ſeu ſimilitudinis repræſentativæ in ipſa Idea.

DVBITATIO VI.

De non habente ex ſe ſui ipſius ideam Mente (quæ non videatur poſſe ſeipſam magis intelligere, quàm oculus ſeipſum videre) & neque Dei, neque Angelorum, neque corporearum potiſſimùm rerum.

SVbſumis, *ſi in te ſit Idea, cujus realitas objectiva ſit tanta, ut nec eminenter, nec formaliter illam continueris, atque adeò illius cauſa eſſe non potueris; tum demùm ſequi neceſſariò exſiſtere aliquid præter te in mundo: cùm ſecus careas argumento, quo certus reddaris eſſe aliquid.* Verùm ex jam dictis, tu cauſa non es realitatis Idearum; ſed ipſæmet res per Ideas repræſentatæ, quatenus emittunt imagines ſui in te, ut in ſpeculum: licèt tu ex ipſis occaſionem poſſis aliquando ſumere chimærarum depingendarum. Sed ſeu ipſa ſis cauſa, ſeu non; an propterea incerta es, eſſe aliquid præter te in mundo? Bona verba

quæſo : nam opus non eſt, ut, quicquid de Ideis ſit, argumenta ad id quæramus. Percurris deinceps *Ideas quæ in te ſunt, ac præter ideam tui, numeras Ideas Dei, rerum corporearum, inanimatarumque, Angelorum, animalium, hominum : idque, ut cùm de Idea tui difficultatem non eſſe dicas, inferas Ideas hominum, animalium, Angelorum, componi poſſe ex iis, quas habes tui, Dei, rerum corporalium : & Ideas rerum corporalium potuiſſe quoque à te proficiſci.* Hoc verò loco mirari ſubit, quî dicaris habere Ideam tui, (& fæcundam adeò, ut ex illa poſſis tot alias depromere) ac rem carere difficultate : cùm reverâ tamen aut Ideam tui nullam habeas, aut illam admodum confuſam atque imperfectam, prout jam obſervavimus in ſuperiorem Meditationem. Et inferebas tu in illa, nihil poſſe faciliùs, atque evidentiùs à te percipi, quàm te ipſam: Quid ſi, cùm non habeas, nec habere poſſis tui Ideam, dicaris poſſe quidvis aliud faciliùs, atque evidentiùs, quàm teipſam percipere? Cogitanti certè mihi quorſum fieri poſſit, ut neque viſus ſeipſum videat, neque intellectus ſeipſum intelligat; illud in mentem ſubiit, quod nihil agat in ſeipſum : quippe nec manus (aut in ipſa digitus ſummus) ſe verberat; nec pes ſibi calcem impingit. Cùm aliunde verò ad notitiam alicujus rei eliciendam, neceſſe ſit rem agere in facultatem cognoſcentem; immittere nempe in illam ſui ſpeciem, ſive ſui ſpecie illam informare : perſpicuum videtur ipſam facultatem, cùm extra ſeipſam non ſit, non poſſe illam ſui ſpeciem in ſeipſam tranſmittere, neque ſui notitiam conſequenter, elicere, ſive, quod idem eſt, percipere ſeipſam. Et quare putas oculus, cùm ſe in ſeipſo non videat, videt tamen in ſpeculo? Nempe quia inter oculum, ſpeculumque eſt interſtitium, & oculus ita agit in ſpeculum, immittens in illud ſui ſpeciem, ut ſpeculum in ipſum reagat, propriam ejus ſpeciem in illum remittens. Dato mihi porrò ſpeculum, in quod ipſa perinde agas; ſpondeo fore, ut eo reflectente in teipſam tui ſpeciem, tum demum te, non directâ quidem, ſed reflexâ tamen cognitione percipias : quouſque autem non dederis, ſpes non eſt, ut teipſam nôris. Poſſem heic quoq; inſiſtere, quî dicaris habere Ideam Dei, niſi fortè qualem, & quo modo jam diximus? Quî Angelorũ? de quibus niſi aliquid audiiſſes, neſcio an unquam cogitaſſes? Quî animalium, cæterarumq; rerum, quarum, ſi in ſenſus non incidiſſent, penè certus ſum te nullas Ideas fuiſſe habituram : ut & nullam habes innumerarum rerum, quarum ad te neque adſpectus, neque fama pervenit? Sed his dimiſſis, illud admitto, Ideas diverſarum rerum in mente exſiſtenteis ita poſſe

com-

Digitized by Google

componi, ut plures aliarum formæ cooriantur, tametſi quas enumeras, non videantur ſufficere ad iſtam tantam diverſitatem; imò neque ad diſtinctam, determinatamque certæ cujuſpiam rei Ideam. Hæreo autem ſolùm circa Ideas rerum corporearum, quòd difficultas non parva ſit, quomodo ex ſola tui Idea, dum te pro incorporea geris, teque ut talem conſideras, eas deducere ex te poſſis. Nam ſi ſolam ſubſtantiam incorpoream noſti, quomodo fieri poteſt ut capias præterea ſubſtantiam corpoream? Eſt-ne aliqua inter hanc, & illam analogia? Dicis utramque convenire in eo, quòd ſit apta exſiſtere: at iſta convenientia non intelligitur, niſi priùs res utraque quæ convenit, intelligatur. Notionem quippe communem facis, quæ priuſquam formetur, oportet particularia intelligi. Profectò ſi ex intellecta ſubſtantia incorporea poteſt intellectus formare Ideam ſubſtantiæ corporeæ: non eſt cur dubitemus quin cæcus, vel qui à nativitate detentus fuerit in denſiſſimis tenebris, formare apud ſe Ideam & lucis, & colorum poſſit. Dicis poſſe conſequenter haberi Ideas extenſionis figuræ, motus, aliorúmque ſenſibilium communium: ſed facilè nimirùm dicis. Id mirum, cur non lucem, colorem, alia, facilitate pari deducas: verùm immorandum in iſtis non eſt.

RESPONSIO.

S*I quid haberes ad exſiſtentiam rerum materialium probandam, procul dubio hic attuliſſes, ſed cùm tantùm interroges,* an ergo mea mens incerta ſit eſſe aliquid præter ſe in mundo; *& fingas non opus eſſe ut argumenta ad id quæras, atque ita provoces tantùm ad præjudicatas opiniones; multò clariùs oſtendis nullam te ejus quod affirmas dare poſſe rationem, quàm ſi omnino tacuiſſes. Quæcumque verò hîc diſputas de ideis non egent reſponſione, quia tu nomen ideæ ad ſolas imagines in Phantaſia depictas reſtringis; ego verò ad id omne quod cogitatur extendo. Sed obiter quærere libet quo argumento probes*, nihil agere in ſe ipſum? *Nempe non ſoles uti argumentis; hoc autem probaſti exemplo digiti, qui ſeipſum non verberat, & oculi qui ſe inſeipſo non videt, ſed in ſpeculo. Quibus facile eſt reſpondere non eſſe oculum, qui ſpeculum videt magis quàm ſeipſum, ſed mentem quæ ſola & ſpeculum, & oculum, & ſeipſam quoque agnoſcit. Atque etiam dari poſſunt alia exempla in rebus corporeis, ut cùm turbo ſe in gyrum vertit, nunquid iſta converſio actio eſt quam in ſeipſum exercet? Denique notandum eſt me non affirmaſſe*, ideas rerum materia-

Digitized by Google

lium ex mente deduci, *ut non ſatis bona fide hîc fingis; expreſſè enim poſtea oſtendi ipſas à corporibus ſæpe advenire, ac per hoc corporum exſiſtentiam probari: hîc verò tantùm expoſui, nullam in iis tantam realitatem inveniri, ut ex eo quod nihil ſit in effectu, quod non formaliter, vel eminenter præextiterit in cauſa, concludi debeat illas à ſola mente non potuiſſe proficiſci, quod nullo modo impugnas.*

INSTANTIA.

I. *Non ineptiendum. Difficultates declinatas ſuiſſe. Omnem ideam eſſe imaginem; quare in intellectu, non minùs quàm in imaginatrice, imaginem eſſe.*

QVàm velles me facerem ineptum, ſi tui inſtar dubitarem eſſe aliquid præter me in mundo, & ad probandum aliquid eſſe, rationes alias, quàm evidentiam aut conquirerem, aut afferrem. Tu ut voles, ſomniato, decipitor, deluditor, quocumque lubebit modo caveto, ne te verſari nobiſcum putes, nos alloqui, ad nos ſcribere, &c. Ego agere pergo bona fide, qui in Mundo, ſeu Natura rerum tam multa obſcura, & perſcrutatione digna invenio, ut nimis puerile, & ridiculum putem res adeò apertas vertere in dubium, & in ipſarum exſiſtentia comprobanda terere tempus. Et dicito me nihil aliud, quàm interrogare; dicito provocare me ad opiniones præjudicatas; dicito me nullam habuiſſe rationem; dicito ſatius fuiſſe ut tacerem; non extorquebis tamen à me, ut eſſe ineptiendum putem. Ad rem potiùs ipſam; Dicis *quæcumque hîc diſputo de Ideis non egere reſponſione:* Sed perſpectum jam artificium, quo, dum nihil habes, quod reſpondeas, nihil eſſe dignum reſponſione dicis. Cauſſam ſubdis, *Quia nomen Ideæ ad ſolas imagines in phantaſia depictas reſtringam, tu ad id omne, quod cogitatur, extendas.* Quàm verò cautè ſcopulum declinas! Videlicet poſtquam dixiſti *reſtringere me Ideæ nomen ad imagines in phantaſia depictas* (quod tamen non feci) caviſti acutiſſimè ne ſubjiceres *te extendere ad imagines in mente depictas*; quas non excluſas à me noviſti, & de quibus par, aut eadem potiùs fuit difficultas; ſed obliquando ſubjeciſti *te extendere ad id omne, quod cogitatur.* Quæſo te verò, quicquid cogitatur, nonne eſt objectum cogitationis? Iſtud verò objectum, nonne objicitur, & quaſi obverſatur menti cogitanti? Et iſtud nonne objicitur, obverſaturque ſub aliqua, niſi phantaſtica, ſaltem mentali imagine? & iſta imago nonne erit Idea? Et reciprocè iſta Idea nonne erit imago in mente exſiſtens? Et nonne tu quoque, ut eſt adnotatum, dixiſti ea tantùm, quæ cogitantur ut imagines, eſſe propriè ideas? Proba igitur ecquaſ-nam ex omnibus imaginibus ideas eſſe non admi-

ſerim

Digitized by Google

ſerim ad phantaſiam, reduxerim ad mentem; ſive ad id omne, quod cogitatur, non extenderim. Sed hoc nempe te angit, quòd cùm nihil poſſit objici, ſive obverſari menti cogitanti, niſi tanquam imago, videas talem imaginem eſſe ſemper ſpeciem corpoream, atque adeò rem cogitatam non exhiberi menti, niſi ſub ſpecie corporea; quomodo nobis non exhiberi ſubſtantias incorporeas tu perſuadere adnixus es, ut inferre poſſes illarum notitiam ex corporearum notitia non proficiſci, aut dependere.

Quæris deinde obiter, quo argumento probem nihil agere in ſeipſum; nempe qui non ſoleam uti argumentis? Sed mihi quidem viſum eſt ſuperfluum argumentum ſubjicere, ubi tam manifeſtum fuit actionem, & paſſionem, idem eſſe cum motu: adeò ut cùm omnis motus habeat terminum à quo, & terminum ad quem, ut loquuntur, ipſa actio ſit ab agente, tanquam à termino à quo, & paſſio ſit in patiente, tanquam in termino, ad quem; ſintque agens, & patiens proinde diſtincta, quòd aliàs non eſſent duo termini, neque idcircò ullus motus. Vnde & contentus fui adferre exemplum de manu; &, ne cavillareris manum agere in ſeipſam, quatenus digito extremo volam pulſat (quanquam tunc non tota manus agit in ſeipſam, ſed una pars manus in aliam) idcircò accepi exemplum de digito ſummo, qui ſe jam non pulſet; & de calce, quæ utcumque poſſit in aliam partem ejuſdem corporis impingi, non tamen in ſeipſam poteſt. Tu verò, quòd non omnia, quòd non ſuperflua dixerim, anſam accepiſti, quaſi ab inexſpectatò, ut tibi fidem faceres, dicenti me nullas adferre rationes, nullis uti argumentis, nihil objicere reſponſione dignum. Sed de me quidem alii viderint, qui nunquam mihi tam parùm tribuent, ut non plus æquo attributum cenſeam; Quod te adtinet, cùm hoc loco reprehendis in me, quòd argumento uſus non ſim, dum agere nihil in ſeipſum dixi, contendiſque ex oppoſito poſſe aliquid in ſeipſum agere, ecquónam quæſo argumento id, quod propoſui, improbas? ecquónam idipſum, quod aſſeris, probas? Nullo certè; ut mirum ſit nullis te uti argumentis, ubi me nullis uſum cauſaris. Dicis *exemplis à me allatis facile eſſe reſpondere*; Sed ad memorata quidem nihil reſpondiſti, dixiſtique ſolùm aliquid de exemplo oculi, quod cùm ipſe non attuliſſem, niſi ad præveniendum reſponſionem; tu diſſimulaſti inſtantiam, qua propoſui emiſſionem ſpeciei ex oculo in ſpeculum, non eſſe remiſſionem ex ſpeculo in oculum; ut oſtenderem circa emiſſionem oculum eſſe agens, & ſpeculum patiens; circa

II. Probatum non fuiſſe idem non agere in ſeipſum, ſuggillari immeritò, & retorqueri in doctorem culpam. In circumductione turbinis non agere idem in ſeipſum.

Digitized by Google

circa remiſſionem verò ſpeculum agens, & oculum patiens : recurriſti autem ad mentem , quæ cùm cognoſcat cætera , ſeſe quoque ipſam cognoſcat; tametſi hoc ipſum in quæſtione ſit, neque ullo à te argumento probatum. Heinc quia parum idonea videbatur eſſe reſponſio , non argumentum quidem, ſed exemplum ſolum attuliſti in rebus corporeis. *Nam,* inquis , *cùm turbo ſe in gyrum vertit, Nunquid iſta converſio actio eſt , quam in ſeipſum exercet ?* DEUM immortalem! niſi non aut manus, aut ſcutica fuit, quæ in orbem acta hanc impreſſit vertiginem? Niſi non eadem eſt ratio , quæ ſagittæ transvolantis per aërem. Et quamvis fortè dicturus ſis ſagittam habere eum motum non ab arcu, aut manu, ſed à ſeipſa; idcirco-ne idem aget in ſeipſum? Certè dici quidem poteſt pars agere in partem, hoc eſt pars ſequens quælibet ab uſque capulo impulſo à chorda in quamlibet antecedentem, hoc eſt ad uſque cuſpidem: at non propter eà eadem pars in ſeipſam , aut tota ſagitta in totam ſagittam ; alioquin enim tam eſſet actio à cuſpide in capulum , quàm à capulo in cuſpidem , ſicque ſagitta non magis progrederetur, quàm regrederetur, foretque adeò immobilis. Quare & quòd turbo vertatur in orbem, tum modus impreſſionis tum figura facit, ob quam partes non directè , ut in ſagitta, ſed orbiculariter diſpoſitæ ſunt, ſeſeque proinde in orbem quidem , ſed ordine tamen , ſive ſucceſſivè propellunt : Adeò ut una aliqua prima deſignata , poſtquam impreſſio ordinatè pervenerit ad ultimam, impellatur ab ipſa , ut ſibi contigua , ſicque revolutiones plures peragantur , neque propter eà aut eadem pars in ſeipſam , aut totùs turbo in ſe totum agat ; converſáve ſit actio , quam turbo in ſeipſum exerceat ; niſi eo modo , quo , dum homo ſua manu femur ſuum percutit, hanc percuſſionem actionem dices, quam homo in ſeipſum exerceat , ac ideò concludas idem agere in ſeipſum.

III. *Nihil confictum fuiſſe, cùm objectum eſt dictam eſſe Mentem poſſe deducere ex ſe Ideas rerum corporearum; Neque reſponſum fuiſſe ad difficultatem, quæ propoſita fuerat ea de re.*

Dicis poſteà, *notandum eſſe te non affirmaſſe ideas rerum materialium ex Mente deduci, ut non ſatis bona fide hîc fingo.* Cedò porrò non-ne tu ipſe es , qui te dicis Mentem, aut nomine Mentis loqueris , loquutuſve es ? Et non-ne iſta tua fuerunt verba ? *Quantum autem ad ideas rerum corporalium , nihil in illis occurrit , quod ſit tantum , ut non videatur à me ipſo potuiſſe proficiſci ?* Et facta diſtinctione , *Ex iis verò , quæ in ideis rerum corporalium clara, & diſtincta ſunt , quædam ab idea mei ipſius videor mutuari potuiſſe, nempe ſubſtantiam, durationem, numerum , & ſi quæ alia ſunt ejuſmodi. Nam cùm cogito lapidem eſſe ſubſtantiam, ſive eſſe rem , quæ per ſe apta eſt exſiſtere ; itemque me eſſe ſubſtantiam ;*

Digitized by Google

tiam ; quamvis concipiam me eſſe rem cogitantem, & non extenſam ; lapidem verò eſſe rem extenſam, & non cogitantem, ac proinde maxima inter utrumque conceptum ſit diverſitas, in ratione tamen ſubſtantiæ videntur convenire. Cedò proinde ecquid-nam finxi? Ecquid non ſatis bona fide? An quod dixi te *affirmare*, cùm tu ſolùm dixeris *videri?* At hoc ipſum eſt, quod tutemet fingis; cùm eam vocem mihi attribuis. Siquidem mea hæc verba fuerunt, *Hæreo ſolum circa ideas rerum corporearum, quòd difficultas non parva ſit, quomodo ex ſola tui idea, dum te pro incorporea geris, téque ut talem conſideras, eas deducere ex te poſſis.* Nulla affirmationis mentio, ſed eo ſolùm modo, quo aut affirmares, aut tibi videri diceres, hærere me dixi. Verùm fac me illud *videri* ita fuiſſe interpretatum, quaſi tu ſeriò affirmares, An-non propter conſequutionem abs te deductam id licuit? Nempe id ſtatim pòſt habuiſti, tanquam ſeriò, & affirmanter conſtitutum, ſic inquiens, *Itaque ſola reſtat Idea Dei, in qua conſiderandum eſt, an aliquid ſit, quod à meipſo non potuerit proficiſci.* Dicis te poſteà expreſsè oſtendiſſe ideas rerum materialium à corporibus ſæpe advenire, ac per hoc corporum exſiſtentiam probari. Sed hoc difficultatem non ſolvit, donec te habes in eo ſtatu, in quo nihil ad te perveniat ex corporibus, in quo ſi aliquid remaneat, quod olim ex corporibus pervenerit, id reputes falſum; in quo tuiipſius, ac Dei notitiam mutuari contendis, non ex ulla notitia corporum rerumve externarum; ſed planè ex teipſo, aut ex iis, quæ in te ſunt, ſeclusis planè rebus externis. Dicis *te hîc tantùm expoſuiſſe nullam in iis tantam realitatem inveniri, ut ex eo, quòd nihil ſit in effectu, quod non formaliter, vel eminenter præexſtiterit in cauſſa, concludi debeat illas à ſola mente non potuiſſe proficiſci.* Et ſubdis, *me hoc nullo modo impugnaſſe.* Sed primùm facis tu chimæras, & vis deinde illas impugnemus? Fingis te nempe in eo ſtatu, ut neſcias an aliqui homines ante te exſtiterint; an ſit aliquid omninò extra te: ut nôris duntaxat teipſum, hoc eſt mentẽ tuam, mentiſve naturam (cùm ipſe nempe ſis ſola mens) omninò clarè, & diſtinctè; ut clarè, & diſtinctè cognoſcas eſſe ſubſtantiam incorpoream, & tametſi neque lapidem, neque ullum omninò corpus unquam videris, aut falſum ſit, quod videris, cogites tamen lapidem eſſe ſubſtantiam; & in ratione ſubſtantiæ convenire cum mente, & ſimilia. Niſi verò iſta chimæræ non ſunt, aut digna ſunt non impugnatione, ſed ne commemoratione quidem? Deinde, hoc tuum fuit artificium, dicere me non impugnaſſe, cùm animadvertiſti te reſpondere non poſſe ad difficultates, quas impugnando tibi propo-

propoſui. Illas non repeto, ſed quæſo duntaxat patientem Lectorem, ut conſideret, annon reſpondere debuiſſes ad ea quæ objeceram, ab illis uſque verbis, *Nam ſi ſolam ſubſtantiam incorpoream noſti, quomodo fieri poteſt, &c.* & ad quorum calcem teſtatus ſum nolle me in iis immorari. Nempe quia difficultas præcipua circa concluſionem intentam ſtatim urgenda remanebat; Qua occaſione, cùm properarem, teſtatus quoque fueram mox antè, nolle me inſiſtere, ut pluribus ſanè licuiſſet, circa ea, quæ dixeras de Ideis Dei, Angelorum, animalium, cæterarum rerum, ut extenſionis, ſubſtantiæ, coloris; & de quibus loquutus ſic fueras, quaſi nihil unquam de rebus per illas repræſentatis neque vidiſſes, neque audiiſſes, neque alio modo quàm falsò noviſſes; ac interim tamen Ideas ita partireris, ut cenſeres alias potuiſſe à teipſo proficiſci; alias accipi à rebus extra te exſiſtentibus; alias à nihilo procedere, videlicet Ideas falſas. Eadem porrò occaſio eſt, ob quam nunc etjam non inſiſto, contentus proponere ratiocinationem, qua fretus illa ediſſeruiſti, cujuſque jam antè eſt facta ſuſpicio.

Si quis habens ſe in ſtatu ignorantiæ per affectatam abſtractionem, perſuaſus ſit ſibi promptum eſſe agnoſcere Ideas innatas, ſeu quas haberet in ſtatu ignorantiæ per puram negationem; illi promptum eſt diſcernere Ideas vel à ſe habitas, vel à re extra exſiſtente acceptas, vel à nihilo etiam profectas:

Atqui ego me habens in ſtatu ignorantiæ per affectatam abſtractionem, perſuaſus ſum mihi promptum eſſe agnoſcere ideas innatas, ſeu quas haberem in ſtatu ignorantiæ per puram negationem:

Igitur mihi promptum eſt diſcernere Ideas, vel à me habitas, vel à re extra exſiſtente acceptas, vel etiam à nihilo profectas.

DVBITATIO VII.

De capitali Demonſtratione pro Dei exſiſtentia, ex præcedente apparatu; ad cujus imitationem conficiatur exſiſtere reipsâ infinitos mundos, quorum habita eſt idea ab antiquis philoſophis.

CONcludis, *Itaque ſola reſtat Idea Dei, in qua conſiderandum eſt, an aliquid ſit, quod à meipſo non potuerit proficiſci. Dei nomine intelligo ſubſtantiam quandam infinitam, independentem, ſummè intelli-*

Digitized by Google

intelligentem, ſummè potentem, & à qua tum ego ipſe, tum aliud omne, ſi quid aliud exſtat, quodcumque exſtat, eſt creatum. Quæ ſanè omnia talia ſunt, ut quò diligentiùs attendo, tantò minùs à me ſolo profecta eſſe poſſe videantur: ideoque ex antedictis Deum neceſſariò exſiſtere eſt concludendum. Scilicet huc eſt quò tendebas. Ego verò ut concluſionem amplector, ita non video quî ſic concludas. Dicis iſta, *quæ de Deo intelligis, hujuſmodi eſſe, ut proficiſci à te ſolo non potuerint:* id nempe intendens, *ut debuerint ab ipſo Deo proficiſci.* Sed primùm, nihil verius eſt quàm quòd à te ſolo profecta non fuerint, ſeu quòd illorum intelligentiam à te, vel per te duntaxat non habueris: ſunt enim profecta, habitáque à rebus, à parentibus, à magiſtris, à Doctoribus, à ſocietate hominum, in qua es verſatus. At mens ſola ſum, inquies, nihil admitto extra me; ne aures quidem quibus audierim, neque homines mecum colloquutos. Hæc dicere potes: ſed diceresne, niſi auribus nos audires, ac niſi eſſent homines, à quibus verba acciperes? Loquamur ſeriò, & dic bona fide: Voces illas, quas de Deo effers, nonne habes à ſocietate hominum, quibus convixiſti? Et cùm ab illis voces habeas, nonne & notiones ſubjectas, deſignataſque vocibus? Igitur nòn ſint à te ſolo, videntur tamen non propterea à Deo, ſed aliunde eſſe. Deinde quidnam in illis eſt, quod accepta primùm à rebus occaſione, habere ex te ipſe deinceps non potueris? An-ne propterea aliquid capis, quod ſit ſupra humanum captum? Sanè ſi intelligeres Deum cujuſmodi eſt, eſſet cur à Deo te doctum putares: hæc verò omnia, quæ Deo attribuis, nihil aliud ſunt, quàm obſervatæ aliquæ in hominibus, aliiſque rebus perfectiones, quas mens humana valeat intelligere, colligere, & amplificare, ut aliquoties dictum jam eſt. Dicis, *cùm ex te poſſit eſſe Idea ſubſtantiæ, quia ſubſtantia es; non poſſe tamen Ideam ſubſtantiæ infinitæ, quia infinitus non es.* Verùm nulla eſt propterea in te infinitæ ſubſtantiæ Idea, niſi nomine tenus, & quatenus homines comprehendere (quod eſt reverà non comprehendere) infinitum dicuntur: adeò ut neceſſe proinde non ſit talem Ideam à ſubſtantia infinita proficiſci; ea nempe fieri componendo, ampliandóque poteſt: quemadmodum jam dictum eſt. Niſi cùm priſci Philoſophi ex comprehenſo hoc viſibili ſpatio, hoc unico mundo, his paucis principiis, ipſorum Ideas ſic in ſe habuerunt, ut illas ampliantes Ideas efformaverint infiniti univerſi, infinitorum mundorum, infinitorum principiorum; dicturus ſis illos non efformaſſe taleis Ideas ex vi ſuæ mentis: ſed eas proceſſiſſe in mentem ex infinito univerſo,

Digitized by Google

verſo, infinitis mundis, infinitis principiis? Quod defendis autem *te percipere infinitum per veram Ideam:* ſanè, ſi illa eſſet vera, repræſentaret infinitum cujuſmodi eſt, ac proinde perciperes quod eſt in ipſo præcipuum, & de quo nunc agitur, videlicet infinitatem. Verùm cogitatio tua ſemper terminatur ad finitum aliquid, ſolúmque infinitum dicis, quia non percipis quod eſt ultra tuam perceptionem: ut proinde non malè cenſearis percipere infinitum per negationem finiti. Neque ſufficit dicere, *percipere te plus realitatis in infinita ſubſtantia, quàm in finita.* Oporteret enim te percipere realitatem infinitam; quod tamen non facis. Quin etiam revera non plus percipis: quoniam finitam ſolùm amplias, ac deinde imaginaris eſſe amplius realitatis in eo, quod dilatatum eſt, quàm in eodem, dum eſt contractum. Niſi velis quoque Philoſophos illos plus percepiſſe realitatis, quæ reverà eſſet, cùm plureis mundos conciperent, quàm dum unicum in mente haberent. Ex quo obiter adnoto cauſſam, cur mens noſtra tantò magis confundatur, quantò aliquam ſpeciem, ſive Ideam magis ampliat, ex eo eſſe videri, quòd hujuſmodi ſpeciem à ſuo ſitu diſtrahit, diſtinctionem partium illi adimit, ac ita totam attenuat, ut tandem evanida fiat. Ne memorem mentem perinde confundi ad cauſſam oppoſitam, cùm nimis contrahit Ideam. Dicis *non obſtare, quòd non apprehendas infinitum, aut omnia quæ in illo ſunt: ſed ſufficere, ut pauca quædam intelligas, quò veram, & maximè claram, diſtinctamque Ideam habere dicaris.* Imò verò non habes veram Ideam infiniti, ſed finiti ſolùm, ſi non comprehendas infinitum, ſed finitum duntaxat. Dici potes ad ſummum cognoſcere partem infiniti: at non propterea ipſum infinitum: ut ille qui nunquam egreſſus ſpecum ſubterraneam, dici quidem poteſt cognoſcere partem mundi, at non propterea ipſum mundum: adeò ut propterea ineptus evaſurus ſit, ſi tam anguſtæ partis Ideam, cenſeat eſſe Ideam veram, germanamque totius mundi. *At,* inquis, *de ratione infiniti eſt, ut à te, qui finitus es, non comprehendatur.* Credo equidem: at non eſt de ratione veræ Ideæ rei infinitæ, ut illius tantùm partem minimam, ſive potius nullam, ob nullam cum toto proportionem repræſentet. *Sufficere,* ais, *ut pauca hæc à te clarè percepta intelligas.* Sed nempe, ut ſufficit videre extremum capillum ejus hominis, cujus vis habere germanam Ideam. An non eſſet mei egregia effigies, ſi pictor unum mei capillum, ejuſve extremũ duntaxat depingeret? At minor, non dico longè, aut longiſſimè, ſed infinitè etiam eſt proportio eorum omnium quæ de infini-

to,

to,ſeu deDeo cognoſcimus,quàm unius mei capilli, apicisve ejus ad meipſum totum. Vno verbo hæc de Deo nihil probant, quod non probént etiam de infinitis illis mundis; ac tantò magis, quantò illi potuerunt clariùs ex hoc uno clarè perſpecto intelligi quàm Deus, vel ens infinitum ex tua ſubſtantia, quæ cujuſmodi ſit, nondum tibi conſtat.

RESPONSIO.

Hic nulla habes quæ non jam ante dixeris, & à me fuerint exploſa: unum monebo de Idea infiniti, quam ais non poſſe eſſe veram, niſi comprehendam infinitum, dicique poſſe ad ſummum me cognoſcere partem infiniti, & quidem partem minimam, quæ non meliùs infinitum refert, quàm exigui capilli effigies hominem integrum repræſentat. Moneo, inquam, è contra planè repugnare, ſi quid comprehendam, ut id quod comprehendo ſit infinitum. Idea enim infiniti ut ſit vera nullo modo debet comprehendi, quoniam ipſa incomprehenſibilitas in ratione formali infiniti continetur, & nihilominus eſt manifeſtum Ideam quam habemus infiniti non repræſentare tantùm aliquam ejus partem, ſed revera totum infinitum, eo modo quo debet repræſentari per humanam Ideam; etſi procul dubio alia multò perfectior, hoc eſt, accuratior & diſtinctior, haberi poſſit à Deo, aliáve naturâ intelligente, quæ ſit humanâ perfectior. Eadem ratione qua non dubitamus quin Geometriæ imperitus totius trianguli Ideam habeat, cùm figuram eſſe tribus lineis comprehenſam intelligit, etſi à Geometris alia multa de eodem triangulo cognoſci poſſint, atque in ejus Idea animadverti, quæ ab illo ignorantur. Vt enim ſufficit intelligere figuram tribus lineis contentam ad habendam Ideam totius trianguli; ſic quoque ſufficit intelligere rem nullis limitibus comprehenſam, ut vera & integra Idea totius infiniti habeatur.

INSTANTIA.

I. Capitalis fortè illa demonſtratio proponitur formâ ſyllogiſticâ; ejuſque imbecillitas universè primum, ac variè monſtratur.

AN nihil heic habeam non dictum; an tu omnia exploſeris, ſi qui legent, ii judicium ferent: ac ſpecialiter quod heic attigi de infinito univerſo, déque infinitis principiis, ac mundis; quódque cùm nulla ratione poſſes ſolvere, ſolito more es prӕterlapſus. Id ut meliùs pateat, ac ſimùl, quæ ſit Archimedeæ tuæ demonſtrationis vis inclareſcat, rem ex antecedentibus reſumere eſt operæ-pretium. Demonſtrare voluiſti Deum exſiſtere; rem

Digitized by Google

rem aliunde certiſſimam, ſed viſus es tibi ea ratione, ſeu demonſtratione probare, qua præfatus fueris, *nullam meliorem ab humano ingenio excogitari unquam poſſe.* Illam hoc loco ita concludis,

Si ſit in me Idea, cujus realitas objectiva ſit tanta, ut non potuerit à me proficiſci, neceſſe eſt illam eſſe in me poſitam ab aliqua cauſſa diſtincta à me, in qua tantundem ad minimum ſit realitatis formalis, quantum eſt in Idea objectivæ, quæque proinde reipſa exſiſtat:

Atqui eſt in me Idea, cujus realitas objectiva eſt tanta, ut non potuerit à me proficiſci; illa ſcilicet, quæ mihi repræſentat, aut per quam intelligo Deum ſubſtantiam quandam infinitam, æternam, independentem, ſummè intelligentem, ſummè potentem, & à qua tum ego ipſe, tum aliud omne, ſi quid aliud exſtat, quodcumque exſtat, creatum eſt:

Igitur neceſſe eſt talem Ideam eſſe à cauſſa, in qua tantundem ad minimum ſit realitatis formalis, quantum in ipſa Idea eſt objectivæ, quæque proinde reipſa exſiſtat.

Sed in ſolo Deo eſt tantundem ad minimum realitatis formalis, quantum in ipſa Idea eſt objectivæ, ſolus enim Deus eſt ſubſtantia infinita, quidvis autem aliud, atque ego etiam finita:

Igitur talis Idea à ſolo Deo eſt, ac proinde Deus exſiſtit.

Hæc itaque tua Demonſtratio eſt, quam non modò evidentiorem, certioremque eſſe Geometricis ſtatuis, ſed etiam evidentiſſimam, ac certiſſimam dicis. Id-ne porrò ita ſe habeat, attendere ad iſta imprimis universè juvat. *Primò* tu tibi ſoli demonſtras, de te ſolo loqueris, de tuo ſolo facto reſpondes: Germana autem demonſtratio homines omneis adtinet, generalis eſt; & factum uſurpans pro principio, id non privatum, privatimve apparens, ſed univerſale, omnibuſve universè apparens uſurpat. Quare & tua ratiocinatio cùm tui reſpectu vim habeat, non poteſt tamen apud alios habere vim demonſtrationis, ſed ad ſummum authoritatis, qua prout pollebis apud homines, fidem tibi referenti, prout quiſque volet, habebit. *Secundò* Ratiocinatio tua ſupponit te eſſe in ſtatu, in quo revera non es, & ex quo proinde, tanquam poſito fundamento demonſtrare nihil potes. Supponis enim te ſomniare, decipi, deludi; ſupponis te non habere corpus, non manus, non caput, non cerebrum; ſupponis omnia quæ hactenus videris, audiveris, olfeceris, guſtaveris, tetigeris, cogitaveris, eſſe non modò dubia, verùm etjam falſa; niſi quòd jam advertiſti te cogitare, te eſſe, te rem cogitan-

gitantem eſſe. Supponis te ex tua cogitatione deleviſſe omneis imagines rerum corporalium, vel (quia id difficile ſit) te illas ut inaneis, ac falſas nihili pendere, & te ſolùm alloqui, inſpicerêque penitiùs in teipſum: Supponis te in hoc ignorantiæ per affectatam hujúſcemodi abſtractionem ſtatu, tam poſſe judicium ferre de cæteris rebus, an ſint, an non ſint, quàm facere in ſtatu ignorantiæ per puram negationem, ut ſi nihil unquam vidiſſes, audiiſſes, &c. Supponis ideas quas habes Angelorum, animalium, cæterorum corporum non facere te certum, quòd res per illas repræſentatæ aut fuerint, aut ſint, aut ſit omninò aliquid præter te in mundo: Supponis denique te certum non eſſe, an aliquid de Deo vel alio loquente, vel te audiente acceperis, & quam de illo habes Ideam; partim auditu, partim propria cogitatione formaveris. Hæc & alia ſunt, quæ ſupponis, quæ profectò falſa cùm ſint, quid-nam certi ſuperexſtruetur? quid veri demonſtrabitur? *Tertiò*, nihil potes demonſtrare, quouſq; habueris propoſitiones, de quibus clarè diſtinctéq; perceptis, ſis certus quòd fallaces non ſint: Atqui nondum habere potes, neque es omninò habiturus, priuſquàm in quarta Meditatione ſtabilieris pro viribus illud pronunciatum: *Quicquid clarè, diſtinctéque percipio, eſt verum.* Nempe initio hujus Meditationis difficultatem de eo moviſti, quam ſublaturus non fuiſti, niſi poſt oſtenſam Dei exſiſtentiam, illiuſque veracitatem; id quod demùm conatus es Meditatione quarta præſtare, docendo illud pronunciatum ideò non fallere, quòd omnis clara, & diſtincta perceptio cùm ſit aliquid, DEVM habeat authorem, quem, cùm ſummè perfectus ſit, repugnet eſſe fallacem. Quamobrem, cùm hoc nondum loco probâris Deum eſſe, & repugnare ut fallax ſit, propoſitiones habere non potes, quales ad demonſtrandum neceſſariæ ſunt; Vnde & ſequitur, ut dum aliquas heic uſurpas, certus de illis, tanquam clarè, diſtinctéque à te perceptis, ut probes Deum exſiſtere; in diallelum incidas, ſive circulum, ut vocant, committas.

Deinde, ut dicam etiam aliquid de majore Propoſitione; deſeruiſti, *Primò*, ut eſt antè dictum, regiam, planam, perſpicuam viam, qua ad notitiam exſiſtentiæ, potentiæ, ſapientiæ, bonitatis, aliorumque DEI attributorum pervenitur; præclarum hoc nempe univerſi opus, quod ſua magnitudine, diſtinctione, varietate, diſpoſitione, pulcritudine, conſtantia, aliiſque adjunctis ſuum clamat Auctorem: totum, inquam, hoc opus tam magnum, tam varium, tam mirabile, rejeciſti, pro falſo habuiſti, quicquid de illo tibi in-

II. *Monſtratur deinde ſpeciatim, ac variè in majore Proſyllogiſmi propoſitiones.*

innotuerat; & ad probandum DEI exſiſtentiam, potentiam, attributáque cætera, uſurpaſti ſolùm ideam intra tuam mentem concluſam, quæ & tibi obſcura ſit, & oſtendi aliis non poſſit, ut oſtenduntur ſidera, aliæque partes univerſi. Ideam, inquam, qualem omnes non habent, qualem tu non ſemper habuiſti, qualem potes non ſemper habere; rem fluxam, rem accidentariam, imò non rem, ſed rei modum, ſed modi modum, ſed partem modi. *Secundò* ſcilicet uſurpaſti non totam Ideæ realitatem, ſed objectivam ſolummodò; quanquam neque realitatem per te habet, quia res non eſt, ſed modalitatem ſolùm, quia eſt ſolùm modus. Et certè ut figura ceræ impreſſa nihil per ſe eſt, ſed eſt ſolùm ipſamet cera, quatenus heic depreſſa eſt, illeic eminens, heic latior, illeic anguſtior; ſic idea menti impreſſa, nihil eſt per te, ſed eſt ſolùm ipſa-met mens prout ſuo modo, & hac ſe, illave, aut alia ratione comparatam habet; & ut ſimilitudo ſeu repræſentatio ſigilli, quæ eſt in cera, eſt mera relatio, atque adeò non Ens; ita & ſimilitudo, ſeu repræſentatio rei alienæ quæ in mente eſt, quamque tu appellas realitatem objectivam, mera relatio, ac non ens erit. Cedò proinde, quàm inſignis effectus fuerit uſurpatus abs te ad tantam cauſſam demonſtrandam. *Tertiò* Realitas objectiva Ideæ, ut tu accipis, eſt inſeparabilis à realitate ejuſdem Ideæ formali; neque enim niſi formalis ſit, objectiva erit; neque, niſi objectiva, formalis. Igitur à qua cauſſa efficiente pendebit formalis, pendebit etiam objectiva: Atqui per te realitas formalis non ab alia cauſſa pendet, quàm à tua cogitatione, ſeu mente; Quippe expreſſis verbis doces, *Talem eſſe naturam ipſius Ideæ, ut nullam aliam ex ſe realitatem formalem exigat præter illam, quam mutuatur à cogitatione tua, cujus eſt modus:* Igitur objectiva quoque realitas à tua ſola cogitatione, ſeu mente pendebit. Quamobrem vel hypotheſis ſupervacanea eſt, & inepta, ſi cauſſam requiras extra te, quam noviſti eſſe in te; vel tibi ipſi veritatem celas, mirumque non eſt, ſi ad concluſionem eádem celatâ deducaris. *Quartò*, quid-nam dici potuit obſcurius, quàm *tantundem ad minimum eſſe realitatis formalis, in cauſſa, quantum eſt objectivæ in effectu?* Etenim tametſi formalem alio nomine dixeris actualem, non declaraſti tamen neque in quo formalitas, neque in quo actualitas conſiſteret; neque an realitas cauſſæ eſſet ipſius ſubſtantia, an ipſa per ideam repræſentabilitas, an quidpiam aliud denique, quod ad reddendum propoſitionem evidentem fuit neceſſarium. Tametſi etiam addideris, *Modum eſſendi objectivè in intellectu per ideam, quantumvis imper-*

per-

Digitized by Google

perfectus ſit, non tamen profectò nihil eſſe; nihilominùs non dixiſti quatenus eſſet aliquid, quatenus dici res mereretur, quatenus realitatem haberet; quatenus cauſſam exigeret; quod ſanè fuit quoque neceſſarium ad evidentiam propoſitionis. Rurſus tametſi comparaveris realitatem objectivam cum formali, non explicuiſti tamen, an utraque eſſet abſoluta, an utraque relativa, an abſoluta una, relativa altera; neque quid illud eſſet, in quo realitas formalis æqualis eſſet, aut excedere poſſet objectivam; & id genus alia, quibus non explicitis, non potuit propoſitio non inevidens eſſe.

Præterea, ut dicatur quoque de Minore, ſeu Aſſumptione, Dicis *Primò* te habere Ideam, quæ repræſentet tibi DEVM *ſubſtantiam quandam infinitam*, &c. Sed quandònam habes? An priuſquam planè aliquid audieris de DEO, aliquid de ſubſtantia, aliquid de infinitate? Priuſquàm certè ad hanc ratiocinationem te accingeres, accepiſti ab aliis & voces, & vocum ſignificatus, juxta quos notiones ideæve rerum ſignificatarum fuere in tua mente formatæ, in eáque hæſerunt, ac etiam-num hærent; Neque meminiſti ullarum notionum, ſive idearum res vocibus illis ſignificatas repræſentantium, quas in tua mente habueris, priuſquàm alios audiveris, de DEO, de ſubſtantia, de infinitate loquenteis. Dicis *Secundò* te intelligere *ſubſtantiam quandam*; Et benè quidem dicis *quandam*; Nam qualis ſit neque intelligis, neque aut intelligere, aut fando explicare potes. Quippe ne ſubſtantiam quidem corpoream, & ne ipſius quidem ceræ, quantumcúmque ipſam multifariàm verſaveris, qualis revera eſt, cognoſcis, ſed confusâ ſolùm, & obſcurâ quadam ratione imaginaris; ſeu, quia placet, intelligis. Quomodo igitur diſtinctè, & clarè intelligeres cujuſmodi ſit illa ſubſtantia, quæ adeò verè dicitur tenebras poſuiſſe latibulum ſuum; & lucem quidem, ſed nihilominus inacceſſibilem habitare? Bene iterùm dicis *quandam*; ut quæ prorſus talis non ſit, quales ſunt prorſus omnes, quæ à nobis intelliguntur, aut intelligi putantur ſubſtantiæ: quæ non ſubſtet ulli accidenti, quæ nulli planè ſubſiſtat rei; quæ propriè ſubſtantia non ſit, quæ potiùs ſuperſubſtantia ſit; quæ ſit aliquid longè excellentius, quàm quicquid ſubſtantiam intelligimus; quæ denique ſit aliquid, quod intelligere non poſſimus. Dicis *Tertiò* te intelligere *infinitam*; at hoc ipſum eſt, quod tibi pernegatum eſt; quandoquidem ſolius infiniti intellectus eſt rem intelligere infinitam; quòd ille ſolus tantum ſit intellectivus, quantum res intelligibilis eſt. Et quamvis nos utamur voce infiniti, non tamen propterea intelligimus

III. *Similiterque in Minore, ſive aſſumptione.*

mus totam illam Late-patentiam, quâ ſecundũ ſe res diffunditur; ſed aliquouſque intelligendo progreſſi, agnoſcenteſq; nobis non licere progredi ulterius, tametſi ibi finem non viderimus, tum quaſi in nos regreſſi, infinitum id dicimus, cujus non agnovimus finem; ſignificamuſque proinde hac voce, non id quod de re intelligimus, ſed quod non intelligimus potius. Idem nempe eſt, ac ſi aliquis in cavernam ſubiens conetur viſu penetrare totam craſſitudinem montis: Quippe aliquouſque progreſſus, & nihil ulterius videre valens, impenetrabilem viſu montem dicet, & hac voce ſignificabit non quod viderit, ſed potius, quod non viderit. Verùm hac de re plura ſunt jam dicta, & ſunt etiam quædam ſtatim pòſt dicenda, ubi expendetur quid reſponderis. Dicis *Quartò* te intelligere *æternam*: At hoc ipſum quoque negatur; Nam æternitas nihil aliud eſt, quàm durationis infinitudo; & ut infinitudo ſeu ſecundùm locum, ſeu ſecundùm perfectionem non poteſt intelligi; ita neque infinitudo ſecundùm durationem. Hoc dicimus, æternam rem principio, & fine carere; ſed non idcircò intelligimus totam durationis latitudinem; verùm aliquouſque ſecundùm antecedentem durationem progreſſi, aliquouſque ſecundùm conſequentem, conſiſtimus, regredimur, & neque principio, neque fine agnito, rem æternam dicimus, hoc eſt cujus nec ſit principium, nec finis. Quare & hoc quoque nomine non quod intelligimus, ſed quod non intelligimus dicimus. Dicis *Quintò* te intelligere *independentem*; At quomodo hoc potes, niſi infinitatem, & æternitatem intelligas, ut tibi appareat, neque alicubi, neque aliqua in re, neque aliquando dependere? Dicis *Sextò*, te intelligere *ſummè intelligentem, ſeu omniſciam*: At quomodo id potes, niſi tantum ſis intelligens, quantum ipſe eſt DEUS? Cùm ſi intelligas partem ſolùm eorum, quæ intelligit; neque ſummè intelligentem, neque omniſcium intelligas? Dicis *Septimò* te intelligere *ſummè* ſive *Omnipotentem*: At quomodo potes, niſi intelligas quotquot unquam effecta produxit, producet, potuit, poteſt, poterit in æternum producere. Si enim partem ſolùm hujuſcemodi effectorum intelligas, profectò non intelliges ſummè, ſive omnipotentem. Dicis *Octavò* te intelligere *& tui & cæterorum omnium quæ exſtant, ſi aliqua exſtant, creatorem?* At quomodo potes, primùm quidem tui, ſi noſti ſolùm de te, quòd cogites, quòd ſis, quòd res cogitans ſis? An te probaſti creatum eſſe? An meminiſti te aliquando non fuiſſe? An meminiſti ejus momenti, quo tranſiviſti ex non eſſe ad eſſe? An quomodo tranſiveris? An

qua

Digitized by Google

qua cauſſa agente tranſiveris? An ex materia aliqua, an ex nihilo, an à parentibus, an cum parentibus, an ſine parentibus factus fueris? Quomodo potes etiam aliorum, ſi omnia alia falſa putas, ſi ignoras aliquid-ne creatum fuerit, aut non creatum? An cùm nihil videris creari, intelligere potes quid ſit creari, quid ſit creatum eſſe, quid ſit omnia creata eſſe? An fuiſti quo tempore omnia fuere creata, ubi fuerè creata; & percepiſti quomodo creata? An ſi non fuiſti, ſi non percepiſti, illud reverà intelligis, quod te intelligere dicis? *Nonò* proinde quod dicis Ideæ, qua DEVM intelligis, *realitatem objectivam eſſe tantam, ut non potuerit*, &c. admitteretur quidem, ſi diceres te intelligere DEVM ſubſtantiam *infinitam*, *æternam*, &c. confuſo, obſcuro, humano, ſeu potiùs humaniſſimo, hoc eſt imperfectiſſimo modo; At quia jactas non ſemel te intelligere clarè, diſtinctè, & parùm abeſt, quin eo modo, quo Angeli, ſeu qui vident non jam ampliùs per ſpeculum, & in ænigmate, ſed facie ad faciem, ut loquitur Scriptura ſacra; ideò fit ut vox illa *tanta* tuo ſenſu non admittatur. Quo eodem modo, cùm *Decimo* dicis *tantam, ut non potuerit à te proficiſci*, Id admitteretur quidem, ſi ejuſmodi eſſe Ideam intelligeres, ut ſine parentibus, Præceptoribus, Sacerdotibus, cæteris hominibus, quibuſcum converſatus es, & à quibus ſæpe audiiſti appellari DEVM infinitum, æternum, omnipotentem, creatorem cæli & terræ, eam in te habere non potueris; aut ſi fingas te talem fuiſſe, qualem fingi ab Ethnicis primos homines vidimus; habere eandem non potueris, ſine exſiſtentia, & converſionibus ſiderum, ſine ornatu, ordine, perfectionéque Vniverſi, & partium ipſius: At quia *tantam* intelligis, ut ne hoc quidem modo, ſeu externis rebus menti tuæ prælucentibus, non potuerit ex te proficiſci; idcircò non admittitur.

IV.

Ac rurſus in Sub-aſſumptione; ubi & de conſequutione pro exſiſtentia infinitorum Mundorum.

Ex his patet, quo firmamento Concluſio illius tui Proſyllogiſmi nitatur; quo robore conſtet quæ illi velut ſuperexſtruitur. Verùm ut etiam aliquid de Sub-aſſumptione addatur; Cùm illud ais, *eſſe in Deo tantundem ad minimum realitatis formalis, quantum in Idea eſt objectivæ*; Id quidem non modò admittendum eſt, ſed addendum quoque eſſe infinitè ampliùs; quicquid denique per realitatem formalem intellexeris. Nam ſi intelligas ſubſtantiam divinam; ecquid eſt illud, quod ex ipſa tuæ menti objicitur, reſpectu ejus immenſitatis, quæ non objicitur, quæque te, & omnem creatum intellectum latet? Si repræſentabilitatem, ecquid eſt illud, quod ex DEO tuæ menti repræſentatur, comparatum ad illud, quod beatis Mentibus re-

præſentatur in cælo Empyreo? imò quid eſt illud, quod repræſentatur beatis mentibus, comparatum ad id, quod ipſi Deo repræſentatur? Si quidvis aliud denique intellexeris, idem planè. At cùm addis *in Solo Deo*, quaſi tua Idea aliquid contineat, quod res ipſæ quæ ſunt in Mundo, viſu, audituve perceptæ, mente cogitatæ, & nativa mentis vi comparatæ, copulatæ, amplificatæ non contineant; idipſum eſt, quod tibi negatur, quod negatum eſt, quod probandum fuit. Ea non repeto, quæ ſunt aliquoties in Dubitationibus dicta, circa amplificationem perfectionum, quæ in rebus creatis obſervatæ, referuntur in Devm, detractis quantum per intellectus imbecillitatem licet imperfectionibus omnibus; & ſepoſita præ cæteris omni finitudine, ſeu limitatione, promovendo nempe perfectiones, quantum poſſumus, verſus infinitatem, veluti obſervatam aliquam alicujus rei creatæ magnitudinem, durationem, ſcientiam, potentiam, fœlicitatem, &c. abſque eo tamen, quòd unquam totalem illam, veréque infinitam magnitudinem, durationem, ſcientiam, potentiam, fœlicitatem, cætera, mente aſſequamur, aut poſſimus dicere nos aliquid ampliùs quàm finitum, creatum, aliquouſque amplificatum, & quale revera in Deo non eſt (cùm ſit nempe modo inexcogitabiliter eminentiore) aſſequi. Addo hèic, tuam illam rationem in textu expreſſam his verbis, *Non eſſet in me idea ſubſtantiæ infinitæ, cùm ſim finitus, niſi ab aliqua ſubſtantia, quæ reverà eſſet infinita, procederet*, feciſſe partem, occaſionemve potiſſimam Paralogiſmi. Videlicet exiſtimaſti te verè intelligere totam infinitudinem, ſeu amplitudinem poſitivam infinitæ ſubſtantiæ; neque voluiſti advertere negativam illam infiniti vocem imponere tibi, tuamque intelligentiam non propterea in immenſum, & abſque ullo fine protendi. Heinc manifeſtam quidem tibi feci conſequutionis fallaciam, allato exemplo ex antiquis philoſophis, infinitum Vniverſum, infinitos Mundos, infinita principia cogitantibus: at tu oculos quaſi occluſiſti, deductamque ex illo exemplo conſequutionem diſſimulaſti, ne videri poſſes aut agnoſcere, aut profiteri Paralogiſmum. Tua ratiocinatio hujuſmodi fuerat:

Si eſt in me Idea ſubſtantiæ infinitæ, talis idea non poteſt eſſe in me poſita, niſi ab ipſamet ſubſtantia infinita, quam proinde ſit neceſſarium exſiſtere:

Atqui eſt in me Idea ſubſtantiæ infinitæ, videlicet Dei infiniti, æterni, &c.

Igitur

Igitur talis idea non poteſt eſſe in me poſita, niſi ab ipſamet ſubſtantia infinita, ſeu Deo, quem proinde ſit neceſſarium exſiſtere.

Ego verò objeceram conſequutionem illam Majoris propoſitionis eſſe fallacem, quoniam priſci Philoſophi potuiſſent pari jure ſic ratiocinari:

Si eſt in nobis idea infinitæ ſubſtantiæ, talis idea non poteſt eſſe in nobis poſita, niſi ab ipſamet ſubſtantia, quam proinde ſit neceſſarium exſiſtere:

Atqui eſt in nobis idea infinitæ ſubſtantiæ, videlicet infiniti Vniverſi, infinitorum Mundorum, infinitorum principiorum:

Igitur talis idea non poteſt eſſe in nobis poſita, niſi ab ipſamet infinita ſubſtantia, ſcilicet infinito Vniverſo, infinitis Mundis, infinitis principiis, quæ proinde ſit neceſſarium exſiſtere.

An-non ſolvendum hoc fuerat, ſi paralogiſmum eſſe non putabas? Ac verbulum quidem quaſi in tranſcurſu in dubitationem ſequentem interjicere viſus es: ſed illud ibi apparebit. Prætereo heic infirmitatem tuæ illius conſequutionis ex tuis ipſius principiis. Cùm enim admiſeris poſſe in te eſſe ideas falſas, neque cauſſam poſitivam præter te exigere; quorſùm ſi in te ſit idea ſubſtantiæ infinitæ, illa non poſſit eſſe falſa, neque ullam poſitivam præter te exigere cauſſam, cujuſmodi cenſenda eſt exſtitiſſe idea antiquorum philoſophorum? Et præoccupas ipſe quidem objectionem his verbis, *Nec dici poteſt hanc fortè ideam Dei materialiter falſam eſſe, ideóque à nihilo eſſe poſſe, ut paullò antè de ideis caloris, & frigoris, & ſimilium animadverti: Nam contrà cùm maximè clara, & diſtincta ſit, & plus realitatis objectivæ, quàm ulla alia contineat, nulla eſt per ſe magis vera, nec in qua minor falſitatis ſuſpicio reperiatur.* Veruntamen quomodo id probas eſſe maximè claram & diſtinctam; niſi te probes eſſe unam ex beatis mentibus, quæ in cœlo ſunt? quomodo continere plus realitatis, quàm ullam aliam, qualis ex rebus creatis, deſumi, colligi, & ampliari poteſt; imò & ſpeciatim quàm illam antiquorum philoſophorum? quomodo nullam eſſe per ſe magis veram, & in qua minor falſitatis ſuſpicio reperiatur; niſi idem licere putes antiquis illis philoſophis? Pergis, *Eſt inquam hæc idea Entis ſummè perfecti, & infiniti maximè vera; Nam quamvis fortè fingi poſſit tale Ens non exſiſtere, non tamen fingi poteſt ejus ideam nihil reale mihi exhibere, ut de idea frigoris antè dixi.* Idem dixiſſent philoſophi. Sequitur, *Eſt etiam maximè clara, & diſtincta; nam quicquid clarè, & diſtinctè percipio, quod eſt reale, & verum, & quod perfectionem aliquam importat, totum in*

ea continetur. Idem illi quoque dixiſſent; cùm tu intereà heic aſſumas pro principio, quod erit tibi infrà probandum ex eo, quòd probare jam vis, circa perceptionis claræ, & diſtinctæ realitatem, ac veritatem: Vt voculam illam reticeam, *& quod perfectionem aliquam importat, totum in ea continetur*: ex qua ſtatues inferius ſpecialem quandam, & quaſi ab iſta ſeparatam demonſtrationem.

V. *Falſam, quam habemus Ideam entis infiniti repræſentare reverà non partem, ſed totum infinitum: Et qui differat Idea, quam Deus habet ſui, ab ea, quam homo habet de Deo.*

Atque ex his demùm apparet, palmaris-ne illa tua Demonſtratio ad probandum Dei exiſtentiam, ejuſmodi ſit, ut implorare debueris Deûm, ut ita loquar, & hominum fidem; interpellando ſacram Facultatem, ut illam ſanciret, habendamque præſcriberet, *non modò ut æquantem, ſed etiam ut ſuperantem Geometricas certitudine, atque evidentia; ac talem, ut via non pateat humano ingenio, per quam melior inveniri unquam poſſit*. Vt aliquid porrò Coronidis vice ad illud adjiciam, quod admones de comparatione à me inſtituta de eo, qui extremi capilli effigiem pro totius hominis effigie accipiat. Cùm ais, *planè repugnare, ſi quid comprehendas, ut id quod comprehendis, ſit infinitum*; id ambabus ulnis accipio, ut etiam illud quod ſequitur, *Idea enim infiniti, ut ſit vera, nullo modo debet comprehendi*. etenim dici nihil veriùs potuit, modò non extendatur ad Ideam, quam Deus habet de ſeipſo. Cùm pergis autem, *Et nihilominùs eſt manifeſtum, Ideam, quam habemus infiniti, non repræſentare tantùm aliquam ejus partem, ſed revera totum infinitum*: Heic jam requiro conſtantiam. Nam primùm, dicere debebas Ideam, quam habemus infiniti vel comprehendi, vel non comprehendi, ut inferres eſſe veram, vel nõ veram; & deflexiſti tamen ratiocinium; à comprehenſione, quæ eſt ex parte intellectus, ad repræſentationem, quæ eſt ex parte Ideæ, faciens tranſitum. Deinde, ut quæram, quod prætermiſiſti, Iſta Idea, quam habemus entis infiniti, comprehenditur-ne à nobis, an non comprehenditur? Nam ſi illam quidem quoquo modo comprehendimus, vera per te non eſt; ſi non comprehendimus, neque id etiam, quod repræſentat comprehendimus, cùm Idea ſolùm agnoſcatur ex repræſentatione rei, cujus eſt Idea, & de realitate formali rei cognitæ, ex realitate objectiva Ideæ feratur judicium. Si rem porrò, quæ per Ideam repræſentatur, non comprehendimus; unde-nam ſcimus illam per Ideam repræſentari? unde totam repræſentari? Addo, ſi Idea, quæ eſt in nobis, repræſentat nobis totum infinitum; ergo nihil infiniti nos latet; Nam ſi vel minima aliqua nos lateret particula, reverà non repræſentaret totum. Porrò ſi nihil ejus nos latet; igitur totum infinitum comprehendimus; quid enim eſt aliud.

Digitized by Google

aliud nos aliquid comprehendere, quàm illud ita cognoſcere, ut nihil ipſius nos lateat? Atqui, per te, repugnat, ut id, quod comprehendimus, infinitum ſit: Igitur id, quod infinitum eſt, infinitum eſſe repugnat. Dicis, *Ideam Entis infiniti eo modo repræſentare totum, quo repræſentari debet per humanam Ideam*: Et benè id quidem; ſed quæſtio manet, an talis Idea humana ſit vera, & reverâ rem repræſentet. Nam id quidem, quod tibi repræſentatur per humanam Ideam, ipſe comprehendis, alioquin enim neque de eo loquereris, neque id aut aſſereres, aut aſſumeres aliis demonſtrandum: atqui dixiſti id, quod comprehenditur, non eſſe infinitum: quare quod tibi repræſentatur per humanam ideam, non eſt infinitum: quare neque vera eſt illa Idea, vel ex eo, quod dixeris Ideam infiniti, ut ſit vera, nullo modo debere comprehendi. Pergis, *Etſi procul dubio alia multò perfectior, hoc eſt accuratior, & diſtinctior haberi poſſit à Deo, aliáve natura intelligente, quæ ſit humanâ perfectior.* Quàm es verò cautus, cùm etiam de Idea, quam Deus de ſe habet, loquens, dicis ipſam eſſe perfectiorem ea, quam de illo habes non *infinitè*, ſed ſolùm *multò*: ne ſi inſtaretur nullam eſſe infiniti ad finitum proportionem, cogereris admittere tuam Ideam non eſſe veram. Vtcumque id ſit, meminiſti-ne eorum, quæ dixiſti, dum me ſuperiùs diſtinguente duas Ideas Solis, duaſque hominis ejuſdem, procùl & propè viſi ſpecies, utramque ſimilem, & veram, tametſi aliam magis, aliam minùs; excepiſti enim me facere idem, ac ſi dicerem, *Verum, & falſum non differre, cùm de eodem ſubjecto affirmantur?* Patere id jam in te regeri; reverâ enim cùm attribuis Enti infinito tuam, ſeu humanam Ideam, ac Ideam ipſius Dei; idem facis, ac ſi diceres, *Verum, & falſum, cùm de eodem ſubjecto affirmantur, non differre.* Quid-ni verò patiaris? Nam certè, cùm ego ex hoc terræ loco conſpexero Solem, & Eudoxus, ſi fiat voti compos, ex loco Solis proximo, utrique verè videbimus, & ſpecies, ſeu imago Solis in utriuſque tam oculo, quàm intellectu repræſentata vera erit, quatenus aliquid Solis repræſentabit, & nihil repræſentabit, quod in Sole non ſit: tametſi quod ego videro, intellexeróque ex Sole, ſit penè incomparabiliter minus eo, quod viderit, intellexerítque Eudoxus. At inter te, & Deum, poteſt-ne eadem comparatio, quæ inter me terræ hærentem, & Eudoxum Soli admotum inſtitui? Nonne ſive pes, ſive alia communis menſura aſſignari poterit, quæ & diſtantiam inter me & illum, & magnitudinem illi apparentem, cum ea quæ mihi apparebit comparatam metiatur;

tiatur; nulla verò prorſus aſſignari poterit, quæ repetita, aut intellectum tuum divino; aut Ideam quam de Deo habes, illi quam de ſe Deus habet exæquet? Qua ratione ergo, ſi mea Solis Idea reſpectu Eudoxiæ falſa ſit; vera erit tua reſpectu divinæ? Similitudo autem illa tua de Triangulo, quàm appoſita eſſet, ſi ut imperitus ille capit totam Trianguli naturam, relinquendo Geometris proprietates ſibi ignotas, ita tu caperes totam Naturam Entis infiniti, & Deo ſupereſſent cognoſcendæ proprietates tibi incompertæ? Et quomodo dicere potes, *Vt ſufficit intelligere figuram, tribus lineis contentam ad habendum Ideam totius Trianguli; ſic quoque ſufficere intelligere rem nullis limitibus comprehenſam, ut vera, & integra Idea totius infiniti habeatur.* Videlicet figura illa non eſt major Ideâ, qua percipitur: At Ens infinitum non modò ſimpliciter, ſed etiam infinitè eſt majus Ideâ, qua percipis ipſum. Quare & verum quidem eſt intelligere te figuram tribus contentam lineis; intelligis enim quot lineas figura habet, & quomodo diſpoſitas habet: At falſum eſt intelligere te rem nullis limitibus comprehenſam, quoniam non intelligis quicquid habet, nec quomodo habet, ſed intelligis ſolùm quod non habet, videlicet limites. Cùm dicis autem *veram, integramque Ideam totius infiniti haberi*; requiro rursùs conſtantiam, ſeu quonam modo id cohæreat cum eo, quod cenſuiſti, *Ideam infiniti, ut ſit vera, nullo modo debere comprehendi*: cùm habere Ideam veram, atque integram, nihil aliud ſit, quàm comprehendi? Quomodo etiam cum eo, quod dixiſti *repugnare id, quod comprehenditur, eſſe infinitum*; cùm non poſſit haberi Idea totius infiniti, niſi comprehendatur infinitum; Nam qui totum dicit, nihil excludit, ſeu nihil incomprehenſum facit.

DVBITATIO VIII.

De ſubſidiaria Demonſtratione, ex eo, quòd, Qui ſibi deeſſe ſentit aliquid, inferre debeat dari Ens, quod ſit infinitè perfectius.

ARgumentaris aliunde ſic, *Qua enim ratione intelligerem me dubitare, me cupere, hoc eſt aliquid mihi deeſſe, & me non eſſe omninò perfectum, ſi nulla Idea entis perfectioris in me eſſet, ex cujus comparatione defectus meos agnoſcerem?* Verùm, ſi de re aliqua dubitas,

Digitized by Google

tas, ſi aliquam cupis, ſi agnoſcis quidpiam tibi deeſſe, quid mirum; cùm non nôris omnia, cùm non ſis omnia, cùm non habeas omnia? Agnoſcis te non eſſe proinde omninò perfectum? Et hoc profectò verum eſt, dicíque citra invidiam poteſt. Ergo intelligis eſſe aliquid te perfectiùs? Quid-ni? tametſi quicquid cupis non ſit ſemper te, quacumque ratione; perfectius. Quippe cùm panem deſideras, non eſt panis te, vel corpore tuo undequaque perfectior; ſed perfectior ſolùm ea inanitate, quæ in ſtomacho tuo eſt. Quomodo ergo colligas eſſe aliquid te perfectius? Nempe quatenus vides univerſitatem rerum, quæ & te, & panem, & cætera complectitur: adeò ut, cùm ſingulæ partes Vniverſi aliquid perfectionis habeant, & aliæ aliis inſerviant, adveniréque valeant; facile ſit intelligere plus perfectionis eſſe in toto, quàm in parte; ac proinde te, cùm ſis ſolùm pars, debere agnoſcere quidpiam te perfectius. Hoc igitur modo eſſe poteſt in te Idea entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus agnoſcas. Vt prætercam poſſe quoque parteis alias perfectiores eſſe; te cupere quod illæ habent, & ex iiſdem tecum comparatis poſſe tuos defectus agnoſci. Quippe cognoſcere potuiſti hominem, qui foret ſanior, robuſtior, pulcrior, doctior, moderatior, ac proinde perfectior: neque fuit tibi difficile concipere illius Ideam, & ex illius comparatione intelligere non eſſe in te gradum ſanitatis, roboris, aliarumque perfectionum, quæ in illo forent. Objicis tibi poſt-modum; *Sed fortè majus aliquid ſum, quàm ipſa intelligam, omneſque illæ perfectiones, quas Deo tribuo, potentiâ quadam in me ſunt, etiamſi nondum ad actum reducantur, ut fieri poteſt, ſi mea cognitio magis, magiſque augeatur in infinitum.* Reſpondes autem, *Vt verum ſit meam cognitionem gradatim augeri, & multa eſſe in me potentiâ, quæ actu nondum ſunt, nihil tamen horum ad ideam Dei pertinet, in qua nihil eſt potentiale: namque hoc ipſum gradatim augeri certiſſimum eſt imperfectionis argumentum.* Porrò verum quidem eſt illa, quæ in Idea percipis, eſſe actu in ipſa Idea: at non ſunt tamen propterea actu in ipſamet re, cujus eſt Idea. Architectus quippe ſibi fingit Ideam domus, quæ Idea actu conſtat ex deſignatis parietibus, tabulatis, tectis, feneſtris, &c. & tamen domus illa, ipſiuſque partes nondum actu ſunt, ſed potentiâ tantùm. Sic illa Philoſophorum Idea continet actu infinitos mundos: at non dices propterea illos infinitos actu eſſe. Quare ſive quid in te ſit, ſive non ſit potentiâ: ſatis eſt, quod Idea vel cognitio tua, gradatim augeri, ampliarive poſſit: neque propterea inferri debet quod

Digitized by Google

quod per eam repræſentatur, cognoſciturve, actu eſſe. Quod agnoſcis deinde, *cognitionem tuam nunquam fore infinitam*, ultro accipitur: ſed nempe agnoſcere debes neque fore in te unquam veram, germanamque Dei Ideam, de quo ſemper amplius (imò infinitè) cognoſcendum reſtet, quàm de homine, cujus videris extremum duntaxat capillum. Certè & niſi hominem illum totum videris: vidiſti tamen alium, ex cujus comparatione aliquam facere de illo conjecturam valeas: at aliquid ſimile Deo, illiuſque immenſitati nunquam eſt datum cognoſcere. Dicis, *te judicare Deum actu infinitum, ut nihil perfectioni ejus addi valeat.* Sed judicas nempe quod ignoras, & ex præſumptione ſolùm judicas, ut judicabant Philoſophi infinitos mundos, infinita principia, ac infinitum univerſum, cujus immenſitati nihil addi poſſet. Quod ſubjicis, *eſſe objectivum Ideæ non pendere ab eſſe potentiali, ſed ab actuali*; Vide quî poſſit eſſe verum, ſi verum ſit, quod jam diximus de Idea Architecti, & antiquorum Philoſophorum: ac præſertim ubi memineris hujuſcemodi Ideas conflatas eſſe ex aliis, quas intellectus præhabuerit ab exſiſtentibus actu cauſis.

RESPONSIO.

Eundem hic repetis errorem, cùm veram Ideam Dei haberi negas, etſi enim omnia quæ in Deo ſunt non cognoſcamus, omnia ea nihilominùs ſunt vera quæ in eo eſſe cognoſcimus. Quæ verò intermiſces, ut panem non eſſe eo, qui panem deſiderat, perfectiorem, ex eo quòd percipiam aliquid eſſe actu in Ideâ, non ideò eſſe actu in re cujus eſt Idea; me judicare id quod ignoro, *& talia, teſtantur tantùm te, ô Caro, multa temerè velle impugnare, quorum ſenſum non aſſequeris; Neque enim ex eo quòd quis panem deſideret, infertur panem eſſe ipſo perfectiorem, ſed tantùm illum qui pane eget eſſe imperfectiorem ſe ipſo, cùm non eget: & ex eo quod aliquid ſit in Idea, non infero idem eſſe in rerum natura, niſi cùm nulla alia iſtius Ideæ cauſa reddi poteſt præter rem quam repræſentat actu exſiſtentem, quod non de pluribus mundis, nec de ulla alia re, præterquam de ſolo Deo, verum eſſe demonſtravi. Nec judico id quod ignoro, rationes enim attuli cur id judicarem, & quidem tam firmas, ut nullam ex ipſis vel minimùm impugnare potueris.*

Digitized by Google

INSTANTIA.

QVàm egregiè ludis ab æquivocatione? Cùm vox enim *veræ Ideæ* poſſit accipi pro germana, atque adæquata, ſeu repræſentante Deum qualis, & quantus in ſe eſt: vel pro repræſentante aliquid verum, quod nobis de Deo affirmare pro modulo noſtræ cognitionis liceat, perſpicuum eſt agere nos, & difficultatem ſolùm inter nos verſari de vera Idea juxta priorem ſignificatum: Tu verò reſpondes de vera Idea juxta poſteriorem accepta, comminiſceriſque, & dicis *Errorem me repetere*, de quo longiſſimè abſui ut ſomniarem. Quàm ſubtiliter etiam conſequenter elaberis, diſſimulaſque vim argumenti, ſeu modum illum, quo objeci eſſe in te poſſe Ideam Entis te perfectioris, abſque eo quod ſit propterea in te Idea Entis infiniti. Quippe tu volens oſtendere *priorem quodam modo in te eſſe perceptionem infiniti, quàm finiti, hoc eſt Dei, quàm tui ipſius,* cauſſam ſubjeceras iis verbis, *Qua enim ratione intelligerem me dubitare, &c.* ex quibus hoc modo videbaris ratiocinatus:

I. *Diſſimulatam difficultatem fuiſſe circa illam conſequutionem*, Si unum alio perfectiùs eſt, Igitur illud eſt infinitum.

Si ſit in me Idea entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus meos intelligam, eſt in me Idea Entis infiniti:

Atqui eſt in me Idea Entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus meos intelligam, (quoniam intelligo me dubitare, me cupere, hoc eſt aliquid mihi deeſſe, & me non eſſe omninò perfectum:)

Igitur eſt in me Idea Entis infiniti.

Ego admiſi te reverà dubitare, te cupere, deeſſe tibi aliquid, non eſſe te omninò perfectum; eſſe aliquid te perfectius, te illud intelligere: Et quia videbaris nimis exorbitanter παραλογίζειν, propter illam conſequutionem *Eſt in me Idea Entis perfectioris; ergo eſt Idea Entis infiniti*; atque adeò, *Eſt aliquod Ens me perfectius; Ergo illud eſt infinitum*; quaſi inter te, ac Ens infinitum nulli eſſent gradus intermedii, eſſeſque uno minor Iove; idcircò oſtendi poſſe te intelligere Ens perfectius te, abſque eo quòd illud infinitum ſit; ac primùm quidem conſiderando Vniverſum, cujus ſis tantùm pars; cùm aliunde notiſſimum ſit totum eſſe perfectius parte: deinde verò mentem flectendo ad partem univerſi aliam, in qua deficientes in te perfectiones reperiantur, cujuſmodi eſſe poteſt homo ſanior, robuſtior, pulcrior, doctior, moderatior, &c. Tu, cùm tuam defendere conſequutionem deberes, ubi ſenſiſti te id non poſſe, ef-

ſundendum eſſe atramentum cenſuiſti, dicens *me quædam intermiſcere, quæ teſtentur me, caro cùm ſim, multa tamen velle impugnare, quorum ſenſum non aſſequar*. Quo ſanè loco ſubodorari non poſſum, quid bilem tibi moverit, niſi fortè quòd cùm tu dixiſſes te dubitare, ego ut ſeriò dictum accepi, admiſique te & non noſſe omnia, & cognoſcere potuiſſe hominem, qui eſſet te doctior, moderatior, & cætera quoque perfectior; hoc autem, niſi verum ſit, gaude bona tua fortuna. Id mirum; cùm ego ea verba; *tametſi quicquid cupis non ſit ſemper te quacumque ratione perfectius; quippe cùm panem deſideras, &c.* intexuiſſem ſolùm ad præoccupandum cavillum, quem præſenſeram poſſe arripi; te in illo ſolùm hæſiſſe. Ecce enim reperiſti quod cauſſareris, *Ex eo quod panem quis deſideret, non inferri panem eſſe ipſo perfectiorem; ſed tantùm illum, qui pane eget, eſſe imperfectiorem ſeipſo, cùm non eget.* quanquam aliquid nec heic dicis, quod reipsâ non dixerim. Nimirùm & expreſſè dixi panem non eſſe perfectiorem te deſiderante; & cùm dicis te egentem pane eſſe imperfectiorem te non egente, ſeu habente panem, nihil aliud quàm concretè dicis, quod ego abſtractè, comparando panem cum inanitate, ſeu indigentia panis. Quod caput eſt, non fuit faciendum *πάρεργον ἔργον*; aut conſequenter oſtendendum, quomodo ex eo, quòd ſis nunc ſine pane imperfectior, nunc cum pane perfectior, ſequi eſſe in te Ideam Entis infinitè perfecti. Nam potes quidem colligere, ſi quis fame non laboret, eſſe eum perfectiorem te; ſi quis ſit, qui non dubitet de rebus tibi dubiis, eſſe eum perfectiorem te; ſi quis habeat, quæ tibi deſunt, eum eſſe perfectiorem te; poteſque tibi fingere Ideam hominis, qui tui inſtar non prematur fame, non hæreat de rebus incertis, deeſſe ſibi nihil ſentiat; at neque potes colligere talem Ideam eſſe Ideam Entis infiniti, infinitéve perfecti; neque magis licet inferre hominem Ideâ illâ repræſentatum, reipsâ exſiſtere, quàm exſiſtere reipſa Gigantem, Chimæram, cæteraque hujuſmodi, quorum Ideas fingere potes.

II. *Committi ſemper paralogiſmos, quibus ex Eſſe actuali Ideæ, colligitur Eſſe actuale rei: ex ſinitudine cognitionis, quæ poſſit adhuc creſcere, infinitudo cogniti; ex eo, quod aliquid in Idea eſt, exſiſtentia illius ut cauſſa.*

Ad hæc, quia tu fueras ſic ratiocinatus:

Illa res exſiſtit, in cujus Idea nihil eſt potentiale, ſed totum actuale:
Atqui in Idea Dei nihil eſt potentiale, ſed totum actuale:
Igitur Deus exſiſtit:

Objeceram ego te malè ratiocinari ex iis, quæ actu ſunt in Idea, ad ea, quæ ſunt actu in rerum natura; Et quia poteras ſic actuale, potentialéque diſtinguere, ut cùm quicquid per Ideam repræſentaretur, actu quidem repræſentaretur; ſed intelligeretur tamen

aut

aut ut potentiâ ſolùm exſiſtens, aut ut actu quoque exſiſtens in rerum natura; idcircò ut oſtenderem neutro modo conſequutionem valere, exemplum duplex attuleram, unum de Architecto, cujus Idea repræſentat actu domum, ut potentia ſolùm exſiſtentem; aliud de antiquis Philoſophis, quorum Idea repræſentabat actu infinitum univerſum, infinitos mundos, infinita principia, ut actu exſiſtentia. Tu verò ſenſiſti vim quidem; Nam & reverâ ſi ex eo quòd Idea repræſentat tibi Ens infinitum, in quo nihil ſit potentiale, ſed totum actuale, inferas illud exſiſtere; nihil obeſt, quò minùs Philoſophi illi ex eo, quòd Idea illis repræſentat infinitum Vniverſum, infinitos Mundos, infinita principia, inferant exſiſtere infinitum Vniverſum, infinitos Mundos, infinita principia. Quid-nam igitur ad hæc reſpondiſti? Nempe iſtud, *Ex eo, quòd aliquid ſit in Idea, non infero idem eſſe in rerum natura, niſi cùm nulla alia iſtius Ideæ cauſſa reddi poteſt, præter rem, quam repræſentat actu exſiſtentem; quod non de pluribus Mundus, nec de ulla alia re, præterquàm de ſolo Deo, verum eſſe demonſtravi.* At primò verum non eſt, demonſtraſſe te nullam aliam rem eſſe poſſe cauſſam Ideæ quam habes rei infinitæ, præter ipſam rem actu exſiſtentem, uti hactenus declaratum eſt. Non eſt quoque verum, demonſtraſſe te id, quod de Deo concluſiſti, non poſſe concludi de pluribus Mundis. Quippe tota ratio cur probaveris Deum exſiſtere, fuit ipſius infinitudo per tuam Ideam repræſentata, aſſumpto illo principio, *tantundem ad minimum eſt realitatis formalis in cauſſa Ideæ, quantum objectivæ in Idea eſt*; atqui eadem militat ratio pro antiquis Philoſophis, Vniverſi nempe, Mundorum, principiorumque infinitudo; eodem aſſumpto principio, eadémque argumenti formâ. An-non ergo exinde conſtat Paralogiſmi evidentia; magna alioquin, ex manifeſta petitione principii, ſive circulo, quo probas Ens infinitum exſiſtere actu, quia in Idea repræſentatur ut actuale; & aliunde Ens infinitum in Idea repræſentari ut actuale, quia actu exſiſtit. Cùm fuiſſes prætereà ſic ratiocinatus:

Ille, cujus cognitio non poteſt ita augeri, ut ſiat actu infinitus & non ſit ſemper incrementi capax, poteſt nihilominùs judicare eſſe Ens ita actu infinitum, ut ejus perfectioni addi nihil poſſit:

Atqui mea cognitio non poteſt ita augeri, ut fiat actu infinita, & non ſit ſemper incrementi capax:

Igitur poſſum nihilominùs judicare eſſe Ens ita actu infinitum, ut ejus perfectioni addi nihil poſſit.

Digitized by Google

Ego inſinuâram, ut agnoſceres hæc ſecum pugnare. Nam cùm cognitio alicujus objecti tantò ſemper evadat major; quantò amplius de objecto cognoſcitur; ſequitur ut ſi cognitio non poſſit ita increſcere ut infinita evadat, non poſſint etiam infinita de objecto cognoſci; ſicque ille, cujus eſt cognitio, non poſſit judicare objectum eſſe actu infinitum; & cùm finita ſolùm cognoſcat, ac propter capacitatem incrementi, ſuperſint ſemper multa incognita, non poſſit judicare quid objecto deſit, aut non deſit; tantum abeſt ut poſſit judicare illi nihil deeſſe (quia ut poſſet, deberet cognoſcere omnia quæ in illo ſunt) & repugnare eſſe aliquid, quod nõ ſit in illo. Inſinuâram, inquam, te propterea debere agnoſcere, non fore unquam in te veram, germanamque DEI ideam, ut de quo ſemper ampliùs, (imò infinitè ampliùs) cognoſcendum reſtaret, quàm de homine, cujus vidiſſes extremum duntaxat capillum, &c. Tu nihil ad hoc, ſed quia ego ſubjeceram *te judicantem Deum ita actu infinitum, ut nihil perfectioni ejus addi valeret, judicare quod ignorares, & ex præſumptione ſolum judicare, ut judicabant philoſophi infinitos Mundos*, &c. Id ſtomachabundus ita excepiſti; *Nec judico id, quod ignoro; rationes enim attuli, cur id judicarem, & quidem tam firmas, ut nullam ex ipſis vel minimum impugnare potueris.* Quod quidem quàm verum ſit, quamque ſatisfaciat, viderint lectores. Admoneo ſolùm, cùm tu poſtremò ita fuiſſes ratiocinatus:

> *Quod eſt in eſſe objectivo ideæ, id actu exſiſtit, (quoniam eſſe objectivum ideæ non à ſolo eſſe potentiali, quod propriè loquendo nihil eſt, ſed tantummodo ab actuali, ſive formali poteſt produci:)*
>
> *Atqui in eſſe objectivo meæ Ideæ eſt Deus, vel Ens infinitum:*
>
> *Igitur Deus, vel Ens infinitum actu exſiſtit:*

Inſinuaſſe me quoque ut videres quid firmitudinis haberet illud principium, *Eſſe objectivum ideæ*, &c. propter illud, quod jam objeceram de Idea Architecti, antiquorumque philoſophorum; qui neceſſariò inferrent exſiſtere infinitos Mundos, ſi ejus ideæ, quam de illis haberent, eſſe objectivum non ſolùm ab illorum eſſe potentiali, ſed ſolummodo ab actuali, ſeu formali produci poſſet: admoneo, inquam, me inſinuaſſe; & cùm reſpondendum haud-dubie fuiſſet aliquid, nihilominùs te nihil reſpondiſſe.

DVBITATIO IX.

De alia ſubſidiaria demonſtratione, ex eo, quòd aliquid fieri, aut exſiſtere non poſſit, ſi Ens infinitum non exſiſteret: quodque partes temporis ſint inter ſe independentes.

QVæris deinceps, *An jam habens Ideam entis te perfectioris, eſſe ipſa poſſes, ſi tale ens nullum exſiſteret?* Et reſpondes, *Nempe à quo eſſem? à me ſcilicet? vel à parentibus? vel ab aliis quibuſlibet Deo minùs perfectis?* Probas conſequenter, *Te non eſſe à te*: ſed hoc nihil neceſſe. Rationem etiam reddis, *cur non ſemper fueris*: ſed id quoque ſuperfluum; niſi quatenus vis ſimul inferre habere te cauſam tui non productricem modò, ſed & conſervatricem. Nempe, *ex eo quòd tempus vitæ tuæ plureis parteis habet*, infers *te creari debere in partibus ſingulis, ob mutuam illarum à ſe independentiam.* Sed vide quî id intelligi poſſit. Nam ſunt nonnulli quidem effectus, qui ut perſeverent, neque momento quolibet deficiant, indigent præſentia, continuáque efficientia cauſæ, per quam primum eſſe cœperunt, cujuſmodi eſt ſolis lux: (quanquam hujuſmodi effectus non tam iidem reipſa ſunt, quàm æquivalenter, ut de fluminis aqua dicitur:) at videmus alios, qui perſeverent non modò eâ causâ, quam agnoſcunt, non amplius agente, ſed, ſi velis, etiam corruptâ, redactáque in nihilum. Hujus generis ſunt tot res genitæ, factæque, ut recenſere pigeat: ſufficitque te eſſe unam ex illis, quæcunque tandem tui cauſa ſit. *At partes tui temporis non dependent aliæ ab aliis.* Heic inſtari poſſet, quænam ſit excogitabilis res, cujus partes ſint à ſe invicem inſeparabiles magis? inter cujus parteis ſit inviolabilior ſeries, & connexio? cujus quæ ſunt partes poſteriores poſſint minus averti, magis cohærere, magis dependere à prioribus? Sed ne hæc urgeamus, quid propterea facit hæc ſeu dependentia, ſeu independentia partium temporis, quæ externæ ſunt, ſucceſſivæ ſunt, activæ non ſunt, ad tui productionem, reproductionemve? Profectò nihil magis, quàm fluxus, ac pertranſitio partium aquæ, ad productionem, reproductionemve alicujus rupis, quam fluvius præterfluit. *At ex eo quòd paulò ante fueris, non ſequitur te nunc eſſe debere.* Credo ſanè: verùm non ex eo, quòd cauſa requiratur, quæ

te de novo creet: ſed quod non teneatur abeſſe cauſſa: quæ te poſſit deſtruere, vel tu non debeas in te habere imbecillitatem, qua tandem deficias. Dicis, *proinde eſſe manifeſtum naturali lumine, conſervationem à creatione non niſi ratione differre.* Sed quomodo eſt manifeſtum, niſi fortè in ipſa luce, effectibus-ve ſimilibus? Subdis, *non eſſe in te vim, per quam paulò pòſt ſis futura, quòd conſcia illius non ſis, cùm ſis tamen res cogitans.* Verùm eſt in te aliqua vis, quà poſſis exiſtimare te quoque paulò pòſt futuram: non tamen neceſſariò, aut indubiè, quia illa tua vis, ſeu naturalis conſtitutio, quæcumq;ea ſit, eò non extenditur, ut omnem cauſam corrumpentem, ſeu internam, ſeu externam arceat. Quare & futura es, quòd vim habeas, non quæ te de novo producat, ſed quæ, ut perſeveres, præſtare ſufficiat, niſi corrumpens cauſa ſuperveniat. Quod autem colligis, *dependere te ab aliquo ente diverſo à te*, bene colligis; non tamen quaſi de novo ab eo producaris; ſed quaſi producta ab ipſo olim fueris. Pergis, *tale ens non eſſe parentes, aliaſve cauſas quaſlibet.* Sed quare parentes non ſint, à quibus videris adeò manifeſtè unà cum corpore producta; ne aliquid dicam de Sole, cæteriſque cauſis concurrentibus? *At ego*, inquis, *ſum res cogitans, Ideamque Dei in me habens?* Verùm nonne parentes tui, menteſve illorum fuere quoque res cogitantes, habenteſque Ideam DEI? ut propterea heic urgeri non debeat effatum illud, de quo jam ante, *tantumdem ad minimum eſſe debere in cauſſa, quantum in effectu. Si ſit alia*, inquis, *præter Deum cauſſa, quæri poteſt, an ſit à ſe, vel ab alia? Nam ſi à ſe, erit Deus; ſi ab alia, toties quæretur, donec ad illam perveniatur, quæ à ſe, & ſit Deus; cùm in infinitum progredi non liceat.* Verùm ſi cauſa fuere parentes, ea potuit eſſe, non à ſe, ſed ab alia, illaque rurſus ab alia, atque ita in infinitum. Neque abſurdum probaveris progreſſum iſtum infinitum, niſi ſimul probes cœpiſſe aliquando mundum, ac ideò fuiſſe parentem primum, cujus parens non fuerit. Infinitus certè progreſſus videtur duntaxat abſurdus in cauſis ita inter ſe connexis, ſubordinatiſq;, ut inferior agere ſine ſuperiore movente non poſſit: ut dum lapis quidpiam impellit, impulſus à baculo, quem impellit manus, vel cùm infimus annulus catenæ pondus trahit, tractus ipſe à ſuperiore, & iſte ab alio; ſic enim perveniendum eſt ad unum movens, quod primum moveat. At in cauſis ita ordinatis, ut priore deſtructa, ea quæ ab illa pendet, ſuperſit, poſſitque agere, non videtur eſſe perinde abſurdum. Heinc cùm dicis, *ſatis apertum, progreſſum heic infinitum non dari*: Vide an fuerit adeò apertum Ariſtoteli,

li, qui perſuaſus tantopere fuit nullum fuiſſe parentem primum. Pergis, *nec plureis cauſas partialeis ad te efficiendum conveniſſe, ex quibus Ideas variarum perfectionum Deo attributarum acceperis; cùm illæ reperiri non poſſint, niſi in uno, ac ſolo Deo, cujus unitas, ſeu ſimplicitas eſt præcipua perfectio.* Verumtamen, ſeu una, ſeu plures tui cauſæ fuerint, non eſt propterea neceſſe, ut illæ in te impreſſerint ſuarum perfectionum Ideas, quas adunare potueris. Interea verò occaſionem facis quærendi à te, cur niſi plures tui cauſæ, ſaltem res plures eſſe potuerint, quarum perfectiones mirâta, beatam illam rem duxeris, in qua exſiſterent omnes ſimul? Noſti ut Pandoram Poëtæ deſcribant? Quid-ni tu mirata in hominibus variis eminentem quandam ſcientiam, ſapientiam, juſtitiam, conſtantiam, potentiam, ſanitatem, pulchritudinem, beatitudinem, diuturnitatem, & alia, componere hæc omnia potuiſti, & ſuſpiciendum exiſtimare, ſi quis omnia ſimul haberet? Cur non deinceps omneis perfectiones variis gradibus adaugere, donec ille magis videretur ſuſpiciendus, ſi ejus ſcientiæ, potentiæ, durationi, & cæteris nihil deeſſet, addive poſſet, ſicque foret omniſcius, omnipotens, æternus, & cætera omnia? Et cùm videres tales perfectiones in humanam naturã cadere non poſſe, cur non potuiſti exiſtimare beatam fore illam naturam, ſi cui iſta competerent? Cur non dignum putare inveſtigatione, talisne eſſet aliqua, an-non? cur non argumentis quibuſdam induci, ut conſentaneum magis videretur eſſe, quàm non eſſe? Cur non conſequenter ipſi adimere corporeitatem, limitationem, & cætera omnia, quæ imperfectionem quandam connotarent? Ita profectò proceſſiſſe plurimi videntur; cùm exſiſtentibus tamen variis ratiocinationis modis, gradibuſque, aliqui corporeum reliquerint Deum, aliqui membra humana habentem: aliqui non unum, ſed multiplicem, & quæ ſunt alia nimis vulgaria. Circa illud, *de perfectione unitatis*; nihil repugnat omneis perfectiones Deo attributas concipere, ut intimè junctas & inſeparabileis; tametſi Idea, quam habes illarum non ab ipſo fuerit in te poſita, ſed à te hauſta ex rebus perſpectis, ampliatáque, ut dictum eſt. Sic certè depingunt non modò Pandoram omnibus donis, perfectionibuſque ornatam deam: ſed perfectam etiam Rempublicam, perfectum Oratorem, &c. Denique, *ex eo quòd exſiſtas, entiſque perfectiſſimi Ideam in te habeas, concludis demonſtrari evidentiſſimè exſiſtere Deum.* At cùm concluſio vera ſit, *Deum* nempe *exſiſtere*; non apparet tamen ex dictis, eam eſſe à te evidentiſſimè demonſtratam.

RE-

RESPONSIO.

CVm negas nos continuò cauſæ primæ influxu indigere, ut conſervemur, negas rem quam Metaphyſici omnes ut manifeſtam affirmant, ſed de qua ſæpe illiterati non cogitant, quia tantùm ad cauſas ſecundùm fieri, *non autem* ſecundùm eſſe *attendunt. Sic Architectus eſt cauſa domus, & pater filii* ſecundùm fieri *tantùm, ideóque cùm opus abſolutum eſt, poteſt abſque iſtiuſmodi causâ remanere; ſed Sol eſt cauſa lùcis ab ipſo procedentis, & Deus eſt cauſa rerum creatarum non modò* ſecundùm fieri, *ſed etiam* ſecundùm eſſe; *ideóque debet ſemper eódem modo influere in effectum, ut eundem conſervet. Hocque apertè demonſtratur ex eo quòd explicui de partium temporis independentia, quódque fruſtra conaris eludere, proponendo neceſſitatem conſecutionis quæ eſt inter partes temporis in abſtracto conſiderati, de quo hîc non eſt quæſtio, ſed de tempore ſeu duratione rei durantis, cujus non negas ſingula momenta poſſe à vicinis ſeparari, hoc eſt rem durantem ſingulis momentis deſinere eſſe. Cumque ais,* vim eſſe in nobis, quæ ut perſeveremus, præſtare ſufficiat, niſi corrumpens cauſa ſuperveniat, *non advertis te creaturæ tribuere perfectionem creatoris, quòd nempe independenter ab alio in eſſe perſeveret, ac creatori imperfectionem creaturæ, quòd nempe per poſitivam actionem tendere debeat in non ens, ſi quando velit efficere ut eſſe deſinamus. Quod deinde addis,* de progreſſu in infinitum; *nempe,* non abſurdum eſſe illum dari, *à te ipſò poſtea infirmatur, fateris enim* abſurdum eſſe in cauſis ita inter ſe connexis ut inferior ſine ſuperiore agere non poſſit: *de talibus enim tantùm hîc quæſtio eſt, nempe de cauſis* in eſſe, *non de cauſis* in fieri, *ut ſunt parentes; nec proinde Ariſtotelis authoritas hîc mihi adverſatur: ut neque etiam id quod ais de Pandora; fateris enim omnes perfectiones quas in hominibus animadverto, variis gradibus poſſe à me adaugeri, adeò ut poſtea videam tales eſſe, ut in humanam naturam cadere non poſſint: quod omninò mihi ſufficit ad Dei exſiſtentiam demonſtrandam. Eſt enim illa ipſa vis perfectiones omnes humanas eouſque ampliandi, ut pluſquam humanæ eſſe cognoſcantur, quam urgeo & contendo non futuram fuiſſe in nobis, niſi à Deo facti eſſemus. Atqui quòd tibi non appareat me iſtud evidentiſſimè demonſtraſſe, nequaquam miror, quia non hactenus animadverti te ullam ex meis rationibus rectè percepiſſe.*

IN-

Digitized by Google

INSTANTIA.

QVid eſt, cur cùm aliud non negem, quàm ratiocinii tui vim, tu invidioſè ſic impetas, quaſi ipſam quoque concluſionem negem? Non ego is ſum, qui negem continuum primæ cauſſæ in nos influxum. Non nego quicquid Metaphyſici, Theologíque ſaniores de Deo ſentiunt (nempe cùm tu dicis omneis Metaphyſicos, opponere poſſem non modò omneis penè antiquos, ſed ex Scholaſticis etiam Doctoribus quos tu *omneis* vocas, nonnullos:) Nego verò ſolùm eam conſequutionem, qua te conſequens adſtruxiſſe putas. Heinc dum allatum, explicatumque à me duplex genus cauſſæ, effectuſque reſumis, & mutatis nominibus *ſecundùm fieri*, ac *ſecundùm eſſe* appellas, Scholaſticè quidem id facis: (neque ego non te agnoſco egregium Scholaſticum eſſe; quamvis tu me talem non agnoveris, dum non tam philoſophicis rationibus, quàm oratoriis quibuſdam artibus utentem cenſuiſti) Enimverò, quàm malè agi ſecum Scholæ principes reputarent, niſi firmiùs corroborarent, quæ tu ex ipſis in hac ſpeciatim Meditationis parte ſumpſiſti; quantumcumque dicas te non meminiſſe, homineſ-ne ulli fuerint ante te? Dicis *Solem eſſe cauſſam lucis, & Deum rerum creatarum non modò ſecundùm fieri, ſed etiam ſecundùm eſſe; ideóque debere ſemper eodem modo influere in effectum, ut eundem conſervet*. Sed primùm, demonſtraſti-ne res eſſe creatas, & DEVM eſſe earum creatorem, ſive cauſſam in fieri; ut jam iiſdem perſeverantibus, aſſignes DEVM conſervatorem, ſive cauſſam in eſſe? Si quis enim neget Deum *Primò creare*, negabit profectò *conſequenter creare*: ac tantò magis, quantò *prima* rei productio poteſt intelligi; *conſequens* autem, ſive continuata, non poteſt. Quippe cùm lapidem videmus, fieri eum potuiſſe intelligimus; at fieri illum continuò minimè intelligimus. Quemadmodum enim, ut aliquid fiat, debet non eſſe, ita, ut continuò fiat, debet continuò non eſſe: quomodo autem dici poteſt continuò non eſſe, quod continuò eſſe deprehenditur? quomodo item fieri continuò, quod idem planè, individuumque immutabiliter perſeverat? Videtur proinde nulla eſſe cauſſa, niſi in fieri, quia cauſſa eſt propriè, à qua res fit, & quando fit; adeò ut, cùm in eſſe perſeverans non fiat, ſed facta ſupponatur, non cenſeatur propriè habere cauſſam in eſſe, ſed habuiſſe cauſam cur eſſet; & cùm interdum dicitur habere cauſſam ſui eſſe, intelligatur cauſſa,

I. Non fuiſſe demonſtratum in antecedentibus eſſe Deum creatorem, ut neque eſſe Deum cauſſam rerum, eo modo, quo Sol lucis cauſſa eſt.

Digitized by Google

quæ præbuerit eſſe,ſeu quæ fecerit; non quæ deinceps præbeat,ſeu faciat. Et quamvis eſſe perinde dicas dare alicui rei eſſe, ac impedire ne eſſe illi adimatur; patet profectò, phyſicè quidem perinde non eſſe, ſed moraliter, ut loquuntur, ſolùm; cùm ſi quis telum in caput alicujus directum avertat, deſtructorive ædium obſiſtat, non ea,quæ pater, aut opifex faciat. Deinde exemplum de Sole nihil juvat ad unius, ejuſdemque numero, ſive ſingularis, ac individuæ rei conſervationem probandam. Siquidem Sol non modò non eſt conſervator, ſeu cauſſa luminis in eſſe; ſed videtur etiam cauſſa in fieri deterioris longè conditionis, quàm quilibet artifex. Etenim lux Solis, quæ perſeverare videtur in aëre, una, eademque numero non eſt, ſed continenter nova, ac nova; eo modo quo aqua perſeverare viſa in profluente, non eadem individua eſt, ſed continenter alia, ac alia; adeò ut non immeritò Sol dicatur eſſe fons lucis; quatenus ut fons continenter novam aquam ſuppeditat, ita Sol quoque novam lucem; idque ſeu lux ſit ſubſtantialis quidam effluxus;ſeu qualitas quædam emanans; ſeu ἐνδελέχεια, vel continua motio. Quare & tantum abeſt, ut Sol conſervet lucem ſemel productam, ut potiùs ipſam evaneſcere, ac perire ſinat, ejuſque loco aliam numero diſtinctam ſubſtituat. Vnde & poteſt quidem dici cauſſa in fieri, ſed nullo modo cauſſa in eſſe; eſtque proinde ſimilis non artifici domum conſtituenti,quæ deinceps conſtet, ſed artifici, ſi quis talis ſit, à quo non priùs domus ſit exſtructa, quàm corruat, quique eodem momento aliam inchoet, ipſaque rurſùs corruente aliam, haud abſimiliter ruituram. Agitur heic autem de rebus creatis,quæ eædem numero,individuæque perſeverant. Et licèt res corporeæ, ac potiſſimùm animatæ in continuo quaſi partium fluxu, & novarum partium ſubſtitutione verſentur; attamen & ipſa ſaltem partium ſubſtantia, ſive materia incorrupta, & ſine fluxu, ac ſubſtitutione manet; Et quæſtio heic eſt præſertim de Mente, quam carentem partibus facis,& quam,ut opinor, dicturus non es aliam, aliamque continuò fieri,inſtar lucis,videlicet; potiuſquàm eandem numero, individuamque perſeverare, inſtar ſcilicet lapidis, aut domus.

II. *Remanere Paralogiſmum ex aſſumpta Temporis conditione, ſeu natura alia,quàm ſit.*

Pergis, *hoc apertè demonſtrari ex eo, quod explicuiſti de partium temporis independentia.* En verò tuam explicationem: *Quoniam omne tempus vitæ in parteis innumeras dividi poteſt, quarum ſingulæ à reliquis nullo modo dependent,ex eo,quòd paullò antè fuerim, non ſequitur me nunc debere eſſe, niſi aliqua cauſſa me quaſi rurſùs creet ad hoc momentum, hoc*

eſt me

eſt me conſervet. Perſpicuum enim eſt attendenti ad temporis naturam, eadem planè vi, & actione opus eſſe ad rem quamlibet ſingulis momentis, quibus durat, conſervandam, qua opus eſſet ad eandem de novo creandam, ſi nondum exſiſteret; adeò ut conſervationem ſola ratione à creatione differre, ſit etiam unum ex iis, quæ lumine naturali manifeſta ſunt. Hoc verò loco, quanta materies, ſegeſve paralogiſmorum! Nam primò perſpicuam ſupponis temporis naturam, qua nihil poteſt dici obſcurius. Indicio ſanè eſſe poteſt vel innumerabilis illa opinionum varietas, quæ apud antiquos Philoſophos fuit, quæque etiamnum perſeverat. Tametſi enim tu me dicas Mentem alloqui, quæ ne ſciat quidem an Philoſophi fuerint, quæque illorum authoritate non moveatur; cùm hæc nihilominùs Mens ignara adeò rerum omnium, quæ extra ſe ſunt, ſupponat temporis naturam eſſe adeò perſpicuam, ut demonſtrationem exinde contexat; & me de perſpicuitate illa dubitante (ob caliginem, quæ ſola eſt cauſſa varietatis opinionum inter tot alioquin ſapientes, perſpicaceſq; Philoſophos) ipſa Mens non alia ratione perſpicuitatis fidem faciat, quàm authoritatem ſuam obtrudendo; Non ſubeſt profectò, cur ego, aut alius, authoritate ejus moveamur, ipſamque ejus authoritatem fundamentum eſſe, aut principium demonſtrationis exiſtimemus. Et quàm beabis deinceps nos! quàm obſtringes totam Sapientum nationem, ſi perſpicuam, & in aperto feceris temporis naturam; ſi explicueris utrum ſit aliquid reale, an-non? quî à re durante differat, aut non differat: quid in illa ſit, vel non ſit: cæteraque his conſimilia! Quod ad me ſpectat, fateor ingenuè ignorare me temporis naturam; ac tametſi mihi videar intelligere utcumque quid ſit, explicare tamen, ſi velim non poſſum; mihique ſtatim præclara illa D. Auguſtini verba ſuccurrunt, *Quid eſt ergo tempus? Si nemo ex me quærat ſcio; ſi quærenti explicare velim neſcio*; quanquam etiam convinco me ideò neſcire quid ſit tempus, quòd dicere aliis non poſſim quid ſit. Certè pro voto ſatis non eſt, cùm dico me concipere tempus, ſive durationem, quaſi quendam fluxum, qui nunquam cœperit, qui jam perſeveret, qui nunquam deſiturus ſit: qui neque impediri, neque retardari, neque accelerari poſſit. Qui ſecundùm totam ſuam amplitudinem acceptus, & quatenus principio, ac fine caret, dici poſſit æternitas, ſeu duratio DEI, ipſi toti, ob ejus naturæ immutabilitatem coëxſiſtentis, ut coëxſiſtit rupes præterlabenti flumini; acceptus verò ſecundùm parteis, ſit duratio rerum exortui, interituique obnoxiarum, cujuſmodi eſt totus Mun-

dus, cujuſmodi ſunt omnes partes Mundi, ſive res creatæ, quæ donec ſimul perſeverant, non pluribus temporibus, ſed uno, eodemque tempore durare cenſeantur. Cujus denique, cùm ſit ſucceſſivus, homines menſuram adinvenerint, motum ſcilicet, ſucceſſivum ipſum, ac cæleſtem potiſſimùm; abſque eo tamen, quòd motu velociore, aut tardiore facto, fluxus temporis ideò fiat concitatior, aut ſegnior; quippe qui uno tenore ſit, quique ſeu quidpiam moveatur, ſeu nihil; imò & ſeu Mundus fiat, ſeu deſtruatur, & ſeu aliquid ſit, ſeu nihil prorſus, invariabiliter continuetur. Id, inquam, non mihi ſatis eſt pro voto; Sed utcumque ſit, huc eſt quò reſpexi, cùm te dicente, *poſſe Tempus in parteis innumeras dividi, quarum reliquæ à ſingulis nullo modo dependeant*, ipſe objeci inſtari poſſe, *Quænam ſit excogitabilis res, cujus partes ſint à ſe invicem inſeparabiles magis? inter cujus parteis ſit inviolabilior ſeries, & connexio? cujus quæ ſunt partes poſteriores poſſint minùs averti, magis cohærere, magis dependere à prioribus?* Quid tu ad hoc? Nempe, *voluiſſe me eludere, proponendo neceſſitatem conſequutionis quæ eſt inter parteis temporis in abſtracto conſiderati, de quo hîc non eſt quæſtio; ſed de tempore, ſeu duratione rei durantis, cujus non nego ſingula momenta poſſe à vicinis ſeparari, hoc eſt rem durantem ſingulis momentis deſinere eſſe.* At falleris ſanè, dum exiſtimas me fuiſſe conatum eludere, potiuſquàm jactatam à te perſpicuitatem adipiſci. Dicis *me propoſuiſſe conſequutionem quæ eſt inter parteis temporis in abſtracto conſiderati.* At quid vocas tempus abſtractum, abſtractéve conſideratum? Ego quidem unicum agnoſco, quod non diffitebor ſanè dici, aut conſiderari poſſe abſtractum, quatenus non pendet à rebus, cùm ſive res ſint, ſive non ſint; ſive moveantur, ſive quieſcant, eodem ſemper tenore fluat; ac invariabiliter perſeveret: At eſſe aliud præter iſtud, quod poſſit dici, aut conſiderari quaſi in concreto, quatenus rebus competit, ſeu quatenus res illo durant, nullo profectò modo agnoſco. Aggrederis tu declarare, cùm dicis *quæſtionem eſſe non de illo, ſed de tempore, ſeu duratione rei durantis*: Ego verò ſolùm requiro, quodnam aliud tempus rei durantis ſit, quàm illud? Audiviſti vulgò diſtingui tempus externum, & internum; At ſi illud quod ego dixi, externum ſit, quod-nam erit iſtud internum? Id experiamur. Ego verbi cauſſa ſum res à quinquaginta jam annis durans, agnoſcóque me durare eadem duratione, qua omneis coætaneos, qui omnes ſimul non amplius hactenus duravimus, quàm unus; Neque enim à noſtro exortu fluxere tot illæ annorum myriades, quæ ſupputari poſſent,

ſi toties

ſi toties ſeipſis quinquaginta adderentur, quot quinquagenarii jam ſumus: at internum tempus, quod mihi peculiare ſit, & quod præter externum illud tibi vocatum in abſtracto, mihi in concreto conveniat, neque agnoſco, neque à te addiſco. Dicis *me non negare ſingula hujus momenta poſſe à vicinis ſeparari, hoc eſt rem durantem ſingulis momentis deſinere eſſe.* Quam lepidè facis, dum id quod controvertitur, pro confeſſo habes! Ego certè ne agnoſco quidem quæ momenta me non negare dicis. Nam fateor quidem rem durantem deſinere poſſe ſingulis momentis; ſed momentis nempe durationis illius communis, quibus eiſdem, & non aliis, res quoque aliæ ſimul durantes poſſunt deſinere, & quæ ſeparari à ſe mutuò propter indiſſolubilem concatenationem non poſſint. Tu ſi ſecus capis, quare non declaras? Nam poſſe rem hoc momento deſinere, & poſſe ſequente deſinere, & poſſe alio deſinere, eſt rem habere potentiam durandi infirmam; ſed non eſt habere momenta, ſive parteis temporis, quæ in momentis, ſive partibus temporis alterius deſinere poſſint. Heinc eſt ille vulgaris error, quo poëticè dicunt *Tempus edax rerum*; Sanè enim tempus nihil deterit, ſed Phyſicæ ſunt cauſſæ, quæ niſi uno, ſaltem alio tempore deterunt, ac deſtruunt.

Sed jam formetur tua Demonſtratio: III. *Variè peccare Demonſtrationem ex independentia partium temporis inter ſe deductam.*

Si partes ſingulæ temporis vitæ nullo modo dependent à reliquis; tum ex eo, quòd paullò ante fuerim, non ſequitur me nunc debere eſſe, niſi aliqua cauſſa me quaſi rurſus creet ad hoc momentum, hoc eſt me conſervet:

Atqui partes ſingulæ temporis vitæ nullo modo dependent à reliquis:

Igitur ex eo, quòd paullò ante fuerim, non ſequitur me nunc debere eſſe, niſi aliqua cauſa me quaſi rurſus creet ad hoc momentum, hoc eſt me conſervet.

Primùm conditio propoſitionis, quatenus ex ea aſſumptionem facis, eſt falſa; quoniam partes temporis ita ſunt inter ſe connexæ, ut poſteriores neceſſariâ, & ut ita loquar inimpedibili conſequutione dependeant à prioribus; & quamvis tu potentiam deſinendi ſingulis momentis accipias pro ipſis temporis momentis, perperam tamen accipis, quoniam rem durantem cum duratione confundis, tot multiplicas tempora, quot ſunt res durantes; & quacúmque alia ratione temet explices, tempus, rem obſcuram, obſcuriorem facis. *Deinde* cùm ea conditione poſita deducis, *non ſequi ex eo*

Digitized by Google

quòd paullò antè fueris, te nunc eſſe debere, heterogenea planè eſt deductio; quoniam ut pars temporis præcedens non fuit cauſſa, ut priùs eſſes; verùm ea cauſſa, quæ te in illo produxit, aut quæ, ut non eſſes, non fecit; ita neque pars temporis ſequens eſt cauſſa ut poſteriùs ſis, aut non ſis; ſed ea cauſſa quæ te in illo aut conſervat, aut perimit: Ex quo fit, ut ex eo, quòd antè fueris, non ſequatur te nunc eſſe debere; non quia partes temporis dependentes, aut independentes ab invicem ſunt; ſed quia eſt quædam cauſſa, quæ cùm antè te non deſtruxerit, deſtruere nunc poteſt. Heinc eſt cur etiam infirmitas conſequutionis vel ex eo pateat, quòd alia planè oppoſita pari jure ſit admittenda. Nam ut dixiſti, *Ex eo, quòd paullò antè fuerim, non ſequitur me nunc debere eſſe*; potuiſti quoque dicere, *ex eo, quòd paullò antè fuerim, non ſequitur me debere non eſſe*; Sed nempe non propter dependentiam, aut independentiam partium temporis, ſed propter præſentiam cauſſæ conſervantis; vel propter abſentiam cauſſæ corrumpentis. Poſſem quoque proponere res incorruptibileis, ac DEUM præſertim, quem non dixeris, ex eo, quòd paullò antè fuerit, non ſequi nunc eſſe debere; tanquam DEO habente ex immutabilitate naturæ, ut non poſſit deſinere; nō verò ex dependentia, aut independentia partium temporis, quibus coëxſiſtit. *Tertiò* cùm abſque antecedente id conſequens poſſit admitti, *Ex eo quòd paullò antè fuerim, non ſequitur me nunc eſſe debere*, Nulla tamen neceſſitas eſt ulterioris conſequutionis, *Niſi aliqua cauſſa me quaſi rurſus creet*. Nam ſi loco horum verborum illa adhibeantur, *niſi cauſſa abſit, quæ me deſtruat*; vel, *niſi ſit cauſſa, quæ me tueatur*; vel, *niſi ſit in me ſatis virium, ut adhûc ſubſiſtam*, aut ſimilia, nulla non magis videbuntur, quàm tua iſta cohærere. Quippe ipſa ſponte, ac planè ſequuntur; cùm tu rem deducas ab inexſpectato; ac tantò magis, quantò, ut antè dicebam, non poteſt intelligi rem quæ continuò eſt, continuò produci. *Quartò* Cùm dicis te *rurſus creari*, aut *quaſi creari*, ſupponis te priùs creatum; Igitur à DEO creatore; Igitur à DEO exſiſtente; atqui hac tua ratiocinatione contendis probare, & Deum exſiſtere; & eſſe creatorem; & te, cæteraque creaſſe. Igitur non modò argumentaris à non cauſſa ut cauſſa; verùm etiam petis principium: ne memorem rem planè miram; Mentem nempe adeò ignaram, tam parùm adhûc ratiocinatam, potuiſſe rem adeò arcanam, ac eſt Creatio, cognoſcere, quam tot illuſtres Philoſophi, poſt tot circa illam ratiocinia, habuere prorsùs incompertam! *Quintò* ex his patet cujus roboris ſit totius propoſitionis confirmatio, dum ais,

Perſpi-

Perſpicuum enim eſt attendenti ad temporis naturam, eàdem planè vi, & actione opus eſſe ad rem quamlibet ſingulis momentis, quibus durat, conſervandam, quâ opus eſſet ad eandem de novo creandam, ſi nondum exſiſteret. Quippe & temporis natura perſpicua non eſt, ut ad eam attendens rem facias perſpicuam, quæ obſcuritatis eſt tantæ. Et cùm ad iſta attendis, nondum conſtituiſti aliquid creari; neque noviſti quæ actio ſit creatio; ut ſcias utrum conſervatio eadem actio ſit, an diverſa; & utrum ab eadem planè vi, an ab alia procedat. Et cùm meminiſſe poſſis exempli lucis, & ſimilium, quorum infirmitas eſt jam antè declarata, ſuccurrere poteſt exemplum domus, quæ profectò non eadem vi conſervatur, & ſingulis momentis durat, qua fuit exædificata; itemque pulli, qui non eadem vi, & actione conſervatur, & durat, qua fuit genitus, & aliorum innumerorum. Et cùm poſſis dicere aliam eſſe rationem de prima cauſſa; hoc ipſum tamen in quæſtione eſt, neque adhuc probaſti eam dari, ut neque actionem ipſius eſſe creationem ex nihilo, potiuſquàm productionem ex præjacente æternùm materia; aut ſimplicem Mundi ab æterno exſiſtentis adminiſtrationem. Et non meminiſti ipſe an creatus ab illo fueris; neque quando, ubi, ex quo, qua occaſione, qua vi, quomodo. Et quamvis meminiſſes, reſque eſſet tibi perſpicua de te, non poſſes tamen idem dicere de re qualibet, qui rei cujuſlibet conditionem, ac naturam non noſſes; Et denique videtur potiùs attendenti perſpicuum minus eſſe laboris in re conſervanda, ut dicebam de domo, quàm in eadem producenda. *Sextò*, cùm ita colligis, *adeò ut conſervationem ſola ratione à creatione differre ſit etiam unum ex iis, quæ lumine naturali manifeſta ſunt*, Nihil aliud ſubit dicere, niſi quod beatus nimiùm es, cujus lumini naturali ſunt omnia adeò manifeſta. Tibi enim ſpoliato omni antecedente notitia, idem tam ſponte occurrere, quod doctiſſimis, ac ſubtiliſſimis Theologis ſimùl ac Philoſophis, non niſi poſt diuturna ſtudia, & profundam rerum divinarum, ac humanarum perſcrutationem occurrit; id ſanè debet incomparabilis exiſtimari fœlicitatis. Dic tamen amabò; An ſaltem hæc verba ita extuliſſes, niſi à Scholaſticis accepiſſes? Et quod illi ut creationem, ſic conſervationem referant præſertim ad lumen ſupernaturale, nihil-ne fuit ſcrupuli, te ab ipſis deſciſcere, & referre ad ſolum naturale? Et cùm conſervatio non poſſit eſſe manifeſta naturali lumine, quin creatio quoque manifeſta ſit, à qua ratione ſola differt, exiſtimaſti-ne te fuiſſe demonſtratione mera perſuaſum, quemadmodum conſervationem,

Digitized by Google

tionem, ita & creationem eſſe? Et, ſi ita ſit, quomodo putaſti poſſe fieri, ut id diceretur manifeſtum naturali lumine, quod omnes prorsùs Philoſophi, qui ſolo lumine naturæ fuere ducti, non modò non habuere manifeſtum, ſed oppoſitum etiam aſſeruerunt, defendentes nihil creari, ſeu ex nihilo nihil fieri? An credidiſti te hoc modo legitimè ratiocinari?

Illud eſt manifeſtum naturali lumine, quod immanifeſtum fuit omnibus Philoſophis ſolo naturæ lumine uſis:

Atqui creatio (& conſequens illam, ut ſola ratione differens conſervatio) fuit immanifeſta omnibus Philoſophis ſolo naturæ lumine uſis:

Igitur creatio (& conſequens illam conſervatio) manifeſta eſt naturali lumine.

IV.

Non agi heic de veritate Rei ipſius, ſed de vi Ratiocinii: adverſus quam quæ objecta præſertim fuerant, aut inſoluta ſunt, aut intacta.

Ad tuam Reſponſionem ut redeam, Quòd dixerim, *vim eſſe in te, non quæ te de novo producat, ſed quæ, ut perſeveres, præſtare ſufficiat, niſi corrumpens cauſſa ſuperveniat*; Excipis *me non advertere, tribuere me creaturæ perfectionem Creatoris, quòd independenter ab alio perſeveret.* Sed cùm ego advertam quam perſonam geram, nempe non impugnantis id quod res [illegible], vèrùm oſtendentis imbecillitatem tui ratiocinii; Non videris tu ſatis quàm ſuſtineas advertere, dum loco germanæ reſponſionis, nihil aliud planè quàm allegas incommodum, & incommodum quidem ejuſcemodi, ut ſit illud ipſum, de quo quæritur. Non-ne enim hoc ipſum quæritur, tuque defendendum ſuſcepiſti, *Te dependenter à Deo Creatore conſervari, ſeu perſeverare in eſſe?* Pergis, *me etiam tribuere Creatori imperfectionem creaturæ, quòd nempe per poſitivam actionem tendere debeat in non-Ens, ſi quando velit efficere, ut eſſe deſinamus.* Sed iterùm, ego non tribuo, & peream potiùs, quàm ut tribuam imperfectionem ullam Creatori, à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum; in quo vivo, moveor, & ſum; cui benedictio, claritas, ſapientia, gratiarum actio, honor, virtus, fortitudo in ſæcula: Tuum eſt ratiocinium, cui rursùs eam imperfectionem tribuo, ut nihil aliud, quàm alleges incommodum, ac idipſum quidem, quod eſt in quæſtione. Nimirùm in quæſtione eſt, *Deus-ne res ſervet continuo influxu; adeò ut ſubtracto influxu ſervari non poſſint, ſed deſinant eſſe.* Præterea autem debuiſſe te quoque oſtendere, cur imperfectioni vertatur, ſi Deus non ſola negatione concurſus, ſed poſitiva etiam actione quidpiam deſtruat. Nonne enim vim agendi habet, qua ut educit ex nihilo, ita detrudat in nihilum? An ſi concurrat cum homin-

ut ine

Digitized by Google

ut inferat gladium in jugulum tauri, non poterit ipſe ſine homine gladium inferre in jugulum? An imperfectio erit in Deo, ſi poſſit ſe ſolo, & poſitiva actione jugulare taurum, ſive ut tu loqueris, tendere in non Ens, hoc eſt mortem tauri? Sed voluiſti nempe oſtendere quantum in diſtinctionibus Scholaſticis eſſes verſatus. Oppoſueram conſequenter *poſſe te quidem colligere dependere te ab Ente diverſo à te*: ſed ita tamen ut *illud intelligeretur non à quo de novo, continuóque producereris, ſed à quo fuiſſes olim productus*: Verùm tu id exiſtimaſti ejuſdemmet incommodi allegatione ſalvatum. An verò debuiſti ejuſdem prætextu illud præterire, quod objeceram de Parentibus? Siquidem tu ita quæſieras, *Nempe à quo eſſem? à me ſcilicet? vel à parentibus? vel, &c.* Ego imprimis dixeram, nihil fuiſſe neceſſe ut probares te non eſſe à te; ſupponens quippe te ea de re nec potuiſſe, nec debuiſſe dubitare, qui & meminiſſes te non ſemper fuiſſe (niſi quod poteras exiſtimare te ab æterno tempore dormiiſſe ſomnum abſque inſomniis, ac ſponte demùm evigilaſſe, cùm cogitare primum cœpiſti, immemor cauſſæ productricis) & inter tam multa tibi manifeſta, illud te latere non poſſet, Nihil eſſe ſui ipſius cauſſam. Deinceps verò requiſivi, *cur non exiſtimares te à tuis Parentibus eſſe, à quibus videreris eſſe adeò manifeſtè productus?* Et quia tu præveneras, *quoniam eſſes res cogitans, Ideamque Dei in te habens, & tantundem ad minimum deberet eſſe in cauſſa, quantum in effectu*; idcircò ita inſtiti, *Verùm nonne parentes tui, menteſve illorum* (nempe ita fuit diſtinguendum, quod tu loquereris ut Mens) *fuere quoque res cogitantes, habenteſque Ideam Dei?* Tu porrò ad hoc nihil reſpondiſti; ut neque reverà reſpondere potuiſti, niſi negando parentes tuos, quando te genuerunt, non habuiſſe mentem, aut habuiſſe quidem, ſed non cogitantem; aut cogitantem quidem, ſed non habentem Ideam Dei; aut habentem quidem, ſed non tantundem ad minimum realitatis objectivæ continentem, quantum te, aut mentem, quam tunc accepiſti, & agnoviſti deinceps (etiam intra uterum degens) te habere.

V. *Pravè detortum, quod objectum fuerat de progreſſu infinito, in cauſis eſſentialiter & accidentaliter ſubordinatis.*

Hoc prætermiſſo, id impetis, quod circa progreſſum infinitum dixi. Vt appareat porrò quàm lepidè facias, id ſolùm noſcendum, de quo agitur: Tu probaturus non eſſe te à Parentibus, aliáve cauſſa, quàm à Deo, productum, uſus fueras illa ratione apud Doctores familiari, *Si alia ſit cauſſa, poteſt de illa quæri, an ſit à ſe, vel ab alia; Nam ſi à ſe, patet ex dictis illam ipſam Deum eſſe; quia &c. ſi autem ab alia, rurſus eodem modo de hac altera quæretur, an ſit à ſe, vel*

ab alia; donec tandem ad cauſſam ultimam deveniatur, quæ erit Deus: Ego excepi, *Verùm ſi cauſſa fuere parentes, ea potuit eſſe non à ſe, ſed ab alia, illaque rursùs ab alia, atque ita in infinitum.* Quo loco quid eſt manifeſtius, quàm inſtitutam fuiſſe quæſtionem de progreſſu infinito cauſſarum *in fieri*, ſeu accidentariò (ut loquuntur) ſubordinatis, non verò cauſſarum *in eſſe*, ſeu ſubordinatis eſſentialiter? Et ne id verti poſſet in dubium, rem conſequenter expoſui, declaravique tibi probandum abſurdum eſſe progreſſum in infinitum, non in cauſis eſſentialiter ſubordinatis, ſeu in eſſe, ut de quibus non eſſet quæſtio; ſed de accidentariò ſubordinatis, ſeu in fieri, cujuſmodi ſunt parentes, ſeu Pater, avus, proavus, abavus, atavus, tritavus, & cæteri, quibus non exſiſtentibus, poſſunt filii, nepotes, pronepotes, & cæteri agere, fierive pari modo cauſſæ. Iam tu ais, *Quod ego addo de progreſſu in infinitum (nempe non abſurdum eſſe illum dari) infirmari poſtea a meipſo.* Quomodo verò? *Quoniam fateor abſurdum eſſe in cauſſis ita inter ſe connexis, ut inferior ſine ſuperiore agere non poſſit.* Et non-ne hoc lepidum eſt? Dixi ego abſurdum in iſtis cauſſis; Ergo infirmavi, quod addidi, cùm dixi *non eſſe abſurdum in aliis ita ordinatis, ut priore deſtructa, ea quæ ab illa pendet, ſuperſit, agereque poſſit?* Sed nempe is modus tuæ conſequutionis. Pergis, *De talibus enim tantùm heic quæſtio eſt, nempe de cauſſis in eſſe, non de cauſſis in fieri, ut ſunt Parentes.* Sed nonne potiùs de cauſis in fieri, ut ſunt Parentes, agitur? Attamen ulterius inſiſtere piget. Id potiùs noto, præterlabi te callidè, dum quas in eſſe cauſſas vocas, cum iis, quas vocant eſſentialiter ſubordinatas confundis; quaſi cauſſæ ſic ſubordinatæ non ſint revera in fieri, & non modò quidem quod ad conſervationem, ſed maximè etiam quod ad primam productionem ſpectat; ac interim dicis quæſtionem eſſe de cauſſis in eſſe, non autem in fieri, ſimulque tacitè declinas quod de Ariſtotele non alio fine memini, quàm ad oſtendendum non eſſe iſta adeò aperta naturali lumine, ac tu aſſeveras; ſi Ariſtoteles quidem lumine naturæ non caruit.

VI. *Non ex eo, quòd perfectio aliqua mente ampliatur, illam ampliatam reipsâ dari.*

Quod dico poſteà *de ampliatione perfectionum humanarum, ad eum uſque gradum, ut in humanam naturam cadere non poſſint*, lætor viſum fuiſſe tibi eſſe argumentum, ad demonſtrandum Dei exſiſtentiam: At non eam proinde pervideo, quam tu, illiúſmet neceſſitatem. Nam quòd perfectionem, ſeu potentiam ſaliendi, quæ in homine eſt, ita mente amplificemus, ut concipiamus illum ex Atlante tranſſilientem, vel potiùs tranſvolantem in Caucaſum; & ex Terra in orbem Lunæ; ac diſcurrentem porrò per Stellarum globos, ad inter-

internoſcendum quid illeic geratur, aut quî omnia ſe in iis habeant; Et agnoſcentes licèt talem perfectionem, (amplificatam ſcilicet) non cadere in humanam naturam, reputemus tamen fœlicem, ſi cui ipſa contigerit; non video propterea quorsùm admittatur talem perfectionem neceſſariò eſſe; ac niſi hominem, ſaltem naturam aliam, ſaltem DEVM ipſummet dari, qui ea ratione transvolet. Quippe & rursùs ſic amplificare, ut talis natura in omnibus illis orbibus, & ubique ſit, ſicque volatu, aut motu ad pergendum, cognoſcendúmque omnia non egeat; Conſequutio eſt ex eodem principio, quod probandum foret, *Omnia quæ ampliando intelligimus, concipimúſque, reipsâ eſſe.* Pergis *eſſe eam ipſam vim, perfectiones omneis humanas eò uſque ampliandi, ut pluſquàm humanæ eſſe cognoſcantur, quam urges, & contendis non futuram fuiſſe in nobis, niſi à Deo facti fuiſſemus.* Verùm quæſtio non eſt an urgeas, & contendas; ſed an probes, atque demonſtres? Quod concludis certè *non mirari te mihi non apparere te iſtud evidentiſſimè demonſtraſſe, quòd non hactenus animadverteris me ullam ex tuis rationibus rectè percepiſſe*; gratulor beatitudinem ex tanto admirationis defectu tibi contingentem.

DVBITATIO X.

De modo impreſſionis Ideæ Dei in Mente, ut notæ impreſſæ ab Artifice, cujus ſimilitudinem Mens gerit.

SVpereſt, inquis, *ut examinem, qua ratione Ideam iſtam à Deo accepi: neque enim illam à ſenſibus hauſi; nec etiam à me efficta eſt; (nam nihil ab illa detrahere, nihil illi ſuperaddere planè poſſum) ac proinde ſupereſt ut mihi ſit innata; quemadmodum etiam mihi eſt innata Idea mei ipſius.* Enimverò ut illam partim haurire à ſenſibus, partim effingere potueris, aliquoties jam dictum eſt. Quod autem dicis te nihil poſſe illi addere, aut detrahere, cogita ut initio non æquè perfectam habueris: cogita ut poſſint eſſe homines, vel Angeli, aut aliæ naturæ te doctiores, à quibus aliqua moneri de Deo valeas, quæ nondum noviſti: cogita poſſe ſaltem Deum te ſic erudire, eáque claritate ſive in hac vita, ſive in alia perficere, ut reputari nihilum, quicquid de illo jam noſti, poſſit. Quicquid demum ſit, cogita, ut ex perfectionibus rerum creatarum fieri aſcenſus valeat

ad cognitionem perfectionum Dei, & ut illæ omnes non uno momento noſcuntur, poſſuntque & plures & plures in dies detegi; ita poſſe Ideam Dei non uno momento haberi perfectam, ſed magis, magiſque in dies perfectiorem. Pergis, *& ſanè non mirum eſt Deum in creando, Ideam illam mihi indidiſſe, ut eſſet tanquam nota artificis operi ſuo impreſſa. Nec opus eſt, ut nota illa ſit aliqua res ab opere ipſo diverſa: ſed ex hoc uno, quòd Deus me creavit, valde credibile eſt me quodammodo ad imaginem, & ſimilitudinem ejus factum eſſe: illamque ſimilitudinem, in qua Idea Dei continetur, à me percipi per eandem facultatem, quâ ego ipſe à me percipior: h. e. dum meipſum intelligo, non modò intelligo me eſſe rem incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora, ſive meliora indefinitè aſpirantem: ſed ſimul etiam intelligo illum à quo pendeo, majora iſta omnia, non indefinitè & potentiâ tantùm, ſed reipsâ infinitè in ſe habere, atque ita Deum eſſe.* Ac tu ſpeciosè quidem hæc omnia, ipſeque non eſſe vera non objicio; ſed quæſierim tamen undenam probentur? Vt antè dicta enim præteream, Si Idea Dei eſt in te, ut nota artificis operi impreſſa, quis-nam eſt modus impreſſionis? quænam eſt forma iſtius notæ? quo-nam modo illam diſcernis? Si non eſt aliud ab opere, ſive à re ipſa; tu ipſa ergo es Idea? tu ipſa nihil aliud es, quàm cogitationis modus? tu ipſa es & nota impreſſa, & ſubjectum impreſſionis? *Credibile eſt*, inquis, *te factam ad imaginem & ſimilitudinem Dei*. Credibile ſanè religioſa fide: at ratione naturali, quî liceat intelligere, niſi Deum facias hominiformem? Et, in quo-nam conſiſtere poteſt hæc ſimilitudo? An tu cùm ſis pulvis & cinis, præſumere te ſimilem potes æternæ illi, incorporeæ, immenſæ, perfectiſſimæ, glorioſiſſimæ, & quod caput eſt, inviſibiliſſimæ, incomprehenſibiliſſimæque naturæ? An illam de facie noviſti, ut tecum ipſa comparans, aſſeverare conformem poſſis? *Credibile* dicis, *ex eo quòd creavit*: ſed ex eo potiùs incredibile eſt. Siquidem opus operanti ſimile non eſt, niſi cùm ab eo generatur per communicationem naturæ. At tu hoc modo genita à Deo non es; neque enim es ejus proles, naturæve ejus particeps: ſed creata ſolùm es, hoc eſt ab eo ficta ſecundùm Ideam: adeò ut non poſſis te dicere illi magis ſimilem, quàm ſit domus fabro murario. Atque id quidem ſuppoſita tui, quam nondum probaſti, à Deo creatione. *Percipis*, inquis, *ſimilitudinem, dum intelligis te rem incompletam, dependentem, & ad majora, melioráque aſpirantem.* Sed quare non hoc potiùs ſit diſſimilitudinis argumentum; cùm Deus ex oppoſito ſit completiſſimus, independentiſſimus, ſibi ſufficientiſſimus,

tiſſimus, quipe maximus, optimuſque? Vt præteream, cùm te dependentem intelligis, non propterea ſtatim intelligere te id, à quo dependes, eſſe aliud, quàm parentes; vel ſi aliud intelligis, non ſubeſſe cauſam, cur te ipſi ſimilem putes. Vt præteream quoque mirum eſſe, cur non cæteri hominum ſive mentium, idem, quod tu intelligant: ac præſertim, cùm non ſit ratio cur non credatur, Deum illis perinde ac tibi, impreſſiſſe Ideam ſui. Profectò vel hoc unum arguit non eſſe Ideam à Deo impreſſam; quandoquidem ſi ita eſſet, & omnibus, & ſimùl una, eademque impreſſa eſſet, homineſque omnes conciperent DEVM ſimili formâ ac ſpecie; eadem illi tribuerent; eadem planè de eo ſentirent; cùm oppoſitum tamen notiſſimum ſit. Sed de his tamen multa jam nimis.

RESPONSIO.

C*Vm reprehendis id quod dixi, nihil Ideæ Dei addi, nihilque ab ea detrahi poſſe, non videris attendiſſe ad id quod vulgò ajunt Philoſophi, eſſentias rerum eſſe indiviſibiles; Idea enim repræſentat rei eſſentiam, cui ſi quid addatur, aut detrahatur, protinus ſit alterius rei Idea: ſic Pandora, ſic falſi omnes Dii ab iis qui verum Deum non rectè concipiunt, effinguntur. At poſtquam ſemel concepta eſt Idea veri Dei, quamvis novæ detegi poſſint in ipſo perfectiones quæ nondum fuerant animadverſæ, non ideò tamen augetur ejus Idea, ſed tantùm diſtinctior redditur & expreſſior, quia omnes in eadem illa quæ prius habebatur, debuerunt contineri, quandoquidem ſupponitur fuiſſe vera. Vt neque augetur idea trianguli cum variæ in eo proprietates quæ prius fuerunt ignoratæ advertuntur. Neque enim, ut ſcias*, Idea Dei formatur à nobis ſucceſſivè ex perfectionibus creaturarum ampliatis, *ſed tota ſimul ex hoc quòd ens infinitum, omniſque ampliationis incapax mente attingamus. Cùm autem petis*, undènam probem Ideam Dei eſſe in nobis tanquam notam artificis operi impreſſam, & quis ſit modus impreſſionis, quæve forma iſtius notæ? *idem eſt ac ſi aliqua in tabella tantùm artificii deprehendens ut ipſam à ſolo Apelle pingi potuiſſe judicarem, diceremque inimitabile iſtud artificium eſſe veluti quandam notam, quam Apelles tabellis omnibus ſuis impreſſit, ut ab aliis dignoſcantur; tu verò quæreres quæ forma iſtius notæ, quiſve modus impreſſionis? certè riſu potius quàm reſponſione dignus videreris. Quid cùm pergis?* ſi non eſt aliud ab opere, tu ipſa ergo es Idea, tu ipſa nihil aliud es quàm cogitationis modus, tu ipſa es & nota impreſſa, & ſubjectum im-

impreſſionis. *Nunquid æquè acutum eſt, ac ſi dixiſſem artificium illud quo Apellis tabellæ ab aliis dignoſcuntur, non eſſe quid diverſum ab ipſis tabellis; urgeres, ergo tabellas iſtas nihil aliud eſſe quàm artificium, nec ex ulla materia conſtare; ergo ipſas eſſe tantùm modum pingendi, &c. Quid cùm ut neges* nos ad imaginem Dei factos eſſe, *dicis*, ergo Deum eſſe hominiformem, *& ea colligis in quibus humana natura differt à divina? es-ne in eo acutior quàm ſi ut negares quaſdam Apellis tabellas ad ſimilitudinem Alexandri factas fuiſſe, diceres ergo Alexandrum fuiſſe inſtar tabellæ, tabellas autem ex ligno, & pigmentis compoſitas eſſe, non ex oſſibus & carne, ut Alexander. Nempe nō eſt de ratione imaginis, ut in omnibus eadem ſit cum re cujus eſt imago, ſed tantùm ut illam in aliquibus imitetur. Et perſpicuum eſt perfectiſſimā illam vim cogitandi, quam in Deo eſſe intelligimus, per illam minùs perfectam quæ in nobis eſt repræſentari. Cùm verò mavis conferre Dei creationem cum fabri operatione, quàm cum generatione parentis, ſine ulla ratione id facis: etſi enim illi tres agendi modi toto genere diverſi ſint, propius tamen eſt à productione naturali ad divinam, quam ab artificiali argumentari. Sed nec tantam ſimilitudinem eſſe dixi inter nos & Deum, quanta eſt inter filios & parentes; nec etiam ſemper nulla eſt ſimilitudo inter opus fabri, & ipſum fabrum, ut patet cùm ſtatuarius ſibi ſimile ſignum exſculpſit. Quàm mala autem fide refers mea verba, cùm fingis me dixiſſe,* à me percipi ſimilitudinem in eo quòd ſim res incompleta, & dependens; *cùm è contra iſta in diſſimilitudinis argumentum attulerim, ne putaretur me velle homines Deo æquare. Dixi enim me non modò percipere me in iſtis Deo eſſe inferiorem, & interim ad majora aſpirantem, ſed etiam majora iſta in Deo eſſe, quibus majoribus aliquid ſimile in me ſit, cùm ad ipſa auſim aſpirare. Denique cùm mirum eſſe ais,* Cur non cæteri hominum idem quod ego de Deo intelligant, cùm in illis, æquè ac in me, impreſſerit ideam ſui, *idem eſt ac ſi mirareris, quod cùm omnes norint ideam trianguli, non tamen omnes æquè multa in ipſa animadvertant, & fortè nonnulli falſa quædam de ipſa ratiocinentur.*

I. *Quæ concluſa ad calcem Meditationis* III, *Syllogiſticâ formâ exhibentur: ut quid virium habeant, uno proſpectu pateat.*

INSTANTIA.

EGregiè prorsùs Doctorem agis, dum mones quid vulgo Philoſophi doceant; egregiè prorsùs Diſputatorem, dum ſubtili adeò diſtinctione ſubterfugis. *Non videor*, ut inquis, *attendiſſe ad id, quod vulgò ajunt Philoſophi*; Sed de hoc ſtatim; juvat imprimis Lectionem tuam repetere, ipſam nempe Coronidem Medita-

Meditationis, de qua eſt quæſtio. *Quinque* ſunt, quæ in ea præſtas. Nam poſtquam ſupereſſe dixiſti, ut examines qua ratione Ideam DEI à DEO acceperis, Reſumis *Primùm* quadam veluti anacæphalæoſi probationem, quòd tibi ſit innata; *Secundò* oſtendis quomodo fuerit tibi impreſſa; *Tertiò*, Concludis Argumentum de probata DEI exſiſtentia ex ejus Idea; *Quartò* ſubinfers DEUM non eſſe fallacem. *Denique* dicis placere tibi hîc aliquandiu in contemplatione DEI immorari. De hoc autem poſtremo capite ut nihil dicam; Quoniam cætera ſunt quaſi compendium totius tuæ Demonſtrationis, & aditus quidam ad ea, quæ ſequuntur, idcircò ſingulorum vim exprimere placet ſyllogiſticâ formâ. *Primum* igitur ita habet:

Si, quam habeo ideam Dei, non eſt hauſta à ſenſibus; neque à me effecta, quòd nihil ab illa detrahere, nihil ſuperaddere planè poſſim, ſupereſt ut mihi ſit innata, quemadmodum etiam mihi eſt innata idea mei ipſius:

Atqui Idea Dei, quam habeo, non eſt hauſta à ſenſibus, neque à me effecta, quòd nihil ab illa detrahere, nihil ſuperaddere planè poſſim:

Igitur ſupereſt ut idea Dei quam habeo, ſit mihi innata, quemadmodum mihi eſt innata idea mei ipſius.

Quod Demonſtrationis hujus robur ſit, tum ex hactenus dictis clarè patet, tum erit ſtatim pleniùs dicendum circa illam particulam, *quod nihil detrahi, nihil ſuperaddi Ideæ poſſit*. *Secundum* eſt hujuſmodi:

Si non mirum eſt Deum me creando ideam illam mihi indidiſſe, ut eſſet tanquam nota artificis operi ſuo impreſſa, nec etiam opus eſt, ut nota illa ſit aliqua res ab opere ipſo diverſa, ſed ex hoc uno, quòd Deus me creavit, valde credibile eſt me quodammodo ad imaginem, & ſimilitudinem ejus factum eſſe, illamque ſimilitudinem, in qua Dei Idea continetur, à me percipi per eandem facultatem, per quam ego ipſe à me percipior; hoc eſt dum in meipſum mentis aciem converto, non modo intelligo me eſſe rem incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora, & majora ſive meliora indefinitè aſpirantem; ſed ſimul etiam intelligo illum, à quo pendeo majora iſta omnia non indefinitè, & potentia tantùm, ſed reipſa infinitè in ſe habere, atque ita Deum eſſe: Si, inquam, hoc mirum

non

Digitized by Google

non eſt, Sequitur Deum me creando ideam illam mihi indidiſſe, ut eſſet tanquam nota artificis operi ſuo, &c.

Atqui mirum non eſt Deum me creando ideam illam mihi indidiſſe, ut eſſet tanquam nota artificis operi ſuo, &c.

Igitur Deus me creando, ideam illam mihi indidit, ut eſſet tanquam nota operi ſuo, &c.

Nempe non alio examine, neque alia ratione oſtendis, quomodo Ideam Dei ab ipſo Deo acceperis, ipſave fuerit in te impreſſa. *Tertium* eſt,

Si agnoſcam fieri non poſſe ut exſiſtam talis naturæ, qualis ſum, nempe ideam Dei in me habens, niſi reverà Deus etiam exſiſtat, Deus, inquam, ille idem, cujus idea in me eſt, hoc eſt habens omneis illas perfectiones (quas ego non comprehendere, ſed quocumque modo attingere cogitatione poſſum) & nullis planè defectibus obnoxius; ſequitur Deum exſiſtere:

Atqui agnoſco fieri non poſſe ut exſiſtam talis naturæ qualis ſum, nempe ideam Dei, &c.

Igitur Deus exſiſtit.

Quid habeat quoque roboris hujuſcemodi Demonſtratio, conſtat ſatis ex antè dictis. Heic noto ſolùm duo, Vnum, cùm ais te non comprehendere, ſed cogitatione ſolùm quomodocumque attingere perfectiones, quæ in Deo ſunt, manifeſtum fieri, te ex unaquaque earum perfectionum, quas cognoſcis, aliquid ſolùm cognoſcere, non verò totam; atque adeò non cognoſcere infinitam; & cùm numerus earum, quas cognoſcis, finitus ſit (neque enim novas, ac novas in omne ævum dinumerabis) cognoſcere te ſolùm aliquid non ex omnibus, ſed ex aliquibus duntaxat; quare & te nihil in Deo infinitum cognoſcere; neque proinde habere reverâ ideam entis infiniti. Alterum, cùm addis, *Et nullis planè defectibus obnoxium*, id quidem verum eſſe; at non poſſe tamen aſſumi, quaſi demonſtratum à te; cum etiam perfectiones, quas de Deo noviſti, & te demonſtrare ex tua idea exiſtimaſti, ipſe non comprehenderis, ſed quomodocumque ſolùm attigeris, adeo ut neſcias, quouſque extendantur; & cùm non omneis, ſed aliquas ſolùm cognoveris, neſcias quouſque perfectiones plures, ac plures in Deo habeantur; ſicque oſtendere non poſſis, divinas perfectiones hujuſmodi eſſe, ut imperfectionem omnem excludant, ac Deus proinde nullis planè defectibus obnoxius ſit. *Quartum* denique:

Si

Digitized by Google

Si Deus obnoxius non eſt ullis planè defectibus, patet fallacem eſſe non poſſe; quia omnem fraudem, & deceptionem à defectu aliquo pendere, lumine naturali manifeſtum eſt:

Atqui Deus nullis planè eſt obnoxius defectibus:

Igitur Deus fallax eſſe non poteſt.

Nimirum hoc fuit, quod voluiſti, cùm illam particulam mox adnotatam ſubtexuiſti. Quorſum verò ex tot defectibus, qui recenſeri potuerant, delegiſti fallaciam, cujus ad calcem meminiſſes? Scilicet ut hanc concluſionem *Deus fallax eſſe non poteſt*, ſine ſtrepitu in penu, aut armarii quaſi angulo conderes, quàm cùm opus foret, depromere poſſes, quaſi demonſtratiſſimum principium. Id deinceps videbimus.

II. *Falſum, ideis, quas de rebus habemus, nihil poſſe addi, aut adimi.*

Nunc de Reſponſione, ut dicam, objicis *me non attendiſſe ad id, quod vulgò ajunt Philoſophi:* Sed primùm, attendiſti-ne tu ad id, quod ipſemet dixiſti? Verba certè tua hæc fuerunt ſub finem reſponſionis ad objecta in ſuperiorem Meditationem, *Quantum ad me, nihil unquam aliud requiri putavi ad manifeſtandam ſubſtantiam, præter varia ejus attributa, adeò ut, quò plura alicujus ſubſtantiæ attributa cognoſcimus, eò perfectiùs ejus naturam intelligamus.* Quid jam ajunt Philoſophi? *Ajunt*, inquis, *eſſentias rerum eſſe indiviſibileis: Idea enim repræſentat eſſentiam, cui ſi quid addatur, aut detrahatur, protinùs fit alterius rei idea.* Id-ne verò jam approbas, an-non? Approbas ſanè; nam in hoc eſt tota vis tuæ reſponſionis. At ſi eſſentia, ſeu natura eſt indiviſibilis; igitur ubicumque eſt illius vel quam-minimum, ibi tota omninò eſt, neque aliquid ampliùs eſt; neque enim quod indiviſibile eſt, parteis ullas habet. Si idea quoque hujuſmodi ſit, ut ipſi nihil addi, nihil detrahi poſſit; igitur ubicumque eſt ideæ vel quam-minimum, ibi tota idea eſt, nihilque eſt in re, quod non repræſentet; ſi enim aliquid eſſet, quod poſſet repræſentare prætereà, tunc illi quidpiam adderetur, fierétque rei alterius idea. Iam cùm admittas non unicum, ſed plura, ac plura alicujus ſubſtantiæ, naturæ, ſive eſſentiæ attributa ſic poſſe cognoſci, ut quò plura cognita fuerint, eò res perfectiùs intelligatur. Quæro, quando primùm cognitionem aggrederis, & unicum eſſentiæ attributum cognoſcis, putes-ne totam rei eſſentiam in eo contineri, an-non? putes-ne ideam, quam de ea re habes, eſſe totam rei ideam, an-non? Si putes; igitur falſum eſt eſſe plura attributa, & te per plura attributa rem intelligere perfectiùs; Si non putes; igitur eſſentia rei non conſiſtit in indiviſibili, ſed latitudinem attributorum habet,

imò & diſtinctionem quandã attributorum inter ſe, quatenus unum cognoſci poteſt, non cognitis aliis. Igitur & ipſa rei idea talis non eſt, ut ipſi addi nihil poſſit, ſed eatenus potiùs eſt additionis capax, quatenus attributa poſteriùs cognita tam poſſunt per ideam repræſentari, quàm cognitum primò. Verumtamen ſeu tu ad iſta attenderis, ſeu non attenderis, Quod attineat quidem ad philoſophos, non requiro heic quatenus admitti debeat, vel non debeat, quod ajunt *rerũ eſſentias eſſe indiviſibileis*; ut neq; an rerum eſſentias, quibus id accommodent, nôrint. Quod ad te ſpectat, cùm dicis *ideam repræſentare rei eſſentiam*, inferre poſſe videor non malè, ſi quæpiam res ſint, quarum eſſentiam non noveris, non habere te illarum ideam. Quæſo te ergo, noſti-ne Solis, Lunæ, aut alterius ſideris eſſentiam? Non dices, opinor, te noſſe; quid noſti enim ex illis ampliùs, quàm magnitudinem, figuram, motum, diſtantiam, lucem, candorem, calorem, vim generandi, fovendi, movendi, & ſi quæ ſunt hujuſmodi; Atqui hæc ſunt adjuncta ſolùm, ſive accidentia; ipſa verò eſſentia, natura, ſive ſubſtantia intima, quæ iis ſubjacet, omninò te latet; Nam & quamvis aſſeras te hæc attributa cognoſcentem, intelligere ſiderum naturam, uni tibi aſſeres, uni tibi probabis, unus tibi plaudes, unus tametſi nihil ampliùs habens, quàm cæteri, teipſum præ cæteris coles. Neminem certè eſſe puto, qui te hæc ſolùm cognoſcentem cognoſcere putet ſiderum eſſentiam; Quare neque, per te, habere ſiderum ideam. Niſi autem ſiderum habeas, quarum-nam rerum igitur? An Terræ? An aquæ? An alicujus meteori, lapidis, mineralis, plantæ, animalis, hominis? An univerſè ullius corporis, aut rei in Vniverſo exſiſtentis? Nullius ſanè eſſentiam noſti; quæcúmque enim proferre potes, quæ de illis noveris, ea pari modo nihil ſunt aliud, quàm adjuncta, ſeu accidentia; proprietates, atque effectus, omnia præter ipſam eſſentiam. Quare nullius planè rei, quæ ſit in Mundo habes ideam. Vnde-nam eſſe igitur poteſt, ut tu quoque ipſe loquaris de rebus, quæ in Mundo ſunt, eaſque proinde intelligas, niſi illarum habes ideas? Nempe habes quidem ideas, ſed non qualeis ipſe deſignas. Quippe ideæ ſolùm ſunt rerum, quatenus illas novimus; Et quia diſtincta cognitione novimus earum accidentia, non verò eſſentiam, quam ſolùm confuſè ſub ipſis deliteſcere, quaſi ſuſpicamur, vel concipimus; idcircò idea diſtincta eſt ipſorummet accidentium, non verò eſſentiæ, confuſè duntaxat ſub iis comprehenſæ. Ex quo proinde efficitur, ut tantò

clariorem

Digitized by Google

clariorem, exquiſitioremque alicujus rei ideam habeamus, quantò clariùs, exquiſitiúſque, & plura ipſius accidentia noverimus. Cùm experiamur enim Ideas eſſe in mente noſtra veluti imagines rerum; & imagines ſint non eſſentiæ, ſed accidentium ipſius; heinc fit, ut quemadmodum imago alicujus hominis expreſſa in tabula tantò eſt perfectior, quantò ſymmetria, diſpoſitio, & repræſentatio plurium partium elaboratior fuerit, ac ſingulares quæque notæ, quæ in ſingulis partibus, exhibitæ fuerint ſtudioſiùs; ita Idea cujuſque rei tantò evadat perfectior, quantò plura ejus accidentia, ſeu plures quaſi circumſtantias ordinatiùs, diſertè magis, magis ad vivum retulerit.

III. *Falſum, nihil addi poſſe idea, quam de Deo ſemel habemus. Quo ſenſu rerum eſſentia ſint indiviſibiles, etiam divina: Et de divinis attributis.*

Quòd ad illam ſpectat, de qua agitur, Quia tu dixeras te talem Dei habere Ideam, *ut ipſi nihil detrahere, nihil ſupperaddere poſſes*, ipſe varios objeci modos, quibus poſſes ipſi ſuperaddere aliquid. Tu, ut eludas, innuis imprimis *attendiſſe te ad Dei eſſentiam, cujus cùm indiviſibilis ſit, debuerit ſimiliter eſſe indiviſibilis idea; cui nihil proinde poſſet addi, aut adimi, quin alia, alteriuſque rei protinus efficeretur*. Tum, non negas quidem, *quin novæ perfectiones à te non prius animadverſæ poſſint detegi; ſed negas augeri ideam* (hoc eſt aliquid ipſi addi; nam quamvis vocem detorqueas, aut diſſimules, de ipſa tamen eſt quæſtio) *ſed diſtinctiorem ſolum reddi, quoniam antè eas contineret*. Cæterùm valdè Primùm demiror, quî ignores non modò Solis, ſed minimi etiam acari eſſentiam: & putes tamen noſſe te adeò perfectè eſſentiam DEI. Inepti ergo illi, qui & dies poſcunt, & multiplicant, & finem nunquam faciunt, ut diſquirant quid Deus ſit; quòd quantò magis conſiderant, tantò putent rem fieri obſcuriorem. Nimirùm, ſi te imitentur, uno momento adeò claram de eſſentia Dei habebunt notitiam, ut ſuperaddi ipſi nihil poſſit. Inepti rurſùs, qui ex effectis, actionibus, proprietatibus, perfectionibus, quaſi quibuſdam rivulis in comitatum velut quæſitis, deduci nituntur ad oram extremam immenſi illus Oceani. Nimirum, ſi te conſequantur, non ex rivulis in oram pervenient; ſed mox uno paſſu dimetientur Oceanum, & per rivulos deinceps procedent. Deinde cùm habes eſſentiam divinam cæterarum inſtar indiviſibilem, non habes ipſam propterea ut punctum. Certè enim cùm habeas infinitam, extenſionem quandam in ea concipis, cùm ea re, quæ ſine ulla extenſione concipitur, nihil poſſit eſſe finitius. Et quamvis ſis repoſiturus te concipere divinam eſſentiam, non ut punctum quidem, ſed non tamen propterea ut quidpiam extenſum; non id-

circò tamen explicabis quomodo & infinitã ſimul, & indiviſibilem concipias, cùm & notio infinitatis ſine extenſionis notione non ſit, & extenſionis notio eſſe cum notione indiviſibilitatis non poſſit. Potiùs ergo quemadmodum Philoſophi illi, qui, cùm vulgò ajunt hominis v.c. eſſentiam eſſe indiviſibilem, non intelligunt illã extenſione quadam, ſive partibus quibuſdam carere, taleis enim eſſe dicunt genus & differentiam, ut puta animal, & rationale; vel phyſicè loquendo, corpus, & rationalem animam; ſed contendunt ſolùm nexum harum partium adeò ſimplicem, indiviſibilémque eſſe, ut abſque eo homo neque ſit, neque intelligatur; ac proinde nulla ejuſmodi partium aut ſeorſim accepta, aut cum alia quapiam conjuncta, intellectáve homo ſit. Quemadmodum, inquam, illi ſic accipiunt, ita & tu quoque, ut puto, non vis Deum carere amplitudine quadam, atque varietate attributorum eſſentialium, quæ & perfectione, & numero ſint infinita; ſed vis ſolùm ea omnia eſſe inter ſe adeò inſeparabiliter connexa, ut planè ſine ipſis, aliquibúſve ipſorum eſſe Deus nequeat, aut intelligi. Cùm porrò idea, quam putamus nos habere de eſſentia hominis, repræſentare debeat non præciſè ipſum nexum indiviſibilem partium, ſeu attributorum eſſentialium; ſed ipſas potiùs parteis, ſive attributa indiviſibiliter connexa; atque idcircò eſſentiæ hominis idea indiviſibilis non ſit, quaſi inſtar puncti ſit, & partibus careat: Pari ſanè modo, idea repræſentans Dei eſſentiam, cùm repræſentare debeat non præciſè illum quaſi nexum attributorum Dei eſſentialiũ, ſed ipſa potiùs Dei attributa indiviſibiliter conjuncta, ſimpliciſſiméve, & ut ita loquar, identiſſimè unita; non eſt, cur cenſeamus hanc ideam indiviſibilem inſtar puncti, & quaſi carentem variis veluti partibus repræſentantibus attributa varia. Ad-hæc, quæſo te, quænam ſint attributa iſta eſſentialia Dei? Nempe enumerata illa abs te, cùm dixiſti Deum ſubſtantiam æternam, infinitam, independentem, omnipotentem, ſummè intelligentem, creatricem rerum omnium, earundemque conſervatricem. At primùm, licèt Theologi iſta, cæteráque generis ejuſdem attributa vocent eſſentialia; faciunt hoc tamen, Tum quòd diſtinguentes in Deo eſſentiam unam, & perſonas treis, attributa ſimul diſtinguant, quæ conveniunt Deo ut uni ſecundùm eſſentiam, ab iis, quæ ut trino ſecundùm perſonas, ex quo fit ut illa eſſentialia, hæc Perſonalia cenſeri poſſint. Tum ut expreſſiùs ſignificent ſimplicitatem, integritatemq; inalterabilem divinæ eſſentiæ; quoniam ſi diceretur habere attributa quædã accidentaria,

taria,

Digitized by Google

taria, intelligi poſſet habere quædã accidentia, quæ & compoſitionem quandam cum eſſentia facerent, & ipſi adeſſe, abeſſéq; poſſent. Tum proinde ut intelligamus quodlibet horum attributorum tanta neceſſitate Deo convenire, quanta conveniunt, (imò majore, quàm conveniant) homini ſuum genus, ſuáq; differentia: atq; idcircò quicquid in Deo eſt, & penitus eſſe à Deo inſeparabile, & Deum ipſum eſſe. Enimverò iſta non obſtant, quin præter ipſa attributa, eſſentiam agnoſcant, cui illa attribuant (& certè attributa ſunt, quoniam alicui attribuuntur) unde & requirunt, & concludunt quemadmodum tum inter ſe, tum ab eſſentia diſtinguantur; exprimentes aliunde illa etiã concretis vocibus, ut cùm omnipotentem verbi cauſſa dicunt, intelligamus non modò ipſam omnipotentiam, quæ eſt attributum, ſed etiam eſſentiam, cui omnipotentia attribuitur. Hæc verò attingo, ut innuam, præter cognitionem attributorum, quæ nobis utcumq; per effectus, & à poſteriori, ut loquuntur, innoteſcunt, ſupereſſe adhuc cognitionem eſſentiæ, quam ſi tu haberes, Moſe ipſo fœlicior eſſes, qui tametſi cum Deo toties colloquutus, niſi poſteriora tamen nunquam vidit. Sunto deinde hæc attributa ipſa Dei eſſentia: ecquid quæſo de illis noſti? aut quotam partem illorum noſti? Nihil ſanè de illis noſti, niſi definitè, analogicè, confuſè, obſcurè, in ænigmate; & partem aliunde ipſorum noſti tantulam, ut quæcumque noſti, ne ſint quidem quaſi guttula, punctumve guttulæ reſpectu Oceani totius. Et dicis nihilominùs te talem habere divinæ eſſentiæ ideam, ut ſuperaddi ipſi nihil poſſit. Sed nempe nihil diſtinxiſti inter ideam & eſſentiam, putaſtíque nihil differre eſſe rem in ſe, & cognoſci ab aliquo; quando exiſtimaſti nihil eſſe in Deo, quod in idea tua non eſſet.

Rurſus igitur, qualem-nam intellexiſti tuam ideam? Nimirùm quale eſt acari; indiviſibilem enim facis, quale eſt acari oculi reſpectu. Et videor ſanè non ineptè eam cum acari comparare. Nam ut imago ſeu idea acari in tuo vel oculo, vel cerebro, vel intellectu depicta repræſentabat tibi ante viginti quinque annos albicans ſolùm, & ſine ulla diſtinctione partium, punctulum; nunc verò invento microſcopio, & poſtquam illo uſus es, repræſentat tibi animal grandiuſculum, & cum ſuis quidem capite, cauda, cruribus, dorſo, partibuſque cæteris; ſic idea Dei, quam primùm habuiſti, repræſentavit tibi *eſſentiam indiviſibilem*; deinceps autem ea *reddita diſtinctior, & expreſſior fuit, cùm potuiſti perfectiones detegere, quæ nondum fuerant animadverſæ*. Porrò ut poſtquam es microſcopio ſpeculatus acari ejus idea facta eſt auctior; quidni etiam facta ſit auctior IV. *Declaratur variè, ut idea ſemel habita de Deo amplietur.*

Digitized by Google

idea divinæ eſſentiæ? *Quia* inquis,*omnes perfectiones in eadem illa,quæ prius habebatur, debuerunt contineri.* Vide, quàm ſit verum, quod dicebam mox, æquiparare te ideam eſſentiæ, quaſi eſſentia nihil contineat, quod non contineat quoque idea? quaſi aut probare poſſis eſſe in idea; aut dicendo *debere eſſe, contineri-ve in idea, quoniam vera ſupponitur*, non manifeſtam principii petitionem inſinues? An dicis verò pari modo ideas ſpecialeis partium acari, quæ microſcopio detectæ ſunt contineri debuiſſe in ea, quæ habebatur ante microſcopium? Non dices opinor; Tibi enim eſt, convexitatis vitri natura perſpectior, quàm ut putes non augéſcere ſpeciem acari propter deflexionem, interpolationemque radiuſculorum accedentium ex iis acari partibus, quæ ob ſuperficieculæ ipſius inæquabilitatem aliò reſpectarent, neque ſpecialeis imagines cæteris interpoſitas in oculo depingerent. Quamobrem, neque eſt cur cenſeas ea, quæ per priorem ideam in Deo non vidiſti, fuiſſe ut in Deo, ſic in ipſa idea; Quippe ſi fuiſſent in idea, profectò in Deo vidiſſes; idque quoniam idea menſura eſt non rei, ſed notitiæ, quæ habetur de re. Niſi verò lubens admittas comparationem acari, utere comparatione cum Luna, aut Sole, aut quocumque voles objecto antè, & poſt inventionem teleſcopii; idem omninò efficietur. Sin malis uti oculo nudo, ac ſine vitro interpoſito, utere comparatione, cùm re nunc procul, nunc prope viſa; efficietur pariter idem. Tametſi enim ſuperiùs, cùm ageretur de Sole, improbaſſes quod dixeram de veritate duplicis ideæ, viſus es tamen poſteà probare; & nunc etiã videris planè non improbaturus, quando ſupponis *ideam, quæ prius fuerit minùs diſtincta, atque expreſſa, fuiſſe nihilominùs veram.* Quare te cùm vides hominem primùm ex paſſu centeſimo, & non agnoſcis ſatis vultum, propter ſpeciem minùs diſtinctam; ac vides poſteà ex decimo, agnoſciſque diſtinctiùs vultum ob diſtinctiorem ſpeciem: profectò ſpecies, ſeu idea, quam habes illius propioris, eſt in te ut diſtinctior, ita auctior ea, quam habes diſtantioris; eademque propioris idea plureis parteis habet, quæ non continebantur in alia, propter radios partium, quæ aliò, quàm in oculum directè ſpectabant. Verùm comparationem video, quæ fortè magis ſit placitura. Videris enim velle ideam priorem eſſe quaſi rudem adumbrationem, ſeu lineares ductus, quibus pictor in tabula imaginem faciendam deſignat; poſteriorem verò quaſi perfectam imaginem, ut putà adornatam coloribus vivis. Porrò quamvis rudis imago ſecundùm ambitum non augeatur, augetur tamen numero, &

conditione

Digitized by Google

conditione colorum, diſtinctionéque, & qualitate partium; & utcumque illam augeri non dicas, dicere tamen non potes ipſi nihil addi; ut idem tibi proinde ſit de Idea Dei dicendum. Et, ſi fortè dicas in eadem invariata imagine, poſſe plura diſtinctius, expreſſiúſque cognoſci, ubi major lux fuerit, aut oculus propius acceſſerit: tunc mutabis ſuppoſitionem, comparabiſque jam imaginem cum objecto, cui nihil novi advenit; & non cum idea, cui aliquid accedit. Denique, quia tibi præſertim comparatio imaginis per ſigillum impreſſæ arridet, Conſidera, ſi initio quidem & totum, & qua par eſt profunditate impreſſum ceræ ſigillũ fuerit, nihil planè deſiderari, quo minùs ab initio uſque, imago tam ſit, quàm eſſe poteſt integra, diſtincta, expreſſa; Pari enim modo ſi Idea Dei tota ab initio, & quantum poteſt impreſſa ſit, nuſquam deinceps poterit magis integrà, diſtinctior, expreſſiorque reddi: At ſi dicas reddi; fatendum eſt illi idem advenire quod imagini in cera impreſſæ, dum ab initio vel non totum ſigillum, vel non ſecundùm totam eminentiæ, cavitatiſque varietatem in profundum adigitur; ut ipſi proinde addi quidpiam poſſit. Quanquã quid in his immoror, cùm conſtet, quacumque ratione id fiat, ei notitiæ, ac proinde ideæ, quam de Deo habes, poſſe aliquid indies ſuperaddi. Ad illud verò, quod ſubjicis de Idea trianguli, nihil addendum eſt ad ea, quæ ſuperius dicta jam ſunt; quouſque planum feceris, eſſentiam Dei, atque adeò omnia attributa ejus eſſentialia tam eſſe tibi explorata, teque illa tam in promptu, ac numerato habere, quàm habes treis lineas, ex quibus triangulus conſtituitur. Nam quod alioquin dicis, *ut ſciam* (nempe, ut dixi, Doctorem agis omninò egregium, & auſcultatione dignum) *Ideam Dei non formari à nobis ſucceſſivè ex perfectionibus creaturarum ampliatis, ſed totam ſimul, ex hoc, quod Ens infinitum, omniſque ampliationis incapax mente attingamus*; explorarem ecquidnam velles, niſi aut tibi ipſi contradiceres, docens ideam Dei formari totam ſimul à nobis, quam hoc præſertim capite contendis à Deo imprimi, aut ſi idipſum, quod volebas, nõ ſatis pro voto dixiſti, ipſum principium non peteres, & ſolutionis loco nihil ad difficultates aliud, quàm quod controvertitur, reſponderes. Ne innuã te ſemper eadem hallucinatione teneri, quòd tam facile ſit totum ens poſitivum, totámve ejus capacitatem, tametſi carentem fine, cogitare, quàm facile eſt pronunciare, tribueréque ipſi nomen negativum. Idque potiſſimum, cùm de re finita, cujuſmodi eſt Mundus, cum omnibus ſuis partibus, particuliſque, carúmque proprietatibus polliceri

Digitized by Google

liceri tibi non poſſis; imò neque polliceri ſibi poſſint omnes homines, quotquot ſunt, aut futuri ſunt.

V. *Difficultatem lepide eluſam: quaſi agatur de Idea, quæ ſit non ſimilitudo artificis, ſed nota peritiæ ipſius.*

Cùm petiiſſem *unde probares Ideam Dei eſſe in nobis, tanquam notam artificis operi impreſſam, & quis eſſet modus impreſſionis, quæve forma iſtius notæ:* Excepiſti tu, *id eſſe perinde acutum, ac ſi aliqua in tabella tantum artificii deprehenderes, ut ipſam à ſolo Apelle pingi potuiſſe judicares, diceresque inimitabile iſtud artificium eſſe, veluti quandam notam, quam Apelles tabellis omnibus ſuis impreſſit, ut ab aliis dignoſcantur; ego verò quærerem quæ forma ipſius notæ? quiſve modus impreſſionis*, adjeciſtique *me certè riſu, potiusquam reſponſione dignum iri viſum.* Age proinde experiamur, uter ſit ridendus, & ilia ducat. Quæſtio agitur de Idea, ſeu imagine, quæ rem qualis eſt, repræſentet. Aſſumat igitur Apelles tabulam, in qua dicas ipſum facturum picturam ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, hoc eſt, quæ ipſum Apellem, qualis qualis eſt, perfectiſſimè referat; & in qua nihilominùs ille veſpertilionem ſolùm depingat. Ego quidem nullam imaginem, aut ſimilitudinem, qualis promiſſa fuerat, agnoſcam; tu agnoſces tantam, ut cenſeas non eſſe ovum ovo ſimilius, quàm veſpertilio erit Apelli. Tum, quia fortè eorum cachinnos timebis, qui ſplene erunt petulanti, reclamabis puto, ac excipies, noluiſſe te dicere veſpertilionem eſſe ſimilem Apelli, ſed artificium, quo fuerit peracta, eſſe notam certiſſimam, qua Apelles intelligatur. Atqui heic agitur, non de quavis nota, ſed de nota, quæ ſit imago, quæ ſimilitudinem gerat, & qualis fuiſſet, ſi Apelles ſe, non veſpertilionem pinxiſſet. Nam multis quidem aliis notis potuit Apelles intelligi, epigraphe, ſigillo, aliis; verùm debuit intelligi repræſentatione perſonæ. Et vis id meliùs agnoſcere? Comparatur heic Apelles cum Deo, quatenus ut Deus varias res creavit, ſic Apelles varias tabellas depinxit. Et quælibet quidem creatura ſuum clamat, notatque Authorem, quatenus ejuſmodi eſt, ut non aliâ, quàm Dei manu potuerit è nihilo educi, conformari, concinnarique, & eam quam habet, perfectionem accipere; quemadmodum omnes tabellæ clamant, indicantque principem Pictorem, quatenus eâ arte ſunt elaboratæ, ut non potuerint aliâ, quàm Apellis perfici manu. Verùm comparatio hoc loco non fuit inſtituenda circa operum perfectionem, ſeu notam peritiæ, quæ nihil ſit aliud, quàm ipſa perfectio (ſic enim unaquæque creatura, & unaquæque tabella continet hujuſmodi notam) ſed circa repræſentationem per imaginem; adeò ut cùm quæſtio ſit non de qualibet creatura, ſed de

ſola

Digitized by Google

ſola mente, quatenus Deus illam creavit ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam; ita tu de Apelle loquens, aſſumere debueris non tabellam quamlibet, ſed eam ſolùm quam depinxerit, ut in ea ſui imaginem, ſimilitudinémque exhiberet. Non feciſti autem, ſed exiſtimaſti te pro more fucum facturum, difficultatemque evaſurum, ſi ut quæſtionem, ſic comparationem à recto ſtatu abduceres; Et cùm rogareris quis eſſet modus impreſſionis, & quæ forma notæ, ſeu Ideæ, imaginíſve operi impreſſæ, artificiosè eluderes, quaſi rogatus fuiſſes de nota, non quæ eſſet Idea, ſeu imago, ſed quæ ſolam peritiam artificis ſubindicaret. Eodem ſpectat, quod paullò pòſt dicis, *cùm malo conferre creationem à Deo cum fabri operatione, quàm cum generatione à parente, ſine nulla ratione id fieri.* Sed nemo non videt optimam rationem, quòd per generationem à parente filius habeat eandem naturam cum patre, & ſit ſecundùm omneis ſui parteis, etiam internas ſimilis patri; per creationem verò à Deo homo nullo modo habeat eandem cum Deo naturam, neque ſit ei ſecundùm omnia, etiam eſſentialia attributa conformis. Contrà verò, ut per operationem fabri conſtructa domus eſt naturæ à fabro diverſæ, & eſt tamen planè ſimilis Ideæ, quam faber in mente concepit; ita per Creationem à Deo homo eſt diverſæ naturæ à Deo, & eſt tamen prorsùs conformis Ideæ, quam Deus ab æterno habuit: Idque cùm non obſtet, quòd aliunde docent Theologi de ratione imaginis Dei expreſſæ in homine propter animæ facultates, comparatione veſtigii expreſſi in cæteris rebus. *Sed neque dixiſti*, inquis, *tantam eſſe ſimilitudinem inter nos, & Deum, quanta eſt inter filios, & parentes.* Et quare dixiſſes: cùm non niſi unicus poſſit eſſe divinus filius, qui ſit ſplendor Paternæ gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus? *Nec etiam*, inquis, *ſemper nulla eſt ſimilitudo inter opus fabri, & ipſum fabrum, ut patet, cùm ſtatuarius ſibi ſimile ſignum exſculpſit.* Heic jam agnoſce tale tibi uſurpandum fuiſſe exemplum, non verò tabellam, in qua non imago, aut ſimilitudo, ſed ſola nota peritiæ foret; quo caſu reſpondendum tibi ad quæſita fuiſſet, neque ſolo riſus prætextu captato effugium quæſiiſſes.

VI. *Debere in imagine, non omnimodam quidem, ſed ſaltem tamen aliquam eſſe ſimilitudinem cum eo, cujus eſt imago.*

Quæris aliunde, *an cùm negem nos ad imaginem Dei factos eſſe, & dicam Deum eſſe hominiformem, eáque colligam, in quibus humana natura differt à divina, ſim in eo acutior, quàm ſi ut negarem quaſdam Apellis tabellas ad ſimilitudinem Alexandri factas fuiſſe, dicerem ergo Alexandrum fuiſſe inſtar tabellæ; tabellas autem ex ligno, & pigmentis compoſitas eſſe, non ex oſſibus, & carne, ut Alexandrum.* Sed, ô acutiſſime viro-

virorum (ſatis enim ſenſi initio id ἐπίθετον tibi reſtituendum) non ſum ego quidem admodum acutus, ſed ſum tamen ſatis, ut agnoſcam non debere te adeò invidioſè mecum agere, ut ſi quam objicio, ea mihi ſtet ſententia. Non ego is ſum, qui nos negem ad imaginem Dei factos; benéque eſt, quòd in ipſa quoque Dubitatione teſtatus ſum id religioſa Fide credendum; ſed is ſum, qui meminerim te demonſtrationem pollicitum fuiſſe; ac me requiſiiſſe quî poſſet talis imago intelligi juxta rationem naturalem. Sed poſt meam hebetudinem, tuam acutiem conſideremus. Heic imprimis non quærebatur, an Deus hominem feciſſet ad imaginem alterius rei; ut tu heic facis Apellem pingentem tabellam non ad ſui, ſed ad Alexandri ſimilitudinem: Verùm id nihil eſt, fingamus Apellem pinxiſſe non Alexandrum, ſed ſeipſum, ut cùm dixiſti Statuarium exſculpere ſignum ſibi ſimile. An-non repræſentare in tabella debuit ſui frontem, oculos, nareis, genas, parteis alias, univerſéque ſui formam, adeò ut ex tabella judicium ferri poſſet de ipſo; & ut de tabella dici poterat quòd eſſet Apelliformis, ita de Apelle dici poſſet, quòd eſſet Tabelliformis; hoc eſt quòd inter Prototypum, ectypumque eſſet relatio conformitas dicta, ratione cujus relatorum alterum eſſet alteri reciprocè conforme? Cur igitur, ſi Deus quidem hominem creavit ad imaginem ſui, formámque ſuam illi impreſſit, inferri ex ipſo lumine naturæ non valeat, eſſe ergo hominem Deiformem, & Deum hominiformem, ad indicandum conformitatem, qua Deus ut prototypus, & homo ut ectypus, ſeu Dei imago, conformes adinvicem ſint? An iſtud perinde eſt, ac oſſa, & carnes in tabella requirere, cùm de imagine agatur, quam conſtat non eſſe neceſſarium, ut ſit ſecundùm omneis, etiam interiores perfectiones prototypo, illive rei, cujus eſt imago, conformis? Id agnoſcis ipſe; ſed cùm ſubjicis, *non eſſe de ratione imaginis, ut in omnibus eadem ſit cum re, cujus eſt imago, ſed tantùm, ut in aliquibus imitetur*; debuiſti ſanè adjicere eſſe tamen de ratione imaginis, ut eatenus ſaltem eadem ſit, eatenúſque imitetur, ſive tantum repræſentet de re, quatenus res per ipſam agnoſci, ac diſcerni poſſit: Certè enim, cùm ex Apelle non requiſierim, ut ſive Alexandri, ſive ſui depicturus imaginem, oſſa quoque, & carneis tribuat; jure tamen requiram, ut ampliùs, quàm extremum ſui, Alexandrive (quod ſupra dicebam de me) capillum in tabella pingat. Siquidem quantumvis pictura extremi capilli dici poſſit aut eadem, aut in aliquo ſimilis cum Apelle, aut Alexandro; conſtat tamen hoc

Digitized by Google

hoc non ſufficere, ut alterutrius imago cenſeatur. Ex hoc autem eſt, cur tametſi in homine, aut humana Mente, ad hoc, ut Dei imago ſit, non requiram omnimodam cum ipſo Deo conformitatem, videar tamen poſſe requirere tantam, quæ Deo dignoſcendo ſufficiat. Quippe, ſi ea tantula ſit, ut quod per hominem, ejuſve mentem, & quicquid eſt in ea, repræſentatur de Deo, minorem cum Deo proportionem habeat, quàm capilli apex cum Apelle, aut Alexandro; videtur fieri perſpicuum hominem, illiúſve mentem non eſſe imaginem Dei. Heinc, cùm apud te ſequitur, *Et perſpicuum eſt perfectiſſimam illam vim cogitandi, quam in Deo eſſe intelligimus, per illam minùs perfectam, quæ in nobis eſt, repræſentari*; Perſpicuum eſt ſanè eam longè, imò incomparabiliter, imò infinitè minùs, repræſentari, quàm repræſentetur Alexander totus per apicem unius capilli. Quod exclamas porrò, *Quàm mala fide tua verba retulerim, fingens te dixiſſe à te percipi ſimilitudinem in eo, quòd ſis res incompleta, & independens, cùm è contrà iſta in diſſimilitudinis argumentum attuleris, ne putaretur te velle hominem Deo æquare, dixiſti enim, &c.* Quomodo quæſo retuli mala fide, quin ne una quidem litera omiſſa, additáve ea retuli! Quàm malâ potius tu refers mea, dum quod ex tuorum ſenſu contradictionem colligens dixi, *Percipis*, inquis, *ſimilitudinem, dum intelligis te rem incompletam, dependentem, &c.* Tu ita refers, quaſi dixerim, *percipis*, inquis, *ſimilitudinem in eo quòd ſis res incompleta, & dependens*, quæ quantum diſtent, nemo non videt. Sed vitilitigationis piget, ac præſertim cùm ſit perſpicuum, nihil voluiſſe me aliud, quàm diſſimillimas eſſe duas res, quarum una ſit incompletiſſima, dependentiſſimaque; altera completiſſima, ac independentiſſima; quod artificio ſolito cenſuiſti eſſe diſſimulandum.

VII. *Prætextu comparationis Trianguli non appoſita, declinatam difficultatem, de iis, qui Ideam Dei vel nullam habent, vel eandem non habent.*

Tandem, *quòd mirum eſſe ais, cur non cæteri hominum idem, quod tu de Deo intelligant, cùm in illis, æquè, ac in te impreſſerit Ideam ſui*; idem eſſe dicis, *ac ſi mirarer, quòd cùm omnes nôrint Ideam Trianguli, non tamen omnes æquè multa in ipſa animadvertant, & fortè nonnulli falſa quædam de ipſa ratiocinentur.* Sed quàm callidè ſcopulum, ſive potiùs ſeriem ſcopulorum pro more declinas! Nam primò non dixi, quòd ais, *Deum impreſſiſſe Ideam ſui cæteris hominibus*, quòd eſſet omninò rem tibi controverſam concedere; ſed, *non eſſe rationem, cur non credatur Deum illis perinde ac tibi impreſſiſſe Ideam ſui*; nempe, ſi tibi quidem impreſſit. Deinde, quod quæſivi, *cur idem, quod tu non intelligant*, non tantùm eos notat, qui alia, quàm tu, ſed etiam eos, qui

qui intelligunt nihil. Hiſtoriæ quippe, Relationéſque Navigationum in novum orbem, memorant non modò ſingulareis homines (ut fuere ſemper aliqui) ſed integras etiam nationes (ut recitatum quoque pridem de aliquibus inſulis) nullam de Deo vel notitiam, vel ſuſpicionem ſæculis retrò elapſis habuiſſe. Innuere autem ex hoc volui, non eſſe Ideam à Deo impreſſam omnibus hominibus; & cùm non ſit ratio major de his, quàm de illis, fuiſſe impreſſam nemini, ac ne tibi quidem; adeò ut, ſi & tu, & ego, & alii Ideam Dei in mente habeamus, illa adventitia videatur, ac potiſſimùm ex auditu, quo nomine Deus beare nos voluit, qui omni Nationi, ut Scriptura loquitur, non taliter fecit, nec ſua judicia manifeſtavit. Quo autem modo Ethnici quoque abſque impreſſione Ideæ, pervenire olim in Dei notitiam potuerint, declaratum ſuperiùs eſt; cùm id quoque divinæ gratiæ, & largitionis fuerit, uti etiam quòd intellectum ejus capacitatis habuerint, qui potuerit eò pervenire. Tu nihil igitur dixiſti de illis, in quibus nulla Dei notitia, cùm prætereundum ſub prætextu comparationis tuæ non fuerit. Et quamvis ſis fortè de illis dicturus, quòd vel ad ſeipſos non ſatis attendant, vel quòd Ideam Dei habeant ſopitam quidem, ſed quæ minima auditione, aliáve occaſione excitari valeat; divinatio eſt, atque conjectura; non promiſſa illa, exſpectatáque abs te, ut evidentiſſima, ita certiſſima demonſtratio. Divinatio, inquam eſt mera; Et maximè, cùm qualiſcumque habeatur deinceps ab illis notitia, ejuſmodi ſit, quæ, tametſi ſuppoſueris Ideam non præhabitam, poſſit perinde obtineri; cùm illi Ideam experturi ſint, non neceſſariò, qualis eſt tua, ſed qualem ſuggeſſerint, quicumq;, & quomodocumq; aliquid de Deo docuerint; tametſi illi ad ætatem adultam provecti, & corpore mentéque ſani, vigilantes, ratiocinantes, non videantur minùs idonei ad agnoſcendum talem Ideam, Deumve ipſâ repræſentatum, quàm tu concluſus in utero, aut ſopitus Lethargo. Quod ad illos ſpectat, qui diverſa ſentiunt, non perinde ſanè eſt de illorum Ideis, ac de Idea Trianguli. Siquidem ex iis omnibus, qui Trianguli notitiam habent, nemo non capit, nec diffitetur Trianguli naturam, in eo, vel per te eſſe conſtitutam, quòd figura ſit tribus lineis comprehenſa; quicquid ſit de proprietatibus, quas poteſt aut non advertiſſe, aut etjam non ſatis bene advertiſſe: At ex iis qui Dei notitiam; nemone de ejus natura diſſentit? Ecce alii corporeum faciunt, alii incorporeum: & ex prioribus alii formâ humanâ, alii aliâ: Ex poſterioribus quidam faciunt animam Mundi, aliqui ſubſtantiam ſeparatam
volunt,

Digitized by Google

volunt. Nonnulli cenſent eſſe unum, multiplicem cæteri: hi infinitum, illi finitum; iſti mobilem, alii immobilem; quidam immenſæ potentiæ, quidam limitatæ; quidam æternum, quidam natum; Quidam authorem univerſi; quidam univerſum, illiúſve partem: quidam ſcientem, & providum; quidam plurium ignarum, & agentem ſua; quidam paſſionum expertem, quidam paſſionibus obnoxium. Vt breve faciam, deſcribito utcumque voles Dei naturam; deſcribito tuam Ideam eſſentiæ divinæ, ut voles, conformem; nihil omninò adferes, quod universè admittatur; cujus non oppoſitum pleriſque appareat. An-ne igitur idem eſt de Idea Dei, ac de Idea Trianguli? Addo vim argumenti in eo fuiſſe, ut ſi ipſemet Deus imprimeret Ideam ſui omnibus hominibus, uniformem imprimeret; quippe ipſe unus, & non multiplex; ſimplex, & non varius; ipſe, qui eo fine imprimeret, ut agnoſceretur, ac nihil alienum pro ſuo, ne quem falleret, imprimere vellet: Adeò ut quemadmodum ex impreſſione ejuſdem ſigilli in centum, in mille, in innumeris ceris, eadem ſemper figura eſt, eademque expreſſio ſigilli, ac lineamentorum ipſius; quantumcumque cera alba, nigra, rubea, alteriúſve coloris ſit; ita planè ex impreſſione divinæ eſſentiæ omnibus facta Mentibus, eſſe deberet eadem Idea, ſeu imago, & quaſi figura, ſeu expreſſio, ac repræſentatio divinæ eſſentiæ, perfectionúmque ipſius, quantamcumque ſtatuere poſſes inter Menteis diverſitatem: (Dicere enim prætereà corpus illam obſcurare, atque immutare, addendo, detrahendo, transponendo, transformando id, quod eſt incorporeum, facturus opinor non es; aut ſi dicas, gratis dicturus.) Addo, inquam, iſtud fuiſſe argumentum; Te verò magni æſtimaſſe, ſi te ſub tuo Triangulo deliteſcentem ſubduceres, & tacitè difficultatem conſequutionis declinares.

IN MEDITATIONEM IV

Quæ eſt

De Vero, & Falſo.

DVBITATIO I.

De creata à Deo facultate judicandi erroris non immuni; déque rejecta à Phyſica cauſſarum finalium conſideratione.

CIrca quartam, Recenſes initio quæ putas in ſuperioribus demonſtrata, quibuſque factam viam præſumis ad progrediendum ulteriùs. Ipſe, ne remoram injiciam, non inſiſtam continuò debuiſſe te illa firmiùs demonſtrare: abunde erit, ſi memineris quid conceſſum fuerit, quid non: ne res trahatur in præjudicium. Ratiocinaris conſequenter non poſſe Deum fallere te, & ut facultatem fallacem, errorive obnoxiam, quam ab ipſo habes, excuſes, conjicis culpam in nihilum, cujus tibi Ideam quandam obverſari dicis, ex quo te ais participare, inter quod & DEVM, te medium aſſumis. Ac pulchra quidem ratiocinatio: ſed ut prætercam explicari non poſſe quomodo habeatur, aut qualis ſit nihili Idea, quomodo participemus ex nihilo, & alia; obſervo ſolùm, ex diſtinctione hac non tolli, quin Deus potuerit dare homini facultatem judicandi erroris immunem. Nam quamvis non dediſſet infinitam, ejuſmodi tamen dare poterat, quæ errori non aſſentiretur, adeò ut, quæ noſſet quidem, ea clarè perciperet; quæ non noſſet, non pronunciaret eſſe hujuſmodi, potiùs quàm alia. Id tibi objiciens, *non mirandum cenſes, ſi aliqua à Deo fiant, quorum rationem non intelligas.* Et id quidem rectè; ſed mirandum tamen, eſſe in te Ideam veram, quæ repræſentet DEVM omniſcium, omnipotentem, omninò bonum, & videre te nihilominùs aliqua ejus opera non omninò abſoluta: adeò ut, cùm ſaltem potuerit perfectiora condere, neque tamen condiderit, argumento eſſe videatur, quòd aut neſcierit, aut non potuerit, aut noluerit: ac ſaltem in eo imperfectus fuerit, quòd

Digitized by Google

quòd ſi ſciens & potens noluerit, poſthabuerit perfectionem imperfectioni. Quòd autem, *à Phyſica conſideratione rejicis uſum cauſarum finalium*, aliâ fortaſſis occaſione potuiſſes rectè facere: at de DEO cùm agitur, verendum profectò, ne præcipuum argumentum rejicias, quo divina ſapientia, providentia, potentia, atque adeò exſiſtentia lumine naturæ ſtabiliri poteſt. Quippe ut mundum univerſum, ut cœlum & alias ejus præcipuas partes prætercam, undenam, aut quomodo meliùs argumentari valeas, quàm ex uſu partium in plantis, in animalibus, in hominibus, in te ipſo (aut corpore tuo) quæ ſimilitudinem Dei geris. Videmus profectò, magnos quoſque viros ex ſpeculatione anatomica corporis humani, non aſſurgere modò ad DEI notitiam, ſed hymnum quoque ipſi canere, quòd omnes partes ita conformaverit, collocaveritque ad uſus, ut ſit omninò propter ſolertiam, atque providentiam incomparabilem commendandus. Dices Phyſicas eſſe cauſas hujuſmodi formæ, ac ſitus, quæ inveſtigari debeant, ineptoſq; eſſe, qui ad finē potiùs quàm ad agens, aut materiam recurrant. Sed cùm nemo mortalium poſſit intelligere, necdum explicare, quod agens formet collocetque, eo quo obſervamus modo, valvulas illas, quæ ad vaſorum orificia in ſinubus cordis conſtitutæ ſunt; cujus conditionis, aut unde mutuetur materiam, ex qua illas elaborat; quomodo ſeſe ad agendum applicet; quibus utatur organis, aut quomodo illa uſurpet; quid opus illi, ut eâ temperie, conſiſtentiâ, cohærentiâ, flexilitate, magnitudine, figurâ, ſitu illas perficiat: cùm, inquam, nemo Phyſicorum, hæc & alia perſpicere declararéque valeat; quid eſt, cur non ſaltem miretur præſtantiſſimum illum uſum, & ineffabilem providentiam, quæ tam appoſitè ad illum taleis valvulas concinnavit? Cur non laudetur, ſi exinde primam quandam cauſam neceſſariò admittendam agnoſcat, quæ iſta, cæteráque omnia ſapientiſſimè, & ad ſuos fines conſonantiſſimè diſpoſuerit? Dicis, *temeritatem eſſe inveſtigare fines Dei.* Sed cùm id poſſit eſſe verum, ſi intelligantur fines quos ipſe Deus occultos voluit, aut inveſtigari prohibuit; non profectò tamen, ſi illi, quos quaſi in propatulo poſuit, quique non multo labore innoteſcunt, ac ſunt aliunde hujuſmodi, ut laus magna ad ipſum Deum, tanquam authorem referatur. Dices fortè, Ideam Dei quæ eſt in unoquoque, ſufficere ad habendum veram germanamque, de Deo ejuſque providentia notitiam; abſque eo quòd aut ad fines rerum, aut ad aliud quid omninò reſpiciat. Verùm non ſunt omnes ea fœlicitate quâ

tu,

tu, ut Ideam illam tam perfectam à nativitate obtineant, vel tantâ claritate objectam contueântur. Quamobrem quibus Deus non dedit tantam hanc perſpicaciam, invidendum non eſt, quòd ex inſpectione operum, cognoſcere glorificaréque opificem poſſint. Ne memorem id non obſtare, quò minus Idea illa uti liceat, quæ etiam videtur omninò ex cognitione rerum ita perfici, ut tu, ſi verum dicere velis, huic cognitioni non prorſus parum, ne omnia penè dicam, debeas. Quæſo te enim, quouſque tandem progreſſuram te fuiſſe putas, ſi ex quo es infuſa in corpus, manſiſſes huc uſque in eo clauſis oculis, obturatis auribus, & nullo denique ſenſu externo hanc rerum univerſitatem, & quicquid extra eſt percepiſſes; totáque intereà meditando apud te, volvendóque & revolvendo cogitationes, ævum triviſſes? Dic bona fide, & deſcribe, quam Ideam tui Deíque, te exiſtimas fuiſſe habituram?

RESPONSIO.

Q*Vamnam* nihili *Ideam habeamus*, & *quomodo de* non ente *participemus, ſatis explicui, vocando illam negativam*, & *dicendo nihil hoc aliud ſignificare quàm nos non eſſe ſummum ens*, & *nobis deeſſe quamplurima. Sed tu nodos ubique in ſcirpo quæris. Et cùm ais*, me videre aliqua Dei opera non omnino abſoluta, *planè affingis id quod nullibi ſcripſi, nec cenſui, ſed tantùm ſi quædam ſpectarentur, non prout habent in mundo rationem partis, ſed ut totum quid, tunc videri poſſe imperfecta. Quæcunque deinde affers pro cauſa finali, ad efficientem ſunt referenda; ita ex uſu partium in plantis, in animalibus*, &c. *effectorem Deum mirari*, & *ex inſpectione operum cognoſcere, ac glorificare opificem par eſt, non autem quo fine quidque fecerit divinare. Ac quamvis in Ethicis, ubi ſæpe conjecturis uti licet, aliquando ſit pium conſiderare quem finem conjicere poſſimus Deum ſibi in regendo univerſo propoſuiſſe, certè in Phyſicis, ubi omnia firmiſſimis rationibus niti debent, eſt ineptum. Nec fingi poteſt aliquos Dei fines, magis quàm alios, in propatulo eſſe, omnes enim in imperſcrutabili ejus ſapientiæ abyſſo ſunt eodem modo reconditi. Nec etiam fingere debes neminem mortalium cauſas alias poſſe intelligere; nulla enim non eſt cognitu multò facilior quàm Dei finis*: & *eas ipſas quas in exemplum difficultatis proponis, non nemo exiſtimat ſe noviſſe. Denique quia hîc tam ingenuè interrogas*, quas putem mentem meam habituram fuiſſe Dei, & ſui Ideas, ſi ex quo infuſa eſt in corpus manſiſſet huc uſque in eo clauſis oculis, & abſque ullo alio-rum

Digitized by Google

rum ſenſuum uſu: *ingenuè, & candidè reſpondeo me non dubitare (modò ipſam in cogitando non impeditam à corpore, ut neque etiam adjutam ſupponamus, quin eaſdem, quas nunc habet, Dei & ſui Ideas fuiſſet habitura, niſi tantùm quòd multò puriores, & clariores habuiſſet. Senſus enim ipſam in multis impediunt, ac in nullis ad illas percipiendas juvant: & nihil obſtat quò minùs omnes homines eaſdem ſe habere æquè animadvertant, quàm quia in rerum corporearum imaginibus percipiendis nimium occupantur.*

INSTANTIA.

An tu, cùm facis te ſcirpeum, ac enodem putas, non ſis ea ſaltem flexilitate, ut conſtringi in nodos poſſis, haberíque etiam ex iis, quos Latinorum aliqui Scirpeos, Græci appellaverunt Gryphos; aliorum eſto judicium. Ego certè nihil aliud, quàm planitiem, hoc eſt perſpicuitatem quæro, nec me quicquam movent magnifica verba, quæ neque qui audiunt, neque qui proferunt, ut plurimùm capiunt. Dicis tu *Nihili ideam*: dicis *ideam negativam*; teſtor me ego id præterire, quaſi non poſſit intelligi, eſſe ideam, & non eſſe objectum: eſſe imaginem, & nullius rei imaginem eſſe. Habere naturam ideæ, cujus eſt aliquid repræſentare, & eſſe tamen quid negativum, ſive repræſentare nihil: tu id iniquo fers animo. Dicis tu, *Participare nos ex non ente*; id ego quoque prætereo, quaſi non poſſit intelligi, quomodo Non-ens ita dividatur, ut nos ex eo partem capiamus; quomodo inter noſtri parteis alia quidpiam ſit, alia nihil. Id tu etiam non fers. Dicis nos *participare ex non ente*, nihil eſſe aliud, quàm *non eſſe nos ſummum Ens, ſeu deeſſe nobis quam-plurima*; ego verò ajo non capi, cur non dicamur potiùs eſſe duntaxat id, quod ſumus, quàm participare ex eo, quod non ſumus, quod nobis deeſt, &c. & declaro tamẽ nolle me his inſiſtere. Tu hoc vocas nodos quærere in ſcirpo; Eſto igitur tuo ſenſu enodis, ac ut poteris firmato teipſum. Interim tui pſe, requiriſ-ne nodum, an non, cùm ais *me tibi planè affinxiſſe id, quod nullibi ſcripſeris, nec cenſueris*; nempe *te videre aliqua Dei opera non omninò abſoluta*? Quippe nihil planè minùs dixi, quàm te id vel ſcripſiſſe, vel cenſuiſſe; ſed hiſtoricè ſolùm dixi, *videre te aliqua Dei opera non omninò abſoluta*: quod vel tu quoque ſtatim probas, cùm ais, *ſaltem ut ſunt partes, videri poſſe imperfecta*. An autem adhærens huic fictitio nodo, ac interim verum intactum relinquens, videri poſſis feciſſe ſatis, qui atten-

I. *Difficultatem pro more declinatam, circa creationem facultatis errori obnoxiæ. Id ſtatui tanquam principium, quod inferius probandum ſit; ac ſupponi demonſtratum, quod demonſtratum tamen non fuit.*

Digitized by Google

derint, ipſi dicent. Cùm oppoſuiſſem enim tuam de Nihilo ideam, tuámque participationis ex non-ente diſtinctionē non obſtare, quin dici valeat, potuiſſe Deum dare homini facultatem judicandi, ſi non infinitam, ſaltem erroris immunem; & te reſpondente *non eſſe mirandum, ſi aliqua à Deo fierent, quorum rationem non intelligeres*, inſtitiſſem, mirandum tamen, quomodo aſſereres eſſe in te ideam veram, quæ repræſentaret Deum omniſcium, omnipotentem, omninò bonum; & videres nihilominus aliqua ejus opera non omninò abſoluta (ut facultatem judicandi, de qua agebatur, errori obnoxiam) argumento, quòd aut neſciiſſet, aut non potuiſſet, aut præ livore quodam noluiſſet perfectiora condere; tu id totum prætermiſiſti, verbulóq; ſolùm hærendum cenſuiſti. Cautior paullo fuiſti circa id, quod monui de tua illa recenſione, quâ cùm præmiſiſſes *te jam abſque ulla difficultate cogitationem à rebus imaginabilibus ad intelligibileis tantùm, atque ab omni materia ſecretas convertere*, ſubjeceras, *Et ſanè multò magis diſtinctam habeo ideam Mentis, quatenus eſt res cogitans, non extenſa in longum, latum, & profundum, nec aliud quid à corpore habens, quàm ideam ullius rei corporeæ: Cúmque attendo me dubitare, ſive eſſe rem incompletam, & dependentem; adeò clara, & diſtincta idea Entis independentis, & completi, hoc eſt Dei mihi occurrit; & ex hoc uno, quòd talis idea in me ſit, ſive quòd ego ideam illam habens exſiſtam, adeò manifeſtè concludo Deum exſiſtere, atque ab illo ſingulis momentis totam exſiſtentiam meam dependere, ut nihil evidentius, nihil certius ab humano ingenio cognoſci poſſe confidam.* Etenim præſumente te complanatam exinde viam ad progrediendum ulteriùs, teſtatus ſum nolle me quidem remoram injicere, neque inſiſtere continenter debuiſſe te omnia firmiùs demonſtrare; at memoriâ tamen tenendum quid tibi conceſſum, quid non, ne præjudicium factum putares: Tu id nihil es præclarè moratus, neque cogitandum cenſuiſti de rebus firmiùs conſtabiliendis. Enimverò, cùm ea, quæ deinceps à te reſpondentur ſupponant hæc fuiſſe à te perfectè oſtenſa; ideò ex verbis recitatis, ſeligo hanc tuam ratiocinationem:

Si eſt in me clara, & diſtincta idea Entis independentis, & completi, hoc eſt Dei, egóque proinde illam habens exſiſto, manifeſtè concludo me exſiſtere, meámque totam exſiſtentiam ſingulis momentis ab illo pendere; & nihil ab humano ingenio poſſe evidentius, certiúſque agnoſci:

Atqui eſt in me clara, & diſtincta idea Entis independentis, &c.

Igitur manifeſtè concludo Deum exſiſtere, totámque meam exſiſtentiam

ſtentiam ſingulis momentis ab illo pendere, & nihil ab humano ingenio poſſe evidentius, certiuſque agnoſci.

Nempe cùm nondum probaveris, ſed probaturus inferius ſis, claram diſtinctámque notitiam idcircò non eſſe fallacem, quoniam Deus eſt, ejúſque notitiæ in te exſiſtentis author non fallax; Tu tamen hoc loco veracem ſupponis, ut probes Deum eſſe, & totius tuæ exſiſtentiæ, ipſiúſque adeò notitiæ in te exſiſtentis authorem eſſe. Quod cætera ſpectat, nihil adjiciendum ad ea quæ objecta ſunt in ſuperiorem Meditationem. Adjungo ſolummodò ob verba, quæ ſtatim ſubjungis, *Imprimis agnoſco fieri non poſſe, ut ille me unquam fallat: in omni enim fallacia, vel deceptione aliquid imperfectionis reperitur: Et quamvis poſſe fallere nonnullum eſſe videatur acuminis, aut potentiæ argumentum, procul dubio velle fallere, vel malitiam, vel imbecillitatem teſtatur, nec proinde in Deum cadit:* Adjungo, inquam, te heic ſolùm repetere, & tanquam principium ſequentium ratiocinationum habere, quod circa extrema verba ſuperioris Meditationis te non demonſtraſſe obſervatum eſt, dum ita ratiocinareris:

Si Deus eſt nulli defectui obnoxius, fallax eſſe non poteſt:
Atqui Deus nulli eſt defectui obnoxius:
Igitur Deus fallax eſſe non poteſt.

II. *Neceſſariam maximè Finium conſiderationem in Phyſica; ut Deus tum Rector, tum Author Vniverſi agnoſcatur.*

Vt aliquid porrò adjiciam de iis, quæ in Reſponſione uberiùs deducis, Excipis, *Quæcumque deinde affero pro cauſſa finali, ad Efficientem eſſe referenda.* Quomodo verò accipis hanc vocem, *Eſſe referenda*? Nam ſi ſenſus ſit admirationem, laudem, gloriam, quæ ex facta circa rerum fineis ratiocinatione, & ex perſpectis uſibus cujuſque adeò appoſitis elicitur, referendam eſſe ad Effectorem, qui adeò ſapienter, providéque omnia diſpoſuit; nihil ſanè dicis, quod non fuerit tota dubitatione dictum. Et videri ſanè hunc eſſe tuum ſenſum, videtur poſſe colligi ex verbis, quæ ſtatim ſequuntur. Nam, *Ita*, inquis, *ex uſu partium in plantis, in Animalibus, &c. Effectorem Deum mirari, & ex inſpectione operum cognoſcere; ac glorificare Opificem par eſt.* At ſi ſenſus ſit, vacandum ſolùm explorationi, contemplationíque cauſſarum efficientium; dimittendam verò inveſtigationem, conſiderationémque cauſſarum finalium; hoc ipſum ſanè eſt, quod non dixi: & de Deo quidem cùm agitur; Nam & quod alia occaſione id fieri poſſit, perſpicuè dixi. Porrò hunc eſſe tuum ſenſum, tum quæſtionis ſtatus declarat, tum quod apud te ſequitur. Nam ubi dixiſti, *par eſſe ex uſu partium Deum mirari, &c.* pergis, *Non autem quo fine quidque fecerit, divinare.* Quo loco, lubet

bet adnotare, quî putes poſſe homines ex uſu partium Deum mirari; & non divinare tamen quo fine parteis fecerit. heic ſiquidem *Vſus*, & *Finis* idem ſunt; & non poteſt Vſus authorem mirari, qui non miretur authorem Finis. Et vide proinde utrum rectè facias, dum cauſſam finalem ita abdicas. Nam ex nuda quidem inſpectione Solis, Lunæ, cæterarúmque partium Mundi, atque adeò Mundi totius, non propterea fuiſſe intelligitur Effector, ſive cauſſa Mundi. Poteſt nimirùm quis ſuſpicari aut Mundum ſemper talem fuiſſe, & neque Patres alium vidiſſe, neque Nepotes viſuros alium; aut certè caſu ſic coaluiſſe ex iis principiis, ex quibus conſtat, ut iſta, non alia diſpoſitione conſtiterit. Quare & hoc modo, non tantùm cauſſa finalis ablegabitur; ſed efficiens quoque de Mundo tolletur. At ex inveſtigatione finium, non ipſa modò cauſſa finalis exſiſtere intelligitur; ſed is ipſe quoque eſt gradus ad agnoſcendum efficientem, quæ in efficiendo talem ſibi ipſi propoſuerit finem. Eo planè modo, quo ſi quis in ſilvis nutritus, indéque digreſſus conſpiceret pontem, & nihil aliud prima fronte, quàm foramen attenderet, per quod fluvii aqua tranſiret; ſuſpicari poſſet tale quidpiam eſſe, quale obſervaſſet in quodam torrente, ubi duas rupes vidiſſet ſe verticibus contingenteis, & diſparatis baſibus intercipienteis alveolum; nihil ratiocinatus aliud, quàm quòd aut ſemper ſic conſtitiſſent, aut ex montibus heinc inde corruentes ſibi ſic mutuò occurriſſent: At cùm videret prætereà viatores magno compendio, & commodo ſupra ipſum transvadenteis; ac idcircò propiùs accedens ad opus ſpectandum, conſideraret fornicem per-amplum, affabrè factum, conſtantémque ex multiplici ſerie lapidum cæſorum, dolatorum, compactorum, poſitorum ex ordine, ac ea omninò ratione, ut ſpectato uſu non potuiſſent accommodari ſolertiùs; Tum ſanè agnoſceret non potuiſſe Pontem aut caſu fieri, aut eſſe infectum; ſed debuiſſe omninò fieri ab Opifice, qui & attendiſſet ad finem, & ſapienter excogitaſſet diſpoſitionem operis; & tantum habuiſſet potentiæ, ut inſtitutum exſequeretur. Ex quo proinde ſequitur, nõ *in Ethicis* modò *eſſe pium*, ut ais, *conſiderare quem finem conjicere poſſimus Deum ſibi in regendo Vniverſo propoſuiſſe*; ſed *in Phyſicis quoque eſſe non ineptum*, (quicquid ipſe dicas) imò prorſus aptum, ac laudabile, id conſiderare, quatenus prorſus neceſſe eſt, ſi velimus quidem agnoſcere regi à Deo Vniverſum, & quod prætereà requiritur, eſſe Deum cauſſam Vniverſi. Quippe, ſpectato Vniverſo, non ſtatim cogitatio, aut perſuaſio ſubit, effectum id eſſe alicujus

jus cauſſæ conditricis,aut directricis;&cùm ſubire poſſit cogitatio, Vniverſum eſſe aut infectum,& ſeipſo regi: aut caſu factum eſſe,& eodem caſu adminiſtrari;quonam tandem modo ſubibit perſuaſio, aut factum eſſe reipsà mundum ab aliqua cauſſa; aut regi, adminiſtrariq; ab aliquo Moderatore;niſi obſervemus Sapientiam,quà omnia in ipſo diſpoſita ſunt? & cùm Sapientia in eo conſiſtat, ut nihil fiat temerè, ſeu abſque propoſito fine; intelligamus eſſe cauſſam, quæ operata fuerit, ob eum, quem adhuc tuetur, finem?

III. *Non eſſe incompertos hominibus omneis fineis Dei: idque vel ex variarum partium corporis humani finibus conſtare.*

Quod autem dicis *fingi non poſſe aliquos Dei fineis magis in propatulo eſſe, quàm alios; quòd omnes in imperſcrutabili ejus ſapientiæ abyſſo ſint eodem modo reconditi*: Id videtur omninò falsum; niſi, cùm fines aliqui rerum ſint adeò perſpicui, non admittamus Deum eſſe cauſſam conformationis hujuſmodi rerum; ſed referamus omnia ad caſum; dicamúſque res non ob uſus, fineiſque ſic diſpoſitas; ſed rebus ſic fortè fortuna diſpoſitis, uſus quoque, ſeu fineis fuiſſe fortè fortuna adinventos. Nam verum eſt quidem eſſe aliquos fineis Dei nobis penitùs incompertos, ínque imperſcrutabili ſapientiæ ejus abyſſo reconditos (taleis nimirum ſum profeſſus, quos ipſe aut occultos voluit, aut inveſtigari probibuit.) At verum perinde non eſt,non feciſſe Deum aliquos in propatulo, ut innumeri illi ſunt, quos vel in uno hominis corpore attendere licet. Quid enim? Dicere ergo non poſſumus DEVM, cùm formavit in homine os, non eò reſpexiſſe, ut homo per id duceret, educerétque aërem, ac in nutrimentum aſſumeret cibum? Et cùm in nativitate id apertum voluit, paravítque intereà lac, mammam, papillam, quæ ore exciperetur, ſugeretúrque, non id feciſſe ad alendum infantem? Et cùm œſophagum cavum fecit, ampliavítque ſtomachum; non feciſſe ut alimentum tum per illud transmitteretur, tum in hoc elaboraretur? Et cùm ſic formavit vaſa cætera, non ob trajectionem partim recrementi, partim alimenti feciſſe? Et cùm oſſa dura formavit, articulationéſque diſtinxit, non attendiſſe ad firmitudinem corporis, & ad varios flexus, motúſque obeundos? Et cùm creavit muſculos, tendinéſque implantavit ſolidioribus partibus; noluiſſe eſſe organa, quibus cieri partes poſſent? Et cùm cordi motum attribuit, communicavítque arteriis, non attribuiſſe ad calorem fovendum, diſtribuendúmque, & ad excipiendum, præparandum, transmittendum per totum corpus arterialem ſanguinem? Et cùm nervos ex cerebro per univerſum corpus produxit, non produxiſſe ut organa euaderent ſenſus, ac motus? Et cùm

oculos fabricatus eſt, palpebráſque, & cilia adjecit, non fabricatum ut videremus, ſervarentúrque oculi? Sed quid perſequor ſingula, cùm ſingula ſint infinita? Ex quibus abſque temeritate aſſeverare poſſe videmur reſpexiſſe DEVM ad hoſce, illóſve hujuſmodi fineis. Nihil ſanè me hæc ſpeculantem non in admirationem rapuit: Sed dico, vel tria præſertim ſunt, quæ ingentem ſemper ſtuporem fecerunt. Vnum, Vaſa umbilicalia appoſitè adeò formata, collecta, producta, implantata, humorémque nutritium, ſeroſum, ſpirituoſum diſtribuentia; cum ſuccedente illorum in nativitate obſtructione, & commodiore aliarum partium reſeratione, aſſumptione, diſpenſatione, &c. Alterum cordis Valvulæ, appoſitè adeò & ſubſtantiâ, & formâ, & numero, & ſitu, excipiendo, emittendóque ad utrumque ſinum, & per vaſa quidem adeò appoſitè comparatæ; ipſáque proinde vaſorum orificia alternis claudentes, atque reſerantes. Tertium tendines attrahentes in volam interiores digitorum articulos, adeò appoſitè ad aliorum trajectionem perforatos. Quæ ſanè, & cætera quoque reipsâ non minùs miranda, manifeſtant nobis, velimus, nolimus, quem finem in ipſis ita conformandis Naturæ Author habuerit. Quare & cauſſas comparando videris abs re carpere, quod de difficultate efficientium intelligendarum ſubjunxi; quaſi nulla non ſit cognitu multò quàm DEI finis, facilior.

IV.

Inexplicabileis eſſe difficultates propoſitas de cauſa efficiente Valvularum cordis; cùm tamen finis, ſive uſus videatur perſpectiſſimus.

Cùm verò pergis, *eas ipſas, quas in exemplum difficultates propono, non neminem exiſtimare ſe noviſſe*; O quantum non modò de te; ſed de cæteris quoque ſpondes! Ego certè, quod ad me ſpectat, tuam ſponſionem abnuo; ut qui ingenuè fateor me prorsùs non exiſtimare. Poſſem quoque præſtare ſponſorem aliorum non ſanè paucorum, quos eſſe novi eo candore, ut tametſi totam ætatem in cauſſis ejuſcemodi inveſtigandis conſumpſerint; fateantur nihilominus eſſe illas ſibi planè incompertas. Verùm, ut de cæteris taceam, Tu igitur exiſtimas noſſe te hujuſcemodi cauſſas? Tu putas te poſſe illas dicere? Scilicet, ut iterum dicam, Tu intelligis, ac explicare potes, *Quod agens formet, collocétque eo, quo obſervamus modo, Valvulas illas, quæ ad vaſorum orificia in ſinubus cordis conſtitutæ ſunt? cujus conditionis, aut unde mutuetur materiam, ex qua illas elaborat? quomodo ſeſe ad agendum applicet? quibus utatur organis, aut quomodo illa uſurpet? Quid opus illi, ut ea temperie, conſiſtentia, cohærentia, flexilitate, magnitudine, figura, ſitu illas perficiat?* O te non hominem, non heroem, non ſemideum, ſed omninò aliquem Deum!. Sed vide, amabò, ne de te plus æquo tibi ipſe perſuaſeris. Nam ſi dicas quidem te noſſe

noſſe hujuſcemodi agens eſſe Deum; Nihil imprimis dices, quod vir quiſque pius non dicat; Neque eſt, cur in Phyſicis operoſiſſimè labores; cùm quilibet è media plebe dicere idem nòverit. Deinde, tametſi nôris eſſe Deum, qui ſit omnium tam viſibilium, quàm inviſibilium rerum factor; non noſti tamen ejus naturam; neque quomodo intra uterum ſit; quomodo ibi agat; quomodo, aut quam deligat materiam: quomódo illam uſurpet, formet, temperet, &c. Tertiò, cùm manifeſtum videatur non agere ſe ſolo Deum omnia; ſed cauſſas ſecundas, & particulareis admittere; Eſto, noveris Deum eſſe agens, quod valvulas formet, collocet, &c. At noſti ſolùm cauſſam primam, & univerſalem, de qua quæſtio non eſt, cùm de ea nemo dubitet, & uno perinde verbo, ſeu nullo cum diſcrimine ad omnia quæſita reſponderi poſſit. Quæſtio eſt, an nôris cauſſam ſecundam, & particularem, quæ valvulas formet, collocet, &c. hanc ſcilicet noſſe eſt operæ-pretium. Porrò, ſi noſſe te illam dicas, ſi proinde ad difficultates, quas propoſui, reſpondeas, ô quàm magnus Apollo eris! Sed iterum vide, amabò, ne cùm inter cauſas ſecundas aliæ generales ſint, ac remotæ; aliæ ſingulares, & propinquæ; illas pro iſtis accipias; cùm non illæ tamen, ſed iſtæ quærantur. Etenim, cùm nulla ſit philoſophantium Secta, quæ excogitatis rerum principiis, non adnitatur omnia naturæ effecta ex ipſis deducere; nulla eſt, quæ non generaleis, remotáſque cauſſas ediſſerat; ſed cùm ſingulares, & propinquæ poſcuntur, qualeis noſſe operæ-pretium eſt; nulla eſt, quæ non obmuteſcat, aut ineptiſſimè garriat. Et aliæ quidem præ aliis veriſimilia proferunt, longiúſque non-nihil progredi videntur; veruntamen neque illæ quidem veriſimilitudinem prætergredi poſſunt; neque non conſiſtere citra intervalla, à cauſa ſpeciali, proximáque, inſuperabilia. Sic verò, non diffiteor quidem, quin tu pro tua ſolertia veriſimiliora, ſpecialiora, propinquiora quædam poſſis dicere; At ea dicere, ex quibus difficultates propoſitas in aperto ſtatuas, & non ipſas potiùs intra caliginem inſuperabilem relinquas; hoc eſt, quod imbecillitatis humanæ conſcientia perſuaderi non ſinit. Et dicito *in Phyſicis debere niti omnia firmiſſimis rationibus*; addendum tamen quatenus, & quouſque homini licet. Nam circa generalia quidem nemo non geometrico progreditur more, *Nihil niſi ex materia fit*; *nihil ſine motu*, *& agente fit, &c*. At cùm ſpeciatim dicendum eſt quæ materia; quis motus; quod agens; quæ cætera; nemo non prolabitur, balbutítque infantium ritu. Vnde & quod ais, *nullam cauſſam non eſſe cognitu multò fa-*

tò fa-

tò faciliorem, quàm Dei finem: Id dijudicetur quæſo ex comparatione cujuſvis iſtarum ſpecialium, proximarúmque cauſſarum, cum quolibet fine ex iis, quos paullò ante deduxi, circa parteis corporis: & quid ſit ſentiendum nemo non agnoſcet.

V.

Falſum, ſi quis ab utero abſque omni ſenſuum uſu maneret, habiturum eaſdem (ac etiam puriores) rerum Ideas, quàm habeat uſus ſenſibus.

Quod poſtremò dicis de Idea Dei, ac Mentis tuæ, quam haberes jam, ſi ex quo momento ipſa Mens fuit infuſa in corpus, & à nativitate uſque manſiſſes clauſis oculis, obturatis auribus, & nullo denique ſenſu externo hanc rerum univerſitatem, & quicquid extra eſt, percepiſſes, totuſque intereà meditando apud te, volvendóque, & revolvendo ævum triviſſes; quod, inquam, dicis *te non dubitare, quin eaſdem Ideas haberes, quas nunc; imò multò puriores, & clariores*; conſequenter ſanè tibi ipſi dicis; ſpectatis iis, quæ de mente in utero, & per Lethargum commemorata ſuperiùs ſunt; At quàm veriſimiliter, aut quanam alia, præter principii petitionem, ratione dicas, alii, ut volent, ſententiam ferent. Sanè quod aſſumis *debuiſſe eo caſu Mentem ut non adjuvari, ita non impediri in cogitando à corpore*; ſupponis poſſe ipſam ex ſe (ſecluſo nempe impedimento) perinde cogitare & puriùs, clariúſque Deum, & ſeipſam cognoſcere, quàm nunc cogitet, aut cognoſcat; quod in quæſtione tamen eſt. Vt concedatur autem fuiſſe corpus temperatiſſimum (neque enim aliud ſupponere licuit) Quæſo fuiſſet-ne aliquod, an nullum planè impedimentum? Si nullum; igitur Mens tua in tuo corpore perinde ſe planè habuiſſet, ac in ſtatu ſeparationis, & nihil potuiſſes tibi expetere pejus, quàm ut aperirentur tibi oculi, paterent aures, & deinceps olfacere, guſtare, tangere quidpiam concederetur. Hoc autem quidnam aliud eſt, quàm fuiſſe de te malè meritum, quiſquis tibi viſum, auditum, cæteróſque ſenſus conceſſit? Si aliquod; aut illud fuiſſet majus, quàm nunc ſit, poſtquam cœlum, & alia, quæ ſunt in Vniverſo, noviſti, aut minus: Si majus, ergo non habuiſſes puriores, clarioréſque Ideas. Si minus; tum redit inſtantia; quòd ille ſtatus fuiſſet tibi expetibilior, quàm iſte; quódque fuiſſet de te malè meritus, quiſquis te in hoc conſtituiſſet; tum illa additur, quòd non poſſit Deus nos arguere, niſi ex ejus operibus, ipſum, ut par eſt, cognoſcamus; Poſſet enim quiſque Deo reſpondere; Cur me igitur eduxiſti ex meæ matris utero, aut me ſtàtim non excæcaſti, & omneis planè ſenſus ademiſti; cùm ea ratione potuiſſem meliùs te cognoſcere, ut par eſt? Profectò cùm non modò ais *ſenſus in multis impedire mentem*; ſed etiam *in nullis ad percipiendas Dei, mentiſque Ideas juvare*; arguere videris

omnem

Digitized by Google

omnem & divinam, & humanam ſapientiam, quæ uti nos viſu hortatur, quo ex viſis rerum perfectionibus ad intelligendum Dei perfectiones aſſurgamus; velut dum ſpectata Vniverſi magnitudine, Solis pulcritudine, Architecti ſapientia, conamur intelligere, quàm major, quàm pulcrior, quàm ſapientior eſſe, qui Mundum, qui Solem, qui Architectum condidit, debeat? Ex quo fit, ut cùm ſubjicis, *nihil obſtare, quò minùs omnes homines eaſdem ſe habere Ideas æquè animadvertant; quàm quia in rerum corporearum imaginibus percipiendis nimiùm occupantur*; Culpari quidem in ipſis poſſit, ſi ita occupentur, ut exiſtiment Deum talem eſſe, qualis per corporeas repræſentatur imagines; At negari tamen non poſſit, quin corporeæ imagines aliquatenus ipſos juvent, dum ſunt occaſioni, ac fiunt quaſi gradus, quibus ad Deum intelligendum, quantum quidem licet per vireis, aſſurgant. Et quæſo ſi corporeæ imagines obſtaculo ſunt in eo, qui rerum univerſitatem contemplatus eſt; ut putà viſu prædito: Rogitemus cæcum, ut exprimat nobis qualem de Deo Ideam habeat? An deſcribere meliùs Deum poterit, quià nullas habebit imagines Solis, Iridis, aliarum rerum corporearum? Verùm immorandum in iſtis non eſt.

DVBITATIO II.

De judicandi facultate errori obnoxia homini tributa à Deo, qui tamen immunem tribuere illi potuerat.

SOlutionem deinde affers, *quòd creatura viſa imperfecta, conſiderari debeat non ut totum quid, ſed tanquam univerſi pars, quâ ratione perfecta erit.* Et laudanda ſanè diſtinctio: ſed hìc non agimus de imperfectione partis, ut pars eſt & cum integritate totius confertur; ſed ut in ſe totum quid eſt, munúſque ſpeciale exercet: quod cùm ad univerſum retuleris, difficultas ſemper reſtabit, annon revera univerſum futurum fuiſſet perfectius, ſi omnes ejus partes perfectæ exſtitiſſent, quàm nunc ſint, partibus pleriſque imperfectis exſiſtentibus. Sic enim illa Reſpublica eſt futura perfectior, in qua cives omnes boni fuerint, quàm alia, in qua plerique, aut aliqui mali. Quare & cùm poſtmodum dicis, *majorem quodammodo eſſe univerſitatis rerum perfectionem, quòd partes aliquæ illius ſint errori obno-*

 xiæ,

xiæ, quàm ſi omnes ſimiles eſſent; perinde eſt, ac ſi dicas majorem quodammodo eſſe Reipublicæ perfectionem, quòd aliqui cives mali ſint, quàm quòd omnes boni. Ex quo fit, ut quemadmodum videtur planè eſſe debere pro optimi principis voto, habere omnes cives bonos; ita videatur eſſe debuiſſe pro inſtituto Authoris Vniverſi, partes ejus omnes creari, eſſèque erroris immunes. Et quamvis poſſis dicere perfectionem earum quæ ſunt immunes apparere majorem, ex oppoſitione earum quæ ſunt obnoxiæ; illud tamen eſt per accidens ſolùm: quemadmodum virtus bonorum, quamvis eluceat quodammodo ex oppoſitione eorum qui vitioſi ſunt, elucet ſolùm ex accidenti. adeò ut quemadmodum deſiderandum non eſt, ut aliqui cives mali ſint, quò boni fiant illuſtriores; ita neque videatur fuiſſe committendum, ut aliquæ Vniverſi partes forent errori obnoxiæ, quò clarerent magis quæ forent immunes. Dicis, *non habere te jus conquerendi, quòd Deus te eam in mundo ſuſtinere perſonam voluerit, quæ non eſſet omnium præcipua, & maximè perfecta*: ſed hoc non tollit dubium, cur ſatis illi non fuerit ſuſtinendam dare perſonam, quæ ex perfectis minima eſſet, & non etiam tibi dare imperfectam. Nam & quamvis principi vitio non vertatur, quòd non omnes cives ad ſublimia munera vocet, ſed aliquos habeat in mediis, aliquos in infimis, verteretur tamen, ſi non aliquos modò deſtinaret operibus viliſſimis, ſed aliquos etiam deſtinaret pravis. Dicis, *te non poſſe rationem afferre, quâ probes Deum tibi majorem cognoſcendi facultatem, quàm dederit, dare debuiſſe: atque quantumvis peritum artificem eſſe intelligas, non ideò tamen putare te illum in ſingulis operibus omnes perfectiones ponere debuiſſe, quas in aliquibus poteſt ponere*. Verùm viget ſemper quod modò dicebam; vidéſque non tam difficultatem eſſe, cur Deus tibi facultatem cognoſcendi majorem non dederit, quàm cur dederit errantem: neque controverti, cur artifex ſummus perfectiones omnes dare nolit omnibus operibus, ſed cur etiam aliquibus tribuere velit imperfectiones. Dicis, *tametſi non valeas ab erroribus abſtinere ex evidenti perceptione rerum; poſſe tamen ex inſtituto, quo firmiter tibi proponas nulli rei aſſentiri, quam evidenter non perceperis*. Sed utcumque poſſis eâ ſemper attentione eſſe; nonne ſemper eſt imperfectio, ea, quæ dijudicare eſt opus, non percipere evidenter, ac errandi periculo eſſe perpetuò obnoxium? Dicis, *errorem ineſſe in ipſa operatione, quatenus à te procedit, & privatio quædam eſt; non in facultate, quam à Deo accepiſti, neque etiam in operatione, quatenus ab illo dependet*. Sed, non

ſit error in facultate à Deo accepta proximè ; eſt tamen remotè, quatenus cum ea imperfectione creata eſt, ut errare poſſit. Quare *non eſt quidem*, ut ais, *quod conquerare de Deo, qui reverâ tibi nihil debuit, & tamen illa bona tribuit, ob quæ debes illi gratias agere*; ſed eſt ſemper quod admiremur, cur perfectiora non dederit, ſi ſcivit quidem, ſi potuit, ſi livore ductus non fuit. Addis, *neque eſſe cur conquerare, quòd tecum concurrat ad errandi actum: cùm actus omnes ſint veri, & boni, quatenus à Deo dependent, majórque quodammodo perfectio in te ſit, elicere illos poſſe, quàm non poſſe: & privatio, in qua ſola falſitatis, & culpæ eſt ratio formalis, concurſu Dei nullo indigeat, quia neque ſit res, neque ad eum relata.* Verùm cùm ſit illa ſubtilis diſtinctio, non tamen planè ſatisfacit. Siquidem non concurrat Deus ad privationem quæ eſt in actu, falſitáſque & error eſt; concurrit tamen ad actum, ad quem ſi non concurreret, privatio non eſſet; & aliunde ipſe eſt Author potentiæ, quæ fallitur aut errat, atque adeò, ut ita dicam, impotentis potentiæ: ſicque defectus, qui eſt in actu, non tam ad illam, quæ impotens eſt, quàm ad Authorem, qui impotentem fecit, nec potentem potentiorémve, cùm poſſet, voluit facere, videtur eſſe referendus. Certè ut fabro non vertitur vitio, quòd aperiendo ſcriniolo prægrandem clavim non elaboret, ſed quod puſillam fabricatus, formam aperiendo aut inhabilem, aut difficilem tribuat: ita non eſt quidem culpa in Deo, quòd facultatem judicatricem tribuens homuncioni, non tantam illi dederit, quantam rebus vel omnibus, vel plurimis, vel maximis ſuffecturam arbitraretur: ſed permirum eſt, cur ad pauca illa, quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertámque tribuerit.

RESPONSIO.

HIc ubique malè aſſumis pro poſitiva imperfectione, quòd ſimus erroribus obnoxii, cùm tamen ſit tantùm (præſertim reſpectu Dei) majoris perfectionis in creaturis negatio. Nec rectè quadrat comparatio civium Reipublicæ cum partibus Vniverſi: civium enim malitia, cùm refertur ad Rempublicam, eſt aliquid poſitivum; non autem quòd homo ſit errori obnoxius, ſive quòd non habeat omnes perfectiones, cùm refertur ad bonum univerſi. Sed meliùs inſtitui poteſt comparatio inter eum, qui vellet totum humanum corpus oculis tegi, ut elegantior appareret, quia nulla ejus pars oculo pulchrior videtur, & eum, qui putat nullas creaturas in mundo errori obnoxias, hoc eſt, non planè perfectas eſſe debuiſſe.

Digitized by Google

Planéque falſum eſt quod ſupponis, Deum nos deſtinare operibus pravis, nobíſque tribuere imperfectiones, *& talia. Vt etiam planè falſum eſt*, DEUM ad illa pauca quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertámque facultatem judicatricem ei tribuiſſe.

INSTANTIA.

I. *Difficultatem declinatam fuiſſe. Comparationem Mundi cum Repub. in qua præſtet neminem eſſe civem malum fuiſſe appoſitam; non item illam cum homine, cujus nulla pars oculus non ſit.*

QVæſo tuam fidem; poteſt-ne eſſe poſitiva ulla imperfectio, ſi præciſè, ut imperfectio, ſeu quatenus eſt privatio ſumatur? Poteſt-ne ulla eſſe negativa, ſi præciſè, ut eſt ſubjectum, & quatenus habet realem naturam? Quæſo rurſus, Egóne uſquam imperfectionem priore modo ſumptam, quaſi poſteriore aſſumpſi, hoc eſt, privationem pro ſubjecto habui? Ego uſquam dixi potentiam errantem, ut potentia eſt, eſſe imperfectam; & non potius, ut errans eſt, ſeu errori obnoxia? Ecquid ergo eſt, quod tu heic redarguis? An-non ipſe potiùs præpoſterè ſumis? Nam cùm ego dicam imperfectionem eſſe, quòd errori obnoxii ſimus; Tu hoc eſſe potiùs majoris perfectionis negationem dicis; ac proinde ſupponis defectum, qui in nobis eſt, eſſe aliquam perfectionem, tametſi non tantam, quanta eſſe poteſt. Neque dicere potes quæſtionem eſſe de facultate judicatrice, ut talis eſt; agimus enim de ea præciſè, ut errori obnoxia eſt. Ego porrò inſtiti ſemper, cur talis potentia eſſet imperfecta, non verò cur parva: ut ſi de claudo queſtus fuiſſem, quòd haberet facultatem incedendi titubantem, non verò quòd exiguam, comparatione cervi; aut de puero algeſcente, quòd veſtem laceram, non verò quòd parvam, reſpectu hominis grandioris. Tu verò ita accepiſti, ut ſi defectum qui in claudo, facultatéve ejus eſt, explicare oporteret non per negationem recti inceſſus, ſed per negationem velocitatis cervi; aut eum, qui in puero, veſtéve illius, non per negationem integritatis, ſed per negationem magnitudinis, qualem vir depoſcit. Heinc difficultatem cautè declinaſti, involaſtíque in comparationem, quâ non potuit eſſe appoſita magis. Ecquid enim ex ea non quadrat? Comparantur Princeps cum Deo, Reſpublica cum Mundo, Civis cum homine, Voluntas cum Intellectu, bonitas cum veritate, malitia cum errore; An aliquid deeſt? *At*, inquis, *Civium malitia, cùm refertur ad Rempub. eſt aliquid poſitivum; non autem quòd homo ſit errori obnoxius, ſive quòd non habeat omneis perfectiones, cùm refertur ad bonum Vniverſi.* Deum immortalem, quàm omnia turbas?

Nam

Nam poſtquàm dixiſti malitiã eſſe aliquid poſitivum;dicere debuiſti errorem non eſſe aliquid poſitivum; aut dicturus de homine errori obnoxio, quatenus non habet omneis perfectiones, dicere debuiſti pari modo de cive malitiæ obnoxio, quatenus non habet: ut etiam dicturus hominem erroneum referri ad bonum Vniverſi, dicere civem malum referri ad bonum Reipublicæ; aut notaturus diſparitatem, monſtrare quod bonum Vniverſo ſit ex hominibus errori obnoxiis. Sed placuit ea phraſi elabi, tum ne innoteſceret quid velles, tum ne appareret nihil dici poſſe de malitia civium in Republica, quod non poſſit dici de errore hominum in Mundo; cùm utrumque reverà ſit quid privativum; & nulla ratione poſſis dicere malitiam eſſe poſitivum quid, quâ errorem quoque poſitivum quid dicere non liceat. Pergis, *Meliùs inſtitui poſſe comparationem inter eum, qui vellet totum humanum corpus oculis tegi, ut elegantior appareret, quia nulla ejus pars oculo pulcrior videtur; & eum, qui putat nullas creaturas in Mundo errori obnoxias, hoc eſt, non planè perfectas eſſe debuiſſe.* Sed nemo habet oculos, qui non videat, debuiſſe à te comparationem inſtitui cum duobus hominibus, altero Luſcioſo, altero perſpicuè vidente: cùm liceat queri de homine, non quòd duos tantùm oculos habeat, ſed quòd duos habens, imperfectè videat. Quippe repetitum eſt ſæpiùs difficultatem eſſe, non cur homo limitatam judicandi facultatem habeat; ſed cur talem habens imperfectè judicet. Ac ſi homo quidem tam cenſeretur deformis, quatenus toto corpore oculatus non eſt; quàm cenſetur imperfectus, quatenus eſt errori obnoxius, ſic fortaſſis inſtitui tua illa comparatio poſſet: At ſecùs eſſe vel illud arguit, quòd ne venit quidem alicui in mentem, ut deſideret totum corpus, quale fingitur Argi caput: cùm ſit tamen nemo, qui non expetat fieri ab errore immunis.

II. *Difficultatem iterùm diſſimulatam adverſus imbecillitatem Ratiocinii, quo facultas judicandi, quæ eſt in homine, concluditur eſſe perfecta.*

Dicis *me ſupponere, deſtinare nos Deum operibus pravis, nobiſque tribuere imperfectiones.* Verùm ego neque ſuppono, neque aſſero; ſed tibi ſolùm objicio difficultates, quæ occurrunt, fieríque poſſunt à quolibet; Scilicet inſtando in eas diſtinctiones, quas ex Scholaſticis mutuatus, debuiſti profectò illorum more propugnare; non arbitrari ſatis eſſe, ſi ea, quæ objicerentur, falſa eſſe diceres. Quin etiam, quòd Deus nos deſtinet operibus pravis, ne memini quidem; memor quæſtionem heic ſolùm eſſe de errore veritati oppoſito; non de pravitate oppoſita virtuti. Sed nempe quod ipſe inter comparandum propoſui de Principe, accepiſti ipſe de Deo cum Principe

 com-

comparato: & conatus es detorquere difficultates, quæ fiunt de tuo ratiocinio, ad ſubjectam materiam, de qua controverſia non eſt; Scilicet ut videri poſſem non tam tecum, quàm cum veritate pugnare, quod abſit. Pergis *falſum quoque eſſe illud, Deum ad illa pauca, quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertámque facultatem judicatricem èi tribuiſſe.* At Cordatos quæſo, an ſuffecerit falſum dicere, & rationem intereà nullam reddere, quâ falſum probetur id, quod experimur de facultatis imperfectione. Nihil porrò mirum; quia & heic tandem diſſimulanda fuit difficultas, tuum impetens ratiocinium. Nam verum quidem profectò eſt Opera Dei perfecta eſſe; At quia conſiderando Mentem ſeu facultatem judicandi, illa videbatur eſſe imperfecta, utpote errori obnoxia, atque idcircò non opus Dei; idcircò diſquiſitum fuit, quomodo, ut eſſet opus Dei, cenſeretur eſſe perfecta. Tu es igitur ſic ratiocinatus:

Illa facultas perfecta eſt, quæ licèt defectum habeat, quatenus participat ex non ente, ſicque infinita non eſt, deſuntque illi quamplurima; nihilominùs nihil habet in ſe, per quod imperfecta ſit, quatenus creata eſt à ſummo Ente:

Atqui facultas judicandi, quæ eſt in homine, licèt defectum habeat, hoc eſt, fallatur, ſeu in errorem inducatur, quatenus participat ex non ente, ſicque infinita non eſt, deſuntque illi quamplurima; nihilominùs nihil habet in ſe per quod imperfecta ſit, hoc eſt fallatur, aut in errorem inducatur, quatenus creata eſt à ſummo Ente:

Igitur Facultas judicandi, quæ eſt in homine, eſt perfecta.

Ac pervidiſti ipſe quidem imbecillitatem ratiocinii; quando nullum non moviſti conſequenter lapidem, ut poſſes illud conſtabilire: Sed operoſa nimiùm res fuit. Ipſe inſtiti continenter quæſtionem eſſe, non quare Deus facultatem infinitam, hoc eſt, in omni genere perfectam, abſolutámque non fecerit: Sed cur finitam faciens, non fecerit ſaltem in ſuo genere perfectam; idque præſertim te admittente *non eſſe dubium, quin Deus talem potuerit, ut nunquam falleretur, creare.* Siquidem tametſi non fuerit adſtrictus, ut aliam crearet, neque tù poſſis reddere rationem, quare talem creaverit; nihilominùs hoc non obſtat, quin videatur creaſſe non perfectam, ut potuit, ſed imperfectam, ut voluit; eo modo, quo faber, de quo ſum loquutus, conficit clavim, non perfectam qualem poſſet, ſed imperfectam, qualem vult; Sicque ut voluntas fabri non obſtat quominùs

Digitized by Google

minùs clavis imperfecta ſit; ita neque Dei voluntas obſtare videatur, quò minùs facultas judicandi ſit imperfecta. Quare & quòd tu nihilominùs ratiocinareris perfectum, ideò comparationem illam de fabro inſtitui, quam nihil neceſſe heic proſequi; ut neque cætera in dubitationis contextu perſpicua.

DVBITATIO III.

De Cauſſa Erroris, vel Falſitatis: ſit-ne ex eo, quòd Voluntas, aut judicandi facultas latiùs pateat, quàm Intellectus.

REquiris proinde, *quænam ſit in te falſitatis vel erroris cauſa.* Ac primùm quidem hîc non diſputo, cur *intellectum voces ſolam facultatem noſcendi Ideas, ſeu res ipſas ſimpliciter, & abſque ulla affirmatione, aut negatione apprehendendi: voluntatem verò ac liberum arbitrium voces facultatem judicandi, cujus ſit affirmare aut negare, aſſentiri aut diſſentire.* Propono ſolùm, quare voluntas libertáſve arbitrii, limitibus nullis circumſcribatur per te, circumſcribatur intellectus? Sanè enim videntur hæ duæ facultates æquè latè patere, & non intellectus ſaltem minùs, quàm voluntas; cùm in nullam rem voluntas feratur, quam intellectus non prævideri. Dixi, *non ſaltem minùs*: Quippe videtur intellectus, etiam latiùs quàm voluntas patere; ſiquidem non modò voluntas, ſive arbitrium, judicium, & conſequenter electio, proſequutio, fuga, de nulla re eſt, quam non apprehenderimus, ſeu cujus Idea percepta, & propoſita ab intellectu non fuerit: ſed etiam multa obſcurè intelligimus, de quibus nullum judicium, proſequutio, aùt fuga eſt: & facultas judicandi ita ſæpe eſt anceps, ut paribus rationum momentis, nullíſve exſiſtentibus, nullum ſequatur judicium, cùm intellectus interim apprehendat ea quæ remanent injudicata. Quod porrò dicis, *te poſſe ſemper majora, majoráque intelligere, ac nominatim facultatem ipſam intellectus, cujus Ideam etiam infinitam formare valeas*: hoc ipſum arguit intellectum non eſſe magis limitatum, quàm voluntatem; quando ſeſe extendere ad uſque objectum infinitum poteſt. Quod verò agnoſcis, *voluntatem tuam exæquari voluntati divinæ, non extenſivè quidem, ſed formaliter*: vide quorſum idem non poſſit de intellectu quoque dici, ubi formalem intellectus, non ſecus atque voluntatis, notionem definiveris.

ris.

ris. Sed paucis, dic nobis, ad quid ſe voluntas extendere poſſit, quod intellectum effugiat? Non videtur proinde *error ex eo naſci*, ut aſſeris, *quòd voluntas latiùs, quàm intellectus pateat, & ſeſe ad illa judicanda extendat, quæ intellectus non percipit*; ſed ex eo, quòd cùm æquè latè pateant, intellectus aliquid percipit non bene, & voluntas judicat non bene. Quare neque eſt *cur voluntatem ultra fines intellectus* promoveas; cùm neque judicet de rebus, quas intellectus non percipit, & pravè ſolùm judicet, quod intellectus pravè percipiat. Quod exemplum *de re ipſa* adfers, circa ratiocinium à te factum de rerum exſiſtentia; procedit quidem rectè, quantum ad judicium de tui exſiſtentia ſpectat; ſed quantum ſpectat ad alia, videtur non rectè aſſumptum: cùm quicquid dicas, vel potiùs ludas, reverâ non dubites; ſed omninò judices eſſe aliquid præter te, & à te diſtinctum; quippe aliquid præter te, & à te diſtinctum præintelligens. Quod ſupponis, *nullam rationem occurrere, quæ unum perſuadeat, magis quàm aliud*, ſupponere potes; at ſimul debes ſupponere, nullum ſequuturum judicium, ſed voluntatem ſemper fore indifferentem, neque ſe ad judicandum determinaturam, quouſque intellectui major aliqua veriſimilitudo ex una parte, quàm ex alia occurrerit. Quod proinde dicis, *hanc indifferentiam ita extendi ad ea, quæ non ſatis perſpicuè cognoſcuntur, ut quantumvis probabiles conjecturæ te in unam partem trahant, ſola cognitio, quòd ſint conjecturæ, te impellere ad contrariam aſſenſionem poſſit*: id nullo modo videtur verum. Quippe cognitio illa, quòd ſint ſolùm conjecturæ, faciet quidem ut judicium de ea parte, in quam te trahunt, cum aliqua formidine, & hæſitatione feras: ſed nunquam faciet, ut judicium feras de parte contraria: niſi poſtquam occurrerint conjecturæ non modò æquè probabiles, verùm etiam probabiliores. Quod ſubdis, *te id fuiſſe expertam his diebus, cùm falſa eſſe ſuppoſuiſti, quæ maximè vera eſſe crediderat*: memento id tibi non fuiſſe conceſſum: neque enim revera ſenſiſſe, aut perſuaſiſſe tibi potes, non vidiſſe te Solem, terram, homines, alia: non audiiſſe ſonos, non ambulaſſe, non comediſſe, non ſcripſiſſe, non loquutam fuiſſe (uſam ſcilicet corpore, organiſve ejus) non alia. Denique ergo, *forma erroris*, non tam videtur conſiſtere, *in non recto uſu liberi arbitrii*, ſicut aſſeris, quàm in diſſonantia judicii à re judicata: & ex eo quidem orta, quòd intellectus illam rem ſecus, quàm ſeſe habeat, apprehendat. Quare & non tam videtur eſſe culpa arbitrii, quòd non rectè judicet, quàm intellectus, quòd non rectè demon-

ſtret.

Digitized by Google

ſtret. Quippe ea videtur arbitrii ab intellectu dependentia, ut ſi intellectus quidem aliquid clarè percipiat, videatúrve percipere, arbitrium ferat judicium ratum, atque determinatum, ſeu id reipſa verum ſit, ſeu verum eſſe exiſtimetur. Sin autem obſcurè, tum arbitrium ferat judicium dubiam, ac formidoloſum, & pro tempore tamen habitum verius, quàm oppoſitum; ſeu in re ipſa veritas, ſeu falſitas ſubſit. Ex quo fit, ut non tam cavere poſſimus ne erremus, quàm ne in errore perſeveremus; expendamúſque propria judicia, non tam vim facientes arbitrio, quàm applicantes intellectum ad clariorem notitiam, quam judicium ſemper ſecuturum ſit.

RESPONSIO.

V*Is ut hic paucis dicam*, ad quid ſe voluntas poſſit extendere quod intellectum effugiat? *Nempe ad id omne in quo contingit nos errare. Ita cùm judicas mentem eſſe tenue quoddam corpus, intelligere quidem potes ipſam eſſe mentem, hoc eſt, rem cogitantem; itémque tenue corpus eſſe rem extenſam, unam autem & eandem eſſe rem quæ cogitet, & quæ ſit extenſa, profectò non intelligis, ſed tantummodo vis credere, quia jam ante credidiſti, nec libenter de ſententia decedis. Ita cùm pomum, quod fortè venenatum eſt, judicas tibi in alimentum convenire, intelligis quidem ejus odorem, colorem, & talia grata eſſe, non autem ideò ipſum pomum tibi eſſe utile in alimentum, ſed quia ita vis, ita judicas. Atque ſic fateor quidem nihil nos velle de quo non aliquid aliquo modo intelligamus; ſed nego nos æquè intelligere ac velle; poſſumus enim de eadem re velle permulta, & perpauca tantùm cognoſcere. Cùm autem pravè judicamus, non ideò pravè volumus, ſed fortè pravum quid; nec quidquam pravè intelligimus, ſed tantùm dicimur pravè intelligere, quando judicamus nos aliquid ampliùs intelligere, quàm revera intelligamus. Quæ poſtea de indifferentia voluntatis negas, etſi per ſe manifeſta ſint, nolo tamen coram te probanda ſuſcipere, talia enim ſunt ut ipſa quilibet apud ſe debeat experiri, potiùs quàm rationibus perſuaderi; túque, ô Caro, ad ea quæ mens intra ſe agit, non videris attendere. Ne ſis igitur libera ſi non lubet, ego certè mea libertate gaudebo; cùm & illam apud me experiar, & à te nulla ratione, ſed nudis tantùm negationibus impugnetur: majorémq; fortè apud alios merebor fidem, quia id affirmo quod expertus ſum, & quilibet apud ſe poterit experiri, quàm tu quæ idem negas, ob id tantùm quòd fortè non experta ſis. Quanquam etiam evinci poſſit ex tu is ver-*

Digitized by Google

bis te id ipſum eſſe expertam, negando enim nos cavere poſſe ne erremus, *quia non vis voluntatem in quicquam ferri, ad quod non determinetur ab intellectu, ſimul concedis* cavere nos poſſe ne in errore perſeveremus, *quod omninò fieri nequit abſque illa voluntatis libertate, ſeipſam ſine determinatione intellectus, in unam aut alteram partem movendi, quam negabas. Nam ſi ſemel intellectus determinavit voluntatem ad falſum aliquod judicium proferendum, quæro à te, cùm primùm ipſa incipit cavere ne in errore perſeveret, à quonam ad id determinatur? ſi à ſeipſa; ergo poteſt ad aliquid ferri ad quod ab intellectu non impellitur; quod tamen negabas, & de quo ſolo controverſia eſt: ſi verò ab intellectu: ergo ipſa non cavet, ſed tantummodo ſicut priùs ferebatur in falſum, quod ipſi ab intellectu proponebatur, ita jam caſu contingit, ut feratur in verum, quia intellectus ei verum proponit. Sed præterea vellem ſcire quam naturam falſi concipias, & quo pacto putes illud eſſe poſſe objectum intellectus? Ego enim, qui per falſum nihil aliud intelligo, quàm veri privationem, planè repugnare mihi perſuadeo, ut intellectus falſum ſub ratione veri apprehendat; quod tamen eſſet neceſſe, ſi determinaret unquam voluntatem ad falſum amplectendum.*

INSTANTIA.

I. *Vitanda confuſionis gratia debere intellectum, & voluntatem ita diſtingui, ut quicquid cognitionis, & judicii eſt, ad intellectum pertineat; quicquid appetitionis, electioniſque ad voluntatem.*

HAud malè fueram ſubodoratus largiri me nimiùm, cùm initio Dubitationis, ne hærerem in vocibus, diſputare me nolle dixi, cur ſecùs ac omnes authores, præterque vocum communem uſum, non modò acciperes Intellectum pro ſola facultate ſimpliciter apprehendente; ſed voluntatem etiam confunderes cum facultate judicante. Quippe ſuperfuit inde occaſio, quare ex æquivocatione (ſed tua nempe) luderes; & qui viderunt, cauſſati ſunt fuiſſe me nimis facilem, ac placere nimis voluiſſe, cùm tecum loquens, & tua uſus phraſi, ipſam Voluntatem judicare dixi. Itaque, ut de errore agentes, ſaltem ab errore verborum caveamus, notiſſimam illam diſtinctionem ſector, quâ vulgò in Mente, ſeu humana Anima, præter facultatem quidem moventem, duas illas celebreis diſcernunt, cognoſcentem, & appetentem, quas vocant propriis nominibus Intellectum, & Voluntatem. Conſtat proinde, appoſitè ad Intellectum revocari quicquid cognitionis in Mente eſt, ad Voluntatem quicquid appetitionis: Adeò ut ad Intellectum pertineat non modò ſimplex apprehenſio, qua, ſine affirmatione, aut negatione aliquid concipimus; ſed etiam judicium,

cium, ſive Enuntiatio; qua affirmamus, aut negamus, ac ipſa quoque Ratiocinatio, ſeu judicium, quo ex uno poſito, inferimus aliud; Ad Voluntatem autem pertineat, Electio, ſeu Volitio, nolitio, proſequutio, fuga; itémque amor, odium, & paſſiones cæteræ, quæ generis moralis ſunt; ut cætera illa ſunt intellectualis. Iam non diſputatur heic quidem, ſit-ne inter Intellectum, & Voluntatem realis, ut vocant, modalis, aut alia diſtinctio; ſatis eſt, ſi cùm homines, ad devitandum confuſionem, excogitârint nomina, quibus conceptus de eadem re varii, pro obſervatis variis illius operationibus exprimantur, id tantò magis heic imitemur, quantò, niſi fecerimus, magna ſuboriatur confuſio. Cùm igitur tu Intellectui ſolam illam primam operationem, hoc eſt ſimplicem apprehenſionem tribuas, reliquas autem duas, hoc eſt judicium, tam enunciativum, quàm illativum, ut appellant, voluntati attribuas; præſtabilius omninò erit non modò primam, ſed etiam ſecundam, ac tertiam Intellectui relinquere; Voluntati autem ſuas concedere, ac reſervare; Quod tu quoque ipſe videris appoſitè magis feciſſe, dum in Meditatione tertia apertè dixiſti, *nullam eſſe in voluntate, vel affectibus falſitatem timendam; ac proinde ſola ſupereſſe judicia, in quibus cavendum tibi ſit, ne fallare.*

II. *Progreſſus Intellectus à 1 operatione in 2. & ab hac in 3, eámque multiplicem; abſque ulla actionum voluntatis intermiſſione.*

Verùm quomodocumque tu acceperis, acciperéve deinceps velis; En quem germanum vulgò ſtatuant inter operationes progreſſum. Videt quiſpiam, exempli gratiâ, corpus aliquod ab uno milliari: Id Intellectu quidem apprehendit; ſed nihil de ipſo pronunciat, utrum nempe ſit inanime, an animatum. Spectat attentiùs, obſervátque id locum mutare, ſive progredi, apprehendítque conſequenter motum, ſeu progreſſum; ſicque peraguntur duæ apprehenſiones ſimplices, una *corporis*, & alia *progreſſus*; Sequitur autem ſtatim judicium, ſive ſecunda operatio, qua intellectus duas illas primas, ſimplicéſque connectens, ita judicat, ſeu pronunciat, *Corpus illud progreditur.* Cæterùm in ea non conſiſtit; ſed quia ex præhabitis notionibus, formavit alias apud ſe, illud judicium, ſeu illam aliam operationem ſecundam, *Id; quod progreditur, eſt animal*; eamobrem iſtam repetens, apponit recentem, & ita connectit, ut ex utraque tertiam, in hunc modum eliciat, *Id quod progreditur, eſt animal; Corpus illud progreditur; igitur Corpus illud eſt animal.* Hæc verò eſt Ratiocinatio, ſive operatio intellectus tertia, quæ ipſa quoque judicium eſt, ſed ab alio dependens, & compoſitum magis. Quod ſi ſpectanti attentiùs, & diebus quidem bene multis id cor-

Digitized by Google

pus videatur immotum; tunc apprehenſo *corpore*, apprehendet etiam *immobilitatem*, conſiſtentiámve in eodē loco; & ex his duabus operationibus primis, iſtam ſecundam conficiet, *Id corpus immobile eſt*: ac deinceps aliam præhabitam repetens, ita ratiocinabitur, *Quod eſt immobile* (ſeu quod tandiù manet immotum) *non eſt animal*: *Id corpus immobile eſt*; *Igitur animal non eſt*: quæ jam eſt operatio tertia. Diſcrimen eſt ſolùm, quod priore modo judicium affirmando fit; poſteriore verò negando. Atque hactenus quidem nihil eſt cum voluntate commercii. Accipio exemplum aliud. Apprehendit Intellectus *pomum*, apprehendit *dulcorem*; túmque utrumque connectens pronunciat, *Pomum eſt dulce*. Et quia aliunde præjudicavit id quod eſt Dulce, eſſe expetendum, ideò ratiocinatur, *Dulce eſt expetendum*; *Pomum eſt dulce*; *Igitur expetendum*. Vel, ſi cùm attentè ſpectârit, venenum obſervaverit; apprehendet *Pomum*, apprehendet *venenum*, & utrumque conjungens, pronunciabit, *Pomum eſt venenatum*: ac tum præjudicatam propoſitionem aſſumens, ſic ratiocinabitur, *Quod eſt venenatum, fugiendum eſt*; *Pomum hoc venenatum eſt*; *Igitur fugiendum*. Et huc uſque rurſus nihil eſt voluntati cum utroque judicio alterutrius modi commune. Quin-etiam, nihil commune erit, ſi tertio modo rem accipiamus; nempe ſi apprehenſo *pomo*, apprehendatur in illo heinc *dulcedo*, inde *venenum*; ac tum intellectus ſic pronunciet, *hoc pomum eſt ſimul dulce, & venenatum*; ſeu *Dulce quidem, ſed venenatum*: deincepſque præjudicatam propoſitionem aſſumens, ratiocinetur, *Quod eſt dulce quidem, ſed tamen venenatum, id reſpuendum eſt*; *hoc pomum eſt dulce quidem, ſed venenatum tamen*; *Igitur reſpuendum*. Quid, quòd poſſet etiam quarto modo, conferente nihil voluntate, ſic accipi, ut apprehenſo *pomi veneno*, apprehendatur *liberatio ab ærumnis intolerabilibus*, intellectúſque ita pronunciet; *Pomum hoc venenatum liberare poteſt ab ærumnis intolerabilibus*; ac tum ex præjudicio ſic ratiocinetur; *Quod liberare poteſt ab ærumnis intolerabilibus, tametſi venenatum ſit, expetendum eſt*; *Hoc pomum id poteſt*; *Igitur expetendum*.

III. *Omnem actionem voluntatis ſupponere intellectus de re expetenda, aut non expetenda judicium; etjam cùm ipſi intellectui imperat, ut dijudicet aliquid.*

Poſterior ergo his omnibus eſt ipſa voluntas, ſeu voluntatis actio, hoc eſt expetitio, averſio, ſeu volitio, nolitio; atque adeò electio, neglectio; imperium, prohibitio; proſequutio, abſtinentia; & quæ ſequuntur omnia, prout intellectus judicaverit, ſive judicium tulerit; non puræ ſolùm enunciationis, ſed etiam ratiocinationis. Neque enim pomum expetet reipsâ, niſi intellectus judicaverit dulce; neque nolet, aut reſpuet, niſi intellectus judicaverit venenatum;

natum; atque reſpuendum. Neque præferet abſtinere à veneno, factâ dulcoris illecebrâ, niſi intellectus judicaverit pomum eſſe ſimul dulce, ac venenatum; & ſatius eſſe abſtinere à dulci propter venenum, quàm venenum proſequi propter dulce. Neque eliget potiùs venenum, quàm negliget, niſi intellectus priùs judicaverit cum hoc veneno junctam eſſe liberationem ab ærumnis; & minus malum eſſe expetendum, ſeu habere rationem boni, quod à majore malo liberat. Vno verbo, egregia prorsùs communis illa ſententia, quæ adſtruit voluntatem eſſe potentiam cæcam, ſeu quæ ad nihil tendat, vel nihil refugiat, niſi intellectus facem præferat. Neque obſtat, quòd aliquando operationes intellectus velimus; ſeu quòd intellectus judicet, quia judicare eum volumus: Quippe iſta volitio ex alio judicio præcedente pendet; & judicium quod ſequitur, non tale eſt, quia volumus, ſed quia ſimplices apprehenſiones ſunt tales. Etenim, ut exemplum priùs reſumamus, Poſtquam vidit quis illud corpus mille paſſibus diſſitum, Intellectus quidem nihil aliud prima fronte apprehendit, quàm corpus; At cùm præcognoſcens omne corpus eſſe animatum, vel inanime; & deſtitutus nota ſive charactere, quo iſtud, utrum ſit, diſcernat, judicium ea de re ſuſpendat; interim tamen quia aliunde apprehendit cognitionem, quæ attentione paratur, ideò ita pronunciat, ſive judicat, *Corpus hoc in cognitionem cadere, ſive fieri cognitum attendenti poteſt*; ac tum ſequitur ratiocinatio ſeu judicium ex præjudicata alia propoſitione in hunc modum, *Attentio illa expetenda, ſeu utilis, ac bona eſt, quâ res ignoratæ cognoſcuntur; Atqui ex attentione ad motum, quietémve hujus corporis cognoſci de eo poteſt quod ignoratur, ſcilicet utrum animatum, an inanimatum ſit: Igitur talis attentio expetenda eſt, ſeu mavis, utilis, ac bona.* Hôc autem judicio poſito, adeſt voluntas, quæ reipsâ expetit, ſeu vult rem utilem, ac bonam monſtratam, imperátque attentionem, ac judicium, prout attendendo res obſervata fuerit, faciendum. Quod idcircò addo; quoniam cujuſmodi ſpeciatim, diſtinctéque futurum hoc judicium ſit, ipſa voluntas non præſcribit; id ſcilicet ignotum eſt; neque, niſi ſub ratione generali, confuſéque expetitur; ſed potiùs tale futurum eſt, quale attendenti character ſeu motus, ſeu immobilitatis, monſtrabit. Non addo verò quàm ſit attendendum, ut is character & proprius ſit, & ſpolietur fallaciis, quò judicium feratur verum; cùm ſatis ad præſens inſtitutum ſit, tale futurum eſſe judicium, qualis character ſimplici apprehenſione fuerit perceptus. Nam exempli

gratiâ, licet ad ferendum hoc judicium, *Corpus movetur*, character ſit, *Mutatio loci*: Nihilominùs quia mutatio loci apparere perinde poteſt, ſeu corpus ipſum reverà moveatur, ſeu videntis oculus; ideò, ut judicium quidem ſit verum, debet oculus quieſcere; at ſi moveatur, corpore quieſcente, cùm debeat Intellectus id proſpicere, & niſi faciat, falſum ſit futurum judicium; interim tamen tale erit judicium, quale ex eo ſolo, quod apparet, apprehenditúrque, neceſſarium eſt conſequi, atque ita de cæteris.

IV.

Non patere latiùs voluntatem, quàm intellectum (imò nec tam latè) & objectus-ne meritò propria ſententia amor fuerit.

De tua Reſponſione ut jam dicam, tua verba ſunt, *Vis, ut hic paucis dicam, ad quid ſe voluntas poſſit extendere, quod intellectum effugiat? nempe ad id omne, in quo contingit nos errare.* At quàm rectè dicas, vel ex eo conſtat, quòd cùm errare nos contingat ſeu in ſecunda, ſeu in tertia Mentis operatione, Si accipias quidem Voluntatem pro eo, quòd nos dicimus Intellectum ſecunda, vel tertia operatione agentem, manifeſtum ſit ipſam ad nihil extendi, quod idem Intellectus per operationem primam non perceperit, cùm tale prorſùs judicium ſit, qualis eſt rei apprehenſio. Sin autem pro eo, quod nos Voluntatem dicimus; manifeſtum ſit ipſam non ferri in errorem, quem neque velle, neque amare, neq; jubere, neque proſequi ullo modo poteſt; utpote qui ſit incompertus, & reſpectu Voluntatis perinde ſit, ac ſi non eſſet. Quid quòd compertum, neque velle, neque amare omninò poteſt; utpote quod malum quid ſit; & dum vult, amátque judicium, quod contingit eſſe erroneum; non vult, amatque tanquam erroneum, ſed tanquam verum exiſtimatum, & ab intellectu tale demonſtratum; Nam ſanè ſi exiſtimaretur, demonſtraretúrque erroneum, tunc non adamaret, ſed averſaretur. Pergis, Voluntatem non jam pro judicante, ſed pro appetente facultate uſurpans, *Ita, cùm judicas Mentem eſſe tenue quoddam corpus; intelligere quidem potes ipſam eſſe Mentem, ſive eſſe rem cogitantem; itémque tenue corpus eſſe rem extenſam; Vnam autem, & eandem eſſe rem, quæ cogitet, & quæ ſit extenſa; profectò non intelligis, ſed tantummodò vis credere, quia jam antè credidiſti, nec liberè de ſententia decedis.* Verùm cùm tam bellè declames, quidnam exinde colligis? Scilicet voluntatem meam ferri ad aliquid, quod intellectus meus non percipiat. Ecquid-nam verò illud eſt? Scilicet eſſe eandem rem, quæ cogitet, & quæ ſit extenſa. At, ſi id volo, nonne eadem ratione volo, quâ intelligo? Quo enim alio modo id conjunctum volo, quàm prout ab intellectu copulatur, & voluntati oſtenditur? Et, ſi volo credere, quia jam antè credidi; Igitur jam antè id judicavi

dicavi quod nunc volo? Credidi autem, ſeu judicavi intellectu: Ergo non propterea voluntas ad aliquid fertur, quod intellectum effugerit. *At non libenter de ſententia decedo?* Sed, ô bone, Vtinam tu tam decederes libenter, ac ego, ſi quid præoccupatus es! Ego certè de tota hac quæſtione nihil pronuncio; & cùm id ſolùm ratum teneam, quod Fides ſacra mihi præſcribit; quod ex lumine naturali ſupereſt, & de quo ſolùm heic agitur, adeò mihi obſcurum eſt, ut à ſententia vel ferenda, vel defendenda longiſſimè abſim. Nam & cùm dicis *me judicare Mentem eſſe tenue quoddam corpus*; Ego hoc non judico, qui & fide teneo eſſe incorpoream, & quod ad lumen naturæ ſpectat, illud habeo obſcurius, quàm ut profitear me per ipſum cognoſcere naturam Mentis: interim verò tibi objicio, qui te profiteris naturam hanc noſſe ex naturali lumine; adeò ut cùm dicas te noſſe clarè, & diſtinctè eſſe incorpoream, & non appareat, quomodo, dum Mens in corpore verſatur, poſſit ullam ſubſtantiam, niſi ſub quadam corporea ſpecie, repræſentationéve intelligere, requiram ex te, ſub qua alia ſpecie ſeipſam Mens intelligat, quàm corporis cujuſpiam tenuis? Pari ratione non judico, neque me ſcire profiteor, an, & quomodo res extenſa intelligat; Quippe qui planè non cognoſcam, quomodo viſionem eliciam; fateor me longè adhuc minùs cognoſcere quomodo ipſam intellectionem. Et tibi tamen conſequenter propono, cur non intellectio poſſit eſſe à re extenſa; cùm Mentis ſubſtantia non poſſit niſi extenſa, aut extenſæ inſtar intelligi: Neque ſi inextenſum quid ſit, intelligi valeat, quomodo hanc actionem eliciat, & tanta quidem varietate, quantam attendere eſt in promptu. Objicio hæc, inquam, & propono, ut inferam, ſi tu non iſta meliùs, quàm cæteri intelligas, quamobrem tantâ fiduciâ, ipſa tanquam meliùs, imò optimè intellecta jactes, ac divendas? Et dicis *me non libenter de ſententia decedere*? Non ſanè, niſi quis exoriatur; qui aliquid magis conſentaneum proferat; ſed da qui veritatem commonſtret; & nemo non modò lubentiùs, ſed etiam ardentiùs illam complectetur. Sequitur, *Ita, cùm pomum, quod fortè venenatum eſt judicas tibi in alimentum convenire; intelligis quidem odorem, colorem, & talia grata eſſe; non autem ideò ipſum pomum tibi eſſe utile in alimentum; ſed quia ita vis, ita judicas.* Quidnam verò etiam ex hoc colligis? Nam vel judicavi in pomo eſſe venenum, uti cætera, vel non judicavi (quod tu non ſatis exprimis) Et, ſi judicavi quidem ineſſe venenum; ergo venenum volui non injudicatum, ſeu non rectè perceptum; ſi

non

non judicavi; ergo volui quidem pomum, ut odoratum, coloratum, ſapidum, alimentitium, quatenus tale judicavi; at non volui ut venenatum, quia non judicavi hujuſcemodi. Et dicis *me ita judicare, quia ita volo*; Quàm diceres rectiùs me ita velle, quia ita judico! Siquidem non judico pomum utile eſſe in alimentum, quia volo; Quippe id non pendet à mea voluntate: ſed ideò volo, quia judico utile eſſe in alimentum.

V. *Non naſci errores ex eo, quòd voluntas, aut etiam judicium latiùs pateat, quàm intellectus, aut ſimplex apprehenſio.*

Quid quòd ipſemet, vel invitus, fateri ſtatim cogeris, *nihil nos velle, de quo non aliquid aliquo modo intelligamus?* Iſtud ſanè, ut nihil aliud, ſaltem imbecillitatem inſinuat tui illius ratiocinii:

Si in aliquo errores naſcuntur, ex eo eſt, quòd ejus voluntas latiùs pateat, quàm intellectus, neque ipſam intra eoſdem limites contineat, ſed etiam ad illa, quæ non intelligit, extendat:

Atqui in me errores naſcuntur:

Igitur ex eo naſcuntur, quòd voluntatem habeam latiùs patentem, quàm intellectum, neque ipſam intra eoſdem limites contineam, ſed etiam ad illa, quæ non intelligo, extendam.

Videlicet cùm jam admittis nihil velle nos, de quo non aliquid aliquo modo intelligamus, ſubodoratus omninò es non patere latiùs voluntatem, quàm intellectum, neque excurrere, aut extendi ultra limites, ad quos Intellectus non pertingat. Nam quod negas ſtatim *nos æquè intelligere, ac velle*, videris non ſatis advertiſſe eſſe hæc inſeparabilia, hoc eſt, volitionem totius, & intellectionem totius; volitionem partis, & intellectionem partis. Etenim ſi totum quidpiam volumus, neceſſariò totum intelligimus; Neque obſtat quòd omneis ejus parteis non intelligamus diſtinctè; ſiquidem neque volumus omneis ejus parteis diſtinctè; ſed planè ut intelligimus, ita volumus; adeò ut, ſi intelligamus unam, plureiſve parteis diſtinctè, cæteras confuſè; velimus etiam unam, plureiſve parteis diſtinctè, cæteras confuſè; Et, ſi intelligamus confuſè omneis, velimus etiam confuſè omneis. Quare &, cùm ſubdis, *poſſe nos de eadem re velle permulta, & perpauca tamen cognoſcere*, id videtur omninò falſum; Neque in te eſt, ut declares, quid tandem velis de aliqua re, quod non cognoſcas eſſe in re; &, ſi diſtinctè quidem, diſtinctè; ſi confuſè verò, confuſè. Pergis, *Cùm autem pravè judicamus, non ideò pravè volumus, ſed fortè pravum quid.* Quo loco videris rem prorſùs turbare. Nam, cùm tu accepiſſes Voluntatis vocem pro facultate judicante, ſeu pro intellectu ſecunda, aut tertia operatione agente, dixeram ego te imitatus, ideò voluntatem

pravè

Digitized by Google

pravè judicare,quoniam Intellectus(ſeu eadem facultas prima operatione agens) pravè percipit: Tu verò jam hypotheſin mutas;Nam & volitionem à judicio diſtinguis,& à pravitate Phyſica ad pravitatem moralem tranſis.Nempe ut ScholaſticiAriſtotelem imitati aliud eſſe docent agere injuſtè,& agere injuſtum;quatenus poteſt aliquis non injuſto affectu,operari aliquid, quod injuſtum eſſe præter illius voluntatem contingat : ita tu aliud eſſe ſtatuis judicare pravè, & velle pravum ; ſed cum eo diſcrimine, ut cùm illi vocem agendi non mutent, & ſic loquantur perſpicuè; tu vocem judicandi commutes in vocem volendi, & ita loquaris obſcurè. Quod autem ſequitur, *Nec quidquam pravè intelligimus ; ſed tantùm dicimur pravè intelligere, quando judicamus nos aliquid ampliùs intelligere, quàm reverâ intelligamus* ; Declarare quidem videris quomodo tuum illud ratiocinium accipias ; nempe ut Intellectus extendatur ſolùm ad ea, quæ qualia intelliguntur, talia ſunt; Voluntas verò, ſeu judicium etiam ad ea, quæ talia non ſunt, qualia intelliguntur: Verùm tota tua molitio, ex eo apparet inutilis, quòd Intellectus, & Voluntatis ſeu ejuſdem Intellectus ſimpliciter apprehendentis, & judicantis, eadem ſit reſtrictio, aut ampliatio facienda. Nam ut aliqua ſunt, quæ ideò bene intelligimus, quoniam qualia ſunt intelligimus; ita ipſa eadem ſunt, de quibus ideò bene judicamus, quoniam qualia ſunt, eſſe judicamus; & ut vice verſa aliqua ſunt, de quibus ideò pravè judicamus, quoniam judicamus, qualia non ſunt; ita ipſa eadem ſunt, quæ ideò pravè intelligimus, quoniam qualia non ſunt, intelligimus. Ex quo fit, ut pro modo intelligendi ſit etiam modus judicandi; & de nulla re feramus judicium, de qua intellectio non fuerit, rectum, ſi recta, pravum, ſi prava. Et ut prætercam te non reſpondiſſe ad illud quod objectum eſt; Non latiùs patere judicium, quàm intellectionem; ſed Intellectionem potiùs latiùs patere, quàm judicium; ſeu ut tuis vocibus utar, Intellectum, quàm voluntatem: Adnoto ſolùm videri heic contradictionis ſpeciem, cùm ais, *judicare nos aliquid ampliùs à nobis intelligi, quàm reverâ intelligatur*. Quomodo enim poteſt intelligi, quod non intelligitur, ut non intellectum intelligi judicetur. An vis dicere judicare nos aliquid intelligi eſſe in re, quod in re non ſit? Sed aliud eſt eſſe in re, aliud intelligi eſſe in re. Et quòd quidem aliquid ſit, vel non ſit in re, hoc ad veritatem, vel falſitatem judicii facit; quòd verò intelligatur eſſe in re, hoc facit abſolutè ad ferendum judicium de re. Quare & ſeu id,

quod judicatur, ſit in re, ſeu non ſit, intelligitur tamen eſſe; adeò ut, quamvis reverâ non ſit; reverâ tamen, hoc eſt reipſa intelligatur eſſe; & judicium noſtrum falſum ſit, non quòd intelligamus id, quod non intelligimus, ſed quòd intelligamus id, quod in re non eſt.

VI. Indifferentiam intellectus videri radicem indifferentiæ voluntatis, in qua eſt libertas, & hanc ab illo determinari; ac non tam libertatem, *quàm* libentiam *eſſe, cùm voluntas hæret Summo Bono clarè perſpecto.*

VI. Quæ *de Indifferentia* dixi, adeò manifeſta videntur, ut potiore jure quàm tu provocare poſſe ad experientiam videar. Quin-etjam penè nullus dubito, te ipſum quoque ea experiri; ſed tuæ fortè famæ magis intereſt, quàm ut agnoſcere, aut fateri velis. Gaudeto proinde, tuâ ſorte, ut voles; Nam id quidem ego tibi non invideo, ut neque quamcumque potueris apud quoſcumque fidem mereri. Satis mihi eſt, ut quod ad me ſpectat, neque is ſim, qui inficiatus fuerim omnem indifferentiam; neque qui nullam eſſe in me libertatem fuerim profeſſus: & quod ad te ſpectat, ut pro tuo Genio eventilâris calamum; dum interim non libertatis minus, quàm voluntatis vocem ad intellectum judicantem transferres. Quare & circa id, quod argumentaris *me libertatem fuiſſe expertum, quando admiſi non tam nos cavere poſſe ne erremus, quàm ne in errore perſeveremus*: nõ tam reſponſione eſt opus, quàm inſtantia, ex ipſa libertatis, ac indifferentiæ ad judicandum, quæ in nobis eſt, explicatione deſumpta. Itaque licèt res ferè maneat ex præmiſſis expoſita; adjicere tamen heic lubet, Indifferentiam videri latiùs, quàm libertatem patere. Quippe non modò in anima, ſed in cæteris quoque rebus eſt indifferentia; Vt cùm Tabula dicitur ad hunc, illúmve colorem indifferens; aqua ad hunc, vel illum ſaporem; Sol ad producendum hanc, vel illam plantam, atque ita de reliquis; Vt minùs ſit mirum, ſi, cùm voluntas ſit propriè ſedes libertatis, ob eam, quam habet Indifferentiam, Intellectus tamen ſuam quoque Indifferentiam habeat, quantumvis ob illam liber non dicatur. Scilicet ipſe Intellectus eâ eſt indifferentiâ, ut reſpectu quidem primæ operationis apprehendat aliquid, vel non apprehendat; vel ſic apprehendat, ut poſſit, aut potuerit apprehendere oppoſitum: Reſpectu verò ſecundæ, aut tertiæ; judicium de aliqua re ferat, vel non ferat; vel ſic unum ferat, ut poſſit, potuerítve oppoſitum ferre. Cùm verò quicquid Intellectus apprehendit, ſit Ens, vel certè Ens eſſe appareat; & non poſſit conſequenter judicare id non eſſe quod eſt, vel apparet (quatenus quidem Ens apparet) ſive id eſſe, quod non eſt, vel non apparet (quatenus quidem Ens non apparet)

heinc

Digitized by Google

heinc ſit, ut cùm intellectus expoſito modo indifferens ſit, non ſit tamen indifferens, ut judicium ferat verum, vel falſum, niſi quatenus id, quod falſum eſt, ipſi apparet verum. Vnde & tametſi fallatur; non exiſtimat tamen falli ſe, neque exiſtimaturus eſt, quandiu apprehenſio ejus, quod apparet, eadem fuerit; adeò ut, ſi velis mutari judicium, neceſſe ſit apprehenſionem mutari. Res ſimilis eſt, ac in oculo, cui baculus alioquin rectus, partim in aëre, partim in aqua objicitur. Quippe baculum curvum videt, quamvis curvus in ſe non ſit, quia tali ipſius ſpecie informatur; & nunquam non videbit curvum, niſi mutetur ſpecies, baculo ex aqua educto. Addo rurſus Indifferentiam, quæ in Voluntate eſt, induere nomen libertatis, quatenus Voluntas poteſt quidpiam velle, aut nolle; vel ſic velle unum, ut etiam oppoſitum; ſed radicem tamen hujus indifferentiæ ſitam eſſe in ea, quæ in intellectu eſt, quatenus pro flexilitate intellectus, eſt flexilitas voluntatis. Inde enim eſt, quare etiam, ut intellectus indifferens non eſt ad verum, & falſum, niſi quatenus falſum induit ſpeciem veri; ita neque voluntas ſit indifferens ad bonum,& malum, niſi quatenus malum habet ſpeciem boni. Et ut Intellectus non poteſt mutare judicium, tametſi de re non vera, niſi mutetur apprehenſio veri, quo ea obvelatur; ita neque mutari poſſit appetitio, tametſi de re non bona; niſi mutetur apprehenſio boni, quo ea tegitur. Nempe eadem res vera eſt, ac bona: Vera quidem reſpectu ſui, bona reſpectu alterius; & utrumque aut reipsâ, aut apparenter duntaxat. Quare intellectus apprehendit non modò Veritatem, qua res eſt in ſe, vel eſſe putatur; ſed etiam bonitatem, qua ſe habet, vel habere putatur ad aliud; atque idcircò prout bona apprehenditur, ita ab intellectu judicatur; & prout ab intellectu judicatur, ita à voluntate appetitur. Ex quo ſit, ut quemadmodum, cùm ab eo, quod eſt reipsâ verum, aberravimus, ſuperſunt gradus innumeri ejus, quod eſt ſimile vero, alii majores, alii minores, juxta quos poteſt quidpiam dici ſimile, ſimilius, ſimillimum vero; ita cùm ab eo, quod reverâ bonum defleximus, ſuperſint gradus innumeri ejus quod eſt ſimile bono, eâ varietate, ut quidpiam dici ſimile, ſimilius, & ſimillimum bono poſſit. Et quemadmodum nunquam Intellectus deſerit unum veriſimile, niſi propter veriſimilius; ita voluntas nunquam deſerat quidpiam viſum bonum, niſi ob viſum melius. Et quemadmodum Indifferentia Intellectus in eo eſt, ut non ita determinetur ad arripiendum aliquid,

tanquam veriſimile, quin arripere veriſimilius poſſit; ita Indifferentia Voluntatis, in eo ſit, ut non ita determinetur ad aliquid viſum bonum, quin poſſit ad aliud melius viſum ferri. Et quemadmodum intellectus, ubi clarâ notitiâ ſummum bónum eſt aſſequutus, Deum nempe ter-Max. velut in cælo beatæ Mentes, non eſt ampliùs indifferens, ut ab eo diſcedat, quòd aliquid verius intelligere deinceps non valeat: Ita Voluntas ubi eadem notitiâ aſſequuta eſt ſummum bonum, nempe ipſum quoque ter-Max. Deum, indifferens ampliùs, ſive quod eſt idem, non eſt ampliùs libera, ut ab ipſo deflectatur; quod non poſſit deinceps velle, aut amare aliquid melius. Sed notandum, neceſſitatem, qua voluntas hæret ſummo bono, non eam eſſe, quæ coactionem, violentiam, rigorem, atque idcircò renitentiam, moleſtiam, deſperationem, aut aliquid ſimile ſonat; ſed eam, quæ intelligitur cum pleniſſima conſenſione, collubentia, complacentia; eſtque adeò maximè ſpontanea, ſuaviſſima, deſideratiſſima; quæque proinde licèt à pleriſque & libertas, & ſumma libertas dicatur; videatur tamen potiùs libentia, aut ſumma libentia (dum ſic loqui liceat) poſſe appellari. Vnde & quando tu pronuncias *opus non eſſe in utramque partem ferri poſſe, ut ſis liber, ſed contra quò magis in unam propendes, ſive quia rationem veri, & boni in ea evidenter intelligis; ſive quia Deus intima cogitationis tuæ ita diſponit, tantò liberiùs te illam eligere; neque enim divinam gratiam nec naturalem cognitionem unquam imminuere libertatem, ſed potius augere, & corroborare*; Videtur id totum eatenus verum eſſe, quatenus liber diceris, quaſi libens; & eligere liberiùs quaſi libentiùs; & non habere imminutam libertatem, quaſi libentiam. Scilicet notio libertatis nulla videtur, ſi indifferentiam ſuſtuleris; at ipſa interim libentia tantò intelligitur major, quantò bonum & majus eſt, & perfectiùs cognoſcitur: Et cùm ſeu Dei gratia, ſuaviſque diſpoſitio, ſeu naturalis cognitio in voluntatem noſtram agit; quoniam id fit reſpectu veri, aut majoris cujuſpiam boni, ideò augetur, ac roboratur ejus collubeſcentia; ac libertas interim ipſa non tam dici debet imminui, quam perfici, quatenus propenſio ſit ad verum, potiuſquam ad apparens, ad majus, quàm ad minus bonum. Atque hæc quidem propter id, quod ex Theologia attigiſti.

VII. *Vt Voluntas corrigatur, corrigendum priùs intellectus judicium ex correcta apprehenſione rerum; Et voluntatem non imperare intellectui, niſi ipſomet prælucente.*

Ad id quod cœperam, ut redeam, & ne ad ſupernaturalia excurram, ac intra metas luminis naturalis remaneam, addendum præterea videtur, ut tam intellectus rectè judicet, quàm Voluntas rectè velit, curandum aliud videri nihil, quàm ut apprehenſiones,

ſeu

Digitized by Google

ſeu notiones, quas habemus de rebus, ſint ipſis conformes tam ſecundùm id, quod in ſe ſunt, quàm ſecundùm id, quod ad aliud. Siquidem niſi ita fiat, fruſtrà imperabitur, aut vis inferetur ſive Intellectui, ut id perſuadeatur, quo videt quidpiam veroſimilius; aut voluntati, ut id præferat, quo oſtenditur quidpiam melius. Et ſanè cùm de Intellectu res videatur clara, videtur quoque de Voluntate non eſſe minùs perſpicua. Nimirùm videtur præclarè id vulgo admitti, *Omnis peccans ignorans eſt*; Nam quamvis illud quoque tritum ſit, *Video meliora, probóque, Deteriora ſequor:* Nihilominùs nemo peccat, quin aliqua paſſio apprehenſiones, ſeu notiones obſcuret, perturbétque judicium; adeò ut virtus quidem, & honeſtas probetur; ſed interim tamen voluptas, lucrum, honor, injuria, quidvis aliud, præſentius ſit, clariùs appareat, vehementiùs moveat, atque idcirco magis probetur, magiſque abripiat, quàm virtus, honeſtas, præmium, alia, quæ vigente paſſione obfuſcantur, & vel non attenduntur, vel non certò creduntur, vel procul apparent; neque ad illa deſperatur regreſſus; Cùm id interim, quod præ manibus eſt, non videatur omittendum, & pœna, ſi quæ propoſita ſit, aut non cogitetur, aut evadi poſſe ſperetur. Ex quo fit proinde, ut dum peccamus, ea, quæ pro tempore apparent meliora, ſequamur, & ignorantes ideò ſimus, quòd ſpecies veri, aut majoris boni quaſi eminus, ac per nebulum duntaxat videatur; ſpecies fucati, aut minoris, quaſi cominùs, ac in ipſo Sole ſe prodat. Quare & danda eſt opera, non tantùm ut germanas de vero bono notiones habeamus; ſed etiam, ne paſſiones ſubrepant, quæ tenebras faciant, ob quas intellectu judicante id melius, quod deterius eſt, voluntas ad illud feratur. Addo poſtremò primas notiones, ſeu apprehenſiones, quas habemus de rebus, ſic intellectum occupare, ut quandiu illæ perſeverant, tandiu perſeveret judicium, quod conſequenter ad illas fit; &, ſi tota vita perſeverarent, idem tota vita tenetur judicium; ac prout initio contigiſſet judicium eſſe verum, aut falſum, ita deinceps perſeveraret. Enimverò, quia evenit, ut vel caſu, vel novo ſtudio, vel admonitione, vel alio quovis modo notiones primò habitæ ita mutentur, ut ſubſequentes potiores ſint; ideò judicamus, non ſic inhæreſcendum eſſe primis, quin ſit expendendum, an-non aliæ haberi poſſint, quibus fortaſſis deteriores ſint; atque idcircò, ut ſanioribus locum præſtent, ſint deponendæ. Hoc porrò facto judicio, aut quaſi præjudicio, expetit voluntas fieri id examen, ac intellectui imperat, ut ſeſe ad id facien-

Digitized by Google

faciendum accingat: Eſtque demùm hæc ipſa cautio, quam in noſtra eſſe poteſtate dixi, ne ſi fortè in errorem inciderimus, in errore perſeveremus. Neque verò ſe propterea voluntas ad id expetendum, aut jubendum determinat ſine opere intellectus; Quippe niſi intellectus id demonſtraſſet expetendum, & exſequutione dignum, Voluntas nunquam eò contendiſſet. Vnde quod quæris, *ſi ſemel Intellectus determinavit voluntatem ad falſum judicium proferendum* (vel comprobandum) *cùm primùm ipſa incipit cavere, ne in errore perſeveret, à quónam ad id determinetur?* clarum eſt determinari ab eodem intellectu; non eodem quidem directo judicio, quòd expendendum proponitur; ſed reflexo alio, quo intellectus ex præcedentibus obſervationibus edoctus, congruum judicat, ut id expendatur.

VIII. *Quatenus falſitas in rebus ſit; cùm non ſit propriè, niſi in intellectu.*

Quod denique poſtulas, *ecquam naturam falſi concipiam?* Non eſt profectò cur exiſtimes, velle me falſum, ut tale eſt, ſive Falſitatem, eſſe aliquid pluſquam privativum. Quippe nullibi extra intellectum Falſitatem conſtituo, niſi inſtar denominationis, quam appellant extrinſecam: cùm extra intellectum nihil falſum ſit, ſed omnia ſint vera, eâ veritate, quæ dicitur tranſcendentalis, ſeu qua unumquodque eſt id, quod eſt, non verò aliud. Neque enim Aurichalcum verbi gratiâ falſum aurum eſt, ſed verum Aurichalcum; & denominatur ſolùm falſum aurum, quatenus intellectus putat ipſum aurum, cùm tamen non ſit; eo modo quo paries denominatur dexter, non quòd dexter ſit, aut partem dextram habeat, ſed quòd animal cujus dextra eſt, ipſi dextram obvertat. Eſt igitur Falſitas propriè, in ipſo ſolùm intellectu; ac inter ejus operationes, in ipſo propriè judicio; tametſi poſſet in ſimplicibus quoque apprehenſionibus agnoſci, quatenus rebus conformes non ſunt, judiciiſque anſam falſitatis præbent. Quare cùm judicium, quod fertur de re, eſt ipſi conforme, utpote rem talem enuncians qualis eſt, vel talem non eſſe, qualis non eſt, appellatur verum: Et cùm hujuſmodi conformitate caret, ſeu rem talem enunciat, qualis non eſt, vel non talem, qualis eſt, tunc appellatur falſum. Et hæc eſt carentia, ſeu privatio conformitatis, in qua falſi naturam conſiſtere ſentio. Quia contingit verò, ut hæc falſitas affingatur rei; ita ut defectus conformitatis non tam videatur eſſe in judicio comparato ad rem, quàm in re comparata ad judicium; ideò ob hanc comparationem res quoque ipſa dicitur falſa. Et quia tamen non putatur falſa, ſed eſſe id, quod judicatur; eam ob cauſſam ſub ſpecie veri apprehendi dicitur, quatenus aliquid verum eſt, ſine quo non appre-

Digitized by Google

apprehenderetur. Sic color flavus Aurichalci, verus Aurichalci eſt color; & interim tamen eſt ſpecies adeò illi ſimilis, ſub qua latere aurum ſolet, ut pro tali ſpecie accipiatur; ſicque fiat anſa intellectui apprehendendi judicandíque eſſe ſub ea aurum, quod tamen non eſt; atque id proinde, quod verum in ſe aurichalcum eſt, comparatè ad intellectum, dicatur eſſe falſum aurum. Vnde nihil mirum ſi voluntas tam determinetur ab intellectu ad proſequendum hoc falſum aurum, quàm ad proſequendum verum; quoniam quantum ad ipſum ſpectat, ita habet utriuſque ſpeciem pro eadem auri ſpecie, ut diſcrimen nullum agnoſcens, aurum eſſe æquè ſub una, ac ſub altera arbitretur.

DVBITATIO IV.

De deſiderata adhuc Methodo, quâ agnoſcamus nos ita clarè, diſtinctéque aliquid percipere, ut periculum, ne errremus, non ſubſit.

COncludis fructum exaggerando, quem ex hac meditatione potes conſequi, ac præſcribis quid ſit agendum, ut aſſequaris veritatem. Nempe aſſequuturum te dicis, *ſi tantùm ad omnia, quæ perfectè intelligis, ſatis attendas: atque illa à reliquis, quæ confuſius & obſcuriùs apprehendis, ſecernas.* Hoc porrò non modò eſt verum: ſed etiam hujuſmodi, ut tota præcedens meditatio, ſine qua potuit intelligi, videatur fuiſſe ſupervacanea. Attende tamen, eximie vir, difficultatem non videri, an, ut non fallamur, debeamus clarè, atque diſtinctè intelligere aliquid; ſed, quâ arte, aut methodo diſcernere liceat, ita nos habere claram, diſtinctámque intelligentiam, ut ea vera ſit, nec fieri poſſit, ut fallamur. Quippe initio objecimus, nos non raro falli, tametſi nobis videamur aliquid adeò clarè, diſtinctéque cognoſcere, ut nihil poſſit clariùs & diſtinctiùs. Tu quoque id tibi ipſe objeciſti, & expectamus tamen adhuc iſtam artem ſeu methodum, cui præcipuè ſit incumbendum.

Digitized by Google

RESPONSIO.

QVantum ad fructum harum Meditationum, ſatis præmonui in præfatiuncula quam te legiſſe exiſtimo, non magnum illum futurum pro iis, qui rationum mearum ſeriem, & nexum comprehendere non curantes, in ſingulas tantùm earum partes diſputare ſtudebunt. *Et quantum ad methodum qua poſſimus ea dignoſcere, quæ revera clarè percipiuntur, ab iis quæ clarè percipi tantùm putantur, etſi credam ipſam à me ſatis accuratè traditam eſſe, ut jam dictum eſt; nequaquam tamen confido illos, qui de præjudiciis exuendis tam parum laborant, ut querantur quòd non* ſimpliciter ac paucis verbis *de ipſis ſim loquutus, eam facilè eſſe percepturos.*

INSTANTIA.

I. *Vt agnoſci poſſet, an promiſſa Methodus foret tradita, fuiſſe præcipuas Meditationum particulas ſigillatim expendendas.*

MEmini ſanè me legiſſe tuam illam Præfatiunculam; ſed memini quoq; me lactatū ſpe, pluſquam dici poteſt, inani, cùm nihil tale deinceps agnovi totis Meditationibus, quale feceras in ea ſperandum. Memini etiam, te averſatum illos, qui Meditationes minutatim expenderent: ſed non propterea abſtinendum ab iis minutatim expendendis cenſui; ne, ſi aliqua capita prætermitterentur, ſuſpicari poſſem ea eſſe, ob quæ non perſpecta, non colligerem exſpectatum fructum. Nam quòd pro tuis votis capita duntaxat quædam ſeligantur, ac eo more diſputentur, quo ſolent in Scholis ex magno Theſeon numero paucæ; id viſum mihi ſatis non eſt ad ferendum judicium, quale Merſennus habere voluit, & futurum tibi pergratum ſpopondit. Ac egit ille quidem bona fide, qui jam, ut video, legerat in datis à te ad ipſum Reſponſionibus, verba iſta, *Sed quia novi quàm difficile ſit futurum etiam iis, qui attendent, & veritatem ſeriò quærent, totum corpus mearum Meditationum intueri, & ſimul ipſarum ſingula membra dignoſcere, quæ duo ſimul exiſtimo eſſe facienda, ut integer fructus ex iis capiatur,* &c. Verùm de te ecquid vis dicam, cùm illos non probas, qui ſingula membra dignoſcere ſtudent, & cùm in ſingulis difficultates occurrant, ipſas tibi ingenuè, privatim, & rem tibi gratam facere putantes, proponunt? Quòd enim dicis *eos non curare tuarum rationum ſeriem, nexúmque comprehendere*, quod me attinet, ſcio falſum eſſe; qui niſi aliunde ſatis comprehendi, tenuitas quidem ingenii mei cauſſa

Digitized by Google

cauſſa eſſe poteſt; ſed tua quoque culpa videtur, quando rem feciſti non modò *valdè difficilem*, ut ais, ſed etiam difficillimam, &, ut ſic dicam, penè crucem, attentiſſimè attendentibus, ac veritatem ſtudioſiſſimè requirentibus; ut nemo lectorum, in quos incidi, teſtatus non eſt; cùm res potuiſſet haud-dubiè, facillima (quantum noviſti, & contendiſti dicere) facilitate explicari. Heinc quod ſubdis *te nequaquam confidere illos, qui de præjudiciis exuendis tam parum laborant, ut querantur, quòd non ſimpliciter, ac paucis verbis loquutus ſis, Methodum à te traditam eſſe facilè percepturos*; quoniam te querela adhuc tangit, & angit; idcircò remitto ad ea, quæ dicta de ipſa ſuo loco ſunt circa Meditationem primam. Heic ſolùm addo, fuiſſe inſtitutam querelam, non quòd res multas utileis in pauca verba non contraxeris; ſed quòd paucas inutileis diduxeris in multa verba. Scilicet nunc quoque trade Methodum copioſiſſimam quantum voles, dummodò tamen utilem & pollicitationi tuæ conſentaneam; ipſámque exoſculabitur non nemo. Id te offendit, quòd dixi nos illam adhuc exſpectare; ſed cur non feras, ſi verum ſit te illam nondum tradidiſſe? Nam quod dicis *fuiſſe à te ſatis accuratè traditam*; dicere ſanè non ſufficit; niſi quo loco, aut quandónam id fuerit præſtitum declares. An locum inſinuas, cùm ais *illos non percepturos, qui de exuendis præjudiciis non laborant, &c.* Certè & circa tertiã Meditationẽ reſpondiſti *id fuiſſe à te accuratè præſtitum, ubi primùm abſtuliſti omnia præjudicia*, &c. Verùm quàm non fuerit à te illeic locorum præſtitum, fuit inſtando manifeſtatum. An propter illa verba, *ut jam dictum eſt*, inſinuas id, quod in hac quarta Meditatione concluſum fuit? Certè ſcopum præcipuum, & Methodi quaſi Epitomem complecti voluiſſe videris his verbis, *Quoties voluntatem in judiciis ferendis ita contineo, ut ad ea tantùm ſe extendat, quæ illi clarè, & diſtinctè ab intellectu exhibentur, fieri planè non poteſt, ut errem; quia omnis clara, & diſtincta perceptio eſt aliquid, ac proinde à nihilo eſſe non poteſt, ſed neceſſariò Deum Authorem habet; Deum, inquam, illum ſummè perfectum, quem fallacem eſſe repugnat: ideóque procul dubio eſt vera.*

* II. *Circulum commiſſum, probando eſſe Deum, ipſúmque veracem, quia clara, diſtinctáq; eſt ejus notitia; & notitiam Dei eſſe claram diſtinctámque, quia Deus eſt, ipſéque verax. Deſideratam denique Methodum adhùc deſiderari.*

* Porrò ſubnotatum jam eſt Inſtantiis primis tam in hanc, quàm in ſuperiorem Meditationem, quo utereris circulo, ut iſthùc demum pervenires. Nunc ut res ſaltem indigitetur, obſervo te ex iis, quæ ab uſque initio Meditationis tertiæ propoſueras, ſic ratiocinari,

Tum demùm fui certus futurus, claram, diſtinctámque notitiam

eſſe procul dubio veram , cùm probatum foret à me Deum eſſe, & eſſe Authorem rerum omnium, atque adeò claræ, diſtinctæque notitiæ , & deceptorem non eſſe :

Atqui jam probavi Deum eſſe, & eſſe authorem rerum omnium, atque adeò claræ, diſtinctæque notitiæ, & deceptorem non eſſe :

Igitur ſum jam demum certus claram , diſtinctámque notitiam eſſe procul dubio veram.

Ac de propoſitione quidem; & de concluſione, tum verba mox antè ex fine iſtius Meditationis recitata ; tum ea, quæ ſuo loco ex initio ſuperioris relata ſunt, fidem abunde faciunt , probare *te claram diſtinctámque notitiam eſſe veram , ſeu non fallacem , Quia Deus eſt ; Quia ejus Author eſt ; Quia non eſt deceptor.* De aſſumptione verò, fidem quoque faciunt,quæ in reſiduam ſuperiorem,ac initium hujus memorata ſunt;Probare te *Deum eſſe;authorem eſſe; Deceptorem non eſſe; Quia clara , diſtinctáque illius notitia eſt vera , non fallax.* Huc præ ceteris illa ſpectant, *Atque hæc omnia quò diutiùs , & curioſiùs examino, tantò clariùs , & diſtinctiùs vera eſſe cognoſco.* Et poſteà ; *Sufficit me hoc ipſum intelligere , ac judicare , illa omnia , quæ clarè percipio , & perfectionem aliquam importare ſcio , atque etiam fortè alia innumera , quæ ignoro , vel formaliter , vel eminenter in Deo eſſe , ut Idea, quam de illo habeo , ſit omnium, quæ in me ſunt, maximè vera, & maximè clara, & diſtincta.* Quæſo proinde, an-non circulum, ut ajunt, committas , in diallelum incidas, ac principium , ſeu quæſitum petas , cùm unum probas per aliud, quod ipſum non poſſit , niſi ex ſuppoſitione prioris probari ? Verùm tametſi dubitet nemo , quin Deus ſit Author claræ , diſtinctæque notitiæ ; An-non videmus eſſe multos, qui putent ſe habere claram, diſtinctámque notitiam, & tamen fallantur ? Dicis non habere reipſâ talem ; alioquin enim non fallerentur ; neque enim niſi aliquid nôrint , cujuſmodi eſt ; id clarè, & diſtinctè nôrint ; quandoquidem ne nôrunt quidem. At quia nihilominùs tam illi putant ſe habere, cùm non habeant,quàm alii putant ſe habere, cùm habeant ; & utrique pro certo habeant Deum eſſe, authorem eſſe , deceptorem non eſſe : An-non ſupereſt Methodus tradenda,qua illi agnoſcant ſe ita habere claram diſtinctámque notitiam , ut non fallantur ; iſti ita non habere , ut fallantur ? Cedò verò tu-ne hucuſque hanc-ce Methodum tradidiſti ? Dicis te monuiſſe circumſpicienda omnia ; & cùm nihil repertum fuerit, quod dubitationem faciat , tum notitiam fore ita claram, atque diſtinctam , ut procul dubio vera ſit ; cùm ſi non eſſet , ſequeretur

Deum

Digitized by Google

Deum deceptorem eſſe. Sed de Deo quidem ter-Max. parciùs quæſo, ac verecùndiùs. Cùm patiatur eſſe in Mundo malitiam, pati poteſt eſſe errorem; idque ob fineis, quos ipſemet eſſe imperſcrutabileis negare non potes. Ad tuam Monitionem quod ſpectat; illa, ut ſuprà jam dictum eſt, neque nova eſt, neque tibi propria; & quæſtio ſemper ſupereſt, cùm tam qui falluntur, quàm qui non falluntur, omnia quantum poſſunt, circumſpiciant, & circumſpecta omnia putent, quánam adjuvari poſſint methodo; ut certi reddantur nihil prætermiſſum; & nihil unquam occurſurum quod prætermiſſum aliquid arguat; ut experientia docet temporis progreſſu occurriſſe plurima, nihil obſtante circumſpectione, qua nihil prætermiſſum exiſtimabatur. Dices, ſi aliquid occurrat, aut poſſit occurrere, ſignum eſſe notitiam non eſſe claram, & diſtinctam. Id eſto: ſed interim tamen clara, & diſtincta putatur; & poſt circumſpectionem quam-diligentiſſimã nihil putatur prætermiſſum, nihil poſſe occurrere, quod prætermiſſum fuiſſe convincat. Quare & tradenda ſupereſt methodus, qua agnoſcatur nihil prætermiſſum; nihil occurſurum, quod prætermiſſum convincat. Dices fortè eam contineri Regulis illis quatuor, quas in tua de Methodo diſſertatione tradidiſti. Sed prima quidem quæ præſcribit, *Nihil admittendum, quod non percipiatur clarâ, diſtinctâque notitiâ*; tum nova non eſt, tum id non præſcribit, quod requiritur, quomodo nempe agnoſcamus notitiam ſic eſſe claram, & diſtinctam, ut non fallat nos, ſitque admittenda. Secunda, quæ præſcribit, *Quamlibet difficultatem in tot particulas dividendam, quot ſunt neceſſariæ, ut meliùs ſolvatur*; tum nova non eſt, tum neque præſcribit, quod requiritur, nempe quomodo agnoſcamus particulas factas ſufficere; & quomodo ſit unaquæque particula ſpeciatim, ac tota univerſè ſolvenda. Tertia, quæ præſcribit *incipiendum eſſe à ſimplicioribus, ac notioribus, & quaſi gradatim ad compoſitiorum adſcendendum notitiam*; tum nova non eſt, tum neque præſcribit quod requiritur, quomodo nempe agnoſcamus ſimpliciora, atque notiora, & compoſitiorum, obſcuriorúmque ordinem, atque dependentiam. Quarta, quæ præſcribit *faciendam ubique Inductionem, ſeu enumerationem partium, adeò generalem, ac ſedulam, ut certi ſimus nihil omitti*; tum nova non eſt, tum neque præſcribit, quod requiritur, nempe quomodo agnoſcamus, ita nos ſedulò percurriſſe, & enumeraſſe omnia, ut certi reddamur nihil fuiſſe omiſſum. De his tamen ſatis.

Digitized by Google

IN MEDITATIONEM V,

Quæ eſt

De Eſſentia Rerum Materialium, & iterum de Deo, quòd exſiſtat.

DVBITATIO I.

De cognita ex ſola quantitate, figura, &c. rerum materialium eſſentia; déque attributa ideis, ac univerſalibus æterna, immutabilique natura.

CIrca quintam, Dicis primùm te diſtinctè imaginari *quantitatem, hoc eſt extenſionem in longum, latum, & profundum; itémque numerum, figuram, ſitum, motum, durationem.* Ex his omnibus, quorum te Ideas habere dicis, ſeligis figuram, & ex figuris Triangulum, de quo hæc habes; *Etſi fortaſſis talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam exſiſtat, nec unquam exſtiterit: eſt tamen profectò determinata quædam ejus natura, quæ à me non efficta eſt, nec à mente mea dependet; ut patet ex eo, quòd demonſtrari poſſint variæ proprietates de iſto Triangulo; nempe, quòd ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis, quòd maximo ejus angulo maximum latus ſubtendatur, & ſimiles, quas velim, nolim, clarè nunc agnoſco; etiam ſi de iis nullo modo antè cogitaverim, cùm Triangulum imaginatus ſum, nec proinde à me fuerint efficta.* Et tantum habes de eſſentia rerum materialium: nam quæ paucula ſubjicis, eodem pertinent. Ac hærere quidem hîc nolo: Inſinuo ſolùm durum videri ſtatuere *aliquam naturam immutabilem & æternam præter Deum ter maximum.* Dices te proferre nihil aliud quàm quod in ſcholis efferunt, naturas ſeu eſſentias rerum eſſe æternas, fieríque de ipſis propoſitiones ſempiternæ veritatis. Sed hoc durum perinde eſt, & capi aliunde non poteſt eſſe naturam humanam, cùm nullus eſt homo; aut dici roſam eſſe florem, cùm ne roſa quidem eſt. Dicunt aliud eſſe loqui de eſſentia, aliud de exſiſtentia rerum, & non eſſe quidem ab æterno exſiſtentiam rerum, ſed eſſe tamen eſſentiam. Verùm, cùm præcipuum, quod eſt in rebus, ſit eſſentia, ecquidnam magni Deus facit, quando producit exſiſtentiam? Videlicet

Digitized by Google

licet non ampliùs facit, quàm dum ſartor veſte induit hominem. Quanquam quî defendent eſſentiam hominis, quæ eſt in Platone, eſſe æternam & independentem à Deo? Vt univerſalis eſt, inquient? At in Platone nihil eſt niſi ſingulare? & ſolet quidem intellectus ex viſis Platonis, Socratis, ac cæterorum hominum conſimilibus naturis, abſtrahere quendam conceptum communem, in quo omnes conveniant, & qui proinde cenſeri poſſit univerſalis natura, eſſentiáve hominis, quatenus omni homini intelligitur convenire. At univerſalem fuiſſe, antequàm Plato & cæteri eſſent, & intellectus abſtraheret, explicari ſanè non poteſt. Dices, numquid homine etiam non exſiſtente, atque idcircò ab æterno, vera propoſitio hæc eſt, homo eſt animal? Sed videtur planè non eſſe, niſi eo ſenſu, quod quandocumque fuerit homo, futurus ſit animal. Certè enim licèt diſcrimen videatur inter duas illas propoſitiones, homo eſt, & homo eſt animal, quòd priore exſiſtentia diſertè magis ſignificetur, & poſteriore eſſentia: attamen neque ab illa eſſentia excluditur, neque ab iſta exſiſtentia: ſed cùm dicitur, homo eſt, intelligitur homo animal; & cùm dicitur, homo eſt animal, intelligitur homo dum exſiſtit. Præterea autem cùm hæc propoſitio, homo eſt animal, non ſit majoris neceſſitatis quàm iſta, Plato eſt homo, fore igitur etiam iſtam ſempiternæ veritatis, & ſingularem eſſentiam Platonis non fore minùs independentem à Deo, quàm univerſalem hominis; & alia ſimilia, quæ proſequi piget. Et addo tamen, cùm dicitur hominem eſſe talis naturæ, ut eſſe non poſſit quin ſit animal; non eſſe propterea imaginandum talem naturam eſſe aliquid, aut alicubi præter intellectum: ſed ſenſum ſolummodo eſſe, ad hoc ut aliquid ſit homo, debere ipſum ſimile eſſe cæteris iis rebus, quibus propter ſimilitudinem mutuam eadem hominis denominatio tributa eſt: ſimilitudinem, inquam, naturarum ſingularium, ex qua intellectus accepit anſam efformandi conceptum ſeu ideam, formámve naturæ communis, à qua diſſidere non debeat quicquid homo futurum eſt. Hinc eadem de tuo Triangulo, illiúſve natura dico. Nam Triangulus quidem mentalis, eſt veluti regula qua explores an aliquid mereatur dici Triangulum: at non eſt propterea dicendum talem Triangulum eſſe reale quid, verámque naturam præter intellectum; qui ſolus, viſis Triangulis materialibus, illam perinde ac dictum eſt de natura humana, formavit & communem fecit. Vnde neque eſt exiſtimandum proprietates demonſtratas de Triangulis materialibus, idcircò ipſis convenire,

 quòd

Digitized by Google

quòd illas mutuentur ab ideali Triangulo: cùm ipſi potiùs in ſe habeant, & idealis non habeat, niſi quatenus intellectus ex ipſis inſpectis, eaſdem illi tribuit, redditurus poſteà inter demonſtrandum. Eodem modo, quo proprietates naturæ humanæ non ſunt in Platone & Socrate, quaſi ipſi illas à natura univerſali acceperint; cùm potiùs natura univerſalis ideò habeat, quòd intellectus ipſi eas tribuit, poſtquam in Platone, Socrate, & cæteris animadvertit, redditurus illis deinceps, cùm ratiocinatione opus fuerit. Notum eſt enim intellectum ex viſis Platone, Socrate, & aliis omnibus rationalibus, collegiſſe hanc univerſalem propoſitionem, omnis homo eſt rationalis: ac deinde cùm vult probare Platonem rationalem eſſe, illam pro principio in Syllogiſmum inducere. Et dicis tu quidem, ô Mens, *habere te Trianguli Ideam, habiturámque illam fuiſſe, tametſi nullam unquam in corporibus triangularem figuram vidiſſes: quemadmodum habes aliarum figurarum complurium, quæ tibi in ſenſus nunquam incurrerunt*. Verùm, ſi, ut ſupra dicebam, ſic fuiſſes hactenus orbata omnibus ſenſuum functionibus, ut nunquam neque vidiſſes, neque tetigiſſes varias ſuperficies, ſive extrema corporum, putas Ideam Trianguli, alteriúſve figuræ habere, aut efformare in te potuiſſes? Habes jam complures in te, quæ in te illapſæ per ſenſus non ſint? Sed nimirum facilè habes, quia ex iis, quæ illapſæ ſunt, ipſas effingis, formáſque varias, modis ſuperiùs expoſitis. Dicendum hîc præterea foret de falſa illa Trianguli natura, quâ ſupponitur conſtare ex lineis, quæ latitudine careant, continere aream, quæ profunditate; terminari ad tria puncta, quæ omnibus partibus: attamen nimium evagaremur.

RESPONSIO.

Q*Via hic, relatis pauculis meis verbis, addis*, me ea tantùm habere de quæſtione propoſita, *cogor monere te non ſatis ad cohærentiam eorum quæ ſcripſi attendiſſe; talem enim illam puto, ut ad cujuſque rei probationem conferant omnia quæ ipſam præcedunt, & maxima pars eorum quæ ſequuntur; adeò ut bona fide non poſſis referre quantum de aliqua quæſtione habeam, niſi etiam totum id quod de reliquis ſcripſi recenſeas. Quod verò ais*, tibi durum videri ſtatuere aliquid immutabile & æternum; præter Deum, *meritò ſic videretur, ſi de re exſiſtente quæſtio eſſet, vel tantùm ſi quid ita immutabile ſtatuerem, ut ejus immutabilitas à Deo non penderet. Sed quemadmodum Poëtæ*

fingunt

fingunt à Iove quidem fata fuiſſe condita, ſed poſtquam condita fuere, ipſum ſe iis ſervandis obſtrinxiſſe; ita ego non puto eſſentias rerum, mathematicáſque illas veritates quæ de ipſis cognoſci poſſunt, eſſe independentes à Deo; ſed puto nihilominùs, quia Deus ſic voluit, quia ſic diſpoſuit, ipſas eſſe immutabiles & æternas; quod ſeu durum, ſeu molle eſſe velis, ſufficit mihi quod ſit verum. Quæ deinde contra Dialecticorum univerſalia habes, me non tangunt, utpote qui ipſa, non ut illi intelligam. Sed quantùm ad eſſentias, quæ clarè, & diſtinctè cognoſcuntur, qualis eſt ea trianguli, alteriúſve cujuſvis figuræ Geometricæ, facilè cogam te ut fateaaris illarum Ideas quæ in nobis ſunt, à ſingularibus non eſſe deſumptas. hic enim illas falſas dicis, quia ſcilicet cum præconcepta tua de natura rerum opini[illegible]on conveniunt. Et paulò pòſt ais, objectum puræ Matheſeos, ut punctum, lineam, ſuperficiem, conſtantiáque ex iis indiviſibilia, indiviſibilitérque ſe habentia exſiſtere reipſa non poſſe; *unde ſequitur nullum triangulum, nihilque omninò ex iis quæ ad ipſius, aliarúmve figurarum Geometricarum eſſentias pertinere intelliguntur, unquam exſtitiſſe, ac proinde iſtas eſſentias non eſſe ab ullis rebus exſiſtentibus deſumptas.* At, *inquis,* ſunt falſæ, *opinione tua ſcilicet, quia naturam rerum talem eſſe ſupponis, ut eæ non ſint ipſi conformes. Sed niſi omnem Geometriam falſam quoque eſſe contendas, negare non potes quin de ipſis multæ veritates demonſtrentur, quæ cùm eædem ſemper ſint, meritò dicuntur immutabiles & æternæ. Quod autem fortè non ſint conformes ei rerum naturæ quam tu ſupponis, ut nec etiam illi quam Democritus & Epicurus ex atomis effinxerunt, eſt tantùm ipſis denominatio extrinſeca quæ nihil mutat; & nihilominùs haud dubiè ſunt conformes veræ illi rerum naturæ quæ à vero Deo condita eſt. Non quòd ſint in mundo ſubſtantiæ longitudinem habentes ſine latitudine, aut latitudinem ſine profunditate; ſed quia figuræ Geometricæ non conſiderantur ut ſubſtantiæ, ſed ut termini ſub quibus ſubſtantia continetur. Interim autem non concedo Ideas iſtarum figurarum nobis unquam per ſenſus fuiſſe illapſas, ut vulgò omnes ſibi perſuadent. Etſi enim haud dubiè dari poſſint in mundo, quales à Geometris conſiderantur, nego tamen ullas dari circa nos, niſi fortè tam minutas, ut nullo modo ſenſus noſtros attingant: nam componuntur ut plurimum ex lineis rectis, at nequidem unquam ulla pars lineæ, quæ revera recta eſſet, ſenſus noſtros movit; quippe cùm illas quæ maximè rectæ nobis viſæ ſunt, pulicario perſpicillo examinamus, planè irregulares, & undulatim ubique incurvas eſſe deprehendimus: Ac proinde cùm primùm olim in infantia figuram triangularem in charta depictam aſpeximus, non potuit illa figura nos docere quo pacto verus triangulus, ut à Geometris conſide-*

conſideratur, eſſet concipiendus, quia non aliter in ea continebatur quàm velut in rudi ligno Mercurius. Sed quia jam antè in nobis erat Idea veri trianguli, & faciliùs à mente noſtra, quàm magis compoſita figura picti trianguli concipi poterat, idcirco visâ iſtâ figurâ compoſitâ non illam ipſam, ſed potiùs verum triangulum apprehendimus. Eodem planè modo quo dum reſpicimus in chartam, in qua lineolæ atramento ita ductæ ſunt ut faciem hominis repræſentent, non tam excitatur in nobis Idea iſtarum lineolarum, quàm hominis: quod omninò non contingeret, niſi facies humana nobis aliunde nota fuiſſet, atque eſſemus magis aſſueti de illa, quàm de lineolis iſtis cogitare; quippe quas ſæpe etiam cùm aliquantulum à nobis remotæ ſunt, ab invicem diſtinguere nequimus. Ita ſanè triangulum Geometricum ex eo qui in charta pictus eſt agnoſcere non poſſemus, niſi aliunde mens noſtra ejus ideam habuiſſet.

INSTANTIA.

I. *Viſam haud immeritò fuiſſe tractationem de eſſentia rerum materialium admodùm jejunam.*

HEIC jam agnoſco, cur ægrè feras in ſingulas particulas Meditationum tuarum inquiri. Non ſanè quòd ego cenſuerim inquirendum in ſingulas, qui quam-plurimas reliqui intactas; ſed quòd hoc loco viſus fuerim quaſi Veſtæ ſacra movere. Quanquam neque quicquam reprehendi, ſed dixi ſolùm, *Et tantum habes de eſſentia rerum materialium.* Verùm tu putans ſubnotari nihil ſcriptum fuiſſe titulo dignum, inarſiſti, & *cogor*, dixiſti, *monere te, &c.* Ac ego quidem, ut verum fatear, cùm Meditationis titulus ſpem faceret amplam de enucleanda, explicandáque rerum Materialium eſſentia; cognoſcere avidè volui ecquid de illa ſcriberes; ſperans fore, ut rerum principia, cauſſæ, vires & cætera apud Phyſicos diſputata, & nihilominùs ignorata declararentur: cùm animadverti autem nihil aliud te, quàm quòd retuli, tradidiſſe; ſubſtiti ſanè, neque potui non id tantiſper demirari. Tu id ex ea voce, *Et tantum habes de eſſentia rerum materialium*, conjiciens, ac nihil ſcribere jejunè, frigidéque videri volens, admones, *me non ſatis ad cohærentiam eorum, quæ ſcripſiſti, attendiſſe*; ac pergis *te talem illam putare, ut ad cujuſque rei probationem conferant omnia, quæ ipſam præcedunt, & maxima pars eorum, quæ ſequuntur; adeò ut bona fide non poſſim referre quantum de aliqua quæſtione habeas, niſi etiam totum id, de quo ſcripſiſti recenſeam.* Cùm ego porrò admonitionem eâ, quâ decet mente accipiam, patere viciſſim & tu, ut ego te admoneam Primò, videri te non ſatis attendiſſe ad germanam ſignificationem vocis

tantum

Digitized by Google

tantùm, quæ neque illeic loci, neque in ea phraſi, neque in meo ſenſu, excluſionis fuit, ſed quantitatis; adeò ut, ſi quid fuit à te priùs, poſteriùs, alibi dictum, ea non inſinuet fuiſſe non dictum; ſed quod illeic loci de eo argumento dicendum cœpiſti, fuiſſe eò uſq; continuatum, & argumentum deinceps mutatum. Secundò, facere te lepidè nimis, cùm propoſito titulo ſpeciali, in quo ſpecialem materiam tractas, putas abſoluto tractatu, & mutato jam titulo, non poſſe me dicere terminari illeic prioris tituli argumentum, niſi conquiram, congeram, recenſeam, quicquid alia occaſione, & ſub aliis titulis de eadem materia ſcribere potuiſti. Tertiò, non optare te ſatis juſtè, ut faciam tibi locum conquerendi de tautologia, & confuſione perpetua, ſi cùm ad cujuſque rei ſpecialis, de qua agis, probationem pertinere velis omnia præcedentia, & ſequentium partem maximam, non poſſim me ab ulla re, ſeu ſpeciali materia, expedire, & expeditum declarare, niſi recenſendo in ſingulis omnia, & repetendo ubique tum præcedentia omnia, tum ſequentium maximam partem. Quartò, tuum fuiſſe recenſere niſi omnia, ſaltem præcipua capita eorum, quæ prætermiſſa à me cauſſaris; ut manifeſtum faceres me immeritò inſinuaſſe, ſteriliſſimam eſſe ſegetem, quæ circa eſſentiam rerum materialium demeti ex hoc agro poteſt, ex quo tamen, tanquam huic ſementi ſpecialiter deſtinato, præcipuus proventus exſpectandus fuit; immeritò, inquam, tanquam te aliunde colligi poſſe uberrimam manipulorum copiam monſtrante. Sed heic nimis hæreo; cùm Lectorem quemque monere ſufficiat, ut poſtquam non modò quæ heic ſub titulo proprio; ſed quæcumque etiam in antecedentibus, & ſubſequentibus habes, expenderit; attendat quantum circa eſſentiam rerum materialium evaſerit quàm priùs inſtructior. Quippe res omneis materialeis præditas eſſe Quantitate, & partibus; figura, atque ſitu partium; motu, vel quiete totius, aut partium, cæteráque hujuſmodi; ne lippi quidem, ac tonſores neſciunt: Túque aliunde non oſtendis eos, qui iſta ſciunt, nihil ignorare rerum pulcrarum, & admirabilium, quæ in rerum natura ſunt; penetraſſe illos profundiſſimè in intimos uſq; naturæ receſſus; hoc ipſum, quod nôrunt, ipſiſſimam eſſe cujuſque rei eſſentiam: fruſtrà fatigari Philoſophos alios, dum quidpiam ampliùs deſiderant; non quòd difficultas inveniendi ſit; ſed quòd nihil ſit prætereà in rerum natura: denique palmam iis deferendam, qui materialium rerum naturam, vim, ſeu proprietatem, & actionem omnem declarare adnixi ſunt ex magnitudine, figura,

motu, ſitu, pauculíſque aliis ſive conjunctis, ſive adjunctis corpuſculorum, principiorúmve, ex quibus unaquæque res materialis componitur; ſpectantibus huc carminibus illis,

Concurſus, motus, ordo, poſitura, figura
Efficiunt igneis, mutatóque ordine mutant
Naturam, &c.

II.

Naturas rerum æternas, ac realeis nullas eſſe, & quas; ut Ideas, habemus in Mente, ab ipſa Mente ex inſpectis rebus ſingularibus fieri.

Quod ego dixi durum videri ſtatuere aliquam naturam immutabilem, & æternam, præter DEUM ter-maximum; Excipis tu, *ſeu durum eſſe velim, ſeu molle, tibi ſufficere, quod ſit verum, nempe quia non exſiſtentem, neque à Deo independentem facis.* Gratulor igitur, tibi eſſe palatum, cui nihil ſimilium durum ſit, cui omnia ſint ut molliſſima, ſic facillima etiam deglutitu. Gratulor quoque eam perſpicaciam, quâ naturas, hoc eſt res veras, agnoſcere te profiteris, quę quidem exſiſtentes non ſint, quæ nullibi neq; intra Mundum, neq; extra Mundum ſint; quæ Deus non ſint; quæ dependentes tamen à Deo ſint. Porrò cùm nulla lex prohibeat te interrogare quomodo id capias, Age, cùm dicis *Deũ voluiſſe, & diſpoſuiſſe, ut naturæ eſſent immutabiles, & æternæ*; Vel ipſæ naturæ fuerunt à ſe, ac improductæ; & Deus ſolùm ipſas voluit, ac diſpoſuit, veluti faber vult, ac diſponit in ædificium quos lapides reperit jam factos, non facit; Vel productæ fuerunt à Deo, Deúſque fuit illarum Author, qui ipſas faciendo voluit, ac diſpoſuit. Et, ſi prius quidem; fuere igitur naturæ per ſe, ac independenter à Deo; & fruſtrà Deus voluit, ac diſpoſuit, ut immutabiles, ac æternæ eſſent, quæ ex ſe ejuſmodi erant. Nam & finge Deum noluiſſe, ac non diſpoſuiſſe; an adeò minùs tales fuiſſent? Si poſterius: Non fuere imprimis immutabiles, quæ ex non eſſe, ut loquuntur, tranſiere ad eſſe; ſeu ex poſſibilitate ad actum. Non fuere ſecundò æternæ, quia ut fierent debuerunt non eſſe, ſícque aliquando cæperunt eſſe, quod rei æternæ repugnat. Tertiò, effectus igitur fuere, quoniam omnis productio, alicujus effectus eſt productio. Igitur etiam exſtitere; quoniam omnis productio terminatur ad exſiſtentiam; Igitur fuere non modò immutabiles, & æternæ, quod tu aſſeris; verùm etiam exſiſtentes, quod tu negas; dum rem mihi duram ſic tibi emollis, ut dicas de re non exſiſtente eſſe quæſtionem. Heinc vides profectò, quàm appoſitè illud ex poëtis (imò & ex Stoicis) exemplum de fatis deſumas. Nam cùm Iupiter fata condidit, ſupponitur fuiſſe ante fata; & decreta fecit de rebus, quæ poterant aliter eſſe, aut non eſſe: At non fuit Deus ante naturas, ſi illæ quidem immutabiles, ac

Digitized by Google

les, ac æternæ fuerunt; ſi aliter, quàm ſint, eſſe non potuerunt; alioquin enim talium rerum, quarum ſunt, non eſſent naturæ. Et dic, amabò; cùm deliberaret DEVS de natura Trianguli, & decerneret qualem-nam vellet eſſe Triangulum, potuit-ne fieri, ut ſtatueret aliter de Triangulo? vel potuit-ne eſſe Triangulus, qui non ex tribus lateribus, tribúſque angulis conſtaret? Cùm verò non, ut Iupiter Poëtarum fatis; ita Deus ter-maximus rebus à ſe conditis alligetur; ſed abſolutâ ſuâ potentiâ deſtruere quicquid condidit, poſſit; Quæſo te, qua ratione capias poſſe Deum ita diſpoſuiſſe de Triangulo, ut nunc, ſi abſolutè velit, ejus naturam deſtruens faciat, quod ab initio potuit, ſcilicet ut Triangulus ex tribus lateribus, tribúſque angulis non conſtet? Neque dicas, ſi Deus deſtruat, aut aliter ſtatuat, non Triangulum fore, ſed aliam figuram. Nam & cùm poſteà figura fiet ex tribus lateribus, totidémque angulis conſtans, Triangulus eſſe non deſinet; & manifeſtum evadet Naturam Trianguli talem eſſe, non quòd Deus talem voluerit, potiúſquam aliam facere, ſed quod talis ſit ex ſui neceſſitate. Quàm ſatiùs itaque videtur nullam rem veram, præter Deum ter-Max. agnoſcere, niſi ab eo reipſa creatam, reipſa exſiſtentem, reipſa ſingularem: Exiſtimare verò res nondùm creatas, neque exſiſtenteis, ſed duntaxat poſſibileis, nullam neque realitatem, neque veritatem habere; aut ſi quam habere cenſeantur, intelligere futuram oporteat; adeò proinde, ut revera realitatem non tam habeant (utpote quæ ipſæ non ſint, neque proinde aliquid habeant) quàm habituræ aliquando ſint (utpote quando fuerint.) Denique res, ſeu potiùs Ideas non alia ratione admittere, quàm ex operatione intellectus, quatenus ex pluribus rebus ſingularibus obſervatis, aut quaſi poſſibilibus habitis intellectus quaſi educit, ac format generaleis quaſdam notiones, quæ ut ex ſingularibus educuntur, ita ſingularibus tribui, ut ipſis convenientes, poſſunt. Hoc certè modo dici poterunt ipſæ res, ſeu naturæ univerſales eſſe dependentes à Deo, quatenus à Deo dependent, ſingularia, ex quibus formantur, & à quibus reipſa non differunt; cùm aliunde etiam intellectus, & ipſius conſideratio, quâ univerſales fiunt, Deum authorem habeat. Quin etiam dici eatenus poterunt immutabiles, quatenus Deus voluerit ut ſingularia eſſent conſtanter ejuſcemodi; eatenus æternæ, quatenus ſi Deus voluiſſet ab æterno uſque ſingularia producere, intellectus potuiſſet ex ipſis taleis educere notiones. Ac tu ita quidẽ es ratiocinatus; *Si ſint in me Ideæ figurarum, quæ aut non ſint, aut nulla ſuſpicio*

Digitized by Google

eſſe poſſit, quòd per ſenſus illapſæ ſint; poſſúmque varias de ipſis figuris proprietates demonſtrare; ſunt profectò tales naturæ immutabiles, ac æternæ, & non ex ſingularibus deſumptæ:

Atqui ſunt in me Ideæ talium figurarum, quas imaginari poſſem, etſi nullibi gentium extra cogitationem meam exſiſterent, aut unquam exſtitiſſent, velut Trianguli, & aliarum, quas ſuſpicio eſſe non poſſit, quòd per ſenſus illapſæ ſint; poſſúmq; tam de Triangulo, quam de iſtis proprietates varias demonſtrare:

Igitur ſunt illarum naturæ immutabiles, ac æternæ, & non ex ſingularibus deſumptæ.

Veruntamen non reſpondiſti ad ea, quæ ipſe regeſſi, quæque ſequuntur ex diſputatis circa facultatem, quæ eſt in Intellectu componendi, dividendi, detrahendi, deducendi, variè (uno verbo) verſandi Ideas, quas ſemel deſumpſit ex rebus ſingularibus.

III.

Falſum, ideas figurarum Geometricarum non eſſe hauſtas à ſenſibus: ac dari in Mundo taleis poſſe, quales à Geometris conſiderantur, h. e. indiviſibileis.

Aſſumpſiſti ſolùm fore, *ut me cogeres ad fatendum Trianguli, cæterarúmque figurarum Geometricarum ideas, quæ in nobis ſunt, a ſingularibus non eſſe deſumptas*; Aſſumpſiſti, inquam, ſed non præſtitiſti: cùm mihi quidem nihil fuiſſet futurum jucundius, quàm aut demonſtratione cogi, aut alicujus ſaltem veriſimilitudinis vi impelli. Profectò enim dicere ſolùm *falſa eſſe, quæ propono, aut vera eſſe, quæ falſa dico, tanquam non convenientia opinioni, quam habeo de rerum natura, neque illi quam habent Democritus, & Epicurus,* (quibuſcum mihi nihil heic commune, tibi verò circa opinionem, quã habes de corporea rerum natura, materialiúmve rerum eſſentia, quantum conjector, plurimùm) profectò, inquam, hoc non cogit: ut neque evertit expoſitionem, qua declaravi quemadmodum fieri, aut admitti propoſitiones valeant, quæ æternæ eſſe veritatis dicantur. Non cogit verò etiam, quòd admittens *non eſſe in Mundo ſubſtantias longitudinem habentes ſine latitudine; aut latitudinem ſine profunditate*; ſubdis *figuras Geometricas non conſiderari ut ſubſtantias, ſed ut terminos, ſub quibus ſubſtantia continetur.* Nam termini ipſi, ſub quibus ſubſtantia quælibet continetur, ſingulares ſunt; & cùm reipſa nihil aliud ſint, quàm terminata ipſa ſingularis ſubſtantia, qua ratione quid phyſicum ſunt; ipſemet oſtendis à conſideratione intellectus pendere, quod ſeparatim ſpectentur; eáque ratione quid Geometricum, ſive Mathematicum ſint. Non cogit rurſus, quòd ais *te non concedere ideas iſtarum figurarum per ſenſum illapſas*: Hæc nempe controverſia eſt; & res neque ex tua, neque ex mea, neque ex alterius ſive con-

Digitized by Google

conceſſione, ſive non conceſſione pendet. Interim autem cùm admittis *Omnes vulgò ſibi perſuadere eſſe per ſenſum illapſas*: admittis omneis vulgò agnoſcere non eſſe ſibi ideas illarum innatas; ut tu contendis adverſus omnium agnitionem, perſuaſionémque me cogere. Quid-nam eſt porrò illud, quod ais, *Dari haud dubiè poſſe in Mundo taleis figuras, quales à Geometris conſiderantur*? Etenim dari poſſe lineam, quæ ſit Longitudo ſine latitudine, quomodo tandem concipis? Non dices, ut opinor, illam eſſe ſine ſubſtantia; ſi autem cum ſubſtantia ſit, non-ne talis ſubſtantia res phyſica eſt? nonne corporea eſt? nonne corpus longum eſt? nonne gracillimum quidem, ſed craſſitudinis tamen alicujus? nonne cum partibus non ſolùm in longum, ſed etiam in latum diſpoſitis? nonne proinde cum aliqua latitudine? nonne alia, ſive non talis, qualis à Geometris conſideratur? Dicis *nullas circa nos dari, niſi fortè tam minutas, ut nullo modo ſenſus noſtros attingant*. At non attingant; ſatis eſſet, ſi probares dari; ſi quomodo poſſunt cohærere: an ſine corpore: an cum corpore latitudinis, profunditatíſque experte? Dicis *illas componi ut plurimùm ex lineis rectis*. Quis indicavit? Quomodo ſcis? quomodo capis? quomodo eſſe, ut componantur, probas? Dicis *id ſenſum fugere*; & *affers exemplum de recta linea materiali, quæ quamvis ſubtiliſſima, microſcopio tamen inæquabiliſſima obſervatur*. At cùm obſervatum veriſſimum ſit de lineis ſenſibilibus, quænam ſpes eſt, ut tuarum illarum lineolarum mathematicarum multitudo appareat unquam oculo? quæ ſpes, ut eſſe rectas probes? Hæc igitur etiam non cogunt.

IV. *Falſum, experiri puerum habere ſe Trianguli ideam, priuſquam triangulum, aliámve figuram, ex cujus analogia ratiocinetur, viderit.*

Pergis, *Cùm olim in infantia figuram triangularem in charta depictam aſpeximus, non potuiſſe illam figuram nos docere, quo pacto verus triangulus, ut à Geometris conſideratur, ſit concipiendus*. Verùm, quia in infantia Geometræ non fuimus, ac tales ſolùm evaſimus vel inſtitutione à Magiſtris, aut libris: vel inventione, aut ſtudio, ac labore proprio: ideò Triangulum ut conſtantem ex lineis latitudinis expertibus, accepimus ſolùm à Magiſtris, libríſve Euclideis, vel aliis; aut variè ratiocinantes tam de Triangulo, quàm de figuris cæteris, quæ vel in ſenſum incurrerunt, vel ex iis, quæ incurrerant, compoſitione, detractione, immutatione, &c. fuerunt à nobis conformatæ, ratiocinando collegimus. Nempe advertere potuimus tunc ſolùm noſtra ratiocinia exquiſitè procedere, & ad ipſam praxin quadrare, cùm lineas longitudinis, & ſuperficies craſſitudinis experteis ſuppoſuerimus; hoc eſt, conſideraverimus quidem longitu-

gitudinem, ſed non attenderimus ad latitudinem, quæcumque aut quantacumque poſſit eſſe adjuncta, &c. Heinc ergo non ſimplicis quidem Trianguli in infantia viſi aſpectus; ſed partim viſus primùm, partim alii, (adhibita ſimul aut inſtitutione, aut meditatione) cauſſam præbuere illi Triangulo, cujus latera, ſeu extremas lineas adnixi ſumus concipere, ut latitudinis experteis. Heic verò, aliter profectò, in chartaceo Triangulo, quàm in rudi ligno Mercurius, intelligitur contineri. Nam Mercurius ſanè reipſa delineari ex ligno poteſt; at Triangulus ille indiviſibilis non poteſt, niſi conſideratione, & ſuppoſitione exſtare. Pergis; *Quia jam in nobis erat idea veri Trianguli, & faciliùs à mente noſtra, quam magis compoſita figura picti Trianguli concipi poterat: idcircò viſâ iſtâ figurâ compoſitâ, non illam ipſam, ſed potiùs verum Triangulum apprehendimus.* Sed cùm hæc, & alia ſpecioſè, atque Platonicè dicantur, ideóne ſpecioſè ac verè probantur? Oſtende porrò puero figuram, quam vocas compoſitam, Trianguli, non antè viſam; is ideam quidem, ſeu imaginem illius in animo imprimet: &, ſi alium quidem vel viderit, vel poſſibilem intellexerit, ideam etiam generalem Trianguli formabit, ut ex uno, pluribúſve viſis, intellectíſve hominibus, generalem hominis ideam. At ſi quæras ex illo, quam aliam Ideam excitari in animo ſentiat, omnia potiùs dicet, quàm ideam illius tui, ſcilicet conſtantis ex lineis latitudinis planè omnis expertibus, qualem ſe præhabuiſſe veluti reminiſcatur. Dicet, inquam, niſi deinceps vel tu, vel alius, vel Euclidis lectio, vel expoſita ratiocinatio cogitationem ſuggeſſerit, quæ tuo quæſito reſpondeat. Exemplum depictæ in charta hominis faciei ex lineolis nihil juvat. Nam illa delineatio eſt tantùm facta ad repræſentandum rem, quæ extra intellectum exſiſtit, & ex qua aliunde imago in intellectum tranſiit: At Triangulus eſt tantùm repræſentativus ſui ipſius, planéque oportet, ut priùs imaginem ſui in intellectum tranſmittat, quàm ſeſe repræſentans imaginem ſui in intellectu excitet; quemadmodum, ut excitet ideam Trianguli Geometrici, oportet, ut priùs vel docente alio, vel ſuggerente ratiocinio, talis Idea fuerit impreſſa.

V. *Animalis, aut alterius rei, quæ ſenſu percepta non fuerit, nullam eſſe in mente ideam, experientiâ ipſâ convinci.*

Vno verbo, iſta omnia, quæ vel à te, vel ab aliis de Ideis rerum innatis dicuntur, nihil aliud oſtendunt, quàm eſſe in nobis facultatem cognoſcendarum rerum innatam. Nam, ſi Ideæ quidem, quas vos fingitis, hujuſmodi eſſent, ut conati ad illas attendere, poſſemus vel minimæ rei cognitionem aſſequi, id probabile fieret, quod de illis aſſeritis. Nunc verò nihil planè juvant; ſed attendendæ omninò

Digitized by Google

ninò ſunt res ipſæ extra intellectum;adeò ut ſive ponantur Ideæ,ſive tollantur, perinde ſit, modò ſit in nobis vis cognitrix rerum. Novi profectò (vel noſſe poſſum) quoddam animal tibi nunquam viſum. Quid prodeſt tibi quam dicis te habere innatam illius ideam ? Intuere in illam, quantum voles; Certus ſum te nunquam illius aſſequuturum notitiam, quouſque tibi fuerit oſtenſum, deſcriptúmve ab aliquo. Vbi autem oculis tuis exhibitum fuerit, imaginem quidem illius hauries oculis; aut ſi deſcribi audieris, ipſis auribus: ac tum demum eſſe in te illius Ideam agnoſces: At præter illam excitari in tua mente quandam aliam præhabitam, quomodo ſenties? quomodo probabis, ſi faſtum verborum ſepoſueris? Non excitari porrò ullam, quæ præfuerit, veráque ſit, ex eo conſtat, quòd viſo uno ſolo unius generis animalium individuo, non aliam in nobis haberi, excitaríve illius ideam experimur, quàm qualis ab hujuſmodi individuo deducta eſt: Et cùm aliud deinde, ac plura ejuſdem generis individua vidimus, tunc ideam ſpecialem variamus, & pro una duas, plureiſve habemus: ac ſi poſt ipſas habitas generalem quoque habeamus, illa erit planè, quam ex ſingularibus eliciemus, abjicientes diſcrimina, & retinentes id, quod erit omnibus commune. Argumento autem quòd talis idea non ſit innata, ſed à nobis facta ex ſingularibus perſpectis, illud etiam eſt, quòd in dies perficitur, & evadit ſemper tantò generalior, quantò plura cognoſcimus, & diſcrimina plura animadverſa reſcindimus; cùm ſi innata foret, vel ſaltem excitata, poſt perſpectum unum ſingulare individuum, perfecta prorſus exſiſteret, neque novis, novíſque ſemper excitationibus indigeret; quod tu quidem dicis de excitatione veri Trianguli ex unius chartacei, compoſitíque perſpectione.

DVBITATIO II.

De probata Dei exſiſtentia, ex eo, quòd Ens ſummè perfectum exſiſtentiam ſic exigat, ut Triangulus æqualitatem trium angulorum cum duobus rectis.

AGgrederis conſequenter demonſtrare Dei exſiſtentiam, víſque argumenti eſt in illis verbis; *Attendenti fit manifeſtum, non magis poſſe exſiſtentiam ab eſſentia Dei ſeparari, quàm ab eſſentia Trianguli magnitudinem trium ejus angulorum æqualium*

lium duobus rectis : ſive ab Idea montis Ideam vallis : adeò ut non magis repugnet Deum cogitari (hoc eſt ens ſummè perfectum) cui deſit exſiſtentia (hoc eſt , cui deſit aliqua perfectio) quàm cogitare montem, cui deſit vallis. Enimvero attendendum eſt, videri tuam hujuſmodi comparationem non ſatis juſtam. Nam ritè quidem comparas eſſentiam cum eſſentia; verùm non comparas deinde aut exſiſtentiam cum exſiſtentia, aut proprietatem cum proprietate, ſed exſiſtentiam cum proprietate. Hinc vel dicendum fuiſſe videtur, non poſſe magis ſeparari omnipotentiam, v. c. à Dei eſſentia, quàm ab eſſentia Trianguli illam magnitudinis angulorum æqualitatem : vel certè, non poſſe magis ſeparari Dei exſiſtentiam ab ejus eſſentia, quàm ab eſſentia Trianguli ejus exſiſtentiam. Sic enim bene proceſſiſſet utravis comparatio, & non modò prior fuiſſet conceſſa, verùm etiam poſterior : quanquam non propterea eviciſſes Deum neceſſariò exſiſtere, quia neque Triangulus neceſſariò exſiſtit, tametſi illius eſſentia, exſiſtentiáque ſeparari reipſa non valeant, quantumcumque mente ſeparentur, ſive ſeorſim cogitentur : ut cogitari etiam eſſentia, exſiſtentiáque divina poſſunt. Deinde attendendum eſt, te collocare exſiſtentiam inter divinas perfectiones, & non collocare tamen inter perfectiones Trianguli, aut montis; cùm perinde tamen, & ſuo cujuſque modo perfectio dici valeat. Sed nimirum, neque in Deo, neque in ulla alia re exſiſtentia perfectio eſt; ſed id, ſine quo non ſunt perfectiones. Siquidem id, quod non exſiſtit, neque perfectionem, neque imperfectionem habet : & quod exſiſtit, pluréſque perfectiones habet, non habet exſiſtentiam ut perfectionem ſingularem, unámque ex eo numero; ſed ut illud, quo tam ipſum quàm perfectiones exſiſtentes ſunt, & ſine quo nec ipſum habere, nec perfectiones haberi dicuntur. Hinc neque exſiſtentia, perfectionum inſtar, exſiſtere in re dicitur, neque, ſi res careat exſiſtentia, tam imperfecta (ſive privata perfectione) dicitur quàm nulla, Quamobrem, ut enumerando perfectiones Trianguli non recenſes exſiſtentiam, neque proinde concludis exſiſtere Triangulum : ita enumerando perfectiones Dei non debuiſti in illis ponere exſiſtentiam, ut concluderes Deum exſiſtere, niſi principium petere velles. Dicis *in aliis omnibus rebus diſtingui exſiſtentiam ab eſſentia, non verò in Deo.* Sed quomodo quæſo exſiſtentia Platonis, & eſſentia Platonis diſtinguuntur inter ſe, niſi cogitatione duntaxat? Fac enim Platonem non ampliùs exſiſtere, ubinam erit ejus eſſentia? Nonne porrò in Deo pari modo eſſentia,

tia,

Digitized by Google

tia, & exſiſtentia cogitatione diſtinguuntur? Objicis tibi ipſe, *Fortè, ut cogitando montem cum valle, aut equum alatum, non ſequitur propterea aut montem, aut talem equum exſiſtere: ita ex eo, quòd cogites Deum ut exſiſtentem, non ſequi illum exſiſtere:* ac tum latere ſophiſma arguis. Verùm non fuit difficile ſolvere ſophiſma quod ipſe finxiſti; aſſumendo præſertim id quod tam manifeſtè repugnat, Deum exſiſtentem non exſiſtere, neque perinde aſſumendo hominem, aut equum. At ſi accepiſſes ut montem cum valle, & equum cum alis, ita Deum cum ſcientia, potentia, attributiſve aliis, tum difficultas proceſſiſſet, explicandúmque tibi incubuiſſet, quî fieri poſſit, ut mons declivis, aut equus alatus cogitari valeat, abſque eo quod exſiſtat: Deus ſciens, & potens cogitari abſque eo, quod exſiſtat non valeat. Dicis *liberum non eſſe cogitare Deum abſque exſiſtentia, hoc eſt, ens ſummè perfectum abſque ſumma perfectione; ut liberum eſt equum cum alis, vel ſine alis imaginari.* Sed nihil addendum, niſi quòd ut liberum eſt cogitare equum non habentem alas, non cogitata exſiſtentia, quæ ſi advenerit, perfectio per te in eo fuerit; ita liberum eſt cogitare Deum habentem ſcientiam, potentiam, & perfectiones cæteras, non cogitata exſiſtentia, quam ſi habuerit, tum conſummatæ ſit perfectionis. Quare ut ex eo quòd equus cogitatus perfectionem alarum habens, non propterea colligitur habere exſiſtentiam perfectionum, per te, præcipuam; ita neque ex eo, quòd Deus cogitatur habens ſcientiam, perfectionéſque cæteras, colligitur propterea ejus exſiſtentia, ſed ea demum probanda eſt. Et quamvis dicas, *tam exſiſtentiam, quàm perfectiones cæteras in Idea entis ſummè perfecti comprehendi*, id dicis, quod probandum eſt, & concluſionem pro principio aſſumis. Nam etiam alioquin dicerem in Idea Pegaſi perfecti contineri, non tantùm perfectionem illam, quòd habeat alas; ſed etiam illam, quòd exſiſtat. Vt enim Deus cogitatur perfectus in omni genere perfectionis; ita Pegaſus cogitatur perfectus in ſuo genere; nihílque hic poſſe inſtari videtur, quod, proportione ſervata, uſurpari utrimque non valeat. Dicis, *ut cogitando Triangulum non eſt neceſſe cogitare, quod treis angulos habeat pareis duobus rectis, licèt id minus verum non ſit, ut attendenti poſteà patet; ita poſſe quidem cogitari alias Dei perfectiones, non cogitatâ exſiſtentiâ, ſed illam non eſſe propterea minus veram, cùm attenditur perfectionem eſſe.* Attamen vides quid dici poſſit: nempe ut illa proprietas attenditur poſteà eſſe in Triangulo, quia demonſtratione probatur; ita, ut exſiſtentia attendatur eſſe in Deo, demonſtratione

probandam eſſe: Secus profectò quidlibet in quolibet eſſe facile evincam. Dicis, *te attribuentem Deo omnes perfectiones, non perinde facere ac ſi putes omnes quadrilateras figuras circulo inſcribi; quoniam ut heic falleris, quia deprehendis poſteà Rhombum non inſcribi; non ita illic falleris, quia poſteà exſiſtentiam Deo convenire deprehendis.* Sed perinde prorſus facere videris, aut ſi non facis, neceſſe eſt, ut oſtendas Deo non repugnare exſiſtentiam, quemadmodum oſtenditur repugnare Rhombo circulo inſcribi. Cætera prætereo, quæ vel non explicas, vel non probas, vel ex jam allatis ſolvuntur, ut; *Nihil poſſe excogitari, ad cujus eſſentiam exſiſtentia pertineat, præter ſolum Deum: non poſſe duos, aut plureis ejuſmodi Deos intelligi: talem Deum ab æterno exſtitiſſe, & in æternum eſſe manſurum: percipere te multa alia in Deo, quibus nihil poſſit detrahi, nec mutari: oportere iſta propiùs inſpici, ac diligentiùs inveſtigari, ut detegantur certàque habeantur, &c.*

RESPONSIO.

Hic non video cujus generis rerum velis eſſe exſiſtentiam, nec quare non æquè proprietas, atque omnipotentia dici poſſit, ſumendo ſcilicet nomen proprietatis pro quolibet attributo, ſive pro omni eo quod de re poteſt prædicari, ut hîc omninò ſumi debet. Quin etiam exſiſtentia, neceſſaria eſt revera in Deo proprietas ſtrictiſſimo modo ſumpta, quia illi ſoli competit, & in eo ſolo eſſentiæ partem facit. Nec proinde exſiſtentia trianguli cum exſiſtentia Dei debet conferri, quia manifeſtè aliam habet relationem ad eſſentiam in Deo quàm in triangulo. Nec magis eſt petitio principii, quòd exſiſtentia inter ea quæ ad eſſentiam Dei pertinent numeretur, quàm quòd æqualitas trium angulorum cum duobus rectis inter trianguli proprietates recenſeatur. Nec verum eſt eſſentiam, & exſiſtentiam in Deo, quemadmodum in triangulo, unam abſque alia poſſe cogitari, quia Deus eſt ſuum eſſe, non autem triangulus. Nec tamen inficior quin exſiſtentia poſſibilis ſit perfectio in idea trianguli, ut exſiſtentia neceſſaria eſt perfectio in Idea Dei; efficit enim illam præſtantiorem quàm ſint Ideæ illarum Chimærarum quarum exſiſtentia nulla eſſe poſſe ſupponitur. Nec proinde vel minimum ulla in re argumenti mei vires infregiſti, hæréſque ſemper deluſus illo ſophiſmate, quod ais tam facile à me ſolvi potuiſſe. Ad ea autem quæ ſubjungis, jam alibi ſatis reſpondi. Et planè falleris, cùm ais non demonſtrari exſiſtentiam de Deo, ut demonſtratur de triangulo, quòd ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis: utrinſque enim eſt par ratio, niſi quòd demonſtratio probans in Deo exſiſtentiam ſit altera

multò.

multò ſimplicior, & clarior. Cætera denique prætereo, quia dum ais me nihil explicare, nihil ipſe explicas, & nihil probas niſi tantùm te probare nihil poſſe.

INSTANTIA.

NOn vides cujus generis rerum velim eſſe exſiſtentiam; id non miror; ſiquidem nolo certi ullius generis eſſe: Sed pervides-ne quid interim facias, cùm vis alicujus ſpecialis eſſe generis? Scilicet videris imprimis concipere Rem (ſeu, ut vulgo dicunt, Ens, aut Aliquid) tanquam generaliſſimum genus, quod in duas ſpecies, ſive genera ſubalterna diſtribuas, Subſtantiam nempe, & Proprietatem. Deinde Proprietatum genus in ſuas ſpecies dividens, habes exſiſtentiam pro una illarum, confundíſque intereà Proprietatis, & attributi voces. Vt primùm autem de hac ipſa confuſione aliquid dicam, quæ videtur fuiſſe æquivocationis cauſſa, Notum eſt *Proprietatis* vocem ſonare quidpiam phyſicum, & ab intellectus operatione independens; vocem verò *attributi* ſonare quidpiam logicum, & ab intellectu attribuente, ſive prædicante dependens. Heinc autem fit, ut omnis quidem proprietas attributum fieri, ſive eſſe poſſit; at non viciſſim omne attributum Proprietas, ut vel ex eo patet, quòd Subſtantia quoque attributum ſit, quæ tamen Proprietas non eſt, ſed genus ab illa diſtinctum; imò & Res ipſa attributum ſit, quæ eſt genus, ſubſtantiâ, & proprietate genaralius. Conſtat proinde attributum eſſe aliquid non modò tranſcendens, cujuſmodi eſt Res, aut Ens; verùm etiam ſupertranſcendens; quatenus de Re, aut Ente prædicatur; ſed nempe tranſcendens, aut ſupertranſcendens eſt, quatenus quidpiam logicum eſt, & ad intellectum pertinet, qui cogitatione ſua prætergreditur vniverſitatem Rerum. Quamobrem, ne æquivocatiò ſit, aut abſtinendum tibi eſt à voce Attributi, aut limitando illam ad notionem proprietatis, intelligendum eſt attributum eſſe aliquid diſtinctum à Subſtantia, & minùs quàm Res, latè patens. Iam ergo cùm vis Exſiſtentiam eſſe ſpecialem Proprietatem, ſive ſpeciale attributum, poteſt quidem vox proprietatis prædicari de Exſiſtentia, poteſt & ipſa Rei vox, quatenus omni generi competit, ut prædicari de ſpecie poſſit: At ipſa Exſiſtentiæ vox neque abſtractè, neque concretè prædicari poterit; neque de Proprietate universè, quoniam nulla ſpecies prædicatur de genere; Neque de Re universè,

I. Exſiſtentiam non eſſe proprietatem, neque eſſe ullius determinati generis rerum.

verſè, quoniam quod non prædicatur de inferiori, ſive minùs generali, non prædicatur etiam de ſuperiore, ſeu generaliore. Rurſus neque de Subſtantia; quoniam nulla ſpecies prædicatur de genere contrapoſito, & de quo id genus, cujus eſt, non prædicatur; Denique neque de ulla alia proprietate, quoniam nulla ſpecies prædicatur de alia, quæ ſub eodem genere eſt. Itaque ut non dicimus *Animal eſt homo, Corpus vivens eſt homo, Planta eſt homo, Equus eſt homo*; ita neque dicere poterimus, *Proprietas eſt exſiſtens, vel exſiſtit, Res exſiſtit, Subſtantia exſiſtit, Sapientia, aut alia proprietas exſiſtit.* Vides-ne igitur quàm-multa non exſiſtere conſequatur, ex eo quòd vis Exſiſtentiam eſſe ſpecialis generis rerum? Vides-ne proinde cur ego nō ad ſpeciale aliquod rerum genus retulerim, ſed habuerim potiùs ut generaliſſimum, ſive tranſcendentale genus, quod omnibus generibus, ſpeciebúſq; rerum ita competat, ut niſi de ipſis prædicari valeat, ipſæ nec res ſint, nec cenſeri poſſint? Ex hoc ſanè eſt, cur anteà objecerim ſub perfectionis nomine, quod jam ſub nomine proprietatis objiciendum occurrit. Cognoſcere vis utrum Exſiſtentia haberi debeat tanquam proprietas illius rei, quæ exſiſtit; expende, an res ita poſſit aut illâ privari, aut privata intelligi, ut res adhuc quæpiam remaneat, remaneréve intelligatur. Nempe ita fieri comperies in proprietatibus omnibus, quibus aut reipsâ, aut mente ſublatis, adhuc tamen ſubſtantia, cujus proprietates ſunt, intelligitur, ut res quæpiam perſeverare. Porrò ubi exſiſtentia aut adempta reipsâ fuerit, aut adempta intelligetur, quæſo an ea res, cujus fuit, ſit perſeveratura aliquid, an nihil? Vides ſanè futuram nihil, quia quod non exſiſtit, nihil eſt; Nam & dum ſuppones perſeverare per parteis, ſuppones quoque non eſſe ademptam exſiſtentiam per parteis: cùm ubi ſuppoſueris nullam remanere exſiſtentiam, tum res ſit planè nulla futura. Ex hoc proinde ſubnotavi diſcrimen, quod eſt inter aliquam perfectionem, ſive proprietatem, v. c. viſum, & ipſam Exſiſtentiam. Nam homo quidem cui competit viſus, ſi illo deſtituatur, non propterea nullus evadit, ſed tantùm cæcus, hoc eſt imperfectus, & privatus viſu; At quicquid ſit illud, cui exſiſtentia competit, ſi exſiſtentiâ deſtituatur, tunc verè nullum, aut nihil eſſe dicitur, non imperfectum, aut exſiſtentia privatum; quando id quod imperfectum, aut privatum dicitur, ſupponitur adhuc eſſe aliquid, tametſi abſque habita perfectione, ſeu proprietate.

II. *Paralogiſmum fuiſſe, ac perſeverare, ob mutatam ſuppoſitionem ex ſtatu ideali in ſtatum redeo.*

An-non proinde jure ſubjunxi, te, ut enumerando perfectiones, ſeu pro-

ſeu proprietates Trianguli, non recenſueras exſiſtentiam, neque proinde concluſeras exſiſtere Triangulum; ita enumerando perfectiones, ſive proprietates Dei, non debuiſſe in illis ponere exſiſtentiam, ut concluderes Deum exſiſtere, niſi principium petere velles? Nempe iſta fuit paralogiſmi radix ab ipſa uſque tranſitione ex priore Meditationis parte, de eſſentia rerum materialium; ad poſteriorem de Dei exſiſtentia. Etenim tranſitio hæc fuit, *Iam verò ſi ex eo ſolo, quòd alicujus rei Ideam poſſim ex cogitatione mea depromere, ſequitur ea omnia, quæ ad illam rem pertinere claré, & diſtinctè percipio, reverâ ad illam pertinere, Nunquid inde haberi etiam poteſt argumentum, quo Dei exſiſtentia probetur?* Tum ratiocinatio tua fuit, quam alicubi expreſſiſti hac forma,

Quod clarè, & diſtinctè intelligimus pertinere ad alicujus rei veram, & immutabilem naturam, ſive eſſentiam, ſive formam, id poteſt de ea re, cum veritate affirmari:

Sed poſtquàm ſatis accuratè inveſtigavimus quid ſit Deus, clarè, & diſtinctè intelligimus ad ejus veram, & immutabilem naturam pertinere, ut exſiſtat:

Ergo tunc cum veritate poſſumus de Deo affirmare, quòd exſiſtat.

Cæterùm, cùm verba illa tranſitionis, *Ex eo ſolo, quòd alicujus rei Ideam poſſum ex me depromere, ſequitur, &c.* oſtendant tam in tranſitione, quàm in Propoſitione uſurpari à te rem, ac veram, immutabilémque naturam, non quam extra intellectum, conceptúmve tuum, ſeu in ſe ipſa cognoveris, ſed quam duntaxat intra intellectum, ſive in Idea, cogitationis vi habueris: perſpicuum eſt ſenſum tuæ Propoſitionis eſſe non poſſe alium, quàm ſi hoc modo efferatur,

Quod clarè, & diſtinctè intelligimus pertinere ad alicujus rei veram, & immutabilem naturam, quatenus in Idea eſt, id poteſt de ea re cum veritate affirmari, quatenus in Idea eſt.

Quippe, ſi ex eo, quòd in Idea ex cogitatione tua deprompta, & intra tuum intellectum aut nata, aut facta, & conſiſtente, obſervas; ad id quod res ſit, aut eſſe debeat in ſeipſa; vel in ipſamet rerum natura, extráque tuum intellectum, facere gradum volueris; paralogiſmus perſpicuus eſt, ob commutatam ſuppoſitionem, ſeu rem in vario ſtatu acceptam. Quo ex genere audiuntur Sophiſmata illa in Dialecticorum Scholis, Animal eſt genus hominis; homo eſt animal; igitur homo eſt genus hominis; Et, Equus prædicatur de multis, Bucephalus eſt Equus, Igitur Bucephalus prædicatur de multis, &c. Scilicet animal, & Equus nunc accipiuntur prout in

Digitized by Google

intellectu ſunt, & ab ejus operatione id, quod dicuntur eſſe, mutuantur; nunc prout in ſeipſis ſunt, & ab operatione intellectus non pendent. Neque dicas tuas Ideas repræſentare res, non ſolùm quales in Ideis, ſeu intra intellectum ſunt; verùm etiam quales in ſe, extráque ipſum intellectum. Siquidem hoc ipſum in quæſtione eſt; & cùm nemo non poſſit pari jure idem dicere, vides quid ex tanta idearum diſcrepantia eſſe admittendum ſequatur. Dices te rem limitare ad claram, diſtinctámque notitiam; ſed & quæſtio eſt, qualis-nam ſit iſta clara, diſtinctáque notitia, cui nulla planè falſitas ſubſit, ut agitatum ſuperiùs eſt; & nemo ex iis, qui oppoſita ſentiunt, non putat ſe habere tam claram, diſtinctámque notitiam, quàm tu; adeò ut, quo jure tu præfers tuam, illorum quivis præferat ſuam. Addo, dum quis in intellectu habet Ideam montis aurei, intelligi ab illo clarè, & diſtinctè pertinere ad montis aurei veram, immutabilémque naturam, eſſentiam, formam, ut ex auro conſtet. Neque enim minùs verum, immutabiléque eſt, debere montem aureum ex auro conſtare, quàm rationale animal eſſe ratione præditum. An igitur ex natura, quæ repræſentatur per Ideam, & intra intellectum eſt, licebit gradum facere ad naturam, quæ reipſa, & extra intellectum ſit? Profectò dici hoc ſolum poteſt, *Quod clarè, & diſtinctè intelligimus pertinere ad montis aurei veram, immutabilémque naturam, quatenus in Idea eſt, id poteſt de monte aureo, cum veritate affirmari, quatenus in Idea eſt.* Neque dicas eſſe inter montem aureum, & animal rationale diſcrimen. Etenim diſcrimen eſt quidem, quòd poſtquam es egreſſus ex ſtatu ideali, in ſtatum realem; ſeu ex ergaſtulo intellectus, in theatrum naturæ; animal rationale paſſim videas; montem aureum nullibi videas. At quandiu manes in ſtatu ideali, diſcrimen nullum idearum eſt; neque habes Criterium, quo dijudicare poſſis, an talis Idea ſit conformis rei extra intellectum exſiſtenti, an non; exſpectandúmque eſt, quouſque in ſtatu reali experientia criterium fiat. Dices Ideam montis aurei non continere veram, immutabilémque naturam; ſed tantùm fictitiam, & ab intellectu compoſitam, quoniam non ſolùm abſtractione, ſed etiam clara, & diſtincta operatione ita potes illam dividere, ut intelligas montem ſine auro. Verum poteris pari modo dividere, & intelligere animal ſine ratione; cùm ut montes ſunt, qui aurei non ſunt; ita animalia ſint, quæ rationalia non ſint.

III. *Non alia ratione fuiſſe probatum Deum exſiſtere; quàm quia Deus exſiſtit.*

Patet exinde quidnam ſit de tua Aſſumptione dicendum. Nam pri-

primùm quod ais, *Poſtquam ſatis accuratè inveſtigavimus quid ſit Deus, clarè, & diſtinctè intelligimus, &c.* arguunt tuæ meditationes non inveſtigaſſe te inſpiciendo in ipſum Deum, quem ut in ſe eſt, non vidiſti, ſed in ſolam Ideam, quam te de illo intra intellectum habere cenſuiſti. Quare & quicquid intelligis pertinere ad ejus naturam, non intelligis pertinere quatenus natura in ſeipſa eſt, ſed quatenus eſt in tua Idea; ex quo ſequitur ut non alio modo efferri potuerit aſſumptio, quàm iſto;

> *Sed poſtquam ſatis accuratè inveſtigavimus quid ſit Deus, intuendo in ejus Ideam, clarè, & diſtinctè intelligimus ad ejus veram, & immutabilem naturam pertinere ut exſiſtat, quatenus in Idea eſt.*

Et aſſumere ſanè te naturam divinam non quatenus in ſeipſa, ſed quatenus in Idea eſt, vel id arguit, quòd probaturus ejus exſiſtentiam, perveſtigationem Ideæ, ſeu Ideam exploratam pro argumento habes; & cùm Idea contineat deſcriptionem naturæ divinæ, idcircò talem Deum deſcribis, qualem ejus Ideam habes, ut conſtet quid nomine Dei velis eſſe intelligendum. Quippe fruſtrà requiritur, an res aliqua exſiſtat, an non, niſi qualis res concipiatur, perſpicuum fiat. Cùm igitur illi, quem fingis negare Dei exſiſtentiam, probare contendis Deum exſiſtere, & qualis-nam Deus à te concipiatur ipſi deſcribis; profectò talem ipſi deſcribis, qualem ille concipit in tua Idea exſiſtere, non qualis reverà, & in ſe exſiſtit; quippe exſpectat ut ipſe probes talem in ſe exſiſtere, qualem in Idea exſiſtentem deſcribis. Heinc ſi aſſumptionem ita urgeas, ut exſiſtentiam naturæ divinæ in Idea tua conceptam, accipiendam contendas pro exſiſtentia naturæ divinæ in ſe, tum ille poterit arguere manifeſtam eſſe ſophiſma, & te perinde continebit in aſſumptione expoſita, ac contineret, ſi circa montem aureum aliud aſſumeres, quàm iſtud; *Sed poſtquam ſatis accuratè inveſtigavimus, quid ſit mons aureus, intuendo in ejus Ideam, clarè & diſtinctè intelligimus, ad ejus veram, & immutabilem naturam pertinere, ut ex auro conſtet, quatenus in Idea eſt.* Quare & ita exciperet, Ecquænam eſt, precor, hæc probandi forma? Controvertitur inter nos, An Deus exſiſtat; tu verò aſſumis pertinere ad ejus naturam, ut exſiſtat? Et nonne hæc ipſa eſt quæſtio? Nonne hoc ipſum probandum eſt, pertinere ad ejus naturam, ut exſiſtat? Dices-ne fortè id remanere ex facta à te deſcriptione probatum? At deſcribere qualem rem concipias, eſt-ne demonſtrare exſiſtere ipſam? An id probas enumerando

rando omneis Dei perfectiones, æternitatem, immenſitatem, ſummam potentiam, ſapientiam, exſiſtentiam, &c. At quid agis aliud, quàm ponis inter perfectiones exſiſtentiam, ut eſſe exſiſtentiam, videlicet idem per ſe ipſum, probes? An ideò probas, quia non poteſt Ens ſummè perfectum ſine exſiſtentia intelligi? At nonne hæc ipſa controverſia eſt, an detur Ens ſummè perfectum, quale Dei nomine intelligitur? Nonne alia ratione probandum eſt, exſiſtere Ens ſummè perfectum, quàm ſupponendo dari Ens ſummè perfectum, quod omninò eſt petere principium? An probas, quia cæteris rebus non alia exſiſtentia, quàm poſſibilis, atque contingens convenit; ipſi autem Deo actualis, atque neceſſaria? At nonne hæc ipſa eſt quæſtio, an exſiſtentia Deo conveniat, quæcumque tandem illa ſit; cùm ſi quis universè neget, etjam actualem, & neceſſariam neget? Et ſic ille quidem urgeret nihil aliud te, quàm principium petere; mihi ſatis eſt ſubnotaſſe paralogiſmum ex eo natum, quòd Exſiſtentiam inter perfectiones habueris; quòd Exſiſtentiam in Idea cum Exſiſtentia in reipſa confuderis; quòd Exſiſtentiam ad Exſiſtentiam comprobandam aſſumpſeris. Quod ſupereſt, ea quæ deduxi in Dubitatione, ita conſtare (mihi quidem) videntur, ut ſpectata tua reſponſione quidpiam addere ſupervacuum putem; Lectoréſque ſolùm admonendi ſint, ut dubitationem cum reſponſione comparantes, judicent quid ſentiendum ſit de tuis illis verbis, *Nec proinde vel minimum ulla in re argumenti mei vireis infregiſti, hæréſque ſemper deluſus illo ſophiſmate, quod ais tam facile à me ſolvi potuiſſe*, Et, *Cætera denique prætereo; quia dum ais me nihil explicare, nihil ipſe explicas, & nihil probas, niſi tantùm te probare nihil poſſe.*

DVBITATIO III.

De certitudine, ac veritate omnis cognitionis, quatenus aſſeritur pendere à clara, evidentíque notitia, quòd Deus ſit, & quòd ſit verax.

DEclaras poſtremò, *omnis ſcientiæ certitudinem & veritatem, ab una veri Dei cognitione ita pendere, ut hac non habitâ, nulla certitudo aut ſcientia vera haberi poſſit*. Exemplum adfers: *Cùm enim*, inquis, *naturam Trianguli conſidero, evidentiſſimè quidem mihi, utpote*

utpote Geometriæ principiis imbuto, apparet ejus tres angulos æqualeis eſſe duobus rectis; nec poſſum non credere id verum eſſe, quandiu ad ejus demonſtrationem attendo. Sed ſtatim atque mentis aciem ab illa deflexi, quantumvis adhuc recorder me illam clariſſimè perſpexiſſe, facile tamen poteſt accidere, ut dubitem an ſit vera: ſiquidem Deum ignorem. Poſſem enim mihi perſuadere, me talem à natura factum eſſe, ut interdum in iis fallar, quæ me puto quamevidentiſſime percipere: cùm præſertim meminerim, me multa pro veris & certis habuiſſe, quæ poſtmodùm aliis rationibus adductus, falſa eſſe judicavi. Poſtquàm verò percepi Deum eſſe: quia ſimul intellexi cætera omnia ab eo pendere, illùmque non eſſe fallacem, atque inde collegi illa omnia, quæ clarè, & diſtinctè percipio, neceſſariò eſſe vera: etiamſi non attendam ampliùs ad rationes, propter quas iſtud verum eſſe judicavi: modò tamen recorder me clarè, & diſtinctè percepiſſe, nulla ratio contraria afferri poteſt, quæ me ad dubitandum impellat; ſed veram, & certam de hoc habeo ſcientiam. Neque de hoc tantùm, ſed & de reliquis omnibus, quæ memini me aliquando demonſtraſſe, ut de Geometricis & ſimilibus. Ad iſta porrò; vir eximie, cùm admittam te ſeriò loqui, nihil aliud licet dicere, niſi quòd videris ægrè à quoquam fidem impetraturus; Te, ante id tempus quo ſuperiora de Deo es ratiocinatus, minùs fuiſſe certum illarum Geometricarum demonſtrationum, quàm poſtmodum fueris. Profectò enim eæ demonſtrationes ejus evidentiæ ac certitudinis videntur, ut per ſe aſſenſum extorqueant, & ſemel perceptæ intellectum ampliùs hærere non ſinant: adeò ut etiam pravo illi Genio tam facilè ſis laqueum mandaturus, ac dum (tametſi Deo nondum cognito) tam animoſè aſſeveraſti non poſſe tibi imponi circa illam propoſitionem, illationémve, *ego cogito; itaque exſiſto.* Quin-etiam quantumvis ſit verum, uti nihil verius, Deum exſiſtere, eſſe illum omnium Authorem, non eſſe fallacem: quia tamen hæc eſſe videntur minus evidentia, quàm demonſtrationes illæ Geometricæ, vel eò argumentò, quòd Dei exſiſtentiam, rerum creationem, & alia de Deo multi controvertant, has demonſtrationes nemo inficietur; ecquis eſt, quem perſuadeas, iſtas ab illis evidentiam certitudinémque mutuari? Et quis capiat Diagoram, Theodorum, aut ſi qui ſimiles ſunt athei, certos omninò reddi non poſſe hujuſmodi demonſtrationum? Et quotuſquiſque credentium eſt, quem ſi rogaris, cur certus ſit in Triangulo rectangulo quadratum baſeos æquale eſſe quadratis crurum, reſponſurus ſit, quia ſcio Deum eſſe, & Deum non poſſe fallere, & ipſum eſſe tam hujus rei, quàm aliorum om-

Digitized by Google

nium Authorem: & non reſpondeat potius, quoniam illud ſcio, ac perſuadeor indubitata demonſtratione? Quantò magis id reſponderent Pythagoras, Plato, Archimedes, Euclides, cæteri Mathematici, quorum nemo eſſe videtur, qui de Deo cogitet, ut demonſtrationum certiſſimus fiat. Quanquam, quia fortè non de aliis, ſed de te ipſo ſolo ſpondebis, idque aliunde pium eſt; non eſt profectò quare contendam.

RESPONSIO.

Contra ea quæ hic habes de Diagora, Theodoro, Pythagora, aliiſque, oppono Scepticos, qui de ipſis Geometricis demonſtrationibus dubitabant, & affirmo ipſos id facturos non fuiſſe, ſi Deum, ut par eſt, cognoviſſent. Nec rectè probatur unam rem aliâ eſſe notiorem, ex eo quòd pluribus vera videatur, ſed tantùm ex eo quòd illis qui utramque, ut par eſt, cognoſcunt, appareat eſſe cognitu prior, evidentior & certior.

INSTANTIA.

I. *Scepticos non diſputaſſe adverſus apparentia (in quibus habuere propoſitiones Geometricas) ſed adverſus hypotheſeis, & arrogantiam dogmaticorum.*

Nihil heic addendum ad ea, quæ inter dubitandum propoſita ſunt, niſi propter illud, quod opponis de Scepticis. Nam ut præteream Scepticorum incertitudinem non obſtitiſſe, quò minùs dogmatici certi, imò potiùs certiſſimi forent ſuorum dogmatum, &, quos ſpeciatim nominavi, Geometricarum demonſtrationum, quibus nihil prodeſt oppoſuiſſe Scepticos: Vt iſtud, inquam, præteream, dico imprimis, Scepticos neque dubitaſſe, neque argumentatos fuiſſe adverſus ea, quæ apparent, aut ad vitam utilia ſunt; ſed ſolùm adverſus occulta, incerta, vana, & ad oſtentationem comparata. Et, ſi aliquando viſi ſunt adverſus apparentia, aut vitæ utilia quidpiam dicere, teſtatos eos fuiſſe ſe id facere, non quòd evertere ea vellent, ſed quòd operæpretium foret retundere Philoſophorum dogmaticorum arrogantiam, qui cùm caligarent in rebus omnium manifeſtiſſimis, ſe oculatiſſimos tamen in abſtruſiſſimis jactitarent. Dico præterea ſic eos habuiſſe in cenſu rerum apparentium, quæcumque per Geometricas demonſtrationes probarentur, ut de ipſis quidem nulli dubitârint, ſed ſolùm demonſtrandi rationem, quâ Geometræ gloriarentur, impetierint. Vt enim circa Aſtronomiam habuere in rebus apparentibus Eclipſeis, configurationéſque Planetarum varias, & dixere tamen adverſus hypotheſeis; non quatenus ad prænoſcendum Eclipſeis, cæteráq;

Digitized by Google

riq; conferebant, ſed quatenus ita ratæ habebantur, ut quas quiſq; tuebatur, pro germanis, naturalibúſque haberet; cùm tamen per oppoſitas, & quæ non poſſent eſſe ſimul veræ, eadem ſervarentur, prænoſcerentúrque apparentia: Ita in Geometria habuere omninò in rebus apparentibus & Triangulum habere treis angulos pareis duobus rectis; & Quadratum hypotenuſæ eſſe æquale quadratis crurum, & hujuſmodi cætera; quippe quæ in natura ſint, ac ſola vocum intelligentia, & attentione indigeant (neque enim demonſtrare eſt aliud, quàm quid ſit attendendum jubere; ut dum quis vultum conſpiciens, neque nævum detegens, jubetur propius inſpicere, attenderéque ad eam partem, in qua nævus eſt) at dubitationes moverunt circa modum demonſtrandi per hypotheſeis; non quatenus ad attentionem, detectionémque propoſitam conducebant, ſed quatenus ita habebantur ratæ, atque naturales, ut res ſuppoſitæ tales planè forent, quales eſſe ſupponerentur; cujuſmodi eſt indiviſibilitas puncti, lineæ, ſuperficiei, quam paullò antè attigimus. Heinc non videas illos inſiſtenteis adverſus Demonſtrationes, aut principia plana, naturalia, non hypothetica, vel ſuppoſititia; ſed ſolùm adverſus ipſas hypotheſeis, de quibus id primùm quærebant, *εἰ ἐξ ὑποθέσεώς τι ληπτέον*, *Sit-ne aliquid ex hypotheſi accipiendum?* ac tum, tametſi viderentur adverſus apparentia, & res demonſtratas, demonſtrationéſve ipſas diſputare, nihilominùs verba eorum fuere, ſe id agere, *οὐκ ἀναιρεῖν βουλομένους*, *non evertere ea volenteis: ἀλλὰ ἐπιδεικνύντας τὴν τῶν δογματικῶν οἴησιν, καὶ προπέτειαν*, *ſed dogmaticorum arrogantiam, jactationémque coarguenteis*: adeò proinde, ut ne opponi quidem Pythagoræ, Platoni, aut aliis debeant, quaſi dubitarent ſeriò de rebus, quas Dogmaticis opponebant.

Quod ſubdis *non rectè probari unam rem aliâ eſſe notiorem, ex eo quòd pluribus vera videatur; ſed tantùm ex eo, quòd illis, qui utramque, ut par eſt, cognoſcunt; appareat eſſe cognitu prior, evidentior, & certior,* Quid quæſo ad quæſtionem facit? Nam, ut prætercam difficultatem ſupereſſe de iis, qui utramque cognoſcunt, &, ut par eſt, dico iterum, ut par eſt, cognoſcunt (neque enim cuivis dicenti ſe, ut par eſt, cognoſcere, illico fides adhibenda) Quonã modo exinde probas demonſtrationes Geometricas mutuari evidentiam certitudinémque ex iis, quæ de Dei exſiſtentia, Rerum creatione, & conſimilibus dicuntur, cùm iſta multis inevidentia, & incerta ſint, illæ ſint evidentes, ac certæ, non modò pluribus, ſed etiam omnibus, hoc eſt, tam cæteris, quàm illis, quibus res divinæ inevidentes ſunt; ac incertæ?

II. *Res divinas eſſe magis neceſſarias, at non magis notas, quàm Geometricas; neque proinde harum evidentiam ab illarum evidentia pendere.*

certæ? Et quomodo non proinde eſt notius, quod nemo ignorat, quàm quod plæriq; ignorant? Nam & tametſi id, quod plæriq; ignorant, poſſit, ut fit vulgo, dici notius ſecundùm ſe, hoc tamẽ nihil aliud ſignificat, quàm majorem eſſe in illo exſiſtendi neceſſitatem; cæterùm enim cùm rès nota, habito reſpectu ad noſcentem dicatur; patet ſanè id, quod innoteſcit pluribus, quamvis ſit minùs neceſſarium, dicatúrque ſolùm notius ſecundùm nos, eſſe nihilominùs id, quod propriè appelletur *notius*. Heinc natura ipſa divina habet quidem omnimodam exſiſtendi neceſſitatem, neque res ulla Geometrica debet cum illa circa hanc neceſſitatem comparari: ſed quod tamen ſpectat ad claram, evidentémque notitiam, videntur res Geometricæ exiſtimari poſſe notiores; & cùm naturalis certitudo ex evidentia pendeat, non videtur certitudo rerum Geometricarum à certitudine divinarum pendere: Finge certè virum, qui & Deum exſiſtere perſuaſus ſit, & res Geometricas demonſtrativè teneat; ac ipſi nihilominùs ea infœlicitas contingat, quæ memorata Diagoræ, dum ex pio evaſit impius; an putas illum cum abjecta de exſiſtentia Dei perſuaſione, abjecturum quoque perſuaſionem demonſtrationum Mathematicarum? Niſi putes; vides profectò perſuaſionem hanc eſſe ab illa independentem; Ne id memorem, quod Mirandulano placuit, non hanc ab illa ferre præſidium, ſed inferre potiùs ipſi detrimentum; quippe una celebrium ejus propoſitionum fuit, *nihil eſſe magis nocivum Theologo, quàm noſſe Elementa Euclidis*. Poſſem proinde multa urgere adverſus tuum illud ratiocinium,

Tum deniquę potui alicujus rei certus effici, cùm potui advertere eam eſſe perceptam clarâ, diſtinctâque notitiâ, quæ Deum, qui eſſet, & verax eſſet, haberet authorem:

Atqui nunc poſſum advertere rem aliquam eſſe perceptam à me clarâ, diſtinctâque notitiâ, quæ Deum, qui ſit, & verax ſit, habeat authorem:

Igitur nunc denique poſſum certus effici alicujus rei.

Verùm infirmitas illius patet tum ex iis, quæ in ſuperiorem Meditationem diſputata ſunt circa claram, evidentémque notitiam; tum ex iis quæ attigimus circa Meditationem tertiam, de certitudine hujus tuæ propoſitionis *Ego cogito*; urgerique etiam potuit de tua concluſione, *Igitur ſum*; quam totius tui quaſi ædificii *fundamentum* alicubi vocas. Repeto hoc ſolùm; Cùm certitudo hujus tui effati, *Ego cogito, igitur exſiſto*, fuerit in te parta ex clara, diſtinctáque notitia ante notitiam ipſius Dei, & fuerit tibi fundamentum, cui

cui ſuperexſtruxeris quicquid de Deo, claráque & diſtincta notitia es ratiocinatus; idcircò præter inculcata de petitione principii, circa claram, diſtinctámque notitiam, duo exinde ſequi. Vnum eſt, Non effici ſaltem te certum hujus tui effati, *Ego cogito, igitur ſum*, ex vi deducti mox ratiocinii; Quippe certitudinem hanc habuiſti antequàm Deum noveris, & argumentatus fueris, exſiſtentem, veracem, authorem; neque dicere potes te fuiſſe deinceps in ea confirmatum; quoniam fundamentum eſt, quod præbet rei fundatæ firmitudinem; non res fundatã ipſi fundamento. Alterum eſt, cùm propter quod unumquodque eſt tale, & illud magis tale ſit; referre te acceptam debere cæterarum rerum certitudinem non ad Deum, ut quidpiam medium, ſed ad tuum illud Effatum, ut quid primum, & tanquam fundamentum, ex cujus certitudine ipſius quoque medii certitudo dependeat.

IN MEDITATIONEM VI,

Quæ eſt

De Rerum Materialium exſiſtentia, & reali Mentis à corpore diſtinctione.

DVBITATIO I.

De diſtinctione Intellectionis, & Imaginationis.

CIrca ſextam, id non moror quod initio dicis, *Res materiales ut ſunt objectum puræ Matheſeos poſſe exſiſtere*: cùm tamen res materiales ſint objectum mixtæ, non puræ matheſeos; & objectum puræ matheſeos, ut punctum, linea, ſuperficies, conſtantiáque ex iis indiviſibilia, indiviſibiliterque ſe habentia, exſiſtere reipſa non poſſint. In eo ſolùm hæreo, quòd heic iterum *imaginationem ab intellectione* diſtinguis. Quippe, ò Mens, hæ duæ videntur unius, ejuſdémque facultatis actiones, ut ſupra inſinuavimus; &, ſi quid ſit diſcriminis, id non videtur amplius eſſe, quàm ſecundùm magis, & minus; & vide ut illa inde jam probentur. Dixiſti ſuprà, *imaginari nihil eſſe aliud, quàm contemplari figuram, imaginémve rei corporeæ*: Heic verò non abnuis, *intelligere eſſe contemplari*

Digitized by Google

Trigonum, *Pentagonum*, *Chiliagonum*, *Myriagonum*, & hujuſmodi cætera, quæ figuræ ſunt rerum corporearum. Et diſcrimen quidem jam ſtatuis, quòd *imaginatio ſit cùm quadam applicatione facultatis cognoſcitivæ ad corpus: intellectio verò talem applicationem, ſeu contentionem non exigat*. Adeò ut, *cùm ſimpliciter, & ſine labore percipis Trigonum, ut figuram conſtantem tribus angulis, id intelligere te* dicas. *Et cùm non ſine aliqua tui contentione figuram quaſi præſentem habes, inſpicis, exploras, diſtinctéque & ſigillatim agnoſcis, diſcerniſque treis angulos, id te* dicas *imaginari*. Ac proinde, *cùm percipias quidem abſque labore Chiliagonum eſſe figuram mille angulorum: neque tamen applicando & contendendo teipſam diſcernere poſſis, & quaſi præſenteis habere, ſigillatimque diſcernere omneis illius angulos, ſed te perinde confusè habeas, ac circa Myriagonum, aut quamcumque aliam hujuſcemodi figurarum; idcircò cenſeas reſpectu Chiliagoni, aut Myriagoni Intellectionem eſſe, non Imaginationem*. Veruntamen nihil ſanè obſtat, quin ut ad Trigonum, ſic ad Chiliagonum, quemadmodum intellectionem, ita imaginationem extendas. Nam & nonnihil contendis, ut figuram illam tam multorum angulorum aliquo modo imagineris: licèt multitudo illa angulorum tanta ſit, ut ipſam diſtinctè capere non poſſis: & aliunde percipis quidem voce Chiliagoni ſignificari figuram mille angulorum, ſed hæc eſt tantùm vis nominis; nam non propterea in ea figura *intelligis* magis mille angulos, quàm *imaginaris*. Attendendum verò ut amittatur diſtinctio, & acquiratur confuſio per gradus. Tetragonum enim confuſiùs quàm Trigonum percipies, imaginaberíſve aut intelliges; ſed diſtinctiùs, quàm Pentagonum. Tum hoc confuſiùs Tetragono, Hexagono diſtinctiùs, atque ita conſequenter; donec non habeas quid diſertè tibi proponas, &, quia jam diſertè capere non poſſis, contendere teipſam ut plurimum negligas. Quamobrem, ſi velis quidem imaginationem ſimul & intellectionem vocare, quandiu figuram diſtinctè, & cum ſenſibili quadam contentione cognoſcis; intellectionem verò ſolùm dum confuſè ſolùm, & cum nullâ, aut perexiguâ contentione ſpecularis, licebit profectò: at non erit propterea, cur pluſquàm unum genus internæ cognitionis adſtruas, cui accidentarium ſolummodo ſit, ut ſecundùm magis, & minus diſtinctè vel confuſè, intentè vel remiſſè figuram quampiam intuearis. Et certè cùm Heptagonum, Octagonum, cæteráſque porrò figuras ad Chiliagonum, aut Myriagonum uſque percurrere voluerimus & ad majorem, minorémque diſtinctionem, vel remiſſionem, ſemper continuóque attenderimus, dicere-

Digitized by Google

cere-ne poterimus, ubinam, ſeu in qua figura imaginatio deſinat, intellectio ſola remaneat? Niſi potiùs non apparebit ſeries tenórque uniuſmodi cognitionis, cujus continuò, inſenſibilitérque decreſcat diſtinctio & contentio; creſcat confuſio & remiſſio. Aliàs certè conſidera, ut intellectionem deprimas, imaginationem extollas. Quid enim aliud, quàm illi ludibrium, iſti commendationem quæris; dum illi negligentiam & confuſionem tribuis, huic verò diligentiam & perſpicuitatem adſcribis. Aſſeris poſteà, *vim imaginandi, prout à vi intelligendi diſtinguitur, ad tui eſſentiam non requiri*: quomodo id verò, ſi una eadémque vis ſit, cujus functiones differant ſecundùm magis & minus duntaxat? Subjicis, *mentem imaginando ſeſe convertere ad corpus, intelligendo, ad ſeipſam, Ideámve quam habet in ſe.* Quid ita verò, ſi non poteſt mens ſeſe ad ſeipſam, Ideámve ullam convertere, quin ſimul ſeſe convertat ad aliquid corporeum, Ideáve corporea repræſentatum? Nam Trigonum quidem, Pentagonum, Chiliagonum, Myriagonum, cæteræque figuræ, earúmve Ideæ corporeæ omninò ſunt; neque poteſt mens ad illas, niſi ut corporeas, corporearúmve inſtar intelligendo attendere. Quod ſpectat ad Ideas rerum immaterialium creditarum, ut Dei, Angeli, animæ humanæ ſeu mentis; conſtat etiam quaſcumque habemus de ipſis Ideas, eſſe vel corporeas, vel quaſi corporeas, ex forma ſcilicet humana, & ex rebus aliàs tenuiſſimis, ſimpliciſſimis, inſenſibiliſſimis, cujuſmodi ſunt aër, æthérve, deſumptas, ut ſuprà quoque attigimus. Quod autem dicis conjicere te probabiliter ſolùm aliquod corpus exſiſtere; quia non potes dicere ſeriò, idcirco morandum non eſt.

RESPONSIO.

De eo quod neges res materiales, ut ſunt objectum puræ Matheſeos, exſiſtere, jam antè egi. Falſum autem eſt intellectionem Chiliagoni eſſe confuſam; diſtinctiſſimè enim & clariſſimè multa de eo poſſunt demonſtrari, quod certè non fieret, ſi non niſi confuſè, vel, ut ais, nominetenus perciperetur. Sed revera illud totum ſimul clarè intelligimus, etſi non poſſimus totum ſimul imaginari. Ex quo patet vires intelligendi & imaginandi, non differre tantùm ſecundùm magis & minus, ſed ut duos modos operandi planè diverſos. Quippe in intellectione mens ſe ſolâ utitur, in imaginatione verò formam corpoream contemplatur. Ac quamvis figuræ Geometricæ ſint omninò corporeæ, non tamen idcircò Ideæ illæ, per quas intelliguntur, quando ſub imaginationem non cadunt, corporeæ ſunt putandæ. Ac denique

Digitized by Google

denique te ſola dignum eſt, *ô caro*, *exiſtimare* Ideas Dei, Angeli, & mentis humanæ eſſe corporeas, vel quaſi corporeas, ex forma ſcilicet humana, & ex rebus aliis tenuiſſimis, ſimpliciſſimis, inſenſibiliſſimis, cujuſmodi ſunt aër, æthérve, deſumptas. *Quiſquis enim Deum, aut mentem ita ſibi repræſentat, rem non imaginabilem conatur imaginari, & nihil niſi corpoream Ideam effingit, cui nomen Dei, vel mentis falſo tribuit. Nam in vera mentis Idea ſola cogitatio cum ejus attributis, quorum nulla corporea ſunt, continetur.*

INSTANTIA.

I. *Difficultates diſſimulatas. Falſum eſſe Chiliagonum clarè, diſtinctéque ſine imaginatione intelligi: & Trigonum non clariùs, diſtinctiúſq; intelligi cum imaginatione.*

DE eo, quod circa res materialeis, quatenus illas puræ Matheſeos dixeras objectum, obiter attigeram, & mixtæ, non puræ matheſeos eſſe objectum dixeram, an aliquid reſponderis, & non potiùs, ut canis in Ægypto, aliquid ſolùm attigeris, ut remiſſione hoc loco utens, videri poſſes alibi difficultatem plenè ſolviſſe; attendentium eſto judicium. Quod ad diſtinctionem Imaginationis, & Intellectionis ſpectat; nihil addendum eſt ad ea, quæ in Dubitatione propoſita ſunt, quæque ſolerter es prætergreſſus. Nam quod ais nos Chiliagonum diſtinctiſſimè intelligere, cùm non poſſimus imaginari; & ideam illam, per quam intelligitur, cùm in imaginationem non cadat, non eſſe corpoream; aliis expendendum relinquo. Adnoto ſolùm heic quoque locum eſſe factum illi inſtantiæ, quâ occaſione aliâ requirebam ſuperiùs, Quî fieri poſſit, ut dicatur cujuſpiam rei eſſe idea, & idea tamen illius imago non ſit? Nam Ideam quidem imaginem eſſe, non cæteri modò hominum, ſed tu quoque jam admiſiſti: Quomodo verò Idea Chiliagoni, quæ in intellectum, non in imaginationem cadit, imago Chiliagoni eſt? Quippe, ſi diſtinctè quidem repræſentat figuræ angulos, ut repræſentat idea Trigoni; tum ad imaginationem etiam pertinet, quod nihilominùs non concedis. Si non repræſentat; igitur imago non eſt; cùm de ratione imaginis ſit, ut rem, qualis eſt, repræſentet. Ac ipſe quidem non diffiteor, quin imago ſit, & Chiliagonum repræſentet; ſed videtur mihi & imago, & repræſentatio confuſa; atque idcircò ejus perceptionem non intellectionem modò, ſed imaginationem etiam dico. Et cùm non negem intellectum ex figuris aliis diſtinctè perceptis conſequutione neceſſaria inferre, demonſtraréque de Chiliagono aliqua; non agnoſco tamen illum magis intelligere, quàm imaginari ipſam Chiliagoni figuram. Tu autem

Digitized by Google

tem vis omnia diſtinctiſſimè, & citra imaginationem percipi; cùm dicere tamen profectò non poſſis in quonam conſiſtat diſtinctiſſima hæc diſtinctio. Nam diſtinctè percipere, nonne eſt parteis ſingulas ſigillatim noſſe, ſive cognitione complecti? Niſi ergo parteis Chiliagoni ſingulas, ſive angulos omneis ſigillatim noveris, cognitionéve complexus fueris; quánam ratione te Chiliagonum percipere diſtinctè dicis? Inſultabis me requirere perceptionem, quæ per imaginationem habetur: Ego verò non requiro an per imaginationem, an per aliam facultatem habeatur, dummodo habeatur: Requiro ſolùm, ut definias quid perceptionem diſtinctam voces, & Chiliagono applices; paratus ſtatim manus dare, ſi definitio appoſita, appoſitéque applicita fuerit. Niſi autem facies, & ex tua definitione perceptio appareat univerſè ſolùm, & ut ita loquar, conglobatè facta, non autem ſigillatim, & per parteis ſingulas; quomodo evinces perceptionem eſſe diſtinctam; & non potiùs confuſam? Heinc videtur ſanè prætereundum tibi non fuiſſe, quod de progreſſu perceptionis ex Trigono uſque, per Tetragonum, Pentagonum, Hexagonum, & cætera, ad Chiliagonum, aut Myriagonum uſque fuerat objectum; ut explicares quandónam imaginatio ceſſaret, intellectio ſola reſtaret: neque progreſſus eſſet ejuſdem facultatis ſecundùm magis & minus, ſed *eſſent duo modi operandi planè*, ut aſſeris, *diverſi*; Vt explicares quomodo non foret diſtinctior intellectio, cum imaginatione conjuncta, quàm cùm evaderet, eſſétque ſeparata. Certè cùm ad perceptionem Trigoni & Imaginatio, & Intellectio concurrant; ad perceptionem Chiliagoni ſola intellectio; eccujus tandem pretii eſt diſtinctio, qua Chiliagonus percipitur, ejus reſpectu, qua Trigonum? Et cùm ſit tanta claritas in perceptione Trigoni, tanta obſcuritas in perceptione Chiliagoni; & aliunde claritas illa ab imaginatione tota ſit; iſta verò obſcuritas intellectum ſolum attineat; eccujus-nam pretii non erit perceptio, quæ aut imaginatione, aut cum imaginatione fit, reſpectu illius, quæ ſolo intellectu? Dicis *te, ſi de Chiliagono velis cogitare, æquè bene intelligere illud eſſe figuram conſtantem mille lateribus, ac intelligis Triangulum eſſe figuram conſtantem tribus.* Sed nempe hoc nihil eſt aliud, quàm quid nomine Chiliagoni ſignificetur intelligere; Nam rem quidem ipſam non alia ratione animo complècteris, quàm repræſentatione illa adeò confuſa, ut ſecluſo angulorum numero ipſa voce deſignato, tam Myriagoni eſſe, quàm Chiliagoni poſſit. Quare & quod ais *multa poſſe de ipſo diſtinctiſſimè*,

Digitized by Google

& clariſſimè demonſtrari; eatenus ſolùm verum eſt, quatenus ſenſus eſt demonſtrari illa poſſe de figura, cujus nomine intelligis diſtinctiſſimè, & clariſſimè ſignificari mille angulos; tametſi ipſammet figuram in te non intelligas, niſi confuſè & obſcurè. Et quod ais *te revera totum ſimul clarè intelligere, etſi non poſſis ſimul totum imaginari*, nihil aliud eſſe poteſt, quàm te vocem ſignificantem figuram mille angulorum clarè intelligere; etſi ipſam figuram non intelligas clarè. Quæſo te certè, quidnam hoc eſt, intelligere clarè totum? An-non totum eſt, quod partibus conſtat? Et poteſt-ne clareſcere totum, cujus partes obſcuræ ſint? Et poſſunt-ne partes non eſſe obſcuræ, quæ ſigillatim non diſcernuntur? *Clarè totum intelligis, etſi non totum imagineris*? Ecquid ſupereſt, niſi ut dicas te clarè intelligere totam terram, totam naturam, totum mundum, nihil non denique, quod nominari valeat; tametſi id totum non imagineris? Ac fortè quidem non negabis te intelligere clarè omnia; ſed ſi vis credamus, fac ut priùs intelligamus, quid ſit *intelligere clarè*.

II. *Nullam intellectionem ſine imagine corporea eſſe. Difficultatem diſſimulatam. Intelligi etiam Deum, Angelum, Mentem ſub aliqua ſpecie corporea.*

Dicis *Mentem in intellectione uti ſe ſola; in imaginatione verò formam corpoream contemplari.* Et quia ex objectis à me ſequebatur non poſſe igitur mentem ſola intellectione, (quod eſt ſe ſola) uti in cognoſcendis rebus corporeis, quales ſunt Trigonum, Pentagonum, & figuræ cæteræ, quandoquidem iſtarum rerum non poſſunt eſſe ideæ niſi coporeæ, & mens ad ipſas attendere, niſi ut ad formas corporeas non poteſt; Idcircò ſubjungis; *Ac quamvis figuræ Geometricæ ſint omninò corporeæ; non tamen idcircò ideæ illæ, per quas intelliguntur, quando ſub imaginationem non cadunt, corporeæ ſunt putandæ.* Verùm cùm id dicas, quónam modo probas? Nullo certè: cùm nihilominùs heic Rhodus, ut ajunt, heic ſaltus. Sufficit te fuiſſe ſic ratiocinatum;

Si dum Mens intelligit, ſeſe ad ſeipſam, aliquámve ex ideis, quæ illi ipſi inſunt, convertat, & dum imaginatur, convertat ſe ad corpus, ideámve corpoream; poſſítque adeò aliquid ſine imaginatione intelligere; ſequitur vim imaginandi non requiri ad eſſentiam mentis:

Atqui dum mens intelligit, ſeſe ad ſeipſam aliquámve ex ideis, quæ illi ipſi inſunt, convertit; & dum imaginatur, convertit ſe ad corpus, ideámve corpoream, potéſtque adeò aliquid ſine imaginatione intelligere:

Igitur vis imaginandi non requiritur ad eſſentiam mentis.

Quaſi verò probaveris poſſe mentem, aut ſe eo modo in ſeipſam con-

Digitized by Google

convertere: aut ad ideam quandam non corpoream, vel quaſi corpoream attendere, ut imaginatio nulla interveniat? Vt non proinde Intellectio, & imaginatio una actio ſint, cui duplex hoc nomen tribuatur? ut non clara, & diſtincta ſit intellectio, cùm clara, & diſtincta eſt imaginatio; confuſa, & obſcura, cùm ſecùs? Vt non etiam in iis, quæ univerſè, abſtractè, & ex conſequutione quodammodò percipimus, ſeu (per te) intelligimus, aliqua imago, ſeu forma corporea, atque adeò (per te) imaginatio interveniat? Verùm res eſt abundè ſatis inculcata ſuperiùs tam circa res corporeas, ut cùm de duplici imagine Solis; quàm circa incorporeas, ut cùm de Mentis ſubſtantia, Deíque natura. Quoniam verò ſpeciatim heic hiſce verbis te gratioſum oſtendis, *Ac deniqne te ſola dignum eſt, ô Caro, exiſtimare Ideas Dei, Angeli, & Mentis humanæ, eſſe corporeas, vel quaſi corporeas, &c.* Facis ſanè rem tua mente dignam, quam volatus adeò ſublimis, & obtutus adeò acuti, atque conſtantis reputas, ut aquilæ inſtar non conniveat, ſed pleno aſpectu ſuſtineat ſplendorem rerum divinarum: ut Deum contempletur, non ipſum percipiens ſub forma quadam corporea, & quaſi in ænigmate; ſed per ſpeciem planè incorpoream, & cujuſmodi ſecundùm ſe eſt; paríque modo Angelum, pari modo humanam Mentem. Quod ad me ſpectat, ingenuè fateor me nihil aliud, quàm repere, & longè abeſſe ut meam mentem comparem vel cum ipſis oculis noctuæ meridiano Soli obverſis. Videlicet conantem me intelligere res divinas, altiſſima quædam, & inſuperabilis occupat caligo; & neque Deum, neque Angelum, neque Mentem, niſi ſub forma quadam corporea, & infirmitati meæ accommodata intelligere potis ſum. Non ſanè, quòd propterea ſentiam Deum eſſe hac forma, Angelum illa, & Mentem alia; ſed cùm mihi defixerim hujuſmodi res, quas vel auditu, & fide accepi, vel ratiocinio eſſe collegi; habere naturam, cujus percipiendæ ſim penitus incapax; cenſeo hanc naturam nihil eſſe omninò, quale intellectui meo obverſatur, quoties vel nominari audio, vel apud me cogito, vel enunciare cæteris volo. Sed cùm non dicam talem eſſe qualem cogito, vel qualem obverſata meo intellectui idea ipſam repræſentat; quippe cùm ſit ineffabiliter, & inexcogitabiliter purior, pulcrior, perfectior; ſum tamen ea ſemper imbecillitate, ut cogitare non poſſim formâ aliâ, quàm qualis mihi per ideam hujuſcemodi exhibetur. Ac fortè quidem neque tu quoque aliud experiris, quàm ego; cùm fortè & ego non minùs, quàm tu intelligam naturam divinam eſſe

æternam, infinitam, omnipotentem, omniſciam, &c. eadémque proportione cæteras naturas; ſed non vis ipſe perinde profiteri, non obverſari aliud tuæ menti, quàm neſcio quid corporeum, aut quaſi corporeum, cùm Deum cogitas, ſeu naturam, cui conveniat eſſe æternam, infinitam, omnipotentem, omniſciam, & alia, quæ ipſi tribuuntur. Nempe de fama actum putares, ſi te quiſpiam eum crederet, qui *imaginari rem non imaginabilem conareris, & nullam niſi corpoream ideam effingeres, cui Nomen Dei, vel mentis tribuere falſò videreris*. Vtcumque te habeas, tua gaude fortuna.

DVBITATIO II.

De Senſu non ſemper fallente.

DIſputas deinceps de Senſu, ac præclarè primùm enumerationem inſtituis eorũ, quæ per ſenſus innotuerant, & credita vera à te fuerant, ſolâ judice ac duce naturâ. Refers ſubinde experimenta, quæ habitam ſenſibus fidem ita labefactaverint, ut eò te adegerint, quò te receptam vidimus circa Meditationem primam. Hoc porrò loco mens mihi non eſt de veritate ſenſuum intendere litem. tametſi enim fallacia, falſitáſve ſit non in ſenſu, qui merè paſſivè ſe habet, refértque ſolùm ea quæ apparent, quæque talia ex ſuis cauſſis apparere neceſſum eſt; ſed in judicio ſive in mente, quæ circumſpectè ſatis non agit, neque advertit ea quæ procul ſunt, ex hiſce aliiſve cauſſis apparere confuſiora, minoráque ſeipſis, dum prope ſunt, & ita de cæteris: attamen ubicumq; fallacia ſit, negandum non eſt quin aliqua ſit; ſolúmque difficultas eſt, ſicne ſemper ſit, ut nunquam de rei cujuſpiam ſenſibus perceptæ veritate conſtare poſſit. Sanè verò nihil eſt neceſſe exempla obvia conquirere: dico ſolùm ad ea quæ profers, ſive potiùs objicis, conſtare omninò videri, cùm turrim & prope ſpectamus & contingimus, certos nos eſſe quòd ſit quadrata; qui remotiores habueramus anſam judicandi rotundam, vel certè dubitandi, quadratáne, an rotunda, an alterius figuræ eſſet. Sic ſenſus ille doloris, qui apparet adhuc eſſe in pede aut manu, poſtquam ea membra reſciſſa ſunt, fallere aliquando poteſt, in iis ſcilicet, quibus ſunt reſciſſa; idque ob ſpiritus ſenſorios aſſuetos in ipſa deferre, inque ipſis ſenſum exprimere: attamen qui integri ſunt, tam certi ſunt ſe in pede

aut ma-

aut manu, quam compungi vident, dolorem ſentire, ut dubitare non valeant. Sic cum vigilemus ſomniemúſque per vices, donec vivimus, fallacia quidem per ſomnium eſt, quòd ea videri coram appareant, quæ coram non ſunt; attamen nec ſemper ſomniamus, nec dum reverâ vigilamus, dubitare poſſumus, vigilemus-ne an ſomniemus potiùs. Sic cùm cogitare poſſimus nos eſſe naturæ fallaciis obnoxiæ, etiam in rebus veriſſimis viſis; nihilominus cogitamus etiam nos eſſe à natura veritatis capaces: & ut aliquando fallimur, ut non detecto ſophiſmate, vel baculo media ex parte in aquam immerſo; ita aliquando intelligimus verum, ut in Geometrica demonſtratione, aut in baculo ex aqua educto, adeò ut de neutrius veritate dubitare planè poſſimus. Et ut dubitare de cæteris liceat; ſaltem de eo dubitare non licet, quòd res tales appareant; nec poteſt non eſſe veriſſimum taleis apparere. Quòd autem ratio multa diſſuadeat, ad quæ nos natura impellit, non tollit hoc ſaltem veritatem ejus, quod apparet, τοῦ φαινομένου. Tametſi nihil eſt neceſſe heic diſquirere, Ratio-ne ſenſus impulſui repugnet, eo duntaxat modo, quo dextera manus prolabentem lævam præ laſſitudine ſuſtentat, an verò quodam alio.

RESPONSIO.

H*Ic manifeſtè oſtendis te præjudiciis tantùm niti, nunquámque illa exuere, cùm velis nos in iis, in quibus falſitatem nunquam deteximus; nullam falſitatem ſuſpicari*; *atque ideò* cùm turrim & prope ſpectamus & contingimus, certos nos eſſe quòd ſit quadrata, ſi quadrata appareat; & cùm revera vigilamus, dubitare nos non poſſe vigilemúſne, an ſomniemus, *& talia. Nullam enim habes rationem exiſtimandi omnia, in quibus error eſſe poteſt, jam olim à te fuiſſe animadverſa; & facilè probari poſſet, te in iis interdum falli quæ certa eſſe ſic admittis. Cùm autem eò redis,* ut ſaltem dubitare non liceat, quin res tales appareant quales apparent, *ad viam redis, hócque ipſum in ſecunda Meditatione aſſerui. Sed hìc de veritate rerum extra nos poſitarum quæſtio erat, de qua nihil veri attuliſti.*

INSTANTIA.

I. *Quis à præjudiciis cavere præſertim dicendus.*

QVàm facilè concipis bilem! Quàm facilè mihi imponis! Ego id nuſquam minùs ſperâram, miratúſque ſum, poſtquàm dixi te præclarè inſtituiſſe enumerationem eorum, quæ per ſenſus innotuerant, &c. ſubjunxíque ſolùm difficultatem ſupereſſe, quam ſolito more expoſui; miratus ſum, inquam, habuiſſe te anſam, quamobrem ex inopinato ſic inſurgeres. Sed nimirùm non ſufficit commendare quidpiam in te, niſi ſimul omnia evehantur uſque in cælum; & piaculum eſt, ſi quis improbet, quod ſit abs te probatum ſemel. Dicis *oſtendi heic à me præjudiciis me tantùm niti, nunquámque illa exuere*: Et ego tamen neque heic, neque Dubitationibus totis oſtendi me niti, neque non niti præjudiciis; & neque exuere illa, neque non exuere. ſiquidem in eo non fui, ut ſi quid ſentirem, aut non ſentirem, rationem tibi rederem. In eo ſolùm fui, ut quia, amico intercedente, cognoſcere volueras, poſſet-ne quidpiam objici adverſus tuas Meditationes, proponerem amicè illa, quæ objici poſſe viſa mihi ſunt. Tu verò non attendens quam perſonam geſſerim, putas me voluiſſe nihil aliud, quàm placita mea placitis tuis opponere; Quaſi inter argumentandum nemo unquam objiciat, niſi quod reverà, ac perſuaſus ſentit? Si me noſſes, eum eſſe noſſes, qui circa res naturaleis non modò conatur præjudicia exuere, ſed etiam ſollicitè cavet, ne emergat ex uno, ut ſe, tuo more, in aliud conjiciat. Quippe, quantum vires ingenii patiuntur, ita expendo omnia, ut nitar deprehendere quid in tanta caligine ſimile eſſe vero videatur, aut ex multis ſimilibus quid ſimilius vero appareat: quando & vitæ conſuetudo, & mens ad aſſentiendum prona, nõ videtur pati, quin ſaltem veriſimilitudinem conſectemur. At cùm de ipſa veritate nunquam pronunciem, qui ipſi eruendæ me imparem ſentio; is profectò ſum, qui ne ullam quidem veriſimilitudinem ita ratam habeam, ut non paratiſſimus ſim eam deſerere, ſi occurrerit alia, quæ eſſe videatur majoris momenti. Ex quo fit, ut ſi quando roger de re quapiam ſententiam ferre, aut recuſem, aut teſter me veriſimilitudinem non egredi; aut niſi faciam, ſaltem inſinuem, unde, qui me nôrunt, id teſtatum putent. Sed hæc obiter, ut intelligas qualem apud me perſonam ſuſtineam. Nunc ut eam reſumam, quam voluiſti me objiciendo aſſumere, agnoſco imprimis perſtare te ſemper in illo tuo ratiocinio;

Ille

Ille ſolus, qui Mentem, ut par eſt, abducit à ſenſibus; hoc eſt, qui omnia ſenſibus à ſe percepta reputat falſa; qui ſe ſomniare exiſtimat, qui ſe à Deo decipi, & à maligno Genio deludi credit, ut ſubinde animadvertat ſe eſſe; & rem præciſè cogitantem eſſe; & ſe Ideam Dei habere; & Deum proinde exſiſtere; & ipſum, cùm author ſit claræ, diſtinctæque notitiæ, non eſſe fallacem; ille inquam ſolus exuit præjudicia; certus fit de aliqua re; novit an ſit corpus aliquod in mundo; cognoſcit utrum, & quomodo aliquid ſenſu percipiatur:

Atqui ego ſolus illa præſtiti (Quamvis enim jam antè dictum ſit à multis ad res Metaphyſicas intelligendas mentem à ſenſibus eſſe abducendam; nemo tamen abhuc, quod ſciam, qua ratione id fieri poſſit, oſtenderat; vera autem via, & meo judicio unica ad id præſtandum in ſecunda mea Meditatione continetur, &c.)

Igitur ego ſolus exui præjudicia; certus de aliqua re fio; novi an ſit corpus aliquod in Mundo; cognoſco utrum, & quomodo aliquid ſenſu percipiatur.

Deinde requiro, quo argumento ductus, dicas *oſtendi hîc à me, præjudiciis me tantùm niti, nunquámque illa exuere.* Dicis *me manifeſtè id oſtendere, cùm velim nos in iis, in quibus falſitatem nunquam deteximus, nullam falſitatem ſuſpicari.* Et ubi-nam tamen hoc volo? Nonne quæſtio eſt de notitia, quæ comparatur ſenſibus? Ego verò aſſerui-ne aut ullo modo ſuppoſui nunquam detexiſſe nos falſitatem in hac notitia? Et nonne verba hæc mea fuerunt? *Attamen ubicumque fallacia ſit, negandum non eſt, quin aliqua ſit; ſolúmque difficultas eſt, ſic-ne ſemper aliqua ſit, ut nunquam de rei cujuſpiam ſenſibus perceptæ veritate conſtare poſſit?* Ecquid ergo mihi affingis? At dixi, *conſtare omninò videri, cùm Turrim & propè ſpectamus, & contingimus, certos nos eſſe, quòd ſit quadrata, qui remotiores habueramus anſam judicandi rotundam, vel certè dubitandi, quadratá-ne, àn rotunda, an alterius figuræ eſſet.* Dixi ſanè: at proptereáne dixi nunquam deteχiſſe nos errorem in ſenſu? At dixi *certos nos eſſe quòd quadrata ſit, cùm propè ſpectamus, & contingimus*: Dixi profectò: Et quid prohibuit? An cùm admiſerim nos interdum falli, non licuit admittere nos interdum non falli? An potiùs aſſerendum fuit nos ſemper falli? an-non id æquè vitioſum eſt ac aſſerere nunquam falli? Vrges *me nullam habere rationem exiſtimandi omnia, in quibus error eſſe poteſt, jam olim à me fuiſſe animadverſa, & facilè probari poſſe*

II. *Etſi fallamur aliquando, dum Turrim eminùs ſpectatam judicamus teretem; poſſe tamen non falli nos, dum eam cominus exploramus.*

me in-

me in iis interdum falli, quæ certa eſſe ſic admitto. Ego verò neque exiſtimavi, neque dixi ſive omnia, ſive omni caſu, fuiſſe à me animadverſa; ſed hoc ſuppoſui, caſus eſſe, in quibus evidentia tanta ſit, ut nihil planè animadvertam, quod judicium incertum faciat. Nam cùm v. c. Turrim propè ſpecto, ejúſque quatuor facies partim nudo oculo, partim amuſſi applicita, diſcerno circumquaque, & angulos numero, ſatis animadverſum puto, ut quadratam eſſe potiuſquàm rotundam perſuadear. At quæ-nam, inquies, eſt certitudo, animadverſa eſſe omnia, propter quæ error eſſe poteſt? Imò verò, inquam, quænam certitudo eſſe poteſt non fuiſſe omnia animadverſa? ſiquidem quòd interdum fallar, quando procul ſum, id ſublatum eſt per propinquitatem? At *probari facilè poteſt me interdum falli, cùm ut certum admitto turrim ſic ſpectatam, contactámque eſſe quadratam?* Age igitur, Tu id proba. *Fieri poteſt, ut ſomniem:* hoc nempe eſt unum ex tuis argumentis. Sed ſi ſomniarem, neque tu, neque mortalium ullus probare mihi poſſet, me falli. Aliunde verò tantâ evidentiâ compertum habeo me non dormire, ut meritò ineptus habear, ſi probationem aliam faciliorem requiram, & non tibi uni ſomniandam relinquam, ſi fortaſſis exiſtimas te, cùm iſta obtendis, dormire. *Fieri poteſt, ut Deus me decipiat:* hoc enim eſt tuum aliud argumentum. Sed præterquàm quòd Mens horret audire, Quàm ego ſum certus Deum eſſe, tam certus ſum deceptorem non eſſe; Quare ut non debet venire, ita ne venit quidem in mentem decipi me poſſe à Deo, ut de forma Turris incertus efficiar. *Fieri poteſt, ut deludar à maligno Genio:* hoc enim eſt argumentum tertium. Sed cùm mera ſit hariolatio, adverſus quam pugnat tanta evidentia; cùm ſi Dæmon deludat nos, id ſit ſolummodò in iis, quæ ad ſupernaturalem animæ ſtatum attinent; longè abſum, ut ob carentem fundamento conjecturam, abjiciam notitiam adeò manifeſtam. Vt paucis dicam, hæc argumenta, quibus probari facilè putas falli interdum me in iis, quæ certa eſſe ſic admitto, ejuſmodi mihi videntur, ut ipſa proponere nihil aliud ſit, juxta tuum illud adagium, quàm nodum quærere in ſcirpo. Certè, ſi tu ipſe iis adhuc moveris, adeò ut prope turrim cùm fueris, de ejus forma incertus ſis; Eſto, quocumque modo volueris. Si dicas te certum quidem eſſe, ſed nempe quia argumenta ſolviſti, poſtquam animadvertiſti te eſſe, te rem cogitantem eſſe, habere te Ideam Dei, &c, Ego, qui ante illa tua argumenta propoſita non dubitavi me eſſe, me cogitare, me habere Ideam Dei, &c. tantò

mihi

Digitized by Google

mihi videor eſſe fœlicior, quantò, cùm uterque habeamus eandem certitudinem, ipſe illam ſponte, & ab initio habeo; tu verò non-niſi poſt labores immenſos. Addideram, *ſaltem dubitare non licere, quin res tales appareant, quales apparent*; Et tu excepiſti, *me in viam redire, quòd hoc ipſum in ſecunda Meditatione aſſerueris*. Sed mihi quidem, ut videtur, nihil opus fuit redire in viam, qui è via non exieram. Intelligo autem viam, non quam tu ex tua ſecunda Meditatione ſubindicas, ſed quam jam antè triveram Dubitatione prima in Meditationem tertiam, quámque ipſe veritus es ſubingredi, tum ob allatam illeic cauſſam, tum fortè etiam ne videreris imitari Scepticos, qui exuendi tamen præjudicii perfectiorem Methodum tradunt, & ſequuntur. Quod ſubjicis *quæſtionem fuiſſe de veritate rerum extra nos poſitarum, & me de illa attuliſſe nihil veri*: Dic tu, amabò, ecquid-nam verius de illa eadem attuleris?

DVBITATIO III.

De Capitali Demonſtratione pro Mentis exſiſtentia ſeparatim à corpore, Ex eo, quòd ipſa ſit res cogitans, & corpus res extenſa.

ACcedis conſequenter ad inſtitutum, ſed levi quaſi velitatione. Pergis enim; *Nunc autem poſtquam incipio meipſum, me æquè Authorem originis meliùs noſſe, non quidem omnia quæ habere videor à ſenſibus, puto eſſe temerè admittenda, ſed neque etiam omnia in dubium revocanda*. Bene hoc habet, quanquam & antea idem haud dubiè putaveras. Sequitur, *Et primò quoniam ſcio, omnia quæ clarè & diſtinctè intelligo, talia à Deo fieri poſſe, qualia illa intelligo; ſatis eſt quòd poſſim unam rem abſque altera clarè & diſtinctè intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam: quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni, & non refert à qua potentia id fiat, ut diverſa exiſtimetur*. Ad hoc nihil aliud dicendum eſt, quàm probare te clarum ex obſcuro: ne cauſſer eſſe obſcuritatem in illatione aliquam. Ac non hæreo quidem in eo, quòd probare prius oporteat exſiſtere Deum, & ad quæ potentia ejus ſe extendat, ad oſtendendum facere eum poſſe quicquid tu potes intelligere: quæſierim ſolùm, nonne tu clarè, diſtinctéque intelligis in Triangulo proprietatem illam, quòd majora latera majoribus angulis ſubtendantur, ſeparatim ab alia, quà tres ſimul anguli habentur pares duobus rectis? Et admittis-ne propte-

Digitized by Google

reà Deum ita poſſe illam proprietatem ab hac ſeparare, & ſeorſim ponere, ut Triangulus iſtam & non illam habeat, vel iſta quoque prætereà ſit ſeorſim à Triangulo? Sed ne te heic remorer, quòd hæc ſeparatio parum ad rem faciat, ſubjicis, *Ac proinde ex hoc ipſo quòd ſciam me exſiſtere, quódque interim nihil planè aliud ad naturam, ſive eſſentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc ſolum, quòd ſim res cogitans; rectè concludo meam eſſentiam in hoc uno conſiſtere, quòd ſim res cogitans.* Heic remorarer, ſed vel repetere ſufficit quæ circa meditationem ſecundam dicta ſunt, vel exſpectandum quid inferre velis. Poſtremò enim, *Et quamvis*, inquis, *fortaſſe* (*vel potius, ut poſtmodùm dicam, pro certo*) *habeam corpus, quòd mihi valde arctè conjunctum eſt: quia tamen ex una parte claram, & diſtinctam habeo Ideam mei ipſius, quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa: & ex alia parte diſtinctam Ideam corporis, quatenus eſt tantùm res extenſa, non cogitans: certum eſt me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctam, & abſque illo poſſe exſiſtere.* Videlicet huc properabas? Ergo quia cardo difficultatis heic potiſſimùm vertitur, conſiſtendum nonnihil eſt, ut pateat quî illum ſtabilias. Agitur heic primùm de diſtinctione inter te & corpus. Quod porrò corpus intelligis? Nempe hoc craſſum ex membris conſtans, de quo ſunt haud-dubiè hæc verba, *habeo mihi conjunctum:* &, *certum eſt me à corpore meo eſſe diſtinctam*, &c. Atqui, ô Mens, de hoc corpore non eſt difficultas. Eſſet quidem, ſi objicerem cum pleriſque Philoſophis te eſſe ἐντελέχειαν perfectionem, actum, formam, ſpeciem, & ut vulgari modo loquar, modum corporis: quippe illi non magis te ab iſto corpore diſtinctam, ſeparabilémque agnoſcunt, quàm figuram, modúmve alium: ídque ſeu ſis anima tota, ſeu ſis præterea etiam νοῦς δυνάμει, νοῦς παθητικὸς, intellectus poſſibilis, ſeu paſſibilis, ut loquuntur. Sed agere placet tecum liberaliùs, te nimirum conſiderando ut νοῦν ποιητικὸν intellectum agentem, imò & χωριστὸν ſeparabilem: tametſi alia, qua illi, ratione. Cùm illi enim iſtum ſtatuerent omnibus hominibus (niſi potiùs rebus) communem, præſtantémq; intellectui poſſibili, ut intelligat, eadem prorſus ratione ac neceſſitate, qua lux præſtat oculo ut videat; (unde ſolari lumini comparare ſoliti erant, ſpectaréque proinde ipſum, ut advenientem extrinſecus) ipſe te potiùs conſidero (nam & tu quoque id bene vis) ut intellectum quendam ſpecialem, qui domineris in corpore. Repeto autem difficultatem non eſſe, ſis-ne ſeparabilis an non, ab hoc corpore; (unde & paulò antè innuebam non fuiſſe neceſſarium recur-

recurrere ad Dei potentiam, quâ illa ſint ſeparabilia, quæ ſeparatim intelligis) ſed de corpore, quod ipſamet ſis: quaſi poſſis ipſa eſſe tenue corpus, intra craſſum iſtud diffuſum, aut in ejus parte ſedem obtinens. Cæterum nondum feciſti fidem eſſe te aliquid purè incorporeum. Et cùm in ſecunda Meditatione enunciaſſes te eſſe non ventum, non ignem, non vaporem, non halitum, admonita profectò es, id ſine probatione fuiſſe enunciatum. Dicebas te de iſtis rebus illeic loci non diſputare: at deinceps non diſputaſti, neque ulla ratione probaſti non eſſe te corpus hujuſcemodi. Spes erat, ut heic id præſtares: &, ſi quid tamen diſputas, ſi quid probas; diſputas & probas te non eſſe craſſum corpus hoc, de quo, ut jam dixi, non eſt difficultas.

RESPONSIO.

Non hic hæreo in iis quæ tædiosè ſæpe repetiiſti; me quædam non probaſſe, quæ tamen demonſtravi: me egiſſe de craſſo tantùm corpore, cùm tamen egi de quolibet etiam quàm maximè ſubtili, & talia. Quid enim iſtiuſmodi affirmationibus nulla ratione fulcitis opponi debet aliud quàm negatio? Sed obiter tamen vellem ſcire quo argumento probes, me potiùs de craſſo corpore, quàm de ſubtili egiſſe? Nempe quia dixi, habeo mihi conjunctum, & certum eſt me à corpore meo eſſe diſtinctam; *quæ verba non video cur non æquè ſubtili ac craſſo corpori conveniant, nec puto præter te quemquam videre. Cæterum in 2 Meditatione fidem feci mentem intelligi poſſe ut ſubſtantiam exſiſtentem, etſi nihil intelligamus exſiſtere quod ſit ventus, vel ignis, vel vapor, vel halitus, vel quodvis aliud corpus, quantumvis ſubtile & tenue; an verò in rei veritate ab omni corpore eſſet diverſa, dixi me ibi non diſputare: hic autem de eo ipſo diſputavi, & demonſtravi. Tu verò quæſtionem de eo quod poteſt intelligi, cum quæſtione de eo quod revera eſt confundendo, nihil horum te intellexiſſe teſtaris.*

I. *Sponte revelari diſſimulatum paralogiſmum, de ſeparatione rerum ex ſeparatione conceptuum: Falsò aſſumi ut demonſtratum, poſſe Deum quicquid à quoquam clarè, diſtinctéque intelligitur.*

INSTANTIA.

INcipiendum heic ab extremis verbis, quibus ais *teſtari me, nihil me horum intellexiſſe, confundendo quæſtionem de eo, quod poteſt intelligi, cum quæſtione de eo, quod reverà eſt.* Profectò enim admiratione digna eſt ſecuritas tua, cùm paralogiſmum propalas, quem diſſimulatum exoptas; ac dicis me confundere, quæ te confudiſſe

 perpe-

Digitized by Google

perpetuò ſum queſtus. Nam paralogiſmum quidem eſſe, *Ea quæ intelliguntur ſeparatis conceptibus, eſſe propterea ſeparata reipsâ*, pluſquàm conſtanter objectum eſt; Et confudiſſe te, ſeu pro eodem habuiſſe ea, quæ ſeparatim poſſunt intelligi, cum iis, quæ reverâ ſeparata ſunt, nihil eſt frequentius repetitum. Quid enim? Nonne quæſtio eſt, *Vtrum Mens ſit ſimul Cogitans, & Extenſa?* Ipſe fingo me dubitare, & animi gratiâ affirmativam partem defendo: Tu probaturus negativam, argumentaris *Rem Cogitantem poſſe intelligi, non cogitata extenſione, veluti etiam rem Extenſam non intellecta Cogitatione: Igitur & rem Cogitantem eſſe reverâ ſine Extenſione, ſeu Mentem, quæ eſt res cogitans, eſſe reipsâ ſimul extenſam.* Repono ego Paralogiſmum eſſe, quod quæcumque poſſumus intelligere diſtinctis, ſeu ſeparatis conceptibus, non ſint propterea diſtincta, ſeu ſeparata, (aut, ſi mavis, ſeparabilia) reipsâ; & exemplum affero de duabus Trianguli proprietatibus, quæ ſeparatim intellectæ, non ſunt tamen ſeu à ſe mutuò, ſeu à Triangulo reipſa ſeparabiles. Tu inſtas, ac vis eſſe idem poſſe intelligi, & reverâ eſſe; Ego perſto eſſe diverſa: Tu confundis, ego diſtinguo: Et ecce tamen tua verba ſunt, *me nihil intelligere, quia quæſtionem de eo, quod poteſt intelligi, cum quæſtione de eo, quod reverâ eſt, confundam.* Quæſo uter noſtrum id faciat? Sed nimirùm exiſtimaſti hoc ſupercilio prætergrediendum, ut facto quaſi fuco difficultas lateret, quam non es auſus attingere. Sic elabendum eſſe putaſti, cùm, ut priora verba reſumam, dixiſti ſolùm *te non hærere in iis quæ tædiosè ſæpe repetii, Te quædam non probaſſe, quæ tamen demonſtraveris.* Nempe quaſi te iſtud præloquuto, nemo fuerit requiſiturus, ubi-nam, aut quo argumento demonſtraveris non modò *exſiſtere Deum*; ſed etiam, (quod planè ante iſtum locum neque petieram, neque repetieram) *ad quæ potentia Dei ſe extendat, ut oſtenderes facere Deum poſſe quicquid tu poſſes intelligere.* Et agnoſco quidem id eſſe tædioſum; ſed tibi nempe, cui aliquid ſemel dixiſſe eſt demonſtraſſe; qui contradictionis impatiens, non debere neminem putas tibi aliquid aſſerenti illicò acquieſcere; & quidlibet, quomodocumque probaveris, pro demonſtrato habere. Nihil heic opus repetere imbecillitatem rationum, quibus tam ſecurè exiſtimas te, Deum exſiſtere, demonſtraſſe; Obſervo ſolùm te initio hujus ſextæ Meditationis occaſionem captaſſe commiſcendi illa verba, *Non enim dubium eſt, quin Deus ſit capax ea omnia efficiendi, quæ ego percipiendi ſum capax: nihilque unquam ab illo fieri non poſſe judicavi, niſi propter hoc, quod illud à me diſtinctè*

Digitized by Google

diſtinctè percipi repugnaret. Quorſum id verò? Nempe ut poſteà ſubaudiretur, quaſi demonſtratum & non amplius demonſtrandum Principium, cùm hoc articulo diceres, *Scio omnia, quæ clarè, & diſtinctè intelligo, talia à Deo fieri poſſe, qualia illa intelligo.* Et quæſo tamen quomodo demonſtraſti: Neque enim aut ea de re aliquid anteà dixeras, aut illeic loci quid ampliùs habes? An-non id Effatum uſurpas ut principium, quo rerum materialium exſiſtentiam poſſibilem probes; ad hoc enim facit cauſſalis particula *enim*; non verò deducis tanquam concluſionem factæ à te demonſtrationis? Ecquid ergo tædioſum eſt, quod objicitur probari debuiſſe ad quæ potentia DEI ſe extendat; & demonſtrari facere eum poſſe quicquid diſtinctè percipitur à te? An fortè dices ipſum Effatum poſteriore ſui parte demonſtrare priorem? Si dicas; tametſi utraque pars mera ſit enunciatio, conficiatur ergo ratiocinium hac forma;

> *Si ego judicem aliquid fieri à Deo non poſſe, propterea quòd illud à me diſtinctè percipi repugnet; Deus eſt capax efficiendi ea omnia, quæ ego ſic percipiendi ſum capax:*
>
> *Atqui ego judico aliquid fieri à Deo non poſſe, propterea quod illud à me diſtinctè percipi repugnat:*
>
> *Igitur Deus eſt capax efficiendi ea omnia, quæ ego ſic percipiendi ſum capax.*

Quæſo, an tuum judicium, tuáque perceptio ſit regula eorum, quæ Deus poteſt, aut non poteſt; atque idcircò haberi debeat pro inconcuſſo principio, quod uſurpandum illi ſit, qui volet demonſtrare Deum aliquid poſſe, vel non poſſe? An dices debere unumquemque, tui inſtar, ſuam perceptionem conſulere, propriúmque judicium audire? Si facias, Ergo ad regulam remittes pluſquam Leſbiam, & declarabis rationes tuas tibi ipſi quidem; at non cæteris demonſtrationes eſſe. Et certè quæ heic diſſeruntur de divina potentia, cùm naturæ excedunt lumen, longè aberis, ut admittas, illam perceptionem, illúdque judicium, quod ſe habere teſtabuntur Philoſophi Ethnici, naturæ ducti lumine, & demonſtrationis percipiendæ capaces. Verùm hac de re poſteriùs nonnulla.

II. *Verè objectum fuiſſe Demonſtrationis verba intelligi de corpore craſſo, & ex membris conſtante; non de tenui, aut quolibet.*

Ecce enim tu heic præſertim hæres circa id quod dixi te hoc loco de diſtinctione Mentis, & corporis agentem intelligere craſſum hoc, ſive ex membris conſtans corpus. Quæris quippe, *Quo argumento probem egiſſe te potiùs de craſſo, quàm de ſubtili corpore?* Quanquam quærere nihil eſt neceſſe, cùm argumentum perſpicuum ſint ipſiſſima

Digitized by Google

ma illa tua verba, quibus ſub nomine tuæ Mentis, ſive animæ ita loqueris: *Et quamvis fortaſſe (vel potiùs, ut poſtmodùm dicam pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arctè conjunctum eſt; quia tamen ex una parte*, &c. ac ſtatim, *certum eſt me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctam, & abſque illo poſſe exſiſtere. At*, inquis, *hæc verba non video, cur non æquè ſubtili, ac craſſo corpori conveniant, nec puto præter te quemquam videre.* Mirum dictu eſt, quàm te cautè geras, cùm neque ais, neque negas te de craſſo heic agere; dicíſque ſolùm neque te, neque alium quenquam præter me videre, cur de craſſo potiùs, quàm ſubtili loquaris. Ac de te quidem non contendo, qui licèt millies agnoſceres, ne ſemel tamen fatereris. Verùm, quod ſpectat ad cæteros, neminem jubeo attendere, qui idem, quod ego, non videat. Et certè, cùm ſit difficultas, utrum Mens, ſive anima exſiſtere poſſit ſine corpore, atque adeò moriente corpore perſeveret immortalis; ecquis pervideat aliud corpus heic intelligi, quàm craſſum hoc, & ex membris conſtans? Nempe cùm etiam multi Patrum exiſtimàrint animam ſeu mentem eſſe tenue corpus; adhuc tamen requiſierunt, an ſupereſſet immortalis cùm ſepararetur à corpore, craſſo nempe hoc, ſeu membris conſtante; ídq; quoniam ſive corporea, ſive incorporea ſecundùm ſe ſit, quæſtio eſt, num ſic diſtinguatur à craſſo hoc corpore, ut ipſo ſoluto, inexſoluta permaneat. Quin-etiam agnoſco doctum illum virum, qui locum ante me expendit, idem pervidiſſe, cùm ſic eſt effatus; *Hactenus de reali Mentis noſtræ a corpore diſtinctione. Cùm verò V. C. demonſtrandam ſuſceperit animorum immortalitatem, meritò quæri poſſit, an ex ea ſeparatione evidenter ſequatur. In vulgaris enim Philoſophiæ principiis id minimè ſequitur; cùm vulgò velint Brutorum animas ab illorum corporibus eſſe diſtinctas, quæ tamen cum illis intereant.* Sanè heic & hominis corpus & Brutorum corpora cum eo comparata, intelliguntur potiùs craſſa hæc, & ex membris conſtantia, quàm ulla ſubtilia. Tu etiam cùm ſic reſpondiſti; *Veruntamen non inficior arctam illam Mentis cum corpore conjunctionem, quam ſenſibus aſſiduè experimur, in cauſſa eſſe, cur realem ejus ab ipſo diſtinctionem non ſine attenta meditatione advertamus.* Tu, inquam, nonne corpus hoc craſſum; in quo nimirum ſenſus ſunt, potiuſquam ſubtile, es interpretatus? Sed ad locum ipſum ut redeam, Prætereo primùm te in illo intelligere idem corpus, de quo paullò ante dixeras, *Non etiam ſine ratione corpus illud, quod ſpeciali quodam jure meum appellabam, magis ad me pertinere arbirabar*, &c. Id porrò fuit, non ſubtile, de quo nulla mentio, ſed craſſum, & ex membris conſtans, in

in quo nempe ſenſus, dolor, fames,&c. *Adnoto ſolùm illa verba, Fortaſſe (vel potius, ut poſtmodùm dicam, pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arctè conjunctum* eſt, &c. clarum facere de quonam loquaris. Nam ſi es loquutus de ſubtili, potiùs quàm de craſſo, vel ſaltem æquè de utroque, Oſtende vel unicum locum, in quo deinceps dixeris *te pro certo habere corpus tibi valde arctè conjunctum*, quod de ſubtili vel potiùs, vel æquè intelligatur; ut ego varia proferam in quibus vel ſolùm vel potiùs de craſſo? Scilicet dicis poſtmodùm, *Nihil autem eſt, quod me iſta natura magis expreſſe doceat, quàm quòd habeam corpus, cui malè eſt, cùm dolorem ſentio; quod cibo, vel potu indiget, cùm famem, aut ſitim patior*, ac ſtatim, *me non tantùm adeſſe meo corpori, ut nauta adeſt navigio, ſed illi arctiſſimè eſſe conjunctum, & quaſi permixtum, adeò ut unum quid cum illo componam; alioquin enim cùm corpus læditur, ego qui nihil aliud ſum, quàm res cogitans, non ſentirem idcircò dolorem*, &c. Et paullò poſt, *Certum eſt meum corpus, ſive potiùs me totum, quatenus ex corpore, & mente ſum compoſitus, variis commodis, & incommodis à circumjacentibus corporibus affici poſſe.* Et rurſus, *In hac enim complexione multa continentur, quæ ad mentem ſolam pertinent, ut quòd percipiam id, quod factum eſt, infectum eſſe non poſſe; & reliqua omnia, quæ lumine naturali ſunt nota; multa etiam, quæ ad ſolum corpus ſpectant, ut quod deorſum cadat, & ſimilia.* Cùm illo igitur loco receperis *dicturum te poſtmodùm habere te pro certo corpus tibi valde arctè conjunctum*; & corpus, quod te *poſtmodùm pro certo habere dixiſti*, non aliud ſit, quàm *craſſum hoc, & ex membris conſtans*, ut ex verbis recitatis manifeſtè intelligitur; An non meritò dixi te, ſi quicquam probares, aut concluderes, probare, & concludere de craſſo hoc, & ex membris conſtante?

III. *Etſi ex ſecunda Meditatione colligatur mentem* concipi *ut ſubſtantiam, ſeu rem exſiſtentem per ſe; non colligi tamen* eſſe *ipſam propterea ſubſtantiam, ſive rem per ſe exſiſtentem.*

Sed eſto; non intellexeris ſolum, aut præcipuè craſſum hoc, & ex membris conſtans; qualénam ergo intellexiſti aut ſolum, aut præcipuè, aut niſi præcipuè, ſaltem ex æquo, cùm dixiſti te, ſive Mentem tuam *habere pro certo, corpus valde arctè conjunctum*, & à quo probes, atque concludas *mentem ita eſſe diſtinctam, ut abſque illo poſſit exſiſtere?* Neceſſe eſt ſanè id dicas aut aërem, aut ventum, aut ſpiritum, aut halitum, aut vaporem, aut ignem, aut aliud hujuſcemodi. Sunt igitur Mens, & tenue hoc corpus quidpiam valde arctè connexum, & à craſſo hoc, membríſque conſtante corpore diſtinctum. Ergo id connexum hujuſmodi eſt, quale objeci poſſe Mentem, ſive animam concipi, adeò proinde ut poſſit corpus, ſubſtantia, Res cogitans dici. Quare & quæſtio ſupereſt, an Mens

ſit ip-

ſit ipſum tenue corpus, quod cogitandi capax ſit; an verò quidpiam diſtinctum ſit, ſeparabiléque ab illo. Defendente te hoc poſterius; objeci non feciſſe te quam fueras pollicitus fidem. Reſpondes jam te in ſecunda Meditatione fidem feciſſe, *Mentem intelligi poſſe ut ſubſtantiam exſiſtentem, etſi nihil intelligamus exſiſtere, quod ſit ventus, vel ignis, vel vapor, vel halitus, vel quodvis aliud corpus, quantumvis ſubtile, & tenue.* Sed imprimis falſum eſt te hujus rei fidem feciſſe; Nam ne propoſitum quidem fuit, *eſſe te ſubſtantiam exſiſtentem*; ſed ſolùm eſſe rem cogitantem præciſè; quod etiam ſuo loco admonui, & hoc ipſo repetii fuiſſe à te ſimpliciter, & ſine probatione enunciatum. Et conceſſi quidem poſſe Mentem intelligi, ſeu conſiderari, ut rem cogitantem præciſè; ſed ab initio uſque conceſſum non fuit, non eſſe te propterea tenuem aliquem aërem iſtis membris infuſum; non ventum, non ignem, non vaporem, &c. Quippe cùm aliud ſit ſpectari præciſè ut tale, & eſſe duntaxat id, quod per præciſionem intelligitur. Poteſt enim homo, ex. gr. ſpectari præciſè *ut rationalis*; at quia in illo ſtatu præciſionis per intellectum factæ intelligitur ſolùm *ut rationalis*, vitioſa erit conſequutio; ſi inferatur *non eſſe illum animal*; quemadmodum ſi eodem ſpectato præciſè *ut eſt animal*, inferatur *non eſſe rationalem*. Deinde eſſe poterunt, qui tibi concedant Mentem eſſe rem cogitantem & non propterea tamen concedant eſſe ſubſtantiam ſeu cogitantem, ſeu exſiſtentem; Quippe tueri poterunt talem rem eſſe Facultatem, quæ ſpectari poſſit preciſè ut facultas; & ut cogitans eſt; non cogitatâ ſubſtantiâ, neque conditione ſubſtantiæ, cui ineſt. Sed ut concedatur & eſſe ſubſtantiam, & intelligi ut ſubſtantiam, eámque exſiſtentem, &, ut hoc adjiciam, per ſe exſiſtentem: hæc eſt tamen præciſio, ſive hic præciſionis ſtatus, in quo alius animæ gradus non intelligitur, quàm ſubſtantiæ. Quare, *ut homine ſpectato, tanquam animali*, ſeu ſentiente corpore, præciſio, ſive ſtatus eſt, in quo non attenditur *neque rationalis, neque irrationalis gradus*; ita Mente ſpectata *ut ſubſtantiâ, ſeu exſiſtente per ſe re*, præciſio, ſive ſtatus eſt, in quo *neque corporeus, neque incorporeus attenditur gradus.* Ac proinde, cùm ais *Mentem intelligi poſſe ut ſubſtantiam, etſi intelligamus nihil exſiſtere, quod ſit corpus*, concedi profectò id poteſt; ſed debes tu quoque concedere, *poſſe Mentem intelligi, ut ſubſtantiam etſi nihil intelligamus exſiſtere, quod ſit incorporeum.* Par enim eſt ratio; Nam alioquin (ut conſtat) non eſſet præciſio, ſed conſideratio generis cum alterutra differentia, ſcilicet con-

Digitized by Google

contra ſuppoſitionem. Et tu ſanè agnoſcis præcidiſſe te ab utroque gradu, hoc eſt non modò corporeo, ſed etiam incorporeo, his verbis, *An verò in rei veritate ab omni corpore eſſet diverſa, dixi me ibi non diſputare*. Itaque ex tota ſecunda Meditatione nihil aliud habetur, quàm Mentem, ſive animam intelligi poſſe præciſè ut ſubſtantiam, ſeu rem exſiſtentem per ſe: Hócque fuit, quaſi principium, quod deinceps quaſi *dormire* permiſſum, dum ad alia excurreres, in ſexta demum Meditatione *excitaveris*, Pergis ſcilicet, *Hîc autem de eo ipſo diſputavi, & demonſtravi.*

Cæterùm quænam tua fuerit diſputatio, ac demonſtratio, ex tuo contextu intelligi licet. Cùm enim ab initio uſque ſextæ hujus Meditationis viſus fueris diſputationem hac de re inſtituere, ob poſitum illud, quod paulò antè recitatum eſt, de potentia Dei principium, ac deinceps ea, quæ de Imaginatione, ac ſenſu ſunt commemorata interpoſueris; tum denique demonſtrationem texère hoc loco voluiſti. Quomodo verò? Certè eâ formâ, quæ perturbatiſſima videatur. Ita enim exorſus es, *Quoniam ſcio omnia, quæ clarè, & diſtinctè intelligo, talia à Deo fieri poſſe, qualia illa intelligo*; Quæ cauſſalis fuit propoſitio, & quaſi antecedens, ex quo deduxiſti iſtud conſequens, *Satis eſt, quòd poſſim unam rem abſque altera clarè, & diſtinctè intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam*; cùm videretur potiùs inferendum, *Satis eſſe quòd poſſes intelligere duas quaſdam res eſſe diverſas*, (quod quidem fieret intelligendo clarè & diſtinctè unam, abſque altera) *ut certus eſſes poſſe Deum illas diverſas facere*. Sequitur, *Quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni, & non refert à qua potentia id fiat, ut diverſa exiſtimetur.* Quæ propoſitio rurſus eſt cauſſalis, & vel cum priore præmittenda fuit, vel prior illa fuit poſtponenda ſimul cum hac, ne conſequens inter duas cauſſaleis veluti ſtrangularetur; aut ſaltem duplex antecedens, duplex conſequens diſtinguendum fuit, ut intelligi poſſet illa dici à te diverſa, quæ ſeorſim poni ſeu divinâ, ſeu quavis aliâ potentiâ poſſunt. Inferſ conſequenter hoc modo, *Ac proinde ex hoc ipſo, quòd ſciam me exſiſtere, quódque interim nihil planè aliud ad naturam, ſive eſſentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc ſolùm, quòd ſim res cogitans, rectè concludo meam eſſentiam in hoc uno conſiſtere, quòd ſim res cogitans.* At cùm Enthymema integrum heic ſtatuas, quonam modo ipſum ex iis, quæ præcedunt, deducis? Sed nempe voluiſti id intendere ex ſecunda Meditatione, ut efficeretur quaſi membrum generalis Propoſitionis in demonſtrativo tuo Syllogiſmo; cùm tamen transferri

IV. *Demonſtratio perturbatè propoſita reducitur in ſyllogiſticam formam.*

Digitized by Google

ferri in Aſſumptionem debuerit, ut ipſa duas parteis habente, alterā de Mente, alteram de corpore, efficeretur probatio prioris. Pergis, *Et quamvis fortaſſe (vel potiùs, ut poſt-modùm dicam, pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arctè conjunctum eſt*; Hic autē eſt veluti apparatus ad Aſſumptionem, quæ hiſce verbis continetur, *Quia tamen ex una parte claram, & diſtinctam habeo Ideam meiipſius, quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa; & ex alia parte diſtinctam Ideam corporis, quatenus eſt tantùm res extenſa, non cogitans*; Tum verò demùm ſequitur Concluſio his verbis comprehenſa, *Certum eſt me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctam & abſque illo poſſe exſiſtere*. Atque iſta quidem eſt tua demonſtratio, cujus quod ſit robur, ut meliùs innoteſcat, videtur poſſe Syllogiſmus in hunc modum conſtitui;

Vt certus ſim ex duabus rebus unam eſſe ab altera diverſam, ſatis eſt, ut poſſim unam abſque altera clarè & diſtinctè intelligere; Quoniam ſcio omnia, quæ clarè & diſtinctè intelligo talia à Deo fieri poſſe, qualia illa intelligo; & poteſt una illarum rerum ſaltem à Deo ſeorſim poni, neque refert à qua potentia id fiat, ut diverſa exiſtimetur;

Atqui quamvis fortaſſe (vel potiùs, ut poſtmodùm dicam, pro certo) habeā corpus, quod mihi valde arctè conjunctum eſt, nihilominùs ex una parte, claram, & diſtinctam habeo Ideam mei ipſius, quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa (quia ex hoc ipſo, quòd ſciam me exſiſtere, quòdq; interim nihil planè aliud ad naturam, ſive eſſentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc ſolùm, quòd ſim res cogitans, rectè concludo meā eſſentiam in hoc uno conſiſtere, quòd ſim res cogitans) & ex alia parte habeo diſtinctam Ideā corporis, quatenus eſt tantùm res extenſa, nō cogitans:

Igitur certum eſt me à corpore meo revera eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exſiſtere.

V. *Vitioſus demonſtrandi modus, ex eo, quòd quis dicit ſe inſeipſo experiri. Paralogiſmum heic repeti, qui fuit inculcatus in Meditatione II, de ſeparabilitate rerum ex ſeparabilitate conceptuum.*

Si aliquid ad formam deſit, ſi eadem verba in propoſitione, in aſſumptione, in concluſione non reperiuntur, non alium, quàm teipſum accuſa. Ad Materiam ipſam quod ſpectat, Repetendum imprimis eſt, cùm hanc, quam vocas Demonſtrationem penes te ipſum peragas; cùm de te duntaxat loquaris; cùm ipſe de te tibi ipſi ſpondeas, invidendum quidem non eſſe, ſi cùm teſteris omnia tibi adeò clarè, & diſtinctè intelligi, teſteris etiam omnia tibi adeò clarè, atque diſtinctè demonſtrari. Enimverò cùm ita ſit; non eſt tamen cur ſtomacheris, niſi cæteri hominum eadem ſibi ipſis demonſtrata putent, cùm tu eos nempe non alloquaris, ut ipſos erudias.

dias.

Digitized by Google

dias, ſed recites ſolùm quid tibi contingat, dum tacitus ratiocinaris. Certè cùm res aliis demonſtrandæ ſunt, alia methodo videtur agendum. Nam, quòd te in exemplum proponas, ut alii imitentur te, hoc eſt illis oſtendere quæ principia te ad perſuaſionem coëgerint; non quæ cogere alios poſſint; ac exigere, ut ſi aliqua non videantur ſatis roboris habere ex ſe, ex tuæ perſuaſionis exemplo accipiant, fiátque ex tua authoritate præjudicium. Legitima Methodus eſt, quæ ad hominem inſtituitur, quæque principia, cujuſmodi ſunt poponere ſimpliciter, & ut ſe habent, non erubeſcit. Quippe ut veritas ſeipſà amabilis eſt, neque fucum quærit; ità Demonſtratio, qua agnoſcitur, quò ſimplicior eſt, denudatiórque ambagibus, eò magis eſt præferenda. Deinde, quia non contentus feciſſe te tibi tua methodo fidem, contendis eandem fidem debere cæteris mortalibus fieri, qui eodem tecum ratiocinio uſi fuerint; idcircò repetendum quidem foret debuiſſe te ergo ratiocinari ſolidiùs, & uſurpare principia, qualia ad germanam Demonſtrationem exiguntur; verùm repetenda non ſunt, quæ huc uſque allata ſunt, ut qua principiorum imbecillitate tua ratiocinia niterentur, pateret. Heinc eſt cur non videatur jam immorandum circa ea omnia, quæ propoſita abs te Demonſtratio complectitur; ſufficiátque attingere, quod ex Meditatione ſecunda remiſſum in hunc locum fuit. Nempe & illeic notavimus abduci te hoc ratiocinio;

Illa ſunt reipſà diſtincta, quæ ego diſtinctis conceptibus conſidero:
Atqui ſubſtantiam cogitantem, & ſubſtantiam corpoream diſtinctis conceptibus conſidero:
Igitur ſubſtantia cogitans, & ſubſtantia corporea ſunt inter ſe reipſà diſtinctæ.

Quæ ratiocinatio ab ea, quæ eſt hujus loci nō differt. Nam licèt in hujus Propoſitione *Diverſitatis* voce utaris, in Concluſione *diſtinctionis,* excipies tamen velle te idem utraque voce ſignificare; Et tametſi propoſitioni hanc probationem adhibeas, *Quoniam ſcio omnia, quæ clarè, & diſtinctè intelligo, talia à Deo fieri poſſe, qualia illa intelligo*, &c. id videtur nihilominùs pro inſtituto ſupervacaneum. Etenim, aut potentia Dei, ad quam confugis, eſt abſoluta, ſeu qua Deus operatur aliquid ſupra naturæ ordinem, cujuſmodi ſunt, quæ ſolemus appellare miracula; aut ordinaria, ſeu qua Deus juxta naturæ ordinem agit, cooperando, & concurrendo, tanquam cauſſa univerſalis cum quibuſlibet ſingularibus. Et ſi ad abſolutam quidem; præter inſtitutum id facis, qui demonſtrationem, hoc eſt rationem na-

Digitized by Google

turalem pollicitus, ad ſupernaturale argumentum recurris, & non Philoſophum, ſed Theologum agis. Neque eſt cur præoccupes, *Nihil referre, à qua potentia res una ſeorſim ab alia ponatur, ut diverſa exiſtimetur:* Nam non refert quidem à qua potentia id fiat, ut diverſa exiſtimetur; ſed refert ſanè à qua fiat, ut demonſtretur. Quippe ſi fiat à ſupernaturali, cadet quidem in exiſtimationem, ſeu fidem ſupernaturalem; at non cadet tamen in demonſtrationem, ſeu perſuaſionem naturalem. Sin confugis ad ordinariam, rem inſtituto inutilem facis: quoniam potentia Dei ordinaria nihil inſolitum molitur, & res omneis, quales in ſe ſunt, ſi ſeparatæ, ſeparatas; ſi ſeparabiles, ſeparabileis; ſi inſeparabiles, inſeparabileis ſinit: neque poteſt magis in argumentum ſeparabilitatis, aut inſeparabilitatis aſſumi, quàm poteſt aſſumi ipſamet naturalis potentia, ſecundùm quam una res ab alia ſeparabilis, aut inſeparabilis eſt. Ex quo fit, ut cùm ad effectum naturalis ſeparationis duæ cauſſæ concurrant, nempe ordinaria, ac generalis Dei, & naturalis, ac particularis rei; & aliunde illa huic commenſuretur, determinetúrque, & innoteſcat per ipſam; fit inquam, ut ſi naturalis cognoſcatur; fruſtrà recurratur ad ordinariam, quæ nihil amplius contineat, &, ſi quid manifeſtetur, per illam ſolam manifeſtetur. Si ignoretur; fruſtra adhuc ad ordinariam recurratur, quæ ignoretur ipſa quoque, & dici qualis ſit, aut ad quid ſe extendat, non poſſit.

VI. *Ex reſponſis ad alios colligi, quid ad objectum de duabus Trianguli proprietatibus, quæ concipi quidem, ſed exſiſtere tamen ſeparatim non poſſint, reſponderi potuerit.*

Veruntamen, ut concedatur licuiſſe tibi demonſtraturo, utramlibet Dei potentiam pro argumento uſurpare; Age, cùm Theologi admittant eſſe aliqua inter ſe diſtincta, quæ ſeparari tamen, ac ſeorſim poni neutrâ potentiâ valeant, quod-nam tu adhibes Criterium, ut quæ ſeparabilia ſunt, ab inſeparabilibus diſcernas? *Vt certus ſim,* inquis, *unam rem eſſe ab altera diverſam, ſatis eſt, quòd poſſim unam abſque altera, clarè, & diſtinctè intelligere.* Hac de cauſſa ego oppoſueram *duas Trianguli proprietates*, quarum una poſſit ſine alia clarè, & diſtinctè intelligi, cùm ſic diverſa tamen non ſit, ut juxta tuam interpretationem *poni ſeorſim* ab illa poſſit. Tu ad hoc nihil reſpondiſti. Et venerat quidem in Mentem exemplum illud *de Iuſtitia, & Miſericordia in Deo*, quod obſervavi deinceps fuiſſe à Theologo docto objectum; ſed conſultò tamen abſtinendum duxeram ab exemplo Theologico; ne, quia, tametſi Theologicè agens videri volebas Philoſophicè agere, conqueri poſſes te extra fineis Philoſophicos traduci; ac idem egi, quod deinceps quoque egiſſe alium deprehendi, dum uſurpavit *duas proprietates Trianguli inſcripti ſemicirculo*,

culo, nempe *eſſe Rectangulum, & habere baſin, cujus quadratum ſit crurum quadratis æquale*. Cùm tu verò ad utrumque aliquid reſponderis,& videatur poſſe reſponſio ad meum exemplum accommodari, Age,quid dixiſti ad Primum? Nempe agnoviſti imprimis *Diſtinctionem duplicem; unam formalem, ſeu modalem, quam cenſuiſti eſſe inter entia incompleta, in quibus ſufficit, ut unum ab alio diſtinctè & ſeorſim concipiatur per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis: alteram realem, quam cenſuiſti eſſe inter entia completa, quæ ita diſtinctè, & ſeorſim concipiuntur, ut unumquodque tanquam Ens per ſe, & ab omni alio diverſum intelligatur*. Deinde afferendo exemplum ſubjunxiſti; *Ita inter figuram, & motum ejuſdem corporis diſtinctio eſt formalis, poſſúmque optimè motum intelligere abſque figura, & figuram abſque motu, & utrumque abſtrahendo à corpore: ſed non poſſum tamen completè intelligere motum abſque re, in qua ſit motus, nec figuram etiam abſque re, in qua ſit figura; nec denique fingere motum eſſe in re, in qua figura eſſe non poſſit, vel figuram in re motus incapace*. Tertiò exemplum objectionis ita proinde es interpretatus, *Nec eodem modo Iuſtitiam abſque juſto, vel miſericordiam abſque miſericorde intelligo; nec fingere licet illum eundem, qui eſt juſtus, non eſſe miſericordem*. Denique dixiſti idem non eſſe de Mente,& corpore, verùm de hoc poſteà. Quid ad Secundum? Nempe verba tua ſunt, Primò, *Quamvis fortè Triangulus ſumi poſſit in concreto pro ſubſtantia figuram habente triangularem: Certè Proprietas habendi quadratum baſis æquale quadratis laterum, non eſt ſubſtantia, nec proinde unumquodque ex his duobus poteſt intelligi, ut res completa, & nec poteſt quidem res vocari, eo ſenſu, quo dixi ſatis eſſe, quòd poſſim unam rem (nempe rem completam) abſque altera intelligere*, &c. Secundò, *Quamvis clarè & diſtinctè poſſimus intelligere Triangulum in ſemicirculo eſſe rectangulum, abſque eo, quòd advertamus ejus baſis quadratum æquale eſſe quadratis laterum; non tamen ita poſſumus clarè intelligere Triangulum, in quo baſis quadratum ſit æquale quadratis laterum; quin ſimul advertamus eſſe rectangulum*. Tertiò, *Quamvis conceptus Trianguli ſemicirculo inſcripti talis haberi poſſit, ut in eo æqualitas inter quadratum baſis, & quadrata laterum non contineatur; non poteſt tamen haberi talis, ut nulla proportio inter baſis quadratum, & quadrata laterum ad hunc Triangulum pertinere intelligatur; ac proinde quandiu ignoratur qualis ſit iſta proportio, nulla de eo poteſt negari, niſi quam clarè intelligamus ad ipſum non pertinere; quod de proportione æqualitatis nunquam poteſt intelligi*. Agnoſco ex his quid potueris ad meum Exemplum reſpondere; Nempe, *illas duas proprietates non eſſe*

duas res, ſive ſubſtantias, ſive duo entia completa, cujuſmodi tu in Propoſitione intellexiſti; quare & poſſe quidem unam ſine altera optimè, ſeu clarè diſtinctéque intelligi; ſed non tamen completè abſque corpore, in quo Triangulum ſit; Et cùm ſit proinde inter illas formalis ſolùm diſtinctio, mirum non eſſe, ſi neutra ſine altera, Trianguloque ipſo, aut triangulari corpore exſiſtere poſſit.

VII. *Quæſtionem malè inſtitutam. Non quæri an duæ completæ ſubſtantiæ ſint ſeparabiles; ſed an duo quædam ſeparatim intellecta ſint duæ completæ ſubſtantiæ?*

Sed Imprimis, videtur res eſſe conſideratu digna, prodi à teipſo adeò manifeſtè tuæ propoſitionis, atque adeò totius tuæ demonſtrationis fallaciam. Etenim cùm quæſtio non ſit de duabus rebus ſeparatis, quas & duas eſſe, & diverſas eſſe manifeſtum eſt; Nonne difficultas eſt de Re, quam tu non unam, ſed duas dicas, nempe quæ licèt adeò arctè jungantur, ut una appareant, diſtinctionem tamen inter ſe tuentur, ob quam ſeparabiles ſunt; alii verò dicant non duas, ſed unam, quæ tametſi concipiatur duobus diverſis conceptibus, unitatem tamen tuetur, ob quam illa, quæ objiciuntur hujuſmodi conceptibus, remanent inſeparabilia? Quæſtio certè eſt de natura Mentis, an nimirùm corporea ſit; Et cùm difficultas non ſit, an ſit craſſum hoc, ſive ex membris conſtans corpus; ambigitur tamen, ſit-ne corpus tenue, quod tu etiam non diffiteris, ut ex jam dictis colligitur, eſſe illi valde arctè conjunctum. Cùm tu autem velis rem cogitantem, quam Mentem vocas, & rem extenſam, quam corpus dicis, tametſi ita connectantur, ut una res eſſe appareant, eſſe nihilominùs duas res, quæ diſtinctionem retineant, & ſeparari valeant: alii volunt (aut potiùs, ut rationum tuarum vim probent, animi ſolùm gratiâ defendunt) Mentem eſſe unam rem, quæ extenſa ſit, & cogitans ſit; & quamvis nunc ut cogitans, nunc ut extenſa concipiatur, atque idcircò videatur duæ res, nihilominùs una ſit, & illud quod cogitat, ſeparabile non ſit ab eo, quod eſt extenſum. Atque hæc quidem eſt hypotheſis: Iam tu de Theſi ita profaris, *Satis eſt, quòd poſſum unam rem abſque altera clarè, & diſtinctè intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam.* Quid-nam verò interim agis? ſcilicet pro principio aſſumis id-ipſum, quod tibi controvertitur, nempe duas res eſſe, quas non duas, ſed unam eſſe à cæteris controvertitur. Ac ſi intelligeres quidem duas res eo modo, quo Theologi accipiunt, cùm de diſtinctionibus agunt; dici ſanè poſſes contineri intra quæſtionem, ſeu, ut vulgò ajunt, manere in terminis; at tu nomine unius, & alterius, ſive duarum rerum, intelligis duas ſubſtantias, nullo autem modo duas proprietates, duas facultates, &c. ut ad Doctores reſpon-

reſpondiſti; Quare & omninò præterlaberis quod probandum eſt, proponens duas res, ſeu ſubſtantias, illis, qui duas negant, & eſſe unicam defendunt. Quid quòd, cùm difficultas ſit, an inter illa, quæ tu duo, illi unum dicunt, ſit formalis, an realis diſtinctio, & tu contendas eſſe realem, ipſammet realem pro medio, ſive argumento uſurpas; dum non diſtinctionis voce uteris, ſed diverſitatis, quam illicò interpretaris eſſe idem non cum diſtinctione in genere, ſed cum diſtinctione reali ſpeciatim, ſecundùm quam una res poteſt ſeparatim ab alia poni? Taceo nemini unquam dubium fuiſſe de duabus ſubſtantiis, ſeu rebus tuo ſenſu completis, diſtinguerentur-ne realiter, & ſeparari, exſiſteréque ſeorſim ab invicem poſſent; ſed vel de duabus ſubſtantiis incompletis, una ut actu, alia ut potentia, qualeis materiam, & formam dicunt; vel de ſubſtantia, & accidente, ut ſubſtantia corporea, & Quantitas ſunt; vel de duobus accidentibus, ut ſunt quantitas, & repletio loci. Quare & nihil eſt, quod agis, cùm ex tua intellectione probas duas ſubſtantias ſive res completas, eſſe duas ſubſtantias, ſive res diverſas, realitérve diſtinctas, & capaces, quarum una ponatur ſeorſim ab alia. Videlicet hoc apud omneis in confeſſo eſt, & à nemine tibi controvertitur, neque opus eſt ut molimine tanto ad potentiam Dei confugias. Quæſtio eſt, an cùm duo ſunt (non dicito res; dicito entia incompleta; dicito, ut volueris) an, inquam, cùm duo quædam ſunt, quorum unum clarè, & diſtinctè ſine altero intelligitur, ut tu non negas poſſe unam proprietatem Trianguli ſine alia intelligi; diſtinguatur prop̄tereà reipsâ unum ab altero, & ſeorſim poni ab illo poſſit. Et tu nihilominùs vis eſſe ſolummodo quæſtionem de clara, & diſtincta notitia in duabus completis ſubſtantiis; Quaſi res eò non tendat, ut explicetur, an extenſum eſſe, & cogitare ſint duæ proprietates ejuſdem ſubſtantiæ, an conſtituant duas diſtinctas ſubſtantias; & non probandum tibi incumbat, non utrum completæ ſubſtantiæ ſint diverſæ, diſtinctæve realiter; ſed utrum illa, quorum unum ſine altero clarè, diſtinctéque intelligitur, ſint duæ completæ ſubſtantiæ?

VIII. *Fruſtra recurri ad diſtinctionem adæquatæ, & inadæquatæ cognitionis: cùm nulla adæquata ſit, aut cognoſci adæquata poſſit.*

Deinde, obiter-ne dicam videri fruſtrà torqueri te, tum ut diſcrimen ſtatuas inter ea quæ realiter, & formaliter diſtinguuntur; tum ut tuearis notionem, quam pro diſtinctione utraque proponis. Etenim, cùm uno hoc verbo negotium tibi confectum ſit, *Solæ res, ſeu ſubſtantiæ completæ, quarum unam, ſine altera clarè, & diſtinctè intelligo, diſtinguuntur realiter*; non eſt, cur abs te ampliùs exſpectetur.

Et ecce

Et ecce tamen ad non parvas videris redactus anguſtias, dum inter cætera coactus explicare adæquatam, inadæquatámque cognitionem, variè te verſas, & ſic concludis, *Itaque ubi dixi non ſufficere, quòd una res abſque alia intelligatur per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis; non putavi inde poſſe inferri ad diſtinctionom realem requiri cognitionem adæquatam, ſed tantùm cognitionem, quam per abſtractionem intellectus non redderemus inadæquatam. Longè enim aliud eſt cognitionem aliquam eſſe planè adæquatam, ut à nobis per abſtractionem intellectus inadæquatam non reddi percipiamus.* Si putâras porrò ad diſtinctionem realem non ſufficere, *ut una res intelligatur abſque alia per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis*, ecquid fuerat rei, cur non putares poſſe inferri, *Exigi igitur, ut una res abſque alia intelligatur per abſtractionem intellectus rem adæquatè concipientis?* Annon legitima conſequutio? Et cùm concipere adæquatè ſit habere cognitionem adæquatam; cur non putaſti exigi cognitionem adæquatam? *Putavi*, inquis, *ſufficere cognitionem, quam per abſtractionem intellectus non reddamus inadæquatam.* Sed quid eſt hoc, *reddere nos cognitionem inadæquatam per abſtractionem intellectus?* Quid inadæquatam cognitionem vocas? An-non illam, quæ non adæquatur rei cognitæ, ſeu qua non totum, quicquid eſt in re, ſed partem ſolùm cognoſcimus? Cognitionem certè adæquatam definis, *in qua continentur omnes omninò proprietates, quæ ſunt in re cognita, qualem Deus ſolus novit ſe habere.* Igitur, cùm verum ſit nullam eſſe rem, cujus pluſquam partem eorum quæ in ipſa ſunt, cognoſcamus; nulla noſtra cognitio non inadæquata eſt. Igitur nulla adæquata eſt; aut (quia tu non vis hoc diſertè fateri) quam ſcire poſſimus eſſe adæquatam, niſi à Deo reveletur, qui poteſt plura poſuiſſe in re, quàm à nobis cognoſcatur? Igitur nullam cognitionem quæ ſit adæquata; aut quam dicere poſſimus eſſe adæquatam, inadæquatam reddimus per abſtractionem intellectus. Quid ergo *nos per abſtractionem reddere inadæquatam* vocas? Certè omnis noſtra cognitio eſt abſtractio quædam, quatenus ex iis omnibus quæ Deus in re poſuit, quæque cognoſcibilia ſunt, aliqua ſolùm cognoſcimus, ſicque quaſi abſtrahimus, ut cætera incognita maneant: vel quatenus ex iis, quæ habitu cognoſcimus, unum quid actu conſideramus, ſicque velut abſtrahimus, ut cætera excluſa à conſideratione cenſeantur. Itaque, ſi nulla noſtra cognitio ſine abſtractione eſt; ſi nulla abſque excluſione plurium, quæ in re cognita, cognoſcibilia ſunt; ſi nulla proinde non inadæquata per abſtractionem fit; quid ut ſpecialem caſum

Digitized by Google

ſum proponis, *reddere nos cognitionem inadæquatam per abſtractionem intellectus? Longè aliud eſt*, inquis, *cognitionem eſſe planè adæquatam, & aliud eſſe aliquouſque adæquatam.* Verùm nulla cognitio adæquata eſt, ſi adæquata planè non eſt; &, ſi aliquouſque ſolùm adæquata dicitur, inadæquata reipſà eſt. Nam &, ſi quæratur utrum Pygmæus ſit adæquatus Giganti, Dices tu non eſſe quidem planè adæquatum, ſed aliquouſque tamen eſſe adæquatum, quoniam altitudine ſua ad dimidium cruris Gigantis aſſurgit. Veruntamen eo ipſo, quo nonniſi partis altitudini adæquatur, inadæquatus reipſà eſt. Quare & nihil prodeſt ſic diſtinguere, ut cognitionem ex adæquata fieri inadæquatam dicas. Sic neque prodeſt adjicere, *debere eò uſque eſſe adæquatam, ut à nobis per abſtractionem intellectus inadæquatam non reddi percipiamus.* Siquidem nulla prorſùs eſt, quam non percipiamus inadæquatam reddi; cùm ſive complectatur omnia, quę de re cognoſcimus, inadæquata reddatur; quatenus ab ea excluduntur cætera omnia, quæ ignoramus, neque niſi Deo revelante percipere poſſumus, quæ ſint, aut non ſint: ſive complectatur ſolùm partem eorum, quæ habitu cognoſcimus, inadæquata reddatur, quatenus ab ea excluduntur alia, quæ minimè conſideramus. Dico ergo jam; Si ſint duo aliqua Entia, (non auſim per te dicere duas res) quæ inſeparata videamus, & quæſtio ſit an illa ſint à ſe mutuò ſeparabilia, diſtinguantúrve realiter, & tu affirmes, ego negem; quomodo mihi fidem facies? An dicere poteris nihil Deum poſuiſſe in utroque Ente, quod non clarè & diſtinctè percipias? non poteris certè, niſi ſimul dicas Deum tibi id revelaſſe. An te habere cognitionem utriuſque ita adæquatam, ut non reddi inadæquatam percipias per abſtractionem intellectus? Non ſanè, ob ea, quæ dicta jam ſunt. Quomodo ergo dicere poteris non eſſe aliquid in utroque, quod ſit veluti nexus individuus, ob quem ſint à ſe invicem inſeparabilia, neque realiter diſtinguantur? Quouſque certè noveris omnia, quæ in utroque ſunt, ita ut nihil prorſus te lateat; poterit ſemper eſſe ſuſpicio nihil repugnare quin ſit aliquid, unde ſeparabilitas, realíſque diſtinctio tollatur.

IX. *Quæſtionem eſſe de ſpeciali cogitatione, & extenſione; ac probatum adhuc non eſſe*, repugnare rei extenſæ, corporeæve, ut cogitet.

Nunc, cùm dicendum pluribus de Aſſumptione videretur, videtur res planè confecta ex iis, quæ diſputata ſunt in Meditationem præſertim ſecundam: reſtat jam pauca applicemus. Itaque cùm quæſtio ſit de Re cogitante, & de Re extenſa, an ſint nempe duæ completæ diverſæque ſubſtantiæ; an potiùs una ſubſtantia cum duabus diverſis proprietatibus; ſuppono difficultatem non eſſe de re

cogitante, neque de re extenſa universè; ſiquidem Deus, & Angelus ſunt res cogitantes, ferrum, & lapis, res extenſæ; & non controvertitur tamen heic an Deus quoque, & Angelus dici poſſint res extenſæ; neque an ferrum, & lapis res cogitantes. Eſt itaque ſpeciatim difficultas de Mente humana,& conſequenter de ſpeciali cogitatione, & de ſpeciali extenſione, quæ vel illius propria ſit, vel propria eſſe exiſtimetur. Ipſemet certè rem definiiſti, cùm exemplum afferens diſtinctionis formalis,cenſuiſti motum,& figuram accipi debere non universè,& quaſi poſſet intelligi motus globi ex una parte,& figura cubi ex alia;ſed ſpecialiter,& reſpectu *ejuſdem corporis*,v. c. globi,in quo ſit ſpecialis motus,ut puta volutatio,& ſpecialis figura, ut puta rotunditas. Quare & bene intelligitur non debere heic accipi cogitationem, extenſionémque universè, & quaſi poſſet intelligi cogitatio Mentis ex una parte, & extenſio corporis craſſioris, ſeu ex membris conſtantis ex alia; ſed ſpecialiter, & reſpectu ejuſdem ſubſtantiæ, v. c. Mentis, in qua, ut dictum eſt, ſit ſpecialis cogitatio, ut puta humana; & ſit (vel eſſe defendatur) ſpecialis extenſio, ut puta corporis tenuioris. Heinc quia, cùm in propoſitione dixeris, *certum te eſſe omnia, quæ clarè, & diſtinctè intelligis, talia à Deo fieri poſſe, qualia illa intelligis* (& quamvis res non ſit concedenda, ut demonſtrationis principium, ut ex antedictis intelligitur, ſuo tamen modo admitti valeat) aſſumis deinde *te clarè, & diſtinctè intelligere Mentem, ut rem cogitantem, non extenſam; & corpus, ut rem extenſam, non cogitantem*; hoc ipſum eſt, quod tibi negatur, & quod demonſtrare eſt operæpretium; quatenus eſt quæſtio de cogitatione, & extenſione ſpeciali, ſeu quæ accipiatur reſpectu ejuſdem tenuis corporis. Ac dices quidem cogitationem, extenſionémque ſpecialem ſub generali contineri; & te, cùm intelligis universè Nullam rem cogitantem eſſe extenſam, nullam extenſam cogitantem, excludere ſpecialem extenſionem à mente cogitante, & ſpecialem cogitationem à tenui corpore extenſo: Verùm cùm id tibi negetur de ſpecie, vides profectò quanto jure negetur tibi de genere. Quomodo enim tibi concedatur nullam rem cogitantem eſſe extenſam,ab eo,qui defendit Mentem cogitantem eſſe extenſam? aut nullum corpus extenſum eſſe cogitans, ab eo, qui defendet tenue corpus extenſum eſſe cogitans? Nõ eſt profectò in te, ut probes nullam rem extenſam eſſe cogitantem, niſi inductione omnium corporum; at cùm ille tibi inducenti de cæteris conceſſerit, ubi connumerare voles illud tenue quoque, quod defendet

Digitized by Google

ſendet Mentem; nonne pernegabit, & dicet te probare idem per idem? Quomodo ergo fidem facies nullam rem extenſam cogitantem eſſe? An dicendo repugnare ut corpus, ſive res extenſa cogitationem eliciat? ſed perinde eſt, & hoc ipſum eſt, quod ab ipſo uſque initio probandum eſſe objicitur (repugnare nempe naturæ corporeæ, ſive extenſæ, ut cogitet) neque in te, ut probares, fuit. An dices probatum manere ex eo, quòd clarè & diſtinctè intelligis cogitationem, non cogitata extenſione; & vice verſa extenſionem non cogitata cogitatione? At pari modo dicis te optimè, ſive clarè, & diſtinctè motum abſque figura, & figuram abſque motu intelligere; cùm tamen accipiendo motum, & figuram reſpectu ejuſdem corporis, non poſſis completè, hoc eſt clarè & diſtinctè intelligere mobile ſine figura, aut figuratum ſine motu.

X.

Licet eſſe extenſio ſine cogitatione, & cogitatio ſine extenſione poſſit; nondum tamen eſſe probatum, non poſſe ſimul utrumque eſſe in eodem tenui corpore, quale eſſe poſſit anima, idq; etiam ex retortis exemplis.

Hoc ipſum eſt, inquies, quod dicere volui; Nam exemplo allato, & juſtitiæ, ac miſericordiæ Dei applicito, ſubjunxi hæc verba, *Atqui completè intelligo quid ſit corpus, putando tantùm illud eſſe extenſum, figuratum, mobile, &c. & vice verſa intelligo Mentem eſſe rem completam, quæ dubitat, quæ intelligit, quæ vult, &c. quamvis negem in ea quicquam ex iis, quæ in corporis Idea continentur; quod omninò ſieri non poſſet, niſi inter mentem, & corpus eſſet diſſinctio realis.* Veruntamen quæſo ex te, quo de corpore loqueris, cùm te id completè intelligere dicis? Si intelligas aliud, quàm hoc tenue, de quo controvertitur, ſit-ne ſimul extenſum, & cogitans; præter quæſtionem verſaris. Siquidem quamvis concedatur notionem corporis generalem eſſe, ut ſit extenſum, figuratum, mobile, non autem cogitans; nihilominus illa notio eſt ſolùm abſtractio continens id, quod eſt commune omnibus corporibus; ſed non obſtat tamen, quin ut ſpecialium corporum completæ notiones habeantur, tam debeant illud, quàm ſpecialia diſcrimina includere. Sic nimirùm corpus universè quidem intelligitur ſolùm extenſum, figuratum, mobile, &c. non item verò animatum, aut ſentiens: At hoc non obſtat, quin, ut intelligamus ſpeciale id corpus, quod dicitur animal, debeamus prætereà intelligere animatum, & ſentiens. Quo eodem modo dicam, poſſe te quidem intelligere corpus universè ut ſolùm extenſum, figuratum, &c. non item ut cogitans; at hoc non obſtare, quin, ubi agetur de corpore tenui, ac mentis proprio, id cogitans quoque intelligi debeat. Heinc, ſi de hoc ipſomet loquaris, ut de ipſo ſolo controverſia eſt; vides quemadmodùm negetur id com-

pletè intelligi, dum intelligis ſolùm, ut extenſum, figuratum, mobile,&c. Quia cùm completè,ſeu adæquatè aliquid intelligere ſit, quicquid eſt in re intellecta, intelligere; dicêris eo ipſo incompletè, ſeu inadæquatè intelligere tale corpus, quatenus non intelliges eam, quæ eſt in ipſo, cogitationem. Idem proportione dicendum de Mente, quam dicis te, ut rem completam intelligere; quoniam inadæquatam, & incompletam intellectionem tuam id arguit, quòd omnia, quæ in ipſa ſunt, non intelligas; cùm præter id, quod dubitat, intelligit, vult, &c. cenſeri poſſit eſſe extenſa. Vt ſimul proinde tuum exemplum urgeam, Tametſi non poſſit eſſe motus, (corporeus nempe) ſine figura,& poſſit nihilominùs figura eſſe ſine motu;Quatenus tamen accipiuntur motus, & figura in corpore eodem,dum reipsâ movetur,ut in globo,dum volvitur,inſeparabiles planè ſunt,ſeu nõ poteſt eſſe talis volutio ſine tali rotunditate; neq; talis rotunditas ſine tali volutione;quia dum ſeorſim intelliguntur,incompletè intelliguntur;&dum intelliguntur completè,hoc eſt cum ipſo globo,tunc non intelligitur rotunditas ſine corpore,in quo ſit volutio;neque volutio ſine eodem corpore,in quo ſit rotunditas. Quo eodem modo neque juſtitia, neque miſericordia divina eſſe poterunt altera ſine altera; quia ſi ſeorſim conciperentur, incompletè conciperentur; & dum completè concipiuntur, cum uno eodémque Deo concipiuntur; neque ſimiliter duæ illæ proprietates Trianguli; quòd dum ſeorſim intelliguntur, incompletè intelligantur; & dum completè intelliguntur, non intelligantur niſi cum eodem Triangulo, corporéve triangulari. Pari jam modo, Tametſi non poſſit eſſe cogitatio(intellige humana)ſine extenſione; & poſſit nihilominùs extenſio eſſe ſine cogitatione: Quatenus tamen accipiuntur in eadem Mente reipsâ exſiſtente, inſeparabiles planè ſunt, hoc eſt, non poteſt eſſe talis cogitatio ſine tali extenſione; neque talis extenſio ſine tali cogitatione; quia dum ſeorſim intelliguntur, incompletè intelliguntur; & dum intelliguntur completè, hoc eſt cum ipſa Mente, tunc non intelligitur cogitatio ſine ſubſtantia, in qua ſit extenſio, neque extenſio ſine eadem ſubſtantia, in qua ſit cogitatio. Applicationem appoſitam, atque legitimam heic vides, tu ſecus applicas? Sed videlicet ab abſtractis argumentaris ad concreta; perindéque facis, ac ſi motum, & figuram non reſpectu ejuſdem globi acciperes, ſed reſpectu globi, & ſpiculi ſimul; in quorum uno intelligeres rotunditatem, & volutionem; in alio longitudinem, & directam trajectionem; ſicque infer-

inferres globum, & ſpiculum realiter diſtingui; Quod profectò eſt exire à ſuppoſitione motus, & figuræ in eodem corpore aſſumptorum.

XI. *Ex præciſione conceptuum propoſita, iam inferri mentem eſſe corpoream, quàm eſſe incorpoream; imò confici potius inſeparabilem, quàm ſeparabilem eſſe.*

Ex his jam licet intelligi, quàm exquiſitè diſputaveris, demonſtraveríſque in Meditatione ſexta, *an Mens in rei veritate diverſa ſit ab omni corpore:* Nam id ſequi ex eo quod fidem feceris in ſecunda, *intelligi poſſe ut ſubſtantiam exſiſtentem, etſi nihil intelligeres exſiſtere, quod eſſet tenue, vel ſubtile corpus*; patet ex jam dictis quàm verum non ſit. Heinc non repeto; ubi tibi conceſſum fuerit poſſe mentem præcisè intelligi ut ſubſtantiam exſiſtentem; ac etiam ut ſubſtantiam vel rem cogitantem præcisè; non propterea tamen concedi Mentem nihil eſſe aliud, quàm id, quod præcisè intelligitur: repeto ſolùm universè vitioſam eſſe conſequutionem, ſi quis à ſtatu ideali argumentetur ad realem; & ab eo, quod mente præſcinditur, ad id, quod eſt reipsà connexum. Nimirùm inde colligitur, Te ex illo tuo principio non magis diſputare, ac demonſtrare poſſe Mentem eſſe incorpoream, ſive inextenſam, atq; adeò poſſe exſiſtere ſine corpore, quàm alius ſit diſputaturus, demonſtraturúſq; corpoream eſſe, ſive extenſam, atq; adeò non poſſe ſine corpore exſiſtere. Id breviter ſic experiamur. Dices tu; *Intelligo Mentem, ut ſubſtantiam, non intelligendo, quod corporea ſit; præcisè enim intelligo:* dicet ille; *Intelligo Mentem ut ſubſtantiam, non intelligendo, quòd incorporea ſit; præcisè enim intelligo.* Pergis tu, *Ergo Mens corporea non eſt*; pergit ille, *Ergo Mens Incorporea non eſt.* Ac tum, quoniam alter alterius conſequentiam negabitis, Probabis tu: *Illa, quorum unum ſine alio clarè, & diſtinctè intelligo, ſunt reipsà diverſa.* Probabit ille iiſdem verbis; *Illa, quorum unum ſine alio*, &c. Aſſumes tu; *Atqui clarè & diſtinctè intelligo Mentem (nempe ut ſubſtantiam) ſine gradu corporeo:* Aſſumet ille; *Atqui clarè, & diſtinctè intelligo Mentem (nempe ut ſubſtantiam) ſine gradu incorporeo.* Inferes tu; *Ergo Mens, & gradus corporeus ſunt reipsà diverſi, ſive, quod idem eſt, Mens corporea non eſt*, Inferet ille; *Ergo Mens, & gradus incorporeus ſunt reipsà diverſi, ſive, quod eſt idem, Mens incorporea non eſt.* Ridebis tu ejus demonſtrationem; ridebit ille quoque tuam; & propter parem paralogiſmum, pares omninò eritis. Quid quod, ſi tu dicas, *Intelligo Mentem præcisè ut rem cogitantem*; & ille dicat, *Intelligo Mentem præcisè ut rem extenſam*; ac tu ſubjungas; *Ergo nihil aliud ad naturam mentis pertinet, præter hoc ſolùm, quòd ſit res cogitans*; Nonne ille meliùs ſubjunget; *At non propterea nihil alind ad naturam mentis pertinet,*

 præter

præter hoc, quòd ſit res extenſa? Et, cùm tu inferes; *Igitur hoc non pertinet, quòd ſit prætereà res extenſa:* Nonne ille meliùs; *Igitur pertinere hoc poteſt, quòd ſit prætereà res cogitans?* Et, cùm tu ſubinferes: *Igitur habeo claram, & diſtinctam Ideam meiipſius, quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa*: Nonne ille meliùs; *Igitur habeo claram, & diſtinctam Ideam meiipſius, quòd ſim res extenſa, & cogitans ſimul?* Et cùm tu ſubſumes; *Atqui habeo aliunde claram & diſtinctam Ideam corporis mihi arctè conjuncti, quatenus eſt tantùm res extenſa, non cogitans*: Nonne ille meliùs; *Atqui habeo aliunde claram, & diſtinctam Ideam corporis, quòd ego ipſe ſum, quatenus eſt res extenſa, & prætereà cogitans?* Et cùm tu concludes; *Igitur certum eſt me à corpore meo eſſe reverâ diſtinctum, & abſque illo poſſe exſiſtere*: Nonne ille meliùs; *Igitur certum eſt me à corpore, quod ipſe ſum, non eſſe reverâ diſtinctum, neque ſine illo poſſe exſiſtere?* Nonne, inquam meliùs; quatenus, cùm uterque ſuppoſueritis vos intelligere præcisè, non ille perinde, ac tu, abduci ſe ſinet à fallaci illo principio; dum ex ſeparatione intellectuali, inducis ſeparationem realem. Sed hæc nimis.

DVBITATIO IV.

De ſpecie rei corporeæ, quæ non videatur recipi poſſe in Mente incorporea: Et de Mente, quæ ſi coëxſiſtat corpori, ſeu rei extenſæ, non videatur eſſe poſſe inextenſa.

AT, inquis, *habeo ex una parte claram, & diſtinctam ideam mei ipſius, quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa: & ex alia parte diſtinctam ideam corporis, quatenus eſt tantùm res extenſa, non cogitans*. Enimvero, quod ſpectat primum ad ideam corporis, non videtur multum de ea laborandum. Nam ſi id quidem pronunciares de idea corporis univerſè, repetendum eſſet quod objecimus, probandum eſſe tibi repugnare naturæ corporeæ, ut ſit cogitationis capax: ſicque principium peteretur, cùm quæſtio de te inſtituta ſit, an tenue nempe corpus non ſis, quaſi cogitare corpori repugnet. Verùm, quia id pronuncias, & agis certè ſolùm de craſſo iſto corpore, à quo te eſſe diſtinctam & ſeparabilem contendis; ideò non tam inficior, quin habeas ipſius ideam, quàm te habere poſſe inficior, ſi inextenſa quidem res ſis. Quæſo te enim, quo-

modo

modo exiſtimes in te ſubjecto inextenſo recipi poſſe ſpeciem, ideámve corporis quod extenſum eſt? Seu enim talis ſpecies procedit ex corpore, illa haud dubiè corporea eſt, habétque partes extra partes, atque adeò extenſa eſt: ſeu aliunde impreſſa eſt, quia neceſſarium ſemper eſt, ut repræſentet corpus extenſum, oportet adhuc, ut habeat partes, & perinde extenſa ſit. Alioquin certè ſi partibus careat, quomodo partes repræſentabit? ſi extenſione, quomodo rem extenſam? ſi figurâ, quomodo rem figuratam? ſi poſitione, quomodo rem habentem ſuperiores, inferiores, dextras, ſiniſtras, obliquas partes? ſi varietate, quomodo colores varios, &c. Non ergo videtur idea extenſione prorſus carere: niſi verò careat, quonam modo tu, ſi inextenſa fueris, illi ſubjicieris? quomodo illam tibi aptabis? quomodo uſurpabis, quomodo ſenſim obliterari, evaneſceréque tandem experieris? Deinde, quod ſpectat ad ideam tui, nihil eſt addendum ad ea, quæ jam dicta ſunt, ac in Meditationem præſertim ſecundam. Exinde enim evincitur, tantum abeſſe ut ideam tui claram diſtinctámque habeas, quin penitus nullam habere videaris. Quippe quia tametſi agnoſcas cogitare te, neſcias tamen qualis res ſis, quæ cogitas: adeò ut cùm ſola hæc operatio nota ſit, lateat te tamen quod eſt præcipuum, ſubſtantia nempe, quæ operatur. Vnde ſuccurrit comparatio, quâ dici potes ſimilis cæco, qui calorem ſentiens, admonitúſque eum eſſe à Sole, putet ſe habere claram & diſtinctam ideam Solis, quatenus, ſi ex eo quæratur quid ſit Sol, reſpondere poteſt, res eſt calefaciens. Sed, inquies, heic addo, non tantùm quòd ſim res cogitans, ſed etiam, quòd *Res non extenſa*. Verumtamen, ut taceam ſine probatione id dici, cùm in quæſtione tamen ſit, quæſo primùm, idcircò-ne ideam tui claram, & diſtinctam habes? Dicis te non extenſam; dicis quid non ſis, non verò quid ſis. An ad habendum claram diſtinctámque, ſeu, quod idem eſt, veram germanámque alicujus rei ideam, non eſt neceſſe ipſammet rem poſitivè, &, ut ita dicam, affirmatè noſſe, ſufficítque noſſe, quòd illa non ſit alia quæpiam res? Ergone clara diſtinctáque erit Bucephali idea, ſi quis ſaltem norit de Bucephalo, quòd muſca non ſit? Sed ne hoc urgeam, requiro potiùs, Tu igitur res non extenſa es? Annon es diffuſa per corpus? Neſcio quid reſponſura ſis; nam licèt ego ab initio te agnoverim in cerebro ſolùm, id tamen conjiciendo potiùs, quàm planè aſſequendo opinionem tuam. Conjecturam duxi ex iis verbis, quæ poſteà ſequuntur, dum ais *te non ab omnibus corporis partibus affici, ſed tantummodo à cerebro,*

bro, vel etiam ab una tantùm exigua ejus parte. Verùm certus planè non fui, an eſſes propterea tantùm in cerebro, parte-ve illius, cùm poſſis eſſe in corpore toto, & in una ſolùm parte affici: ut vulgò fatemur animam diffuſam toto corpore,& in oculo tamen duntaxat videre. Dubium ſimiliter moverunt verba illa ſequentia, *& quamvis toti corpori tota mens unita eſſe videatur, &c.* Quippe illeic loci non aſſeris quidem te eſſe unitam toti corpori: ſed te eſſe tamen unitam non negas. Vtcumque ſit, Eſto primùm, ſi placet, diffuſa toto corpore, ſive idem cum anima ſis, ſive quid diverſum; quæſo te,inextenſa es, quæ es à capite ad calcem protenſa? quæ coæquaris corpori? quæ tot illius partibus correſpondenteis parteis habes? An dices te ideò eſſe inextenſam, quòd tota in toto ſis, & tota in qualibet parte? Quæſo te, ſi dicas, quomodo id capis? Ita-ne poteſt unum quid eſſe ſimul totum in pluribus locis? Fides nos id doceat de ſacro myſterio; de te, ut de re naturali diſputatur heic; & ex lumine quidem naturali. Licet-ne intelligere plura eſſe loca, & non eſſe plura locata? Et nunquid centum ſunt plura uno? Et nunquid, ſi res aliqua tota eſt in uno loco, poterit eſſe in aliis, niſi ipſa ſit extra ſe, uti locus eſt extra loca? Dicito quod voles: ſaltem & obſcurum & incertum erit, ſis-ne in qualibet parte tota, & non potiùs in ſingulis partibus, per ſingulas tui parteis. Et cùm ſit longè evidentius nihil poſſe totum ſimul eſſe in pluribus locis, etiam evidentius evadet, non eſſe te totam in ſingulis partibus; ſed totam duntaxat in toto, atque adeò per tui parteis diffuſam per totum; ſicque habere extenſionem. Eſto deinde in cerebro ſolùm, aut in exigua ſolùm ejus parte: cernis idem planè incommodi eſſe: quoniam quantulacumque ſit illa pars, extenſa tamen eſt, & tu illi coextenderis, atque idcircò extenderis, particuláſque particulis illius reſpondenteis habes. An dices te cerebri partem pro puncto accipere? Incredibile ſanè: ſed eſto punctum. Si illud quidem Phyſicum ſit, eadem remanet difficultas, quia tale punctum extenſum eſt, neque partibus prorſus caret. Si Mathematicum, noſti primùm id niſi imaginatione non dari. Sed detur, vel fingatur potiùs dari in cerebro Mathematicum punctum, cui tu adjungaris, & in quo exſiſtas, vide quàm futura ſit inutilis fictio. Nam ut fingatur, ſic fingi debet, ut ſis in concurſu nervorum, per quos omnes partes informatæ animâ tranſmittunt in cerebrum ideas, ſeu ſpecies rerum ſenſibus perceptarum. At primùm, nervi omnes in punctum non coëunt, ſeu quia cerebro continuato in ſpinalem medullam multi

nervi

Digitized by Google

nervi toto dorſo in eam abeunt: ſeu quia qui tendunt in medium caput, non in eundem cerebri locum deſinere deprehenduntur. Sed demus concurrere omneis; nihilominus concurſus illorùm in mathematico puncto eſſe nequit; quia videlicet corpora, non mathematicæ lineæ ſunt, ut coire poſſint in mathematicum punctum. Et ut demus coire, ſpiritus per illos traducti exire è nervis, aut ſubire nervos non poterunt, utpote cùm corpora ſint, & corpus eſſe in non loco, ſeu tranſire per non locum, cujuſmodi eſt punctum mathematicum, non poſſit. Et quamvis demus eſſe & tranſire poſſe; attamē tu in puncto exſiſtens, in quo non ſunt plagæ dextra, ſiniſtra, ſuperior, inferior, aut alia, dijudicare non potes unde adveniant, aut quid renuncient. Idem autem dico de iis, quos tu debeas ad ſentiendum, renunciandúmve, & ad movendum tranſmittere. Vt prætercam capi non poſſe, quomodo tu motum illis imprimas, ſi ipſa in puncto ſis, niſi ipſa corpus ſis, ſeu niſi corpus habeas, quo illos contingas, ſimúlque propellas. Nam ſi dicas illos per ſe moveri, ac te ſolummodo dirigere ipſorum motum; memento te alicubi negaſſe moveri corpus per ſe, ut proinde inferri poſſit te eſſe motus illius cauſam: ac deinde explica nobis, quomodo talis directio ſine aliqua tui contentione, atque adeò motione eſſe valeat? Quomodo contentio in rem aliquam, & motio illius ſine contactu mutuo moventis & mobilis? Quomodo contactus ſine corpore; quando (ut lumine naturali eſt adeò perſpicuum) tangere nec tangi ſine corpore nulla poteſt res? Quanquam quid in his immoror; cùm tibi ipſi incumbat probare eſſe te rem inextenſam, at que idcircò incorpoream? Neque verò, quantum opinor, argumentum ex eo duces, quòd homo conſtare vulgò dicitur ex corpore & animo; quaſi cùm una pars corpus dicatur, alia non corpus dici debeat. Si enim faceres, ita diſtinguendi occaſionem dares: conſtare hominem ex duplici corpore, craſſo ſcilicet & ſubtili; adeò ut cùm illud retineat commune nomen corporis, iſti nomen animæ detur. Vt intereà idem de aliis animalibus dictum iri; quibus tu mentem tibi ipſi parem non conceſſeris: beatis illis ſanè, ſi vel animam, te authore, habeant. Heinc igitur quando concludis, *certum eſſe te à corpore tuo reverâ eſſe diſtinctam*; vides conceſſum id quidem iri, ſed non conceſſum iri propterea eſſe te incorporeā, & non potiùs ſpeciem tenuiſſimi corporis à craſſiore iſto diſtincti. Addis, *& te proinde poſſe abſque illo exſiſtere*. Verùm ubi conceſſum fuerit te perinde poſſe abſq; craſſo iſto corpore exſiſtere, ac exſiſtit vapor odoratus, dum è pomo exſiliens

Digitized by Google

liens in auras diſpergitur, quid-nam exinde lucrata eris? Certè aliquid ampliùs, quàm quod Philoſophi memorati volunt, qui perire te penitus in ipſa morte opinantur: inſtar figuræ ſcilicet, quæ ex ſuperficiei immutatione ita evaneſcit, ut deinceps nulla ſeu nihil planè ſit. Siquidem cùm fueris prætereà corporea quædam ſeu tenuis ſubſtantia, non diceris ipſa in morte penitus evaneſcere, abirève planè in nihilum; ſed per tui parteis diſſipatas ſubſiſtere: quantumcumque ob diſtractionem cogitatura ampliùs non ſis, & neque res cogitans, neque mens, neque anima ſis dicenda. Quæ tamen omnia ſemper objicio, non ut de concluſione à te intenta dubitans; ſed ut de vi demonſtrationis à te expoſitæ diffidens.

RESPONSIO.

HIc quæris, quomodo exiſtimem in me ſubjecto inextenſo, recipi poſſe ſpeciem ideámve corporis quod extenſum eſt. *Reſpondeo nullam ſpeciem corpoream in mente recipi, ſed puram intellectionem tam rei corporeæ quàm incorporeæ fieri abſque ulla ſpecie corporea; ad imaginationem verò, quæ non niſi de rebus corporeis eſſe poteſt, opus quidem eſſe ſpecie quæ ſit verum corpus, & ad quam mens ſe applicet, ſed non quæ in mente recipiatur. Quod ais de idea Solis, quam ex ſolo ejus calore cæcus elicit, facilè refutatur. Poteſt enim cæcus ille claram, & diſtinctam habere ideam Solis, ut rei calefacientis, etſi non habeat ejuſdem, ut rei illuminantis. Nec rectè me illi cæco comparas, primò quia cognitio rei cogitantis multò latiùs patet quàm rei calefacientis, imò etiam latiùs quàm quicquid de ulla alia re cognoſcimus, ut ſuo loco oſtenſum eſt; ac deinde quia nulli poſſunt arguere ideam illam Solis, quam format cæcus, non omnia quæ de Sole percipi poſſunt continere, niſi qui viſu præditi ejus lumen, & figuram inſuper agnoſcunt; tu verò non modò nihil ampliùs, ſed nequidem id ipſum quod ego, de mente cognoſcis: adeò ut hac in parte tu potiùs cæcus, ego ad ſummum luſcioſus cum tota humana gente dici poſſim. Neque verò addidi mentem non eſſe extenſam, ut quid ipſa eſſet explicarem, ſed tantùm ut monerem illos errare qui putant eſſe extenſam. Eodem modo quo, ſi qui affirmarent Bucephalum eſſe Muſicam, id non fruſtra de ipſo ab aliis negaretur. Et ſanè in iis quæ hîc ſubjungis ut probes mentem eſſe extenſam, quia ſcilicet corpore utitur quod eſt extenſum, non meliùs ratiocinari mihi videris, quàm ſi ex eo quòd Bucephalus hinniat, vel mugiat, & ita edat ſonos qui referri poſſunt ad Muſicam, concluderes de Bucephalo quòd ſit Muſica. Etſi enim mens ſit unita toti*

corpori,

corpori, non inde ſequitur ipſam eſſe extenſam per corpus, quia non eſt de ratione ipſius ut ſit extenſa, ſed tantum ut cogitet. Nec intelligit extenſionem per ſpeciem extenſam in ſe exſiſtentem, quamvis eandem imaginetur, convertendo ſe ad ſpeciem corpoream quæ eſt extenſa, ut jam dictum eſt. Nec denique neceſſe eſt ut ipſa ſit corpus, etſi habeat vim movendi corpus.

INSTANTIA.

Mirum eſt profectò, quàm cautè reſpondeas. Quærebam ego, *Quî fieri poſſet, ut in Mente, ſubjecto inextenſo, recipi poſſit ſpecies, ſeu idea Corporis, quod extenſum eſt?* Reſpondes tu, *nullam ſpeciem corpoream recipi in mente.* At ego quærebam univerſè de ſpecie corporis, quod cùm poſſit & à facultate corporea, ut viſu, & à facultate incorporea, ut Intellectu cognoſci; videatur debere cognoſci per ſpeciem, à viſu quidem corpoream, ab intellectu verò incorpoream. Tu pro tua ſagacitate difficultatem præcavens, dixiſti nullam ſpeciem recipi, non *corporis*, ſed *corpoream.* Et quia ſtatim poterat quæri, An ſaltem, quia corpus ab intellectu cognoſcitur, per incorpoream ſpeciem cognoſcatur; non ad id reſpondiſti, ſed dixiſti ſolùm, *puram intellectionem tam rei corporeæ, quàm incorporeæ fieri abſque ulla ſpecie corporea.* Scilicet adhuc dubium feciſti, exiſtimareſne intellectionem rei corporeæ fieri per ſpeciem incorpoream; an potiùs ſine ulla ſeu corporea, ſeu incorporea ſpecie. Cur id verò? Nempe quia non videbaris defendere poſſe intellectionem fieri ſine intelligibili, ac incorporea ſpecie; Et quia tamen admittendo ſpeciem intelligibilem corporis, non videbaris defendere poſſe eſſe illam incorpoream, propter objectas difficultates: ideò prætuliſti neque negare, neque aſſerere, ut ſi ex una parte urgereris, effugium in aliam pateret. Intereà verò divertiſti, *Imaginationem* obtrudens, admittenſque *ad illam, quæ non-niſi de rebus corporeis eſſe poteſt, opus eſſe ſpecie, quæ ſit verum corpus, & ad quam ſe applicet; non quæ in mente recipiatur.* Eódem ſpectat etiam, quod ſub finem ais, *Mentem non intelligere extenſionem per ſpeciem extenſam in ſe exſiſtentem; quamvis eandem imaginetur, convertendo ſe ad ſpeciem corpoream, quæ extenſa eſt.* Quo loco redit imprimis quæſtio, An-non corpora non ſolùm imaginatione, ſed intellectione etiam cognoſcantur; & cùm videatur indubium, corpora eſſe non imaginatricis modò, ſed intellectricis quoq; facultatis objectum; quæſtio

I. *Artificioſa evaſio. Ad intellectionem quoque requiri ſpeciem, ſeu imaginem: Et imaginem rei extenſæ ſine extenſione non eſſe.*

 ſuper-

ſupereſt, An-non, cùm hanc chartam, v. c. contemplor, exploróque illius longitudinem, latitudinem, figuram, colorem, &c. ipſámque adeò chartam non tantùm imaginor, ſed etiam intelligo; an-non, inquam, illam æquè intelligam per ſpeciem, ac per ſpeciem imaginor: Et, an-non eádem ſpecie, qua unius pedis longitudinem imaginor, intelligam etiam longitudinem unius pedis; ſimilitérque latitudinem, formam quadratam, candorem, & alia? Et non requiro quidem ampliùs Criterium, quo hac, aut pari occaſione, intellectionem ab imaginatione diſcernam; quando id jam fruſtrà requiſitum eſt. Requiro ſolùm, cùm poſitam coràm me chartam, non tantùm imaginer, ſed etiam intelligam; An-non quatenus intelligo, obverſetur reverâ intellectui hujuſce magnitudinis, figuræ, & coloris ſpecies? Si obverſatur autem, quænam illa eſt alia, quæ obverſatur imaginatrici? Ea ſanè, niſi eadem, ſimillima profectò eſt. Quare & quamvis *imaginatio ſit ſolùm de rebus corporeis*; quia tamen Intellectio, cùm ſit de rebus incorporeis, eſt etiam de corporeis, videtur ad intellectionem, quatenus eſt de rebus corporeis, non minùs quàm ad imaginationem, *opus eſſe ſpecie, quæ ſit verum corpus*. Neque obſtare poteſt, quòd intellectio ſit actio mentis, quæ eſt incorporea; quoniam imaginatio quoque per te, ejuſdem mentis actio eſt; & quod ſubdis ſpeciem corpoream, quâ ad imaginationem eſt opus, in mente non recipi, id videtur poſſe ad intellectionem pari jure accommodari. Cæterùm, quia tu vis hanc ſpeciem, cùm in mente non recipiatur, recipi in cerebro, & imaginationem, ſeu imaginatricem ad eam applicari; ſequitur planè, ut cùm Mens fuerit ſeparata à corpore, & deſtituta cerebro, Imaginatio planè ferietur, Ménſque jam ampliùs nullum corpus imaginari valeat; quoniam non habet ampliùs ſpeciem, ad quam applicet imaginationem. Quæſo igitur, ſaltem-ne intelligat tunc corpus? Et dicere quidem, quod non intelligat, Tum tibi ipſi non congruit, qui vis *in ideis rerum corporalium nihil occurrere, quod ſit tantum, ut videatur non poſſe ab ea proficiſci*: Tum repugnat natura Mentis, quæ per ſe eſt res intelligens; neque in tam perfecto ſtatu poteſt, aut eſſe obtuſior, quàm intra caliginem demerſa; aut etiam omninò cæca, privatáve prorſus eo lumine, quo in corpore tantam ſui objecti partem intuebatur: Tum repugnat quoque ſimilis animæ Angelorum natura; quos alioquin ſequeretur non intelligere corpora; quippe cùm Angeli ſint quoque ſeparatæ ſubſtantiæ; & cerebro tamen, ac ſpeciebus, quibus ſe applicent, deſtituantur. Si igitur

Mens

Mens ſeparata intelligit, aut (quod ſaltem non videtur negandum) intelligere poteſt corpora; intelligat hanc eandem chartam. Cùm intelliget autem eandem longitudinem, latitudinem, figuram, colorem; An-ne ipſi alia ſpecies obverſabitur, quàm quæ eſt antè memorata? Si dicas aliam, dic quænam ſit? Si dicas eandem; dic ubi-nam: cùm jam in cerebro non ſit? Oportet ſanè dicas illam in in ipſa Mente recipi. Quòd ſi in ſtatu ſeparationis poteſt in Mente recipi: cur non in ſtatu conjunctionis? Quomodocumque verò aut ſit, aut adveniat, certum eſt ſaltem ſpeciem, ſeu ideam hujus chartæ eſſe poſſe in Mente; alioquin enim Mens non poſſet dici chartam intelligere. Cùm ſit porrò, tum jam recurrit objecta à me difficultas. Nam aut talis ſpecies inextenſa eſt, aut extenſa. Et, ſi extenſa quidem, tum corporea eſt, convincitque ſuum ſubjectum extenſum. Si inextenſa; tum non habet rationem ſpeciei, ſeu imaginis; quoniam inextenſa cùm ſit, repræſentare non poteſt objectum extenſum, uti neque conſequenter figuratum, coloratum, &c. Et quæſo te, quomodo capis obverſari menti ideam rei quadratæ, & ipſam ideam, qua res apprehenditur, non apprehendi quadratam? Et, cùm Mens ſeparata intelligat per ſpeciem illi ſimilem, qua imaginabatur conjuncta, quomodo unam eſſe extenſam, & aliam inextenſam capis?

II. *Non in[illegible] mari comparationem ejus, qui dicit* ſe clarè noſſe naturam Mentis, *quia dicere poteſt*, eſt res cogitans, *cum cæco, qui dicit* ſe clarè noſſe naturam Solis, *quia dicere poteſt*, eſt res calefaciens.

Circa Ideam ipſius Mentis, & quod ſpectat quidem ad comparationem inſtitutam cum cæco, *Poteſt*, inquis, *cæcus ille claram, & diſtinctam habere Ideam Solis, ut rei calefacientis; etſi non habeat ejuſdem, ut rei illuminantis*. Heic jam videor agnoſcere, quid eſſe cenſeas, *habere claram, diſtinctámq; alicujus rei notitiam.* Sufficit nempe, ut quocumque ſui adjuncto, & quomodocumq; nobis innoteſcat, ſuive ſenſum nobis faciat, conceptúmque excitet; ut claram, & diſtinctam illius Ideam habere dicamur; dummodo ſubintelligatur, quòd habeamus Ideam illius, ut talis, ſive quatenus nobis innoteſcit. Hoc ergo modo, ſi quis tibi in denſis tenebris occurrat, tacitéque percutiat; dices te habere claram, diſtinctámque illius notitiam; tametſi ipſum nec cernere, nec diſcernere potis fueris: Et cùm ex te quæretur, Quis igitur vir ille eſt? Reſpondebis, *eſt res percutiens.* Et cùm inſtabitur, Nihil-ne aliud dicere potes? Excipies, Non dixi me habere aliam illius notitiam, quàm, *ut rei percutientis*: Idemque præſtabitur in cæteris rebus. Sed ne ad alia excurramus; Dixeras habere te claram, diſtinctámque Ideam mentis; Et quoniam quæri ex te potuerat, quid-nam igitur eſſet Mens? dixeras, *Eſt res*

cogitans: Tum ego excepi, Nihílne aliud noſti, potéſve nobis dicere? Tu excanduiſti, & me ulteriùs requirente naturam mentis, cujus te habere Ideam, traderéque notitiam claram, & diſtinctam gloriaris, inſultaſti, id dignum eſſe carne, cujuſmodi ego eſſem, noſſe velle, ac veſtigare labore quaſi chymico intimam naturam, ſeu ſubſtantiam mentis; cùm ſufficiat noſſe de illa, quòd *ſit res, & cogitans quidem.* Subjeci, Id ſimile eſſe, ac ſi cæcus, qui calorem ſenſerit Solis, dicat ſe habere claram, diſtinctámque Ideam Solis, profiteatúrque proinde tradere ſe claram diſtinctámque naturæ Solis notitiam; quia ſi rogaretur, quid ergo eſſet Sol, reſpondere poſſet, *eſt res calefaciens:* Et cùm urgeretur, id non eſſe promiſſa præſtare; excandeſceret, dicerétque, ad habendam claram, diſtinctámque Solis, Naturæque ejus notitiam, ſufficere, quòd dicatur *res, & calefaciens quidem.* Cùm igitur quæſtio eſſet de Idea, non mentis, ut cogitans eſt; nec Solis, ut calefaciens eſt; Nam cogitare mentem nemo neſcit; & calefacere Solem, ne cæcus quidem ignorat; ſed utriuſque, prout naturam habet, quæ obſcurè confuſéque continetur ſub nomine *Res:* Tu nihil reſpondiſti de Re, ſed attigiſti ſolùm id, de quo controverſia non erat. Id nihilominùs admitto; & ex eo, quòd concedis eſſe duntaxat in cæco Ideam Solis, *ut eſt res calefaciens*, non item, *ut eſt res illuminans* (addo, & ut eſt res habens talem colorem, figuram, magnitudinem, ſitum, motum, diſtantiam, ſubſtantiam, & quæ oculatiſſimos etiam latent, ex natura intima) infero te ergo debere pari modo concedere eſſe in te duntaxat Ideam Mentis, *ut eſt res cogitans*, non item, *ut eſt res habens talem ſubſtantiam, naturam, cæteráque ſæpiùs objecta;* Nam dicere quidem iſta intelligenda eſſe contineri ſub nomine *Res*, eſt nihil notum dicere; cùm, ut cæco dicente, *Sol eſt res calefaciens*, idem eſt, ac ſi diceret, *Sol eſt neſcio quid, quod calefacit;* nam nihil de eo aliud, quàm quòd habeat calorem, novi: ita te dicente, *Mens eſt res cogitans*, idem ſit, ac ſi diceres, *Eſt neſcio quid, quod cogitat;* neque enim aliud de ea, niſi cogitationem perſpexi. Dicis *te non rectè comparari cum cæco, Primò, quia*, inquis, *cognitio rei cogitantis multò latiùs patet, quàm rei calefacientis; imò etiam latiùs, quàm quicquid de ulla alia re cognoſcimus, ut ſuo loco oſtenſum eſt.* Verumtamen quæſtio non eſt de latè-patentia, ſed de claritate, & diſtinctione cognitionis, prout utraque terminatur ad objectum, cujus eſt cognitio. Certum eſt enim objecta non eſſe æqualia, neque aut idem, aut tantundem de uno cognoſci, ac de alio; ſed poteſt tamen

Digitized by Google

tamen eſſe eadem, aut æquè clara paucorum de uno cognitio, ac multorum de alio: idémque eſt, ac ſi de duobus vaſis quæreretur, non capacitas, ſed plenitudo; quando licèt majus contineat ampliùs liquoris, quàm minus; poteſt tamen minus eſſe æquè plenum, ac majus: Et licèt majus ſit plenum vino, minus verò aqua; tam aqua nihilominùs exæquatur capacitati minoris, quàm vinum capacitati majoris. Vnde & licèt cogitatio ad plura ſe extendat, quàm calefactio; eſt tamen ſemper cogitatio, & nihil aliud, quàm cogitatio exæquata facultati cognoſcendi cogitationem. Quo pacto calefactio, licet ad non tam multa, ſed adhuc tamen innumera ſe extendat (nempe ad quotquot ſunt guttæ aquæ, quotcunque ſtipulæ, cæteræque res calefactionis capaces) eſt tamen calefactio exæquata facultati cognoſcendi calefactionem. Quare & perinde te habes, dum mentem non noſti, niſi ut rem cogitantem; ac cæcus, dum non novit Solem, niſi ut rem calefacientem. III.

III. Ex eo, quod qui dicere non poſſit, quid aliud ſit Mens, quàm res cogitans; colligi non poſſe ipſam igitur nihil eſſe prætereà.

Deinde, inquis, *nemo poteſt arguere Ideam illam Solis, quam format cæcus, non omnia, quæ de Sole percipi poſſunt, continere, niſi qui viſu præditi ejus lumen, & figuram inſuper agnoſcunt. Tu verò nihil ampliùs, ſed ne quidem idipſum, quod ego, de mente cognoſcis; adeò ut hac in parte tu potius cæcus, ego ad ſummum luſcioſus cum tota humana gente dici poſſim.* Bene id habet, eximie vir; quippe non invitus agnoſco diſcrimen, admittóque me, quod ad mentis naturam ſpectat, omninò cæcum. Exploremus tamen quid totum id ſit. Nempe eò ſpectas, ut cùm ego dicere non poſſim quid præter cogitationem mens habeat, ſtatuas tu cognoſcere te quicquid in Mente eſt; atque adeò habere claram, diſtinctámque Mentis notitiam. Ergo facis idem quod cæcus, qui cum alio cæco loquens, diceret ſe cognoſcere quiquid eſt in Sole, quia ejus calorem ſentiret, neque alius dicere poſſet, quidnam eſſet prætereà. At præter illum alium cæcum ſunt videntes homines, qui ampliùs, quàm ille agnoſcant; præter me verò non ſunt homines, qui ampliùs in mente agnoſcant, quàm Tu, cum quo ſtat tota gens humana? Ego de cæteris nihil ſtatuo, neque volo tam malè præſumere de ſagacitate, & ſolertia totius gentis, ſeu omnium prorſus hominum, quotquot fuerunt, ſunt, aut futuri ſunt, ut non advertere potuerint, aut poſſint aliquid in Mente, quod te impræſentiarum lateat. Vim ſolùm expendo tui ratiocinii, ac meditor primùm, Si quis natus eſſet apud Andabatas; aut ſi, ut omnes talpæ ſunt oculis capti, voluiſſet Deus omneis homines naſci cæcos, & Solis tamen calorem ſentire, Quo jure poſ-

re poſſet Andabata, aut alius mortalium aſſerere nihil eſſe in Sole præter calorem, quoniam eo caſu nemo eſſet videns, qui poſſet illum arguere? Deinde, cùm omnibus retrò ſeculis, & ante annos vix pluſquam triginta, nemo teleſcopium habuerit ad manum, quo illum argueret, qui dixiſſet Stellam Saturni anſulis carere, & Stellam Iovis aſſeclis; an quiſquam jure pronunciaſſet non in Saturno anſulas, non circa Iouem aſſeclas eſſe? Rurſus, ſi clauſo palatio, dicat quis in ipſo nihil eſſe præter eos, quos videt parietes, quòd nemo occurrat, qui illud aperiat, arguátque quam-multa in eo contineantur, an id jure aſſeverârit? Porrò, ſi nos Deus ita naſci voluit, ut careamus oculis, ſive perſpicacia, qua, excepta cogitatione, nihil pernoſcamus de ſubſtantia, & cæteris, quæ ſunt in Mente: Si abeſt hactenus, qui ad id, teleſcopium conficiat: ſi non adeſt janitor, qui nos introducat, & arguat eſſe aliud, quàm quod tibi cognitum eſt; jure-ne autumes nihil prætereà eſſe? Et nonne ipſemet admittis ſciri non poſſe Deum nihil ampliùs poſuiſſe in aliqua re, quàm quod de ea cognoſcimus, niſi ipſe Deus revelet? Id verò quomodo cohæret cum iſto tuo ratiocinio? Profectò ſi id legitimum ſit, non eſt, quòd mortales querantur eſſe aliquid ſibi incompertum. Quid enim; Terræ viſcera? at infra hanc terræ quaſi cruſtam nihil eſt: Quia nemo eſt, qui arguat internum ſpatium eſſe plenum, dicátve quid in eo ſit; aut quid omninò terra præter hæc, quæ videmus, tractamúſque, contineat. Quid item, amplitudinem Mundi? vireis omnium herbarum omneis? imò omninò omnia? at nihil planè ignoratur, quia præter ea, quæ cognoſcuntur, nemo arguat cognoſci, atque adeò eſſe aliquid. Quod ſi ridiculum id ſit; jure-ne gloriaris noſſe te quicquid in Mente, quòd ego dicere non poſſim quid in ea ſit, præter id, quod noſti? An quia ego ignarus ſum, tu ideò es doctus? An quia ego privatus ſum, & in curta re; tu idcircò Rex, & Crœſo opulentior? haud enim eſt diſpar jactantia. Et *quòd ego quidem, non ampliùs, quàm tu de Mente cognoſcam*, id accipio, uti par eſt. Quòd autem ne id ipſum quidem quod tu, id dijudicandum ab aliis. Ego quidem cognoſco Mentem, ut rem cogitantem, hoc eſt, ut intelligentem, dubitantem, affirmantem, negantem, imaginantem, volentem, ſentientem, &c. quæ tu te dicis cognoſcere; & niſi antequàm cognoſceres, ſaltem antequàm diceres, cognovi. Cùm tu verò nihil aliud cognoſcere te de Mente teſteris, non video quî dicas *me ne idipſum quidem de ea cognoſcere, quod tu*; neque cur *ego potiùs ſim cæcus, quam*

tu,

Digitized by Google

tu, *& tu ad ſummum luſcioſus* ſis, id eſt clarè quidem videns, ſed præ modeſtia te luſcioſum dicens; ídque *cum tota humana gente*, quæ etiam clarè videat, aut ſit ad ſummum quoque luſcioſa. Quamquam ego novi ex humana gente plenos candoris homines, qui ingenuè reſpuant, quod non ſunt; qui ſe circa naturam mentis, cæteráque adeò abſtruſa, cæcos eſſe non diffiteantur; adeò ut cùm fortè omnes cæcutiamus, id ſtatui poſſit diſcriminis, ut nonnulli quidem ſe profiteantur cæcos, ut ſunt; alii imitentur Senecæ Harpaſten, dum ſe id quod ſunt, agnoſcere nolunt.

IV. *Remanere difficultatem, quòd dicere Mentem rem non extenſam, ſit dicere non quid ſit, ſed quid non ſit, ut ſi dicatur de Bucephalo, quòd non ſit Muſca. Peti principium. Authoritatem propriam afferri pro Demonſtratione. Difficultates præcipuas diſſimulari.*

Eò deinde te recipis, ut dicas *te addidiſſe, mentem eſſe rem non extenſam, non ut quid ipſa eſſet explicares, ſed tantùm, ut moneres illos errare, qui putant eſſe extenſam.* Quanquam non monueras id magis, quàm errare illos, qui putarent eſſe non cogitantem; cùm alioquin referens quid Mens eſſet, ſeu quid per Ideam illius repræſentaretur, dixiſſes abſolutè, & uno tenore, *habere te illius Ideam, quatenùs eſt tantùm res cogitans, non extenſa.* Sed illud nimirùm te preſſit, quod objectum fuerat, expreſſiſſe te eo vocabulo non *quid mens eſſet*, ſed *quid non eſſet*. Vtcumque ſit, gratè accipio; tametſi video te (ſeu ſponte, ſeu errore lectionis neſcio) comparare Bucephalum cum Muſica, quem ego & ex ſenſu communi, & ex lectione Typographi, comparavi cum Muſca. Viderint porrò Lectores, quàm appoſitè dicas *me non meliùs ratiocinari, dum arguo Mentem eſſe extenſam, ſi coëxtenditur corpori, quàm ſi quis arguat Bucephalum eſſe Muſicam, ſi hinniat, ſive ſonos edat, qui referri ad Muſicam poſſint.* Quæ enim quæſo eſt paritas, aut ſimilitudinis applicatio? Nulla ſanè: quare & ſolùm pergis, *Etſi enim Mens ſit unita toti corpori, non ideò ſequitur ipſam eſſe extenſam per corpus.* Quomodo verò non ſequi probas? *Quia*, inquis, *non eſt de ratione ipſius, ut ſit extenſa, ſed tantùm, ut cogitet.* O ſolutionem! Quæritur, quid ſit Mens? Definis tu eſſe *Rem cogitantem non extenſam.* Controvertitur tibi poſterior particula, ab illis, qui dicunt aut animi gratiâ extenſam. Dicis tu errare illos. Probant illi ſe non errare, eo argumento, quod ipſe non negas; nempe Mentem eſſe unitam toti corpori. Quia enim corpus extenſum eſt, quatenùs in puncto non eſt, ſed per varias loci parteis diffuſum, quibus proinde correſpondenteis parteis habeat neceſſum eſt; ideò Mens quoque, cùm in puncto non ſit, ſed per totidem loci parteis, per quod ipſum corpus, cui toti unitur diffuſa, atque idcirco per totidem correſpondenteis ſui parteis; dicenda planè erit extenſa. Tu verò id-ne argumentum

ſolvis ? Dicis *non eſſe de ratione Mentis*, *ut extenſa ſit*. Nonne hoc eſt, quod quæritur ? Et ſic-ne pro ratione, defenſionéque concluſionis afferri debet ſola concluſio ? Non eſt profectò cur diſputes, aut eſſe tecum diſputandum putes, ſi cùm dogma ſtatueris, nihil ipſi propugnando, quàm ipſum obtrudas; & quicquid objiciatur; velis ex eo ſolùm, quòd ipſe obtrudas, ſtare inconcuſſum. Annon verò te id voluiſſe argumento eſt, quod relictâ regiâ demonſtrandi viâ, te unicum affatus es, de te uno loquutus es, tuam ſolam de te expreſſiſti ſententiam, ipſámque deinceps habendam à mortalibus omnibus pro Demonſtrationis principio cenſuiſti ? Nihil ergo mirum, ſi viſus ſis hac ratione ratiocinari,

Id, cujus ego ideam claram, diſtinctámque habeo, debet eſſe ratum, & inconcuſſum principium:

Atqui ego, qui ſum Mens, ideam claram, diſtinctamque habeo, quòd ſim tantùm res cogitans, non extenſa; corpus verò meum res extenſa, non cogitans:

Igitur me, hoc eſt Mentem, eſſe tantùm rem cogitantem, non extenſam, & corpus meum rem extenſam, non cogitantem, debet eſſe ratum, & inconcuſſum principium.

Et conſequenter,

Quod ego deduco ex rato, inconcuſſóque meo principio illud certum eſt:

Atqui ego ex meo rato, & inconcuſſo principio, quòd ſim tantùm res cogitans, non extenſa, & corpus meum res extenſa, non cogitans, deduco me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exſiſtere:

Igitur certum eſt me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exiſtere.

Quo de ratiocinio quid ſentiendum ſit, ex ante-dictis eſt judicandum. Addo heic ſolùm propter extrema Reſponſionis tuæ verba, oſtendiſſe egregiè te, quàm tibi placeat, quod αὐτὸς ἔφης. Difficultatem propoſueram, *Quomodo anima, ſi inextenſa, & incorporea ſit, poſſit contingere, impellere, & movere corpus ?* Tu verò hæc ſolùm verba repoſuiſti, *Nec denique neceſſe eſt, ut ipſa ſit corpus, etſi habeat vim movendi corpus*. Scilicet, quia ipſe dixiſti, id habendũ ratum, certúmq; cenſuiſti, exiſtimaſtique lectores adeò futuros oſcitanteis, ut difficultatem non perviderent, aut crederent factum abundè, & ſatis. Regererem jam aliquid; ſed facere anſam noluiſti, qui non modò adnotatas à te difficultates non ſolviſti; ſed ne alias quidem, eáſque præ-

præcipuas attigiſti. Ne memorem ſpeciatim te callidè adhuc declinaſſe, quod diſſimulandum non fuerat, *circa unionem Mentis cum corpore*; nimirùm *an uniatur toti? an cerebro toti? an ſenſibili cerebri parti? an Phyſico puncto? an Mathematico puncto?* Verùm quia quicquid declaraſſes, difficultates in promptu erant; ideò nihil mirum, ſi declinare, diſſimulatéque ſatiùs duxeris, quàm labyrinthum ſubingredi, ex quo te deinceps extricare non poſſes.

DVBITATIO V.

De Commiſtione Mentis cum corpore; déque doloris ſenſu; Quòd ſcilicet fieri poſſe non videatur, ſi Mens inextenſa, ſeu incorporea ſit.

INterſpergis conſequenter nonnulla eòdem pertinentia, quibus omnibus non eſt inſiſtendum. Id noto quod ais, *docere naturam per ſenſum doloris, famis, ſitis, &c. te non adeſſe corpori, ut nauta adeſt navigio; ſed eſſe te illi arctiſſimè conjunctam, & quaſi permiſtam, adeò ut unum quid cum illo componas. Alioquin enim*, inquis, *cùm corpus læditur, ego, qui nihil aliud ſum quàm res cogitans, non ſentirem idcircò dolorem, ſed puro intellectu læſionem iſtam perciperem, ut nauta viſu percipit, ſi quid in nave frangatur. Et cùm corpus cibo vel potu indiget, hoc ipſum expreſſe intelligerem, non confuſos famis & ſitis ſenſus haberem. Nam certè iſti ſenſus ſitis & famis, doloris, &c. nihil aliud ſunt, quàm confuſi quidam modi, ab unione & quaſi permiſtione mentis cum corpore exorti.* Ac bene quidem ſe iſta habent, ſed explicandum ſupereſt, quonam modo iſta conjunctio, & quaſi permiſtio aut confuſio, competere tibi, ſi ſis incorporea, inextenſa, & indiviſibilis, poſſit? Si puncto enim grandior non es, quomodo conjungeris toti corpori, quod eſt magnitudinis tantæ? Quomodo ſaltem cerebro, aut exiguæ illius parti, quæ (ut dictum eſt) quantulacumque ſit, magnitudinem tamen, ſeu extenſionem habet? Si partibus omnino cares, quomodo miſceris, aut quaſi miſceris partis hujus particulis; neque enim eſt miſtio ſine partibus commiſcibilibus utrinque? Et, ſi diſcreta planè es, quomodo confunderis, unúmque componis cum ipſa materia? Et, cùm compoſitio, conjunctio ſeu unio, inter parteis aliquas ſit, nonne debet eſſe proportio inter parteis hujuſmodi? Quænam verò corporeæ cum incorporea intelligi poteſt?

Digitized by Google

Capimus-ne quomodo lapis & aër ita compingantur, v. c. in pumice, ut germana inde fiat compoſitio? Et major tamen eſt proportio inter lapidem & aërem, qui ipſe quoque corpus eſt, quàm inter corpus & animam, mentémve planè incorpoream. Et nonne debet unio per contactum intimum fieri? Quomodo id verò, ut ante dicebam, ſine corpore? Quomodo quod corporeum eſt, apprehendet quod incorporeum, ut ſibi junctum teneat: aut quomodo incorporeum apprehendet corporeum, ut ſibi devinctum reciprocè habeat; ſi nihil prorſus in illo ſit, neque quo apprehendatur, neque quo apprehendat? Heinc, quia te fateris ſentire dolorem, quæſo te quomodo te putes, ſi incorporea, & inextenſa ſis, ſenſus doloris eſſe capacem? Quippe doloris affectio non niſi ex quadam partium diſtractione intelligitur, cùm quidpiam interjicitur, quod continuitatis ſolutionem faciat. Videlicet ſtatus doloris, eſt quidam ſtatus præter naturam; quomodo verò poteſt præter naturam eſſe, afficíve, quod per naturam, uniuſmodi, ſimplex, indiviſibile, intranſmutabiléque eſt? Et, cum dolor, aut alteratio aut non ſine alteratione ſit; quomodo poteſt id alterari, quod cùm ſit puncto impartibilius, non poteſt fieri alterum, deſineréve eſſe cujuſmodi eſt, quin in nihilum redigatur? Addo &, cùm dolor ex pede, ex brachio, partibúſve aliis ſimul advenit, nonne oportet in te eſſe parteis varias, in quibus illum variè excipias, ne confuſè, & quaſi unius duntaxat partis dolorem ſentias? Sed uno verbo, generalis ſemper difficultas manet, quomodo corporeum cum incorporeo communicare valeat; quam proportionem ſtatuere alterius cum altero liceat.

RESPONSIO.

Quæ hic habes de unione mentis cum corpore, ſimilia ſunt præcedentibus. Nihil ullibi in meas rationes objicis, ſed tantùm dubia proponis, quæ tibi ex meis concluſionibus ſequi videntur, etſi revera ex eo tantùm oriantur, quòd ea quæ ex natura ſua ſub imaginationem non cadunt, ad ejus tamen examen velis revocare. Ita hic ubi mentis, & corporis permiſtionem, cum permiſtione duorum corporum vis comparare, ſufficit ut reſpondeam nullam inter talia inſtitui debere comparationem, quia ſunt toto genere diverſa; partéſque in mente non eſſe imaginandas, ex eo quòd ipſa partes in corpore intelligat. Unde enim habes id omne quod mens intelligit, in ipſa eſſe debere? Profectò ſi hoc eſſet, cùm magnitudinem orbis

bis terrarum intelligit, illam etiam in ſe haberet, atque ita non modò eſſet extenſa, ſed etiam extenſione major orbe terrarum.

INSTANTIA.

Bene dicis ea, *quæ heic habeo, de unione Mentis cum corpore, eſſe præcedentibus ſimilia.* Reverâ enim, ut præcedentia ejuſmodi fuere, quibus non ſatisfeceris, ſed ſolùm vel id, quod fuit in quæſtione, vel authoritatem tuam oppoſueris; ita omnia, quæ heic habeo, hujuſmodi ſunt, quibus non ſatisfacias; quibúſque vel quæſtionem ſolam, vel tuam ſolam authoritatem opponas. Dicis *me nihil ullibi in tuas rationes objicere, ſed tantùm dubia proponere, quæ mihi ex tuis concluſionibus ſequi videntur.* Sed fac me nihil objicere præter dubia: ipſa tamen dubia objectiones ſunt: & niſi objectiones dicas, fortè quia ſcholaſticâ formâ propoſita non ſunt; ejuſcemodi tamen ſunt, quæ ſolvere ſit operæ-pretium. Et quod dicis *eſſe in concluſiones, non verò in rationes tuas*: Scito dubitari de concluſione non poſſe, quin dubii cauſſa (niſi etiam vitium) in ratione ſit; Nam ubi ratio convincens eſt, de concluſione dubitari non poteſt. Quare & nihil dubitare, aut objicere in concluſiones potui, quin fuerit in tuas rationes objectum; & cùm permittendum Lectoribus ſit, judicare, nihil-ne fuerit à me in tuas, quas exiſtimaſti rationes objectum; ſanè ſi quid objectum fuit, propter concluſiones haud bene probatas, objectum id fuit. Dicis *dubia tantùm oriri ex eo, quòd illa, quæ ex ſua natura ſub imaginationem non cadunt, ad ejus tamen examen velim revocare.* Enimverò dubia reverâ oriuntur, ex eo, quod pondus rationum expendam, neque facilè, temeréve cuique ſe rationes afferre dicenti aſſentiar. Nam ſi ex eo quòd tu Imaginationem, & Intellectionem tuo modo diſtinguis, ac interpretaris, putas licitum eſſe tibi quidvis ſuperexſtruere; nos ii non ſumus, qui quandiu Mens hærere ſentit ſcrupulum, nihil decoquendum, aut præmandendum; ſed quicquid demùm id fuerit, eſſe incunctanter deglutiendum putemus. Dicis proinde, *Mentis naturam non imaginatione quidem, ſed intellectione tamen clarè, & diſtinctè cognoſci.* Noſtrâ verò parùm intereſſet, ſeu intellectione, ſeu imaginatione cognoſceremus, dummodò clarè, & diſtinctè cognoſceremus; At quia experimur nos nihil diſtinctione iſta juvari, & intellectione tuo modo accepta, colligi duntaxat debere eſſe aliquid, præter id, quod imaginamûr; non verò cognoſci clarè, & diſtinctè quale illud ſit, ut

I. Difficultates, quæ videntur in concluſiones objici, impetere ipſas rationes, ſeu principia, quæ debita firmitatis non ſunt.

ſæpius repetitum eſt; idcircò non patimur dari nobis verba; & dubitationes, quæ nobis ſuperſunt, quales ſuperſunt, objicimus; ſi qui objici ſibi ipſas volunt, ut te per Merſennum voluiſſe mihi conſtitit.

II. *Petitum fuiſſe principium, & declinatas difficultates, circa objecta adverſus commiſtionem Mentis, & ſenſum doloris, ſi Mens quidem ſit inextenſa.*

Pergis, *Ita hîc, ubi Mentis, & corporis permiſtionem cum permiſtione duorum corporum vis comparare, ſufficit, ut reſpondeam nullam inter talia inſtitui debere comparationem, quia ſunt toto genere diverſa.* Quàm bene prædixi nihil aliud te reſpondere, opponeréve, quàm quæſtionem ipſam, vel authoritatem tuam! Quæſtio eſt, *utrum Mens, & corpus ſint toto genere diverſa, an-non?* hoc eſt, An Mens ſit corpus tenue; an prorsùs incorporea ſit? Defendis tu eſſe toto genere diverſa; ſive Mentem eſſe prorsùs incorpoream. Et quoniam tamen viſus fueras in hunc modum ratiocinari,

Quod eſt cogitans, & inextenſum, poteſt arctiſſimè conjungi, & quaſi permiſceri corpori, adeò ut unum quid cum illo componat, & famem, ſitim, dolorem ſentiat, ſenſúſque famis, ſitis, doloris, nihil aliud ſint, quàm confuſi quidam cogitandi modi ab unione, & quaſi permiſtione illius cum corpore exorti:

Atqui Mens eſt res cogitans, & inextenſa:

Igitur Mens poteſt arctiſſimè conjungi, & quaſi permiſceri corpori, adeò ut unum quid cum illo componat, & famem, ſitim, dolorem ſentiat, ſenſúſque famis, ſitis, doloris, nihil aliud ſint, quàm confuſi quidam cogitandi modi ab unione, & quaſi permiſtione mentis cum corpore exorti.

Quoniam, inquam, cenſueras rem inextenſam, & extenſam, hoc eſt, res toto genere diverſas, poſſe arctiſſimè conjungi, permiſceri, &c. objeci, (ſeu mavis, dubitavi) Quî fieri id poſſet? poſtulavíque, ut probares, quomodo res non grandior puncto uniretur, conjungeretur, confunderetur, & quaſi permiſceretur cum partibus, ex quibus res extenſa conſtat? Quomodo proinde, ſi Mens eſſet inextenſa, hoc eſt, puncto non grandior, & partibus carens, fieri poſſet illius permiſtio, aut quaſi permiſtio, cum corpore; quando licèt corpus habeat parteis, quæ miſceri poſſint; Mens tamen non habet, neque dici poteſt, aut intelligi, quid ſui permiſceat, ſeu conjungat cum variis partibus, quæ ne habet quidem quod applicare ad unicam poſſit? Cùm deberes verò permiſtionis, aut quaſi permiſtionis modum explicare, & difficultatis nodum ſolvere; quænam explicatio, quæ ſolutio fuit? Nempe nihil aliud dixiſti; quàm *non debere me inſtituere comparationem cum permiſtione corporum, quia ſunt*

ſunt toto genere diverſa. At nonne hæc ipſa fuit quæſtio, quomodo res toto genere diverſæ à corporibus, permiſceri poſſint inſtar corporum, aut cum corporibus quoque ipſis? Et putas-ne te ſic feciſſe ſatis hocce verbulo, ut non remaneret dubitandi locus? An-non ſaltem dicendum erat, qualis-nam permiſtio, aut quaſi permiſtio ex parte Mentis intelligeretur? Quomodo Mens poſſit intelligi præſens corpori, id eſt pluribus partibus; quoniam corpus nullum eſt, intelligitúrve ſine partibus; quæ inextenſa cùm ſit, ne poteſt quidem eſſe præſens uni, quantumlibet minimæ parti; ſeu ne minimo quidem puncto Phyſico, quod extenſum eſt; ſed ad ſummum uni puncto Mathematico, quod neque extenſum eſt, neque corpus? Et venerat quidem in Mentem, propter illam *quaſi permiſtionis* vocem Ciceronianum illud uſurpare, *Quid ſit quaſi corpus, aut quaſi ſanguis intelligere non poſſum. Ne tu quidem, Vellei, ſed non vis fateri.* Et, *Nunc iſtud quaſi corpus, & quaſi ſanguinem quid intelligis? Ego enim ſcire te iſta meliùs, quàm me, non fateor ſolùm, ſed etiam facilè patior. Cùm quidem ſemel dicta ſunt, Quid eſt, quod Velleius intelligere poſſit, Cotta non poſſit? Itaque corpus quid ſit, ſanguis quid ſit intelligo: quaſi corpus, & quaſi ſanguis quid ſit, nullo prorsùs modo intelligo. Nec tu me celas, ut Pythagoras alienos; nec conſultò dicis occultè, tanquam Heraclitus; ſed quod inter nos liqueat, ne tu quidem intelligis,* &c. Venerant, inquam, iſta in mentem; ſed objicienda tamen, & inculcanda non cenſui; confiſus te quodam ſaltem modo aut verborum tuorum rationem redditurum, expliciturúmque; aut confeſſione ingenua ignorare te profeſſurum; at tibi neutrum placuit, ut neque etiam declarare, quî fieri poſſit, ut Mens, ſi incorporea, ſi inextenſa, ſi ſolutionis continui, ſi tranſmutationis, atque adeò alterationis incapax ſit, contingi tamen poſſit à corpore, & dolorem ab ipſo illatum ſentire; *ac univerſè quomodo corporeum cum incorporeo communicet?* Quæ prætermittenda profectò non fuerant, neque explicationis loco captanda effugia, quibus tacitè præterlabereris, regerendo nempe quod dubitationis præſentis non fuerat, ſed illius potiùs ex antecedentibus, in qua quærebatur, *quomodo ſpecies corporea recipi in Mente incorporea, ut corpus intelligat, poſſit?*

III. *Etſi ſpecies extenſa ſit, non ſequi propterea eam eſſe tantam, quantum objectum, quod repræſentat.*

Nimirùm ſubdis, *Parteis in Mente non eſſe imaginandas ex eo, quod ipſa parteis in corpore intelligat.* Sed utcumque ſit, quidnam regeris? Pergis, *Unde enim habes id omne, quod Mens intelligit, in ipſa eſſe? Profectò, ſi hoc eſſet, cùm magnitudinem orbis terrarum intelligit, illam etiam in ſe haberet; atque ita non modò eſſet extenſa, ſed etiam extenſione*

major orbe terrarum? Acutè nempe, quia Continens debet eſſe majus contento. Imprimis porrò, propterea-ne ſolvitur à te difficultas? Allegas, ut ajunt, inconveniens; fac neſcire me illud declinare, quia requiris unde id habeam; An mea ignorantia tibi proderit, ut non propterea ad ſcrupulum dubitationis eximendum tenearis? Deinde, non oppoſui quidem præcisè parteis eſſe in mente imaginandas, quòd parteis in corpore intelligat; ſed perinde eſto (quandò, ſuppoſito quòd corpus per ſpeciem, ideámve corporis intelligat, quæſivi quomodo talis ſpecies, cum repræſentet parteis, neque poſſit proinde partibus carere, recipi valeat in ſubjecto carente prorſus partibus.) Quæris conſequenter, *unde habeam; id omne, quod mens intelligit, in ipſa eſſe debere?* Quam lepidè verò id quæris? Quaſi verò ex verbis meis captare anſam debueris fingendi me exiſtimare totum Montem, dum à Mente intelligitur, eſſe reipſâ, ſeu per ſeipſum in intellectu, in cerebro, aut intra caput; adeò ut Cranium id contineat, debeatque proinde eſſe majus monte? Annon quæſtio fuit de modo, quo res cognitæ ſunt in cognoſcente, & quo vulgò admittunt nihil eſſe in intellectu, niſi in ſenſu præfuerit? Et, cùm res ſoleat explicari per ideam, ſeu ſpeciem, qua id, quod intelligitur, repræſentatur: an-non fuit ſolum quæſtio de modo, quo talis idea ſeu ſpecies intellectionis objectum repræſentativè continens, eſt in Mente intelligente? Ecquid ergo quæris, *Vnde habeam id omne, quod mens intelligit, in ipſa eſſe debere?* Inde quippe habeo, unde cæteri, unde etiam tu, qui admittis nos intelligere per ideas, ſeu ſpecies, quibus res repræſentativè, ſive objectivè ſint *in intellectu*, atque adeò *in mente?* Quare, & cùm ais, *Profectò, ſi hoc eſſet, cùm magnitudinem orbis terrarum intelligit, illam etiam in ſe haberet*; id ipſum reſpondebo, & admittam, quod reſpondendum quoque, & admittendum tibi ſit; ſcilicet Mentem habere in ſe objectivè, ſeu per ideam, ac ſpeciem, magnitudinem orbis terræ. Cùm autem pergis, *atque ita, non modò eſſet extenſa, ſed etiam extenſione major orbe terrarum*: Aut dicam te pravè colligere, qui ex modo inexſiſtendi ideali, ſeu, ut vocant intentionali, argumentaris ad modum inexſiſtendi realem, ſeu quo res in ſeipſis, extráque cognoſcentem ſunt; aut ſaltem concedam eo modo, quo dices Mentem continere non ideam Terræ duntaxat, verùm etiam Mundi totius; ſeu virtutem intelligendi ejus non terminari ad ideam magnitudinis terræ, ſed extendi prætereà ad ideam uſque Magnitudinis Mundi; eóque ſenſu mentem non modò eſſe extenſam, ſed extenſione etiam

Digitized by Google

etiam majorem orbe terrarum; utpote quæ non ſolùm ideam orbis terrarum contineat; verùm ipſius quoque Mundi, qui orbe terrarum eſt major. Atque ita quidem, cùm reſpondero, tibi ſatisfactum putabo; ſed non erit, cur putes propterea mihi ſatisfactum; quaſi tametſi idea, ſeu ſpecies tenuiſſima ſit, ac diminutiſſima res; debeat idcircò inextenſa, partiumque prorſus expers admitti. Quippe difficultas eadem ſemper manet, *quomodo idea parteis repræſentet, ſi caret ipſa partibus?*

IV.

Qua ratione imago rei viſibilis magna in parva oculi capacitate imprimitur; eadem videri imprimi in longè minori, cerebri, aut mentis.

Et, ut hoc verbum adjiciam, conſtat primùm de ſpecie viſus, eam partibus præditam eſſe. Eſt enim Retina in oculi fundo ſpeculum quoddam concavum, in quo turris, exempli cauſſâ, imago ſic depingitur, ut ipſa intercedente, facultas viſus turrim percipiat. Porrò hæc imago in retinæ puncto non depingitur, ſed in aliqua portione ipſius; id quippe experientiâ conſtat, ex qua etiam habemus coire radios lucidos, à quibus ſpecies rei non differt, non in ipſa ſanè retina, ſed aliquantò citrà, hoc eſt, intra humorem vitreum; adeò ut facta decuſſatione, propter trajectionem per cryſtallinam, dilatati non-nihil radii incidant diſtinctè in diſtinctas retinæ parteis. Et certè vel ipſa conſpicilla, quæ prout convexa, vel concava fuerint, decuſſationem, coitionémve aut abducunt, aut promovent, ſatis arguunt dilatationem hujuſcemodi neceſſariam eſſe; poteſtque res peroptimè ex comparatione teleſcopii intelligi, per quod trajecti imaginis radii, ut picturam creent, non in ipſo coitionis puncto, ſed ultra ipſum ſunt excipiendi. Occupat itaque imago certam portionem retinæ; quantam nempe radii ex objecto, v. c. turri prodeuntes attingunt. Quare & cum apparentia maximi, ſeu totalis viſionis objecti ſit hemiſphærium circiter, quod cavitatem retinæ apertione pupillæ limitatam ſui ſpecie compleat; ideò tanta turris apparebit, quantam partem occupabit illius quaſi hemiſphærii; atque adeò quantam portionem in cavitate retinæ per ſui ſpeciem obtinebit. Vnde ſi oculus tantopere recedat, ut turris ſemper minor, minórque hemiſphærii portio evadens, non ſit denique, niſi velut illius punctum, ſicque ex ejus ſpecie non-niſi punctum in cavitate retinæ ſit, imagóque ipſa non pingatur, ut parteis habens, & alicujus extenſionis; tum ne imago quidem erit, & turris fiet planè inviſa. Deinde, ut res transferatur in cerebrum, in quo vis eſſe ſpeciem imaginationi inſervientem; non poteſt ſanè ea ſpecies, ſi in puncto ſit, imago turris eſſe, aut dici; quandoquidem, ut imago ſit, parteis habeat neceſſe eſt, quæ ſint partium turris repræ-

Digitized by Google

ſentativæ. Et fac minorem, quantum volueris eâ, quæ fuit in retina, ut reipſâ partes nervi optici, in quem retina colligitur, quique in cerebrum implantatur, contractiores ſunt; quantulaçumque tamen ſit, neceſſe eſt ſemper ut parteis, extenſionémque aliquam habeat. Denique, ut ad ipſam mentem; cùm ſaltem ſeparata Mens intelligere turrim poſſit, atque adeò ſpecie ejus informari, fac ſpeciem, quantum voles tenuem, minutam, exiguam; oportet tamen, ut quia parteis, atque extenſionem repræſentatura eſt, parteis, extenſionémque habeat, ſitque ſaltem extenſior Mathematico puncto. Neque verò neceſſe eſt, ut ſive imaginatricis, ſive intellectus ſit ſpecies, tot propterea parteis, quot ipſa res habeat; Nam ne ipſa quidem viſus ſpecies tot habet; non dico ex internis, ſed ex ſuperficialibus; quoniam ob ſuperficiei inæquabilitatem, paucæ illius partes ſunt, quæ pupillæ, ac retinæ fundo obvertuntur, ſuíque picturam in ea exprimunt: Cui ſanè rei conſequens eſt, ut ex corporibus tam propioribus, quàm ad extremas uſque ſtellas remotioribus, quæcumque videntur ſub eodem angulo, ſeu eadem portione memorati jam quaſi hemiſphærii, æquè magna appareant; quod ex remotioribus, tametſi maximis, non plures partes oculo obvertantur, ſuíque ſpeciem imprimant, quàm ex propinquioribus, minimíſque. Quod quidem dico propter ideam magnitudinis orbis terræ. Nam veluti cavitas illa, ſeu capacitas retinæ eſt veluti Phyſicum centrũ, in quod terminantur omnes anguli complectentes magnitudinem Solis, Lunæ, cæterorúmque corporum, toto circiter hemiſphærio ſupra oculum expanſorum; & retina propterea non habet tantam magnitudinem, quantam Sol, Luna, & cætera corpora in ſeipſis habent; Ita nihil videtur obſtare, quò minùs Mens quoque extenſionem habeat, quæ tametſi illa cavitate retinæ, aut complexu quoque nervi optici longè minor intelligatur; ſit tamen adhuc veluti centrum, in quod terminentur anguli rerum omnium ipſi objectarum; intérque ipſas res magnitudinis orbis terræ; abſque eo, quòd propterea tantam magnitudinem habeat, quantam objecta ſimul omnia, ac ſpecialiter orbis terræ: Quippe cùm latera anguli cujuſque tantam circuli, ac ſphæræ portionem analogicè complectantur, ſeu longiùs producta, ſeu propiùs terminata fuerint; & res proinde maxima repræſentari per minimam valeat. Quanquam hæc non poſſunt paucis explicari; & ſe utcumque res habeat, difficultas ſemper inſoluta reſtat, *quomodo imago parteis repræſentet, ſi careat ipſa partibus.*

PRÆ-

PRÆTERITIO.

De quibuſdam capitibus ſuperſtitibus ex poſtrema Meditatione.

CÆtera prætereo, quæ fusè & eleganter proſequeris, ut oſtendas eſſe aliquid præter te, ac Deum. Deducis enim eſſe tuum corpus, facultatéſque corporeas; itémque alia corpora, quæ in tuos ſenſus, ac teipſam immittant ſui ſpecies, efficiántque voluptatis & doloris paſſiones, unde ſunt in te proſequutio & fuga. Ex quibus hunc tandem fructum colligis, ut cùm omnes ſenſus circa ea quæ ad corporis commodum ſpectant, multò frequentiùs verum indicent quàm falſum; idcircò inferas te ampliùs vereri non debere, nè ea falſa ſint, quæ tibi quotidie à ſenſibus exhibentur. Idem conſequenter dicis de inſomniis, quæ quia non perinde cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria conjunguntur, ut ea quæ vigilanti occurrunt; ideò ſtatuis tibi res veras non in ſomnis, ſed vigilanti occurrere. Et, *ex eo*, inquis, *quòd Deus non ſit fallax*, *ſequitur omninò in talibus te non falli.* Quod, ut admodum piè dicis, ita cùm poſtremò concludis, *Eſſe humanam vitam erroribus obnoxiam*, *noſtræque naturæ infirmitatem eſſe agnoſcendam*, facis profectò quàm optimè.

RESPONSIO.

HIc nulla in re mihi contradicis, & ſatis multa nihilominùs dicis, ut nempe lector inde cognoſcat ex prolixitate verborum, rationum tuarum multitudinem non eſſe æſtimandam.

INSTANTIA.

Fuiſſe occaſionem inſultandi abs re, & præpoſterè, (ſed de induſtria tamen) captatam.

DEVM immortalem, ecquámnam capis coronidis hujus conſtituendæ anſam! Inſultas *me nulla in re, tibi hic contradicere.* Et nonne ipſe teſtatus ſum velle me heic contradictionem præterire? Non ſanè, quòd multa contradicenda non occurrerent, ac non ſubnotanda, inter cæteras, ratiocinatio illa videretur, quæ fuit tibi prima, & ſumma Camæna,

Tum ſolùm potui certus eſſe vigilare me, non dormire, cùm poſt

præcedentia omnia ratiocinia cogniturus fui Deum eſſe, & fallacem non eſſe:

Atqui nunc ſolùm poſt præcedentia omnia ratiocinia cognoſco Deum eſſe, & fallacem non eſſe:

Igitur nunc ſolùm ſum certus vigilare me, non dormire.

Verùm nihil ampliùs contendendum duxi, partim quòd defeſſus jam forem, partim quòd hoc præſertim loco occurrerent quædam, quæ commendarentur. Itaque nihil ampliùs tibi contradicens comprobavi ſolùm ea, quæ dixeras; Tu nihil moratus meam præteritionem, nihili ducens comprobationem, fingis me voluiſſe contradicere, & non potuiſſe tamen; quoniam, *hîc*, inquis, *nulla in re mihi contradicis, & ſatis multa nihilominùs dicis.* Heinc enim eſt, cur cùm diſtingueres dubitationum articulos, iſtum, qui debuerat ſeponi, cæteris attexueris, ut eſſet unde inſultares me in eo nihil dubitaſſe, ſeu, ut ais, contradixiſſe: Quanquam demiror te, ſi volebas articulum iſtum habere paris naturæ cum cæteris, non agnoviſſe quàm brevis eſſet ad præcedentia comparatus. Et quorſum tamen de eo dixiſti, quod non dixiſti de cæteris *me ſatis multa in eo dixiſſe?* An-non ut fieret tibi occaſio, cur hæc verba ſubjùngeres, *Vt nempe Lector inde cognoſcat ex prolixitate verborum, rationum tuarum multitudinem non eſſe æſtimandam.* Ego porrò, cùm is non ſim, qui mearum rationum ſive multitudinem, ſive magnitudinem magni à Lectore æſtimandam putem; conſidero tamen dicere id te, ubi neque uſus prolixitate verborum ſum, neque ullam volui rationem proponere; ſed ſimpliciter enunciare *fuiſſe te fusè, & eleganter proſequutum*, &c. qua in re, ſi ratione carui; affectus ſaltem improbandus non fuit. An fortè verò ita feciſti, quia exiſtimaſti Lectorem cætera prætervolaturum, & immoratum ſolùm ad calcem, judicium exinde de tota Dubitationum ſerie laturum? An quia, cùm non pari encomio proſequutus cætera fuiſſem, ferre non potuiſti ſola hæc laudari, quaſi ſuſpicari Lector poſſet non eſſe omnia perinde laudanda? An quia, cùm dixiſſem *te admodùm piè facere*, credidiſti poſſe hærere Lectorem, an-non potiùs concluderes ex principiis fidei, quàm demonſtrares ex principiis naturæ? An quia cùm excepiſſem *feciſſe te quàm optimè*, dum diceres *humanam vitam eſſe erroribus obnoxiam, noſtræque naturæ infirmitatem eſſe agnoſcendam;* Subveritus es, ne vel ſeriò, vel de te dictum Lector putaret; quaſi quicquam diffideres de rebus à te demonſtratis? Vtcumque fuerit, ego tuam tibi de te opinionem nunquam invidebo; neque meum in ſcri-

Digitized by Google

in ſcribendo Genium propterea ſequi deſinam; quantumcumque tu ſis in eo prolixitatem improbaturus. Poteris me certè occaſione eorum, quæ hactenus inſtiti, verboſiſſimum dicere; Poteris ſalis ne micam quidem per tot iſta verba reſperſam cauſſari; At non piget tamen, neque pœnitet, tum quòd non defraudârim genium; tum quòd ipſe ſolus non ſis hujuſce rei judex futurus.

CONCLVSIO.

HÆc ſunt, Vir eximie, quæ mihi circa Meditationes tuas adnotanda occurrerunt. Repeto non eſſe cur ipſe ea cures, quòd meum judicium tanti non ſit, ut haberi debeat apud te tantilli momenti. Vt enim cùm aliquis cibus palato meo ſuavis eſt, quem diſplicere aliis video, non defendo guſtatum meum eſſe alieno perfectiorem; ita cùm menti placet opinio, quæ non arridet cæteris, longè abſum ut tuear me in veriorem incidiſſe. Id potiùs puto verè dictum; ſuo quemque ſenſu abundare: ac tam propè iniquum habeo, velle ut omnes eadem ſententiâ,quàm ut omnes eodem ſint guſtu. Quod dico, ut exiſtimes tibi, per me, liberum eſſe, hæc, quæ cenſui, omnia flocci-facere, nulloque planè loco habere. Abundè erit, ſi pronum meum erga te affectum agnoſcas, & non ducas pro nihilo venerationem tuæ virtutis. Poteſt fortè aliquid eſſe inconſideratiùs prolatum, ut inter diſſentiendum proclivius nihil eſt: id ſi occurrat, planè devoveo: tu duc lituram, & ſic habe, nihil mihi fuiſſe antiquius, quàm ut demererer, & ſartam tectámque tuerer amicitiam tuam. Vale. Scribebam Pariſiis, Poſtridie Eidus Majas, an. ſal. 1641.

RESPONSIO.

HActenus verò mens cum carne diſſeruit, atque ut par erat in multis ab ipſa diſſenſit. Sed jam in concluſione verum Gaſſendum agnoſco, illúmque ut præſtantiſſimum Philoſophum ſuſpicio, ut virum candore animi, atque integritate vitæ celebrem amplector, & ejus ſemper amicitiam quibuſcunque potero obſequiis demereri conabor. Itaque rogo ne illi grave ſit, quòd libertate Philoſophica uſus fuerim in ejus objectionibus refutandis; ut mihi profectò pergratum fuit quicquid in ipſis continetur. Et inter cætera gaviſus ſum quod à viro tanti nominis, in Diſſertatione tam longa, & tam accuratè conſcripta, nulla ratio allata ſit

Digitized by Google

quæ meas rationes oppugnaret, nullâque etiam in meas concluſiones, ad quam mihi non perfacile fuerit reſpondere.

INSTANTIA.

Fuiſſe objectiones abſque duplicitate. Actum non de ipſa rerum veritate, ſed de ratiociniorum vi. Benevolentia teſtatio gratè excipitur, ac refertur.

EGo, vir eximie, idem ſum, qui priùs. Scilicet unus ſum, non duplex; neque video quomodo caro ſecluſa Mente ratiocinetur, aut ratiocinari ſe putet. Tibi, qui videre potuiſti, licitum fuit diſtinguere, & providere ne Mens tua ineptè contenderet, ac operam luderet, dum rem Amentem affaretur. Mihi, qui non ſum tam acutus, licitum fuit meam ratiocinationem, ſi aliqua ſum adverſum te uſus, non ad carnem, ſed ad Mentem, ſi aliquam habeo, referre; ac exiſtimare proinde tuam Mentem mea cum mente, non cum carne diſſerere. Ac ſi actum quidem fuiſſet inter nos (quemadmodum præmonitum, & interdum quoque repetitum fuit) de ipſa rerum veritate, ut puta Dei exſiſtentia, & Animorum immortali natura; tum, ſi ea inſania, quod abſit, occupaſſet me, ut adverſus ipſam argumenta congeſſiſſem; concludere ſanè jam poſſes, *Mentem cum carne diſſeruiſſe, atque, ut par erat, ab ea diſſenſiſſe.* Verùm quia perpetuò conteſtatus ſum de nulla re ampliùs agi inter nos, quam de energia ejus Ratiocinii, quod tu demonſtrationem eſſe, ego non eſſe defendimus: vide quo jure te Mentem dicas, me carnem, hoc eſt rem Amentem voces. Quod certè dicis *gaudere te nullam rationem allatam eſſe, quæ tuas rationes oppugnaret, nullámque etiam in tuas concluſiones, ad quam tibi non perfacile fuerit reſpondere*; non eſt cur gaudium tibi invideam, quod ad *Rationes* attinet; cùm ſuo quiſque ſenſu abundet, & gaudere perinde valeat. Sed quod ad *Concluſiones* ſpectat, quatenus nempe propoſitiones de ipſa veritate ſunt; non eſt profectò cur tu ſolus *de ipſis, tanquam tuis* gaudeas; *cùm ſint meæ quoque, & omnium piorum, rectéque ſentientium*; neque ullam adverſus ipſas rationem adferre aut voluerim, aut venire mihi potuerit in mentem. Prætereo porrò, ſi concluſiones, quatenus ex tuis principiis deducuntur, accipias; tum declaratum ſuperiùs eſſe nihil adverſus ipſas aliud objici, quàm quod ad oppugnandum rationes, hoc eſt conſequutionum vim ad eliciendum ipſas adfertur; tum heic permittendum lectoribus eſſe, ut dijudicent, nulla-ne ratio ſit à me allata, quæ tuas rationes oppugnarit; & idém-ne, an aliud ſit, *facile eſſe reſpondere, & facile eſſe bene reſpondere.* Quod ſupereſt, non modo gratè, ſed gratiſſimè

tiſſimè etiam, ut par eſt, accipio, quicquid hoc loco benevolentiæ, commendationiſque reſpergis. Non ſanè, quòd me eum agnoſcam, quem te dicis ſuſpicere; ſed quòd, dum mihi plus tribuis, quàm merear, id referendum ſit ad affectum, quo me devinciendum voluiſti. Heinc tametſi mihi huc uſque ſtylus fuit paullò agreſtior; non idcircò tamen de mea in te colendo, amandòque propenſione quicquam deceſſit. Perſpectum mihi ſemper eſt, quantum inter ingenia noſtri hujuſce ævi excellas: memini ſemper quanti habuerim poſſe colere amicitiam tecum. Quare & velim ſic accipias, ut ſi quid auſteriùs dictum ſit à me, id attribuas ſimplicitati, qua reputavi poſſe me legem abs te præſcriptam ſequi. Tu viſus es id appellare Philoſophicam libertatem; ego, cùm non ſatis intelligerem, tuum mihi exemplum propoſui. Et quamvis ſollicitè cavi, ne paria iis regererem, quæ tu in me congeſſeras: ſi quid tamen fortè irrepſit, quod improbandum exiſtimes; eſt cur condones, tanquam priùs tuo ipſius facto probatum. Is ſum, qui naturâ, & ſtudio, ad morum lenitatem feror; ſed viſus tamen ſum videre, voluiſſe te meam ſollicitare patientiam; ratum impunè illudi Tauro, cui fœnum in cornu non ſit. Exinde ſanè effectum eſt, ut nihil alioquin repoſiturus, intereſſe cenſuerim inſtando ſubmonere te, non fuiſſe eo pacto cum viro nihil de te malè meritò agendum. Imposterùm fiet, ut ipſe præſcribes; Quod me attinet, hoc ingenuè teſtor, non fore unquam, ut per me ſtet, quin me, ſi tanti duxeris, tui obſervantiſſimum, & obſequentiſſimum experiare. Vale. Pariſiis, Eidib. Mart. MDCXLII.

FINIS.

Digitized by Google

ERRATA.

IN Epiſtola Typographi ad Lectorem, *pag.2.l.4.* ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε. *&* *l.* 11. λαθών. *Pag.5. l.* 25. alterique. *ibid.l.32.* Quamobrem. *p.8.l.10.* putârint. *ibid.32.* percipi *non* intelligi. *p 9. l* 18. perinde. *p.* 10. *l.* 16. Dicis. *p.* 16. *l* 35. arripiendas. *p* 17. *l.* 19. rectam non facere. *p.* 18. *l.* 28. angulos, &c. te. *ibid. l.* 33. anguli, &c. fiant. *p.* 19. *l.* 18. ut ipſis. *p.* 21. *l.* 6. πάντα ἐν διαφέρουσι. *p.* 24. *l.* 32. quidpiam. *p.* 37. *l.* 32. *illa.* *p.* 39. *l.* 9. Archimedei. *p.* 44. *l.* 21. excepi. *p.*57. *l.*19. Bruti eſſe. *p.* 74. *l.*3. conſilii; ut. *p.*85. *l.*12. quale. *p.*89. *l.*14 *Liquida, &c. ita etiam in mente totidem ſunt; unum, quòd habeat vim cognoſcendi albedinem ceræ; aliud, quòd habeat vim cognoſcendi ejus duritiem, aliud, quòd mutationem duritiei, ſive liquefactionem &c. Poteſt enim quis noſſe duritiem, qui non ideò novit albedinem, nempe qui cæcus natus eſt, & ita de cæteris. Vnde clarè colligitur nullius rei tot attributa cognoſci, quàm noſtræ mentis; quia quotcumque cognoſcuntur in qualibet alia re, tot etiam numerari poſſunt in mente, ex eo, quòd illa cognoſcat; atque ideò ejus natura omnium eſt notiſſima. Denique hic obiter reprehendis, quòd cùm nihil in me eſſe admiſerim præter mentem, nihilominùs loquar de cera, quam videam, quam tangam; quod ſine oculis, & manibus fieri non poteſt: ſed notare debuiſti me accuratè monuiſſe non ibi agi de viſu, & tactu, quæ fiunt ope organorum, ſed de ſola cogitatione videndi, & tangendi, ad quam organa iſta non requiri quotidie in ſomniis experiuntur. Nec ſanè hoc non notaſti; ſed tantum monere voluiſti, quàm abſurdæ ſæpè, atque injuſtæ cavillationes ab iis, qui non tam aliquid intelligere, quàm impugnare ſatagunt, excogitentur.* Omiſſum *pag.* 95, Dubitationis I, argumentum, ſupplebit Lector ex Indice huic operi præfixo. *p.* 112. *l.* 12. Et, putas, te. *p.*122. *l.*10. *nullam me habere.* *p.*126. *l.*3. acari. *p.*133. *l.*27. aliquid. *p.*141. l.1. ſerim; ad phantaſiam reduxerim; ad mentem. *p.*146. *l.*20. ob *non* ad. *p.*147. *in marg. Capitalis illa.* *p.*149. *l.*6. faceres. *p.*153. *l.*23. qualeis. *p.*156. *in marg. Falſum.* *p.*162. *l.*7. cæterà. *ibid. l.*14. ne *non* nec. *p.*163. *l.*32. *infinita.* *p.*164. *l.*33. non ab. *p.*166. *l.*25. *quæ ſit à ſe.* *p.* 171. *l.* 37. ob ſuæ naturæ. *p.* 179. *l.* 2. & non. *p.* 180. *l.* 28. te cum. *p.*186. *l.*6. attinet. *p.*188. *l.*8. loquendo, materiam, & formam, videlicet. *p.*190. *l.*7. dices. *p.*195. *l.*18. qui ne. *p.*201. *l* 12. Scirpos. *p.*205. *l.*28. per illum. *p.*206. *l.*6. ſed duo. *ibid l.*25. fatear. *ibid. l.*26. quoque me. *p.*209. *l.*31. nunc ſit. *p.*216. *l.*9. *de te ipſa.* *p.*220. *l.*7. ſit. *p.*228. *l.*33. ſit. *p.*229. *l.*31. vita ferretur. *p.* 230. *l.* 19,20. orichalcum. *p.*231. *l.*1. orichalci. *p.*237. *l.*27. ſimilem. *p.*245. *l.*16. poſſint. *p.*265. *l.*27. chiliagonum. *p.*266. *l.*4. in ſe. *p.*293. *l.*23. Perges. *ibid. l.*24. perget. *p.*300. *l.*14. quàm quæ. *p.*302. *l.*4. gloriareris. *p.*305. *l.*31. gratiâ defendunt. *p.*316. *l.*17. præcedenteis.

Digitized by Google